BRZOPISNA IZVJEŠĆA

XXIII.ª ZASJEDANJA

POKRAJINSKOGA SABORA DALMATINSKOGA

1887

XXIII

OD DNEVA 26 STUDENOGA DO 19 PROSINCA 1887.

U ZADRU
Brzotiskom „Narodnoga Lista“
1888.

ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK
WIEN

Izvješće

Visokomu Saboru Kraljevine Dalmacije o poslovanju njegova stalnog Odbora od dneva 1. Studenoga 1886 do svrhe Listopada 1887.

Visoki Sabore!

Zemaljski Odbor ima čast podastrieti Visokom Saboru na pregled i odobrenje izvještaj o svom radu za doba od 1. Studenoga 1886 do svrhe Listopada 1887.

Zakonodavstvo.

Njegovo se je C. K. Veličanstvo udostojilo potvrditi, vrhovnom odlukom 13 prosinca 1886, zakon o predielnom putu Poljičkom, glasovanu još XXI. Saborskog zasjedanja god. 1885.

Tako nije se udostojilo potvrditi zakon, istoga zasjedanja glasovan, o preinaci § 4 pokrajinskoga zakona 19 veljače 1873 o činim šumam škodljivim.

Od zakonâ i zaključaka po Visokom Saboru glasovanih XXII. posjedanja god. 1886 bješe odobreni:

Vrhovnom odlukom 25 veljače 1887 zakon o preinaci §§ 5-10 pokrajinskoga zakona 14 prosinca 1866 o upravi pokrajinskih Bolnica;

Vrhovnom odlukom 6 ožujka 1887 zakon o naukovnim tečajim, pridruženim gradjanskim i pučkim učionam;

Vrhovnom odlukom 18 ožujka 1887 zakon o sudjelovanju zanimanikâ na izkorenuće zavijače;

Vrhovnom odlukom istoga dana, zakon o porabi na opas posebnih pazduha;

Vrhovnom odlukom 24 travnja 1887 zakon o preinaci § 21 zakonu 9 ožujka 1873 o vodam;

Vrhovnom odlukom 29 svibnja 1887 zakon o izvanjskom obilježju poljskog stražarstva;

Vrhovnim odlukami 12 ožujka i 3 travnja 1887, Saborske zaključke o pobiranju novih odredbina u obćini Muljskoj i Dobrotskoj.

Napokon, Vrhovnom odlukom 15 lipnja 1887 Njegovo se je Veličanstvo udostojilo uzeti na znanje djelovanje Visokoga Sabora i Saborski Poslovnik, glasovan dne 16 prosinca 1886, kojemu nije trebalo previšnje potvrde, jer ne preinačuje Zemaljski Red, niti mu granice premašuje.

Nebješe paka odobreni: zakon o razdvoju obćine Pažke, glasovan još dne 8 rujna 1881, i zakoni lanjskog zasjedanja glasovani o učionskom danjku na ostavštinam i o pobiranju globa s nepohadjanja pučkih učiona. Ove dvi zadnje zakonske osnove Zemaljski će Odbor opet podnieti na razpravu Visokomu Saboru, uvažajuć opazke učinjene od preuzvišenoga Ministarstva unutrenih posala.

Obrt i Trgovina

Obnova trgovačkog ugovora sa Italijom i okolnost što je c. k. Ministarstvo pozvalo Komore trgovačke, da mu objave svoje nazore, potakoše Odbor da on osobitom okružnicom potraži neka mu Obćine kažu svoje želje. Pomisli da bi se tim načinom stekli podpuniji podatci, ne samo s trgovačkog gledišta nego i obzirom na poljodjelske koristi, koje se zanemariti ne smidu u zemlji kao našoj, gdino je poljodjelstvo glavno, nijeli jedino vrelo blagostanja. Zadobivene, i ako pokasno, obaviesti barem od poglavitih Obćina, sabra svoje predloge u izvješću 13 listopada 1887 Br. 918, upravljenu preuzvišenomu Ministarstvu Trgovine.

U tom izvješću, iztaknuv potrebu da se što bolje razvijaju ekonomični odnošaji sa Italijom, porodjeni i iz starodavnih predaja i iz zemljopisnog položaja, cienio je shodno upozoriti Vladu na okolnost, da po podnebju i po zemlji proizvodi Italije od prilike su jednaci našim; te stoga, kod oblakšica što bi se dozvolile, treba se držati neke mjere, bilo i umjerene, ipak takove da se pogodi izvozu dalmatinskomu na tržišta austrijanska.

Najglavniji od tih proizvoda to ti je vino, kojemu je Italija ovo zadnjih godina dala takova razvitka, da je postala prvom proizvoditeljicom, ogromnim iznoskom od preko 30 milijuna ektolitara. U današnjim okolnostim trgovine, i dok traje potreba u Francuzkoj, visnoća brani naša vina od svakoga sutjecaja. Nego kad jednom nestane uzroka, štono dandanas privlači vino dalmatinsko u Francuzku, treba se sačuvati od sutjecaja talijanskih vina na tržištu austrijanskom. Ovaj bi se cilj postigao, kad bi se sadanja oblakšica u carinarini (fior. 3:20 od cente mjesto fior. 20) stegla ipak do umjerenog cienika od fior. 5.

S istih razloga upitalo se, da bi carinarinu na ulje povisili od fior. 2:40 na fior. 4, mjesto fior. 8 udarenih u obćem cieniku; uz to da se oblakšica uztegne pamučevu ulju, kojim se na toliko načina ulje patvara. Zemaljski je pa Odbor uprao, da bi carinarima preporučili neka što strožije paze na primjetbu dodanu točki 72 carinarskog cienika, eda se prevare zaprieče i zaštita ne postane izlična.

Po istim načelima i obzirom na razvitak ovo zadnjih godina postignut u Dalmaciji kod gojitbe životinje, potražio je Odbor oblakšica uvozu ovoga proizvoda, i da bi se obalila visoka carinarina od 20 franaka, koja zatiče suho meso, kad se unosi na talijansko zemljište.

Ovim mjeram, potrebitim pri zaštitnom sustavu zavladavšemu malne kod svih Država Europejskih, dodaje se još nekojih drugih, a to su:

Prosti uvoz salamure, potrebite na uzdržanje slane ribe što se u Italiju nosi, a nemože se zamienuti soli razmućenom u vodi, kako je krivo mislila Vlada talijanska, kadno je branila uvoz salamure;

Ukinuće uzajemnog slobodnog brodarenja, obzirom na nevoljno stanje mor-

narice„ i na to da utaman te slobode našim brodovom pri onom kraju, i tako nepristupivu; napokon obzirom na načela po kojim je taj posao uredjen kod dojednog naprednog naroda.

Glede lova koji ribari talijanski obavljaju pri našim obalam, Zemaljski Odbor priznajuć da i to odstupa od pravila medjunarodnog prava, i da našim se ribarom ne naknadjuje jer s one strane težko loviti, ipak je mnenja da njim se dozvoli za drugo 10 godina, ali uz uvjet da Čozoti, koji bi u našim vodam lovili i ribu prodavali na našim tržištim, budu podvrženi obrtarini, i tim barem budu izjednačeni našim ribarom.

Što se ribarstva tiče Odbor rado napominje, kako iza sastanka Goričkoga, pitanjima koje se odnose na ovaj obrt, po Dalmaciji toli važan, zanimaju se što živije. Povjerenstvo stvoreno kod c. k. Pomorske Vlade svakog mjeseca razpravlja sva ta pitanja nadležnošću i marom sasvim pohvalnim Griehota samo što Povjerenstvo i Vlada ne razpolagaju već sredstvima nedovoljnim, a bez sredstava, u ovoj kao u dojednoj struci, težko je postići osbiljna i moćna napredka. Možda bilo bi shodno, da Visoki Sabor pri ovomu predmetu toli važnu podigne glas, željom Vladi da povisi neznatnu pripomoć što dandanas udieljuje razvitku ribarstva.

C. K. Pomorska Vlada u Trstu javila je Odboru, kako bi spravna bila predložiti neke preinake pokrajinskomu zakonu o stražam na ribarstvo; da je u tom obziru pristavila nekoja pitanja i potražila podataka kod cc. kk. lučkih Poglavarstva, a da bi ih kasnije priobćila, želeći da ju u tom podpomogne Odbor, čijim opazkam i predlozim, da se pravo reče, ona pokazuje svedje osobitog obzira.

Malomu obrtu spužvâ, kojim se bave jedino Krpanjci, prietila je propast, da se budu prihvatile ponude nekog Stjepana Velliovitza, naseljena u Smirni, koji je bio potražio da mu dozvole za 5 godina lov uz obalu dalmatinsku škafandrami. Dopisom 10 siečnja 1887 Br. 193 Odbor je branio pravdu Krpanjaca i sretno ju obranio. Dozvola ne bi udieljena, a uz to se je Pomorska Vlada zauzela kod Istarskih Obćina, eda bi Krpanjcem obalile odredbinu za obavu na najnižu mjeru. Odbor pa, poduprt od Obćine Šibenske, uznastojao je da se ukloni prilika tužbam, što se čule od nekih Obćina proti ribarom Krpanjskim, da ne paze na tudju imuku, kad obilaze obalu (Br. 2051-2488).

Kod c. k. Pomorske se je Vlade Odbor zauzeo i o drugom pitanju, koje je moglo urediti zlim posliedicami po javni red, da se ne bude mudro razpravilo i riešilo. Okružnicom 20 kolovoza 1886 Br. 1813 Tršćanska je Vlada bila prihvatila načelo, inače razborito, da pravo ribanja priznato krajanom po Pravilniku 6 svibnja 1835 i Dvorskom odlukom 5 siečnja 1837 Br. 33213 ima se shvatiti kao pravo ciele Obćine političke; biva, da svi žitelji jedne Obćine imadu pravo loviti uz cielu obalu te Obćine. Kao u obće govoreć nebi bilo prigovora tome pravilu, nego u Dalmaciji obstoji iznimaka, koje se moraju poštovati po istom Pravilniku 1835 e. Stroga uporaba Okružnice bila je pobudila razmiricâ u Obćini Salskoj, gdino je iznimka živila. Dopisom 1 lipnja o. g. Br. 2380 Odbor je branio, da glede ribanja imade se poštovati običaj do sada obstojeći; pa zadovoljstvom je dostigao da je i c. k. Vlada pristala uz to mnenje, i glede slučaja Salskog podade osobitih naputaka lučkomu Pogla-

varstvu Zadarskomu (Br. 3473). Pače videći kako se Odbor zanima predmetom, to je dalo Vladi povoda da potraži mnenje Odborovo, kako bi se imalo postupati u slučaju sasvim protivnu. Obćina Lastovska ima dugu prugu za ribanje, a nema snage da ga svuda obavlja; ipak je htila sa svojih voda ukloniti ribare iz drugih Obćina, koji su se smatrali povlašteni starinskim običajem. Pitanje je došlo do Namjestništva, kao kod druge molbe, a ono ga ustupilo Pomorskoj Vladi, nadležnoj po Naredbi 5 prosinca 1884. Prije nego da uputi stranke na obični gradjanski sud, zapitala je Pomorska Vlada, nebili shodno bilo pokušati nagodbu. Dopisom 9 rujna 1887 Br: 3474 Odbor joj odvratio, da bi pokušaj nagodbe bio uzaludan, kad ga stranke nebi prihvatile; a da obični gradjanski sud nebi bio način shodan da rieši pitanja takove naravi, koja očito zalaze preko granica javnog prava, pa ih nemogu riešiti već upraviteljne Vlasti, koje same mogu imati obzira na mjenjive okolnosti, kojim podliga vršitba prava na ribanje — završujuć da bi u u tom pogledu Pomorska Vlada imala potražiti nek središnja Vlada stvori zakon.

Pokle je zaiskao i zadobio odnosna razjasenja od Komore trgovačke na Rieci, Odbor se je svojim izvješćem 27 lipnja o. g. Br. 2653 obratio preuzvišenomu Ministarstvu trgovine i potražio da bi, kao što je Kraljska Vlada Ugarska, odredio da obustave utjeravanje obrtarine i dohodarine od trgovačkih jedrenjača. To pitanje nastade usljed nevoljenog stanja u kojem je austrijanska mornarica napram istoj ugarskoj, kojoj su i do sada odmjeravali odredbine obzirom na doba brodova. Kad se oprost od obrtarine i dohodarine nebi udielio brodovom austrijanskim, ne samo što bi njihov položaj bio obterećen s glediišta ekonomičnoga, nego taj različiti postupak vriedjao bi i ćuvstvo pravice u posjednicim brodova. A to još uzprkos duhu zajedničkog zakonodavstva i potanjin pravilim cielog trgovačkog pomorstva, koji bi dali misliti da će se pram swin jednako postupati. Ta tražba do danas nije postigla nikakva odgovora.

Nalog Visokoga Sabora, glede produljenja željeznice i njezina spojenja s drugom preko granica naše zemlje, postiže riešitbu u spomenici, koju zastupnici na carevinskom vieću glavom prikazaše Nj. Veličanstvu Caru i Kralju, koji ih najljubeznivije primi. Nezna Odbor dali se je i kako to pitanje pomaklo, kao ni to dali su uklonjene mučnosti koje su smetale izvedenju osnove.

Dopisom 12 siečnja o. g. Br. 36 na Nj. P. Namjestnika bi izvršen i drugi nalog Visokoga Sabora, da bi se preporučilo Vladi neka preko Neretve kod Metkovića sagradi gvozdeni most; pa ni o tom nikakva glasa.

Osim što ob ovim predmetim obće koristi, Odbor se je zauzimao kod dotičnih Vlasti pospiešujuć radje u lukam Murtera, Gomilice, Komiže, Lumbarde i Gradca (Br. 852. 1956. 3260. 3699); tražeć da se oproste od stanarine za brzojavnice obćine Biogradska, Trpanjska i Kistanjska (Br. 5439 god. 85, 2801 i 3806 god. 86); da nebi odvratili od Makarske parobrode brzog putovanja i da bi se svraćao u Kaštelastvu (Br. 3733 i 716); da bi se poštarske postaje zavele na Ižu i na Prekom (Br. 3222, 3382); da bi brzovoz putovao preko Velebića (Br. 3213) i da bi brzojav uveli u Viganj (Br. 1959).

C. K. Ravnateljstvo financijalno nije dozvolilo carinarske polakšice potražene za Bokukotorsku Saborskog zasjedanja

1886. (Br. 3270), ni postaju carinarsku Šepurinam (Br. 4622).

Doprineskom državnim i občinskim zavela se je u Golubiću Kninskom pouka pletenja košarica, pa je u tu svrhu i Odbor doznačio pripomoći fior. 150, a pridržao se je odlučiti, bili se i drugdje taj obrt uveo, kad vidi uspieh ovog prvog pokušaja. U Golubiću podučava Ivan Zelembaba, koji je u Beču učio zanat podporinom pokrajinskom (Br. 2267).

Poljodjelstvo.

Kroz ovo se je godište zasnovalo pokrajinsko Poljodjelsko Vieće, predsjednikom Manfredom knezom Borelli, podpredsjednikom vitezom Ivanom Vrankovićem, članovima Franom barunom Gondolom i Josipom Messa imenovanim od Vlade, Lovrićem Matom i Petrom pl. Trtaljem imenovanim od Zemaljskoga Odbora. To je Vieće i sastalo se na prvu sjednicu, te je pri istoj razpravljalo i glasovalo svoj Poslovnik, pa ga izručilo, po zakonu, Odboru i Vladi, od kud čeka mu još potvrdu.

Ta je prva sjednica dala povoda sgodi kod Zemaljskoga Odbora, u ime naknade pistojbinâ Viećnikom nestojnikom u Zadru. Glede toga slovo se je zakona dalo tomačiti i inače nego ga je tomačio Odbor, koji je bio odlučio da se naknade podmire. Gosp. Predsjednik, služeći se pravom što mu ga ustav priznaje, obustavi odluku i postraži previšnju riešitbu, koja potvrdi odredbu Predsjednikovu, a uz to naredi da se iznimno naknade pristojbine iz obćih zaklada Ministarstva poljodjelstva. U isto doba je i odredjeno, da se spravi novica koja da ukloni dvojbu, a ta će se novica podniti osobitim izvješćem (Br. 2546 i 4134).

Pošto bi nastala jednaka zaprieka, kad bi se opet sastalo poljodjelsko Vieće, nije se mogao ni urediti njegov predrazbroj, koji bi se, po propisim odnosnog zakona, imao podniti Saboru na odobrenje.

Osim spomenute novice, kroz ovo će se zasjedanje podniti i drugih osnova, koje utiču posredno, ili neposredno, u koristi poljodjelske, kao što je ona o veresijskom zavodu, štono lanjskog zasjedanja nije doprla do glasovanja; druga o uredjenju Krke, pa i treća o načinu kako da se nabave sredstva za radje pobaljšanja koje bi se odsele poduzele, a jesu od prieke potrebe, te njim misli Odbor obratiti svu svoju pozornost i djelatnost.

Kroz zasjedanje podniti će Odbor jošte predlog, usljed prošnja stanovnika okoliša Dubrovačkoga, da bi se ukinuo stari običaj od jus pascendi et lignandi na neobradjenim zemljam privatnikâ, jer štetan poljodjelstvu, pa mu nestali uzroci s kojih ga uvela bivša Republika.

Rado priznaje Zemaljski Odbor, da toli željena radja zasnovanja zemljišnika ovo zadnje doba žurno napreduje, sudeć barem po čestim dojavam da su se zemljišnici otvorili kod raznih Obćina u pokrajini. Prigodom tih dojava i kroz tekuću godinu nije izostavio Odbor a da ne preporuči Obćinam, neka ulože vas svoj upliv kod zanimanih stranaka da paze na upisbu svojih prava, jer da njim nebude štete od nemara. Takodje je Odbor, svedje kad su ga potražili, zauzeo se da bi se produljili rokovi prijavam, da stranke nebudu škodne radi neizkustva.

Danom 16 siečnja ove godine otvorila se je u Gružu poljodjelska učiona, kojoj bi doznačena godišnja pripomoć,

od fio. 1000 (Br. 2). Pohodjaju je 15 gojenaca, i nadati se je najboljemu uspiehu. Nego nestašica vode, kakva se očutila osobito minulog ljeta, smeta izvedenju dobrom dielu praktičnih pokušaja, a to njoj je poglavita zadaća. Ravnateljstvo, dogovoriv se prije sa občinom Dubrovačkom, obratilo se je Ministarstvu poljodjelstva proseć, da se nestašici doskoči povedenjem cievi, privezane gradskomu vodovodu, a što bi iznilo fio: 1800 troška. C. K. Ministarstvo očitova se spravnim uzeti na se polovicu troška, kad bi drugu polovicu prihvatila pokrajinska blagajna. Svojim Dopisom Br. 3736 Odbor priznajuć važnost pitanja, o kojem visi uspieh učione, odvrati da nemože priuzeti dio troška, jer svedje rastu potrebe kojimi je obterećena poljodjelska zaklada.

Nije s oka pustio Odbor važni predmet o utamanjenju poljskih šteta, i usljed njegovih nastojanja i napora postiže se priličan uspieh kod onih Obćina, gdi je taj postupak bio zanemaren. Nikakva uspieha nije se moglo postići kod Obćine Kninske, koja uz ostalo trajala je svedje svojim sustavom, da zatre pedipsu ako se stranke u ime naknade nagodile. C. K. Namjestništvo bi primorano tamo odretiti osobitog poslovača, gos. Ljubičića, da oprema posle o poljskim štetam. Nego radi bolesti pa i smrti odredjenika Ljubičića, Politička bi Vlast sklona bila odrediti opet Dominika Nardini, dočim bi Odbor hotio da se pokuša nebili Obćina marnije se bavila (Br. 3095, 3744, 3817, 4043, 4411, 4601). — Na nezakonito postupanje Obćine Silbanjske bi upozorena politička Vlast (Br. 294, 1068, 1567); obćini je Selačkoj dao neke naputke, odbijajuć joj neke tražbe neopravdane (Br. 742, 2674); i sa svoje je strane opomenuo Obćinu Trogirsku, Makarsku i Gornjoprimorsku na vršenje zanemarene dužnosti (Br. 3434); ponutkovao je Obćinu Šibensku da namjesti poljare u Krpnju (Br. 2401).

Žali Odbor što zakon o diobi občinskih zemalja, iz kojega se je nadao velikomu dobru, ostade mal da ne mrtvo slovo. I ono malo Obćina koje su bile zametnule odnosnu razpravu, zapustiše ju, te kroz tekuću godinu niti se cigla tim bavila. A to usprkos širokomu prisvajanju obćinskih zemalja, čim se očituje potreba obradjive zemlje, a proti čemu onaj bi zakon bio najkrepčiji liek. Ovaj neuspieh, ako se dielom može pripisati zanovetnom dugomu postupku, možda preveć podrobnomu, ali je i s onoga propisa zakonskoga, koji spušta Obćinam na volju diobu. Bilo bi možda vrieme da se ta oblast stegne, akoli ne bezuvjetno, barem u smislu da se Zemaljskomu Odboru udieli pravo da nametne diobu. Dioba udara vele u koristi i u presude pojedinaca, a da spuštajuć ju na volju obćinskim viećem nadati se je da će ona u tom poslu postupati onako žurno, kako bi bilo željeti.

Kroz ovu se je godinu razvela gojitba duhana, i proširila se opet u krajini Vrhgorskoj. Bilo je dozvoljeno 3 milijuna struka, jedan Vrhgorcu a dva Imoskoj (Br. 669). Prigodom kad su Odboru to dojavili, on je onim dvima Obćinam preporučio neka dobro paze komu predlagaju dozvolu, a čuvaju da se nedogodi kriomčarenja, štono bi moglo izložiti obradbu toli liepo započetu. Kasnije obratio se je c. k. Ravnateljstvu financijalnomu, da nebi izostavljali saslušati obćinska Opraviteljstva, prie neg što udiele dozvole (Br. 1846). Drugim Dopisom (Br. 1916) bi zamoljeno Ravnateljstvo da bi odustalo od drugog pristrogog pravila, ne dozvoliti gojitbu već

osobam neporočnim, jer u obće, a u konkretnom slučaju poništo, nije to mjerilo za prosudjivanje financialne moralnosti gojiteljâ. — I ako Odbor nije postigao što je potražio Dopisom 4 prosinca 1886 Br. 5379, da bi se gojitba duhana protegla na cielu krajinu Vrhgorsku, ipak imamo temelja nadati se da će gojitba znamenito se proširiti po pokrajini, osobito ako Obćine dodju na susret financialnoj Vlasti uzdržeć se u pravim granicam, kao što su se, istini na čast, do danas uzdržale.

Svojim odpisom 7 ožujka 1887 Br. 5151 c k. Ministarstvo poljodjelstva uzimlje na znanje Saborski zaključak 14 prosinca 1886, kojim pokrajinska zaklada prima na se trećinu troška, u slučaju uporabe § 5 zakona 3 travnja 1875 proti širenju filoxere.

Okružnicom Br. 1675 Odbor je pozvao Obćine okoliša Zadarskoga da bi pripomogle vinarcu Rikardu Antunoviću pri njegovim pokušajim na izkorenuće perenospore, drugì bič lozi, koji se je bio žestoko pojavio ljetine 1886, a srećom se ne ukaza ove godine. Takodje se je zauzeo (Br. 292), da bi rečenoga vinarca poslali na Iž, gdi su ga tražili oni otočani; pa i da sa Šolte pošalju Obćini Risanjskoj nekoliko hiljad' lozâ (Br. 775), koje je Odbor i platio. — Dopisom Br. 40 bi izvršen Saborski zaključak, da bi se kod Zadra i Splita dva vinograda nasadila amerikanskom lozom.

S nedostatka sredstva nije mogao Odbor uslišati molbu poljodjelskog Družtva Zadarskog (Br. 439), da bi mu pripomogao steći neko imanje, gdi je naumljalo stvoriti uzor-polje. Nego je istomu udielio fio. 50 (Br. 2022) pripomoći, da namjesti trajnu izložbu poljodjelskih strojeva, i fio. 100 za izdavanje lista „Bolettino Agrario". Takodje bi udieljena obična pripomoć od fio. 100 poljodjelskomu Družtvu Dubrovačkomu (Br. 3736), a fio. 200 upravi „Gospodarskog Poučnika" (Br. 104).

Osim toga bilo je doznačeno malih pripomoći Šimunu Belamariću, učeniku u Križevcu, fio. 20 (Br. 468); učeniku poljodjelskih poboljšica, Krunoslavu Musaniću fio. 70 (Br. 3532) i fio: 20 Šimi Lovriću, učeniku Tirolskoga Zavoda Sv. Mihovila (Br. 4736).

S nedostatka sredstvâ nije mogao Odbor, po želji Namjestništva, da doznači kakvu nagradu boljim odgojiteljem konjâ (Br. 1483).

Pokle je dobrim uspjehom dovršio svoje nauke kod Križevačkog Zavoda učenik Mate Baranović, bi razpisan natječaj na podporinu od fio. 300 iz zaklade Mamuline, te udieljena Ivanu Cipiko, sinu umirovljenog pučkog učitelja (Br. 3829).

Iz izkustva stečena lani od naukovnog tečaja podkovača u Sinju, na predlog c. k. Namjestništva, sklonuo se Odbor da ove godine pripiše neke uvjete onim koji bi htili na taj tečaj (Br. 1728). Podporine je ove godine Odbor udielio natjecateljem: Ivanu Meštroviću iz Zadra, Mihovilu Kristavniku i Josipu Salvesani iz Splita, Ambrozu Merčepu iz Katuni, Frani Steinu i Ivanu Kablaru iz Šibenika.

Prelazeć na drugu granu poljodjelstva, na šumarstvo, čast je Odboru obaviestiti, da je Dopisom 22 veljače 1887 Br. 346 izvršio nalog, da otočanom nebi uzkraćivali dozvole krčevina, a da nasade vinogradâ. C. K. Namjestništvo Dopisom 25 Rujna 1887 Br. 15,789 odvrati, da nije moglo uslišati prošnje podnešene od Obćine Korčulanske, jer ih je bilo odbilo isto Ministarstvo poljodjelstva. Glede pa obće tražbe, sadržane u Saborskom nalogu, odgovori da

ovo zadnjih triu godina i deset mjeseci dozvolilo je izkrčiti 743 etara i 1980 ara, a preko toga nije sklono dozvoliti, jer ne potrebito, a uz to protivno zakonom i načelom prihvaćenim od Ministarstva pri riešenju Korčulanskih utoka (Br. 4339). Ovome je Dopisu priložilo dvi preglednice tičuće se predmeta, koje se pri svrhi dodaju (Tab. I. i II.) a po kojim će Visoki Sabor bolje prosuditi uzroke navedene i razmjerje dozvola napram tražbam.

Radostan je Odbor što može javiti, kako pošumljenje znamenito napreduje u pokrajini, a dokazom budi podatci koje će izvaditi iz izvješća o šumarstvu kroz godinu 1886 (Br. 4538). Osoblje je šumarsko ostalo pri onomu kako je bilo god. 1885, samo što se 11 šumara obalilo na 9, jer sa dvama ne postigao se dovoljan uspjeh. Da se to osoblje uzdrži, Država je doprinila fio. 14,335 : 67, Zemaljski Odbor fio. 3,980 : 18, Obćine fio. 29,780 : 78 — ujedno fio. 54,096 : 63. Radi prekršaja bilo je dosudjeno globa fio. 13,334 : 69, naknada fio. 9074 : 27 $^1/_2$, postupničkih troškova fio. 589 : 60. Branjevine danomice restu, a neke su tako promakle da će se skoro moći ukoristiti. Bilo je 6072 osvadâ, a od globa se je utjeralo fio. 16,191 : 74, dočim je od toga razloga ostalo još neutjerano fio. 18,758 : 82 $^1/_2$. — Potrošilo se je u sjemenja i biljke fio. 2,393 : 06, u radnike za rukotvorno pošumljenje fio. 2,786 : 60, u uredjenje potoka fio. 4,047, tako da sa pripomoćima Odborovim od fio. 1,400 potrošilo se: u pošumljenje fio. 5179 : 66, u uredjenje potoka fio. 5,447. Tome uredjenju Obćine su doprinile fior. 100 novca a fio. 1,200 u nadnicah Uredjenje potoka ograničilo se god. 1886, jer javna uprava, misli tim radjam podati drugi pravac zakonom što bi se imao glasovati pri carevinskom Viecu. God. 1887 bi dodan pokrajinskomu Nadzorniku kao strukovnjak tirolac gos. Zeiller. Potanje podatke, za svaki kotar napose, kažu pridodane tablice (Tab. III-VIII).

Svi ovi uspjehi nisu se mogli postići bez težkih mučnoća, jer svaka stežna odredba potiče jaku oporbu, osobito kad uživanje šume i paše tiče, kao u Dalmaciji, u tolike koristi, porodjene sustavom strogim, napram podpunoj sloboštini koja je do sada vladala. Naravito je ako Obćine brane pučanstvo, koje se žali da je žrtvovano; naravito je ako Vlada, da postigne cilj, poteže jakom rukom, pa kadgod i pretjera svojom strogošću. U tom sukobu koristî i mnenjâ, zadaća Odbora nije svedje laka. U mnogim prepirkam kod kojih je pozvan da posreduje, on se gleda držati prave mjere, takove da priznajuć potrebe i postojeće okolnosti pučanstva, ne zanemari glavnu zadaću — za koju su država, pokrajina i obćine podnile toliko žrtava. A svojim uticanjima u obće Odbor bio je i zadovoljan, jer tim je postigao da su se izravnale mnoge mučnosti, koje se svakog časa poradjaju.

Bilo bi dugo i dosadno nabrajati dojednu razmiricu, kod kojih je Odbor ustao posrednikom napram Obćinam, bilo da ih skloni da zavedu lugarsku službu, da joj doznače pristojni najam, da kod Vlade postigne eda pridrži državnu pripomoć, da odmjeri obćinski doprinesak u predrazbrojim kad ga vieća ne uvrstila, da obrani lugare od samovoljna odpusta, da pazi na pobiranje globa i šumarskih naknada. Sva ova pitanja upadaju u njegovu djelatnost, a ovdi će samo napomenuti one razprave, koje bi mogle osobito zanimati visoki Sabor.

Na tužbu obćine Obrovačke, koja iznaša osobitih prava na šumu „Paklenice", pa hoće i da joj ih priznadu, Odbor se je Dopisom 7 svibnja o. g. Br. 981 obratio c. k. Namjestništvu, eda bi se zaustegli neumjereni zahtievi šumarske uprave u Gorici, koja via facti i po njezinu nadgledniku Gollia, uzkraćuje žitak odlomcim Solinam i Starigradu. C. K. Namjestništvo odvrati da se u meritorno pitanje ono ne smje pačati, jer dok se radi o pravnim odnošajima, o tom je običnome sudu suditi. Glede pa ponašanja šumarskog nadzornika Gollia da su osvade netočne, jer da se radi o poslovaču koji savjestno vrši svoju dužnost i naloge što prima od svoje starije Vlasti.

Na pitanje obćine Vrličke, da bi Namjestništvo za koje vrieme zabranilo lov srna, koje se pojaviše u njezinih šumah, ono odvraća da nadležno nije toga zabraniti, jer da bi se imalo urediti osobitim zakonom. Upitana Obćina dali joj se čini shodan takov zakon, do danas nije na upit odgovorila (Br. 317).

Slučaj podosta težak sgodio se Načelniku Korčulanskomu glede globe od fio. 25, što mu je bila zapeljena nejavili kroz 8 dana, jeli izvršio nekoje odredbe odnosne obćinskim šumam. Zemaljski Odbor, nepriznajuć to pravo političkoj Vlasti, potraži da se opomene zapelioc globe. Mimolazeć glavno pitanje, c. k. Namjestništvo steglo se na prostu oznanu Odboru, da je ukinulo odnosnu odluku. Odbor se opet navrati i potraži zadovoljštinu Načelniku, nezakonito podmetnutu disciplinarnomu postupku. C. K. Namjestništvo, dočim priznaje da je bilo formalne nepravilnosti u činu, hoće da je uporaba globe mogla biti zakonita: jer da je u poslu šumarskom, u kom Obćina se ima smatrati kao ikoji drugi vlastnik. Zaniekalo je pa Odboru pravo tražiti providjenja proti političkim njegovim poslovačim, o čijem ponašanju sebi je pridržavalo izključivo prosudjivanje. Proti takovoj tvrdnji podiže Odbor utok na preuzvišeno Ministarstvo (Br. 4621), pa još čeka riešitbe.

Slično se pitanje ponovilo sa Načelnikom Vrličkim, kojemu, kao zastupniku Obćine, u razpravi šumarskoj bi takodje udarena globa, pa ju Namjestništvo potvrdilo. U jednom izvješću na c. k. Ministarstvo (Br. 4621) uložio se je Odbor, da bi uslišalo utok proti Namjestničkoj odluci. Globa u ovakovim slučajevim udarena osobi načelnikovoj, nije opravdana zakonom i prikazivala se kao disciplinarna kazan; tim više što u konkretnom slučaju i meritorne odredbe, koje Obćina Vrlička po zaključku Vieća nije pronašla da izvrši, ukazivahu se malo shodne i potekle iz prevelike strogosti.

Odkriće da Obćina Ercegnovska nije ulagala pripomoći što je Vieće glasovalo za lugare, dadoše povoda disciplinarnoj iztrazi, iz koje izpade istinitost čina, a to u smislu da se je Obćini uštedila lugarska pripomoć, a po njihovu kazivanju bila bi se uložila u drugačije šumarske svrhe. Svakako pošto se bilo sgodilo jedno netočno svjedočanstvo, Obćini bi uzkraćena pripomoć državna i pokrajinska, do podpune naknade, a dva prisjednika biše osudjena na fio. 10 globe svaki (Br. 1353, 2656, 3080, 4087, 4539).

Traje još razprava, potaknuta od Obćine Tiešanjske, koja je odpustila lugare, kad joj c. k. Namjestništvo obustavi pripomoć, jer je zahtievalo da Vieće uztegne odluku odpusta jednog lugara, premda mu to pravo priznaje

Naputak za lugare, sastavljen od Namjestništva dogovorno sa Zemaljskim Odborom (Br. 3863, 4384, 4724).

Zametnute su razprave na pitanje Obćine Dubrovačke, da bi se nasadilo Srdje brdo, i Obćine Trogirske za prosliedjenje rukutvorne pošumitbe (Br. 2497, 2914, 3130, 4605).

Osim obće doznake c. k. Namjestništvu od fio. 3,000, Odbor je u svrhe šumarske udielio sliedeće pripomoći:

Obćini	Benkovačkoj	fior.	40 : —
„	Drniškoj	„	300 : —
„	Obrovačkoj	„	300 : —
„	Prominskoj	„	100 : —
„	Korčulanskoj	„	102 : 86
„	Sinjskoj	„	400 : —
„	Šibenskoj (za 1886)	„	175 : —
„	Kninskoj	„	300 : —
„	Biogradskoj	„	60 : —
„	Vrličkoj	„	200 : —
„	Dobrotskoj	„	60 : —
„	Trpanjskoj	„	40 : —
„	Ercegnovskoj	„	120 : —
„	Bogomolje-Sućurje	„	75 : —
	Budvanskoj	„	150 : —
„	Grbaljskoj	„	87 : 50
„	Luštičkoj	„	40 : —
„	Sućuračkoj	„	40 : —
„	Ješanskoj	„	100 : —
„	Makarskoj	„	150 : —
„	Omiškoj	„	200 : —
„	Lećevičkoj	„	200 : —
„	Pučiškoj	„	40 : —
„	Soltanskoj	„	30 : —
„	Selačkoj	„	40 : —
„	Risanjskoj	„	48 : —
„	Orebičkoj	„	30 : —
„	Šibenskoj (za 1887)	„	175 : —
„	Vrhgorskoj	„	190 : —
„	Starogradskoj	„	63 : —
		Skupa fio.	3676 : 36

Uz to je udielio:

M. Boriću lugaru, nagrade	fio.	10 : —
M. Turiću „ „	„	15 : —
Šumarskoj Zadruzi Vrličkoj pripomoći	„	20 : —
Šumaru Rabskomu doprinesak plaći	„	140 : —
Ujedno	fio.	3861 : 36

Napokon bi udieljeno pripomoći:

Za uredjenje potoka u Mućkoj Obćini	f.	500 : —
Isto u Račišćam	„	160 : —
Isto u Sinjskoj	„	750 : —
Isto Čikole Drniške . . .	„	400 : —
Isto Jezera Vrhgorskoga . .	„	300 : —
Za pošumljenje Obćini Šibenskoj . . , . . .	„	100 : —
Isto Splitskoj	„	200 : —
Isto Riečkoj	„	70 : —
Svega	f.	6,341 : 36

Putevi.

Ove godine bijaše prosljedjeno i dokončano uredjenje predielne ceste iz Vodica do Bribirskih „Mostina." Fale još neke omanje malo znatne radje, prekinute usljed velikih jesenskih kiša; ali će ovih dana i te biti konačno opremljene, i na uredjenoj cesti postavljeno potrebito osoblje za nadzor i uzdržanje. Cesta je duga 22 kilometra, i od znatne važnosti za promet onog prediela. Koliko je zapalo uredjenje, i koliko od ukupnog troška odpada na zemaljsku zakladu, još se nemože naznačiti, jer odnosni računi niesu još obistinjeni i odobreni. Ovim uredjenjem, duljina predielnih puta stavljenih u podpuni red iznosi skupa kilometra 264„50.

Sad je red da se stupi uredjenju važnog predielnog Poljičkog puta, iz kako je odnosni zakon, po Saboru gla-

sovan pri zasjedanju god. 1885, dobio previšnje odobrenje. Pošto je trošak ovog uredjenja znatan, da se olakša teret, koji po zakonu imadu nositi zanimane Obćine, Zem. Odbor se obratio Vladi prošnjom da bi izvolila iz državnih sredstava udieliti pripomoć za onu radnju, obzirom da je i država interesirana u tome, da što prije ova pruga bude prometu predana. Na žalost ova prošnja ne bi uvažena, i Ministarstvo nutrnjih posala svojim Odpisom 29 rujna t. g. javilo je da nije u stanju udieliti traženu podporu, jer da država i tako mnogo troši u Dalmaciji za gradnju puta, i jer nema vojničkih obzira. koji bi opravdali državni doprinesak.

Zem. Odbor kani ponoviti tražbu, u nadi boljega uspjeha drugi put

Ni u god. 1887 nije se mogao zemaljski mjernik baviti osnovom predielnog puta Šestanovac — Aržano, ni onom preko Brača, jer zabavljen oko konačnih radja novih bolnica u Zadru i Dubrovniku.

Na preporuku Odborovu glede gradje mosta na Cetini kod Omiša i na Rieci Dubrovačkoj, c. k. Namjesništvo odgovorilo je Dopisom 9 Prosinca 1886. U tome Dopisu rečeno je da u sadašnjim financialnim okolnostima države, i pogledom na to što Ministarstvo svakom zgodom preporučuje najveću štednju, nebi imalo nikakva izgleda za biti primljen predlog radi gradjenja navedenih mostova, obzirom na njihov veliki trošak. Da prije se imadu dovršiti gradnje cestâ iz Makarske do Zadvarja, iz Ercegnovoga do „Veriga“, iz Topolja do Kieva, a tek onda kad ove gradnje budu se primicali kraju, c. k. Namjestništvo moći će uzeti u ozbiljno pretresanje gradnje onih dvaju mostova.

Ponovljena je preporuka glede skorije dograde državne ceste Makarska — Šestanovac, i kako je Odboru poznato, zadnji obroci za izvedenje radja uvršteni su u državni proračun za god. 1888.

I u god. 1887 bile su Obćine pozvane da jednom razrede svoje pute i ustanove očevidnicu istih, po propisim §§ 26 i 29 Zem. Zakona 7 Travnja 1878 Br. 24. Na žalost ti opetovani pozivi slaba odziva nahode kod Obćina.

Kroz vrieme od zadnjeg zasjedanja udieljene su sliedeće podpore za popravu obćinskih puta:

Obćini Drniškoj za popravu mosta kod Gradca	f.	300
Obćini Opuzenu za popravu mosta kod Vida	„	200
Obćini Benkovac za gradnju dvaju mostava na obćinskim putim	„	200
Obćini Biograd za uredjenje puta Novak	„	200
Obćini Starigrad za uredjenje puta u Ključni	„	300
Obćini Bol za uredjenje obćinskih puta	„	150
Obćini Selca za uredjenje puta Radovnja-Bunjiška . . .	„	200
Obćini Vrlika za popravu putâ u obće	„	200
Obćini Sinj za popravu puta u obće	„	200
Obćini Metković za popravu mosta na Neretvi	„	200
Obćini Kuna za popravu puta od Prizdrine	„	100
Obćini Janjina za popravu puta u Drače	„	200
Obćini Cavtat za popravu puta u obće	„	300
Obćini Kotor za popravu puta do mosta Šuranja . . .	„	150
Obćini Ercegnovi za uredjenje puta na Bakoče . . .	„	300
Prenosak	f.	3,200

	Prenosak f.	3200
Obćini Perast za popravu puta kraj obale	„	200
Obćini Tiesno za put iz Stankovaca u Zlosela . . .	„	200
Obćini Split za popravu obćinskog puta u Solinu . .	„	200
	f.	3800

Vode.

Vladin predlog o uredjenju Krke kod Knina, Odboru dostavljen zaključkom Vis. Sabora pri zadnjem zasjedanju, bi svestrano proučen, i o uspjehu podnosi Odbor posebno izvješće.

Da se nabave svedstva za izvedenje ove važne vodene radje, i još mnogih drugih jur osnovanih i od pučanstva živo zahtjevanih, zem. Odbor sastavio je zakonsku osnovu za utemeljenje zemaljske zaklade za poljodjelska poboljšanja, i posebnim izvješćem podnosi je Vis. Soboru na pretres i odobrenje.

Na preporuku pomorskoj Vladi da bi se zauzela izvedenja prokopa kod Nina radi plovidbe i zdravlja onih obćinara, odgovorila je ista svojim Odpisom 27 Srpnja t. g. Iz toga odgovora razabire se da je c. k. lučko Poglavarstvo u Zadru bilo predložilo prokop od 700 metara duljine a 2 m. 50 dubljine izpod obične osjeke, ali da na predlog nije pristala rečena Vlada. Jer da ta radja iziskivala bi ogromni trošak, a drugi takodjer ogromni trošak zapalo bi uzdržanje tog prokopa, za sačuvat ga od naplovine; a ti troškovi da nipošto nestoje u odnošaju sa neznatnom trgovačkom i pomorskom važnosti Nina; pa da naumljeno izvedenje lukobrana u zaljevu Čepurina Zatonskih biti će, radi male dalečine, od znatne koristi i trgovačkim probitcim Nina.

Osnova Zakonska o preinaci § 21 Zem. Zakona 9 Ožujka 1873 Br. 23 o vodama, glasovana pri zadnjem zasjedanju, dobila je previšnju potvrdu.

Obćini Janjini za uredjenje potoka u Trsteniku bi udieljenâ pripomoć od fio. 200.

Kroz vrieme od zadnjeg zasjedanja biše nadalje udieljene sliedeće podpore za nabavu pitke vode:

Obćini Vrhgorskoj za bunar u Dusini	f.	150
Obćini istoj za lokvu u Vlaci	„	150
„ Imotskoj za čatrnju u Proložcu	„	200
Obćini Sućurju na Hvaru za lokvu	„	200
Obćini Trogira za razne bunare i lokve	„	400
Obćini Tiesnoj za bunar kod glavnog mjesta	„	200
Obćini Biogradskoj za bunar u Pasmanu . . . . . . , .	„	150
Obćini Biogradskoj za bunar u Gorici	„	150
	f.	1600

O sudjelovanju Odbora iz zemaljskih sredstava pri važnome uredjenju buica i potoka, govor je pod Naslovom "Poljodjelstvo."

Učione.

Broj učiona, učiteljskog osoblja i pohadjajućih učenika u Dalmaciji kroz učionsku godinu 1885-6 sadržan je u pridruženim Tablam IX i X, dostavljenim od c, k. Zemaljskog Učionskog Vieća. Po istim i po izvješću, kojim su bille popraćene, razabire se što sliedi:

I. Broj i izvanjsko stanje učiona

Broj pučkih učiona iznosio je u god. 1886:

javnih redovitih	286
pomoćnih	36
posebnih	21
	343

Ostalo je zatvoreno radi oskudice učitelja 29 učiona.

Javne redovite bile su god. 1886 razdieljene na sliedeći način:

1. Mužke.

a) gradjanske učione trorazredne	5
b) obće pučke učione:	
jednorazredne	161
dvorazredne	23
trorazredne	9
četverorazredne	5
sa poljodjelskim tečajem	2
	200

2. Ženske.

jednorazredne	33
dvorazredne	12
trorazredne	4
četverorazredne	1
	50

3. Mješovite.

Obće pučke učione:

jednorazredne	31

Nastavni jezik pri svima gradjanskim i pučkim učionam bio je srbsko-hrvaski, izuzam 2 pučke mužke učione u Splitskom kotaru i jednu četvorazrednu učionu u Zadarskom kotaru, pri kojim se je podučavalo talijanskim jezikom.

U školskoj godini 1885-86 bile su otvorene sliedeće nove učione:

a) u kotaru Dubrovačkome jednorazredna mužka učiona u Pločicam. i jednorazredna ženska učiona u Pilam;

b) u kotaru Kninskom jednorazredna mužka učiona u Strmici i drugi razred dvorazredne mužke učione u Drnišu;

c) u kotaru Korčulanskom jednorazredna ženska učiona u Velojluci;

ć) u kotaru Kotorskom jednorazredna mužka učiona u Kamenu i pomoćna učiona u Krasiću;

č) u kotaru Sinjskom jednorazredna mužka učiona u Kievu:

d) u Splitskom kotaru: jednorazredne ženske učione u Pučišćim i u Luksiću, i jednorazredne mužke učione u Solinu i Podstrani;

e) u Zadarskom kotaru: jednorazredna mužka učiona u Zadru, pomoćne učione u Zatonu i Ižu malome.

U sve 15 razreda.

Od školskih sgrada najveći dio odgovora potrebam školskim u koliko se može zahtjevati od sgrada, koje nijesu naročito sagradjene za školsku svrhu.

Podpuno ne odgovaraju sliedeća školska pomješća:

u Polači, Jagodnjam, Stankovcu, Stonu (ženska), u Babinompolju, Zatonu, Starigradu, Trstenu, Visu, Vrisniku, Gdinju, Komiži (ženska), Grabovcu, Lokvičiću, Kninu (ženska), Kninskompolju, Biskupiji, Pokrovniku, Kričkam, Siveriću, Žrnovu, Račišćim, Smokvici, Janjini, Potomnju, Crnojgori, Lastovu (ženska i mužka), Kučišću, Misiću, Kruševici, Radovaniću, Podgori, Drveniku, Vrhgorcu (ženska i mužka), Metkovićim, Pučišćim, Selcam, Povju, Solinu, Ložišću, Omišu, Grohotam, Jesenicam, Povju, Škripu, Splitu (ženska), Omišu (ženska), Nerezišćim (ženska), Šibeniku (pučka i gradjanska), Primoštenu, Vodicam, Prviću, Vinjercu, Novigradu, Prekom, Sutomišici, Uljanu, Ninu, Ražancim, Ižu Velome i Malome, Loparu i Ravi.

Pokućstvo u školam bilo je u obće dobro.

II. Školsko Pohadjanje.

Kakvo je bilo pohadjanje učiona iztaknuto je u Tablici X.

U svrhu da se školsko pohadjanje na bolje krene, Pokrajinsko Vieće nije izostalo izdavati shodne mjere.

I kotarska školska Vieća nastojala su udaranjem globa na poboljišanje pohadanja.

III. Broj učitelja i učiteljica i njihovo usposbljenje iz Tablice X.

Vjeroučitelja bilo je 253, od kojih odredjeni od crkovne vlasti . . . 240
od školske vlasti 13

Bilo je nepokriveno 35 učiteljskih mjesta.

IV. Podučavanje i ponašanje učitelja:

Pri 25 učiona učitelj je podučavao vjeronauk; pri 197 učiona podučavala se je tjelovježba; pri 59 učiona podučavale se ženske radnje.

Kod 59 učiona ima školski vrt.

Kod 210 učiona ima školska knjižnica. — 284 učiona providjeno je propisanim učilim po nastavnom pravilniku.

Ponašanje učitelja bilo je u obće pohvalno, tako da izmedju 383 učiteljskih sila nije bilo nego 3 disciplinarne kazne i 3 pismena ukora, na temelju § 23 zakona 29 Prosinca 1871.

V. Učiteljišta:

Pri svršetku godine 1885-86 pohadjalo je:

a) učiteljište u Arbanasim 59
b) „ Dubrovniku . . . 33
Ukupno 92 pitomca.

Prikazalo se je na izpit zrelosti:

	u Arbanasim	u Dubrovniku
a) pitomaca (pitomkinja)	15	8
b) privatišta	1	1
Ukupno	16	9

Od ovih postigli su svjedočbu zrelosti:

	u Arbanasim	u Dubrovniku
a) pitomaca (pitomkinja)	15	7
b) privatišta	1	—
Ukupno	16	7

Izpadci izpita usposobljenja za pučke i gradjanske učione:

a) Kandidata za gradj. učione	muž.	—
	žens.	—
b) Kandidata za pučke učione	muž.	12
	žens.	12

Primiše svjedočbu usposobljenja:

a) za gradjanske učione . .	muž.	—
	žens.	—
b) za pučke učione . . .	muž.	11
	žens.	8

VI. Zavodi za djecu još neobvezanu na školsko pohadjanje i strukovni tečaji:

U školskoj godini 1885-86 obstojalo 2, t. j. jedan u Zadru i jedan u Splitu. — Zavod u Zadru uzdržan je privatnim sredstvim, onaj u Splitu obćinskim.

Osim toga ima u Pokrajini četvero zavoda za diecu slaboumnu i zapuštenu, t. j. *Casa di ricovero pelle Orfanelle* i *Asilo pella Puerizia* u Zadru, *Casa di ricovero* u Splitu i *Asilo delle Orfanelle dell' opera pia* u Dubrovniku.

Škola za dalje izobraženje skopčanih sa javnim pučkim učionam bilo je:

a) obrtnih (u Korčuli)	1
b) moroplovnih (u Silbi)	1
c) ratarskih (u Šibeniku i Trogiru)	2
Ukupno	4

Neobstoji nikakav zavod za diecu gluhoniemu.

VII. Privatno podučavanje.

Iz Tablice IX. proizlazi broj privatnih učiona.

Table XI. XII. i XIII predočuju potanko trošak uzdržan u godini 1885-86 po zemaljskoj učionskoj zakladi u popravu i uredjenje učionskih sgrada, u nabavu i popravu pokućstva, i u nabavu učila.

Trošak u obće za pučko obučavanje sadržan je u konačnome računu za god. 1886 zem. uč. Zaklade, i isti je iznio ukupno fio. 244, 367.

Sravni li se broj javnih učiona u god. 1886, koji je iznosio 322, sa onim od 305 u god. 1885, vidi se da je broj javnih učiona povećao se za 17.

Ako se u obzir uzme broj javnih redovitih i otvorenih učiona, imamo ih u god. 1886 286, a u god. 1885 272 — dakle 14 više.

Broj učiteljskog osoblja mužkog poskočio je od 308 na 318, ali je onaj ženskoga nazadavao s raznih uzroka.

Postotak pohodjanja poskočio je od 74 na 76 % pri svakdanjem poučavanju, ali je pao pri nedjeljnom od 68 na 60 %.

Broj pohodjajuće djece odpadajući na svakog učitelja poskočio je od $42._4$ na $45._{28}$

Trošak učionske zaklade za svakog učenika snizio se je od fio. 13 „47 na fio. 13„ 41.

U obće dakle ima napredka i u god. 1886. baš ako i čedna.

Zakonska osnova glasovana pri zadnjem zasjedanju o pravnim odnošajim učitelja posebnih naukovnih tečaja sdruženim sa gradjanskim učionam u Šibeniku i Korčuli, i sa javnim pučkim učionam u Trogiru i Silbi, dobila je previšnje odobrenje.

Glede plaća tim učiteljim Zem. Odbor dogovorio se je sa c. k. Zem. Uč. Viećem po propisim § 1, čl. II. Zakona, i te plaće biti će stavljene u tečaj početkom dojduće godine 1888. Predložene plaće iznose na tečajim sdruženim sa gradjanskim učionam (Šibenik i Korčula) fio. 1000 za učitelja a fio. 600 za učitelja vježbe; a na tečajim sdruženim sa pučkim učionam (Trogir i Silba) fio. 900 za učitelja a fio. 550 za učitelja vježbe.

Osnova zakonska glede promjene §§ 1, 2, 3. zemaljskog zakona 30 siečnja 1873, kojim se ukinula nasljedna odredbina u korist zaklade normalnih učiona, a uveo se učionski danjak na ostavštinam u korist mirovinske učiteljske zaklade, i osnova glede preinačenja § 27 zem. Zakona 29 prosinca 1871 o utemeljenju, uzdržanju i pohadjanju javnih pučkih učiona, promjenuta zem. Zakonom 14 rujna 1881 — obe osnovne smjerajuće na povećanje dohodaka mirovinske zaklade — nijesu dobile previšnje odobrenje radi malih formalnih mana.

Obe osnove, uz dotične promjene, biti će opet podastrte Vis. Saboru na odobrenje.

Ministarstvo nastave u Beču nije pristalo na zaključak Sabora glede ukinuća taljanskog odsjeka na pučkoj učioni u Trogiru, s tobožnjeg uzroka da odsjek postoji za kratko vrieme, a

osobito jer nepovoljni uspjeh podučavanja ima se najviše pripisati učitelju. Istodobno je Ministarstvo odredilo da se pri učioni namješte druge sposobne učiteljske sile, i da koncem prvog proljeća bude osjek podvrgnut točnom posjetu sa strane pokrajinskog učionskog Nadzornika, te mu podnešeno izvješće.

Zem. Odbor nije se umirio takvim odgovorom, i svojim pismom 21 Travnja t. g. obratio se opet Ministarstvu, braneći stanovište zauzeto po Vis. Saboru, naime da je taljanski odsjek u Trogiru nezakonit sa temelja, i da o njegovu obstanku ili ne, nemogu odlučivati bolji ili lošiji uspjeh u podučavanju, nego zakonski propisi. Pitao je zatim da bez čekati izpadak naredjenog posjeta, odsjek bude ukinut po Saborskom zaključku. — Do danas na to pismo nije prispio nikakav odgovor

Opet su bile pozvane Obćine na doprinesak za ustanovljenje knjižnica kod pučkih učiona, i nekolièina se je tom pozivu odazvala.

Kad je Zem Odbor obaznao za povišenje školarine kod srednjih zavoda, odredjeno po Ministarstvu nastave početkom minule učionske godine, smatrajući to povišenje škodnim za zemlju, jer kadro prepriečiti posjet tih učiona siromašnijim slojevima pučanstva, posebnom predstavkom se obratio Ministarstvu nastave, tražeći da se ostave pri starome, i odredjeno povišenje opozove. Svojim odpisom 6 Veljače t. g. Ministarstvo je izjavilo da nije u stanju uvažiti Odborovu predstavku.

Uslied smrti Kan. D. Miha Pavlinovića u Makarskoj i Jova Jurkovića u Benkovcu, Zem. Odbor imenovao je gos. Kan D.n Antu Zuvelu članom Makarskoga i gosp. Jova Dimitrovića članom Benkovačkog c. k. Kotarskog Učionskog Vieća.

Priprega.

Kroz god. 1886 troškovi Zem. Zaklade pod ovim naslavom iznieli su fior. 5922.85½

Ukonačenje Žandarmarije.

C. K. Žandarsko pokr. Zapovjedništvo dopisom 13 septembra 1886 br. 625 podnielo je predračun za ukonačenje Žandarmarije godine 1887 u iznosu fio. 28055:45, više fio. 2918:88 nego godine 1886.

Ovaj veći trošak opravdan je, jer su stanarine, usljed sklopljenja novih pogodaba, poskočile, jer je uvršteno fior. 375 za bieljenje, čišćenje dimnjaka i prohoda državnih postaja u Bokikotorskoj i najposlije jer je u predračunu uvrštena prva isa od fior. 2322:48 na račun duga od fio. 13934:90 za pokućstvo i ukonačenje povišenog brojja Žandarmarije u Bokikotorskoj kroz godine 1882, 1883 i 1884. (br. 4246.)

Ukinute su postaje u Babindubu, Tiesnome, Lišanim, Strmici, Ribariću, Razvadjam i Grohotam, a nove ustanovljene u Zloselim, Grabu, Primoštenu i Dragu kod Ribarića.

Postaja ima svega 118, a osoblje Žandarsko sastoji se iz 9 častnika i 634 Žandara, od kojih 13 kotarskih stražmeštra i 105 führera. Dopada po jedan Žandar na 760 stanovnika. U samoj Bokikotorskoj ima 26 postaja i 160 Žandara, biva po jedan Žandar na 210 stanovnika.

Zaprate

i osudjenici u Robijašnicam Ljubljane i Laukowitz-a.

Troškovi zaprate godine 1886 iznosili su fio. 824:74, a oni godine 1885 fio. 765:75, dakle veći za fio. 58:99. Tome je uzrok veći broj zapratnih presuda izdanih od dotičnih Vlasti.

Pokrajinsko Povjerenstvo, sastavljeno za izvršenje zakona 24 maja 1885 (D. Z. L. br. 90), u sjednici 11 januara, osudilo je Matildu udovicu Vicka Pir iz Zadra na trogodišnji zatvor u jednoj kaznenoj Robijašnici; a u sjednici 20 januara, na istu pedipsu Karla Radio p. Josipa iz Zadra (br. 318 i 419).

Ovaj zadnji odpravljen je u Ljubljansku Robijašnicu, a udovica Pir, pošto u istome zavodu ne primaju se ženske, odpravljena je, usljed privole Štajerskog Zemaljskog Odbora, u Rabijašnicu u Lankowitz, uz dnevnu pristojbinu od 39 nov. (br. 2082, 2583, 2898, 3284 i 3418).

C. K. Namjestništvo tražilo je da se Odbor izrazi, hoće li za svoje pripadnike graditi posebnu Robijašnicu, ili se združiti sa Kranjskim Zemaljskim Odborom za razširenje one u Ljubljani.

Pošto od godine 1883 do danas nijesu bila već samo četiri dalmatinca osudjena na prisilnu rabotu u Robijasnici, a danas nema već samo jedan koji izvršava odmjerenu pedipsu; i pošto je s Kranjskim Odborom ugovoreno primljenje dalmatinaca, muškog spola, uz dnevnu pristojbinu od 50 nov., u Ljubljanskoj Robijašnici, Odbor je odgovorio, da radi spomenutih uzroka ne misli podnieti Visokome Saboru odnosni predlog (br. 4553).

Zemaljska Zaklada.

Osobitim izvješćem podnešen je Vis. Saboru na pretres i odobrenje Pazbroj Zemaljske zaklade za god. 1885.

Konačni izpadak bio je sliedeći;

Troškovi godine sa onim nadošlim na račun prošlih godina izpali su na fi. 407.872

Dohodci takodjer na račun tekuće i prošlih godina bili su od . . . . „ 445.309

Imao se dakle višak od . fi. 37.437

Ovim pretičkom, jur predvidjenim u lanjskom izvješću, izpravljen je nepovoljni uspjeh uprave god. 1884. I aktivna imovina zemaljske zaklade, računana po načinu prošlih godina, izpustiv naime od aktivnosti vriednost baštine, a od pasivnosti zemaljski dug, iznosila je koncem god. 1885 . fi. 192.805

prama onoj koncem g. 1884 od . . . . fi. 149.866

veća je za . . . . fi. 42.939

Po ovome obliku računanja, čista konačna aktivnost zemaljske Zaklade iznosila je koncem god. 1885 fior. 502.973; kojoj treba nadodati vriednost novih bolničkih sgrada u Zadru i Dubrovniku i svih pokretnina i predmeta, koji su se nalazili koncem god. 1885 u svim bolnicam i ludnici, i po podnešenim izkaznicam vriedili su skupa fior. 84.650. I još treba nadodati vriednost sgrade i predmeta u Sirotištu u Kotoru, koja još ne dade se naznačiti, jer dotično imovno stanje nije bilo dostavljeno.

Zemaljski zajam od fior. 225.000 bio je obćinstvu predan na 1 Prosinca 1886 na temelju odnosnih prijava, i uz uvjete navedene u lanjskome izvješću, i izvadak bi upotrebljen kako lani naznačeno.

Premda je nova bolnica u Zadru dovršena i svome zvanju predana još na 1 Srpnja t. gr., konačni račun o gradnji neće biti podnešen za ovog zasjedanja, jer nije biilo moguće ga sastaviti, u koliko razni, ako i omanji, računi niesu bili pregledani i redovito razredjeni po računovodstvu.

Prodaja sgrade stare bolnice u Zadru utanačena je u mačelu sa Obćinom Zadarskom uz cienu od fior. 12,837„68 $^1/_2$, i dotična pogodba biti će sklopljena pošto Vis. Sabor prodaju zaključi, a zaključak dobije previšnje odobrenje.

Ministarstvo financia dozvolilo je da i za god. 1887 ostane se pri upravi sa novcem kod učionske i mirovinske zaklade pri načinu uporabljenu prošlih godina, naime da zemaljska zaklada koncem godine podmiriva dug državnome eraru za predujmove kroz godinu učinjene pomenutim zakladam.

Pošto zemaljska zaklada trebuje blagajničkih ostanaka kroz prve mjesece dojduće godine na podmiru raznih računa pri dokončanju nove bolnice u Dubrovniku, zemaljski Odbor obratio se opet rečenome Ministarstvu financija da mu navedenu pogodnost dozvoli i za god. 1888; i sva je prilika da će toj prošnji biti udovoljeno.

Zemaljska učionska Zaklada.

Iz Pazbroja ove Zaklade, koja se posebnim izvješćem podnosi Vis. Saboru na odobrenje, razabire se da je trošak

u god. 1885 iznio . . .	fi.	246.973
a doprinesak iz Zem. Zaklade	„	104.893
Za god. 1884 trošak je iznio	„	252.423
a doprinesak	„	112.556

Ove godine dakle prištedilo se pri trošku i pri doprinesku iz Zem. Zaklade.

Mirovinska učiteljska Zaklada.

Razhod ove Zaklade, kako pokazue Pazbroj podnešen Vis. Saboru na odobrenje,

iznio je god. 1885	fi.	22.129
prama onomu god. 1884 od	„	22.625
manji je za	fi.	496
Doprinesak iz Zem. Zaklade bio je od	„	14.017
prama onome od god. 1884 od	„	12.898
bio je veći za	fi.	1.129

Nego budući dohodak ove zaklade bio veći od proračunanog, a cio proračunani doprinesak izplaćen, imao se pretičak od fior. 2164, koji je bio uložen u državne obveznice na povećanje glavnice one Zaklade, koja je sada od fior. 25.850.

Zemaljske zadužbine.

Iz pazbroja raznih zadužbina uvidja se njihovo stanje koncem god. 1885, i vidi se da nijedna nije nazadovala, dapače da su neke porasle.

Zemaljska oskudična Zaklada.

Obćine sliede povraćati redovito zajmove, a razpoloživi novac ulaga se u javne vriednosti.

Sada se nalazi uloženo:

U Obveznicam dalm. zajma god. 1883	fi.	68 200
U založnicam austro-ungarske Banke	„	19.500
u drž. Obveznicam	„	11.000
skupa	fi.	98.700

Za vrieme od zadnjeg zasjedanja bio je udieljen jedino zajam od fior. 5000 Obćini Šibenskoj za vanredne potrebe, prouzrokovane od pošasti ospica, koja od prošlog ljeta užasno hara onaj grad.

Presttavka Zem. Odbora glede uprave one zaklade, u smislu saborskog zaključka god. 1880, bi niječno riešena, i uprava ostaje kao i dosada, povjerena naime Odboru u dogovoru sa c. k. Namjesništvom. Na dotične predloge ovog zadnjeg, glede potankosti te uprave, pristao je pisući sa neznatnim promjenam, i čeka se potvrda istih od strane Ministarstva.

Zaključak, prihvaćen pri lanjskom zasjedanju, glede uporabe dobitaka glavnice oskudične zaklade u radje za poljodjelske poboljšice, nije bio odobren, ali ni odbacen, nego je Ministarstvo tražilo neka razjasnjenja, koja mu je Odbor podnio, a sada se očekuje konačno riešenje.

Zaklada za vanredne potrebe bivšeg Okružja Dubrovačkog.

Nakom toliko očekivanja, prispjela je Ministarska privola da ova zaklada, do sada pod upravom c. k. Kotarskog Poglavarstva u Dubrovniku, predje pod onu Zemaljskog Odbora.

Zem. Odbor kroz svoga odaslanika primio je tu zakladu, i vas razpoloživi novac uložio u Obveznice, tako da ona sada iznosi fior. 41.150 u raznim državnim obveznicam, i fior. 177„25 u gotovini.

O uporabi dohodaka ove zaklade, u slučaju da vanrednih potreba za koje je namjenjena nebi bilo, biti će Vis. Saboru podnešeno posebno izvješće.

Posebnom Okružnicom Zem. Odbor obratio se je svim Obćinam bivšeg Dubrovačkog Okružja, pozivom da u slučaju vanrednih potreba njemu se obrate na pripomoć iz ove zaklade. Do sada se prijavila sama Obćina Kune, tražeći pripomoć od fior. 200 za malo selo Osobljava, gdje oskudica vlada, i odnosno pregovori se vode.

Blago Djelo.

Pokle je izteklo trogodište današnjemu Povjerenstvu, Zemaljski je Odbor zametnuo potrebita da ga obnovi.

Obće obistimbe obavljene su redovito, mjesečni dnevnici dopriše sve do svrhe rujna tekuće godine

Najglavnije odluke jesu ove:

Dneva 4 prosinca 1886 Br. 5345, kojom biše ustupljena za fio. 4418 Mihi Caru vjerovinska prava napram Ivanu Santici;

Dneva 22 prosinca 1886 Br. 5599, kojom biše ustupljeni za fior. 50 Mariji Zelćevoj težački trudi na zemlji „Polje“ na Šipanu;

Dneva 11 veljače 1887 Br. 534, kojom bi odobren predlog Povjerenstva, ustupiti Peri ženi Stjepana Bude i Jakovu Dunkiću dućan, da se postigne zaposjednuće kuće br. 442.

Dopis 11 veljače 1886 Br. 437 c. k. Namjestništvu, da bi se posteklo pravo imenovanja nadarbenika „Trim Crkvam“;

Odluka 25 ožujka 1887 Br. 1222, kojom se je povlastilo potrošiti fio. 3,600 u popravu kuće Anke pl. Sorgo, a pod Br. 1223 fio. 1340:34 u popravu kuće br. 557-554.

Odluka 21 travnja 1887 Br. 1657, kojom se povlaštuje prodaja dražbom dobara bivših Nikole Karamana, pa bi i odobrena prodaja istih za fio. 513 (Br. 2873).

Odluka 2 svibnja c. g. Br. 1887, kojom bi odobrena nagodba sa Brsećem za fio. 691:41.

Zavod sliedi raditi i upravljati onom točnosti i pravilnosti, kojom se odlikuje od više godina.

Dobrotvorni Zavodi.

Ovi Zavodi, o kojimi se Odbor bavi osobitim marom, napreduju sve te bolje te i s gledišta upraviteljnog i družtvenog plode najboljim upriehom.

Uprava se njihova vodi najboljim načinom. Račune, s malim iznimkami, podnose redovito; kroz ovu godinu, bezpristajnimi i strogimi mjerami, na red su se sveli i nemarniji.

Bilo je kriepko providjeno (Br. 5154 g. 86) da redarstvene globe, štono su Obćine u svoju korist utjeravale, budu izručene ubožnim zakladam.

Okružnicom Br. 840 biše opomenuta Povjerenstva nâ nove zemljišnike i preporučeno njim da bi na vrieme upisala stvarna prava Zavodâ.

Redom prošlih godina običnim Odbor će izniti odluke koje više zanimaju, a pri svrhi dodati će (Tab. XIV.) preglednicu, da se vidi kako se bićem upravlja i kako reste.

Blato. Uredio se je i ovaj Zavod, koji dosada kao da i ne živio, pa je jednim mahom nabavio fio. 1,500 državnih Obveznica (Br. 4006).

Bol. Dozvolila se prodaja dražbom zemlje „Borova glava“ (Br. 5731); oproštene su dobiti nekome dužniku spalu na ubožtvo, uz uvjet da povrati glavnicu (Br. 4395).

Dobrota. Svrnula se da napokon prikaže stare račune od god 1880 sve do svrhe 1886.

Dubrovnik. Uredio se povratak sa strane Obćine Cavtatske od fio. 600 starog duga. Biše imenovani novi članovi Povjerenstva, a to: Ugje pl. Šaraka, Ugje Drašković, Ernest Katić, D.n Jakov Tonini — po obćinskom Viećü; Baldo Gjivović, Ivo Jelić i D.r Ante Puljezi — po Odboru Zemaljskomu. — Povratio je Zavod fio. 1,300 zakladi vanrednih potreba, što joj je dugovala (Br. 3501).

Ercegnovi. Potražila se od Naredbeništva Kotorskoga razjasnenja o zapisku Tereze Vulićeve; a kad je ono izjavilo da se ne cieni dužno položiti račune o upravi, zapitalo se Namjestništvo, dali je dalo političku privolu na prihvat zapiska, pa na to se čeka odgovor (Br. 2156, 2528, 2602).

Hvar. Ovlastilo se je Povjerenstvo da u Obćine steče za fio. 131 : 39 zemlju Majorevića (Br. 70); odobrilo mu da nekome uzajmi fio. 2,000, uz 6% dobiti (Br. 253): povlastilo da prodade talijansku obveznicu od fio. 100 (Br. 3815).

Kotor. Pisalo se podosta, eda bi Zavod postigao napokon zapiske Tomović i Jovanović, a da Sudište napokon trsi nasliedne razprave (Br. 718, 774).

Knin. Naredila mu se prodaja i ispod procjene neke zidine Sinobad (Br. 4042).

Lastovo. Pošto se nije mogao nikako postići zapisak Dundovića, bi naredjeno nastaviti pravdu (Br. 1415, 2339, 4073).

Makarska. Odlukami Br. 5226, 5229, 5230 i 5753 bi odobreno 25 nagodba sa dužnicim zakladi Miličića; pod Br. 5723 pomrsen dug od fio. 14 : 32 od iste zaklade. Druge nagodbe od istog razloga biše odobrene pod Br. 689, 690, 925, 4528, 4029; nekimi bi stegnuta glavnica a nekimi obaljena dobit. Odlukom Br. 1149 biše uredjeni odnošaji Zavoda sa rečenom zakladom, i odredjeno da se istoj povrate neki iznosci, uloženi preko volje oporučitelja. — Nije se odobrila stečevina kuće Mendeš na podmiru njegova duga (Br. 4053). Bi upućeno Povjerenstvo da uredi račune sa nasliednikom dobročinioca Puharića (Br. 4330). Bi odobrena prodaja Anti

Antunoviću za fio. 90 razrušene kućice; i zajam Crkovinarstvu od fio. 400 (Br. 1069). Odbor osobito pazi na uredjenje zaklade Miličića, koja sastoji ponajviše od vjerovnina, a dojedna nije posigurana tvrdim pismom. Odredio je da se novac utjeran od te zaklade, koja stoji na osobiti očevid, uloži po odredbi dobročinioca u državne Obveznice.

Nin. Napokon se i to Povjerenstvo uredilo, a sad se traže neke globe, što Obćina nije uručila Zavodu (Br. 4448. 4845).

Omiš. Bila je odobrena osnova gradnje ubožišta (Br. 1468), i usljed shodnih naredaba uredila se i ona uprava, koja sada teče redovito.

Pag. Mjesto preminulog člana bi imenovan novi, D.n Frane Kozule. Izza podpunih razjasnenja bi odobren zajam od fio. 500 Juri Crljenki (Br. 338). Glede jednog nesigurnog duga, povlastila se nagodba sa Obćinom za fio. 300 (Br. 4885).

Perast. Gospodja Mande Lica darova Zavodu jednu kuću u Perastu; Povjerenstvo je odlučilo da bi ju napravilo za stan vojnički, a u to uložilo fio. 1000 Obveznica od zaklade Banić-Lica-Odlukom Br. 1788 bi odobren predlog, uz dužnost da se zakladi povrate Obveznice iz dohodaka iste kuće. Radi se jur o razmjeni Obveznica (Br. 4190, 4509).

Prčanj. Osim što se steklo Obveznica (Br. 335), gos. Jozo Verona pok. Nikole ostavi Zavodu po smrti Ane Jurovića 25 Obveznica ugarskih željeznica, a da se dohodcima istih pripomagaju siromasi Prčanjski. Pod Br. 3417 odredilo se da prime i posiguraju zapisak, a tom prigodom opomenuli se svi Zavodi, da budu žurniji javljati Odboru zapisaka njima ostavljenih.

Promina. I u ovoj se je mladoj Obćini zasnovalo Povjerenstvo Dobrotvornosti.

Pučišća. Po nastojanju Odborovu Obćina se sklonula da predade Dobrotvornosti zapisak Jerka Grego, koji sastoji od Obveznice od fio. 1,000 i od fio. 157:59 u novcu. Dalji iznosak od fio. 1352:40, što je Obćina potrošila inače nego je oporučitelj odredio, ona se je obvezala povratiti u četri godišnja obroka, od fio. 338:10 svaki, počam godinom 1888.om (Br. 2131, 2610).

Rab. Pod Br. 308 bilo je upućeno Povjerenstvo kako će postići posjed ostavštine Bono po smrti uživatelja i povlašteno da zametne pravdu, kad nebi moguća bila nagodba. Bi preporučeno Povjerenstvu da upre u utjeravanje dohodka koristnih prava od iste ostavštine, koje je utjeravanje jur dobro napredovalo (Br. 951). Bi odobrena odgodba jednome zajmu, kojemu je izpao rok (Br. 1856) i jedna nagodba na obustavu ovrhe (Br, 2714). Odlukom Br. 2715 biše podani Zavodu naputci glede diobe nekojih pripomoći petorici sirotica, ostavljenih od Arcežakana D.ra Bono.

Risan. Bi povlaštena prodaja trećeg diela kuće od zapiska Jurkovića a ciena da se uloži u državne Obveznice (Br. 3257).

Sinj. Bi odredjena prodaja bićâ od zapiska Grčić i Marković (Br. 2228, 3149, 4178).

Split. Odobrio se je zajam od fio. 2,000 na 6% (Br. 431) i dozvoljeno da se jedan podlog stegne (Br. 4144). Pokojni Ante Kuvač-Vladić ostavi Zakloništu sve pokretnine i pokućstvo u kući svojoj stojnoj, kano i ulje, vino, bačve i posudje što bi se u konobi našlo nakon njegove smrti. Dobrotvorstvo bi povlašteno (Br. 3678) da primi zapisak i da uradi potrebita a da ga postigne. Raz-

pravlja se, dali je Radničko Družtvo vlastno izdavati cedulja mjesto duplira prigodom sprovoda (Br. 2003, 3160, 4079). Nije bio odobren predlog da bi se pretičci Zavoda sahranjivali kod pučke Banke.

Šibenik. Bi odobreno zakladno pismo Sisgoreo (Br. 2461), a traje sa c. k. Namjestništvom razprava, da bi se prisvojila dobra bivša Sv. Lazara (Br. 809, 3273).

Starigrad. Zavod je postigao da mu povrate vrtao Ostojić, koji je bio unajmljen poljodjelskomu Družtvu, uz naknadu trudâ (Br. 2052 4100, 4484) Traje razprava da bi se uredio zavod Scutteri, koji vrlo loše odgovara (Br. 2356, 2515). Bi povlašteno Povjerenstvo, da primi zapisak Obveznice od fio 1000, što mu je ostavio dobrotvorni Biskup Ilić. Zna se, i ako javljeno nije, da je pokojnik ostavio jednak zapisak i Dobrotvornosti Hvarskoj (Br. 4099).

Trogir. Bi imenovano novo Povjerenstvo. — Odobrio se zajam od fio. 3,000 (Br. 1514) i nagodba od fio. 38:92 (Br 1307); sastavilo se zakladno pismo o zapisku pok. Nadpopa Macanovića (Br. 1514); povlastila se načelno prodaja nekojih zemalja (Br. 3927. 4648). Bi ovlašteno Povjerenstvo da popravi Bolnicu Sv. Lazara (Br. 4264).

Vis. Dobrotvorni Petar Dojmi vit. Delupis ostavi onome Zavodu dvi Obveznice zajma god. 1854, dohodkom u srebru, od fio. 100 svaku, a da dvie trećine dohodka porazdiele ubozim svakog Badnjeg dana (Br 601). Pokle u načelu bi povlaštena prodaja Sreberne luke, dale se nove odredbe usljed utoka i novih boljih ponuda (Br. 2978, 3939, 3984, 4040, 4080, 4135)

Vrbanj. Povlastilo se je Povjerenstvo da prekine, do potrebe i po sudu, kmetsku pogodbu, jer po Zavod štetna (Br. 459) Zametnula se a još ne dovršila disciplinarna iztraga proti jednome članu, radi ponašanja ne uredna (Br. 2049). Nasliednici pokojnog D.n Dominika Pavisića zametnuše pravdu Zawodu za neka dobra šta mu je ostavio (Br. 2764).

Zadar. Bilo je riešeno pitanje za povišenje pripomoći, što je tražio jedan od nasljednika pok Vicka Koštaki, nastanjena u inozemstvu (Br. 4747) Nadariše Zavod, poštovani svećenik Livić zapiskom od fio. 30, a drugim od fio. 1,000 gos. Paško Bakmac.

Obćine.

Odbor slieđi iztraživanjem kod pojedinih Obćina, dali misle potrebitu kakvu preinaku obćinskomu zakonu. Nego, toli po svom izkustvu koli po izjavam Obćinâ, misli da se neće ukazati velika potreba kakvih preinaka. Ipak sliediti će baviti se predmetom, pa kad bude imao dovoljnih podataka, požuriti će se da dovrši radju, jur započetu.

Kroz prošlo godište zadaća Obćinam povjerena u poslim gradjevnim počela se vršiti, i dala je povoda raznim utokom, koje je Odbor riešavao što hitnije.

Od predmeta što se tiču koristi svih Obćina ili više njih, izniti će se znamenitiji.

Br. 5143. Porezni Uredi nisu dužni pobirati globe udarene za redarstvene prekršaje, nego su dužne Obćine.

Da se uvede nekakva jednoličnost, naputkom bi uredjen postupak pri obdržavanju seoskih sborova (Br. 91, 1132, 1225).

Od 13 Obćina dužnih ustanoviti povjerenstva za ures, dojedna ga je ustanovila izuzam Budve, Skradina i Hvara; ova zadnja nije, jer nema Vieća. Nu osim dužnih, ustanovile su ga 21 Obćina.

Uporaba jezika hrvatskoga ili ti srbskoga i dopisivanje istim sa državnim Uredima. dalo je često povoda razpravam sa Obćinami, sa c. k. Namjestništvom i sa cc. kk. Ministarstvima Br. 783, 843, 1145, 1154, 1269, 1330, 1371, 1374, 1409, 1571, 1573, 1605, 1642, 1905, 1939, 2010, 2063, 2452, 3147, 3701, 4151, 4409)

U svim tim razpravam, koje bi bilo dugo napose iznositi, Odbor je svedje nastojao o što većom širenju narodnog jezika i da bi se točno vršile postojeće naredbe o jeziku.

Pod Br. 840 biše opomenute Obćine, da paze upisivati na vrieme njihova prava u zemljišnike.

Osobitom očevidnosti pazi se, da Obćine zadužene kod Boden-Credit-Anstalta budu plaćale točno obroke njihova duga; takodje da napose drže račune o raznim osobitim zakladam obćinskim.

Odbor nije prihvatio poziv nekojih Obćina, zanimanih u pitanju Ličkih pašnjaka, premda i c. k. Namjestništvo privolno, da bi odredjenik Zemaljskoga Odbora pristupio u Povjerenstvo za razvide na licu mjesta; nije prihvatio jer po naravi to pitanje ne spada u djelokrug Odborov (Br. 2043).

Shodnimi naputci i zanimanjem kod nadležne Vlasti Odbor se je zanimao, da od službe u narodnom ustanku budu oprošteni poslovači i činovnici obćinski, nuždni opremanju posala. i postigao je što je god po zakonu bilo moguće.

Osim ovih predmeta obće koristi težko bi bilo nabrojiti sa svimi potankosti sve one raznovrstne posle, koji zauzeše djelatnost Odborovu u njegovih odnošajih sa Obćinami. Nije pa moguće prilično shvatiti svu tu djelatnost na tom širokom polju, bez da bi se pregledali dotični spisi. Stegnuti će se dakle Odbor, po primjeru prošlih godina, na to da iztakne sama ona riešenja, koja Visoki Sabor ima osobito pravo da nadgleda, a ovdi će samo dodati, da se posli riešavaju bez otezanja, a da zaostataka nema.

Benkovac. Odlukom Br. 2702 potvrdio se je zaključak Vieća, da se nema smatrati obvezuom prodaja stare kuće obćinske. Zametnuli se bili dogovori, da bi se Bulići razdvojili kao odlomak od Lišana (Br. 3487), ali se nedalo izvesti.

Biograd. Bi uredjeno pitanje o pravu porodice Ujevića na uživanje paše u Gorici (Br. 488) i zavedena razprava, da bi dali osobitog glavara Miljačim (Br. 1831).

Blato. Izza razpusta staroga nije još stupilo na upravu novo Vieće, premda izbori obavljeni. — Biše rasudjeni razni utoci odnosno ekonomičnoj upravi, osobito glede prodaje obćinskoga vina (Br. 5559), glede imenovanja liečnika u Velojluci i tajnika obćinskoga — Bi ovlašten upravitelj Obćine da steče zemljište i da gradi novo grobište, od prieke potrebe (Br. 258, 715). Razstava Veleluke od Blata na osobiti odlomak nije se još izvela, premda načelno odlačena (Br. 2359).

Bol. Odobrila se prodaja Crkovinarstvu komad obćinskoga za fio 666:66 (Br. 5840).

Bogomolje. Razdvoj od obćine Sućurja dalo je povoda raznim razpravam za uredjenje posala prieporních medju dvima Obćinam. — Bile su izdane razne odredbe na bolju upravu sa obćinskom baštinom i za uredjenje kmetskih odnošaja Vieće je bilo odabrano, ali se još ustanovilo nije, radi utoka visećih kod političke vlasti.

Cavtat. I kod ove Obćine nastade dosta razmirica sa bivšim Opraviteljstvom u pitanjim uprave, pa ih se dobar dio i trsio.

Dobrota. Bi joj odobrena za drugih šest godina odredbina na žestoka pića, glasovana zadnjeg zasjedanja (Br. 5440 g. 86).

Drniš. Bi odredjeno da se Obćini povrati zemljište „Gaj", nezakonito porazdieljeno obćinarom (Br. 179). Naprotiv, po nastojanju Odborovu bi odobrena stara dioba „Pokrovnika" (Br. 1000) i gaja „Parčića (Br. 4410), kao što u isto doba nebi potvrdjen zaključak Vieća, da se od odredjene daće oproste dioničari „Kadine-glavice." Obćina je začela gradnju vodovoda (Br. 3950).

Dubrovnik. Predložila je Obćina povišenje odredbine na vino i na žestoka pića (Br. 5688), o čem će doći osobito izvješće. Odobrila se je razmiena dviu dionica zemljišnih u Gružu medju Obćinom i Ivanom Pitarevićem (Br. 5598).

Ercegnovi. Odbila se je tražba nekog Nakičevića, da bi mu Obćina vratila neku zemlju, a uputio se hoćeli na gradjanski sud (Br. 5250).

Grbalj. Mukom se je ustanovilo novo zastupstvo, pa opet nehtili viećnici pristupati na sjednice, a to dalo povoda utokom i globam (Br. 723, 1073, 1148). Bila je izručena bez ikakva predloga Namjestništvu tražba da bi se razpustilo Vieće (Br. 784).

Hvar. Nepravilna uredba Obćine, gdino se usprkos opetovanom nastojanju Odborovu ne dopire do obćinskih izbora, dalo je uzroka mnogim tužbam, osobito proti upravi gos. Petra Kasandrića. Ovi utoci odnose se osobito na nabavu gradiva za popločenje puteva (Br. 5669), na neke radje osnovane, medju kojim klaonica (Br. 5682). Druge se tužbe podigoše proti upravi u obće (Br. 379, 1294, 1643), proti podavanju na kmetstvo nekih zemalja (Br. 1941, 2800, 3614), proti dozvoli paše na „Krču".

Imoski. Bavio se je Odbor riešitbom raznih utoka, potaknutih zabranom kopati kamenje na obćinskom (Br. 4564) i pitanjim doprineska u gradnju župničkih kuća (Br. 1814, 4090). Riešitbom Br. 3720 bi odobrena pogodba, kojom je Obćina stekla za fio. 7000 dvie zemlje, gdi se ima graditi skladište duhana.

Kistanje. Odlukom Br. 5796 bi odobren zaključak Vieća kojim članovi prošlog Opraviteljstva biše priznati odgovorni Obćini za fio. 951:35. Na tražbu Obćine Boden-Credit bio je spravan uzajmiti Obćini fio. 3,000, nego se Obćina više nije javila.

Knin. Pod Br. 1937 bi riešen utok o grobištu u Krvavicam. — Br. 2216 bi odobren ustup mukte komadić zemlje, potrebite za željeznicu. Odbila se Obćini tražba zajma od fio. 1000 (Br. 3094). Visi kod c. k. Namjestništva pitanje o samovoljnu uzaptu Glavara Vrbničkoga, uzapćena što je vršio naredbe obćinskog Opraviteljstva (Br 4594).

Krtoli. Visi razprava potaknuta tužbom nekolikih glavara o lošoj onamo upravi (Br. 3092, 3634, 4031, 4829).

Kuna. Bi riešeno pitanje o sielu obćinskog Ureda. — Biše odobrene dvi pogodbe, jedna o izmjeni a druga o kupovštini komad zemlje za fio. 100 (Br. 3980).

Lastovo. Neke tužbe o nedobroj upravi odlučiše Odbor da pošalje tajnika Ljubića da obadje Obćine, a on o pohodu izvještuje pod Br. 5411 god. 1886. Dale se shodne odredbe, da bi se uklonili neredi iznašasti, i uzdati se je uspiehu, jer se je kroz to promienilo za-

stupstvo, pa su i poprimljene nekoje od izdanih odredaba.

Lećevica. Zadesila je Obćinu nesreća, što su joj zlikovci pokrali blagajnu i u njoj fio. 2309 novca (Br. 1662, 1672). Nezna se još uspjeh iztrage.

Makarska. Pod Br. 133 potužio se je Odbor Upraviteljstvu Lloyda austro-ugarskoga, jer jedan Kapetan nehtio primati obćinske svjedočbe hrvatske. Ne postigao se nikakav odgovor. — Odbor pazi i peli da se uredi zaklada Čobarnića (Br. 2820, 4050, 4676) i računi ostavštine Vodanovića (Br. 4678); obetaje načelnik izniti te posle na razpravu Vieću pri prvoj sjednici.

Metkovići. Odlukom Br. 1693 Odbor nije odobrio zajam od fio. 30,000, glasovan još godine 1883. Visi još razprava o tužbi proti Obćini, da bi bila nezakonito ustupila Opuzencem obćinskoga na „Zasotinam" (Br. 3692, 3693, 4150). Bila je riešena tužba Obćine, što joj je politička Vlast u vrieme krateljа digla sudstvo prekršaja zdravstvenog redarstva (Br. 4473), i bi prikazano c. k. Namjestništvu, kako bi morala Država svojimi sredstvi pomoći Obćini za neka providjenja potrebita radi obćeg zdravlja.

Mljet. Podučila se Obćina kako da se vlada sa zahtjevima političke Vlasti glede nabave liečnika (Br. 4191). Neredovito stanje Govedjarana glede uživanja paše i sječbe na pašnjacih i u šumah državnih, traje svedje. Dapače prispi Odboru tužba (Br. 4761) proti upravitelju onih dobara, koji bi se silom bio oprao popravi bunara obćinskoga i razbacio nabavljeni klak.

Muć. Trajno bezredje u onoj Obćini i očita nakana Načelnikova da razteže izborima, dadoše uzroka mnogobrojnim tužbam i napokon razpustu Vieća. Uprava Obćine bi povjerena pl. Rešetaru, koji je opremio priprave izborom, te će skoro i obaviti se (Br. 3258, 3752). Predajom ureda očitovale se mnoge nepravilnosti, kojim se traži lieka — Opetovanim odredbami tražio se zapriečiti tuženi grabež obćinskoga (Br. 3247) i zavela razprava o traženom odciepljenju Rogača od donjeg Muća (Br. 3259). Nezakonita zapljena obćinskih prireza za privatni dug, navedoše Odbor, da potraži ukinuće sudbene odluke, pa ju Prizivni Sud i ukinuo (Br. 3577). Riešitba talijanska utoku napisanu hrvatski iliti srbski, dade povoda Odboru da se potuži Predsjedništvu Prizivnog Sudišta.

Muo. Pod Br. 1333 bilo je naredjeno Opraviteljstvu podniti Vieću neka odluči o dozvoli inokrajcem da pasu po obćinskom; takodje redovito imenovanje tajnika. Bila je odobrena za drugih šest godina Obćini odredbina na žestoka pića, glasovana zadnjeg zasjedanja Saborskoga (Br. 5173).

Nin. Radi težkih nereda u upravi Odbor je potražio i postigao od c. k. Namjestništva smetnuće Načelnika (Br. 3922, 4317); sad se iztražuje stanje Obćine.

Obrovac. Tužba na široki grabež obćinskoga, a Opraviteljstvo očitovalo da nema snage zapriečiti običajnimi sredstvima, dade povoda razpravam sadržanim u Br. 586, 631, 767, 904, 1537, 1928. Savjetu Odborovu, da bi imala poduzeti diobu obćinskih dobara, Obćina nije se priklonila. Na pritužbu Odborovu c. k. Namjestništvo je odjavilo, da je naredilo Benkovačkomu Poglavarstvu, da Oružaništvom traži zapriečiti one grabeže koji bi mogli pomutiti javni red i smetati Ličanom pravo paše. — Drugo pitanje o zahtjevu oružanika, da ih kod ovrha ima pratiti obćinski poslovač (Br. 1180, 1992) bi riešeno po njihovu, na temelju

povelje 24 travnja 1854. Obćina bi svjetovana, da se uteče Ministarstvu. — I ako bez uspjeha, zauzeo se je bio Odbor eda bi odredili razgrćanje sniega s ceste Velebičke preko zime (Br. 3146, 3652).

Omiš. Više je utoka doprlo, i proti imenovanju seoskih časti i proti njihovu postupanju u poslih.

Opuzen. I kod ove Obćine pojavlja se težnja utoka proti seoskim čas im. Tomu se nadodaju česte tužbe na grabež obćinskoga, o čem se bave Br. 457, 1923, 1081, 1082, 1495, 4003. Bi odbiven utok podnešen proti gradnji obćinskog doma (Br. 2021).

Pag. Pod Br. 1486, usljed utoka, bi odobren zaključak Vieća, da se prekine stara pravda proti Načelniku, glede čina od prodjašnje uprave. Odbor se je bio zauzeo kod Obćine Rabske, nebili se nagodila u pitanju Lonjskom, ali ona da neće dok Ministarstvo ne rasudi o utoku proti riešitbi pokrajinskog Povjerenstva o diobi obćinskih dobara (Br. 1498, 2200).

Pelješac. Odlukom Br 3852 bi uslišan utok Marka Vekovića, glede nekojih preinaka u upisbi dobara odlomka Podgorja. Bi naredjeno da, saslušav seoski sbor, pitanje se podnese Vieću.

Primorje gornje. Bi riešena medjašna razmirica medju ovom Obćinom i Opuzenskom i Vrhgorskom, te sada čeka odobrenje Odbora, pokle se rieše podnešeni utoci (Br. 3504).

Promina. Pod Br. 1289 bi podučena Obćina o pravu da uredi pašu priznatu obiteli Monti, po ustanovah §. 72 obć. Pravilnika Bi joj odobren zajam od fio. 2,000, da tim dogradi obćinski dom (Br. 4260).

Pučišća. Odlukom Br. 1409 odobrila se prodaja komadić obćinskoga za fio. 40, i pogodba kojom Obćina izmjenjuje komad zemlje sa jednom kućicom.

Rab. Svrhom prošle godine, mnogi dugovi obćine, navedoše Odbor da pošalje Tajnika Ljubića, da se potanko obaviesti o stanju ekonomičnom Obćine, osobito što se tiče njezine baštine. Izdalo se odredaba da bi se uklonili nekoji neredi pronašasti. Pod Br. 2317 bi strogo naredjeno da pobira obćinske ostanke, koji su se natrpali. Usljed utoka bi uredjeno jedno pitanje o pašnjacih obćinskih, pa isto tako i odredjeno glede prodaje obćinskih drva (Br. 2423, 3427, 4032).

Risan Pod Br. 3735, 4045 bili su riešeni nekoji utoci proti upravi Obćine.

Selca. Biše uporabljene mjere disciplinarne proti jednome prisjedniku, jer zanemario svoje dužnosti.

Silba. Dosta je tužba prispjelo i riešilo se glede raznovrstnih predmeta. Na žalbu jednog prisjednika, što ga ne zovu na sastanke Opraviteljstva, vise iztraživanja (Br. 4493).

Sinj. Pod Br. 5555 bio se zauzeo Odbor, da bi čobanom dozvolili nositi oružje. — Bio je odobren zajam sklopljen sa Boden-Creditom od fio. 15,000. Drugi zajam jednak, što je Obćina tražila, eda bi dogradila kasarnu za Domobranstvo, nije Zavod htio udieliti (Br. 1764, 4397). Bile su izdane odredbe na tužbe radi grabeža obćinskoga (Br. 4618).

Skradin. Bila je opomenuta Obćina na njezine dužnosti pri uredjivanju katastalnih knjiga (Br. 5129).

Split. Traje razprava da bi se ova Obćina nagodila sa Soltanskom, glede baštinskih dobara (Br. 5286). Bi odobreno zakladno pismo glede zapiska Kočeića, i izmjena zemalja sa nekim Kranjcem (Br. 1832, 1506). Odbor je privolio crti od Obćine udarenoj za slu-

žbu varoške ronde, koja se nemože uložiti već na polju (Br. 2207, 2375). Na molbu Obćine, razvlaštene cievi vodene na spomenćesmu, odsudom sudčevom u raspri za smeten posjed, Odbor je zametnuo pitanje nenadležnosti kod Carevinskog Sudišta, kod kojega pravda još visi (Br. 3368, 3733, 3812, 3822, 3824, 3840)

Starigrad. Potražilo se i zadobilo umirljivih obaviesti o upisbi obćinskih dobara u zemljišnike (Br. 4232) Usljed utoka biše naredjene gdikoje preinake u prodaji obćinskih dobara, odlučenoj od Vieća (Br. 4320). Bi odbiven utok proti zaključku Vieća, kojim bi ustanovljen kao uredovni jezik hrvatski iliti srbski (Br. 3486).

Sućurac. Bila je upućena Obćina, kako da podade neke zemlje na kmetstvo, i dodatno udieljen Ivanu Dubraviću dio od zemalja „Golobrdo", obćinarom porazdieljenih (Br. 1411, 4413).

Sućurje. Razdvoj Obćine i ostvarenje nove Bogomoljske, dadoše povoda raznim poslim, dok se medju dvima Obćinam urede odnošaji po zakonu. Ustup nekoliko zemlje podane na kmetstvo, a za gojitbu buhača, potaknu utoka, usljed kojih posao bi uredjen (Br. 2174, 2512, 2738, 3139, 3534, 3536).

Sutivan. Odlukom Br. 1583, na upit Obćine, Odbor joj je udario neka pravila o uporabi narodnog jezika u dopisivanju sa cc, kk. državnim Uredima.

Šibenik. Zavela se je razprava za diobu obćinskih dobara u Primoštenu i Krapanu (Br. 3274). Bi odobren jedan dodatni članak pogodbi sklopljenoj sa Pomorskom Vladom, glede radja na luci. Iznimno stanje, što je snašlo Obćinu usljed proširenja i dugog trajanja boginja, svrnulo je Odbor da joj udieli iz gladinjske zaklade zajam od fio. 5,000; pa drugi jednak, trajući potreba, iz blagajničkih pretičaka (Br. 3327, 3866, 3959, 4444).

Trpanj. Bile su podnešene i riešene dvie tužbe u poslu obćinskih prireza (Br. 979, 1687, 1688).

Tiesno. Bi riešeno staro pitanje o zemljam „Modrave", štono se odciepljuju od odlomka Zlosela a pridružuju Betini-Murteru. — Bi odobren obćinski doprinesak u radje luke (Br. 2216, 2379); pospiešeno da politička Vlast rasudi o pašnjaku „Čelo" (Br. 2480).

Trogir. Na upit Obćine, kad se je novo zastupstvo ustanovilo, poslao je Odbor Tajnika Ljubića, da uputi novu upravu (Br. 841). Porodiše se razmirice sa starim Opraviteljstvom glede raznih stvari od Glasbe nepredanih, a upisanih u obćinskom Imovniku, pa o tom visi utok (Br 4604). Bi odbiven utok proti zajmu fior. 6000 što je Vieće zaključilo (Br. 3732). Odbor brani kod Upraviteljnog i kod Carevinskog Sudišta dvie pravde, zametnuta mu jedna radi nove zasude o 13 pripadnika primljenih od prošlog Vieća, a druga glede utoka con. Ante Fanfonje o uporabi hrvatskog jezika, kao uredovnog (Br. 2532, 4599).

Vis. Pod Br. 3782, 3997, usljed utoka, razpravljalo se o procjeni masta obćinskoga ljetine 1887.

Vrlika. Pod Br. 3163 poduprle su se tužbe Obćine, i potražila providjenja glede prava na paše preko granice Bosanske.

Zadar. Začela se razprava za odciepljenje sela Kožina od Dikla (Br. 2420, 3360, 3884). Odlukom Br. 2248 bi odobren zaključak Vieća glede popravâ obćinskoj kući u Sutomišici, da se napravi za učionu. Načelno bi odobren ustup komad obćinskoga u Suko-

šanu i jedne zemlje od zaklade Ciprijanis, ali pogodbe na potvrdu nisu prispjele.

Zaton. Pod Br. 2040 bi odobrena pogodba, kojom Obćina uz neke uvjete stiče komad zemlje u Ante Vicelja.

Odbor čeka još nekoliko podataka da konačno i podpuno uredi Imovnike Obćina.

Svi predračuni obćinski za godinu 1887 bili su na vrieme podnešeni Odboru za propisano odobrenje. Prirezi Obćinam: Blato, Hvar, Starigrad, Sućurje, Bogomolje bili su zvanično odobreni, jer tada, nijesu poslovala odnosna obćinska Vieća. Isto za Obćine Grbalj i Muć, pošto Vieće ni jedne ni druge Obćine nije se moglo sakupiti u zakonitome broju, i ako opetovano sazvano.

Prirezi izravnim porezom bili su odobreni dojednoj Obćini, ili u Odborovoj nadležnosti, ili propisima § 86 ob. prav. preinačenog pokr. zakonom 6 lislopada 1883.

Stare konačne račune još ne urediše Obćine: Milna, Muć, Starigrad i Sućurje

Konačni računi godine 1886 ne urediše, ili ne dokazaše da su ih odnosna Vieća razpravila i odobrila, sljedeće Obćine: Benkovac, Biograd, Gornje Primorje, Grbalj, Imotski, Knin, Komiža, Metkovići, Milna, Muć, Novi, Novigrad, Orebić, Risan, Solta, Starigrad, Trogir, Vrhgorac i Zaton, svega, dakle, 19 Obćina Konačni računi ostolih 65 Obćina bili su od dotičnih vieća razpravljeni i odobreni.

Uzporediv ovaj ispadak sa lanjskim ističe da je lani, u ovo doba godine, 29 Obćina propustilo podnieti Vieću na pretres konačni račun 1885, čim ove godine, za račun 1886, nije ih izostalo već samo 19. Tablica XV predočuje ekonomičnu upravu Obćina god. 1881-1885.

Posrednički uredi, ustanovljeni pokr: Zakonom 10 veljače 1873, posluju kod sliedećih Obćina: Biograd, Bol, Gornje Primorje, Janjina, Ješa, Komiža, Lukšić, Lastovo, Milna, Split, Muć, Nerežišća, Nin, Novi, Novigrad, Obrovac, Postira, Pučišća, Rieka, Promina, Sali, Silba, Sućurac, Sućurje, Sutivan, Slano, Selca, Šibenik, Šipan, Tiesno i Zaton.

Kroz tekuću godinu nije nijedan ured bio ukinut, a 1.im siečnja ustanovljen je novi u Promini.

Po podatcim što su se mogli dobiti, evo djelovanje minulog godišta sliedećih Ureda:

Bol	nagodba	6	fio.	1,520:—
Drniš	„	317	„	26 279:77
Janjina	„	9	„	1,029:99
Komiza	„	84	„	15,865:10
Luka (Šipan)	„	14	„	2,029:11
Lukšić	„	61	„	3,823:91
Nin	„	23	„	249:11
Novi	„	65	„	7,036:33
Obrovac	„	530	„	25,715:71
Oklaj (Promina)	„	91	„	3,429:31
Selca	„	18	„	3,072 45
Slano	„	32	„	4,478:60
Sućurac	„	48	„	6,193:82
Sutivan	„	6	„	1,179:—
Šibenik	„	469	„	36,206:44
Skupa	„	1773	fio.	138,108:25

Zdravstvo.

Imao je prigode Odbor da se bavi i minulog doba pitanjem, koje vrlo zanima pokrajinu sa zdravstvenog gledišta. Napokon je Vlada odlučila se graditi, ako za sada odmah ne pravi Lazaret, na obranu od kratelja, je bolnicu za krateljave i sgradje za razkuženja, a to

kod Petrčana blizu Zadra. Ta odluka bila je javljena Odboru lani pred Božić, pa ovog proljeća mu i osnova priobćena, da bi ob istoj dao svoje mnenje. Odbor ga je dao odmah predlagajuć nekih promjena glede razredbe sgradja. Vlada je uvažila Odborove opazke, tako da je odredila, neka osobito Povjerenstvo dodje na lice mjesta, da prouči predložene preinake osnovi, i u to Povjerenstvo da bi Odbor poslao svoga odredjenika. Povjerenstvo je bilo svrhom Srpnja mjeseca, i s njim prisjednik Odborov, D.r Mihovio Klaić, te na licu mjesta ustanoviše konačno osnovu (Br. 5431 g. 86. 1176 i 3255).

Ako smo se srećom tekuće godine spasili od kratelja, nu druga je pošast zadesila više strana gornje Dalmacije, a najljuće Šibenik grad. Koliko Odbor može u svom djelokrugu raditi, uradio je: nabavljajuć, svakud gdi su pitali, živinsko ciepivo, kao kriepostnije (Br. 32, 572, 4728); nastojeć da se obćinski liečnici ne otimlju navrćanju (Br. 2762 i 2932 g. 86, 1016); tražeći da politička Vlast, po svojoj dužnosti, nabavi navrćaoce, gdi Obćina nema vlastitog liečnika. Nego nije mogao Odbor pristati na predlog c. k. Namjestništva, da bi se kotarskim liečnikom povisile pristojbine za navrćanje, jer nije smjeo odstupit od propisa pokrajinskog zakona 24 srpnja 1863 (Br, 1766, 2266, 4537, 2741, 3293). Obćini je Šibenskoj doskočio u pomoć kako je mogao; udieliti pripomoći nije mogao, jer u pokrajinskom računu nema stavke za slične potrebe ali joj je uzajmio, kako bi kazano u izvješcu o Obćini; napokon je toplo preporučio Vladi, da pomogne ubataljenoj Obćini iz državnih sredstava (Br. 4955).

Usljed Ministarske odredbe okružnicom je (Br. 4707) Odbor preporučio Obćinam, da bi providile, kako ih zakon duži, shodne prostorije za slučajne zarazne bolesti.

Prelazeć na osobito izvješće o pokrajinskim Bolnicam, kazati će Odbor prie svega što je uradio u obće za Bolnice.

Upozorio je Upraviteljstva na upisbe u zemljišnike stvarnih prava Zavodâ (Br. 840); dao njim točne naputke za zabave raznih stvari potrebitih za hranu (Br. 313); dostigao oprost od službe u narodnom ustanku liečničkomu i upraviteljnomu osoblju Bolnica.

Još od stvari obće koristi napomenuti je: da je Italija uzela na državni svoj teret troškove za liečenje bludnicâ u austrijanskim Bolnicam (Br. 3459); da je bila uredjena prevozarina bolestnika i pratioca po željeznicah (Br. 4522) i uredjeno dopisivanje za naknade bolničkih troškova od inostranaca (Br. 4551).

U zdravničkom osoblju sgodilo se je imenovanje liečnika-pomoćnika kod Bolnice Dubrovačke, a to D.ra Jere Puljezi (Br. 5401 g. 86), i kod Zadarske, D.ra Emilija Orlandini (Br. 4688). Žalošću se javlja, da je tuskoro preminuo vrlo vriedni prvenac Bolnice Zadarske D.r Vicko Ergovac, pa je natječaj razpisam da se mjesto popuni.

U pokrajinskim Bolnicam god. 1886 bilo je zaklonjenih *Bolestnika:*

u Dubrovačkoj	463
u Splitskoj	726
u Šibenskoj	911
u Zadarskoj	1,407
Skupa	3,507

Od tih je izišlo *izliečenih* ili *oporavljenih:*

iz Dubrovačke . . .	337 . . .	$72._8$ %
iz Splitske	510 . . .	$70._2$ %
iz Šibenske	569 . . .	$62._5$ %
iz Zadarske	1,086 . . .	$77._2$ %
Skupa	2,502 . . .	$71._3$ %

Izišlo *neizliečenih*:

iz Dubrovačke	12	4.$_5$	%
iz Splitske	96	13.$_2$	%
iz Šibenske	227	24.$_9$	%
iz Zadarske	129	9.$_2$	%
Skupa	473	13.$_5$	%

Umrlo:

u Dubrovačkoj	65	14	%
u Splitskoj	55	7.$_6$	%
u Šibenskoj	54	5.$_5$	%
u Zadarskoj	115	8.$_5$	%
Skupa	289	8.$_2$	%

Rodilja bilo je iste godine kod Rodilišta:

Dubrovačkog	16
Splitskog	32
Šibenskog	20
Zadarskog	37
Skupa	105

Umrla nije nijedna.

Bilo *Nahoda*, što u Nahodištim, što vani na dojitbu, u obseg Bolnice:

Dubrovačke	210
Splitske	393
Šibenske	231
Zadarske	516
Skupa	1350

Od njih je pomrlo u obsegu Bolnice:

Dubrovačke	57	27.$_3$	%
Splitske	75	19.$_1$	%
Šibenske	24	10.$_4$	%
Zadarske	61	11.$_6$	%
Skupa	217	16.$_1$	%

Nahodište *Kotorsko* imalo je pod svojom upravom 116 nahodâ; umrlo ih je kroz god. 1886 skupa 26, a to je 22.$_4$ %.

Po podatcim do sada dobivenim nije Odbor još u stanju, da presudi koji bi uprav uzroci bili tolikomu pomoru nahoda, ali sliedi iztraživati i učiti.

Po običaju dodaje se potanje izvješće o Ludnici Šibenskoj, sgotovljeno od onog prvenca D.ra Zlatarovića.

Kretanje bolestnikâ.

Mjeseci	Preostalo koncem god. 1885		Unišlo godine 1886		Izišli godine 1886											
	Muž.	Žen.			Zdravi		Oporavljeni		Neizliečeni		Premješteni u bolnicu		Umrli		Ukupno	
	52	26	Muž.	Žen.	Muž.	Žen.	Muž.	Žen.	Muž.	Žen.	Muž.	Žen.	Muž.	Žen.	Muž.	Žen.
Siečanj	—	—	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
Veljača	—	—	2	1	—	1	2	—	—	—	1	1	1	—	4	2
Ožujak	—	—	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	2	1
Travanj	—	—	3	3	1	1	5	1	—	—	—	—	—	—	6	2
Svibanj	—	—	4	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	2	2
Lipanj	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Srpanj	—	—	2	1	2	1	1	—	—	—	—	—	1	—	4	1
Kolovoz	—	—	3	—	2	1	—	—	—	—	—	—	1	—	3	1
Rujan	—	—	4	1	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	2	1
Listopad	—	—	4	1	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	4	—
Studeni	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	1	—	1	3
Prosinac	—	—	4	2	—	1	4	—	—	—	—	—	—	1	4	2
Svega	52	26	35	14	6	8	17	3	2	—	1	2	7	2	33	15
	78		49		14		20		2		3		9		48	
	127															

127 — 48 = 79 koncem 1886 (54 m, 2 ž.)

Prirastli odpad bolestnika u god. 1886 jest skoro isti kano prošaste godine; uzdržao se je medju priraslimi mužkarci i ženami isti razmjer kano lani, t. j. po prilici $^2/_3$ i $^1/_3$; ozdravljene žene nadmašuju ove godine na daleko broj ozdravljenih mužkaraca. Računajuć u postotcih imademo:

a) prema broju od 127 bolestnika liečenih god. 1886.

ozdravljenih: 11·03 % } ukupno zdravih i oporavljenih 26.77 %
oporavljenih: 15·74 %

neizliečenih: 1.57 % } Ukupni odpadak 37.78 %
premještenih: 2.36 %
umrlih: 7,08 %

b) prema broju primljenih god. 1886 (49) otišlo je

zdravih 28·57 % } Ukupno 68.65 %
oporavljenih 40·08 %

c) od prireslih god. 1886 izadjoše iste godine:

zdravih 20.40 % } ukup. 38.76 %
oporavljenih 18.36 %

d) od začetka Ludnice (24 Lipnja 1883) do konca god. 1886 bilo je u njezi 253 bolesnika (176 m. 77 ž.); od tih je ozdravilo 63 (36 m. 27 ž.) ili 24.9 % t. g. četvrti dio; oporavilo se . . 54 (44 m. 10 ž.) ili 21.34 %

ukupno ozdravilo i oporavilo se 117 bolestnika (80 m. 37 ž.) ili 46.24 %

t. j. nešto manje od polovice;

premješteno u bolnicu 6 (2 m. 4 ž.) ili 2.36 %

neizliečeno otišlo 12 (7 m. 5. ž.) ili 4.74 %

umrlo je 39 (33 m. 6 ž.) ili 15.40 %

Svega je odpalo 174 bolestnika (122 m. 52 ž.) ili 68.77 %.

e) God. 1886 prikazaše se tri preupadnika (recidiva) i to jedan poslje intervala od godine i tri mjeseca. Prvi put u Zavodu bolovaše od manije te opet ozdravi; drugi put i opet oboli od manije te opet ozdravi. Drugi bolovaše od manije te izadje oporavljen; poslje jedne godina opet mu se povrati ista bolest od koje i opet ozdravi. Treći napokon stari alkoholist povrati se već iza 3 mjeseca, nu i on u brzo ostavi Zavod oporavljen.

Sveobći uspjeh liečenja, kako se iz navedenih postotaka vidi, nije zaostao za onim prošle godine; ukupni uspjeh od začetka Ludnice jest preko obične mjere povoljan i zrcali se u postotku od 25 % ozdravljenih, a ozdravljenih i oporavljenih, koji potonji donekle svoje mjesto u čovječjem družtvu zauzeše, ima 46.24 %! Tako se naš skromni Zavod može natjecati sa najboljimi zavodi ostalog prosvjećenog svieta, prem nu manjkaju mnoge uredbe i pomagala kojim druge bogatije zemlje obiluju.

Pomor bio je god. 1886 mnogo manji od g. 1885: 7.08 % prama 12 %. Od težkih bolesti i epidemia ostade i ove godine Zavod sačuvan. Velikomu odpadu do sada ima se pripisati da je maleni Zavod ipak i ove god. odgovarao potrebi zemlje; nu ipak se opaža da je popriečni broj zaklonjenih u jedan dan svake godine rastao i to ovako; godine 1884: 70, 1885: 73 1886: 78. Uzrok tomu laganomu nu stalnomu množenju jest taj, što svake godine priraste novih kroničnih i neizliečivih bolestnika, koji, živući često mnogo godina, sve više se gomilaju, te na uštrb izliečivih mjesta zapremaju. Toj nevolji težko je doskočiti, jer se kući slati mogu samo oni, koji nisu pogibeljni a tih je vrlo malo, i jer neimamo kano u drugih bogatijih zemlja opet posebne zavode za kronične neizliečive bolestnike.

Budući dakle da naš Zavod toj dvostrukoj svrsi: liečenju i zaklonitbi umobolnika — služiti mora, opravdana je bojazan da će u malo godina biti prepun i da se neće moći no maleni broj novih bolestnika godimice primati. Uzev tu činjenicu u obzir i promotriv još jednu važnu obstojnost a ta je, da po štatistici austrijskih pokrajina na 2000 duša odpada jedan umobolnik, što bi za Dalmaciju činilo po prilici 250 bolestnika; promotriv na dalje da kod nas u istinu još mnoge obćine svoje umobolnike na štetu njihova zdravlja i na štetu javne sigurnosti i morala u ludnicu nešilju; promotriv napokon to, da se pouzdanje u naš zavod i medju najotmenijim krugovi godimice sve to više diže te bi bilo nuždno zahtjevom s te strane na korist

i ugled pokrajine, dostojno i dovoljno doskočiti.

Prelazeći poslje ove kratke nu nužne stranputice na daljnje štatističke podatke o našem Zavodu god. 1886 evo skrižaljke koja pokazuje uzroke smrti:

	Vrst duševne bolesti	Uzrok smrti	Muž.	Žen.
1	Paraliza	Paraliza	1	—
2	Paraliza	Phtisis, Haemoptoe	1	—
3	Paraliza	Paraliza	1	—
4	Paraliza	Paraliza	1	—
5	Paraliza	Paraliza	1	—
6	Paraliza	Paraliza	—	1
7	Stupor	Meningo-Encephalitis . . .	1	—
8	Dementia senilis	Marasmus	1	—
9	Dementia senilis	Marasmus	—	1
			7	2
			9	

Kako se iz te skrižaljke vidi najveći posttotak pomoru daje paraliza, t. j. od swega pomora 66 %.

Vrsti bolesti prireslih god. 1886:

Vrst bolesti	Muž.	Žen.	Vrst bolesti	Muž.	Žen.
Manija	6	6	Paralitična b. d.	5	1
Melankonia	3	2	Epileptična b. d.	5	—
Stupor	4	—	Alcholismus chronicus . .	1	—
Sekundarci	3	1	Hypochondrično ludilo . .	1	—
Paranoia	5	2	Dementia senilis	1	1
Periodična mania	1	1			
			Ukupno .	35	14
				49	

Uzroci bolesti prireslih godine 1886:

Uzroci	Muž.	Žen.	Uzroci	Muž.	Žen.
Baštinjenje	5	4	Epilepsia	2	—
Tuga . . , ...	—	1	Neurasthenia	2	—
Patnje	2	—	Hypoplasia	1	—
Strah	3	1	Anaemia	—	1
Afekt	1	—	Hysteria	—	1
Piće	4	—	Puerperium	—	1
Trauma	1	—	Nepoznati	13	4
Starost	1	1	Ukupno . .	35	14
				49	

U ženâ prevaljuje manija znatno nad sve ine bolesti, u mužkaraca pako forme depresivne i spastične. Od poznatih uzroka prevaljuje baštinjenje (28 %).

Po vjeri bijaše:

V j e r a	Muž.	Žen.	Skupno
Rimo-katolika	28	13	41
Grčko-iztočnjaka	7	1	8
	35	14	49

Po stanju:

S t a n j e	Muž.	Žen.	Sa porodom		Bez poroda		Ukupno
			Muž.	Žen.	Muž.	Žen.	
Oženjenih, udatih	10	7	8	6	2	1	17
Neoženjenih, neudatih	21	4	—	—	21	4	25
Udovacâ, Udovicâ	4	3	2	2	2	1	7
Svega .	35	14	10	8	25	6	49

Ove godine je u mužkaracâ veći broj umobolnih koji nebijahu oženjeni (protivno od prošle godine); u ženâ ove kao i prošle godine udate i udovice premašuju neudate. Velika većina u braku živućih umobolnika ima djece.

Po nauci bijaše:

	Muž.	Žen.	Ukupno
Znadu čitati i pisati	15	6	21
Znade čitati	1	—	1
Nepismenih	19	8	27
	35	14	49

Po zanimanju bijaše:

Zanimanje	Muž.	Žen.	Ukupno	Zanimanje	Muž.	Žen.	Ukupno
Težakâ	12	6	18	Posjednikâ	2	—	2
Obrtnikâ, zanatlijâ .	6	—	6	Žene udove, kćeri činovnika . . .	—	3	3
Šilica, obrtnica . .	—	2	2	Učiteljâ	1	—	1
Pomorskih kapetana .	3	—	3	Djakâ	1	—	1
Mornara	1	—	1	U dnevnoj službi .	5	1	6
Činovnika	2	—	2	Financialni stražar .	1	—	1
Trgovaca	1	—	1	Bez zanimanja . .	—	2	2
				Svega .	35	14	49

Po kotarskih Poglavarstvih:

Poglavarstvo	Muž.	Žen.	Ukupno	Poglavarstvo	Muž.	Žen.	Ukupno
Zadar	—	4	4	Knin	8	1	9
Šibenik	4	3	7	Sinj	2	—	2
Split	8	2	10	Makarska	—	1	1
Dubrovnik	3	—	3	Hvar	1	1	2
Kotor	3	—	3	Korčula	2	1	3
Benkovac	2	—	2	Svega .	33	13	46

Split je i ove godine najviše zastupan; za njim dolazi odmah Knin; Imoski nije zastupan a Metkovići od začetka ludnice nebiše zastupani.

Od pripadnikâ tudjih zemalja bijaše:

	Muž.	Žen.
Iz Italije	1	—
„ Gorice	1	—
„ Ugarske	—	11
	2	11
	3	

Liečenje bolestnikâ, odpadših ove godine (48), trajalo je kako sliedi:

Trajanje liečenja	Broj Muž.	Broj Žen.	Ukupno
do 1 mjeseca	4	1	5
od 1 do 3 mjeseca	7	2	9
od 3 do 6 mjesecî	8	2	10
od 6 do 9 mjesecî	3	5	8
od 9 do 12 mjesecî	1	—	1
od 1 do 2 godine	6	1	7
od 2 do 3 godine	4	3	7
od 3 do 5 godinâ	—	1	1
Svega	33	15	48

Prve godine liečenja najviše odpada, medju njima većina ozdravljenih i oporavljenih; odpad kasnijih godina sastoji se većinom od pomora.

Od 49 bolestnikâ primljenih god. 1886 bijaše:
plaćaoca I razreda (1 fl. 60 n. na dan): 5 (3 m. 2 ž.)
plaćaoca II razreda (70 n. na dan): 2 (1 m. 1 ž.)
Ukupno 7
ostali bijahu na teret obćinâ i zemlje.

Uzdržavanje Zavoda god. 1886 stajalo je 21,593 fl. 97 nov. ili prema broju obskrbljenih (127):
na glavu godimice 170 fl.
„ danomice 46·6 novč.

Od važnijih dogodjaja za Zavod u ovoj godini bilježimo:

Odluku V. Z. Odbora kojom se liečnik prvenac ovlašćuje pripisivati bolestnikom u svrhu liečenja obilniju hranu.

Tko poznaje koliko vriedi u modernom liečenju duševnih bolesti hranitba, radostno će pozdraviti ovakovu plemenitu odluku Z. Odbora. Željelo bi se samo sa strane liečnika, budući princip priznan,

da se još uvjek uzki okvir pripisivanja hrane u ludnici onako razširi, kako to uspjeh liečenja zahtjeva, t. j. da se u tom liečniku dade „plein pouvoir“ Veći izdatci u tom pogledu, dvostruko bi se naplatili uspješnijim liečenjem, dotično većim brojem ozdravljenih.

Na dalje spominjemo odluku V. Z. Odbora kojom se Ravnateljstvo uoblašćuje da kupi potrebno orudje za postolarnicu. Postolarnica uredila se, buduć medju bolestnici bijahu dva postolara, koja su svojom radnjom Zavodu nemalo koristiti.

Spominjemo napokon naglu smrt bolničara Paške Sekšića, koji je kroz tri godine uzorno i požrtvovno težku svoju službu svršio. U priznanje njegovih vrlina, udielio je V. Z. Odbor njegovoj udovi i sirotčadi podporu.

Sada će Odbor izvjestiti o znamenitijim dogadjajim pojedinih redom Bolnica.

Dubrovačka. Gradnja nove Bolnice blizu je kraju, te do koji mjesec imati će Odbor zadovoljstvo da vidi i onamo premještene bolestnike u novu sgradju, i tim da se njihovim nevoljam oblakša. — Odlukom 28 prosinca 1886 Br. 5656 dozvolio se je D.ru Mati Zamanji odkup od godišnje jedne daće od fio. 6:71 $^1/_2$, sa izplatom fio. 80:58; drugom Br. 1813 Mariji Široni od fio. 8:11 za fio. 162:20; napokon Boži Miljaniću od fio. 1:83 za fio. 38 (Br. 4545). Preminula je u Padvi ove godine Jele Obad, udovica Mihe Pitarevića, rodom iz Dubrovnika, i od liepog njezina imanja ostavila je četvrtinu Bolnici njezina zavičaja. Vodi se nasliedna razprava i neće kasniti da će Bolnica postići svoj dio ostavštine (Br. 2506, 2832, 3324, 3506, 4025). I Jele Božović ostavila je istoj Bolnici jednu kuću, pa se ta i primila, te i dohodci iste uživaju (Br. 2596). Premda je Odbor pobio sve prigovore sa strane Vladine glede vlastništva sgradja stare Bolnice, pitanje nije još konačno riešeno, ali se riešitba što skorije čeka i nada se povoljna.

Splitska. Sklopila se je koristna pogodba sa udovicom Volpi, za nabavu liekova domaćoj liekarnici (Br. 4230, 4698), jer njezina ponuda daje najbolje uvjete, a po mnenju Ravnateljstva i najtvrdje jamstvo o točnom vršenju primljenih obveza. Obzirom na odrosne odredbe Ministarstva, nije se mogla uslišati prošnja Bučana, koji se je ponudio liekarnikom u istoj Bolnici (Br. 201, 591, 678). Goni se ovrha, i doprla je do procjene, za utjerbu starog duga Caralipeo (Br. 4121) Vodi se razprava, da se ukloni još koja zapricka što smeta prodaji kuće bivše Capogrosso (Br. 3776).

Šibenska. Dosta je pisanije i trošska zadala nestašica vode u Zavodu iz vodovoda. Dobro su bili se izveli dogovori glede tog pitanja sa Upravom željeznica, nego ih prekrižili dogovori sa strane Obćine, koja naumlja prihvatiti u svoje ruke upravu stroja kod Krke, čim bi se doskočilo obćoj nestašici vode i tim i onoj Bolnice (Br. 135, 1776, 2908.) Glasovi o zlostavi Cesara Casotti u Ludnici potakoše namah Odbor da potraži najtočnija izvješća o tom, i uvjerio se je da osvadam nema temelja. I Ravnateljstvo Zavoda javno je pobilo pojedine točke osvade. Pošto je pa dočuo Odbor, da se je o dogadjaju zavela kaznena iztraga, zamolio je Okružno Sudište Splitsko, da bi mu izza završene iztrage dostavilo spise, eda vidi imali i najmanjeg uzroka disciplinarnomu postupku. Po Dopisu 29 tekućeg listopada onog Sudišta, razabire se da se iztraga kraju ne izvadja (Br. 4780, 4833, 4834, 4929, 5296 god. 1886, i Br. 4718 god. 1887). Izradjuje Odbor osobiti Pravilnik za Ludnicu. —

Zadavalo je dosta straha Odboru, da zaraz boginja, toliko prosuta i za toliko doba uztrajna u gradu Šibeniku i okolici, ne okuži i naš Zavod. Srećom nisu se desila, od početka lipnja do svrhe listopada, već pet slučajeva, dojedan unešen i pojavljen više dana izza boravka bolestnika u Bolnici. Od to pet slučajeva dva su se sgodila u Ludnici, pa jedan preminuo a drugi ozdravio, i od bolesti i od ludosti. Misli Odbor da to sačuvanje od zaraza u tolikoj vatri, ima se pripisati providnim mjeram u Zavodu preduzetim odmah s početka, a medju tim to što se je odmah za boginjave odredilo Rodiljište, odstranjeno od svih drugih sgradja. — Izostavio je Odbor u cielom ovom izvješću sve što se odnosi na ekonomičnu upravu Bolnicâ, jer to jasno se vidi iz pokrajinskih računa i razbrojitba istim pridodanih. Ipak cieni da zaslužuje znati koliko je koristna hrana krava za mlieko kod Bolnice Šibenske, a što se iz obćeg računa nemože razabrati. To je potanko kazano u izvješću onog Upraviteljstva pod Odborovim Br. 4915. Što se mlieka u Zavodu potrošilo od 1.a Studenoga 1886 do svrhe Listopada 1887, bilo bi zapalo

....	fio.	3873:81 ½
a nije se kupilo već . .	„	754:77
po tom Zavod dao . .	fio.	3119:04 ½
Nadodajuć vriednost djubra	fio.	120:
Uhvaćeno prodajom 1 krave	„	53:38
„ „ 3 junaca	„	28:64
Skupa prihoda	fio.	3321:06 ½
Nego odbiv troška .	„	1014:70
Ostaje čista prihoda	fio.	2306:36 ½

Opazit je da je u troškove uračunano, ne samo nabava hrane živini, nego i pristojbina sa hranom Milosrdnici oko živine zabavljenoj, pa i fio. 210 potrošenih u jednu prigradju.

Zadarska. Dne 27 lipnja 1887 Odbor je svetčano proslavio otvor nove, uprav uzor-bolnice (Br. 2702). I ako u prvoj osnovi nije je bilo, Odbor je u novoj Bolnici napravio i naresio Bogomolju. I u ovoj Bolnici bila se pojavila dva slučaja boginjâ, pa ih Obćina dragovoljno primila u svoju bolnicu za kužne bolesti, da tim ukloni pogibio daljeg okuženja Zavoda, što bi i po grad bilo štetno. Ipak za svaki dalji slučaj Odbor je dogovorno sa Ravnateljstvom ustanovio shodna providjenja u samom Zavodu (Br. 4805, 4826, 4914). Pobrinuo se je Odbor da uredi vrtlove oko Boničkih sgradja, i dao nasaditi mnogo stotin' stabala, na ures i za zdravlje Zavoda.

Zadar 1 Studenoga 1887.

Predsjednik

knez Gjorgje Vojnović

Prisjednici

Klaić D.r Mihovio, Simić Vladimir, Vranković Ivan.

Tablica I:

Poslovanje sa krčevinami od 1 siečnja 1883 do konca listopada 1886.

Redni broj	POLITIČKI KOTAR	Broj molbenica	Tražilo se krčiti	Od molba bilo je		Po površini bilo je		Zvanično postupalo se je		OPAZKE
				uslišano	odbijeno	dozvoljeno	odbijeno	u koliko slučaja	za koliku površinu	
			Hektara	broj		Hektara		Hektara		
1	Benkovac . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	
2	Kotor	38	11.2673	23	15	5.9517	5.3126	—	—	
3	Korčula . . .	205	1804.4083	126	79	124.1164	1680.2919	606	99.8773	
4	Imotski	45	12.8278	39	6	11.6758	1.1520	—	—	
5	Knin	—	—	—	—	—	—	—	—	
6	Hvar	27	105.2074	27	—	62.7421	42.4653	10	2.2400	
7	Makarska . . .	107	49.1630	97	5	48.2492	0.9068	56	14.8554	
8	Metkovići . . .	17	1.1798	—	15	—	0.4298	8	0.2571	
9	Dubrovnik . . .	4	3.6586	4	—	3.6586	—	—	—	5 molba još nije bilo riešeno
10	Šibenik . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	
11	Sinj	11	2.7131	7	4	1.0092	1.7039	2	2.9470	2 " " " "
12	Split	402	2547.9290	175	227	485.7920	2062.1370	84	37.2990	
13	Zadar	—	—	—	—	—	—	—	—	
	Ukupno	856	4538.3543	498	351	743.1980	3794.3993	766	157.5758	
				riešeno	849					
				ne riešeno	7					
				u sve	856					

Tablica II

Poslovanje sa krčevinami u kotaru Korčulanskom od 1 srpnja 1884 do konca listopada 1886.

Broj molbenica	Tražilo se je krčiti	od molba bilo je		po površini bilo je		zvanično postupalo se je		Politička Občina
		uslišano za tri godine	odbijeno	dozvoljeno	odbijeno	koliko slučaja	za površinu	
	Hektara	broj		Hektara		broj	Hektara	
6	21.6259	3	3	13.7193	7.9066	108	44.5267	Blato
87	72.8325	51	36	22.8474	4 .9851	147	19.6624	Korčula
6	47.0395	2	4	8.9549	38.0846	19	6.0578	Janjina
1	4.0000	1	—	4.0000	0.0000	3	0.1010	Lastovo
—	0.0000	—	—	0.0000	0.0000	1	0.0015	Kuna
1	0.2000	1	—	0.2000	0.0000	1	0.2050	Orebić
9	0.7730	9	—	0.7730	0.0000	4	0.2529	Trpanj
110	146.4709	67	43	50.4946	95.9763	283	70.8073	u cielom Kotaru Korčulanskom

Tablica III.

Šumarsko osoblje obzirom na broj i podporine god. 1886.

Tekući broj	Politički Kotar	Politička Občina	Šumarsko osoblje g. 1885 šumara	lugara	g. 1886 šumara	lugara	Dakle god. 1886 više šumara	lugara	manje šumara	lugara	god. 1886 doznačene podpore: od Namjestništva fior.	novč.	od zemaljskog Odbora fior.	n.	Ukupno fior.	novč	Trošak Občine god. 1886 fior.	novč.
											za g. 1885	449:45	80	—				
1	Benkovac	Benkovac	—	13	—	3	—	—	—	10	[1]	—	[1]	—	529	45	120	—
2	„	Kistanje	—	11	[2]	10	—	—	—	1	495	64	—	—	495	64	550	—
3	„	Obrovac	1	17	1 [3]	17	—	—	—	—	799	68	300	—	1099	68	1220	—
4	Kotor	Muo	—	1	—	1	—	—	—	—	40	—	—	—	40	—	20	—
5	„	Prčanj	—	1	—	1	—	—	—	—	60	—	—	—	60	—	60	—
6	„	Dobrota	—	2	—	2	—	—	—	—	60	—	60	—	120	—	120	—
7	„	Ercegnovi	—	2	[4]	5	—	3	—	—	120	—	120	—	240	—	240	—
8	„	Risan	—	2	—	2	—	—	—	—	96	—	—	—	96	—	96	—
9	„	Kotor	—	2	—	1	—	—	—	1	60	—	—	—	60	—	60	—
10	„	Krtoli	—	1	—	1	—	—	—	—	50	—	—	—	50	-	80	—
11	„	Budva	—	3	—	3	—	—	—	—	100	—	152	—	252	—	180	—
12	„	Luštica	—	2	—	2	—	—	—	—	120	—	40	—	160	—	80	—
13	„	Grbalj	—	4	—	4	—	—	—	—	200	—	100	—	300	—	100	—
14	„	Stolivo	—	1	[4]	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Korčula	Korčula	—	5	—	5	—	—	—	—	205	70	102	86	308	56	120	—
16	„	Blato	—	9	[5]	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1800	—
17	„	Lastovo	—	1	—	1	—	—	—	—	60	—	—	—	60	—	60	—
18	„	Orebić	—	1	—	1	—	—	—	—	100	—	30	—	130	—	70	—
19	„	Trpanj	—	3	—	3	—	—	—	—	170	—	—	—	170	—	300	—
20	„	Kuna	—	5	—	5	—	—	—	—	300	—	—	—	300	—	405	46
21	„	Janjina	—	4	—	4	—	—	—	—	—	—	100	—	100	—	430	—
22	Imoski	Imoski	1	24	1	24	—	—	—	—	83	[6] 32	83	32	166	64	2191	60
23	Knin	Drniš	1	30	[7] 1	30	—	—	—	—	— [8]	—	—	—	—	—	1688	—
24	„	Knin	1	16	[9] 1	18	—	2	—	—	582	—	300	—	882	—	1268	—
25	„	Promina	—	5	—	5	—	—	—	—		—	100	—	350	—	150	—
											250							
26	Hvar	Hvar	—	4	[10]	4	—	—	—	—	53	—	—	—	53	—	172	—
27	„	Ješa	—	1	—	1	—	—	—	—	50	—	—	—	50	—	50	—
28	„	Sućurje	—	1	—	1	—	—	—	—	25	—	25	—	50	—	50	—
29	„	Bogomolje	—	2	—	2	—	—	—	—	50	—	50	—	100	—	100	—
		Prenosak	4	173	4	166	—	5	—	12	4179	79	1643	18	6222	97	11781	06

[1]) 80 fior. od Vlade i 40 fior. od zem. Odbora doznačeno g. 1887. — [2]) privatni — [3]) privatni — [4]) 1 dobiva nagradu od Občine bez podpore — [5]) bez podpore — [6]) 699 f. 04 n. od Vlade doznačeno g. 1887. — [7]) 300 f. od zemaljskog Odbora i f. 752 od vlade doznačeno g. 1887. — [8]) 1 privatni — [9]) 1 bez podpore — 1 privatni — [10]) 2 privatna.

Tekući broj	Politički Kotar	Politička Občina	Šumarsko osoblje g. 1885 šumara	g. 1885 lugara	g. 1886 šumara	g. 1886 lugara	Dakle god. 1886 više šumara	više lugara	manje šumara	manje lugara	god. 1886 doznačeno podpore od Namjestništva fior.	novč	od zemaljskog Odbora fior.	n.	Ukupno fior.	novč.	Trošak Občine god. 1886 fior.	novč.
		Prinos	4	173	4	166	—	5	—	12	4179	79	1643	18	6222	97	11781	6
30	Hvar	Komiža	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	30	—	30	—	200	—
31	„	Vis	—	2	[1])	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	480	—
32	Makarska	Makarska	—	10	—	10	—	—	—	—	500	—	150	—	650	—	880	20
33	„	Vrhgorac	—	13	—	12	—	—	—	1	602	48	—	—	602	48	900	—
34	„	gor. Primorje	—	6	—	6	—	—	—	—	274	26	—	—	274	26	598	—
35	Metkovići	Metkovići	—	4	—	4	—	—	—	—	[2]) 240	—	—	—	240	—	250	—
36	„	Opuzen	—	5	—	5	—	—	—	—	[3]) 100	—	—	—	—	—	900	—
37	Dubrovnik	Mljet	—	2	[4])	2	—	—	—	—		—	—	—	100	—	170	—
38	„	Zaton	—	1	[7])	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39	„	Ston	—	2	[8])	2	—	—	—	—	845 [5])	84	—	—	—	—	-	—
40	Šibenik	Skradin	1	13	1	12	—	—	—	1	833 [6])	33	—	—	1679	17	950	—
41	„	Šibenik	—	8	—	8	—	—	—	—	225	—	175	—	400	—	450	—
42	„	Tiesno	1	6	—	6	—	—	1	—	260	—	—	—	260	—	730	—
43	Sinj	Sinj	1	30	[9] 1	30	—	—	—	—	900	—	350	—	1250	—	2512	—
44	„	Vrlika	1	13	[10])	13	—	—	—	—	749	80	200	—	949	80	505	—
45	Split	Postira	—	2	—	2	—	—	—	—	120	—	—	—	120	—	300	—
46	„	Pučišća	—	1	—	1	—	—	—	—	60	—	—	—	60	—	140	—
47	„	Sutivan	—	1	[11])	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170	10
48	„	Nerežišća	1	10	[12])	10	—	—	—	—	180	—	100	—	280	—	325	—
49	„	Omiš	—	8	—	10	—	2	—	—	—	—	200	—	200	—	600	—
50	„	Novi	—	3	[13])	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—
51	„	Split	—	[illegible]	[14])	9	—	1	—	—	235	—	—	—	235	—	82[illegible]	—
52	„	Lukšić	—	3	[14])	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	360	—
53	„	Lećevica	—	14	[15])	14	—	—	—	—	300	—	348	—	648	—	359	54
54	„	Muć	—	16	[16])	20	—	4	—	—	192	—	100	—	292	—	192	—
55	„	Milna	—	1	[17])	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
56	„	Trogir	—	18	[18])	16	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	480	—
57	„	Sućurac	—	3	[19])	4	—	1	—	—	100	—	80	—	180	—	299	88
58	„	Solta	—	3	[20])	3	—	—	—	—	100	—	44	—	144	—	141	—
59	„	Bol	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—
60	„	Supetar	—	3	[21])	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	300	—
61	„	Klis	—	7	—	5	—	—	—	2	144	—	—	—	144	—	144	—
62	„	Selca	—	1	—	1	—	—	—	—	60	—	40	—	100	—	100	—
63	Zadar	Rab	1	7	1	7	—	—	—	—	540	—	140	—	680	—	1160	—
64	„	Pag	—	4	—	3	—	—	—	1	120	—	60	—	180	—	240	—
65	„	Nin	—	12	[21])	12	—	—	—	—	495	64	—	—	495	64	600	—
		Prenosak	10	417	9	410	—	13	1	20	12757	14	3660	18	16417	32	28248	78

[1]) Bez podpore; [2]) za god. 1885; [3]) 180 f. doznačeno g. 1887 za 1886 300 f. doznačeno g. 1887 za g. 1886; [4]) 100 f. od vlade doznačeno 1 bez podpore privatni [5]) za god. 1885; [6]) za god. 1886; [7]) privatni; [8]) 1. privatni; [9]) 4 bez podpore; [10]) 2 bez podpore 2 privatna; [11]) bez podpore; [12]) 8 privatnih; [13]) bez podpore; [14]) 1 bez podpore; [15]) 10 bez podpore 4 privatni; [16]) privatni; [17]) bez podpore; [18]) 1 privatni; [19]) 1 privatni; [20]) bez podpore; [21]) 2 privatno.

Tekući broj	Politički Kotar	Politička Občina	Šumarsko osoblje g. 1885 šumara	Šumarsko osoblje g. 1885 lugara	Šumarsko osoblje g. 1886 šumara	Šumarsko osoblje g. 1886 lugara	Dakle god. 1886 više šumara	Dakle god. 1886 više lugara	Dakle god. 1886 manje šum ara	Dakle god. 1886 manje lugara	god. 1886 doznačeno podpore od Namjestništva fior.	novč	od zemaljskog Odbora fior.	n.	Ukupno fior.	novč.	Trošak Občine god. 1886 fior.	novč.
		Prinos	10	417	9	410	—	13	1	20	12757	14	3660	18	16417	23	28248	78
66	Zadar	Novigrad	1	12	1	12	[1])	—	—	—	272	—	—	—	272	—	372	—
											[3]) 60	—	—	—				
67	„	Zadar	1	17	1	21	[2])	4	—	—	357	50	—	—	4[illegible]1	63	920	—
											64	13	60	—	357	50	240	—
68	„	Biograd	—	8	—	12	[4])	4	—	—	297	50	—	—	—	—		—
69	„	Sali	—	2	—	2	[5])	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70	„	Silba	—	6	—	6	[6])	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		Skupa	12	462	11	463	—	21	1	20	13808	[7])27	3720	18	17528	45	297[illegible]0	78
ili g. 1886		podupirano	—	—	9	346	—	—	—	—	14224	02	3980	18	18204	20	29780	78
„ „ 1885		„	—	—	11	334	—	--	—	—	14 35	67	3228	60	17564	27	27001	74
„ „ 1884		„	—	—	11	273	—	—	—	—	13588	69.5	2347	86	15936	55.5	21684	03
„ „ 1883		„	—	—	9	247	—	—	—	—	12097	03.5	1108	58	13205	61.5	16023	40.5
„ „ 1882		„	—	—	7	218	—	—	—	—	10688	12	672	67	11360	79	15370	75.5
„ „ 1881		„	—	-	7	184	—	—	—	—	5907	15	—	—	—	—	—	—
„ „ 1880		„	—	—	5	151	—	—	—	—	8332	19	—	—	—	—	—	—
„ „ 1879		„	—	—	2	101	—	—	—	—	5796	69	—	—	—	—	—	—
„ „ 1878		„	—	—	—	85	—	—	—	—	3759	99	—	—	—	—	—	—
„ „ 1877		„	—	—	—	70	—	—	—	—	3706	60	—	—	—	—	—	—

[1]) 4 privatna; [2]) 1 državni, 12 privatnih, 1 bez podpore; [3]) za god. 1885 fio. 60, za god. 1886 fio. 357:50, državni lugar fio. 64:13; [4]) 1 privatni; [5]) privatna; [6]) privatna; [7]) 1695 f. 29m. od vlade i 80 f. od zem. odbora, bilo je naknadno označeno za g. 1885, a 2111 f. 04n. od vlade i 340 f. od zem. odbora naknadno g. 1887 doznačeno za g. 1886.

Tablica IV.

Šumski prekršaji prijavljeni

Redni Broj	Kotarsko Poglavarstvo	Politička Občina	Od kad je uživala pripomoć	Broj lugara	Broj osvada: Prikazanih na zapisniku	Broj osvada: Riešenih	Broj osvada: Neriešenih	Broj osvada: Ustupljenih kaznenom Sudu	Broj osvada: Zagodjenih	Po razpravam rie… Osu… Pedep…: Broj	Ukor	Zatvor dana
1	Benkovac	Benkovac	21/8 1880	3	15	4	5	6	—	2	—	—
2	„	Kistanje	31/9 1879	9	39	27	10	2	—	20	—	—
3	„	Obrovac	27/2 1878	1 šumar 16 lugara	336	279	23	34	—	213	15	—
4	Kotor	Budva	20/11 1885	3	—	—	—	—	—	—	—	—
5	„	Ercegnovi	1/11 1882	4	17	16	1	—	—	16	2	—
6	„	Kotor	1/1 1882	1	1	1	—	—	—	1	1	—
7	„	Dobrota	14/3 1884	2	—	—	—	—	—	—	—	—
8	„	Krtoli	11/1 1881	1	1	1	—	—	—	1	1	—
9	„	Luštica	8/3 1884	2	3	2	1	—	—	2	1	—
10	„	Muo	1/2 1882	1	5	3	2	—	—	3	1	—
11	„	Prčanj	1/2 1882	1	—	—	—	—	—	—	—	—
12	„	Risan	1/6 1880	2	2	2	—	—	—	2	—	—
13	„	Grbalj	31/5 1885	4	4	3	1	—	—	2	2	—
14	Korčula	Korčula	2/8 1883	5	177	154	14	9	—	121	3	8 8
15	„	Kuna	2/7 1883	5	24	20	1	3	—	15	—	—
16	„	Lastovo	12/7 1883	1	11	8	3	—	—	8	—	—
17	„	Orebić	26/10 1883	1	17	10	3	4	—	10	—	—
18	„	Trpanj	12/7 1883	3	8	7	1	—	—	6	—	—
19	„	Janjina	10/5 1885	4	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Imoski	Imoski	1/1 1882	1 šumar 24 lugara	917	—	34	7	—	653	192	9 91
21	Knin	Drniš	1/1 1882	1 šumar 20 lugara	152	876	17	17	—	101	20	13 31
22	„	Knin	1/1 1882	1 šumar 16 lugara	203	118	14	5	—	162	25	4 46
23	„	Promina	23/3 1885	5	31	184	1	—	—	18	2	—
24	Hvar	Komiža	11/1 1886	2	—	30	—	—	—	—	—	—
25	„	Ješa	15/12 1884	1	16	—	12	—	—	4	1	—
26	„	Hvar	16/4 1881	2	5	4	—	—	—	5	1	—
27	„	Sućurje	15/1 1883	1	6	3	3	—	—	2	1	—
28	„	Bogomolje	15/1 1883	2	13	6	7	—	—	5	—	—
29	Makarska	gor. Primorje	1/4 1882	6	66	56	5	1	4	44	6	1
30	„	Makarska	1/1 1882	10	65	48	5	10	2	34	12	—
31	„	Vrhgorac	1/1 1882	12	74	62	10	2	—	44	18	4

i razpravljenih god. 1886.

šenim kod političkih Vlasti							Izvršene osude									
d e						Oprosti	Zatvora	Ukora	Utjeranja						OPAZKE
s a									globa		naknade štetâ		parbenih troškova		
globa		naknada šteta		parbeni trošci											
fior.	n.	fior.	nov.	fior.	n.				fior.	nov.	fior.	nov.	fior.	n.	
40	—	7	80	—	—	2	—	—	320	—	—	—	—	—	
424	—	287	26	—	—	7	—	—	321	50	—	—	—	—	
1682	50	587	86	—	—	66	—	15	580	16	211	72	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1114	—	82	68	35	15	—	—	2	114	—	82	68	35	15	
—	—	3	16	—	—	—	—	1	—	—	3	16	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		—	—	—		
—	—	4	60	—	70	—	—	1	—	—	4	60	—	70	
10	—	11	16	—	—	—	—	1	10	—	11	16	—	—	
18	—	20	76	—	70	—	—	1	18	—	20	76	—	70	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
46	—	6	90	—	90	—	—	—	46	—	6	90	—	20	
—	—	8	12	—	—	1	—	2	—	—	8	12	—	—	
1194	—	154	81.5	2	30	33	8	3	70	50	60	—	—	—	
57	—	—	75	—	—	5	—	—	20	—	—	—	—	—	
30	—	—	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1107	—	2	40	—	—	—	—	—	50	—	2	40	—	—	
25	—	3	25	—	—	1	—	—	15	—	2	25	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	914	53	106	93	223	91	192	796	02	129	46	106	93	
15558	—	300	14	4	20	17	131	20	175	62	41	64	—	—	
5548	50	552	15	25	50	22	40	25	862	79.5	612	61	—	—	
10029	—	30	46	4	70	12	—	2	—	—	—	—	—	—	
20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	18	22	—	—	—	—	1	5	—	6	—	—	—	
8	—	1	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	
114	—	1	65	—	—	1	—	1	3	—	1	65	—	—	
3	—	59	63	—	—	1	—	—	5	—	30	—	—	—	
116	—	473	90	19	50	12	1	6	49	82	36	75	—	—	
4880	—	380	13	16	80	14	—	12	95	—	167	—	—	—	
5779	50	154	34	13	90	18	4	18	150	52	99	27	—	—	

Redni broj	Kotarsko Poglavarstvo	Politička Občina	Od kad je uživala pripomoć	Broj lugara	Broj osvada: Prikazanih na zapisniku	Broj osvada: Riešenih	Broj osvada: Neriešenih	Broj osvada: Ustupljenih kaznenem Suda	Broj osvada: Zagodjenih	Po razpravam ri… Os… Pedep…: Broj	Ukor	Zatvor dana
32	Metkovići	Opuzen	1/10 1883	5	57	42	8	4	3	41	32	1
33	„	Metkovići	3/11 1884	4	155	101	31	2	21	100	18	—
34	Dubrovnik	Mljet	1/7 1883	1	2	—	2	—	—	—	—	—
35	Šibenik	Skradin	29/7 1884	1 šumar 12 lugara	70	65	4	1	—	63	27	2
36	„	Šibenik	27/12 „	8	23	14	7	2	—	12	8	1
37	„	Tiesno	3/1 „	5	16	12	4	—	—	11	6	—
38	Sinj	Sinj	1/1 1880	1 šumar 20 lugara	557	496	11	50	—	416	156	4
39	„	Vrlika	15/12 1876	1 šumar 9 lugara	248	235	3	10	—	205	50	20
40	Split	Klis	17/11 1885	3	41	34	7	—	—	31	16	—
41	„	Lećevica	1/11 1881	14	112	77	35	—	—	61	26	—
42	„	Muć	1/1 1880	6	39	35	4	—	—	31	17	11
43	„	Nerežišća	1/1 „	1 nadlugar 2 lugara	38	8	29	—	1	6	—	—
44	„	Postira	1/4 1879	2	24	14	10	—	—	9	4	—
45	„	Pučišća	1/1 „	1	4	2	2	—	—	1	—	—
46	„	Split	1/1 1884	8	36	26	10	—	—	22	6	22
47	„	Omiš	1/1 1886	10	—	—	—	—	—	—	—	—
48	„	Sućurac	18/6 1885	3	26	22	3	—	1	19	15	1
49	„	Šolta	7/9 „	2	8	6	2	—	—	6	5	—
50	„	Selca	19/4 1886	1	2	1	1	—	—	1	—	—
51	Zadar	Rab	1/1 1877	1/2 šumar 7 lugara	93	73	18	—	2	71	45	—
52	„	Nin	1/11 1882	10	65	31	34	—	—	26	10	7
53	„	Novigradi	1/1 1881	8	50	18	32	—	—	18	8	1 1/2
54	„	Pag	1/1 1877	1/2 šum. 3 lug. 5 šum.	137	75	60	1	1	70	34	220
55	„	Zadar	1/10 1885	7	76	21	55	—	—	19	6	7
56	„	Biograd	1/9 1881	11	37	16	21	—	—	12	6	—
		god. 1886 Ukupno		9 šumara 346 lug.	4124	3353	566	170	35	2745	799	347 7 1/2
		„ 1885 „		7 šumara 325 lug.	3056	—	—	—	—	—	—	—

…šenim kod političkih Vlasti / d e / s a — globa fior.	globa n.	naknada šteta fior.	naknada šteta novč.	parbeni troškovi fior.	parbeni troškovi n.	Oprosti	Izvršene osude — Zatvora	Ukora	Utjeranja — globa fior.	globa novč.	naknade šteta fior.	naknade šteta novč.	parbenih trošaka fior.	parbenih trošaka n.	OPAZKE
48	—	196	79	7	05	1	—	32	5	—	16	52	—	—	
123	—	89	79	1	—	1	1	18	65	50	84	21	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
580	50	399	70	4	-	2	2	27	701	85	578	64	—	--	
100	-	131	56	1	50	2	1	8	143	45	57	38	—	—	
92	—	100	97	—	—	1	—	6	144	50	139	29	—	—	
1955	30	1780	64	86	21	80	—	156	1356	71	524	22	—	—	
706	06	637	79	39	75	30	--	50	609	38	253	37	—	—	
145	08	45	44	9	20	3	—	16	10	—	—	—	—	—	
607	—	344	76	12	90	16	—	26	1	—	—	—	—	—	
235	50	135	30	9	50	4	—	17	—	—	—	—	—	—	
45	—	51	80	1	60	2	—	—	—	—	—	—	—	—	
30	—	15	10	4	—	5	—	4	—	—	—	—	—	—	
5	—	3	60	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	
170	50	125	20	22	26	4	2	6	13	—	18	84	2	70	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
20	—	32	20	10	71	3	-	15	—	—	—	—	—	—	
5	—	9	70	2	60	--	—	5	—	—	—	—	—	—	
10	—	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
138	25	105	99	30	90	2	—	43	80	—	31	70	11	—	
141	—	192	37	33	30	5	—	10	38	—	35	81	19	—	
120	—	106	29	24	50	—	—	8	35	—	62	45	19	—	
220	—	346	98	16	25	5	18	29	95	—	38	98	7	45	
91	50	103	78	24	50	2	7	4	47	—	39	50	10	—	
24	50	34	10	17	—	4	—	6	11	—	21	40	10	—	
11334	69	9074	23.5	589	91	608	306	790	7065	32.5	3440	44	222	83	
9196	76	6894	78.5	599	60.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Tablica V.

Šumski prestupci u obće, rapravljeni god. 1886 i pregled onih god. 1875-1885.

Kotarsko Poglavarstvo	Ukupni broj razprava usljed osvada ili zvaničkog uredovanja			Od ovih bilo je			Po razpravam riešenim od političkih Vlasti		Osude			Ukupno bilo je time sudjeno na					OPAZKE
												novčane globe		zatvor	naknade šteta		
	1885	1886	u sve	ustupljeno c. k. kaznenome sudu	od politič. vlasti konačno riešeno	ostalo kod politič. vlasti na razpravu	nepronadjeni krivci ili zagodjeni	nevini pronadjeni	ukorom	novčanom globom	na zatvor	fior.	novč.	dana	fior.	novč.	
Benkovac	486	511	997	56	849	92	382	104	49	314	—	3393	50	—	1539	58	
Kotor	3	61	64	—	56	8	—	5	22	29	—	456	50	—	245	55	
Korčula	34	399	433	55	329	49	7	68	8	232	8	929	88	8	684	30_5	
Imoski	23	908	931	11	878	42	—	246	199	341	92	1639	—	92	971	89	
Knin	18	498	516	23	445	48	—	88	86	163	108	2368	50	918	1179	71	
Hvar	78	83	161	4	105	52	—	17	28	57	3	273	—	10½	330	73	
Makarska	20	238	258	17	215	26	10	41	51	93	20	1860	—	45	811	15	
Metkovići	43	169	212	6	167	39	24	74	5[illegible]	19	—	152	—	1	314	34	
Dubrovnik	78	73	151	8	98	45	—	12	19	67	—	732	50	—	462	06	
Šibenik	40	158	198	1	162	35	42	12	58	47	3	989	75	3	775	31	
Sinj	41	764	805	60	708	37	—	110	206	387	5	2629	80	24	2332	—	
Split	284	1008	1292	11	987	294	9	202	288	479	9	5098	50	30	3008	25	
Zadar	93	591	684	3	305	376	1	34	129	125	16	1020	—	32¾	1309	17	
Ukupno godine 1886	1241	5461	6702	255	5304	1143	475	1013	1193	2359	264	21542	93	1164¼	13964	04_5	
„ „ 1885	—	—	5379	182	3956	1241	48	77	983	1922	232	14476	25	769	11837	02_5	
„ „ 1884	—	—	3952	178	3087	687	68	632	659	1563	165	13326	06_5	677	9602	24	
„ „ 1883	—	—	4377	462	3311	604	4	802	713	1623	169	13369	60	452	10469	41	
„ „ 1882	—	—	4185	152	3293	740	—	890	310	1286	140	10064	85	406	8179	90_5	
„ „ 1881	—	—	3159	48	2120	991	—	598	118	1242	173	8758	50	479	4773	93_5	
„ „ 1880	—	—	2562	164	1988	31[illegible]	6	498	355	909	214	7372	93	902	5578	87_5	
„ „ 1879	—	—	2185	77	1590	518	14	347	119	892	218	9175	04	1044	6866	25	
„ „ 1878	—	—	1914	79	1550	285	6	477	121	843	276	9831	40	956	4900	40	
„ „ 1877	—	—	1952	46	1586	320	19	350	98	841	300	9636	—	1505	7766	11	
„ „ 1876	—	—	1507	32	1031	444	28	321	80	441	161	3014	—	539	3392		
„ „ 1876	—	—	1507	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]						
„ „ 1875	—	—	1482	72	1055	362	33	354	107	338	223	4521	—	1386	3860	—	

Tablica VI.

Poslovanje sa šumskimi globami u korist poljodjelske zaklade god. 1886.

Redni broj	Kotarsko Poglavarstvo	Porezni Ured	Ostanak koncem godine 1885 fior.	novč.	Nova pristojbina godine 1886 fior.	novč.	Ukupno fior.	novč.	Brisano godine 1886 fior.	novč.	Čista ukupna pristojbina god. 1886 fior.	novč.	Utjerano godine 1886 fior.	novč.	Ostanak koncem godine 1886 u knjizi fior.	novč.	Utjerano ali još neuknjiženo godine 1886 fior.	novč.	Ostaje u istini koncem god. 1886 fior.	novč.
1	Benkovac	Benkovac	335	10	330	—	665	10	—	—	665	10	370	10	295	—	10	—	285	—
2	„	Kistanje	58	—	516	—	574	—	13	—	461	—	212	50	248	50	139	—	109	50
3	„	Obrovac	189	81.5	2318	50	2521	50	—	—	2521	50	390	—	2131	50	293	16	1838	34
					13	16.5														
4	Kotor	Budva	—	—	25	—	25	—	—	—	25	—	—	—	25	—	—	—	25	—
5	„	Ercegnovi	22	55	83	—	105	55	10	—	95	55	29	55	66	—	55	50	10	50
6	„	Kotor	135	—	195	—	330	—	16	50	313	50	201	03	112	47	67	30	45	17
7	„	Risan	24	50	62	50	87	—	—	—	87	—	—	—	87	—	—	—	87	—
8	Korčula	Korčula	265	05.5	789	—	1054	05.5	127	—	927	05.5	464	—	463	05.5	115	05.5	348	—
9	„	Orebić	174	11	224	—	398	11	21	—	377	11	184	11	193	—	40	06	152	94
10	Imoski	Imoski	1636	86	1746	99.5	3383	85.5	1098	66	2285	19.5	475	71.5	1809	48	599	64.5	1209	83.5
11	Knin	Knin	4198	19.5	914	—	5112	19.5	855	98	4256	21.5	1556	42.5	2609	69	90	40	2609	29
12	„	Drniš	2164	94.5	617	—	2781	94.5	1297	19.5	1484	75	300	86	1183	89	18	82	1165	07
13	Hvar	Star grad	131	—	130	—	269	—	—	—	269	—	134	—	135	—	79	—	56	—
					8															
14	„	Hvar	107	12	87	38	201	50	12	—	189	50	124	—	65	50	—	50	65	—
					8															
15	„	Vis	48	—	42	—	90	—	—	—	90	—	48	—	42	—	42	—	—	—
16	Makarska	Makarska	610	67	622	—	1232	67	198	50	1034	17	220	33	813	84	60	75	753	89
17	„	Vrhgorac	868	10	137	38	1000	48	123	55	876	93	426	97	449	96	47	13	402	03
			5																	
18	Metkovići	Metkovići	239	—	225	16	464	16	—	—	464	16	253	—	211	16	92	83	118	33

Redni broj	Kotarsko Poglavarstvo	Porezni Ured	Ostanak koncem godine 1885		Nova pristojbina godine 1886		Ukupno		Brisano godine 1886		Čista ukupna pristojbina god. 1886.		Utjerano godine 1886		Ostanak koncem godine 1886 u knjizi		Utjerano ali još neuknjiženo godine 1886		Ostaje u istini koncem godine 1886	
			fior.	novč.	fior.	nov.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
19	Dubrovnik	Dubrovnik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	...	—	—	—	—	—	—	—
20	„	Cavtat	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	„	Ston	2	44	323	50	325	94	—	—	325	94	13	50	312	44	67	—	245	44
22	Šibenik	Skradin	105	—	840	50	945	50	5	—	940	50	320	50	620	—	450	30	169	70
23	„	Šibenik	516	74	147	50	664	24	20	—	644	24	352	—	292	24	163	69	128	55
24	Sinj	Sinj	3267	91	911	52	4179	43	402	50	3776	93	1831	24	1945	69	854	46	1091	23
25	„	Vrlika	1239	27	614	50	1853	77	196	50	1657	27	911	64	745	63	123	01	622	62
26	Split	Omiš	190	50	409	50	600	—	76	70	523	30	117	30	406	—	46	18.5	359	81.5
27	„	Brač	426	32	560	90	987	22	16	—	971	22	237	56	733	66	163	80	569	86
28	„	Split	1691	61.5	1771	30	3462	91.5	299	—	3163	91.5	740	19.5	2423	72	226	58	21 7	14
29	„	Trogir	557	66	866	25	1423	91	100	38	1323	53	212	05	1111	48	159	35	952	13
30	Zadar	Rab	339	97.5	37	—	376	97.5	102	—	274	97.5	209	97.5	65	—	—	—	65	—
31	„	Pag	1062	30	691	—	1753	30	—	—	1753	30	186	—	1567	30	30	—	1537	30
32	„	Zadar	975	69.5	1788	—	2774	21	34	—	2740	21	994	41.5	1745	79.5	260	92	1484	87.5
					10	51														
33	„	Biograd	404	75	161	50	566	25	140	75	425	50	247	75	177	75	130	48	47	27
		Ukupno	21988 5	19.5	18226	58.5	40209	78	5266	21.5	34943	56.5	11764	81.5	23178	75	4426	92.5	18751	82.5

Tablica VII.

Umjetno pošumljenje, od jeseni 1886 do uključivo proljeća 1887.

Tekući broj	POLITIČKI KOTAR	OBĆINA politička	OBĆINA porezna	IME POSJEDNIKA I MJESTA	Površina razsadnika	Površina sjemeništa	Pošumljena površina sijanjem	Pošumljena površina sadjenjem biljka
					Hektara			
1	Benkovac	Benkovac	Benkovac	Obćina oranica kod gaja Sušanj	poprava kulture			
2				— Brdo	„			
3				Obćinski razsadnik	kopanje zemlje			
4				Obćina Sušanj	čisćenje presadjenih jesenovih biljka			
5				—	kopanje zemlje			
6		Obrovac	Kruševo	Obćina Bunarska draga Duboki Skočaj	—	—	—	2.500
7	Kotor	Kotor	Škaljari	Državni razsadnik	0·19	—	—	—
					uzgojba od 100 komada Pimusis-			
8	Korčula	Korčula	Korčula	Obćina Ober	— —	0.0060 --	— 0.00	— —
9	Imoski	Imoski	Imoski Glavina	Obćinski razsadnik	—	0.20	—	—
10				Obćina za Varošom	—	—	2.00	— 2.2.00
11	Knin	Knin	Kninskopolje	Obćina	— — —	0.017 — —	— 2.00 —	— — 3.5.50
12			Vrbnik	Petar Simić i Tomo Dobrojević	—	—	—	6.06.00

UPOTREBLJENO				TROŠAK						Stanje kulture
Mjera	Vrst	Sjeme	Biljke	Posjednika		Države		Ukupno		
				fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	
komada	Pinus halep	—	3500	—	—	28	20	28	20	dobro
"	" "	—	2001							dobro
"	" "	—	—	—	—	4	80	4	80	zapušteno
"	" "	—	—	—	—	1	35	1	35	posve dobro
"	" "	—	—	8	00	2	60	10	60	—
"	Pinus halep	—	13000	27	60	128	40	156	—	dosta dobro
"	Fraxinus	—	6000							
Kilogr.	Pinus halep	3	—	—	—	205	32	205	32	dobro
"	" pinea	4	—							
"	" aust.	5	—							
"	Celtis aust.	12	—							
"	Fraxinus ornus	5	—							
	hallep. u loncima	—	—							
Kilogr.	Pinus halep.	0.5	—	2	—	—	—	2	—	dobro
"	" "	10.0	—	17	50	60	00	77	50	"
"	Pinus austr.	5	—	106	82	9	32	116	14	dobro
"	" pinea	2	—							
"	Fraxinus ornus	5	—							
"	Quercus robur.	50	—							
komad	Fraxinus ornus	—	1960							
"	Robinia pseud.	—	816							
"	Pinus austr.	—	740							
"	" pinea	—	310							
Kilogr.	Drača	20	—	—	—	100	—	100	—	posve dobro
"	Crataegus	20	—							
"	Rosa Canina	20	—							
"	Pinus	10								
komada	—	—	38.000							
"	Fraxinus		1000							
"	Rašeljka	—	1000							
komada	Pinus	—	64.000	—	100	—	—	100	—	"
"	Fraxinus	—	1000							
"	Rašeljka	—	1000							

Tekući broj	POLITIČKI KOTAR	OBĆINA politička	OBĆINA porezna	IME POSJEDNIKA I MJESTA	Površina razsadnika	Površina sjemeništa	Pošumljena površina sijanjem	Pošumljena površina sadjenjem biljkama
					Hektara			
13	Knin	Knin	Kninskopolje	Obćina	—	—	—	—
14	„	Drniš	Kljake	Obćina	— — —	0·051 — —	— 2·00 —	— — 14·5
15	„	„	Drniš	Obćina	— —	0·0085 —	— —	— 4·5
16	Hvar	Ješa	Pitve	Obćina razsadnik u području bujice Vratnik	—	0·5	—	—
17	Makarska	Makarska	Makarska Makar	Obćina sv. Petar	—	—	—	0·100
18				—„—	—	—	—	0·0707
19				—„— Blato	—	—	—	0·0707
20				—„—	—	—	—	0·0505
21			Kotišina	—„— Oseljava	—	—	0·80	—
22			Bast Baškavoda	—„— Baškopolje	—	—	0·50	—
23			Brela	—„— Čurilo. Vrulja, Dubci	—	—	1·50	—
24			Podgora-Tučepi	—„— Staza	—	—	1·50	—
25		Gornje Primorje	Gradac	—„— razsadnik Staro grobište	—	0·009	—	—
26				—„— Vrisje	—	—	5·00	—

U OTREBLJENO				TROŠAK						Stanje Obradbe
Mjera	Vrst	Sjeme	Biljke	Posjednika		Države		Ukupno		
				fior.	nov.	fior.	nov.	fior.	nov.	
komada	Pinus	—	3000	10	—	—	—	10	—	posve dobro
Kilogr.	Pinus	40	—	120	—	355	—	475	—	„
„	Crategus i	250	—							
„	Rosa Canina									
komada	Pinus	—	85116							
„	Fraxinus	—	50200							
Kilogr.	Pinus	5	—	50	—	50	00	100	—	„
komada	—„—	—	50000							
„	Fraxinus	—	8000							
Kilogr.	Pinus halep	25	—	—	—	67	20	67	20	„
„	„ aust.									
komada	Pinus halep u loncima	—	950	16	—	—	—	16	—	posve dobro
„	—„—	—	700	29	4	—	—	29	4	„
„	u loncima									
	Eucaliptus	-	100	11	76	—	—	11	76	Eucaliptus poginule, u ostalom dobro
	Pinus halep. u loncima	—	200							
„	Populus nigra	—	200	2	52	—	—	2	52	dosta dobro
Kilogr.	Pinus halep	3	—	26 dana radnje		6	50	6	50	dobro
„	„ pinea	1	—							
„	Pinus halep	3	—	20	„	5	—	5	—	„
„	Pinus halep	3	—	51	„	12	75	12	75	„
„	„ austr.	5	—							
„	Pinus halep	5	—	40	„	10	—	10	—	„
„	„ austr.	4	—							
„	Pinus austr.	3	—	100	„	25	—	25	—	„
„	Robinia pseud.	0.5	—							
„	Pinus halep	7	—							
„	Fraxinus	3.5	—							
„	Robinia pseud.	3	—							
„	Celtis aust.	5	—							
„	Pinus pinea	1.5	—							

Tekući broj	POLITIČKI KOTAR	OBĆINA politička	OBĆINA porezna	IME POSJEDNIKA I MJESTA	Površina razsadnika	Površina sjemeništa	Pošumljena površina sijanjem	Pošumljena površina sadjenjem biljka
					Hektara			
27	Makarska	Vrhgorac	Vrhgorac	Nadpolje	—	—	—	1.00
28	Metković	Metković	Metković	privatni Vrt	—	—	—	—
29			isto	Obćina Predolac	—	—	—	0.08
30	Dubrovnik	Dubrovnik	Dubrovnik	Obćina Gradac	—	—	—	0.02
31				„ brdo Srdje	—	—	—	0.04
32				privatni posjednici Bibica	—	—	—	0.015
				Weiss	—	—	—	0.015
				Gromovići	—	—	—	0.01
33		Rieka	privatni posjednici		—	—	—	—
34	Šibenik	Šibenik	Zaton	Obćina	— —	0.008 —	1.00 —	— 4.000
35			Dolnje Polje	Obćina	—	—	—	4.000
36			Vrhpolje	Obćina	— —	0·2 —	— —	— 2.000
37	Sinj	Sinj	Sinj	Državni razsadnik Kanap	0.40	—	—	—

UPOTREBLJENO				TROŠAK						Stanje kulture
Mjera	Vrst	Sjeme	Biljke	Posjednika		Države		Ukupno		
				fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	
komada	Fraxinus	—	8000	26 dana radnje						
"	Robinia pseud	—	1000	50 "		—	—	—	—	posve dobro
"	Celtis austr.	—	1000							
komada	Eucaliptus u loncima	—	507							
"	" "	—	463	—	—	67	—	67	—	srednje
komada	Pinus halep u loncima	—	200							
"	" "	—	400	61	—	90	—	151	—	dobro
"	" "	—	1 0							
"	" "	—	50	20	—	60	—	80	—	dobro
"	Cupressus u loncima	—	[illegible]0 40							
"	Pinus halep u loncima	—	400	—	—	60	—	60	—	dobro
Kilogr.	Pinus	10	—							
komada	" austr.	—	13100							
"	" halep u loncima	—	1 00							
"	Fraxinus	—	9400			192	00			s velike
"	Pinus austr.	—	14700			Država				vrućine i suše
"	" halep u loncima	—	1000	100	—	100	00	392	—	u mjesecu srpnju t. g.
"	Fraxinus	—	9300			Zemaljski Odbor				poginulo maldane sve
Kilogr.	Pinus	10	—							
komada	" austr.	—	5550							
"	Fraxinus	—	3700							
Kilogr.	Robinia pseud	5	—							
"	Celtis austr.	5	—							
"	Alnus glutin	1	—							
"	Ulmus camp.	5	—	Općina						
"	Pinus austr.	5	—							
"	" halep.	2	—	60	—	185	10	245	10	dobro
"	Prunus usch.	5	—							
"	Aesculus hyp.	10	—							
"	Fraxinus excel.	0·5	—							
"	Carpinus orient.	0·4	—							

Tekući broj	POLITIČKI KOTAR	OBĆINA politička	OBĆINA porezna	IME POSJEDNIKA I MJESTA	Površina razsadnika	Površina sjemeništa	Pošumljena površina sijanjem	Pošumljena površina sadjenjem biljkaa
					Hektara			
38	Sinj	Sinj	Satrić	Obćina, razsadnik u području bujica Doljani	—	0·1	—	—
39		Vrlika	Vrlika	Obćinski razsadnik pod Česmu	0·57	—	—	—
40	Split	Split	Split	privatni posjednici Katalinić Boticelli vrt	—	—	—	—
41				Obćina Mrljav	—	—	—	2·0000
42			Mravince	Obćina kod Vrila	—	—	—	6·0000
43			Split	Obćinski razsadnik	—	0·02	—	—
44		Nerežišća	Nerežišća	— „ —	—	0·02	—	—
45		Muć	Muć donji	Obćina Otarnik	—	—	—	(6·0)·00
46				— „ — razsadnik	—	0·02	—	—
47				— „ — Borovača razsadnik	—	0·02	—	—
48			Radunić	— „ — Drljava razsadnik	—	0·02	—	—
49		Bol	Bol	Obćina Cesarska Dubrava	—	—	—	2. 2·00
50				— „ —	—	—	1·00	—
51		Trogir	Trogir	Comicio agrario Madonna del Lido	—	—	—	1. 1·00

UPOTREBLJENO				TROŠAK						Stanje kulture
Mjera	Vrst	Sjeme	Biljke	Posjednika		Države		Ukupno		
				fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	
Kilogr.	Pinus austr.	10	—	—	—	2	40	2	40	dobro
„	Pinus austr.	10	—							
„	Acer. pseud.	2	—							
„	Tilia grand.	1	—	80	00	120	00	200	00	„
„	Robinia pseud.	5	—							
„	Ulmus camp.	5	—							
komada	Fraxinus	—	500	—	—	—	—	—	—	dobro
„	Pinus austr.	—	1000							
„	Ailanthus	—	960							
„	Pinus austr.	—	8000	152	95	—	—	152	95	„
„	„ halep u loncima	—	250							
„	Fraxinus	—	10000							
„	Pinus austr.	—	40000	86	29	60	—	146	29	„
Kilogr.	Pinus austr.	1	—	—	—	—	—	—	—	„
„	„ „	1	—	—	—	—	—	—	—	„
komada	Fraxinus	—	55000							
„	Pinus austr.	—	60000	—	—	194	55	194	55	„
Kilogr.	Pinus austr.	1	—	—	—	1	50	1	50	„
„	„ „	1	—	—	—	1	75	1	75	„
„	„ „	1	—	—	—	1	75	1	75	„
komada	Pinus halep	—	5000							
„	„ aust.	—	5000	48	80	50	—	8	80	„
Kilogr.	Pinus halep	5	—	—	—	—	—	—	—	„
komada	Pinus halep	—	6000	—	—	68	40	68	40	„

Tekući broj	POLITIČKI KOTAR	OBĆINA politička	OBĆINA porezna	IME POSJEDNIKA I MJESTA	Površina razsadnika	Površina sjemeništa	Pošumljena površina sijanjem	Pošumljena površina sadjenjem biljaka
					Hektara			
52	Zadar	Rab	Barbat	Obćina Val Pasquale	—	—	0.15	0.50
53			Rab	Obćina Piazzala Kokošica	—	—	0.05	3.00
54			Lun (Pag)	Obćina Rab Kruna od Loni	—	—	2.50	2.00
55			Kampora	Obćina Capofronte	—	—	—	0.23
56			Kompora	Obćina razsadnik Capofronte	0.04	—	—	—
57			Rab	Obćina razsadnik Pipinjera	0.03	—	—	—
58			Lun (Pag)	Obćina Rabska razsadnik Crnokul	0.025	—	—	—
59		Pag	Novalja	Obćina Gaj	—	—	1.00	1.00
60			Pag	— „ — Dubrava	—	—	0.50	0.75
61			Novaglia	Obćina razsadnik Gaj	—	0.01	—	—
62			Pag	razsadnik Dubrava	—	0.01	—	—

UPOTREBLJENO				TROŠAK						Stanje Obradbe
				Posjednika		Države		Ukupno		
Mjera	Vrst	Sjeme	Biljke	fior.	nov.	fior.	nov.	fior.	nov.	
komada	Fraxinus	—	200							
„	Ailantus									
„	Pinus austr.	—	3000							dobro
„	„ marit.	—	3000							
Kilogr.	„ „	0·5	—							
litra	Quercus ilex.	50	—							
komada	Tamariscus	—	7000	48	00	84	36	132	36	
„	Populus	—	350							
„	Bajama	—	220							
„	Oraha	—	30							
„	Pinus marit.	—	1000							„
„	Robinia pseud.	—	100							
litra	Quercus ilex.	25	—							
komada	Pinus marit.	—	8000							
Kilogr.	—„—	6	—							„
litra	Quercus ilex	100	—							
komada	Pinus marit.	—	1200	7	00	—	—	7	00	„
Kilogr.	Pinus austr.	2·5	—							
„	„ marit.	1·5	—	—	—	—	—	—	—	„
Kilogr.	Pinus austr.	4	—							
„	„ marit.	2·5	—							
„	„ pinea	2	—	—	—	—	—	—	—	dosta dobro
komada	Populus nigra	—	1000							
Kilogr.	Pinus austr.	1·5	—	—	—	—	—	—	—	srednje
komada	Pinus marit.	—	3000							
Kilogr.	—„—	1·5	—							dosta dobro
litra	Quercus ilex	50	—							
komada	Pinus austr.	—	400	13	59½	13	59½	27	19	
„	„ marit.	—	2000							
Kilogr.	„ „	0·5	—							dobro
litra	Quercus ilex	40	—							
Kilogr.	Pinus austr.	1	—							
„	„ marit.	0·5	—	—	—	—	—	—	—	dosta dobro
„	Pinus austr.	1·5	—							
„	„ marit.	2	—	—	—	—	—	—	—	srednje

Tekući broj	POLITIČKI KOTAR	OBĆINA politička	OBĆINA porezna	IME POSJEDNIKA I MJESTA	Površina razsadnika	Površina sjemeništa	Pošumljena površina sijanjem	Pošumljena površina sadjenjem biljka
					H e k t a r a			
63	Zadar	Zadar	Zadar	*Država* Valle di Borra	poprava kulture			
					poprava 10.m zida, troškovi			
				Ukupno .	1.$_{2550}$	1.$_{0395}$	24.$_{5000}$	69.$_{8960}$

UPOTREBLJENO				TROŠAK						Stanje kulture
Mjera	Vrst	Sjeme	Biljke	Posjednika		Države		Ukupno		
				fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	
…omada " " "	Pinus halep Eucaliptus Cupressus Populus alba	u lon-cima	3850	—	—	110	65	110	65	dobro
…a prevoz biljka, i. t. d.										
—	—	666.50 i 265 litara	629.042	1078 287 dana radnje po 50=143:50 zatim 1222	87½ 37½	Zemaljski Odbor 100 Država 2534	— 49½	3713 (+ 143 zatim 3856	37 50) 87	

Tablica VIII.

Izkaz uprave

sa zakladom za pošumljenje od god. 1877 do uključno 1886 kod c. kr. Namjestništva.

Godina	Doznačeno bilo je od: Ministarstva	Zemaljskog Odbora	Ukupno	od ovih trošilo se je za: Sjemenje i biljke	Umjetno pošumljenje	Razsadnike	Občinsko šumarsko osoblje	Razne stvari	Ukupno	OPAZKE
	forinta a. v.									
1877	10.000	1000	11.000	135:98	1330:00	1138:81	3706:66	120:00	6431:45	
1878	10.000	1000	11.000	448:49	914:34	1214:27	3759:99	101:96	6438:05	
1879	5.000	1000	6.000	608:47	2803:00	1063:55	5796:69	399:84	10671:55	
1880	10.000	1200	11.200	168[illegible]:16	1628:35	1320:50	8332:19	211:37	13178:97	
1881	15.000	1500	16.500	958:96	3128:82	1553:75	9507:15	45:99	15194:67	
1882	15.000	400 [2]	17.400	844:87	3280:00 [3]	850:00	10688:12	25:60	15688:59	
		2000								
1883	16.000 [1]	900 [2]	19.400	783:02	4836:25 [3]	1160:00	12097:03	278:04	19154:34	
		2500								
1884	18.300 [1]	900 [2]	21.700	2417:93½	4642:96 [3]	495:00	13588:69½	349:13	21493:72	
		2500								
1885	24.400 [1]	1625 [2]	29.025	3564:44	12074:53 [3]	1004:90	12640:38	291:91	29576:13	
		3000								
1886	21.047 [1]	5216·89 [2]	26.263·89	1393:06	8233:60 [3]	550:00	14224:02	237:02	25637:70	

[1]) od ovih za bujice:
god. 1883 „ 1000 f.
„ 1884 „ 3800 „
„ 1885 „ 8900 „
„ 1886 „ 4047 „

[2]) Zemaljski odbor je doznačio za uredjenje bujica:
god. 1882 „ 400 f.
„ 1883 „ 900 „
„ 1884 „ 900 „
„ 1885 „ 1625 „
„ 1886 „ 1400 „

[3]) od ovih za bujice:
god. 1882 „ 2000 f.
„ 1883 „ 3700 „
„ 1884 „ 4102 „ 26 n.
„ 1885 „ 10525 „ —
„ 1886 „ 5447 „ —

Tablica IX.

Pučke učione kraljevine Dalmacije

tečajem školske godine 1885–86.

Školski kotar	Javne učionice															Posebne učione				Ukupni broj pučkih učionica	Ostale zatvorene preko školske godine	OPAZKE
	Gradjanske trorazredne	Obće redovite													Pomoćne	sa pravom		bez prava				
		mužke sa						ženske sa					mješovite	Ukupni broj		Javnosti						
		Razreda 1	2	3	4	poljodjelskim tečajem	ukupni broj	Razreda 1	2	3	4	ukupni broj				Muž.	Žen.	Muž.	Žen.			
Benkovac	—	9	1	—	—	—	10	1	—	—	—	1	—	11	—	—	—	—	—	11	4	
Dubrovnik	1	14	1	—	1	—	16	5	—	1	—	6	8	30	7	—	2	1	1	42	1	
Hvar	1	10	1	2	1	—	14	1	3	1	—	5	—	19	1	—	1	—	1	23	1	
Imoski	—	7	1	—	—	—	8	1	—	—	—	1	—	9	—	—	—	—	—	9	2	
Knin	—	11	2	—	—	—	13	2	—	—	—	2	—	15	—	—	—	—	—	15	2	
Korčula	1	10	2	2	—	—	14	5	1	—	—	6	6	26	4	—	—	—	—	31	3	
Kotor	—	19	2	1	—	—	22	7	1	—	—	8	11	41	4	—	—	—	—	45	3	
Makarska	1	9	1	—	—	—	10	1	1	—	—	2	—	12	4	—	—	—	—	17	—	
Metkovići	—	3	1	—	—	—	4	1	—	—	—	1	—	5	—	—	—	—	—	5	1	
Sinj	—	8	1	—	—	—	9	—	1	—	—	1	—	10	—	—	—	—	1	11	1	
Split	—	25	6	3	1	1	36	5	4	1	1	11	4	51	8	—	1	1	2	63	3	
Šibenik	1	13	2	—	1	1	17	1	—	1	—	2	—	19	—	1	1	—	—	22	3	
Zadar	—	23	2	1	1	—	27	3	1	—	—	4	2	33	8	1	2	3	2	49	5	
Skupa	5	161	23	9	5	2	200	33	12	4	1	50	31	281	36	2	7	5	7	343	29	

Tablica X.

Broj učiteljskih sila i učenika

kod javnih učiona u školskoj godini 1885-86.

Učionski kotar	Učiteljske sile: učitelji: usposobljeni	učitelji: izpitom zrelosti	učitelji: bez svjedočbe	učitelji: pomoćni	učitelji: Ukupno	učiteljice: usposobljene	učiteljice: izpitom zrelosti	učiteljice: bez svjedočbe	učiteljice: Ukupno	Vjeroučitelji stalnom nagradom	Ukupni broj	Učenici: obvezani pohadjati: svaki dan	obvezani pohadjati: u nedjelne i svetačne dane	na 100 obvezanih pohadjaše: svaki dan	na 100 obvezanih pohadjaše: u nedjelne i svetačne dane	pohadjaše efektivno: svaki dan	pohadjaše efektivno: u nedjelne i svetačne dane	na svakoga učitelja izpadaše pohadjajućih učenika	OPAZKE
Benkovac	4	2	1	—	7	1	—	—	1	—	8	317	—	84.00	—	268	—	33.50	
Dubrovnik	15	4	7	6	32	7	13	1	21	2	55	1947	54	78.50	46.30	1698	25	32.70	
Hvar	23	4	—	—	27	7	2	1	10	—	37	2348	80	68.00	50.00	1575	41	43.66	
Imotski	5	2	—	—	7	—	1	—	1	—	8	477	35	92.10	85.07	443	30	59.22	
Knin	8	4	1	—	13	—	2	—	2	—	15	1060	100	56.00	35.00	581	65	43.06	
Korčula	17	3	9	4	33	5	7	—	12	1	46	2307	196	72.40	51.50	1669	101	37.10	
Kotor	23	7	7	4	41	7	3	—	10	—	51	2103	23	80.07	86.95	1684	20	33.41	
Makarska	12	2	—	2	16	2	1	—	3	—	19	901	15	70.30	73.30	633	11	34.52	
Metkovići	2	1	—	—	3	1	—	—	1	—	4	258	6	88.70	—	228	—	57.00	
Sinj	4	5	—	—	9	2	—	—	2	—	11	634	72	90.60	94.00	575	68	58.36	
Split	40	10	9	8	67	12	12	—	24	4	95	5467	429	74.60	86.90	4079	373	49.25	
Šibenik	20	5	—	—	25	1	—	—	1	1	27	1726	150	60.00	67.00	1034	101	43.65	
Zadar	22	6	3	7	38	4	4	—	8	5	51	3859	335	66.00	93.00	2587	322	62.23	
Ukupno	195	55	37	31	318	49	45	2	96	13	427	23404	1495	76.00	60.00	17054	1157	45.28	

Tablica XI.

Trošak za gradjenje ili popravljanje učionskih zgrada.

kroz godinu 1885-86.

Broj	Učionski kotar Okoliš	Okolovština zgrade	Vlastnik zgrade	Zaklada koja je izdala novac	Iznos Potrošak
1	Šibenik	Popravak zgrada za učione	Čičin Andrija	Pokr. šk. zakl	300
2	Korčula	„ „ „ „	Dimitri Fr.	„ „ „	200
					500

Tablica XII.

Nabava i poprava pokućstva kroz godinu 1885-86.

Broj	Učionski kotar	Učionska okolina	Vrst učione	Uzrok troška	Iznos dionični fior.	Iznos dionični novč.	Trošak ukupni fior.	Trošak ukupni novč.
1	Zadar	Sutomišica	mužka učiona	novo pokućstvo	3	—		
2	„	Zadar	„ hrvatska	„	5	—		
3	„	Biograd	mužka	„	6	—		
4	„	Nin	„	„	18	—		
5	„	Lopar	pomoćna	„	53	—		
6	„	Biograd	ženska	„	133	—		
7	„	Olib	mužka	„	12	50		
					—	—	230	50
8	Benkovac	Benkovac	mužka	popravak pokućstva	—	—	4	—
9	Šibenik	Tiesno	„	„	—	—	12	50
10	Split	Split	ženska	„	59	60		
11	„	Milna	mužka	novo pokućstvo	36	—		
12	„	Srinjine	„	„	16	80		
13	„	Veliki Varoš	„	„	95	40		
14	„	Split	„	„	29	—		
15	„	Veliki Varoš	ženska	„	26	80		
16	„	Grohote	mužka	„	36	38		
17	„	Split	ženska	„	53	90		
18	„	Lukšić	mužka	„	29	20		
19	„	Pučišća	ženska	„	133	62		
20	„	Mravince	mužka	„	18	15		
					—	—	534	85

Broj	Učionski kotar	Učionska okolina	Vrst učione	Uzrok troška	Iznos dionični		Trošak ukupni	
					fior.	novč.	fior.	novč.
21	Sinj	Sinj	mužka	novo pokućstvo	12	—		
22	„	Vrlika	ženska	„	12	—		
23	„	„	„	„	200	—		
24	„	Glavice	mužka	„	16	—		
					—	—	240	—
25	Imoski	Župa	mužka	novo pokućstvo	—	—	12	—
26	Makarska	Kozića	„	„	1	20		
27	„	Vrhgorac	ženska	„	30	—		
					—	—	31	20
28	Metkovići	Metkovići	mužka	novo pokućstvo	—	—	3	50
29	Hvar	Vis	ženska	„	—	—	6	80
30	Korčula	Velaluka	„	„	192	50		
31	„	Janjina	mužka	„	67	—		
32	„	Velaluka	„	„	55	—		
33	„	Blata	„	„	356	—		
					—	—	670	50
34	Dubrovnik	Slano	mužka	novo pokućstvo	100	—		
35	„	Čilipi	„	„	8	—		
36	„	Cavtat	„	„	24	—		
37	„	Gruž	„	„	21	—		
38	„	Dubrovnik	gradjanska	„	188	40		
39	„	Pločice	mužka	„				
40	„	Gruda	„	„				
41	„	Pridvorje	„	„	770	—		
42	„	Mlini	„	„				
43	„	Postranje	„	„			1111	40
44	Kotor	Topla	„	„	—	—	68	—
							2925	25

Tablica **XIII**.

Trošak za nabavu učila

kroz godinu 1885-86.

1. Za učione u obće . . . . fior. 1427 : 04 —

Tablica **XIV.**

Redni Broj	MJESTO Dobrotvornog Zavoda	Godine 1885 Prihodi	Godine 1885 Razhodi	Godine 1885 Pretičak Novca	Godine 1885 Pretičak Obveznica	Godine 1886 Prihodi	Godine 1886 Razhodi	Godine 1886 Pretičak Novca	Godine 1886 Pretičak Obveznicâ
1	Biograd	159	1	158	—	208	33	175	—
2	Bol	2306	1225	1081	1.100	2839	2201	638	2100
3	Budva	658	392	266	—	731	414	317	—
4	Dubrovnik	12770	9684	3086	59.600	23761	23614	147	59.600
5	Dobrota	146	92	54	800	140	95	45	800
6	Ercegnovi	459	413	46	1550	730	728	2	1650
7	Gradac	20	—	20	—	39	2	37	—
8	Hvar	1046	979	67	5.100	2919	2872	47	5100
9	Imoski	412	129	283	6. 50	699	106	593	6750
10	Janjina	152	107	45	100	76	2	74	100
11	Ješa	272	110	162	100	670	70	600	100
12	Kistanje	537	344	193	400	306	175	131	600
13	Knin	1254	944	310	800				
14	Komiža	—	—	—	—	—	—	—	—
15	Korčula	6432	6210	222	42300	6.361	6.203	158	42300
16	Kotor					1.951	1.370	581	3.560
17	Kuna	20	12	8	300	61	28	33	300
18	Lastovo	105	20	85	—	110	25	85	—
19	Lećevica	2	—	2	—	8	—	8	—
20	Lukšić	36	3	33	—	61	—	61	—
21	Makarska	5259	4595	664	4.900	7287	5216	2071	4900
22	Metkovići	405	23	382	500	476	92	384	500
23	Milna					371	309	62	1.950
24	Muć					1198	1039	159	1.000
25	Novi kod Trog.	80	73	7	—	54	45	9	—
26	Omiš	322	47	275		748	68	680	—
27	Obrovac	618	200	418		600	196	404	
28	Opuzen	389	—	389					
29	Orebić	742	389	353	5150	595	428	167	3.100
30	Pag	934	605	329	2850	1607	1259	348	2850
31	Perast	934	466	468	9000	1003	689	314	9000
32	Postira	466	62	404	350	546	116	430	350
33	Pitve	116	104	12	100	17	—	17	100
34	Prčanj	154	149	5	600	190	184	6	600
35	Pučišća	127	11	116	500	2315	1997	348	2800
36	Rab	4423	2242	2181	12950	4339	1911	2428	14050
37	Rieka					85	24	61	1.000
38	Risan	208	120	88	300	249	41	208	700
39	Silba	154	119	35	400	248	167	81	650
40	Sinj	303	223	80	200	361	142	219	200
41	Skradin	1759	1208	551	—	2067	1675	392	—

Redni Broj	MJESTO Dobrotvornog Zavoda	Godine 1885				Godine 1886			
		Prihodi	Razdodi	Pretičak		Prihodi	Razhodi	Pretičak	
				Novca	Obveznica			Novca	Obveznica
42	Slano	34	30	4	—	26	22	4	—
43	Split	12890	12110	780	14855	17149	11205	5944	14.865
44	Starigrad	3885	2126	1759	35050	4509	2701	1808	35.050
45	Ston	83	77	6	100	250	48	202	100
46	Sućurac		—	—	—	257	—	257	—
47	Sumartin	1367	1029	338	850	2312	1550	762	850
48	Supetar								
49	Sutivan	735	321	414	1500	1046	176	870	1500
50	Sutvara	40	—	40	—				
51	Šibenik	4730	2957	1773	10408	5124	4174	950	12.208
52	Šipanj	40	20	20	—	20	20	—	17.800
53	Trogir	10651	7395	3256	15.800	6972	1738	5234	1.300
54	Tiesno	851	769	82	900	391	351	40	400
55	Trpanj	482	27	455	—	81	38	43	—
56	Vis	9119	6812	2307	35632	7036	5712	1324	39.032
57	Vrbanj	2021	390	1631	3000	1969	1403	566	3000
58	Zadar	26061	21399	4662	47.560	29.856	27.772	2084	53.660
59	Zaton	430	69	361	—	361	129	232	—
60	Zavojani	—	—	—	—	16	3	13	—
61	Zlarin	493	251	242	3000	697	104	593	3.000
62	Bl. Djelo Dubr.	109.327	74253	35 074	72.900	89.843	58.659	31.184	7[illegible].000
	Sbroj	227,498	161,410	66,088	398,255	232,941	168,341	64,600	421,475

ablica XV.

OBĆINA	1882		1883		1884		1885		Srednja		Od zadnjeg trogodišta		Bilježke
	Razhodi	Prireza	Razhodi	Prireza	Razhodi	Prireza	Razhodi	Prireza	Razhoda	Prireza	više Razhoda	manje Razhoda	
	fior.	%	fior.	%	fior.	%	fior.	%	fior.	%	fior.	fior.	
Benkovac	20.576	57	19.749	88	14.932	64	22.818	82	19.519	73	5680	—	
Biograd	—		4.874	80	2.470	86	9.209	104	5.514	90	1076	—	
Blato	13.258	54	12.036	45	16.123	42	18.961	62	15.094	51	—	997	
Bol	3.494	78	3.716	78	5 801	78	5.039	84	4.512	80	1479	—	
Budva	6.954		6.266		7.098		5.472		6.497	—	2.319	—	
Cavtat	5.919	82	6.620	70	—	62	11.391	95		77			
Dobrota	2.970	29	3.752	29	2.177	26	3.054	25	2.988	27	1149	—	
Drniš	28.814	70	24.152	58	25.873	61	22.743	69	25 395	65	3124	—	
Dubrovnik	56.041	39	56.664	48	58.485	62	52.328	56	55.879	51		2871	
Ercegnovi	13.126	62	9·704	59	11.717	62	11.397	56	11.486	60	3005	—	
Grbalj	6.544	91	4.901	101	6.340	90	6.527	91	6.078	93	3729		
Hvar	7.426	111	9.363	100	7.650	91	9.966	92	8.601	99	1335	—	
Imoski	—	66	19.628	50	19.330	71	19.038	—		—			
Janjina	1.804	47	2.079	50	1.699	17	1.852	41	1.858	39	—	1443	
Ješa	7.333	44	4.553	69	2.972	73	4.086	52	4.911	60	1333	—	
Kistanje	6.060	53	5.720	47	3.354	55	3.693	37	4.707	48	—	1762	
Knin	12.948	69	13.953	32	16.374	41	18.170	38	15.361	45	—	2480	
Klis	1.466	100	1.074	100	2.510	100	2.837	100	1.972	100	256	—	
Komiža	4.165	101	8.914	100	7.275	100	7.015	103	6.842	101	423	—	
Korčula	15.170	46	18.929	46	23.975	45	16.398	44	18.618	45	741	—	
Kotor	32.988	39	30.896	43	28.584	38	33.313	41	31.445	48	6.570	—	
Krtoli	1.277	84	1.019	81	1.244	97	934	78	1118	85	—	67	
Kuna	1.801	62	1.986	64	1.859	55	2.134	56	1.945	59	—	119	
Lastovo	922	26	1.065	48	931	39	1.638	39	1.139	38	—	378	
Lastva	472	70	2.043	90	811	95	682	98	1.002	88	399	—	
Lećevica	2.886	—	2.905	—	3.752	—	3.906	—	3.362	—	—	413	
Lopud	999	113	784	102	1.575	103	2.244	90	1.401	102	291	—	
Lukšić	2.736	100	2.401	100	2.373	100	2.646	100	2.539	100	—	1173	
Luštica	1.092	101	1.425	81	1.228	84	1.415	72	1.290	85	391	—	
Makarska	31.334	121	22.821	96	28.738	110	27.589	127	27.620	113	10.962	—	
Metkovići	6.113	50	6 946	47	8.915	95	8.727	82	7.675	68	—	2.266	
Milna	7.604	86	7.625	88	7.377	92	7.516	103	7.530	92	2.077	—	
Mljet	1.528	14	2.043	88	1.864	37	1.426	75	1.715	54	—	28	
Muć		100		100		100		100		100			
Muo	1.054	77	515	80	1.210	80	1.070	79	962	79	487	—	
Nerežišća	6.139	100	5.814	100	8.076	100	6.069	141	6.524	110	—	1552	
Nin	11.320	53	8.014	46	10.225	50	11.656	39	10.304	47	4.048	—	
Novi	8.394		5.911		9.031		6.428		7.441		721	—	
Novigrad	6.253	61	7.420	49	7.021	66	6.245	71	6.735	62	3.521	—	
Obrovac	11.470	65	12.563	91	13.998	90	17.735	105	13.941	88	2.948	—	

OBĆINA	1882		1883		1884		1885		Srednja		od zadnjeg trogodišta		Bilježke
											više	manje	
	Razhodi	Prireza	Razhodi	Prireza	Razhodi	Prireza	Razhodi	Prireza	Razhoda	Prireza	Razhoda	Razhoda	
	fior.	%	fior.	%	fior.	%	fior.	%	fior.	%	fior.	fior.	
Omiš	9.043	50	15.395	71	14.369	86	12.265	76	12.768	67	1.547	—	
Opuzen	4.604	71	5 437	101	22.002	136	11.512	136	10.889	111	6.920	—	
Orebić	—	47	5.367	31	4.131	13	11.166	50	—	35			
Pag	10.350	71	13.222	39	11.536	51	9.886	33	11248	49	341	—	
Paštrovići	2.593	—	2.662	—	3.366	—	4.804	—	3356	—	1551	—	
Perast	1.954	50	1.499	36	1.426	33	1.375	78	1.564	52	—	1087	
Postira	2.284	54	4.453	55	3.931	100	3.640	88	3.577	74	2057	—	
Prčanj	2.637	47	2.004	47	2.756	50	1.955	50	2.338	48	674	—	
Primorje	4.789	45	5.014	33	5.065	38	3.969	22	4.709	34	1.151	—	
Pučišća	7.976	49	7.552	50	9.849	49	5 632	50	7.752	50	1909	—	
Promina	—	—	1.13[illegible]	34	2.133	50	3.194	50	2.153	45	—	—	
Rab	9.253		10.663		14.882		13.132		11.982		3.720	—	
Rieka	1.822	54	1.610	54	1.429	51	3.689	1[illegible]7	2.138	74	653	—	
Risan	6.407	27	4.054	7	14 248	14	5.222	40	7.733	22	3.677		
Sali	2.176	71	2.031	103	3.593	75	1.768	49	2.392	75	765		
Selca	—	—	—	—	—	—	3.158	75	3.158	75	—	—	
Silba	2.122	86	3.690	104	3.445	109	1.735	83	2.773	95	—	800	
Sinj	37.445		39.226		42.776		50.435		42.470		13.865		
Skradin	10.553	54	13.752	68	14.034	76	14.652	77	13.248	69	—	1077	
Slano	1.019	77	1.300	76	1.592	84	1.186	75	1.274	78	357	—	
Solta	3.855	100	3.734	100	3.873	100	2.664	100	3.531	100	1.710	—	
Split	112.952	100	108 171	100	127.463	100	179.325	100	131.978	100	15.426	—	
Spič	887		1.077		1.022		1 434		1.105		352		
Starigrad	—	82	—	87	—	85	—	84	—	86			
Stolivo	650	50	497	50	671	85	862	149	670	84	—	214	
Ston	14.390	101	9.866	108	9.791	72	7.038	82	10.271	91	5.671		
Sućurac	3.297	100	2.563	100	2.830	100	3.304	100	2.999	100	1.059		
Sućurje	2.604	42	3.567	117	1.776	75	729	82	2.169	79	—	61	
Supetar	7.156	91	6.705	100	4.142	91	10.229	80	7.058	91	—	1008	
Sutivan	5.116	142	4.784	151	6.267	162	4.621	138	5.197	148	—	122	
Šibenik	49.522	129	50.991	120	53.228	120	51.384	—	51.281	—	—	3.746	
Šipan	1.838	47	1.999	43	1.631	62	1.329	61	1.699	53	314	—	
Tiesno	6.450	71	10 751	94	9.794	106	14.739	—	10.444	—	4.066	—	
Tivat	1.082	120	700	126	700	118	698	100	795	116	455	—	
Trogir	23.212	—	18.637	—	20.232	—	20.701	—	20.695	—	—	1.164	
Trpanj	4.041	109	2.316	50	3.905	41	4.465	87	3.682	74	1.017	—	
Vis	6.498	110	12.475	80	15.373	79	13.460	78	11.952	87	2.735	—	
Vrboska	1.565	62	1.230	54	1.751	51	1.299	56	1.461	56	—	4	
Vrhgorac	11718	137	10.963	129	13 658	162	14.243	—	12643			—	
Vrlika	9.781	—	8.824	—	12.032	—	12.079	—	10.679	—	3.395	—	
Zadar	100.324	49	96.111	50	119.281	50	99.449	47	103.791	49	21.326	—	
Zaton	2876	88	2.090	79	2.909	68	2.775	60	2663	74	868	—	
Zlarin	5.198	124	4.345	135	3 717	134	3.501	—	4.190	—	982	—	

PRILOZI

BRZOPISNOMU IZVJEŠĆU XXIII[a] ZASJEDANJA

SABORA DALMATINSKOGA

GODINE 1887.

Br. 3071.

(Prilog 1).

Visoki Sabore!

Časti se Zemaljski Odbor podnieti Visokom Saboru na pretres i odobrenje konačne račune za god. 1885 sliedećih zemaljskih zadužbina:

a) Poljodjelske,
b) Iznemoglih vojnika,
c) Mamuline,
d) Gluho-niemih,
e) Obitelji spremnih vojnika dalmatinskih,
f) Mirovine pokrajinskih činovnika.

Primjetbe dodane svakome računu razjasnuju pojedine stavke dohodaka i troškova, tako da daljih razloženja ne treba. Samo je opaziti da i kroz god. 1885 glavnice svih zadužbina, ili su se manje više povisile, ili su ostale na istoj.

Još se po običaju prilagaju izkaznice rukovodjenja kroz god. 1885 sliedećih glavnica:

g) Oskudične,
h) Za gradnju bolnice u Zadru,
i) Za gradnju bolnice u Dubrovniku,

po kojim će Visoki Sabor razabrati u kakvom se stanja nalaze i kako su uložene te glavnice.

Zadar, 12 Travnja 1887.

Predsjednik
Vojnović

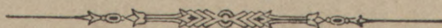
Izviestitelj
Klaić.

a

Pazbroj

God. 1885

Zaklade „Poljodjelstvo pokrajinsko“

Redni Broj	UNESAK	Ostanak početni 1885 fior.	novč.	Pristojbina 1885 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.
	Dohodci baštine:						
1	Od Drž. Obveznica	—	—	3958	38	3958	38
2	Od glavnica na zajam	41	76	39	24 ½	81	½
	Sbroj .	41	76	3997	62 ½	4039	38 ½
	Dohodci zavoda:						
3	Globe šumarske	18352	53	10778	35	29130	88
4	Razna	—	—	—	29	—	29
	Sbroj .	18352	53	10778	64	29131	17
	Skupa dohodaka .	18394	29	14776	26 ½	33170	55 ½
	Prihodi preobratom baštine:						
5	Obveznice utjerane	—	—	900	—	900	—
6	Zajmovi povraćeni	1038	95	—	—	1038	95
7	Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—
	Sbroj .	1038	95	900	—	1938	95
	Prihodi prometni:						
8	Predujmovi dobiveni	—	—	—	—	—	—
9	Predujmovi utjerani	172	39	—	—	172	39
	Sbroj .	172	39	—	—	172	39
	Skupa Uneska .	19605	63	15676	26 ½	35281	89 ½
10	Pretičak početni u blagajni	—	—	—	—	—	—
	Svega izravnano .	—	—	—	—	—	—

Izplate				Skupa		Ostanak konačni 1885		Državne Obveznice v. p. Prihodi
ostanaka		pristojbine						
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
—	—	3958	38	3958	38	—	—	—
29	26	—	27	29	53	51	47 ½	—
29	26	3958	65	3987	91	51	47 ½	—
6980	74	161	94 ½	7142	68 ½	21988	19 ½	—
—	—	—	29	—	29	—	—	—
6980	74	162	23 ½	7142	97 ½	21988	19 ½	—
7010	00	4120	88 ½	11130	88 ½	22039	67	—
—	—	900	—	900	—	—	—	—
255	47	—	—	255	47	783	48	—
—	—	—	—	—	—	—	—	10500
255	47	900	—	1155	47	783	48	10500
—	—	—	—	—	—	—	—	—
160	53	—	—	160	53	11	86	—
160	53	—	—	160	53	11	86	—
7426	—	5020	88 ½	12446	88 ½	22835	01	10500
—	—	—	—	4681	37 ½	—	—	90000
—	—	—	—	17128	26	—	—	100500

Uz 1) Od f. 2100 Zajam lutrija 1860 na 4% f. 84. — Od f. 93400 Dohodak banke na 4.20% f. 3922:80. — Od f. 4500 za 1 polug. 94:50. — f. 4101:30.
manje na izravnanje dobiti od Obveznica nabavljenih f. 142:92. f. f. 3958:38.

Uz 3) Ostanak svrhom godine 1884 bio je f. 23859:09; odbiv oprošteno f. 5506:56 sastaje se na f. 18352:53.

Uz 7) Ove su se Obveznice namakle sa fior. 8719 ukazanih kao iznesak na toč. 6.

Redni Broj	IZNESAK	Ostanak početni 1885		Pristojbina 1885		Skupa	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
1	Troškovi uprave	—	—	152	10	152	10
	Troškovi zavoda:						
2	Pripomoć polj. Družtvom	—	—	100	—	100	—
3	Pripomoć lugarom	156	69 ½	531	43	688	12 ½
4	Pripomoći u obće	1141	—	2849	17	3990	17
5	Troškovi u svrhe šumarske i poljodjelske . . .	1200	82	6525	82	7726	64
	Sbroj .	2498	51 ½/	10006	42	12504	93 ½
	Skupa troškova .	2498	51 ½	10158	52	12657	03 ½
	Razhodi preobratom baštine:						
6	Obveznice utrnute	—	—	—	—	—	—
7	Novac uložen u drž. Obveznice	—	—	8719	—	8719	—
	Sbroj .	—	—	8719	—	8719	—
	Razhodi prometni:						
8	Predujmovi podati uz povratak	—	—	—	—	—	—
9	Predujmovi povraćeni	112	70	1	—	113	70
	Sbroj .	112	70	1	—	113	70
	Skupa izneska .	2611	21 ½	18878	52	21489	73 ½
10	Pretičak u blagajni	—	—	—	—	—	—
	Svega izravnano .	—	—	—	—	—	—

Izplate				Skupa		Ostanak konačni 1885		Državne Obveznice v. p. Prihodi
ostanaka		pristojbine						
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
—	—	107	10	107	10	45	—	—
—	—	—	—	—	—	100	—	—
131	65	197	58 $^1/_2$	329	23 $^1/_2$	358	89	—
948	50	2252	—	3200	50	789	67	—
1200	82	3350	—	4550	82	3175	82	—
2280	97	5799	58 $^1/_2$	8080	55 $^1/_2$	4424	38	—
2280	97	5906	68 $^1/_2$	8187	65 $^1/_2$	4469	38	—
—	—	—	—	—	—	—	—	500
—	—	8719	—	8719	—	—	—	—
—	—	8719	—	8719	—	—	—	500
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	—	1	—	112	70	—
—	—	1	—	1	—	112	70	—
2280	97	14626	68 $^1/_2$	16907	65 $^1/_2$	4582	08	500
—	—	—	—	220	60 $^1/_2$	—	—	100000
—	—	—	—	17128	26	—	—	100500

Uz 1) Tiskanice f. 108:70. Odredbine posiguranja za pošiljke vriednoća po moru f. 43:40. — f. 152:10

Uz 4) Pripomoći u obće, pristojbina 1885: Vrhgorac A Ivanu Pejdi f. 10. O. Br. 5000 ex 84 $^{10}/_{1}$ 85. — Šibenik „Gospodarskom Poučniku“ f. 200. O Br. 95 $^{15}/_{1}$ 85. — Omiš Občini f. 100. O Br. 458 $^{28}/_{1}$ 85. — Vrhgorac A Petru Kotaviću f. 20. O. Br. 1017 $^{9}/_{3}$ 85. — Knin Občini f. 300. O Br. 988 $^{10}/_{3}$ 85. — Vrlika Občini f. 200. O Br. 411 $^{6}/_{2}$ 85. — Zadar Namjestništvu za Prominu f. 100. O Br. 1697 $^{21}/_{4}$ 81. — Zadar Istomu za Lušticu f. 40. O Br. 1586 $^{21}/_{4}$ 85. — Zadar za Jušta Belju f. 140. O Br. 1728 $^{5}/_{5}$ 85. — Kotor A Juri Šbutezi f. 40. O Br. 1736 $^{5}/_{5}$ 85. — Kotor A Lovri Šprljanu f. 40. O Br. 1957 $^{13}/_{5}$ 85. — Biograd Šimi Čošiću f. 15. O Br. 1702 $^{5}/_{5}$ 85. — Biograd D.n Šmunu Lovroviću f. 30. O Br. 1962 $^{13}/_{5}$ 85. Zadar Namjestništvu za Makarsku f. 150. O Br. 1879 $^{16}/_{5}$ 85. — Zadar Istomu za C. Sućurac f. 75. O Br. 2020 $^{23}/_{5}$ 85. — Prčanj A Ludoviku Juroviću f. 40. O Br. 2068 $^{21}/_{5}$ 85. — Zadar Namjestništvu za Lećevicu f. 152. O Br. 2025 $^{29}/_{5}$ 85. — Zadar Istomu za Šibenik f. 175. O Br. 2086 $^{29}/_{5}$ 85. — Šibenik Vodicam f. 50. O Br. 2211 $^{2}/_{6}$ 85. — Zadar Namjestništvu za Nakovan f. 15. O Br. 2087 $^{22}/_{6}$ 85. — Zadar Istomu za Janjinu f. 100. O Br. 2257 $^{22}/_{6}$ 85. — Zadar Istomu za Grbalj f. 100. O Br. 2337 $^{22}/_{6}$ 85. — Vrhgorac Božiću Anti f. 20. O Br. 2739 $^{17}/_{7}$ 85. — Brač Občini Sutivan f. 50. O Br. 2595 $^{8}/_{7}$ 85. — Zadar Namjestništvu za Dobrotu f. 60. O Br. 2834 $^{31}/_{7}$ 85. — Drniš Nikoli Vežiću f. 80. O Br. 2918 $^{21}/_{8}$ 85. — Sućurac Občini f. 13:28. O Br. 3789 $^{7}/_{10}$ 85. — Šibenik Vodicam f. 50. O Br. 3760 $^{7}/_{10}$ 85. — Split Mušaniću Stipanu f. 50. O Br. 3576 $^{12}/_{9}$ 85. — Hvar Občini za Braconovića f. 22. O Br. 3239 $^{26}/_{9}$ 85. — Sinj Občini f. 300. O Br. 1072 $^{17}/_{3}$ 85. — Makarska Mati Boriću f. 10. O Br. 4499 $^{23}/_{11}$ 85. — Orebić Vidošu Mati f. 50. O Br. 4668 $^{6}/_{12}$ 85. — Zadar Kovačeviću Šimunu f. 10. O Br. 4750 $^{19}/_{12}$ 85. — Makarska Marinoviću Petru f. 25. O Br. 4858 $^{16}/_{12}$ 85. — Zadar Namjestništvu za Budvu f. 16:89. Skupa f. 2849:17.

Uz 5) Od iznoska fior. 6525:82 bi doznačeno fior. 50 Občini Makarskoj; fior. 300 Obro-

vačkoj; fior. 700:82. Mjerniku Alleotti; fior. 500. Namjestništvu za Obćinu Mućku; fior. 400 istom za Drnišku; fior. 300. Predsjedniku vodoredne Zadruge Kninske; fior. 300. Bariši Tamino u. r. radje u Vrhgorcu; fior. 100. Obćini Peraškoj; fior. 100. Risanskoj; fior. 500. Sinjskoj; fior. 22 Namjestništvu u svrhe idraulične; fior. 3000 istomu za pošumitbu i fior. 50 Obćini Makarskoj.

Uz 7) Iznoskom fior. 8719 nabavilo se je fior. 10.500 drž. Obveznica dohodak banke.

Uz 6) Pisana vriednost Obveznica Zajam lutrija 1860 ,Br. 11129, izvadjeno i utjerano fio 900, kako na toč. 5 prihoda.

B A Š T I N A.

U Državnih Obveznicah				f. 100.000:–
Zajam lutrija 1860 na 4 % Red 11627 Br. 5	f.	500		
„ „ „ „ „ „ 11721 „ 8	„	500		
„ „ „ „ „ „ 12956 „ 11	„	100		
„ „ „ „ „ „ 19661 „ 13	„	500		
„ „ „ „ „ „ 17170 „ 3	„	500		
Sbroj	f.	2100		
Dohodak u bankah na 4,20 %	„	97900		
	f.	100000		
U glavnicah na zajam uz 5 %			„	783:48
Kod nasliednika Kamber	f.	50:—		
Kod Jozipa Perića	„	733:48		
	f.	783:48		
			f.	100.783:48

b

P a z b r o j

Zaklade „Iznemogli vojnici dalmatinski“

God. 1885

Redni Broj	UNESAK	U N O V					
		Ostanak početni imovni		Pristojbina godine 1885		Skupa	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
	Dohodci baštine:						
1	Od Drž. Obveznica	1167	60	2530	76	3698	36
	Dohodci zavoda:						
2	Priložci	174	50	1	88	176	38
	Sbroj dohodaka .	1342	10	2532	64	3874	74
	Prihodi preobratom baštine:						
3	Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—
	Prihodi prometni:						
4	Predujmovi uz povratak	—	—	350	—	350	—
5	Predujmovi utjerani	—	—	30	—	30	—
	Sbroj .	—	—	380	—	380	—
	Unesak ukupni .	1342	10	2912	64	4254	74
6	Pretičak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—
	Svega izravnano .	—	—	—	—	—	—

C U				
Izpuna		Ostanak konačni imovni		Državnih Obveznica
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
3698	36	—	—	—
1	88	174	50	—
3700	24	174	50	—
—	—	—	—	1200
350	—	—	—	—
17	50	12	50	—
367	50	12	50	—
4067	74	187	—	1200
536	70	—	—	59800
4604	44	—	—	61000

Uz 1) Od f. 1200 Zajam lutrija 1860 na 4 % f. 48 : —

Od f. 58600 Dohodak u bankah na 4.20 % „ 2461 : 20

Od „ 1200 Dohodak u bankah za 1 polug. „ 25 : 20

f. 2534 : 40

manje na izravnanje dobiti Obveznica nabavljenih „ 3 : 64

f. 2530 : 76

Redni Broj	IZNESAK	U N O V					
		Ostanak početni imovni		Pristojbina godine 1885		Skupa	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
1	Troškovi uprave	—	—	1	20	1	20
	Troškovi zavoda:						
2	Pripomoći iznemoglim vojnikom	1093	—	1809	67	2902	67
3	Dar na uspomenu iznemoglomu	—	—	4	20	4	20
	Sbroj troškova .	1093	—	1813	87	2906	87
	Razhodi preobratom baštine:						
4	Novac uložen u nabavu Drž. Obveznica . . .	—	—	991	20	991	20
	Razhodi prometni:						
5	Predujmovi povraćeni	—	—	350	—	350	—
6	Predujmovi podani uz povratak	—	—	30	—	30	—
	Sbroj .	—	—	380	—	380	—
	Iznesak ukupni .	1093	—	3186	27	4279	27
7	Pretičak u blagajni konačni	—	—	—	—	—	—
	Svega izravnano .	—	—	—	—	—	—

C U				
Izpuna		Ostanak konačni imovni		Državnih Obveznica
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
1	20	—	—	—
1802	16	1100	51	—
4	20	—	—	—
1806	36	1100	51	—
991	20	—	—	—
350	—	—	—	—
30	—	—	—	—
380	—	—	—	—
3178	76	1100	51	—
1425	68	—	—	61000
4604	44	—	—	61000

Uz 2) Ostanak konačni ukazan u predjašnjem predrazbroju . . . . f. 1133 : —
Odbijeno jer zagodjeno . . . . „ 40 : —
Ostaje ukazano f. 1093 : —

Na 3) Na uspomenu Baruna Mamule iz Obveznice državne izriečito darovane po vit. Josipu Höbertu.

Izkaznica pripomo

Redni Broj	PREZIME I IME pripomoženika	STOJBINA	Broj	DAN
			Doznake	
1	Bilić Josip	Betina	8079	7 Svibnja 1860
2	Mihaljević Grgo	Igrani	„	„ „ „
3	Žderić Mate	Rogotin	„	„ „ „
4	Zogorac Šimun	Koljani	„	„ „ „
5	Jurković Ante	Skradin	13106	30 Srpnja 1860
6	Franičević Ferdinand	Split	7805	12 Svibnja 1863
7	Franjola Nikola Marijanov	Ložišće	11834	21 Prosinca 1864
8	Antolac Stjepan	Zablaće	15938	22 Kolovoza 1865
9	Kalapać Jure	Smoković	19600	9 Studenoga 1865
10	Burćul Ivan	Galovac	19903	„ „ „
11	Ivančević Todor	Krupa	2215	15 Rujna 1868
12	Popović Ivan	Mokropolje	„	„ „ „
13	Damjanović Jure	Škrip	„	„ „ „
14	Srkerić Stjepan	Vačani	„	„ „ „
15	Bielić Stjepan	Bribir	„	„ „ „
16	Matešić Mate	Diklo	1599	13 Svibnja 1868
17	Modrić Josip	Zaton	3310	11 Studenoga 1868
18	Šulentov Ivan	Split	3310	„ „ „
19	Stipčević Antica ud. Jurina	Makarska	4667	18 Prosinca 1872
20	Gagić Marko	Zelengrad	3483	6 Listopada 1873
21	Puljaš Ante	Crnovo kod Trogir.	1758	25 Travnja 1874
22	Belaš Marin	Žedno	3378	27 Kolovoza 1874
23	Šeat Nikola	Biograd	747	4 Ožujka 1875
24	Andrijašević Ivan	Gradac	2984	12 Listopada 1875
25	Frantin Marija ud. Josipova	Olib	586	6 Ožujka 1877
26	Cikutović Tomica ud. Josipova	Zlarin	1656	5 Svibnja 1877
27	Zotti Marija ud. Josipova	Zadar	2866	7 Kolovoza 1877
28	Juretić Filip	Makarska	1245	1 Travnja 1877
29	Pirak Bariša	Makar kod Makarske	3348	20 Rujna 1880
30	Klarić Filip	Srednje polje	1353	26 Travnja 1881
31	Mendeš Ante	Makar	1742	6 Lipnja 1882
32	Dijnić Stane sirota Petrova	Poljica	4099	2 Prosinca 1882
33	„ Jovo „ „	Poljica	4099	„ „ „
34	Pavlinović Ivan p. Lovre	Podgora	1223	17 Travnja 1883
35	Urlić Grgo	Makarska	4582	15 Prosinca 1883
36	Zurić Marko	Sinj	4782	29 Prosinca 1883
37	Miličić Mitar	Kistanje	3791	16 Listopada 1884
38	Si arić Bariša	Podgora	4087	4 Studenoga 1884

ženika				PRIMJETBE
Odkad pripomoć	Godišnja pripomoć	Pristojbina godine 1885		
	fiorina	fior.	novč.	
1 Svibnja 1860	60	41	67	Uz 1) Preminuo dne 10 Rujna 1885.
„ „ „	50	50	—	
„ „ „	50	50	—	
„ „ „	50	50	—	
1 Kolovoza 1860	60	60	—	
1 Lipnja 1863	60	60	—	
1 Siečnja 1865	60	60	—	
1 Rujna 1865	40	40	—	
1 Prosinca 1865	60	60	—	
„ „ „	60	60	—	
1 Ožujka 1868	60	60	—	
„ „ „	60	60	—	
„ „ „	48	48	—	
„ „ „	48	48	—	
„ „ „	48	48	—	
1 Lipnja 1868	48	48	—	
1 Listopada 1868	60	60	—	
1 Listopada 1868	60	60	—	
1 Siečnja 1873	36	36	—	
1 Listopada 1873	60	60	—	
1 Travnja 1874	48	48	—	
1 Kolovoza 1874	48	48	—	
1 Ožujka 1875	60	60	—	
1 Listopada 1875	60	60	—	
1 Ožujka 1877	24	24	—	
1 Travnja 1877	24	24	—	
1 Kolovoza 1877	30	30	—	
1 Travnja 1877	60	60	—	
1 Rujna 1880	60	60	—	
1 Travnja 1881	60	60	—	
1 Svibnja 1882	48	48	—	
1 Prosinca 1882	12	12	—	
1 Prosinca 1882	12	12	—	
1 Travnja 1883	48	48	—	
1 Siečnja 1884	12	12	—	
1 Siečnja 1884	48	48	—	
1 Listopada 1884	48	48	—	
1 Studenoga 1884	48	48	—	
Skupa .	1828	1809	67	

B A Š T I N A

Državnih Obveznica			f. 6100[illegible]
Zajam lutrija 1860 na 4%:			
Red 4213 Br. 15	f.	500	
„ 4456 „ 5	„	500	
„ 6624 „ 7	„	100	
„ 10376 „ 1	„	100	
	f.	1200	
Dohodak u bankah na 4.20%	„	59800	
	f.	61000	

Pazbroj

God. 1885.

Zaklade „Mamula“

P R I H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Državnih Obveznicah
		Ostanak početni		Pristojbina god. 1885		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
1	Dobiti na Državnih Obveznicah . . .	44	10	310	80	354	90	354	90	—	—	—
2	Sbroj .	44	10	310	80	354	90	354	90	—	—	—
3	Pretičak blagajnički početni . . .							5	54 ½			7400
4	Svega prihodâ .							360	44 ½			7400

R A Z H O D

Redn: Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU Ostanak početni fior.	novč.	Pristojbina god. 1885 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.	Izpuna fior.	novč.	Ostanak konačni fior.	novč.	U Državnih Obveznicah fior.
5	Podporine učenikom poljodjelstva . .	150	—	300	—	450	—	150	—	300	—	—
6	Podpomoći . . .	20	—	—	—	20	—	20	—	—	—	—
7	Troškovi razni . .	—	—	—	50	—	50	—	30	—	20	—
8	Sbroj .	170	—	300	50	470	50	170	30	300	20	—
9	Pretičak blagajnički konačni	—	—	—	—	—	—	190	14 ½	—	—	7400
10	Svega razhodâ .	—	—	—	—	—	—	360	44 ½	—	—	7400

Opomena. 5) Svota od fior. 300, pokazana kao pristojbina god. 1885, to je godišnja podporina udieljena za uč. godine 1885-6 učeniku poljodjelstva kod Zavoda u Križevcu Baranoviću Marko.

d

Pazbroj

God. 1885

Zaklade „Gluho-niemi“.

P R I H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										Državnih Obve-znica
		Ostanak početni imovni		Pristojbina godine 1885		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni imovni		
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
1	Prihod pobirakâ . .	—	—	45	28	45	28	18	28	27	—	—
2	Dobiti od Obveznica Državnih . . .	126	—	254	50	380	50	380	50	—	—	—
3	Obvezn. nabavljene	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	500
4	Sbroj .	126	—	299	78	425	78	398	78	27	—	500
5	Pretičak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—	226	64	—	—	6000
6	Prihod ukupni .	—	—	—	—	—	—	625	42	—	—	6500

RAZHOD

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Obveznicah Državnih
		Ostanak početni dugovni		Pristojbina god. 1885		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni dugovni		
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
7	Novac uložen u Obveznice . . .	—	—	419	—	419	—	419	—	—	—	—
8	Podporine gluhoniemcem . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Troškovi razni . .	—	—	—	45	—	45	—	45	—	—	—
10	Sbroj .	—	—	419	45	419	45	419	45	—	—	—
11	Pretičak blagajnički konačni . . .	—	—	—	—	—	—	205	97	—	—	6500
12	Razhod ukupni . .	—	—	—	—	—	—	625	42	—	—	6500

pomena na 8). Svrhom I.a poljeća 1884-5 Roditelji digoše iz Zavoda Goričkoga gojenicu Marijanu Brešan, a po ustanovam Zavoda nemogao se tko drugi poslati, jer neprimaju već svako dvi godine; stoga se podporina pištedila.

Pazbroj

God. 1885.

Zaklade „Obiteli spremnih vojnikâ dalmatinaca“

P R I H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Državnih Obveznicah
		Ostanak početni imovni		Pristojbina god. 1885		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni imovni		
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
1	Dobiti na Državnih Obveznicah . . .	—	—	749	47	749	47	749	47	—	—	—
2	Obvezn. nabavljene	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1000
3	Sbroj .	—	—	749	47	749	47	749	47	—	—	1000
4	Pretičak blagajnički početni . . .							668	78 ½			17500
5	Prihod ukupni .							1418	25 ½			18500

R A Z H O D

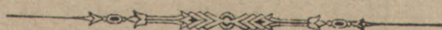
Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak početni fior.	novč.	Pristojbina god. 1885 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.	Izpona fior.	novč.	Ostanak konačni fior.	novč.	U Državnih Obveznicah fior.
6	Podpomoći ubožnim obitelim spremnih vojnikâ dalm. .	20	—	120	—	140	—	65	—	75	—	—
7	Novac uložen u državne Obveznice	—	—	832	—	832	—	832	—	—	—	—
8	Sbroj .	20	—	952	—	972	—	897	—	75	—	—
9	Pretičak blagajnički konačni	—	—	—	—	—	—	521	25 ½	—	—	18500
10	Razhod ukupni .	—	—	—	—	—	—	1418	25 ½	—	—	18500

P a z b r o j

za upravu God. 1885.

Zaklade „Mirovine pokrajinskim činovnikom“

P R I H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak početni imovni		U NOVCU: Pristojbina godine 1885		U NOVCU: Skupa		U NOVCU: Izpuna		U NOVCU: Ostanak konačni imovni		Državnih Obveznica
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
1	Dobiti od Obveznica Državnih . . .	—	—	474	98	474	98	474	98	—	—	—
2	Odredbine službovne plaćene od stalnih pokrajin. činovnika	—	—	528	64	528	64	528	64	—	—	—
3	Umetci radi praznih služba	—	—	391	38	391	38	391	38	—	—	—
4	Obvezn. nabavljene	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2100
5	Sbroj .	—	—	1395	—	1395	—	1395	—	—	—	2100
6	Pretičak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—	1024	41	—	—	10550
7	Prihod ukupni .	—	—	—	—	—	—	2419	41	—	—	12650

Opomena. uz 3) Iznosak od fior. 391:38, ukazan kao pristojbina na toč. 3, postade od prištednj na toč. N a j m o v i činovnikom kod pokrajinskih B o l n i c a, jer ne zapremil se neke redovite službe; a po Saborskom zaključku 2 listopada 1874, te prištednje idju u korist Z a k l a d i m i r o v i n â pokrajinskim činovnikom.

R A Z H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak početni dugovni fior.	novč.	Pristojbina god. 1885 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.	Izpuna fior.	novč.	Ostanak konačni dugovni fior.	novč.	U Obveznicah Državnih fior.
8	Novac uložen u Državne Obveznice .	—	—	1757	40	1757	40	1757	40	—	—	—
9	Sbroj .	—	—	1757	40	1757	40	1757	40	—	—	—
10	Pretičak blagajnički konačni . . .	—	—	—	—	—	—	662	01	—	—	12650
11	Razhod ukupni . .	—	—	—	—	—	—	2419	41	—	—	12650

Opomena. na 10). Svota od fior. 662:01, pokazana kao konačni pretičak blagajnički, uglavničila se je god. 1886.

g

Pazbroj

God. 1885.

„Gladinjske Pokrajinske Zaklade“

PRIHOD

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak početni imovni fior.	novč.	Pristojbina god. 1885 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.	Izpuna fior.	novč.	Ostanak konačni imovni fior.	novč.	U Državnih Obveznicah fior.
1	Povratak zajmova udieljenih Obćinam	205282	01 ½	—	—	205282	01 ½	9190	63 ½	196091	38	—
2	Dobiti na Državnih Obveznicah . . .	—	—	2577	31	2577	31	2577	31	—	—	—
3	Predujmovi postignuti	—	—	1197	97 ½	1197	97 ½	1197	97 ½	—	—	—
4	Predujmovi utjerani	4553	88	—	—	4553	88	4553	88	—	—	—
5	Obvezn. nabavljene	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24300
6	Sbroj .	209835	89 ½	3775	28 ½	213611	18	17519	80	196091	38	24300
7	Pretičak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—	7680	45 ½	—	—	48800
8	Svega prihodâ .	—	—	—	—	—	—	25200	25 ½	—	—	73100

R A Z H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak početni dugovni, fior.	novč.	Pristojbina god. 1885, fior.	novč.	Skupa, fior.	novč.	Izpuna, fior.	novč.	Ostanak konačni dugovni, fior.	novč.	U Državnih Obveznicah, fior.
9	Novac uložcu u Obveznice	—	—	20231	25	20231	25	20231	25	—	—	—
10	Zajmovi Obćinam .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	Predujm. povraćeni	81	92	1197	97½	1279	89½	81	92	1197	97½	—
12	Sbroj .	81	92	21429	22½	21511	14½	20313	17	1197	97½	—
13	Pretičak blagajnički konačni	—	—	—	—	—	—	4887	08½	—	—	73100
14	Svega razhodâ .	—	—	—	—	—	—	25200	25½	—	—	73100

Opomena na **10)**. Preko godine 1885 nije bio udieljen Obćinam nikakav zajam.

Razbroj

God. 1885

Zaklade „Gradnja nove pokranjinske Bolnice“

u Zadru.

a) Račun

P R I H O D

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak početni imovni fior.	novč.	Pristojbina god. 1885 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.	Izpuna fior.	novč.	Ostanak konačni imovni fior.	novč.	U Obveznicah Državnih fior.
1	Dobit na Državnih Obveznicah	—	—	829	73	829	73	829	73	—	—	—
2	Dobiveno iz prodaje Obveznicâ	—	—	29505	—	29505	—	29505	—	—	—	—
3	Sbroj	—	—	30334	73	30334	73	30334	73	—	—	—
4	Povraćeno od pokrajinske zaklade	66290	59 1/2	—	—	66290	59 1/2	66290	59 1/2	—	—	—
5	Od računa „Imovnik“	—	—	75	—	75	—	—	—	75	—	—
6	Skupa	66290	59 1/2	30409	73	96700	32 1/2	96625	32 1/2	75	—	—
7	Pretičak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36000
8	Prihod ukupni	—	—	—	—	—	—	96625	32 1/2	—	—	36000

b) Račun

1	Iz Računa - Gradnja zavriemena pripomoć	—	—	75	—	75	—	75	—	—	—	—
2	Sbroj	—	—	75	—	75	—	75	—	—	—	—
3	Pretičak početni blagajnički	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	Skupa prihoda	—	—	—	—	—	—	75	—	—	—	—

Gradnja

RAZHOD

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU: Ostanak početni dugovni fior.	novč.	Pristojbina god. 1885 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.	Izpuna fior.	novč.	Ostanak konačni dugovni fior.	novč.	U Obveznicah Državnih fior.
9	Trošak u gradnju Bolnice	1020	42	95237	36	96257	78	96116	53	141	25	—
10	Obveznice prodane	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	36000
11	Sbroj	1020	42	95237	36	96257	78	96116	53	141	25	36000
12	Pripomoć privremena računu Imovnik	—	—	75	—	75	—	75	—	—	—	—
13	Skupa	1020	42	95312	36	96332	78	96191	53	141	25	36000
14	Pretičak blagajnički konačni	—	—	—	—	—	—	433	79 ½	—	—	—
15	Razhod ukupni	—	—	—	—	—	—	96625	32 ½	—	—	36000

* Gle Opazke zada.

Imovnik

Redni Broj	NAZOV TOČAKÂ	Ostanak početni dugovni fior.	novč.	Pristojbina god. 1885 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.	Izpuna fior.	novč.	Ostanak konačni dugovni fior.	novč.	U Obveznicah Državnih fior.
5	U pokućstvo Bolnice	—	—	75	—	75	—	75	—	—	—	—
6	Povraćeno Računu-Gradnja	—	—	75	—	75	—	—	—	75	—	—
7	Sbroj	—	—	150	—	150	—	75	—	75	—	—
8	Pretičak konačni blagajnički	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Skupa razhoda	—	—	—	—	—	—	75	—	—	—	—

OPAZKA.

U gradnju Bolnice Zadarske potrošilo se je po Razbroju	1883	f.	1105:69 ²/₂
„ „ „ „ „ „ „ „	1884	„	17931:69
„ „ „ „ „ „ „ „	1885	„	96116:53
		Skupa f.	115153:91 ¹/₂

a to se dieli kako sliedi:

Poglavje	I	Stečevina zemljišta	f.	10013:46 ¹/₂
„	II	Osnova i uprava	„	6908:22
„	III	Poravnanje	„	3565:57
„	IV	Zid ogradni	„	11250:44
„	V	Radje zidarske	„	58500:—
„	VII	„ drvodjelske	„	20250:—
„	VIII	„ limarske i staklarske	„	1679:56
„	IX	„ bojadisarske	„	246:03
„	X	Vodovodba	„	921:32
„	XI	Promah i ogriev	„	834:05
„	XIII	Kuhina i pralnica	„	690:—
„	XIV	Vrtlovi	„	188:01
„	XV	Razna	„	107:25
		Skupa, kao gori	f.	115153:91 ¹/₂

Razbroj

God. 1885.

Zaklade „Gradnja pokrajinske Bolnice“

u Dubrovniku.

P R I H O D

Redni broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Državnih Obveznicah
		Ostanak početni imovni		Pristojbina god. 1885		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni imovni		
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
1	Dobiti na Drž. Obveznicah	—	—	1999	90	1999	90	1999	90	—	—	—
2	Iz prodaje Državnih Obveznica	—	—	16375	—	16375	—	16375	—	—	—	—
3	Sbroj	—	—	18374	90	18374	90	18374	90	—	—	—
4	Preticak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—	827	48	—	—	59700
5	Prihod ukupni	—	—	—	—	—	—	19202	38	—	—	59700

RAZHOD

Redni broj	NAZOV TOČAKÂ	U NOVCU										U Državnih Obveznicah
		Ostanak početni dugovni		Pristojbina god. 1885		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni dugovni		
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
6	Trošak radi gradnje Bolnice	—	—	743	81	743	81	743	81	—	—	—
7	Obveznice prodane	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20000
8	Sbroj	—	—	743	81	743	81	743	81	—	—	20000
9	Pretičak blagajnički konačni	—	—	—	—	—	—	18458	57	—	—	39700
0	Razhod ukupni	—	—	—	—	—	—	19202	38	—	—	59700

OPOMENA. — U gradnja Bolnice Dubrovačke potrošilo se:

a) po Razbroju godine 1883 . . . f. 743:81
b) „ „ „ 1884 . . . „ 1290:25
c) „ „ „ 1885 . . . „ 743:81
Skupa f. 2611:93

a to se dieli:

Račun-Gradnja:

Pogl. I. Stečevina zemljišta f. 577:87
„ II. Osnova i uprava „ 1864:77
„ XV Razna „ 3:35
Skupa, kao gori f. 2611:93

Br. 4245.

(Prilog 2.)

Visoki Sabore!

Časti se Zemaljski Odbor podnieti Visokom Saboru na pretres i odobrenje konačni račun za god. 1885 Mirovinske učiteljske zaklade.

Pristojba troška zu tekuću i prošle godine izpala je od . . . . f. 22199
akle prama proračunanoj su . . . . „ 21600
veća je za . . . . f. 599

To se ima pripisati mal da ne jedino povećanome broju umirovljenih učitelja.

Nego je poskočila pristojba dohodka i bila je veća od proračunane za . . . . . f. 2763

Tako da pridržanjem cieloga poračunanog prineska iz zemaljske zaklade od . . . „ 14017 bilo je moguće ne samo pokriti navedeni manjak, nego još ostao je preličak od fio. 2164, koji je bio u god. 1886 uložen u drzavne obveznice na povećanje glavnice ove zaklade, koja je tako poskočila na fio. 25850.

Razjasnjenja dodana računu tumače svaku točku troška i dohodka.

Zadar, 12 Travnja 1887.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Klaić.

Pazbroj

Zaklade „Mirovine učiteljem pučkih učiona“ u Dalmaciji od God. 1885

R A Z

PRIHODI	U NOVCU						Ob-veznice
	Prihodi		Ostanci imovni				
			početni		konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fiorina
Dohodci:							
a) baštine	976	50	—	—	—	—	—
b) zavoda	6640	24 ½	4646	36 ½	7288	46 ½	—
Naknade troškova	87	50	—	—	—	—	—
Skupa	7704	24 ½	4646	36 ½	7288	46 ½	—
Doprinesak pokrajinski	3653	00 ½	11	31	10363	99 ½	—
Sbroj prihoda	11357	25	4657	67 ½	17652	46	—
Prihodi preobratom baštine:							
Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—	—
Prihodi prometni:							
Prihodi na povratak	10941	33	—	—	—	—	—
Utjerba razhoda na povratak	—	—	3	32	9	15	—
Sbroj prihoda prometnih	10941	33	3	32	9	15	—
Sbroj svih prihoda	22298	58	4660	99 ½	17661	61	—
Pretičak blagajnički početni	--	—					23250
Svega	22298	58					23250

B R O J

RAZHODI	U NOVCU: Razhodi fior.	U NOVCU: Razhodi novč.	Ostanci dugovni: početni fior.	Ostanci dugovni: početni novč.	Ostanci dugovni: konačni fior.	Ostanci dugovni: konačni novč.	Obveznice fiorina
Troškovi uprave . . . , ...	—	—	—	—	—	—	—
Troškovi zavoda:							
I. Mirovine i druga uredjena beriva na opočitak i hranu:							
a) učiteljem i učiteljicam	18571	77 ½	322	68 ½	159	93 ½	—
b) udovicam	2597	23	154	62 ½	172	21 ½	—
c) sirotčadi	87	93	46	87 ½	103	12 ½	—
II. Milostinje	1016	31	15	65	19	08	—
Sbroj troškova .	22273	24 ½	539	83 ½	454	35 ½	—
Razhodi u preobrat baštine:							
Iznosak na uložbu u Obveznice	—	—	—		2164	27	—
Razhodi prometni:							
Razhodi na povratak	5	83	—	—	—	—	—
Povratak razhoda prometnih	—	—	6201	93	17143	26	—
Sbroj razhoda prometnih .	5	83	6201	93	17143	26	—
Sbroj svih razhoda .	22279	07 ½	6741	76 ½	19761	88 ½	—
Pretičak blagajnički konačni .	19	50 ½					23250
Svega .	22298	58					23250

Razbrojitba pra

Stavka Predrazbroja		Predrazbroj za godinu 1885	PRISTOJBINA							
			za godinu 1885		za godine prednje				Skupa	
					ostanci konačni		pridošlice			
		fior.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
	Razhod.									
1	Mirovine učiteljstvu	17879	18369	13	322	68 ½	39	89 ½	18731	71
2	„ udovicam učiteljâ . .	2477	2483	31	130	76 ½	—	—	2614	07 ½
3	„ „ slugâ . . .	132	131	51	23	86	—	—	155	37
4	„ sirotam	113	112	50	46	87 ½	—	—	159	37 ½
5	Gojitbine	67	31	68	—	—	—	—	31	68
6	Milostinje	728	808	87	15	65	210	87	1035	39
	Sbroj .	21396	21937	—	539	83 ½	250	76 ½	22727	60
7	Iznosak na uglavničenje . . .	204	2164	27	—	—	—	—	2164	27
	Svega .	21600	24101	27	539	83 ½	250	76 ½	24891	87
	Prihod.									
1	Odredbine od učitelja	2500	2615	06	—	—	—	—	2615	06
2	„ nasliedne	2200	3195	91 ½	979	65	—	—	4175	56 ½
3	Iz prodaje učionskih knjiga . .	700	611	—	749	99 ½	—	—	1360	99 ½
4	Odbitci plaća od praznih službа .	1000	2642	50	2215	50	—	—	4858	—
5	Globe s nepohadjanja	300	217	87	701	22	—	—	919	09
6	Dobiti na Drž. Obveznicah . .	883	976	50	—	—	—	—	976	50
—	Naknada troškova	—	87	50	—	—	—	—	87	50
	Sbroj .	7583	10346	34 ½	4646	36 ½	—	—	14992	71
7	Manjak što se namirnje Doprineskom pokrajinskim . . .	14007	13754	92 ½	11	31	250	76 ½	14017	—
	Svega .	21600	24101	27	4657	67 ½	250	76 ½	29009	71

Razlika u ispadcih nepovoljnih radi većeg troška od fio. 541 i povoljnih radi viših prihod

ma Predrazbroju

IZPLATE						OSTANCI KONAČNI							Pristojbine godine 1885 napram Predrazbroju ukazuje izpadak			
za godinu 1885		za godine preduje		Skupa		od godine 1885		od godina prednjih		Skupa		na stavci	povoljan		nepovoljan	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.		fior.	novč.	fior.	n.
18209	19 1/2	362	58	18571	77 1/2	159	93 1/2	—	—	159	93 1/2	1	—	—	490	13
2347	84 1/9	130	76 1/2	2478	61	135	46 1/2	—	—	135	46 1/2	2	—	—	6	31
94	76	23	86	118	62	36	75	—	—	36	75	3	—	49	—	—
9	37 1/2	46	87 1/2	56	25	103	12 1/2	—	—	103	12 1/2	4	—	50	—	—
31	68	—	—	31	68	—	—	—	—	—	—	5	35	32	—	—
789	79	226	52	1016	31	19	08	—	—	19	08	6	—	—	80	07
21482	64 1/2	790	60	22273	24 1/2	454	35 1/2	—	—	454	35 1/2		541			
—	—	—	—	—	—	2164	27	—	—	2164	27					
21482	64 1/2	790	60	22273	24 1/2	2618	62 1/2	—	—	2618	62 1/2					
2615	06	—	—	2615	06	—	—	—	—	—	—	1	115	06	—	—
2242	26	561	61 1/2	2823	87 1/2	933	65 1/2	418	03 1/2	1351	69	2	995	91 1/2	—	—
611	—	—	—	611	—	—	—	749	99 1/2	749	99 1/1	3	—	—	89	—
—	—	—	—	—	—	2642	50	2215	50	4858	—	4	1642	50	—	—
217	87	372	44	590	31	—	—	328	78	328	78	5	—	—	82	13
976	50	—	—	976	50	—	—	—	—	—	—	6	93	50	—	—
87	50	—	—	87	50	—	—	—	—	—	—	—	87	50	—	—
6770	19	934	05 1/2	7704	24 1/2	3576	15 1/2	3712	31	7288	46 1/2		2763	34 1/2	—	—
3390	93	262	07 1/2	3653	00 1/2	10363	99 1/2	—	—	10363	99 1/2					
10161	12	1196	13	11357	25	13940	15	3712	31	17652	46					
od fio. 2763 : 34 1/2 ukazuje povoljna izpadka ukupnoga													2222	34 1/2	—	—

Stanje imovno i dugovno

svrhom godine 1885 napram onomu godine 1884.

	Stanje dne 31 Prosinca				Porestak		Odrestak	
	1885		1884		bića			
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
Biće u novcu.								
Ostanci imovni								
Prihodi	17652	46	4657	67 ½	12994	78 ½	—	—
Točke prometne	9	15	3	32	5	83	—	—
Sbroj .	17661	61	4660	99 ½	13000	61 ½	—	—
Pretičak u blagajni	19	50 ½	—	—	19	50 ½	—	—
Svega .	17681	11 ½	4660	99 ½	13020	12	—	—
Ostanci dugovni:								
Troškovi	454	35 ½	539	83 ½	85	48	—	—
Iznosi na uložbu	2164	27	—	—	—	—	2164	27
Točke prometne	17143	26	6201	93	—	—	10941	33
Svega .	19761	88 ½	6741	76 ½	—	—	13020	12
Dugovina čista u novcu	2080	77	2080	77	—	—	—	—
Biće u Obveznicah.								
Vriednost pisana Državnih Obveznica — Dohodak u bankah	23250	—	23250	—	—	—	—	—

Biće zaklade „Mirovine“ danom 31 prosinca 1885 sravnano sa onim god. 1884 u svojoj cielini niti je porestlo niti odrestlo.

Izkaznica promjena nastavših kod početnih ostanaka.

Ostanci dugovni.	Konačni ostanci ukazani u Pazbroju fior.	novč.	Pirest fior.	novč.	Odrest fior.	novč.	Početni ostanci prenešeni u Pazbroj fior.	novč.
I. Ostanci kod kojih se sgodi promjenâ:								
Stavka 2. Mirovine udovicam učitelja .	130	81 ½	—	—	—	5	130	76 ½
II. Ostanci ostali nepromienjeni	6611	—	—	—	—	—	6611	—
Sbroj .	6741	81 ½	—	—	—	5	6741	76 ½
Ostanci imovni.								
I. Ostanci kod kojih se sgodi promjenâ:								
Stavka 2. Odredbine nasliedne	991	1	—	—	11	36	979	65
7. Doprinesak pokrajinski	—	—	11	31	—	—	11	31
II. Ostanci ostali nepromienjeni	3670	03 ½	—	—	—	—	3670	03 ½
Sbroj .	4661	04 ½	—	—	—	05	4660	99 ½

Smanjenje od novč. 5 kod ostanaka dugovnih na stavci 2 „Mirovine udovicam učitelja" i od f. 11:36 kod ostanaka imovnih stavka 2. „Odredbine nasliedne" postade usljed izprava pristojbinâ; a razlika izmedju ovih dvaju iznosaka porodi povišak pokrajinskoga Doprineska na pristojbinam izpravljenim istih ostanaka.

Izkaznica točaka prometnih i razbrojitba ostanaka.

	Točke prometne imovne fior.	novč.	Točke prometne dugovne fior.	novč.
Razhodi i odnosno Prihodi na povratak od god. 1885	5	83	10941	33
Dodani početni ostanci	3	32	6201	93
Sbroj .	9	15	17143	26
Točke utrnute god. 1885 utjerbom razhoda i povratkom prihoda .	—	—	—	—
Nastaju konačni ostanci imovni i odnosno dugovni	9	15	17143	26
Dužnici.				
Dva primioca jer nepravilno primila	9	15	—	—
Vjerovnici.				
Pokrajinska zaklada za predujmove uz povratak	—	—	4957	33
Pokrajinska Učionska zaklada za isti naslov	—	—	10501	22
Ista za doprinesak općinski pogrešno unešen u zakladu Mirovinâ .	—	—	121	63 ½
Ista za zaustavu dvojici umirovljenika odredjenu u njenu korist . .	—	—	13	—
Državni račun tekući na izjednačenje njemu dužno	—	—	1550	07 ½
Sbroj .	9	15	17143	26

Izkaznica pristojbine pokrajinskog Doprineska.

	fior.	novč.
Odmjeren u smislu §.a 60 zakona 29 prosinca 1871 iznosI	11590	65 ½
štono odgovara manjku nastavšemu od troškova fior. 21937 napram dohodcim od fior. 10,346:34 ½; nego uračunav	204	—
naročito stavljenih kao potrebština u predrazbroju na uglavničenje, premda pretičaka nije bilo (§ 61), izpao bi na	11794	65 ½
nu pošto taj iznosak manji je	1960	27
od doprineska predrazbrojena sa fior. 14.017, kad se i odbije fior. 262 : 07 ½, radi fior. 11:31 razlike nastale u početnim ostancim i radi pridošlica pri točkam 1 i 6 razhoda od fior. 250:76 ½, pristojbina istoga doprineska za god. 1885, u smislu odluke Zemaljskoga Odbora 4 srpnja 1874 Br. 2738, kojom bi dozvoljeno podpuno izdanje predrazbrojenoga iznoska, izpada po stavci 7 prihoda na	13754	92 ½
a to sa iznoscima predpomenutim odnosnimi predjašnjim godinam	262	07 ½
odgovara predbrojenomu iznosku od	14017	—

Izkaznica pristojbine iznosaka za uglavničenje.

Po svoti postavljenoj u predrazbroju imalo se uglavničiti	204	—
nego doprinesak pokrajinski nadmašujuć pravu potrebštinu	1960	27
Izpada pristojbina iznosaka za uglavničenje . , ...	2164	27

Zaklada „Mirovine učiteljem“

pučkih učiona u Dalmaciji.

Godina 1885.

Uzroci razlikam.

izpadaka Pazbroja napram onim Predrazbroja

Manjak godine 1885 iznosi	f.	11794:65½
Frama onomu što se predmnievalo u predrazbroju	„	14017:—
kazuje se povoljan sa	f.	2222:34½
nastaje usljed prihoda viših od predrazbrojenih a to	„	2763:34½
ojimi bi nadomiren i viši nastavši trošak mirovinâ	„	541:—
Usljed toga izpadka, pošto se pokrajinski doprinasak uzdrži koliko bi redrazbrojeno	f.	14017:—
ravnav razlike nastale na početnim ostancim i na pridošlicam, ukupno . . .	„	262:07½
nosi	f.	13754:92½
nadmašuje čistu potrebštinu, ili gori ukazani manjak od	„	11794:65½
a	f.	1960:27
a ovi iznosak uz onaj predrazbrojeni za uglavničenje	„	204:—
Skupa .	f.	2164:27

staje razpoloživo za uložbu u Obeznice a na upomnoženje zaklade „Mirovine čiteljem.“

Na potanko postigoše se sliedeći izpadci:

Razhodi.

Izpadci nepovoljni radi viših troškova:

avka	1. Mirovine učiteljem i učiteljicam . . . . Pridodjoše nove mirovine izza uredjenja predrazbroja i kroz godinu, a nadmašiše prestale.	„	490:13
„	2. Mirovine udovicam učitelja . . . . Usljed mienjivosti u stanju umirovljenicâ.	„	6:31
„	6. Milostinje . . . . Udielilo se milostinja nepredračunanih.	„	80:87
	Sbroj .	f.	577:31

	Prinosak .	f.	577:31

Izpadci povoljni radi manjih troškova:

Stavka 3. Mirovine udovicam slugâ	f. 49:—		
„ 4. Mirovine sirotčadi	„ 50:—		
nije da je nastalo razlika u stanju primaoca, nego u predrazbroju računalo se naoblo.			
„ 5. Uzgojitbine	„ 35:32		
Prestadoše dvi pripomoći kroz godinu, jer pripomoženi domašiše se normalnih doba.			
		„	36:31
Izpadak nepovoljan troškova		f.	541:—

Prihodi.

Izpadci povoljni radi viših dohodaka:

„ 1. Odredbine na plaće učiteljâ	f.	115:06
Više učitelja postadoše stalni a drugi postigoše petogodišnjice, čim porestoše odredbine na plaće.		
„ 2. Odredbine nasliedne	„	995:91 ½
Radi preminuća imućnih.		
„ 4. Odbitci plaća radi praznih služba	„	1642:50
Po pazbroju pokrajinske učionske zaklade bilo je toga odbitka na ustanovljenih službah fior, 2642:50, t. j. fior. 1642:50 više nego se je predmnievalo u korist zaklade Mirovinske, a to jer ostalo prazno mjesta, koja se za neko doba nisu zapremila sa učiteljem ili se zapremila sa učiteljem neusposobljenim i stoga uz manju plaću. Ti viši odbitci stvoriše izpadak odnosno povoljan po zakladu mirovinsku.		
„ 6. Dobiti na drž. Obveznicah	„	93:50
Povoljni izpadak nastade s toga jer se je god. 1884, izza kako bi sgotovljen predrazbroj, nabavilo fior. 2300 Obveznica pisane vriednosti, a to urodilo fior. 96:60 dobiti, ali se bilo predračunalo s druge strane fior. 3:10 više.		
„ Naknada troškova	„	87:50
U to ime nije se bilo predračunalo ništa, jer se naknade odbivaju od pramstojeće stavke troška. Nego ukazani iznosak odnosi se na naknadu jedne oprostnine, te nemoguć ga odbiti od trošaka, prikazuje se u dohodcim, te tako nastaje izpadak povoljan prihoda napram predrazbroju.		
Sbroj .	f.	2934:47 ½

Prinosak . f. 2934:47 ½

Izpadci nepovoljni radi manjih dohodaka:

Stavka 3. Dobit iz prodaje učionskih knjiga . . . . f. 89:—

Po iznosku fior. 611 doznačenih u to ime od C. K. Ravnateljstva za prodaju knjigâ u Beču, dočim se predračunavalo fior. 900.

„ 5. Globe radi zanemarena pohadjanja učiona . . . . . . „ 82:13

Mjesto fior. 300, kao u predrazbroju, globe iznesoše fior. 217:87, dočim predjašnje godine bile su iznile fior. 441:98. Ako ovaj izpadak nije povoljan po zakladu Mirovinsku, ipak mu se je radovati, kao svjedočanstvu marnijeg pohadjanja učionâ.

„ 171:13

Izpadak povoljan prihoda . f. 2763:34 ½

r. 4906.

(Prilog 3).

Visoki Sabore!

Časti se Zemaljski Odbor podnieti Visokom Saboru na pretres i odobrenje konačni račun od od. 1885 Zemaljske učionske zaklade.

Pristojba troška za tekuću i prošle godine izpala je skupa od . . . . . . f. 246.973
akle prama proračunanoj su . . . . „ 258.102
anja je za . . . . f. 11.129
Pristojba dohodka bila je od . . . . „ 142.080
akle prama proračunanoj su . . . . „ 143.721
anja za . . . . „ 1.641

Tako prinesak iz zemaljske zaklade bio je manji po razlici izmedju manjeg troška i manjeg ohodka, tojest manji za f. 488.

Pridružena razjasnjenja tumače svaku točku dohodka i razhoda; a u posebnome dodatku naačen je ostatni dug zadužbine „Radovića" prama Zemaljski Učionskoj zakladi.

Zadar, 12 Travnja 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izviestitelj
Klaić.

Pazbroj

Pokrajinske „Učionske Zaklade“

God. 1885.

P A Z

	U NOVCU						
	Prihodi		Ostanci imovni				Obveznice
			početni		konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
Prihod.							
Dohodci vlastiti	3433	50	236	95	165	20	
Doprinesak Občina	76700	10 ½	33413	30 ½	41655	72	
Doprinesak Države	51617	43	9963	43	10652	69	
Povratba predujmova za gradnju i popravu učionica	1469	19	—	—	—	—	
Skupa .	133220	22 ½	43613	68 ½	52473	61	
Doprinesak pokrajinski	104893	12 ½	odbit *77*	*02*	—	—	
Sbroj unesaka .	238113	35	43536	66 ½	52473	61	
Prihodi preobratom baštine:							
Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—	
Prihodi prometni:							
Prihodi uz povratak	19648	06 ½	—	—	—	—	
Utjerba prometnih razhoda	1262	17 ½	4269	80 ½	13405	34 ½	
Sbroj prometnih prihoda .	20910	24	4269	80 ½	13405	34 ½	
Sbroj svih prihoda .	259023	59	47806	47	65878	95 ½	
Pretičak u blagajni početni	2294	05	—	—	—	—	54650
Svega .	261317	64	—	—	—	—	54650

B R O J

	U NOVCU						
	Razhodi		Ostanci dugovni				Obveznice
			početni		konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
Razhod.							
Troškovi uprave	584	17 1/2	368	96	484	78 1/2	
Troškovi za voda:							
Beriva učiteljskog osoblja	177688	23 1/2	10786	82	13078	05	
Isto poslužinčadi	245	52	—	—	—	—	
Troškovi učionski	51227	57	21971	62	24582	66	
Pripomoći privatnim učionam	6090	56	—	—	108	37	
Troškovi u odgoj učitelja	1832	—	—	—	168	—	
Troškovi u gradnju novih učiona	—	—	876	41	876	41	
Ini troškovi	268	03	8	40	5	—	
Troškovi za učiteljske skupštine	3749	06	110	27	184	35	
Skupa	241100	97 1/2	33753	52	39002	84	
Sbroj troškova	241685	15	34122	48	39487	62 1/2	
Razhodi preobratom baštine:							
Novac uložen u Obveznice	—	—	—	—	—	—	
Razhodi prometni:							
Razhodi uz povratak	10397	71 1/2	—	—	—	—	
Povratak prometnih prihoda	211	60	14468	86 1/2	33905	33	
Sbroj prometnih razhoda	10609	31 1/2	14468	86 1/2	33905	33	
Sbroj svih razhoda	252294	46 1/2	48591	34 1/2	73392	95 1/2	
Preličak u blagajni konačni	9023	17 1/2	—	—	—	—	54650
Svega	261317	64	—	—	—	—	54650

Razbrojitba ma

Stavka Predrazbroja		Predrazbroj za godinu 1885	PRISTOJBINA								IZ	
			za godinu 1885		predjašnjih godina				Skupa		za godinu 1885	
					ostanci početni		pridošlice					
		fior.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	n.	fior.	novč.	fior.	novč.
	Razhod.											
1	Najmi i druge nagrade Učiteljem	177015	167483	30 ½	10307	58	271	40	178072	28 ½	157904	52 ½
2	Stanarine	39780	37353	43	7942	70	440	49	45736	62	30420	35
3	Potrebštine učionâ . .	7969	7605	70	12	—	—	—	7617	70	7481	20
4	Ogrijavanje učionâ . .	145	144	—	10	—	—	—	154	—	144	—
5	Danjci i tereti . . .	6176	6124	83	—	—	108	33	6233	16	6016	46
6	Nagrade zamienikom .	600	182	72	—	—	—	—	182	72	156	42
7	„ Katekelim .	3120	4072	08	339	24	249	96	4661	28	3469	61
8	Na am slugam . . .	246	245	52	—	—	—	—	245	52	245	52
9	Nagrade i podpomoći .	5330	4220	—	—	—	—	—	4220	—	3970	—
10	Ista Učitelj. pučkim .	3500	3500	—	140	—	—	—	3640	—	3095	—
11	Skupštine učiteljske											
	a) pokrajinska . . .	700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	b) kotarske	1800	3823	14	110	27	—	—	3933	41	3638	79
12	Vrtlovi	1000	1000	—	588	24	—	—	1588	84 1/9	592	30 ½
13	Potrebci za pouku teorično-praktičnu . .	921	921	—	1488	10	—	—	2409	10	—	—
14	Predujmovi za gradnju učionskih stanova . .	3000	3000	—	10534	69 ½	—	—	13534	69 ½	—	—
15	Uzdržanje sgradja . .	500	339	76	—	—	—	—	339	76	297	76
16	Putbine i dnevnice . .	400	164	63	—	—	—	—	164	63	164	63
17	Troškovi uprave . . .	700	700	—	368	96	—	—	1068	96	215	21 ½
18	Troškovi razni . . .	200	100	—	8	40	—	—	108	40	95	—
19	Nabava uč. pokućstva .	3000	3000	—	1395	28	—	—	4395	28	1828	82
20	Za učionu u Kamenu .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Podporine gojencem Učiteljišta	2000	2000	—	—	—	—	—	2000	—	1832	—
—	Zasnuće novih učiona .	—	—	—	876	41	—	—	876	41	—	—
		258102	245980	11 ½	34122	48	1070	18	281172	77 ½	221567	60 ½

pram Predrazbroju

PLATE				OSTANCI KONAČNI						na slavci	Pristojbina godine 1885 napram Predrazbroju izpade			
za godine predjašnje		Skupa		od godine 1885		od predjašnjih godina		Skupa			povoljno		nepovoljno	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.		fior.	novč.	fior.	novč.
8363	48	166268	— ½	9578	78	2215	50	11794	28	1	9531	69 ½	—	—
6282	93	36703	28	6933	08	2100	26	9033	34	2	2426	57	—	—
12	—	7493	20	124	50	—	—	124	50	3	363	30	—	—
10	—	154	—	—	—	—	—	—	—	4	1	—	—	—
108	33	6124	79	108	37	—	—	108	37	5	51	17	—	—
—	—	156	42	26	30	—	—	26	30	6	417	28	—	—
589	20	4058	81	602	47	—	—	602	47	7	—	—	952	08
—	—	245	52	—	—	—	—	—	—	8	—	48	—	—
—	—	3970	—	250	—	—	—	250	—	9	1110	—	—	—
140	—	3235	—	405	—	—	—	405	—	10	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11 *a*	700	—	—	—
110	27	3749	06	184	35	—	—	184	35	11 *b*	—	—	2023	14
463	29 ½	1055	60	407	69 ½	125	55	533	24 ½	12	—	—	—	—
945	40	945	40	921	—	542	70	1463	70	13	—	—	—	—
1320	—	1320	—	3000	—	9214	69 ½	12214	69 ½	14	—	—	—	—
—	—	297	76	42	—	—	—	42	—	15	160	24	—	—
—	—	164	63	—	—	—	—	—	—	16	235	37	—	—
368	96	584	17 ½	484	78 ½	—	—	484	78 ½	17	—	—	—	—
8	40	103	40	5	—	—	—	5	—	18	100	—	—	—
1395	28	3224	10	1171	18	—	—	1171	18	19	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20	—	—	—	—
—	—	1832	—	168	—	—	—	168	—	21	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	876	41	876	41	—	—	—	—	—
20117	54 ½	241685	15	24412	51	15075	11 ½	39487	62 ½		12121	88 ½	—	—

Stavka Predrazbroja		Predrazbroj za godinu 1885	PRISTOJBINA								I Z	
			za godinu 1885		predjašnjih godina				Skupa		za godinu 1885	
					ostanci početni		pridošlice					
		fior.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	n.	fior.	novč.	fior.	novč.
	Prihod.											
1	Doprinesak Občinâ . .	87397	84942	52	33413	30½	—	—	118355	82½	67689	69½
2	Dohodcih zakladninâ i naslova privatnog prava:											
	a) Dohodci zaklade Sv. Mihovila	2454	2746	45	144	55	—	—	2891	—	2725	80
	b) Ini dohodci . . .	324	323	40	—	—	—	—	323	40	323	40
3	Doprinesak Države:											
	a) za učione u obće .	41654	41654	—	—	—	—	—	41654	—	41654	—
	b) za gradjansku i tečoj poljodjelski u Šibeniku	4800	4890	89½	4097	—	—	—	8987	89½	—	—
	c) za gradjansku i tečoj teknicki na Korčuli .	5500	5261	79½	5366	43	—	—	10628	22½	—	—
	d) za tečaj pomorski na Silbi	500	500	—	500	—	—	—	1000	—	—	—
	Dobiti na Obveznicah .	292	291	90	92	40	—	—	384	30	291	90
4 5	Povratci predujmova za gradnju i pregradnju učiona stanova . . .	800	1469	19	—	—	—	—	1469	19	1469	19
	Sbroj .	143721	142080	15	43613	68½	—	—	185693	83½	114153	98½
6	Manjak podmiren: Pokrajinskim doprineskom	114381	103899	96½	odbit *77*	*02*	1070	18	104893	12½	103899	96½
	Sbroj .	258102	245980	11½	43536	66½	1070	18	290586	96	218053	95

Razlika medju povoljnim izpadcim radi manjeg troška od fior. 12,121:88½ i nepovoljnim ra

PLATE				OSTANCI KONAČNI						Pristojbina godine 1885 napram Predrazbroju izpade				
za godine predjašnje		Skupa		od godine 1885		od predjašnjih godina		Skupa		na slavci	povoljno		nepovoljno	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.		fior.	novč.	fior.	novč.
9010	41	76700	10 ½	17252	82 ½	24402	89 ½	41655	72	1	—	—	2454	48
—	—	2725	80	20	65	144	55	165	20	2*a*	292	45	—	—
—	—	323	40	—	—	—	—	—	—	2*b*	—	—	—	60
—	—	41654	—	—	—	—	—	—	—	3*a*	—	—	—	—
4097	—	4097	—	4890	89 ½	—	—	4890	89 ½	3*b*	90	89 ½	—	—
5366	43	5366	43	5261	79 ½	—	—	5261	79 ½	3*c*	—	—	238	20 ½
500	—	500	—	500	—	—	—	500	—	3*d*	—	—	—	—
92	40	384	30	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	10
—	—	1469	19	—	—	—	—	—	—	5	669	19	—	—
19066	24	133220	22 ½	27926	16 ½	24547	44 ½	52473	61				1640	85
993	16	104893	12 ½	—	—	—	—	—	—					
20059	40	238113	35	27926	16 ½	24547	44 ½	52473	61					
											10481	03 ½		

anjeg dohodka od fior. 1640:85 ukazuje ukupnog povoljna izpadka f. 10481 : 03 ½

Stanje imovno i dugovno

svrhom godine 1885 napram onomu godine 1884.

	Stanje dne 31 Prosinca				Porestak		Odrestak	
	1885		1884		bića			
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
Biće u novcu.								
Ostanci imovni								
Unesci	52473	61	53536	66½	8936	94½	—	—
Točke prometne	13405	34½	4269	80½	9135	54	—	—
Sbroj ostanaka imovnih .	65878	95½	47806	47	18072	48½	—	—
Pretičak u blagajni	9023	17½	2294	05	6729	12½	—	—
Skupa imovine u novcu .	74902	13	50100	52	24801	61	—	—
Ostanci dugovni:								
Troškovi	39487	62½	34122	48	—	—	5365	14½
Točke prometne	33905	33	14468	86½	—	—	19436	46½
Skupa dugovine u novcu .	73392	95½	48591	34½	—	—	24801	61
Imovina čista u novcu	1509	17½	1509	17½	—	—	—	—
Biće u Obveznicah.								
Drž. Obveznice od zaklade Sv. Mihovila .	40000	—	40000	–	—	—	—	—
Isto zapiska Radović	7700	—	7700	—	—	—	—	—
Druge drž. Obveznice	6950	—	6950	—	—	—	—	—
Svega bića u Obveznicah .	54650	—	54650	—	—	—	—	—
Biće u nepokretninah.								
Dobra zaklade Sv. Mihovila (vriednost od prilike)	21000	—	21000	—	—	—	—	—
Kuća u Pagu	2148	—	2148	—	—	—	—	—
„ Bristu	1200	—	1200	—	—	—	—	—
„ Zemoniku	4742	34	4742	34	—	—	—	—
Svega bića u nepokretninah .	29090	34	29090	34	—	—	—	—

Izkaznica promjena sgodivših se u početnih ostancih.

Ostanci dugovni.	Konačni ostanci ukazani u Pazbroju 1884 fior.	novč.	Uzrasti fior.	novč.	Odrasti fior.	novč.	Početni ostanci prenešeni u Pazbroj 1885 fior.	novč.
I. Ostanci kod kojih bi promjenâ:								
Potrebštine za teoretično-praktičnu pouku .	1566	10	—	—	78	—	1488	10
Skupštine kotarske učiteljâ	111	39	—	—	1	12	110	27
II. Ostanci ostali nepromienjeni	46992	97 ½	—	—	—	—	46992	97 ½
Sbroj .	48670	46 ½	—	—	79	12	48591	34 ½
Ostanci imovni.								
I. Ostanci kod kojih bi promjenâ:								
Dobiti od drž. Obveznica	94	50	—	—	2	10	92	40
							odbit	
Doprinesak pokr. zaklade	—	—	—	—	77	02	*77*	*02*
II. Ostanci ostali nepromienjeni	47791	09	—	—	—	—	47791	09
Sbroj .	47885	59	—	—	79	12	47806	47

Obaljenje od fior. 79:12 na dugovnih ostancih i fior. 2:10 na imovnih sgodilo se po izpravi pristojbinâ i razlika izmedju onih dvaju iznosaka sačinja odbit pokr. doprineska odnosno umaljenju čistog dugovnog ostanka.

Izkaznica pristojbine Doprineska iz pokr. zaklade.

		fior.	novč.
Razlika medju pristojbinom troškova god. 1885 od fior. 245,980:11 ½ i onom prihoda od fior. 142.080:15 sačinjava dug pokr. Doprineska za istu godinu od		103899	96 ½
pa dodav odnosno predjašnjim godinam:			
Doprinesak dužni radi dugovnih nadošlica	f. 1070:18		
manje obaljeni dugovni čisti ostanak početni......	„ 77:02	993	16
izpada ukupni pokrajinski doprinesak od		104893	12 ½

Izkaznica točaka prometnih i razbrojitba ostanaka.

	Točke prometne imovne fior.	novč.	Točke prometne dugovne fior.	novč.
Razhodi i odnosno prihodi uz povratak od godine 1885	10397	71 ½	19648	06 ½
Dodaj početne ostanke	4269	80 ½	14468	86 ½
Sbroj .	14667	52	34116	93
Točke utrnute god. 1885 utjerbom razhodâ i povratbom prihoda .	1262	17 ½	211	60
Izpadaju konačni ostanci imovni i odnosno dugovni	13405	34 ½	33905	33

	Ostanci konačni			
	imovni		dugovni	
	Prometni			
	fior.	novč.	fior.	novč.
Dužnici.				
Zaklada Mirovine učiteljske za predujmove uz povratak	10501	22	—	—
Ista za troškove zavremeno na njezin račun učinjene	58	06 ½	—	—
Pokrajinska zaklada za isto	17	40	—	—
Zaklada državna javne nastave za isto	48	80	—	—
Tri vlastnika kuća za predujmove njima udieljene da poprave učionske stanove	2631	86	—	—
Razne pučke učione za naknadu troška u učionski list	148	—	—	—
Vjerovnici.				
Zaklada Mirovine učiteljske, za odredbine na plaće pogriešno unešene u zakladu učionsku	—	—	145	92
Ista za odredbine od ostavština pogriešno unešene u zakladu Učionsku	—	—	3	25
Zaklada državna javne nastave za zaustave učinjene na njezin račun	—	—	375	—
Učiteljišta, za iznosak iznešen još god. 1884 iz pokr. učionske zaklade u Zakladu naukâ, pa od iste kroz tekuću godinu povraćen na izravno udieljenje podporina gojencem . . , ...	—	—	1400	—
Pokrajinska zaklada za podpomoći	—	—	31981	16
Skupa .	13405	34 ½	33905	33

Izkaznica

ostanka duga Zakladnine „Radović“ napram Pokr. Uč. Zakladi na podmiru troškova u gradnju učionice u Kamenu.

Redni broj	PREDMET	Iznosak fior.	Iznosak nč.
1	Trošak u gradnju učionice u Kamenu	5795	58
2	Zakladna glavnica odlukom Zem. Odbora 24 srpnja 1878 Br. 2176 namjenjena u gradnju rečene učionice, pa i uložena na dielomičnu podmiru troška pod 1	3000	—
3	Iznosak predujmljen iz pokr. uč. Zaklade na podmirn troška pod 1 a ubrojeno kao dug Zaklade Radović	2795	58
4	Dobiti do svrhe Prosinca 1885 na glavnici Zaklade Radovića od fior. 7700 u Državnih Obveznicah, a uloženo na račun duga Zakladnine napram Pokr. uč. Zakladi	2362	50
5	Ostanak duga Zakladnine Radović napram Pokr. uč. Zakladi svrhom g. 1885	433	08

Primjetbe. — Učiona se u Kamenu nije još ustanovila; medjutim cio dohodak Zakladnine Radović može se bez neprilike uložiti u podmiru duga iste Zakladnine napram Pokr. Učionskoj Zakladi.

Uzroci razlikam.

u izpadcim Pazbroja napram onim Predrazbroja

Manjak godine 1885 jest od	f.	103.899:96½
Prama onomu što se predmnievalo u predrazbroju	„	114.381:—
ukazuje se povoljan sa	f.	10.481: 3½
a nastade, jer se je potrošilo manje neg se predračunalo	„	12.121:88½
osobito jer se potrošilo manje na učiteljsko osoblje; napram ukupnom prihodu manjemu	„	1.640:85
osobito radi manjeg doprinseska od Občina.		
Na potanko postigoše se sliedeći izpadci povoljni:		
Stavka 1. Plaće i druga beriva	f.	9.531:69½
Jer ostale zatvorene, s nedotička učiteljâ, nekoje učione, ili preko ciele godine ili za neko doba.		
„ 2. Stanarine učiona	„	2·426:57
S gornjeg uzroka i s miena nastavših u stanju najmova.		
„ 3. Potrebštine učiona	„	363:30
S istog uzroka na stavci 1 i usljed štednja.		
„ 4. Ugriev učionicâ	„	1:—
Neznatno.		
„ 5. Danjci i nameti	„	51:17
Jer ne prispio u pristojbinu namet na kući za žensku učionu u Splitu.		
„ 6. Zamjenine	„	417:28
Jer manje učitelja odsutnih.		
„ 8. Plaće slugâm	„	—:48
„ 9. Nagrade i pripomoći	„	1.110:—
Jer slučajno manja potreba pripomoći učiteljskomu osoblju.		
„ 11*a)* Pokrajinska skupština učitelja	„	700:—
Poštedila se ciela svota jer se skupština ne sastala.		
„ 15. Uzdržanje učionskih stanova	„	160:24
S manjih potreba popravâ.		
„ 16. Putbine i dnevnice	„	235:37
Manje se potrošilo u premještaje učiteljskog osoblja.		
„ 18. Troškovi razni	„	100:—
Slučajno.		
Sbroj .	f.	15.097:10

	Prinosak .	f.	15.097:10½

Izpadci nepovoljni radi viših troškova:

tavka 7.	Nagrada Kateketam	f. 952:08		
	Jer se je vjeronauk više razveo.			
„ 11.	Skupštine kotarske učiteljâ	„ 2023:14		
	Jer su učitelji u većem broju pristupali na skupštine.			
			f.	2.975:22
	Izpadak povoljni troškova .		f.	12.121:88½

Prihodi.

Izpadci povoljni s manjeg uneska:

„ 1.	Doprinesak Obćinâ.		„	2.454:48
	Jer se je raznim Občinam povratilo doprineska, ili što se učione nisu ni zavele ili ostale za neko doba zatvorene.			
„ 2.	Ini dohodci		„	—:60
„ 3c)	Doprinesak Države za gradj. učionu na Korčuli		„	238:20½
	S toga što se manje u plaće potrošilo, jer ostalo prazno mjesto jednog učitelja, pa se popunilo nadomjestnikom.			
„ 4.	Dobiti na drž. Obveznicah		„	—:10
	U predrazbroju bilo zaobljeno.			
	Sbroj .		f.	2.693:38½

Izpadci nepovoljni radi viših unesaka:

„ 2a)	Dohodci zaklade Sv. Mihovila u Trogiru	f. 292:45		
	Više dala zakupina poljskih dobara.			
„ 3b)	Doprinesak Države za gradj. učionu u Šibeniku .	„ 90:89½		
	Jer trebalo više u plaće učiteljskog osoblja.			
„ 5	Povratak predujmova u gradnju i pregradnju učionskih stanova	„ 669:19		
			„	1.052:53½
	Izpadci nepovoljni prihodâ		f.	1.640:85

Br. 2424.

(Prilog 4.)

Visoki Sabore!

Časti se Zemaljski Odbor podnieti Visokom Saboru na pretres i odobrenje konačni račun Pokrajinske Zaklade za god. 1885.

Račun je sastavljen po novom obliku lani udevenu i sastoji iz XII tablica, kojim su još ove godine pridodana dva priloga A i B, sadržavajuća obširne izkaznice glede troškova navedenih u tabl. VIII. za bolnice, ludnicu i sirotišta.

Pristojbina troška tekuće i prošlih godina izpala je na . . . . f. 407·872
prama proračunanoj su . . . . „ 398·579
veća je za . . . . f. 9·293

Ovaj nepovoljni uspjeh ima se pripisati poglavito većemu trošku za bolnice.

Pristojbina dohodka tekuće i prošlih godina izpala je na . . . . f. 445·309
prama proračunanoj su . . . . „ 399·204
veća je za . . . . f. 46·105

Ovaj vrlo povoljni uspjeh ima se pripisati većemu izpadku svih pokrajinskih prireza, usljed veće pristojbine državnih poreza prama onoj, koja je podlogom uzeta za odmjerenje rečenih prireza.

Sravni li se trošak . . . . f. 407·872
sa dohodkom . . . . „ 445·309
ima se pretičak od . . . . f. 37.437

Razliku medju ovim pretičkom i onim navedenim u tabl. IV računa ima se pripisat tome, da je ovdje naznačen samo pretičak tekuće uprave, dočim je ondje dodan i pretičak od nadošlih pristojbina na račun prošlih godina.

Ovim pretičkom izravnan je podpuno manjak uprave god. 1884. dokazan u lanjskome konačnome računu, i još je povećana konačna aktivna imovina Pokrajinske Zaklade.

Ta konačna imovina računana po načinu prošlih godina, izpustiv naime od aktivnosti vriednost baštine, a od pasivnosti pokrajinski dug, iznosila je koncem god. 1885 . . . f. 192·805
dakle prama ovoj koncem god. 1884 od . . . . „ 149·866
veća je za . . . . f. 42·939

Po novome obliku računanja, kako proizvire iz tabl. III, čista konačna aktivnost zemaljske zaklade iznosila je koncem god. 1885 . . . . „ 502 973

Ovoj treba nadodati vriednost novih bolničkih zgrada u Zadru i Dubrovniku, pa svih pokretnina i predmeta koji su se nalazili koncem god. 1885 u svim bolnicam i ludnici, a po podnešenim izkaznicam vriedili su skupa fior. 84,650. Treba još nadodati vriednost zgrade i predmeta u Sirotištu u Kotoru, koja još se nemože naznačiti, jer dotično imovno stanje nije bilo dostavljeno.

U ostalom tablice, prilozi i obrazloženja dodana istim razjasnjuju svaku potanko.

Zadar, 18 Lipnja 1887.

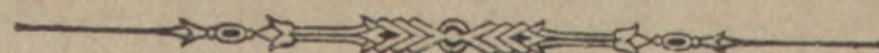
Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Klaić.

Pazbroj

„Pokrajinske Zaklade Dalmatinske“

God. 1885.

Tablica I. Godina 1885.

Pokrajinska Zaklada Dalmatinska

RAČUN BLAGAJNI.

U GOTOVINI

Prihod	fior.	novč.	Razhod	fior.	novč.
Dohodci	438644	87 ½	Troškovi	399669	09 ½
Prihodi preobratom baštine:			Razhodi preobratom baštine:		
Ciene nepokretnina ustupljenih f. 683:—			Zajam utrnuti	5500	—
Glavnice imovne utjerane „ 246:75					
Zajam gibivi . . . „ 60000:—					
Izvadak iz prodaje Obv. „ 6002:40					
	66932	15			
Prihodi prometni	66735	20 ½	Razhodi prometni	165787	49
Sbroj	572312	23	Sbroj	570956	58 ½
Pretičak u blagajni početkom godine	9925	03 ½	Pretičak u blagajni svrhom godine	11280	68
Skupa	582237	26 ½	Skupa	582237	26 ½

U OBVEZNICAH

Prihod	fior.	novč.	Razhod	fior.	novč.
Obveznice nabavljene	—	—	Obveznice raztečene	7150	—
Pretičak u blagajni početkom godine	48000	—	Pretičak blagajni svrhom godine	40850	—
Skupa	48000	—	Skupa	48000	—

Tabiica II. **Pokrajinska Zaklad**

RAČU

	U	G	O			
	Pristo					
	god. 1885		godina predjašnjih			
			Ostanci početni		nadošlo	
PRIHOD	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	nov
Dohodci, Prirezi, Odredbine i naknade troškova po Predrazbroju (fior. 399,204)	437557	78	126798	36 ½	7751	48
Prihodi preobratom baštine:						
Ciene nepokretnina ustupljenih	683	—	—	—	—	—
Glavnice imovne utjerane	246	75	—	—	—	—
Zajam gibivi (sa podružnicom Banke u Splitu)	60000	—	—	—	—	—
Izvadak iz prodaje Obveznicâ	6002	40	—	—	—	—
Sbroj .	66932	15	—	—	—	—
Prihodi prometni:						
Sahrane i drugi prihodi povratni	17017	20 ½	—	—	—	—
Predujmovi utjerani	50490	93	61052	47 ½	—	—
Utjerba pripomoći zakladam	30416	02	65066	16 ½	—	—
Sbroj .	97924	15 ½	126118	64	—	—
Sbroj Prihoda .	602414	08 ½	252917	00 ½	7751	48
Preticak u blagajni početkom godine	—	—	—	—	—	—
Skupa .	—	—	—	—	—	—
RAZHOD						
Troškovi po Predrazbroju (fior. 398,579)	405946	05 ½	26494	12	1926	16
Odbitkom ubrojene utrnute glavnice	5500	—	—	—	—	—
Ostaje .	400446	05 ½	26494	12	1926	16
Razhodi preobratom baštine:						
Zajam utrnuti	5500	—	—	—	—	—
Obveznice prodane	—	—	—	—	—	—
Sbroj .	5500	—	—	—	—	—
Razhodi prometni:						
Sahrane i drugi prihodi povraćeni	17017	20 ½	80911	76 ½	—	—
Predujmovi podani uz povratak	50490	93	—	—	—	—
Pripomoći drugim zakladam	30416	02	—	—	—	—
Sbroj .	97924	15 ½	80911	76 ½	—	—
Sbroj Razhoda .	503870	21	107405	88 ½	1926	16
Preticak u blagajni svrhom godine	—	—	—	—	—	—
Skupa .	—	—	—	—	—	—

almatinska

Godina 1885.

B Ć I

T O V I N I

i n a		I z p l a t e						O s t a n c i k o n a č n i						U Obveznicah Državnih
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od god. 1885		godina predjašnjih		Skupa		
ior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
2107	63	345116	23 ½	93528	64	438644	87 ½	92441	54 ½	41021	21	133462	75 ½	—
683	—	683	—	—	—	683	—	—	—	—	—	—	—	—
246	75	246	75		—	246	75	—	—	—	—	—	—	—
0000	—	60000	—	—	—	60000	—	—	—	—	—	—	—	—
6002	40	6002	40	—	—	6002	40	—	—	—	—	—	—	—
6932	15	66932	15	—	—	66932	15	—	—	—	—	—	—	—
7017	20 ½	17017	20 ½	—	—	17017	20 ½	—	—	—	—	—	—	—
1543	40 ½	18819	62 ½	30898	37 ½	49718	--	31671	30 ½	30154	10	61825	40 ½	—
5482	18 ½	—	—	—	—	—	—	30416	02	65066	16 ½	95482	18 ½	—
4042	79 ½	35836	83	30898	37 ½	66735	20 ½	62087	32 ½	95220	26 ½	157307	59	—
3082	57 ½	447885	21 ½	124427	01 ½	572312	23	154528	86	136241	47 ½	290770	34 ½	—
—	—	—	—	—	—	9925	03 ½	—	—	—	—	—	—	48000
—	—	—	—	—	—	582237	26 ½	—	—	—	—	—	—	48000
366	34	377086	39	28082	70 ½	405169	09 ½	28859	66 ½	337	58	29197	24 ½	—
500	—	5500	—	—	—	5500	—	—	—	—	—	—	—	—
866	34	371586	39	28082	70 ½	399669	09 ½	28859	66 ½	337	58	29197	24 ½	—
500	—	5500	—	—	—	5500	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7150
500	—	5500	—	—	—	5500	—	—	—	—	—	—	—	7150
928	97	5540	78 ½	79339	75 ½	84880	54	11476	42	1572	01	13048	43	—
490	93	50490	93	—	—	50490	93	—	—	—	—	—	—	—
416	02	30416	02	—	—	30416	02	—	—	—	—	—	—	—
835	92	86447	73 ½	79339	75 ½	165787	49	11476	42	1572	01	13048	43	7150
202	26	463534	12 ½	107422	46	570956	58 ½	40336	08 ½	1909	59	42245	67 ½	—
—	—	—	—	—	—	11280	68	—	—	—	—	—	-	40850
—	—	—	—	—	—	582237	26 ½	—	—	—	—	—	—	48000

Tablica III. Godiina 1885.

Pokrajinska Zaklada Dalmatinska

Stanje imovno i dugovno svrhom godine 1885.

Imovina	fior.	novč.	Dugovina	fior.	novč.
Vriednost nepokretninâ	423072	16	Ostanak zajma pokrajinskog Kraljevine Dalmacije g. 1883 od fior. 250000 na 5 %. . f. 244900		
Vriednost glavnicâ, daća i danjaka	67541	29	Odbijuć polugodišnjih obroka utrnutih . . . „ 5500	239400	—
Glavnice na zajam	11104	13	Zajam gibivi (sa podružnicom Bankom u Splitu)	60000	—
Obveznice (pisane vriednosti) Dohodak u bankah . . f. 40150 Pokr. Zajam 1883 . . „ 700	40850	—	Sbroj .	299400	—
Sbroj .	542567	58			
Ostanci imovni:			Ostanci dugovni:		
Od dohodaka, prireza, odredbina i naknada troškova	133462	75 ½	Od troškova nepodmirenih . . .	29197	24 ½
Od predujmova podanih uz povratak	61825	40 ½	Od sahrana i privremenih prihoda povratnih	13048	43
Od pripomoći zakladam	95482	18 ½	Sbroj .	42245	67 ½
Sbroj .	290770	34 ½			
Pretičak blagajni svrhom god. 1885.	11280	68	Skupa Dugovine .	341645	67 ½
Skupa imovine .	844618	60 ½	Imovine čiste .	502972	93
				844618	60 ½

Opomena. U ovo stanje nije ubrojena vriednost stvari u Bolnicah nahodećih se svrhom god. 188[5] a to, po imovnicih podnešenih od Upraviteljstvâ Bolnica, Zadarske, Šibenske (sa Ludni[com]), Splitske i Dubrovačke, vriedi fior. 84,650.

Takodje nije ubrojena vriednost sgradje Nahodišta u Kotoru, ni ona još ne ustano[vljena] od novih Bolnica Zadarske i Dubrovačke; kao ni stvari u Nahodistu Kotorsko[m] jer ne prispio još imovnik.

Ove se je godine mogla u imovno stanje ubrojiti vriednost sgradja stare Bolni[ce] Zadarske i Dubrovačke, nove Bolnice i Ludnice Šibenske, kao i Bolnice Splitske.

„Pokrajinska Zaklada Dalmatinska“

Izkaz Troškova i Prihoda po naslovim Predrazbroja.

	NASLOVI	Predrazbroj za godinu 1885	PRISTOJBINA							
			za godinu 1885		predjašnjih godina				Skupa	
					ostanci početni		nadošlo			
		fior.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
	Troškovi.									
I.	Troškovi uprave	33443	30745	56 ½	160	—	195	65	31101	21
II.	Navrćanje bogin â	3000	2830	37	992	22	314	08	4136	67
III.	Zaprate	1800	1826	98 ½	153	96 ½	161	20	2142	15
IV.	Kazničari	200	430	14	—	—	—	—	430	14
V.	Ustamba	27045	28548	09 ½	431	82	—	—	28979	91
VI.	Priprega	6000	5859	63	5222	82	—	—	11082	45
VII.	Putevi	12000	11440	34	1080	38	—	—	12520	72
VIII.	Vode	2000	2050	—	300	—	—	—	2350	—
IX.	Bolnice	157259	180097	65	18122	91 ½	—	—	198220	56
X.	Podporine u zanate	600	1899	94	—	—	—	—	1899	94
XI.	Podpomoći knjizi	400	50	—	30	—	—	—	80	—
XII.	Učione	128398	117654	89	—	—	1255	23 ½	118910	12
XIII.	Pokrajinski dug	25034	21285	64	—	—	—	—	21285	64
XIV.	Razni Troškovi	1400	1226	81	—	—	—	—	1226	81
	Sbroj .	398579	405946	05 ½	26494	12	1926	16 ½	434366	34
	Prihodi.									
I.	Dohodci vlastiti Pokrajinske Zaklade	603	728	51	—	—	157	50	886	01
II.	Dohodci Bolnica	5561	7842	15	10928	99 ½	—	—	18771	14
III.	Naknade bolničkih troškova . .	63700	78042	99 ½	51565	49	796	17	130404	65
IV.	Naknade zapratnih troškova . . .	1300	765	75	1681	86 ½	451	24	2898	85
V.	Prirez izravnim porezom . . .	198990	206355	09	50688	36	6326	57 ½	263370	02
VI.	Prirez potrošarini	113000	124707	01	9014	67	—	—	133721	68
VII.	Uvozarina	16050	18780	26 ½	1559	21	—	—	20339	47
	Prihodi razni nepredračunani . .	—	237	—	—	—	—	—	237	—
	Naknade nepredračunane . . .	—	99	01	1359	77 ½	20	—	1478	78
	Sbroj .	399204	437557	78	126798	36 ½	7751	48 ½	572107	65
	Sravnav troškove	398579	405946	05 ½						
	Nastaje Višak	625	31611	72 ½						

IZPUNE						OSTANCI KONAČNI						Pristojbina godine 1885 napram Predrazbroju izpade			
[za] godinu 1885		za godine predjašnje		Skupa		od godine 1885		od predjašnjih godina		Skupa		povoljno		nepovoljno	
[fi]or.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
8586	92½	355	65	28942	57½	2158	64	—	—	2158	64	2697	43½	—	—
1646	45	1249	90	2896	35	1183	92	56	40	1240	32	169	63	—	—
1683	76½	315	16½	1998	93	143	22	—	—	143	22	—	—	26	98½
430	14	—	—	430	14	—	—	—	—	—	—	—	—	230	14
7953	04	431	82	28384	86	595	05½	—	—	595	05½	—	—	1503	09½
3907	31½	5222	82	9130	13½	1952	31½	—	—	1952	31½	140	37	—	—
0345	79	985	38	11331	17	1094	55	95	—	1189	55	559	66	—	—
1850	—	300	—	2150	—	200	—	—	—	200	—	—	—	50	—
9141	52	17936	73½	187078	25½	10956	13	186	18	11142	31	—	—	22838	65
1868	20	—	—	1868	20	31	74	—	—	31	74	—	—	1299	94
—	—	30	—	30	—	50	—	—	—	50	—	350	—	—	—
7290	89½	1255	23½	108546	13	10363	99½	—	—	10363	99½	10743	11	—	—
1285	64	—	—	21285	64	—	—	—	—	—	—	3748	36	—	—
1096	71	—	—	1096	71	130	10	—	—	130	10	173	19	—	—
7086	39	28082	70½	405169	09½	28859	66½	337	58	29197	24½			7367	05½
579	76	157	50	737	26	148	75	—	—	148	75	125	51	—	—
771	53	4881	31	6652	84	6070	62	6047	68½	12118	30½	2281	15	—	—
7591	04½	33116	11	80707	15½	30451	95	19245	55	49697	50	14342	99½	—	—
610	62	818	53	1429	15	155	13	1314	57½	1469	70½	—	—	534	25
813	43½	43981	31	208794	74½	41541	65½	13033	62½	54575	28	7365	09	—	—
141	96	9014	67	121156	63	12565	05	—	—	12565	05	11707	01	—	—
7280	63½	1559	21	18839	84½	1499	63	—	—	1499	63	2730	26½	—	—
237	—	—	—	237	—	—	—	—	—	—	—	237	—	—	—
90	25	—	—	90	25	8	76	1379	77½	1388	53½	99	01	—	—
116	23½	93528	64	438644	87½	92441	54½	41021	21	133462	75½	38353	78	—	—

Prama Predrazbroju pretičak je viši . 30986 | 72½

Tablica V. **Pokrajinska Zaklada**

Izkaz troškova po naslovu i točki predrazbroja i sa potanjimi razbrojitbami

	Predrazbroj god. 1885	Pristoj					
		god. 1885		godina predjašnjih			
				od Ostanaka početnih		od nadošlica	
	fior.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
Troškovi							
Naslov I. Troškovi uprave:							
Toč. 1. Doznake službovne članovom Zemaljskoga Odbora	13100	13099	97 ½	—	—	—	—
„ 2. Služba Odborove Pisarne	6561	6649	01	—	—	—	—
„ 3. Stanarine	900	900	—	—	—	—	—
„ 4. Služba blagajnička	700	700	—	—	—	—	—
„ 5. Služba računarska	1700	1700	—	—	—	—	—
„ 6. Služba graditeljna:							
a) *Najam tekničkomu vještaku* . . .	*1000*	*1000*	—	—	—	—	—
b) *Dnevnice i putbine istomu* . . .	*800*	*821*	*61*	—	—	—	—
Sbroj točke 6 .	1800	1821	61	—	—	—	—
„ 7. Izdavanje Lista pokrajinskih zakona . .	1000	725	20	160	—	101	15
„ 8. Troškovi na Sabor Kraljevine:							
a) *Putbine Zastupnikom nestojnikom u Zadru*	*1350*	*1245*	—	—	—	—	—
b) *Dnevnice Zastupnikom*	*3600*	*2328*	—	—	—	—	—
c) *Brzopisci*	*800*	*449*	*42*	—	—	—	—
d) *Tiskanje Saborskih spisa*	*1000*	*773*	—	—	—	—	—
e) *Najam i porez*	*132*	*125*	*55*	—	—	*94*	*50*
f) *Razna*	*800*	*228*	*80*	—	—	—	—
Sbroj točke 8. .	7682	5149	77	—	—	94	50
Skupa Naslova I. .	33443	30745	56 ½	160	—	195	65
Naslov II. Navrćanje boginja	3000	2830	37	992	22	314	08
„ III. Zaprate	1800	1826	98 ½	153	96 ½	161	20
„ IV. Kazničari	200	430	14	—	—	—	—
„ V. Ustamba							
Toč. 1. Ustamba Oružaništva . . . . Paušal ustambe . . f. 25045 : — Drugi troškovi . . „ 893 : 79 ½ Skupa . f. 25938 : 79 ½	25045	25938	79 ½	—	—	—	—
„ 2. Ustamba vojnička	2000	2609	30	431	82	—	—
Sbroj Naslova V. .	27045	28548	09 ½	431	82	—	—

almatinska Godina 1885

ama Prilogu I istog Predrazbroja

ina		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od god. 1885		godina predjašnjih		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
13099	97½	13099	97½	—	—	13099	97½	—	—	—	—	—	—
6649	01	6649	01	—	—	6649	01	—	—	—	—	—	—
900	—	900	—	—	—	900	—	—	—	—	—	—	—
700	—	700	—	—	—	700	—	—	—	—	—	—	—
1700	—	200	—	—	—	200	—	1500	—	—	—	1500	—
1000	—	*1000*	—	—	—	*1000*	—	—	—	—	—	—	—
821	*61*	*772*	*39*	—	—	*772*	*39*	*49*	*22*	—	—	*49*	*22*
1821	61	1772	39	—	—	1772	39	49	22	—	—	49	22
986	35	565	20	261	15	826	35	160	—	—	—	160	—
1245	—	*1245*	—	—	—	*1245*	—	—	—	—	—	—	—
2328	—	*2328*	—	—	—	*2328*	—	—	—	—	—	—	—
449	*42*	—	—	—	—	—	—	*449*	*42*	—	—	*449*	*42*
773	—	*773*	—	—	—	*773*	—	—	—	—	—	—	—
220	*05*	*125*	*55*	*94*	*50*	*220*	*05*	—	—	—	—	—	—
220	*80*	*228*	*80*	—	—	*228*	*80*	—	—	—	—	—	—
5244	27	4700	35	94	50	4794	85	449	42	—	—	449	42
31101	21½	28586	92½	355	65	28942	57½	2158	64	—	—	2158	64
4136	67	1646	45	1249	90	2896	35	1183	92	56	40	1240	32
2142	15	1863	76½	315	16½	1998	93	143	22	—	—	143	22
430	14	430	14	—	—	430	14	—	—	—	—	—	—
25938	79½	25478	80	—	—	25478	80	459	99½	—	—	459	99½
3041	12	2474	24	431	82	2906	06	135	06	—	—	135	06
28979	91½	27953	04	431	82	28384	86	595	05½	—	—	595	05½

	Predrazbroj god. 1885	Pristoj					
		god. 1885		godina predjašnjih			
				od Ostanaka početnih		od nadošlica	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
Naslov VI. Pripaga	6000	5859	63	5222	82	—	—
„ VII. Putevi	12000	11440	34	1080	38	—	—
„ VIII. Vode	2000	2050	—	300	—	—	—
„ IX. Bolnice:							
Toč. 1. Bolestnici:							
A. *Troškovi u upravu, liečenje i hranu bolestnikâ kod Bolnica u Dalmaciji* .	*69811*	*91323*	*73*	*1044*	*50*	—	—
B. *Troškovi u hranu i liečenje bolestnikâ dalmatinaca van Dalmacije:*							
a) *kod Bolnica Austro-Ugarskih* . .	*14000*	*8010*	*22*	*8589*	*35*	—	—
b) *kod Bolnica inozemnih*		*3164*	*06*	*826*	*03*	—	—
C. *Troškovi u hranu i liečenje novakâ kod Bolnica vojničkih*	*100*	*147*	*24*	*15*	*60*	—	—
Sbroj Toč. 1. .	83911	102645	25	10475	48	—	—
Toč. 2. Rodilje:							
A. *Troškovi u hranu i liečenje rodilja kod Bolnica u Dalmaciji*	*3550*	*2335*	*36*	—	—	—	—
B. *Isto van Dalmacije*	*100*	*60*	*15*	—	—	—	—
Sbroj Toč. 2. .	3650	2395	51	—	—	—	—
Toč. 3. Ludjaci:							
A. *Troškovi u hranu i liečenje ludjakâ dalmatinaca u Ludnici Šibenskoj* .	*18074*	*22678*	*92*	*120*	—	—	—
B. *Troškovi u hranu i liečenje ludjaka dalmatinaca van Dalmacije:*							
a) *kod Bolnica Austro-Ugarskih* . .	*1000*	*428*	*07*	*298*	*39*	—	—
b) *kod Bolnica inozemnih*		*522*	*16*	*121*	*11*	—	—
Sbroj Toč. 3. .	19074	23629	15	539	50	—	—
Toč. 4. Nahodi:							
A. *Troškovi u upravu Nahodištâ, u hranu nahodâ kod istih Nahodišta i van po Dalmaciji*	*47223*	*47641*	*91*	*7092*	*17 ½*	—	—
B. *Hrana nahodâ dalmatinaca van Dalmacije*	*100*	*71*	*10*	—	—	—	—
Sbroj Toč. 4. .	47323	47713	01	7092	17 ½	—	—

b i n a		I z p l a t e						O s t a n c i k o n a č n i					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od godine 1885		od predjašnjih godina		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
11082	45	3907	31 ½	5222	82	9130	13 ½	1952	31 ½	—	—	1952	31 ½
12520	72	10345	79	985	38	11331	17	1094	55	95	—	1189	55
2350	—	1850	—	300	—	2150	—	200	—	—	—	200	—
92368	*23*	*89293*	*13*	*858*	*32*	*90151*	*45*	*2030*	*60*	*186*	*18*	*2216*	*78*
16599	*57*	*6111*	*13*	*8589*	*35*	*14700*	*48*	*1899*	*09*	—	—	*1899*	*09*
3990	*09*	*2702*	*41*	*826*	*03*	*3528*	*44*	*461*	*65*	—	—	*461*	*65*
162	*84*	*101*	*24*	*15*	*60*	*116*	*84*	*46*	—	—	—	*46*	—
113120	73	98207	91	10289	30	108497	21	4437	34	186	18	4623	52
2335	*36*	*2335*	*36*	—	—	*2335*	*36*	—	—	—	—	—	—
60	*15*	*60*	*15*	—	—	*60*	*15*	—	—	—	—	—	—
2395	51	2395	51	—	—	2395	51	—	—	—	—	—	—
22798	*92*	*22533*	*92*	*120*	—	*22653*	*92*	*145*	—	—	—	*145*	—
726	*46*	*294*	*06*	*298*	*39*	*592*	*45*	*134*	*01*	—	—	*134*	*01*
643	*27*	*522*	*16*	*121*	*11*	*643*	*27*	—	—	—	—	—	—
24168	65	23350	14	539	50	23889	64	279	01	—	—	279	01
54734	*08 ½*	*41437*	*47*	*7092*	*17 ½*	*48529*	*64 ½*	*6204*	*44*	—	—	*6204*	*44*
71	*10*	*45*	*76*	—	—	*45*	*76*	*25*	*34*	—	—	*25*	*34*
54805	18 ½	41483	23	7092	17 ½	48575	40 ½	6229	78	—	—	6229	78

	Predrazbroj god. 1885	god. 1885		Pristoj…			
				godina predjašnjih			
				od Ostanaka početnih		od nadošlica	
		fior.	novc.	fior.	novč.	fior.	novč
Toč. 5. Mirovine, oskrbine i druga providjena po pravilim i od milosti osobam koju su služile Bolnicam i njihovim potomcim . .	3301	3714	73	15	76	—	—
Skupa Naslova IX. .	157259	180097	65	18122	91 ½	—	—
Naslov X. Pripomoći obrtom i zanatom:							
Toč. 1. Podporine nautične	600	600	—	—	—	—	—
„ 2. dvama gojencem da se usavrše u zanatu	—	949	64	—	—	—	—
„ 3. Troškovi na razvitak lončarskog zanata .	—	350	30	—	—	—	—
Skupa Naslova X. .	600	1899	94	—	—	—	—
Naslov XI. Pripomoći knjizi	400	50	—	30	—	—	—
Naslov XII. Učione:							
Toč. 1. Doprinesak pokr. Učionskoj Zakladi . .	114381	103899	96 ½	—	—	993	16
„ 2. Doprinesak pokr. Mirovinskoj Učiteljskoj Zakladi	14017	13754	92 ½	—	—	262	07 ½
Sbroj Naslova XII. .	128398	117654	89	-	—	1255	23 ½
Naslov XIII. Dug pokrajinski:							
Toč. 1. Zajam 1883							
a) *Godišbine u dobiti i utrnuće* . .	*17677*	*17752*	*13*	—	—	—	—
b) *Dohodarina III. Razreda i prirezi.*	*1766*	*2166*	*56*	—	—	—	—
c) *Biljegovina na Coupons*	*341*	*337*	*12*	—	—	—	—
d) *Drugi troškovi*	—	*15*	*60*	—	—	—	—
Sbroj Točke 1. .	19784	20271	41	—	—	—	—
Toč. 2. Zajam gibivi	5250	1014	23	—	—	—	—
Skupa Naslova XIII . . .	25034	21285	64	—	—	—	—
Naslov XIV. Razni Troškovi . . . . . . : .	1400	1226	81	—	—	—	—
Skupa Naslova troškovnih .	398579	405946	05 ½	26494	12	1926	16 ½

bina		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od godine 1885		od predjašnjih godina		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
3730	49	3704	73	15	76	3720	49	10	—	—	—	10	—
198220	56 ½	169141	52	17936	73 ½	187078	25 ½	10956	13	186	18	11142	31
600	—	600	—	—	—	600	—	—	—	—	—	—	—
949	64	917	90	—	—	917	90	31	74	—	—	31	74
350	30	350	30	—	—	350	30	—	—	—	—	—	—
1899	94	1868	20	—	—	1868	20	31	74	—	—	31	74
80	—	—	—	30	—	30	—	50	—	—	—	50	—
104893	12 ½	103899	96 ½	993	16	104893	12 ½	—	—	—	—	—	—
14017	—	3390	93	262	07 ½	3653	00 ½	10363	99 ½	—	—	10363	99 ½
118910	12 ½	107290	89 ½	1255	23 ½	108546	13	10363	99 ½	—	—	10363	99 ½
17752	*13*	*17752*	*13*	—	—	*17752*	*13*	—	—	—	—	—	—
2166	*56*	*2166*	*56*	—	—	*2166*	*56*	—	—	—	—	—	—
237	*12*	*337*	*12*	—	—	*337*	*12*	—	—	—	—	—	—
15	*60*	*15*	*60*	—	—	*15*	*60*	—	—	—	—	—	—
20271	41	20271	41	—	—	20271	41	—	—	—	—	—	—
1014	23	1014	23	—	—	1014	23	—	—	—	—	—	—
21285	64	21285	64	—	—	21285	64	—	—	—	—	—	—
1226	81	1096	71	—	—	1096	71	130	10	—	—	130	10
434366	34	377086	39	28082	70 ½	405169	09 ½	28859	66 ½	337	58	29197	24 ½

Tablica VI.

Pokrajinska Zaklada

Izkaz Prihodâ po svakom Naslovu i Točki predrazbrojja sa

Prihodi.	Predrazbroj god. 1885 fior.	Pristoj: god. 1885 fior.	novč	godina prešašnjih: od ostanaka početnih fior.	novč.	od naadlošica fior.	novč.
Naslov I. Dohodci vlastiti pokrajinske Zaklade:							
Dobiti iz javnih Obveznica	603	422	26	—	—	—	—
„ na cienah prodaje	—	306	25	—	—	1157	50
Sbroj Naslova I. .	603	728	51	—	—	1157	50
Naslov II. Dohodci Bolnicâ:							
Toč. 1. Bolestnici:							
Dobiti iz Državnih Obveznica	1336	1370	40	680	05	—	—
Dobiti iz privatnih pisama	512	547	55	5437	27 ½	—	—
Dobiti iz nepokretnina stečenih	170	170	30	170	14 ½	—	—
Najmovi od kuća u gradu i zemalja na polju . .	518	530	52 ½	537	07 ½	—	—
Daće	64	58	88 ½	217	55 ½	—	—
Danjci	2550	4609	16	3522	10	—	—
Dobiti zatežne	—	3	03	—	—	—	—
Prihodi razni	60	3	99	—	—	—	—
Dohodci zemalja (od prodana buhača)	—	65	38 ½	—	—	—	—
Sbroj točke 1. .	5210	7359	22 ½	10564	20	—	—
Toč. 2. Nahodi:							
Dobiti iz Državnih Obveznica	48	48	30	21	—	—	—
Dohodci nepokretninâ (daće)	3	2	46 ½	13	55 ½	—	—
Danjci	300	432	16	330	24	—	—
Sbroj točke 2. .	351	482	92 ½	364	79 ½	—	—
Skupa Naslova II. .	5561	7842	15	10928	99 ½	—	—
Naslov III. Naknade bolničkih troškova:							
Toč. 1. Bolestnici:							
Od bolestnika plaćaoca	1000	1760	08	45	91	—	—
Od uznika političkih i zločinstvenih	100	—	—	21	10	—	—
Od Obćina dalmatinskih na svoje pripadnike . .	42000	60758	29 ½	43569	52 ½	—	—
Prenesak .	43100	62518	34 ½	43636	53 ½	—	—

Dalmatinska

potanjimi razbrojitbami prama Prilogu I istog Predrazbroja.

bina		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od god. 1885		godina predjašnjih		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
422	26	422	26	—	—	422	26	—	—	—	—	—	—
463	75	157	50	157	50	315	—	148	75	—	—	148	75
886	01	579	76	157	50	737	26	148	75	—	—	148	75
2050	45	895	30	680	05	1575	35	476	10	—	—	475	10
5984	82 ½	252	30 ½	91	95	344	25 ½	295	24 ½	5345	32 ½	5640	57
340	44 ½	23	62 ½	101	36 ½	124	99	146	67 ½	68	78	215	45 ½
1067	60	461	51	107	96	569	47	69	01 ½	429	11 ½	498	13
276	44	39	08 ½	26	64 ½	65	73	19	80	190	91	210	71
8131	26	—	—	3522	10	3522	10	4609	16	—	—	4609	16
3	03	3	03	—	—	3	03	—	—	—	—	—	—
3	99	3	99	—	—	3	99	—	—	—	—	—	—
65	38 ½	65	38 ½	—	—	65	38 ½	—	—	—	—	—	—
17923	42 ½	1744	23	4530	07	6274	30	5614	99 ½	6034	13	11649	12 ½
69	30	27	30	21	—	48	30	21	—	—	—	21	—
16	02	—	—	—	—	—	—	2	46 ½	13	55 ½	16	02
762	40	—	—	330	24	330	24	432	16	—	—	432	16
847	72	27	30	351	24	378	54	455	62 ½	13	55 ½	469	18
18771	14 ½	1771	53	4881	31	6652	84	6070	62	6047	68 ½	12118	30 ½
1805	99	1760	08	2	80	1762	88	—	—	43	11	43	11
21	10	—	—	21	10	21	10	—	—	—	—	—	—
104327	79	33568	33 ½	28438	74 ½	62007	08	27189	93	15130	78	42320	71
106154	88	35328	41 ½	28462	64 ½	63791	06	27189	93	15173	89	42363	82

	Predrazbroj god. 1885	Pristoj…					
		god. 1885		godina predjašnjih			
				od ostanaka početnih		od nadošlica	
	fior.	fior.	novč	fior.	novč.	fior.	novč.
Iznosak	43100	62518	34 ½	43636	53 ½	—	—
Od drugih Pokrajina u Carevini za njihove pripadnike:							
Česka	—	—	—	*359*	*35*	—	—
Galička	—	—	—	*8*	*25*	—	—
Gorička	—	—	—	*64*	*48*	*24*	*48*
Hrvatska	—	*30*	*75*	*3854*	*99 ½*	*50*	*84*
Istrija	—	*14*	*25*	*550*	*08*	*6*	*12*
Koruška	—	—	—	*29*	*40*	—	—
Kranjska	—	—	—	*841*	*52*	*6*	*80*
Moravska	—	—	—	*213*	*95*	*34*	*68*
Štajerska	—	—	—	*157*	*12*	*13*	*30*
Tirolska	—	—	—	*31*	*50*	—	—
Trst	—	—	—	*133*	*36*	*136*	*32*
Ugarska	—	—	—	*170*	*92 ½*	—	—
Rieka	—	—	—	*23*	*57*	—	—
Bosna-Hercegovina	—	—	—	*244*	*46*	*47*	*60*
Sbroj	2600	45	–	6682	96	320	14
Od inozemnih Država za njihove pripadnike:							
Od Kraljevine Talijanske (Mletačke)	300	—	—	840	04 ½	81	14
Za novake zaklonjene kod vojničkih Bolnica	—	—	—	6	72	—	—
Skupa toč. I.	46000	62563	34 ½	51166	26	401	28
Toč. 2. Ludjaci:							
Od ludjaka plaćaoca	1200	2539	65	15	20	394	89
Od Občina dalmatinskih na njihove pripadnike	16000	12899	60	—	—	—	—
Od drugih Pokrajina u Carevini na ludjake njihove pripadnike	300	40	40	—	—	—	—
Skupa Toč. 2.	17500	15479	65	15	20	394	89
Toč. 3. Nahodi:							
Od drugih Pokrajina u Carevini za nahode njihove pripadnike	200	—	—	384	03	—	—
Skupa Naslova III.	63700	78042	99 ½	51565	49	796	17

bina		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od god. 1885		godina predjašnjih		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
106154	88	35328	41 ½	28462	64 ½	63791	06	27189	93	15173	89	42363	82
359	35	—	—	334	75	334	75	—	—	24	60	24	60
8	25	—	—	8	25	8	25	—	—	—	—	—	—
88	96	—	—	58	10	58	10	—	—	30	86	30	86
3936	58 ½	13	50	2133	86 ½	2147	36 ½	17	25	1771	97	1789	22
570	45	—	—	287	80	287	80	14	25	268	40	282	65
29	40	—	—	20	30	20	30	—	—	9	10	9	10
848	32	—	—	129	77	129	77	—	—	718	55	718	55
248	63	—	—	122	80	122	80	—	—	125	83	125	83
170	42	—	—	157	12	157	12	—	—	13	30	13	30
31	50	—	—	31	50	31	50	—	—	—	—	—	—
269	68	—	—	260	68	260	68	—	—	9	—	9	—
170	92 ½	—	—	28	83	28	83	—	—	142	09 ½	142	09 ½
23	57	—	—	—	—	—	—	—	—	23	57	23	57
292	06	—	—	244	46	244	46	—	—	47	60	47	60
7048	10	13	50	3818	22 ½	3831	72 ½	31	50	3184	87 ½	3216	37 ½
921	18 ½	—	—	188	74	188	74	—	—	732	44 ½	732	44 ½
6	72	—	—	—	—	—	—	—	—	6	72	6	72
114130	88 ½	35341	91 ½	32469	61	67811	52 ½	27221	43	19097	93	46319	36
2949	74	2539	65	410	09	2949	74	—	—	—	—	—	—
12899	60	9669	08	—	—	9669	08	3230	52	—	—	3230	52
40	40	40	40	—	—	40	40	—	—	—	—	—	—
15889	74	12249	13	410	09	12659	22	3230	52	—	—	3230	52
384	03	—	—	236	41	236	41	—	—	147	62	147	62
130404	65 ½	47591	04 ½	33116	11	80707	15 ½	30451	95	19245	55	49697	50

	Predrazbroj god. 1885	Pristoj					
		god. 1885		godina predjašnjih			
				od ostanaka početnih		od nadošlica	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
Naslov IV. Naknade zapratnih troškova:							
Od Občina dalmatinskih i inokrajnih Pokrajina u Carevini za troškove predujmljene iz pokr. Zaklade dalmatinske na osobe kući svojoj zapraćene	1300	765	75	1681	86 ½	451	24
Naslov V. Pokr. Prirez izravnim	198990	206355	09	50688	36	6326	57 ½
Naslov VI. Pokr. Prirez potrošarini	113000	124707	01	9014	67	—	—
Naslov VII. Uvozarine	16050	18780	26 ½	1559	21	—	—
Prihodi razni nepredrazbrojeni	—	237	—	—	—	—	—
Naknade troškova nepredrazbrojenih: iz sliedećih naslova:							
Naslova V. Ustamba Oružaništva	—	—	—	550	—	—	—
Naslova VII. Putevi	—	—	—	737	82	20	—
Naslova IX. Bolnice:							
a) Bolestnici	—	99	01	6	—	—	—
b) Nahodi	—	—	—	13	45 ½	—	—
Naslova XIV. Razni Troškovi	—	—	—	52	50	—	—
Sbroj naknada . .	—	99	01	1359	77 ½	20	—
Skupa od Naslovâ Prihodâ . .	399204	437557	78	126798	36 ½	7751	48 ½

b i n a		I z p l a t e						O s t a n c i k o n a č n i					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od godine 1885		od predjašnjih godina		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
2898	85½	610	62	818	53	1429	15	155	13	1314	57½	1469	70½
263370	02½	164813	43½	43981	31	208794	74½	41541	65½	13033	62½	54575	28
133721	68	112141	96	9014	67	121156	63	12565	05	—	—	12565	05
20339	47½	17280	63½	1559	21	18839	84½	1499	63	—	—	1499	63
237	—	237	—	—	—	237	—	—	—	—	—	—	—
550	—	—	—	—	—	—	—	—	—	550	—	550	—
757	82	—	—	—	—	—	—	—	—	757	82	757	82
105	01	90	25	—	—	90	25	8	76	6	—	14	76
13	45½	—	—	—	—	—	—	—	—	13	45½	13	45½
52	50	—	—	—	—	—	—	—	—	52	50	52	50
1478	78½	90	25	—	—	90	25	8	76	1379	77½	1388	53½
572107	63	345116	23½	93528	64	438644	87½	92441	54½	41021	21	133462	75½

Tablica VII. **Pokrajinska Zaklada**

Izkaz troškova na naslovu „Putevi“ po razbrojitbi u

	Predrazbroj god. 1885	Pristoj					
		god. 1885		godina predjašnjih			
				od ostanaka početnih		od nadošlica	
		fior.	novc.	fior.	novč.	fior.	novč.
Naslov VII. Putevi							
I. Gradnja i poprava predielnih puteva (Vodice-Mostine)	4000	3000	—	—	—	—	—
II. Uzdržanje predielnih puteva:							
1. Put Zadar-Posidarje-Jesenice	450	398	32	266	05	—	—
2. „ Karin-Benkovac-Pakoštani	644	1138	32	114	—	—	—
3. „ Prapratnica-Drniš	410	409	98	72	33	—	—
4. „ Djeverske-Drniš-Muć-Sinj-Klis . .	1430	1814	23	321	80	—	—
5. „ Makarska-Kozica (Barun Rodić) . .	510	878	30	143	80	—	—
6. „ Škobaljuša	170	322	09	20	—	—	—
7. U male radje uzdržavanja	1086	—	—	—	—	—	—
— „ Crveni Grm — Mali Prolog . . .	—	12	—	67	40	—	—
Sbroj od II. .	4700	4973	24	1005	38	—	—
III. Nabava i poprava ratilâ	300	67	10	—	—	—	—
IV. Pripomoći Občinam u puteve	3000	3400	—	75	—	—	—
Skupa Naslova VII. .	12000	11440	34	1080	38	—	—

Dalmatinska Godina 1885.

…azbrojitbi u Podprilogu **A.** Predrazbroja.

…bina		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od god. 1885		godina predjašnjih		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
3000	—	3000	—	—	—	3000	—	—	—	—	—	—	—
664	37	369	16	266	05	635	21	29	16	—	—	29	16
1252	32	827	14	114	—	941	14	311	18	—	—	311	18
482	31	341	65	72	33	413	98	68	33	—	—	68	33
2136	03	1435	10	321	80	1756	90	379	13	—	—	379	13
1022	10	632	61	123	80	756	41	245	69	20	—	265	69
342	09	285	43	20	—	305	43	36	66	—	—	36	66
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
79	40	9	—	67	40	76	40	3	—	—	—	3	—
5978	62	3900	09	985	38	4885	47	1073	15	20	—	1093	15
67	10	45	70	—	—	45	70	21	40	—	—	21	40
3475	—	3400	—	—	—	3400	—	—	—	75	—	75	—
12520	72	10345	79	985	38	11331	17	1094	55	95	—	1189	55

Tablica VIII. **Pokrajinska Zaklada**

Izkaz troškova i dohodaka Bolnica po razbrojitbi u

Bolestnici — Troškovi	BOL… Zadar — Pred-razbroj	Zadar — Pristojbina		Šibenik — Pred-razbroj	Šibenik — Pristojbina		Sp… — Pred-razbroj
	godine						
	fior.	fior.	novč	fior.	fior.	novč.	fior.
A. Troškovi u upravu, liečenje i hranu bolestnika kod Bolnica u Dalmaciji:							
Najam činovnikom i liečnikom	*2400*	2399	88	*1920*	1594	90	*213*
Najam i nadnice bolničarom i slugam . .	*1188*	1152	—	*606*	1878	49	*924*
Naknada odjeće Milosrdnicam	*780*	780	—	*720*	720	—	*54*
Bogoslužba	*380*	380	—	*280*	254	98	*28*
Potrebštine ureda i pisarne	*260*	171	79	*130*	164	75	*15*
Stanarine	—	—	—	—	—	—	—
Nagrade i pripomoći	*150*	—	—	*150*	—	—	*15*
Nove gradnje (Poprave u Splitskoj Bolnici)	—	—	—	—	—	—	—
Uzdržajne sgradâ	*400*	186	18	*300*	178	18	*25*
Hrana i liečenje:							
Jela	—	*11828*	*36*	—	*13133*	*04*	—
Liekovi napravljeni od liekarnika . . .	—	*4478*	*12*	—	*4768*	*69*	—
„ „ u Bolnicam . . .	—	*342*	*42*	—	*138*	*14*	—
Orudja vidarska	—	*1280*	*16*	—	*638*	*81*	—
Potrebe, pokretnine i pokućstvo . . .	—	*18*	*06*	—	*327*	*73*	—
Postelje i naprave postelja	—	*12*	*55*	—	*604*	*76*	—
Odjeće i rublje bolestnikom	—	*15*	—	—	*1924*	*02*	—
Drva	—	*472*	*19½*	—	*441*	*07*	—
Svieće	—	*198*	*42*	—	*537*	*13*	—
Pralo . . , ...	—	*24*	*24*	—	*82*	*91*	—
Potrebe bogoslužbe	—	*121*	*23*	—	*58*	*26½*	—
Prevozarina i pratnja bolestnika . .	—	*30*	*53*	—	*156*	*60*	—
Pokop	—	*209*	*80*	—	*263*	*28*	—
Sitni troškovi . . , ...	—	*122*	*42*	—	*55*	*92*	—
Osobite potrebe za boginjave	—	*90*	*60*	—	—	—	—
Sbroj troškova u hranu i liečenje .	—	*19244*	*10½*	—	*23130*	*36½*	—
Od toga odbiv naknadjeno:							
a) *za rodilje*	—	*1208*	*68*	—	*546*	*45*	—
b) *za nahode*	—	*1088*	*76*	—	*1371*	*14*	—
c) *naknadjeno od Države za škrljevitike*	—	*128*	*14*	—	*4324*	*93*	—
Ostaje troška u hranu i liečenje Bolestnika	*16000*	16818	52½	*8000*	16887	84½	*1600*
Tereti vlastitog bića Bolnica	—	—	—	*10*	71	09½	*9*
Razni troškovi	*50*	567	82	*20*	761	22½	*3*
Dnevnice i putbine	—	—	—	—	21	46	—
Gojitba vrtla u Šibeniku (nabava zemlje)	—	—	—	—	800	50	—
Služba brzojava i telefona	—	—	—	—	10	50	—
Sbroj .	*21608*	22456	19½	*12136*	23343	92½	*2054*

B. Troškovi u hranu i liečenje bolestnih dalmatinaca van Dalmacije . . . .

S. „ „ „ novaka kod vojničkih Bolnica . . . .

Sbroj svih troškova na Točki „Bolestnici“ .

N I C A							
it		Dubrovnik			Skupa		
Pristojbina		Predrazbroj	Pristojbina		Predrazbroj	Pristojbina	
1 8 8 5							
fior.	novč.	fior.	fior.	novč.	fior.	fior.	novč.
1800	02	*2134*	2475	29 ½	*8587*	8270	09 ½
1111	80	*1060*	552	—	*3778*	4694	29
577	50	*540*	540	—	*2580*	2617	50
267	96	*240*	240	—	*1180*	1142	94
266	33	*140*	167	75	*680*	770	62
—	—	*376*	376	50	*376*	376	50
75	—	*150*	—	—	*600*	75	—
5785	69	—	—	—	—	5785	69
97	50	*250*	93	95	*1200*	555	81
12735	*77*	—	*7571*	*62*	—	*45268*	*79*
1916	*36*	—	*1859*	*98 ½*	—	*13023*	*15 ½*
43	*29*	—	*118*	*06 ½*	—	*641*	*91 ½*
151	*23*	—	*341*	*30*	—	*2411*	*50*
810	*76*	—	*130*	*20*	—	*1286*	*75*
3183	*59*	—	*84*	*30 ½*	—	*3885*	*20 ½*
1160	*45*	—	*32*	*10*	—	*3131*	*57*
875	—	—	*152*	*39 ½*	—	*1940*	*66*
1048	*17*	—	*59*	*07*	—	*1842*	*79*
213	*64*	—	*65*	*47 ½*	—	*386*	*26 ½*
104	*18*	—	*66*	*62 ½*	—	*350*	*30*
181	*44*	—	—	—	—	*368*	*57*
157	*52 ½*	—	*37*	*91 ½*	—	*668*	*52*
134	*56*	—	*294*	*02 ½*	—	*606*	*92 ½*
—	—	—	—	—	—	*90*	*60*
22715	*96 ½*	—	*10813*	*08*	—	*75903*	*51 ½*
366	*94*	—	*213*	*29*	—	*2335*	*36*
838	*01*	—	*1340*	*46*	—	*4638*	*37*
1158	*08 ½*	—	—	—	—	*5611*	*15 ½*
0352	93	*10000*	9259	33	*50000*	63318	63
125	28	*600*	748	66	*700*	945	03 ½
235	07 ½	*30*	154	40	*130*	1718	52
220	64	—	—	—	—	242	10
—	—	-	—	—	—	800	50
—	—	—	—	—	—	10	50
0915	72 ½	*15520*	14607	88 ½	*69811*	91323	73
. . . .		. . . .	. . . .	. . . .	*14000*	11174	28
. . . .		. . . .	. . . .	. . . .	*100*	147	24
. . . .		. . . .	. . . .	. . . .	*83911*	102645	25

Vidi Prilog *A.*

Razbrojitba uz *B.* troškova u hranu i liečenje bolestnih dalmatinaca van Dalmacije:

a) Kod Bolnica u Austro-Ugarskoj:

	fior.	n.
Austrija donja	198	75
Hrvatska	505	15
Istrija	1466	24
Koruška	12	60
Kranjska	1	40
Rieka	642	53
Štajerska	2	88
Trst	5161	66
Ugarska	19	01
Sbroj .	8010	22

b) Kod inozemnih Bolnica:

	fior.	n.		
Aleksinac . .	21	26		
Aleksandrija .	138	21		
Biograd . .	11	40		
Carigrad . .	2506	73		
Mantuva . .	85	20		
Niš . . .	47	59		
Odeša . . .	247	63		
Said . . .	18	22		
Sarajevo . .	25	80		
Skodar . .	62	02		
			3164	06
Skupa (Pred. f. 14000)			11174	28

Razbrojitba uz *C.* troškova u hranu i liečenje novaka kod vojničkih Bolnica:

	fior.	n.
u Dubrovniku	17	20
u Splitu	1	60
u Zadru	128	44
Skupa (Pred. f. 100)	147	24

	BOL					
	Zadar			Šibenik		
	Pred-razbroj	Pristojbina		*Pred-razbroj*	Pristojbina	
					godine	
	fior.	fior.	novč.	*fior.*	fior.	novč.
Bolestnici						
Prihodi						
A. Dohodci baštine						
Dobiti Državnih Obveznica	—	—	—	*7*	6	10
„ privatnih pisama	—	—	—	*22*	22	40
„ nepokretnina prodanih	—	—	—	—	—	—
Najmovi kuća u gradu i zemalja na polju	—	—	—	—	—	—
Daće	—	—	—	—	—	—
Danjci	—	—	—	—	—	—
Razni prihodi	*30*	—	—	*5*	2	15
Dobiti zatezne	—	—	—	—	—	—
Dohodci zemalja (od prodana buhača)	—	—	—	—	65	38 ½
Sbroj	*30*	—	—	*34*	96	03 ½
B. Naknade						
Od bolestnika plaćaoca	*300*	91	14	*200*	821	43
Od uznika političkih i zločinskih	—	—	—	*20*	—	—
Od Občina dalmatinskih za nemoćnike svoje pripadnike	*11000*	16661	20 ½	*9000*	16642	41 ½
Od inokrajnih Pokrajina u Carevini za svoje pripadnike	*800*	—	—	*300*	45	—
Od inozemnih Država za svoje pripadnike	*100*	—	—	*50*	—	—
Sbroj	*12200*	16752	34 ½	*9570*	17508	84 ½
Skupa prihoda	*12230*	16752	34 ½	*9604*	17539	49 ½
Rodilje						
Troškovi						
Hrana i liečenje ubožnih rodilja dalmatinaka kod Bolnica u Dalmaciji	*800*	1208	68	*400*	546	45
Isto kod Zavoda van Dalmacije	—	—	—	—	—	—
Sbroj	—	—	—	—	—	—

N I C E

Split Pred-razbroj	Split Pristojbina		Dubrovnik Pred-razbroj	Dubrovnik Pristojbina		Skupa Pred-razbroj	Skupa Pristojbina		
885									
fior.	fior.	novč.	*fior.*	fior.	novč.	*fior.*	fior.	novč.	
168	168	—	*1161*	1196	30	*1336*	1370	40	
118	99	52	*372*	425	63	*512*	547	55	
—	—	—	*170*	170	30	*170*	170	30	
240	260	—	*278*	270	52 ½	*518*	530	52 ½	
—	—	—	*64*	58	88 ½	*64*	58	88 ½	
—	—	—	*2550*	4609	16	*2550*	4609	16	
10	—	—	*15*	1	84	*60*	3	99	
—	—	—	—	3	03	—	3	03	
—	—	—	—	—	—	—	65	38 ½	
536	527	52	*4610*	6735	67	*5210*	7359	22 ½	
300	378	51	*200*	469	—	*1000*	1760	08	
40	—	—	*40*	—	—	*100*	—	—	
15000	17156	57	*7000*	10298	07 ½	*42000*	60758	26 ½	
800	—	—	*700*	—	—	*2600*	45	—	
100	—	—	*50*	—	—	*300*	--	—	
16240	17535	08	*7990*	10767	07 ½	*46000*	62563	34 ½	
16776	18062	60	*12600*	17502	74 ½	*51210*	69857	18 ½	
900	366	94	*1450*	213	29	*3550*	2335	36	
—	—	—	—	—	—	*100*	60	15	(Trst)
—	—	—	—	—	—	*3650*	2395	51	

Nahodi *Troškovi*	Z A					
	Zadar			Šibenik		
	Pred-razbroj	Pristojbina		*Pred-razbroj*	Pristojbina	
	O D G O					
	fior.	fior.	novč.	*fior.*	fior.	novč.
A. Troškovi u upravu i hranu nahodâ u Dalmaciji:						
Najam činovnikom i nadstojnicam	*1060*	1106	08	*710*	1035	14
Nadnice dojiljam	*250*	298	62	*200*	246	66
Naknada odjeće Milosrdnicam	*120*	60	—	*120*	120	—
Stanarine	—	—	—	—	—	—
Potrebštine ureda i pisarne	*80*	12	56	*50*	29	56
Nagrade i pripomoći	*40*	—	—	*40*	—	—
Nove gradnje	—	—	—	—	—	—
Uzdržanje sgradjâ	*10*	2	—	*20*	—	—
Hrana nahodâ na dojitbu vam Zavodâ:						
a) *Troškovi u hranu nahodâ na dojitbu* . .	—	*9710*	*48*	—	*4533*	*29 ½*
b) *Oprave nahodom*	—	*755*	*58*	—	*170*	*48*
Sbroj troškova a hranu . . .	*11850*	10466	06	*5250*	4703	77 ½
Troškovi uprave u Zavodim:						
a) *Hrana nahodâ i dojiljâ*	—	*1349*	*38*	—	*1381*	*80 ½*
b) *Liekovi*	—	*81*	*17*	—	*80*	*09*
c) *Vidarska orudja*	—	—	—	—	—	—
d) *Pokretnine i pokućstva*	—	—	—	—	—	—
e) *Postelje i oprave posteljne*	—	—	—	—	—	—
f) *Drva*	—	*81*	*22*	—	*9*	*57*
g) *Svieće*	—	*43*	*92*	—	*57*	*86*
h) *Pralo*	—	*11*	*20*	—	*11*	*60*
i) *Prevozarina nahodâ*	—	*37*	*73*	-	*49*	*68*
j) *Pokop*	—	*42*	*80*	—	*13*	*20*
k) *Sitni troškovi*	—	—	—	—	—	—
Sbroj troškovâ u upravu .	*2000*	1647	42	*1000*	1603	80 ½
Razni troškovi	*15*	—	—	*5*	—	—
Danjci i tereti	—	—	—	—	—	—
Skupa troškova u upravu i hranu nahodâ u Dalmaciji	*15425*	13592	74	*7395*	7738	94
B. Hrana nahodâ na dojitbu van Dalmacije . . .	—	—	—	—	—	—
Sbroj svih troškova na nahode	—	—	—	—	—	—

…ODI

Split			Dubrovnik			Kotor			Skupa			
Pred-razbroj	Pristojbina		Pred-razbroj	Pristojbina		Pred-razbroj	Pristojbina		Pred-razbroj	Pristojbina		
…INE 1885												
fior.	fior.	novč.	*fior.*	fior.	novč.	*fior.*	fior.	novč.	*fior.*	fior.	novč.	
867	1259	97	866	1066	66	450	449	98	3953	4917	83	
246	305	50	240	357	63½	264	265	46	1200	1473	87½	
120	120	—	120	120	—	—	—	—	480	420	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
60	12	56	60	46	56	50	38	56	300	139	80	
40	50	—	40	—	—	80	50	—	240	100	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
20	11	33	30	11	80	20	17	10	100	42	23	
—	8511	30	—	3697	96	—	5776	32½	—	32229	36	
—	212	32	—	152	32	—	91	20	—	1381	90	
10600	8723	62	4500	3850	28	2400	5867	52½	34600	33611	26	
—	935	59	—	1479	04	—	62	94	—	5208	75½	V. Pril. *B.*
—	8	90	—	26	03½	—	25	58	—	221	77½	
—	—	—	—	3	36	—	—	—	—	3	36	
—	—	—	—	18	05½	—	—	—	—	18	05½	
—	7	60	—	—	—	—	—	—	—	7	60	
—	87	20	—	97	85	—	74	90	—	350	74	
—	172	05	—	35	03	—	19	40	—	328	26	
—	2	70	—	93	62	—	46	—	—	165	12	
—	180	38	—	71	01	—	40	20	—	379	—	
—	42	38½	—	72	20	—	25	18	—	195	76½	
—	—	—	—	—	70	—	10	71	—	11	41	
1400	1436	80½	1400	1896	90	500	304	91	6300	6889	84	
10	7	76	10	31	03	10	7	—	50	45	79	
—	—	—	—	1	28½	—	—	—	—	1	28½	
13363	11927	54½	7266	7382	15	3774	7000	53½	47223	47641	91	
—	—	—	—	—	—	—	—		100	71	10	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	47323	47713	01	

	Z A					
	Zadar			Šibenik		
	Predrazbroj	Pristojbina		*Predrazbroj*	Pristojbina	
				O D	G O	
	fior.	fior.	novč.	*fior.*	fior.	novč.
Nahodi						
Prihodi						
A. Dohodci od baštine						
Dobiti od Drž. Obveznica	—	—	—	—	—	—
Dohodci od nepokretnina (daće)	—	—	—	—	—	—
Danjci	—	—	—	—	—	—
Sbroj .	—	—	—	—	—	—
B. *Naknade*						
B. Od inokrajnih Pokrajina u Carevini za nahode njihove pripadnike						
Skupa prihodâ .						
Bolestnici i Nahodi						
Troškovi						
Mirovine						
Mirovine činovnikom	*157*	157	50	—	—	—
Mirovine udovicam činovnikâ	*105*	105	—	—	—	—
Oskrbine	*316*	183	55	*120*	150	—
Milostinje	*183*	183	—	*120*	120	—
Oprostnine i posmrtne tromjećnine . . .	—	—	—	—	—	—
Skupa .	*761*	629	05	*240*	270	—

VODI

Split			Dubrovnik			Kotor			Skupa		
Predrazbroj	Pristojbina		*Predrazbroj*	Pristojbina		*Predrazbroj*	Pristojbina		*Predrazbroj*	Pristojbina	
DINE 1885											
fior.	fior.	novč.	*fior.*	fior.	novč.	*fior.*	fior.	novč.	*fior.*	fior.	novč.
—	—	—	*42*	42	—	*6*	6	30	*48*	48	30
—	—	—	—	—	—	*3*	2	46½	*3*	2	46½
—	—	—	*300*	432	16	—	—	—	*300*	432	16
—	—	—	*342*	474	16	*9*	8	76½	*351*	482	92½
									200	—	—
									551	482	92½
=	—	—	*450*	450	—	—	—	—	*607*	607	50
595	577	40	*560*	592	88	—	—	—	*1260*	1275	28
204	204	40	*383*	468	—	—	—	—	*1023*	1005	95
—	—	—	*108*	108	—	—	—	—	*411*	411	—
—	315	—	—	100	—	—	—	—	—	415	—
799	1096	80	*1501*	1718	88	—	—	—	*3301*	3714	73

Ludjaci

Troškovi

Ludjaci	Ludnica u Šibeniku — *Pred-razbroj* godine 1885 *fior.*	Ludnica u Šibeniku — Pristojbina godine 1885 fior.	novč.
A. Troškovi u upravu i hranu ludjakâ u Dalmaciji			
Najmovi činovnikom i liečnikom	*1720*	1719	96
Najmovi i nadnice bolničarom i slugam . .	*1374*	2410	02
Naknada odieće Milosrdnicam	*720*	720	—
Bogoslužba	*280*	279	98
Potrebštine ureda i pisarne	*50*	30	05
Nagrade i pripomoći	*150*	—	—
Nove gradnje	—	—	—
Uzdržanje sgradja	*600*	102	07
Troškovi uprave:			
Jela	—	*13732*	*18*
Liekovi:			
Spravljeni od ljekarnika	—	*619*	*69*
Spravljeni u Ludnici	—	*33*	*88*
Vidarska orudja	—	*24*	*01*
Pokretnine i pokućstvo	—	*57*	*97*
Postelje i oprave	—	*161*	*73*
Odieće i rublje	—	*227*	*46*
Drva	—	*523*	*31*
Svieće	—	*645*	*06*
Pranje	—	*67*	*72*
Bogoslužba	—	*7*	*97 ½*
Prevoz ludjaka	—	*47*	*52*
Pokop	—	*57*	*80*
Sitni troškovi	—	*1*	*09*
Sbroj troškova u upravu	*13000*	16207	39 ½
Doprinesci i tereti	*150*	54	88 ½
Razni troškovi	*30*	559	42 ½
Gojitba vrtla	—	584	63 ½
Služba brzojava i telefona	—	10	50
Skupa .	*18074*	22678	92
B. Troškovi u hranu i liečenje ludjakâ dalmatinaca van Dalmacije	*1000*	950	23
Skupa troškova .	*19074*	23629	15

Razbrojitba uz *B.* troškova u hranu i liečenje ludjakâ dalmatinaca van Dalmacije:
a) kod Bolnica Austro-Ugarskih:
Trst . . . f. 428.0
b) kod Bolnica inostranih Država:
Mletci . . . „ 522:1
Skupa . f. 950:2

Vidi Prilog *A.* (Troškovi uprave)

Prihodi

Prihodi	*fior.*	fior.	novč.
Naknade od ludjakâ plaćaocâ	*1200*	2539	65
„ „ Občina Dalmatinskih . . .	*16000*	12899	60
„ „ drugih Pokrajina u Carevini .	*300*	40	40
Skupa .	*17500*	15479	65

Tablica IX. Godina 1885

Pokrajinska Zaklada Dalmatinska

Izkaz prihodâ i razhodâ preobratom baštine.

	Prihodi			Razhodi		
	u gotovini		u Obveznicah	u gotovini		u Obveznicah
	fior.	novč.	fior.	fior.	novč.	fior.
I. Preobrat nepokretninâ u gotovinu:						
Ciena prodaje ostavštine Faccenda vlastitosti Bolnice Dubrovačke	683	—	—	—	—	—
II. Preobrat glavnicâ na dobit u gotovinu:						
Povratak glavnice od dužnika Petra Šorgo, pa Opuić Ivana iz Dubrovnika, po Odl. $^{2}/_{6}$ 1885 Br. 2213 Z. O. . . . f. 54:25						
Iste glavnice uzajmljene Vuletiću Ivanu iz Splita . . . . „ 192:50	246	75	—	—	—	—
III. Zajam gibivi sa podružnicom a. u. Banke u Splitu	60000	—	—	—	—	—
IV. Preobrat Obveznicâ u gotovinu:						
Izvadak iz prodaje Obveznica pokrajinske Zaklade, od pisane vriednosti	—	—	—	—	—	7150
za	6002	40	—	—	—	—
V. Utrnuće pokr. Zajma 1883						
I. polugodišnji obrok . . . . . f. 2700						
II. „ „ . . . . . . „ 2800	—	—	—	5500	—	—
Skupa .	66932	15	—	5500	—	7150

Tablica X.

Pokrajinska Zaklad

Izkaz prihoda

	Prihodi		Razhodi		OSTANCI							
					početni				konačni			
					imovni		dugovni		imovni		dugovni	
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	nov
I. Sahrane i drugi privremeni prihodi na povratak	17017	20 1/2	84880	54	—	—	80911	76 1/2	—	—	13048	43
II. Predujmovi podani uz povratak .	49718	—	50490	93	61052	47 1/2	—	—	61825	40 1/2	—	—
III. Pripomoći drugim zakladam uz povratak:												
1) zakladi Gradnja Ludnice u Šibeniku	—	—	—	—	58543	69 1/2	—	—	58543	69 1/2	—	—
2) Pokr. Zakladi učionskoj	—	—	29663	75	2317	41	—	—	31981	16	—	—
3) Zakladi Mirovine učiteljem . .	—	—	752	27	4205	06	—	—	4957	33	—	—
Sbroj pripomoći na III	—	—	30416	02	65066	16 1/2	—	—	95482	18 1/2	—	—
Skupa prometnih toč.	66735	20 1/2	165787	49	126118	64	80911	76 1/2	157307	59	13048	43

lmatinska

zhoda prometnih.

	IZKAZ									
	od godine 1885		Od predjašnjih ostanaka		Skupa		Ostanci konačni			
							imovni		dugovni	
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč	fior.	novč.
I. Sabrane i drugi prihodi na povratak	17017	20 ½	80911	76 ½	97928	97	—	—	—	—
Povraćeno	5540	78 ½	79339	75 ½	84880	54	—	—	—	—
Ostaje da se povrati .	11476	42	1572	01	13048	43	—	—	13048	43
II. Predujmovi podani . .	50490	93	61052	47 ½	111543	40 ½	—	—	—	—
„ utjerani . .	18819	62 ½	30898	37 ½	49718	—	—	—	—	—
Ostaje utjerati	31671	30 ½	30154	10	61825	40 ½	61825	40 ½	—	—
III. Pripomoći:										
1) Zakladi Gradnja Ludnice Šibeniku	—	—	58543	69 ½	58543	69 ½	—	—	—	—
Utjerano	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ostaje utjerati	—	—	58543	69 ½	58543	69 ½	58543	69 ½	—	—
2) Pokr. Zakladi učionskoj	29663	75	2317	41	31981	16				
Utjerano	—	—	—	—	—	—				
Ostaje utjerati	29663	75	2317	41	31981	16	31981	16	—	—
3) Zakladi Mirovine učiteljem	752	27	4205	06	4957	33				
Utjerano	—	—	—	—	—	—				
Ostaje utjerati . . .	752	27	4205	06	4957	33	4957	33	—	—
Skupa pripomoći na III. .	30416	02	65066	16 ½	95482	18 ½	—	—	—	—
Utjerano	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ostaje utjerati	30416	02	65066	16 ½	95482	18 ½	95482	18 ½	—	—
			Skupa ostanaka .				157307	59	13048	43

Tablica XI.

Pokrajinska Zaklada

Izkaz baštine

BAŠTINA	Pokrajinska Zaklada fior.	novc.
Vriednost nepokretninâ	—	—
Vriednost u glavnici daćâ i danjakâ	—	—
Glavnice na zajam	—	—
Obveznice (pisana vriednost):		
Dohodci u bankah	7200	—
Pokr. Zajam dalmatinski	—	—
Skupa	7200	

Dalmatinska

svrhom godine 1885.

BOLNICE											
Zadar		Šibenik		Split		Dubrovnik		Kotor		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
20000	—	285000	—	103200	—	14822	86	49	30	423072	16
—	—	—	—	—	—	67541	29	—	—	67541	29
—	—	244	92	1779	09 ½	9080	11 ½	—	—	11104	13
—	—	150	—	4000	—	28650	—	150	—	40150	—
—	—	—	—	—	—	700	—	—	—	700	—
20000	—	285394	92	108979	09 ½	120794	26 ½	199	30	542567	58

Tablica XII. **Pokrajinska Zaklada**

Izkaz pomrsbâ i izpravaka ostanaka imovnih

	Konačni ostanci prikazani u pazbroju 1884		Promjene nastale nsljed						Ostanci početni prinešeni u pazbroj 1885	
			Pomršbâ		Izpravaka					
					više		manje			
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
Ostanci imovni										
A. Ostanci gdi nastade promjenâ:										
Nasl. II. Dohodci Bolnica .	10986	49 ½	—	—	75	—	17	50	10928	99 ½
Nasl. III. Naknade bolničkih troškova	51565	51	—	02	—	—	—	—	51565	49
Naknade troškova . . .	1387	66 ½	—	—	27	89	—	—	1359	77 ½
Predujmovi utjerani . . .	61052	54 ½	—	—	—	07	—	—	61052	47 ½
B. Ostanci bez promjenâ . .	128010	27	—	—	—	—	—	—	128010	27
Sbroj .	253002	48 ½	—	02	102	96	17	50	252917	00 ½
Ostanci dugovni										
A. Ostanci gdi nastade promjenâ:										
Nasl. VII. Putevi	1089	25	—	53	8	34	—	—	1080	38
Nasl. IX. Bolnice . . .	18686	11 ½	483	64	79	56	—	—	18122	91 ½
B. Ostanci bez promjenâ . .	88202	59	—	—	—	—	—	—	88202	59
Sbroj .	107977	95 ½	484	17	87	90	—	—	107405	88 ½

Dalmatinska |Godina 1885.

i dugovnik iz pazbroja 1884 u onaj 1885.

Konačni ostanci imovni ukazani u Pazbroju 1884 na			f. 253.002:48 ½
sljed pomrsba od	f.	— :02	
izpravaka na manje od	„	102:96	
Skupa .	f.	402:98	
dbiv izpravke na više	„	17:50	
bališe se na			„ 85:48
e se prenesoše u pazbroj 1885			f. 252.917:00 ½

Promjene se odnose na sliedeće naslove:
Nasl. II. Dohodci Bolnicâ.
Obaljenje od fior. 75 i povišenje od fior. 17:50 obavilo se je usljed izpravka pristojbine po zpadcim razvida.
Nasl. III. Naknade troškova.
Pomrsila se 2 novčića manje naknadjena od pokr. zaklade Sležke.
Naknade troškova:
Obalilo se fior. 27:89 usljed izpravka pristojbine, pokle naknada bi izplaćena
Prednjmovi utjerani.
Obalilo se nč. 7 usljed izpravljene pristojbine.

Ostanci dugovni ukazani u Pazbroja 1884 na			f. 107.977:95 ½
sljed pomrsba od	f.	484:17	
sljed izpravaka na manje od	„	87:90	
bališe se			f. 572:07
se prinesoše u Pazbroj 1885			f. 107.405:88 ½

Promjene se odnose na sliedeće naslove:
asl. VII. Putevi.
Obalilo se na ovom naslovu od ostanaka fior. 8:87, jer se usljed pogodbe odbilo novčića 53 izpravilo se fior. 8:34 na ostanku jedne nagrade od fior. 50.
asl. IX. Bolnice.
Pomrsba u ostancim od . . . f. 483:64
izpravak na manje od . . . . . „ 79:56
Skupa f. 563:20 odnosi se na sliedeće stavke:
č. Najmovi, Bolnica Šibenska, Nahodi.
Bi pomrsen dugovni ostanak od . . . . f. 480:—
ljed odpoviedi svršena najma kući milosrdnoj Odl. $^{24}/_{10}$ 1880 Br. 3642 (Z. O. Br. 37 $^{28}/_{1}$ 1887).
č. Milostinje, Bolnica Šibenska, Nahodi:
Pomrsuje se dugovni ostanak od . . . . „ 3:64
milostinje siroti Mariji Draganića usljed izprave pristojbine.

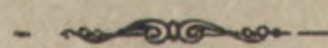
Sbroj f. 483:64

Oskrbine, Bolnica Dubrovačka, Nemoćnici:
Početni ostanak od f. 94:90 oskrbine Nikoli Donatoviću smanjuje se . . . . f. 79:56
pravkom pristojbine jer preminuo, a usljed toga taj ostanak svrhom 1885.e spade na nih fior. 15:34.

Svega kao gori f. 563:20

Razbrojitba

Troškova u upravu, liečenje i hranu bolestnikâ u Bolnicah dalmatinskih i u Lndnici Šibenskoj, za svaku napose.

Bolnica

Bolestnici Troškovi	Predrazbroj god. 1885	Pristoj					
		god. 1885		predjašnjih godina			
				od ostanaka početnih		od nadošlica	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
A. Troškovi u upravu, liečenje i hranu bolestnikâ kod Bolnica u Dalmaciji:							
Najam činovnikom i liečnikom	2400	2399	88	—	—	—	—
Najam i nadnice bolničarom i slugam . . .	1188	1152	—	—	—	—	—
Naknada odjeće Milosrdnicam	780	780	—	65	—	—	—
Bogoslužba	380	380	—	—	—	—	—
Potrebštine ureda i pisarne	260	171	79	—	—	—	—
Stanarine	—	—	—	—	—	—	—
Nagrade i pripomoći	150	—	—	—	—	—	—
Nove gradnje (Poprave u Splitskoj Bolnici) .	—	—	—	—	—	—	—
Uzdržanje sgradâ	400	186	18	—	—	—	—
Hrana i liečenje:							
Jela	—	*11828*	*36*	—	—	—	—
Liekovi napravljeni od liekarnika	—	*4478*	*12*	—	—	—	—
„ „ u Bolnicam	—	*342*	*42*	—	—	—	—
Orudja vidarska	—	*1280*	*16*	—	—	—	—
Potrebe, pokretnine i pokućstvo . . . . ,	—	*18*	*06*	—	—	—	—
Postelje i naprave postelja	—	*12*	*55*	—	—	—	—
Odjeće i rublje bolestnikom	—	*15*	—	—	—	—	—
Drva	—	*472*	*19½*	—	—	—	—
Svieće	—	*198*	*42*	—	—	—	—
Pralo	—	*24*	*24*	—	—	—	—
Potrebe bogoslužbe	—	*121*	*23*	—	—	—	—
Prevozarina i pratnja bolestnika	—	*30*	*53*	—	—	—	—
Pokop	—	*209*	*80*	—	—	—	—
Sitni troškovi	—	*122*	*42*	—	—	—	—
Osobite potrebe za boginjave	—	*90*	*60*	—	—	—	—
Sbroj troškova u hranu i liečenje .	—	*19244*	*10½*	—	—	—	—
Od toga odbiv naknadjeno:							
a) *za rodilje*	—	*1208*	*68*	—	—	—	—
b) *za nahode*	—	*1088*	*76*	—	—	—	—
c) *naknadjeno od Države za škrljevitike* .	—	*128*	*14*	—	—	—	—
Ostaje troška u hranu i liečenje Bolestnika .	16000	16818	52½	—	—	—	—
Tereti vlastitog bića Bolnica	—	—	—	—	—	—	—
Razni troškovi	50	567	82	—	—	—	—
Dnevnice i putbine	—	—	—	—	—	—	—
Gojitbu vrtla u Šibeniku (nabava zemlje) .	—	—	—	—	—	—	—
Služba brzojava i telefona	—	—	—	—	—	—	—
Ukupni troškovi u hranu i liečenje .	21608	22456	19½	65	—	—	—

Zadarska

…bina		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od godine 1885		od predjašnjih godina		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
2399	88	2399	88	—	—	2399	88	—	—	—	—	—	—
1152	—	1152	—	—	—	1152	—	—	—	—	—	—	—
845	—	715	—	65	—	780	—	65	—	—	—	65	—
380	—	380	—	—	—	380	—	—	—	—	—	—	—
171	79	171	79	—	—	171	79	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
186	18	186	18	—	—	186	18	—	—	—	—	—	—
11828	36	11828	36	—	—	11828	36	—	—	—	—	—	—
4478	12	4478	12	—	—	4478	12	—	—	—	—	—	—
342	42	342	42	—	—	342	42	—	—	—	—	—	—
1280	16	1280	16	—	—	1280	16	—	—	—	—	—	—
18	06	18	06	—	—	18	06	—	—	—	—	—	—
12	55	12	55	—	—	12	55	—	—	—	—	—	—
15	—	15	—	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—
472	19½	472	19½	—	—	472	19½	—	—	—	—	—	—
198	42	198	42	—	—	198	42	—	—	—	—	—	—
24	24	24	24	—	—	24	24	—	—	—	—	—	—
121	23	121	23	—	—	121	23	—	—	—	—	—	—
30	53	30	53	—	—	30	53	—	—	—	—	—	—
209	80	209	80	—	—	209	80	—	—	—	—	—	—
122	42	122	42	—	—	122	42	—	—	—	—	—	—
90	60	90	60	—	—	90	60	—	—	—	—	—	—
19244	10½	19244	10½	—	—	19244	10½	—	—	—	—	—	—
1208	68	1208	68	—	—	1208	68	—	—	—	—	—	—
1088	76	1088	76	—	—	1088	76	—	—	—	—	—	—
128	14	128	14	—	—	128	14	—	—	—	—	—	—
16818	52½	16818	52½	—	—	16818	52½	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
567	82	567	82	—	—	567	82	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22521	19½	22391	19½	65	—	22456	19½	65	—	—	—	65	—

Bolestnici Troškovi	Predrazbroj god. 1885	god. 1885		Pristoj… predjašnjih godina			
				od ostanaka početnih		od nadošlica	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
A. Troškovi u upravu, liečenje i hranu bolestnikâ kod Bolnica u Dalmaciji:							
Najam činovnikom i liečnikom	1920	1594	90	—	—	—	—
Najam i nadnice bolničarom i slugam	606	1878	49	—	—	—	—
Naknada odjeće Milosrdnicam	720	720	—	120	—	—	—
Bogoslužba	280	254	98	—	—	—	—
Potrebštine ureda i pisarne	130	164	75	—	—	—	—
Stanarine	—	—	—	—	—	—	—
Nagrade i pripomoći	150	—	—	—	—	—	—
Nove gradnje (Poprave u Splitskoj Bolnici)	—	—	—	—	—	—	—
Uzdržajne sgradâ	300	178	18	—	—	—	—
Hrana i liečenje:							
Jela	—	*13133*	*04*	—	—	—	—
Liekovi napravljeni od liekarnika	—	*4768*	*69*	—	—	—	—
„ „ u Bolnicam	—	*138*	*14*	—	—	—	—
Orudja vidarska	—	*638*	*81*	—	—	—	—
Potrebe, pokretnine i pokućstvo	—	*327*	*73*	—	—	—	—
Postelje i naprave postelja	—	*604*	*76*	—	—	—	—
Odjeće i rublje bolestnikom	—	*1924*	*02*	—	—	—	—
Drva	—	*441*	*07*	—	—	—	—
Svieće	—	*537*	*13*	—	—	—	—
Pralo	—	*82*	*91*	—	—	—	—
Potrebe bogoslužbe	—	*58*	*26 ½*	—	—	—	—
Prevozarina i pratnja bolestnika	—	*156*	*60*	—	—	—	—
Pokop	—	*263*	*28*	—	—	—	—
Sitni troškovi	—	*55*	*92*	—	—	—	—
Osobite potrebe za boginjave	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj troškova u hranu i liečenje	—	*23130*	*36 ½*	—	—	—	—
Od toga odbiv naknadjeno:							
a) *za rodilje*	—	*546*	*45*	—	—	—	—
b) *za nahode*	—	*1371*	*14*	—	—	—	—
c) *naknadjeno od Države za škrljevitike*	—	*4324*	*93*	—	—	—	—
Ostaje troška u hranu i liečenje Bolestnika	8000	16887	84 ½	—	—	—	—
Tereti vlastitog bića Bolnica	10	71	09 ½	—	—	—	—
Razni troškovi	20	761	22 ½	—	—	—	—
Dnevnice i putbine	—	21	46	—	—	—	—
Gojitba vrtla u Šibeniku (nabava zemlje)	—	800	50	—	—	—	—
Služba brzojava i telefona	—	10	50	—	—	—	—
Sbroj	12136	23343	92 ½	120	—	—	—

Šibenska

…bina		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od god. 1885		godina predjašnjih		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
1594	90	1594	90	—	—	1594	90	—	—	—	—	—	—
1878	49	1878	49	—	—	1878	49	—	—	—	—	—	—
840	—	600	—	120	—	720	—	120	—	—	—	120	—
254	98	254	98	—	—	254	98	—	—	—	—	—	—
164	75	164	75	—	—	164	75	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
178	18	178	18	—	—	178	18	—	—	—	—	—	—
13133	*04*	*13133*	*04*	—	—	*13133*	*04*	—	—	—	—	—	—
4768	*69*	*4768*	*69*	—	—	*4768*	*69*	—	—	—	—	—	—
138	*14*	*138*	*14*	—	—	*138*	*14*	—	—	—	—	—	—
638	*81*	*638*	*81*	—	—	*638*	*81*	—	—	—	—	—	—
327	*73*	*327*	*73*	—	—	*327*	*73*	—	—	—	—	—	—
604	*76*	*604*	*76*	—	—	*604*	*76*	—	—	—	—	—	—
1924	*02*	*401*	*58*	—	—	*401*	*58*	*1522*	*44*	—	—	*1522*	*44*
441	*07*	*441*	*07*	—	—	*441*	*07*	—	—	—	—	—	—
537	*13*	*537*	*13*	—	—	*537*	*13*	—	—	—	—	—	—
82	*91*	*82*	*91*	—	—	*82*	*91*	—	—	—	—	—	—
58	*26½*	*58*	*26½*	—	—	*58*	*26½*	—	—	—	—	—	—
156	*60*	*156*	*60*	—	—	*156*	*60*	—	—	—	—	—	—
263	*28*	*263*	*28*	—	—	*263*	*28*	—	—	—	—	—	—
55	*92*	*55*	*92*	—	—	*55*	*92*	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
23130	*36½*	*21607*	*92½*	—	—	*21607*	*92½*	*1522*	*44*	—	—	*1522*	*44*
546	*45*	*546*	*45*	—	—	*546*	*45*	—	—	—	—	—	—
1371	*14*	*1371*	*14*	—	—	*1371*	*14*	—	—	—	—	—	—
4324	*93*	*4324*	*93*	—	—	*4324*	*93*	—	—	—	—	—	—
16887	84½	15365	40½	—	—	15365	40½	1522	44	—	—	1522	44
71	09½	71	09½	—	—	71	09½	—	—	—	—	—	—
761	22½	761	22½	—	—	761	22½	—	—	—	—	—	—
21	46	21	46	—	—	21	46	—	—	—	—	—	—
800	50	800	50	—	—	800	50	—	—	—	—	—	—
10	50	10	50	—	—	10	50	—	—	—	—	—	—
23463	92½	21701	48½	120	—	21821	48½	1642	44	—	—	1642	44

Bolestnici Troškovi	Predrazbroj god. 1885	Pristoj… god. 1885 fior.	novč.	predjašnjih godina: od ostanaka početnih fior.	novč.	od nadošlica fior.	novč.
A. Troškovi u upravu, liečenje i hranu bolestnikâ kod Bolnica u Dalmaciji:							
Najam činovnikom i liečnikom	2133	1800	02	466	66	—	—
Najam i nadnice bolničarom i slugam . . .	924	1111	80	—	—	—	—
Naknada odjeće Milosrdnicam	540	577	50	55	—	—	—
Bogoslužba	280	267	96	18	33	—	—
Potrebštine ureda i pisarne	150	266	33	—	—	—	—
Stanarine	—	—	—	—	—	—	—
Nagrade i pripomoći	150	75	—	—	—	—	—
Nove gradnje (Poprave u Splitskoj Bolnici)	—	5785	69	—	—	—	—
Uzdržajne sgradâ	250	97	50	—	—	—	—
Hrana i liečenje:							
Jela	—	*12735*	*77*	—	—	—	—
Liekovi napravljeni od liekarnika	—	*1916*	*36*	*133*	*33*	—	—
" " u Bolnicam	—	*43*	*29*	—	—	—	—
Orudja vidarska	—	*151*	*23*	—	—	—	—
Potrebe, pokretnine i pokućstvo	—	*810*	*76*	—	—	—	—
Postelje i naprave postelja	—	*3183*	*59*	—	—	—	—
Odjeće i rublje bolestnikom	—	*1160*	*45*	—	—	—	—
Drva	—	*875*	—	—	—	—	—
Svieće	—	*1048*	*17*	—	—	—	—
Pralo	—	*213*	*64*	—	—	—	—
Potrebe bogoslužbe	—	*104*	*18*	—	—	—	—
Prevozarina i pratnja bolestnika	—	*181*	*44*	—	—	—	—
Pokop	—	*157*	*52½*	—	—	—	—
Sitni troškovi	—	*134*	*56*	—	—	—	—
Osobite potrebe za boginjave	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj troškova u hranu i liečenje .	—	*22715*	*96½*	*133*	*33*	—	—
Od toga odbiv naknadjeno:							
a) *za rodilje*	—	*366*	*94*	—	—	—	—
b) *za nahode*	—	*838*	*01*	—	—	—	—
c) *naknadjeno od Države za škrljevitike* .	—	*1158*	*08½*	—	—	—	—
Ostaje troška u hranu i liečenje Bolestnika .	16000	20352	93	133	33	—	—
Tereti vlastitog bića Bolnica	90	125	28	—	—	—	—
Razni troškovi	30	235	07½	—	—	—	—
Dnevnice i putbine	—	220	64	—	—	—	—
Gojitba vrtla u Šibeniku (nabava zemlje) .	—	—	—	—	—	—	—
Služba brzojava i telefona	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj .	20547	30915	72½	673	32	—	—

Splitska

…pina		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		Skupa		za godine predjašnje		od godine 1885		godina predjašnjih		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
2266	68	1800	02	466	66	2266	68	—	—	—	—	—	—
1111	80	1111	80	—	—	1111	80	—	—	—	—	—	—
632	50	527	50	55	—	582	50	50	—	—	—	50	—
286	29	231	30	18	33	249	63	36	66	—	-	36	66
266	33	266	33	—	—	266	33	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
75	—	75	—	—	—	75	—	—	—	—	—	—	—
5785	69	5785	69	—	—	5785	69	—	—	—	—	—	—
97	50	97	50	—	—	97	50	—	—	—	—	—	—
12735	77	12735	77	—	—	12735	77	—	—	—	—	—	—
2049	69	1816	36	133	33	1949	69	100	—	—	—	100	—
43	29	43	29	—	—	43	29	—	—	—	—	—	—
151	23	151	23	—	—	151	23	—	—	—	—	—	—
810	76	810	76	—	—	810	76	—	—	—	—	—	—
3183	59	3183	59	—	—	3183	59	—	—	—	—	—	—
1160	45	1160	45	—	—	1160	45	—	—	—	—	—	—
875	—	875	—	—	—	875	—	—	—	—	—	—	—
1048	17	1048	17	—	—	1048	17	—	—	—	—	—	—
213	64	213	64	—	—	213	64	—	—	—	—	—	—
104	18	104	18	—	—	104	18	—	—	—	—	—	—
181	44	181	44	—	—	181	44	—	—	—	—	—	—
157	52½	157	52½	—	—	157	52½	—	—	—	—	—	—
134	56	134	56	—	—	134	56	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
22849	29½	22615	96½	133	33	22749	29½	—	—	—	—	—	—
								—					
366	94	366	94	—	—	366	94	—	—	—	—	—	—
838	01	838	01	—	—	838	01	—	—	—	—	—	—
1158	08½	1158	08½	—	—	1158	08½	—	—	—	—	—	—
20486	26	20252	93	133	33	20386	26	100	—	—	—	100	—
125	28	125	28	—	—	125	28	—	—	—	—	—	—
235	07½	235	07½	—	—	235	07½	—	-	—	—	—	—
220	64	220	64	—	—	220	64	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	- -	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
31589	04½	30729	06½	673	32	31402	38½	186	66	—	—	186	66

Bolestnici Troškovi	Predrazbroj god. 1885	Pristoj					
		god. 1885		predjašnjih godina			
				od ostanaka početnih		od nadošlca	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
A. Troškovi u upravu, liečenje i hranu bolestnikâ kod Bolnica u Dalmaciji:							
Najam činovnikom i liečnikom	2134	2475	29½	—	—	—	—
Najam i nadnice bolničarom i slugam	1060	552	—	—	—	—	—
Nakuada odjeće Milosrdnicam	540	540	—	—	—	—	—
Bogoslužba	240	240	—	—	—	—	—
Potrebštine ureda i pisarne	140	167	75	—	—	—	—
Stanarine	376	376	50	186	18	—	—
Nagrade i pripomoći	150	—	—	—	—	—	—
Nove gradnje (Poprave u Splitskoj Bolnici)	—	—	—	—	—	—	—
Uzdržajne sgradâ	250	93	95	—	—	—	—
Hrana i liečenje:							
Jela	—	*7571*	*62* —	—	—	—	—
Liekovi napravljeni od liekarnika	—	*1859*	*98½*	—	—	—	—
„ „ *u Bolnicam*	—	*118*	*06½*	—	—	—	—
Orudja vidarska	—	*341*	*30*	—	—	—	—
Potrebe, pokretnine i pokućstvo	—	*130*	*20*	—	—	—	—
Postelje i naprave postelja	—	*84*	*30½*	—	—	—	—
Odjeće i rublje bolestnikom	—	*32*	*10*	—	—	—	—
Drva	—	*152*	*39½*	—	—	—	—
Svieće	—	*59*	*07*	—	—	—	—
Pralo	—	*65*	*47½*	—	—	—	—
Potrebe bogoslužbe	—	*66*	*62½*	—	—	—	—
Prevozarina i pratnja bolestnika	—	—	—	—	—	—	—
Pokop	—	*37*	*91½*	—	—	—	—
Sitni troškovi	—	*294*	*02½*	—	—	—	—
Osobite potrebe za boginjave	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj troškova u hranu i liečenje	—	*10813*	*08*	—	—	—	—
Od toga odbiv naknadjeno:							
a) *za rodilje*	—	*213*	*29*	—	—	—	—
b) *za nahode*	—	*1340*	*46*	—	—	—	—
c) *naknadjeno od Države za škrljevitike*	—	—	—	—	—	—	—
Ostaje troška u hranu i liečenje Bolestnika	10000	9259	33	—	—	—	—
Tereti vlastitog bića Bolnica	600	748	66	—	—	—	—
Razni troškovi	30	154	40	—	—	—	—
Dnevnice i putbine	—	—	—	—	—	—	—
Gojitba vrtla u Šibeniku (nabava zemlje)	—	—	—	—	—	—	—
Služba brzojava i telefona	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj	15520	14607	88½	186	18	—	—

Dubrovačka

bina		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od god. 1885		godina predjašnjih		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
2475	29 1/2	2475	29 1/2	—	—	2475	29 1/2	—	—	—	—	—	—
552	—	552	—	—	—	552	—	—	—	—	—	—	—
540	—	540	—	—	—	540	—	—	—	—	—	—	—
240	—	240	—	—	—	240	—	—	—	—	—	—	—
167	75	167	75	—	—	167	75	—	—	—	—	—	—
562	68	240	—	—	—	240	—	136	50	186	18	322	68
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
93	95	93	95	—	—	93	95	—	—	—	—	—	—
7571	*62*	*7571*	*62*	—	—	*7571*	*62*	—	—	—	—	—	—
1859	*98 1/2*	*1859*	*98 1/2*	—	—	*1859*	*98 1/2*	—	—	—	—	—	—
118	*06 1/2*	*118*	*06 1/2*	—	—	*118*	*06 1/2*	—	—	—	—	—	—
341	*30*	*341*	*30*	—	—	*341*	*30*	—	—	—	—	—	—
130	*20*	*130*	*20*	—	—	*130*	*20*	—	—	—	—	—	—
84	*30 1/2*	*84*	*30 1/2*	—	—	*84*	*30 1/2*	—	—	—	—	—	—
32	*10*	*32*	*10*	—	—	*32*	*10*	—	—	—	—	—	—
152	*39 1/2*	*152*	*39 1/2*	—	—	*152*	*39 1/2*	—	—	—	—	—	—
59	*07*	*59*	*07*	—	—	*59*	*07*	—	—	—	—	—	—
65	*47 1/2*	*65*	*47 1/2*	—	—	*65*	*47 1/2*	—	—	—	—	—	—
66	*62 1/2*	*66*	*62 1/2*	—	—	*66*	*62 1/2*	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37	*91 1/2*	*37*	*91 1/2*	—	—	*37*	*91 1/2*	—	—	—	—	—	—
294	*02 1/2*	*294*	*02 1/2*	—	—	*294*	*02 1/2*	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10813	*08*	*10813*	*08*	—	—	*10813*	*08*	—	—	—	—	—	—
213	*29*	*213*	*29*	—	—	*213*	*29*	—	—	—	—	—	—
1340	*46*	*1340*	*46*	—	—	*1340*	*46*	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9259	33	9259	33	—	—	9259	33	—	—	—	—	—	—
748	66	748	66	—	—	748	66	—	—	—	—	—	—
154	40	154	40	—	—	154	40	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14794	06 1/2	14471	38 1/2	—	—	14471	38 1/2	136	50	186	18	322	68

Ludnica

Bolestnici Troškovi	Predrazbroj god. 1885	Pristoj god. 1885 fior.	novč.	predjašnjih godina od ostanaka početnih fior.	novč.	od nadošlica fior.	novč.
A. Troškovi u upravu, liečenje i hranu bolestnikâ kod Bolnica u Dalmaciji:							
Najam činovnikom i liečnikom	1720	1719	96	—	—	—	—
Najam i nadnice bolničarom i slugam . . .	1374	2410	02	—	—	—	—
Naknada odjeće Milosrdnicam	720	720	—	120	—	—	—
Bogoslužba	280	279	98	—	—	—	—
Potrebštine ureda i pisarne	50	30	05	—	—	—	—
Stanarine	—	—	—	—	—	—	—
Nagrade i pripomoći	150	—	—	—	—	—	—
Nove gradnje (Poprave u Splitskoj Bolnici) .	—	—	—	—	—	—	—
Uzdržanje sgradâ	600	102	07	—	—	—	—
Hrana i liečenje:							
Jela	—	*13732*	*18*	—	—	—	—
Liekovi napravljeni od liekarnika	—	*619*	*69*	—	—	—	—
„ „ *u Bolnicam*	—	*33*	*88*	—	—	—	—
Orudja vidarska	—	*24*	*01*	—	—	—	—
Potrebe, pokretnine i pokućstvo . . . . ,	—	*57*	*97*	—	—	—	—
Postelje i naprave postelja	—	*161*	*73*	—	—	—	—
Odjeće i rublje bolestnikom	—	*227*	*46*	—	—	—	—
Drva	—	*523*	*31*	—	—	—	—
Svieće	—	*645*	*06*	—	—	—	—
Pralo	—	*67*	*72*	—	—	—	—
Potrebe bogoslužbe	—	*7*	*97½*	—	—	—	—
Prevozarina i pratnja bolestnika	—	*47*	*52*	—	—	—	—
Pokop	—	*57*	*80*	—	—	—	—
Sitni troškovi	—	*1*	*09*	—	—	—	—
Osobite potrebe za boginjave	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj troškova u hranu i liečenje .	—	*16207*	*39½*	—	—	—	—
Od toga odbiv naknadjeno:							
a) *za rodilje*	—	—	—	—	—	—	—
b) *za nahode*	—	—	—	—	—	—	—
c) *naknadjeno od Države za škrljevitike* .	—	—	—	—	—	—	—
Ostaje troška u hranu i liečenje Bolestnika .	13000	16207	39½	—	—	—	—
Tereti vlastitog bića Bolnica	150	54	88½	—	—	—	—
Razni troškovi	30	559	42½	—	—	—	—
Dnevnice i putbine	—	—	—	—	—	—	—
Gojitbu vrtla u Šibeniku (nabava zemlje) .	—	584	63½	—	—	—	—
Služba brzojava i telefona	—	10	50	—	—	—	—
Ukupni troškovi u hranu i liečenje .	18074	22678	92	120	—	—	—

Šibenska

bina		Izplate								Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od godine 1885		od predjašnjih godina		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
1719	96	1719	96	—	—	1719	96	—	—	—	—	—	—
2410	02	2410	02	—	—	2410	02	—	—	—	—	—	—
840	—	600	—	120	—	720	—	120	—	—	—	120	—
279	98	254	98	—	—	254	98	25	—	—	—	25	—
30	05	30	05	—	—	30	05	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
102	07	102	07	—	—	102	07	—	—	—	—	—	—
13732	*18*	*13732*	*18*	—	—	*13732*	*18*	—	—	—	—	—	—
619	*69*	*619*	*69*	—	—	*619*	*69*	—	—	—	—	—	—
33	*88*	*33*	*88*	—	—	*33*	*88*	—	—	—	—	—	—
24	*01*	*24*	*01*	—	—	*24*	*01*	—	—	—	—	—	—
57	*97*	*57*	*97*	—	—	*57*	*97*	—	—	—	—	—	—
161	*73*	*161*	*73*	—	—	*161*	*73*	—	—	—	—	—	—
227	*46*	*227*	*46*	—	—	*227*	*46*	—	—	—	—	—	—
523	*31*	*523*	*31*	—	—	*523*	*31*	—	—	—	—	—	—
645	*06*	*645*	*06*	—	—	*645*	*06*	—	—	—	—	—	—
67	*72*	*67*	*72*	—	—	*67*	*72*	—	—	—	—	—	—
7	*97½*	*7*	*97½*	—	—	*7*	*97½*	—	—	—	—	—	—
47	*52*	*47*	*52*	—	—	*47*	*52*	—	—	—	—	—	—
57	*80*	*57*	*80*	—	—	*57*	*80*	—	—	—	—	—	—
1	*09*	*1*	*09*	—	—	*1*	*09*	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16207	*39½*	*16207*	*39½*	—	—	*10207*	*39½*	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16207	39½	16207	39½	—	—	16207	39½	—	—	—	—	—	—
54	88½	54	88½	—	—	54	88½	—	—	—	—	—	—
559	42½	559	42½	—	—	559	42½	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
584	63½	584	63½	—	—	584	63½	—	—	—	—	—	—
10	50	10	50	—	—	10	50	—	—	—	—	—	—
22798	92	22533	92	120	—	22653	92	145	—	—	—	145	—

Prilog **B.**

Godina 1885.

Razbrojitba

Troškova u upravu i hranu Nahoda u Dalmaciji napose za svako Nahodište.

Nahodište

Nahodi Troškovi	Predrazbroj god. 1885	Pristoj god. 1885 fior.	Pristoj god. 1885 novč.	predjašnjih godina: od ostanaka početnih fior.	predjašnjih godina: od ostanaka početnih novč.	predjašnjih godina: od nadošlica fior.	predjašnjih godina: od nadošlica novč.
A. Troškovi u upravu i hranu nahodâ u Dalmaciji:							
Najam činovnikom i nadstojnicam . . .	1060	1106	08	—	—	—	—
Nadnice dojiljam	250	298	62	—	—	—	—
Naknada odjeće Milosrdnicam	120	60	—	5	—	—	—
Stanarine	—	—	—	—	—	—	—
Potrebštine ureda i pisarne	80	12	56	—	—	—	—
Nagrade i pripomoći	40	—	—	—	—	—	—
Nove gradnje	—	—	—	—	—	—	—
Uzdržanje sgradjâ	10	2	—	—	—	—	—
Hrana nahodâ na dojitbu vam Zavodâ:							
a) *Troškovi u hranu nahodâ na dojitbu*	—	*9710*	*48*	*1909*	*44 ½*	—	—
b) *Oprave nahodom*	—	*755*	*58*	—	—	—	—
Sbroj troškova a hranu .	11850	10466	06	1909	44 ½	—	—
Troškovi uprave u Zavodim:							
a) *Hrana nahodâ i dojiljâ*	—	*1349*	*38*	—	—	—	—
b) *Liekovi*	—	*81*	*17*	—	—	—	—
c) *Vidarska orudja*	—	—	—	—	—	—	—
d) *Pokretnine i pokućstva*	—	—	—	—	—	—	—
e) *Postelje i oprave posteljne* . . .	—	—	—	—	—	—	—
f) *Drva*	—	*81*	*22*	—	—	—	—
g) *Svieće*	—	*43*	*92*	—	—	—	—
h) *Pralo*	—	*11*	*20*	—	—	—	—
i) *Prevozarina nahodâ*	—	*37*	*73*	—	—	—	—
j) *Pokop*	—	*42*	*80*	—	—	—	—
k) *Sitni troškovi*	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj troškovâ u upravu .	2000	1647	42	—	—	—	—
Razni troškovi	15	—	—	—	—	—	—
Danjci i tereti . . . . : . .	—	—	—	—	—	—	—
Skupa troškova u upravu i hranu nahodâ u Dalmaciji	15425	13592	74	1914	44 ½	—	—

Zadarsko

bina		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od godine 1885		godina predjašnjih		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
1106	08	1106	08	—	—	1106	08	—	—	—	—	—	—
298	62	298	62	—	—	298	62	—	—	—	—	—	—
65	—	55	—	5	—	60	—	5	—	—	—	5	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	56	12	56	—	—	12	56	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	—	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—
11619	*92 ½*	*7973*	*83*	*1909*	*44 ½*	*9883*	*27 ½*	*1736*	*65*	—	—	*1736*	*65*
755	*58*	*755*	*58*	—	—	*755*	*58*	—	—	—	—	—	—
12375	50 ½	8729	41	1909	44 ½	10638	85 ½	1736	65	—	—	1736	65
1349	*38*	*1349*	*38*	—	—	*1349*	*38*	—	—	—	—	—	—
81	*17*	*81*	*17*	—	—	*81*	*17*	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
81	*22*	*81*	*22*	—	—	*81*	*22*	—	—	—	—	—	—
43	*92*	*43*	*92*	—	—	*43*	*92*	—	—	—	—	—	—
11	*20*	*11*	*20*	—	—	*11*	*20*	—	—	—	—	—	—
37	*73*	*37*	*73*	—	—	*37*	*73*	—	—	—	—	—	—
42	*80*	*42*	*80*	—	—	*42*	*80*	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1647	42	1647	42	—	—	1647	42	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15507	18 ½	11851	09	1914	44 ½	13765	53 ½	1741	65	—	—	1741	65

Nahodi Troškovi	Predrazbroj god. 1885	Pristoj god. 1885 fior.	novč.	predjašnjih godina: od ostanaka početnih fior.	novč.	od nadošlica fior.	novč.
A. Troškovi u upravu i hranu nahodâ u Dalmaciji:							
Najam činovnikom i nadostojnicam . . .	710	1035	14	—	—	—	—
Nadnice dojiljam	200	246	66	—	—	—	—
Naknada odieće Milosrdnicam	120	120	—	20	—	—	—
Stanarine	—	—	—	—	—	—	—
Potrebštine ureda i pisarne	50	29	56	—	—	—	—
Nagrade i pripomoći	40	—	—	—	—	—	—
Nove gradnje	—	—	—	—	—	—	—
Uzdržanje sgradja	20	—	—	—	—	—	—
Hrana nahodâ na dojitbu van Zavodâ:							
a) *Troškovi u hranu nahodâ na dojitbu*	—	*4533*	*29½*	*1792*	*82*	—	—
b) *Oprave nahodom*	—	*170*	*48*	—	—	—	—
Sbroj troškova u hranu .	5250	4703	77½	1792	82	—	—
Troškovi uprave u Zavodim:							
a) *Hrana nahodâ i dojiljâ*	—	*1381*	*80½*	—	—	—	—
b) *Liekovi*	—	*80*	*09*	—	—	—	—
c) *Vidarska orudja*	—	—	—	—	—	—	—
d) *Pokretnine i pokućstva*	—	—	—	—	—	—	—
e) *Postelje i oprave posteljne* . . .	—	—	—	—	—	—	—
f) *Drva*	—	*9*	*57*	—	—	—	—
g) *Svieće*	—	*57*	*86*	—	—	—	—
h) *Pralo*	—	*11*	*60*	—	—	—	—
i) *Prevozarina nahodâ*	—	*49*	*68*	—	—	—	—
j) *Pokop*	—	*13*	*20*	—	—	—	—
k) *Sitni troškovi*	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj troškova u upravu .	1000	1603	80½	—	—	—	—
Razni troškovi	5	—	—	—	—	—	—
Danjci i tereti	—	—	—	—	—	—	—
Skupa troškova u upravu i hranu nahodâ u Dalmaciji	7395	7738	94	1812	82	—	—

Šibensko

b i n a		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od godine 1885		od predjašnjih godina		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
1035	14	1035	14	—	—	1035	14	—	—	—	—	—	—
246	66	246	66	—	—	246	66	—	—	—	—	—	—
140	—	100	—	20	—	120	—	20	—	—	—	20	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29	56	29	56	—	—	29	56	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6326	11 ½	3247	11 ½	1792	82	5039	93 ½	1286	18	—	—	1286	18
170	48	170	48	—	—	170	48	—	—	—	—	—	—
6469	59 ½	3417	59 ½	1792	82	5210	41 ½	1286	18	—	—	1286	18
1381	80 ½	1381	80 ½	—	—	1381	80 ½	—	—	—	—	—	—
80	09	80	09	—	—	80	09	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	57	9	57	—	—	9	57	—	—	—	—	—	—
57	56	57	86	—	—	57	86	—	—	—	—	—	—
11	60	11	60	—	—	11	60	—	—	—	—	—	—
49	68	49	68	—	—	49	68	—	—	—	—	—	—
13	20	13	20	—	—	13	20	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1603	80 ½	1603	80 ½	—	—	1603	80 ½	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9551	76	6432	76	1812	82	8245	58	1306	18	—	—	1306	18

Nahodište

Nahodi Troškovi	Predrazbroj god. 1885	Pristoj: god. 1885		Pristoj: predjašnjih godina: od ostanaka početnih		Pristoj: predjašnjih godina: od nadošlica	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
A. Troškovi u upravu i hranu nahodâ u Dalmaciji:							
Najam činovnikom i nadostojnicam . . .	867	1259	97	233	35	—	—
Nadnice dojiljam	246	305	50	—	—	—	—
Naknada odieće Milosrdnicam	120	120	—	—	—	—	—
Stanarine	—	—	—	—	—	—	—
Potrebštine ureda i pisarne	60	12	56	—	—	—	—
Nagrade i pripomoći	40	50	—	—	—	—	—
Nove gradnje	—	—	—	—	—	—	—
Uzdržanje sgradja	20	11	33	—	—	—	—
Hrana nahodâ na dojitbu van Zavodâ:							
a) *Troškovi u hranu nahodâ na dojitbu*	—	*8511*	*30*	*2000*	—	—	—
b) *Oprave nahodom*	—	*212*	*32*	—	—	—	—
Sbroj troškova u hranu .	10600	8723	62	2000	—	—	—
Troškovi uprave u Zavodim:							
a) *Hrana nahodâ i dojiljâ*	—	*935*	*59*	—	—	—	—
b) *Liekovi*	—	*8*	*90*	—	—	—	—
c) *Vidarska orudja*	—	—	—	—	—	—	—
d) *Pokretnine i pokućstva*	—	—	—	—	—	—	—
e) *Postelje i oprave posteljne* . . .	—	*7*	*60*	—	—	—	—
f) *Drva*	—	*87*	*20*	—	—	—	—
g) *Svieće*	—	*172*	*05*	—	—	—	—
h) *Pralo*	—	*2*	*70*	—	—	—	—
i) *Prevozarina nahodâ*	—	*180*	*38*	—	—	—	—
j) *Pokop*	—	*42*	*38½*	—	—	—	—
k) *Sitni troškovi*	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj troškova u upravu .	1400	1436	80½	—	—	—	—
Razni troškovi	10	7	76	—	—	—	—
Danjci i tereti	—	—	—	—	—	—	—
Skupa troškova u upravu i hranu nahodâ u Dalmaciji	13363	11927	54½	2233	35	—	—

Splitsko

bina		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od god. 1885		godina predjašnjih		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
1493	32	1259	97	233	35	1493	32	—	—	—	—	—	—
305	50	305	50	—	—	305	50	—	—	—	—	—	—
120	—	110	—	—	—	110	—	10	—	—	—	10	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12	56	12	56	—	—	12	56	—	—	—	—	—	—
50	—	—	—	—	—	—	—	50	—	—	—	50	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	33	11	33	—	—	11	33	—	—	—	—	—	—
10511	*30*	*6711*	*30*	*2000*	—	*8711*	*30*	*1800*	—	—	—	*1800*	—
212	*32*	*212*	*32*	—	—	*212*	*32*	—	—	—	—	—	—
10723	62	6923	62	2000	—	8923	62	1800	—	—	—	1800	—
935	*59*	*935*	*59*	—	—	*935*	*59*	—	—	—	—	—	—
8	*90*	*8*	*90*	—	—	*8*	*90*	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	*60*	*7*	*60*	—	—	*7*	*60*	—	—	—	—	—	—
87	*20*	*87*	*20*	—	—	*87*	*20*	—	—	—	—	—	—
172	*05*	*172*	*05*	—	—	*172*	*05*	—	—	—	—	—	—
2	*70*	*2*	*70*	—	—	*2*	*70*	—	—	—	—	—	—
180	*38*	*180*	*38*	—	—	*180*	*38*	—	—	—	—	—	—
42	*38½*	*42*	*38½*	—	—	*42*	*38½*	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1436	80½	1436	80½	—	—	1436	80½	—	—	—	—	—	—
7	76	7	76	—	—	7	76	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14160	89½	10067	54½	2233	35	12300	89½	1860	—	—	—	1860	—

Nahodi Troškovi	Predrazbroj god. 1885	Pristoj: god. 1885 fior.	novč.	predjašnjih godina: od ostanaka početnih fior.	novč.	od nadošlica fior.	novč.
A. Troškovi u upravu i hranu nahodâ u Dalmaciji:							
Najam činovnikom i nadstojnicam . . .	866	1066	66	—	—	—	—
Nadnice dojiljam	240	357	63 ½	—	—	—	—
Naknada odjeće Milosrdnicam	120	120	—	—	—	—	—
Stanarine	—	—	—	—	—	—	—
Potrebštine ureda i pisarne	60	46	56	—	—	—	—
Nagrade i pripomoći	40	—	—	—	—	—	—
Nove gradnje	—	—	—	—	—	—	—
Uzdržanje sgradjâ	30	11	80	—	—	—	—
Hrana nahodâ na dojitbu van Zavodâ:							
a) *Troškovi u hranu nahodâ na dojitbu*	—	*3697*	*96*	*1131*	*56*	—	—
b) *Oprave nahodom*	—	*152*	*32*	—	—	—	—
Sbroj troškova u hranu .	4500	3850	28	1131	56	—	—
Troškovi uprave u Zavodim:							
a) *Hrana nahodâ i dojiljâ*	—	*1479*	*04*	—	—	—	—
b) *Liekovi*	—	*26*	*03 ½*	—	—	—	—
c) *Vidarska orudja*	—	*3*	*36*	—	—	—	—
d) *Pokretnine i pokućstva*	—	*18*	*05 ½*	—	—	—	—
e) *Postelje i oprave posteljne* . . .	—	—	—	—	—	—	—
f) *Drva*	—	*97*	*85*	—	—	—	—
g) *Svieće*	—	*35*	*03*	—	—	—	—
h) *Pralo*	—	*93*	*62*	—	—	—	—
i) *Prevozarina nahodâ*	—	*71*	*01*	—	—	—	—
j) *Pokop*	—	*72*	*20*	—	—	—	—
k) *Sitni troškovi*	—	—	*70*	—	—	—	—
Sbroj troškovâ u upravu .	1400	1896	90	—	—	—	—
Razni troškovi	10	31	03	—	—	—	—
Danjci i tereti	—	1	28 ½	—	—	—	—
Skupa troškova u upravu i hranu nahodâ u Dalmaciji	7266	7382	15	1131	56	—	—

Dubrovačko

bina		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od godine 1885		godina predjašnjih		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
1066	66	1066	66	—	—	1066	66	—	—	—	—	—	—
357	63 ½	357	63 ½	—	—	357	63 ½	–	—	—	—	—	—
120	—	120	--	—	—	120	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	56	46	56	--	--	46	56	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	80	11	80	—	—	11	80	—	—	—	—	—	—
4829	*52*	*2499*	*57 ½*	*1131*	*56*	*3631*	*13 ½*	*1198*	*38 ½*	—	—	*1198*	*38 ½*
152	*32*	*152*	*32*	—	—	*152*	*32*	—	—	—	—	—	—
4981	84	2651	89 ½	1131	56	3783	45 ½	1198	38 ½	—	—	1198	38 ½
1479	*04*	*1479*	*04*	—	—	*1479*	*04*	—	—	—	—	—	—
26	*03 ½*	*26*	*03 ½*	—	—	*26*	*03 ½*	—	—	—	—	—	—
3	*36*	*3*	*36*	—	—	*3*	*36*	—	—	—	—	—	—
18	*05 ½*	*18*	*05 ½*	—	—	*18*	*05 ½*	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
97	*85*	*97*	*85*	—	—	*97*	*85*	—	—	—	—	—	—
35	*03*	*35*	*03*	—	—	*35*	*03*	—	—	—	—	—	—
93	*62*	*93*	*62*	—	—	*93*	*62*	—	—	—	—	—	--
71	*01*	*71*	*01*	—	—	*71*	*01*	—	—	—	—	—	—
72	*20*	*72*	*20*	—	—	*72*	*20*	—	---	—	—	—	—
—	*70*	—	*70*	—	—	—	*70*	—	—	—	—	—	—
1896	90	1896	90	—	—	1896	90	—	—	—	—	—	—
31	03	31	03	—	—	31	03	—	—	—	—	—	—
1	28 ½	1	28 ½	—	—	1	28 ½	—	—	—	—	—	—
8513	71	6183	76 ½	1131	56	7135	32 ½	1198	38 ½	—	—	1198	38 ½

Nahodi Troškovi	Predrazbroj god. 1885	god. 1885 fior.	god. 1885 novč.	Pristoj predjašnjih godina: od ostanaka početnih fior.	od ostanaka početnih novč.	od nadošlica fior.	od nadošlica novč.
A. Troškovi u upravu i hranu nahodâ u Dalmaciji:							
Najam činovnikom i nadstojnicam . . .	450	449	98	—	—	—	—
Nadnice dojiljam	264	265	46	—	—	—	—
Naknada odjeće Milosrdnicam	—	—	—	—	—	—	—
Stanarine	—	—	—	—	—	—	—
Potrebštine ureda i pisarne	50	38	56	—	—	—	—
Nagrade i pripomoći	80	50	—	—	—	—	—
Nove gradnje	—	—	—	—	—	—	—
Uzdržanje sgradjâ	20	17	10	—	—	—	—
Hrana nahodâ na dojitbu vam Zavodâ:							
a) *Troškovi u hranu nahodâ na dojitbu*	—	*5776*	*32 ½*	—	—	—	—
b) *Oprave nahodom*	—	*91*	*20*	—	—	—	—
Sbroj troškova u hranu .	2400	5867	52 ½	—	—	—	—
Troškovi uprave u Zavodim:							
a) *Hrana nahodâ i dojiljâ*	—	*62*	*94*	—	—	—	—
b) *Liekovi*	—	*25*	*58*	—	—	—	—
c) *Vidarska orudja*	—	—	—	—	—	—	—
d) *Pokretnine i pokućstva*	—	—	—	—	—	—	—
e) *Postelje i oprave posteljne* . . .	—	—	—	—	—	—	—
f) *Drva*	—	*74*	*90*	—	—	—	—
g) *Svieće*	—	*19*	*40*	—	—	—	—
h) *Pralo*	—	*46*	—	—	—	—	—
i) *Prevozarina nahodâ*	—	*40*	*20*	—	—	—	—
j) *Pokop*	—	*25*	*18*	—	—	—	—
k) *Sitni troškovi*	—	*10*	*71*	—	—	—	—
Sbroj troškovâ u upravu .	500	304	91	—	—	—	—
Razni troškovi	10	7	—	—	—	—	—
Danjci i tereti . . . . : . .	—	—	—	—	—	—	—
Skupa troškova u upravu i hranu nahodâ u Dalmaciji	3774	7000	53 ½	—	—	—	—

Kotorsko

bina		Izplate						Ostanci konačni					
Skupa		za god. 1885		za godine predjašnje		Skupa		od god. 1885		godina predjašnjih		Skupa	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
449	98	449	98	—	—	449	98	—	—	—	—		
265	46	265	46	—	—	265	46	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
38	56	38	56	—	—	38	56	—	—	—			
50	—	50	—	—	—	50	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
17	10	17	10	—	—	17	10	—	—	—			
5776	*32 1/2*	*5678*	*16*	—	—	*5678*	*10*	*98*	*22 1/2*	—		*98*	*22 1/2*
91	*20*	*91*	*20*	—	—	*91*	*20*	—	—	—		—	—
5867	52 1/2	5769	30	—	—	5769	30	98	22 1/2	—		98	22 1/2
62	*94*	*62*	*94*	—	—	*62*	*94*	—	—	—			
25	*58*	*25*	*58*	—	—	*25*	*58*	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
74	*90*	*74*	*90*	—	—	*74*	*90*	—	—	—			
19	*40*	*19*	*40*	—	—	*19*	*40*	—	—	—			
46	—	*46*	—	—	—	*46*	—	—	—	—			
40	*20*	*40*	*20*	—	—	*40*	*20*	—	—	—			
25	*18*	*25*	*18*	—	—	*25*	*18*	—	—	—			
10	*71*	*10*	*71*	—	—	*10*	*71*	—	—	—			
304	91	304	91	—	—	304	91	—	—	—			
7	—	7	—	—	—	7	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
7000	53 1/2	6902	31	—	—	6902	31	98	22 1/2	—	—	98	22 1/2

Pokrajinska Zaklada dalmatinska Godima 1885.

Uzroci

razlikam u izpadcim Pazbroja napram iznoscim predbrojenim.

Troškovi.

Naslov I.
Troškovi uprave.

Izpalo povoljno f. 2697

Povoljno je izpalo radi manjih troškova:

na toč. 7. „Izdavanje Lista pokr. zakona".		f. 275
„ 8. Troškovi na Sabor Kraljevine		„ 2532
Sbroj .		f. 2807
napram sgodivšemu se većemu trošku:		
na toč. 2. Služba pisarne Zem. Odbora	f. 88	
„ 6. Služba gradjevna	„ 22	„ 110
Ostaje		f. 2697

Manji je trošak od f. 275 na toč. „Izdavanje Lista pokrajinskih zakona" odtud, jer se tiskalo manje komada neg se mislilo.

Onaj od f. 2532 na toč. Troškovi na Sabor Kraljevine izpade, jer Sabor ne bio na okupu nego 20 dana, dočim se računalo za 25, te se prištedilo:

od dnevnica Zastupnikom	f. 1272
„ putbina istim	„ 105
„ troška na brzopisce	„ 351
„ „ u tiskanje spisa i razprava saborskih	„ 227
„ „ u najam i porez	„ 6
„ „ raznih	„ 571
Kao gori	f. 2532

Veći trošak od fior. 88 na toč. Služba pisarne Zem. Odbora nastade:

a) jer se doznačilo . . . . f. 150
u nabavu livree slugam.

b) radi najma jednome privremenom slugi . . . . . „ 43

c) radi mirovine bivšemu častniku pisarne Jozipu Armaninu po saborskom zaključku 7 srpnja 1884 (Od. Br. 2705) a ta mirovina nije bila u predrazbroju . . . . . „ 600

d) napokon radi stanarske naknade doznačene slugi Pateriju Beniću . . . . „ 50

Sbroj . f. 843

Nego odbiv sgodivše se prišteduje
od najma Pisaru, napram predrazbroju . . . . . f. 200
od prepisivanja, kamenotiskanja, dnevnica i putbina osoblju Odborovu . . . . „ 555 „ 755

Nastaje ukazano premašenje od . f. 88

Veći trošak od fior. 22 na toč. Služba gradjevna, postade radi većeg broja povjerenstva obavljenih preko godine 1885 po tekničkom pokrajinskom Vještaku cestarskom.

Naslov II.
Navrćanje boginja

Izpalo povoljno . f. 170
jer neki navrćaoci ne prikazali kroz godinu svoje pristojbine na obistimbu i doznaku.

Naslov III.
Zaprate

Izpalo nepovoljno . f. 27
jer se obistinilo više troška god. 1885 drugim Pokrajnam u Carevini radi većeg broja zaprаćenika dalmatinaca.

Naslov IV.
Kažničari

Izpalo nepovoljno . f. 230
jer se godine 1885 odpratila tri kazničara u Popravnicu Ljubljansku, dočim iznosak f. 200 bi odsječen u predrazbroju za sama dva kazničara; pa se morao naknaditi kot. Poglavarstvu Zadarskomu trošak pratnje jednoga kazničara iz Zadra do Ljubljane.

Naslov V.
Ustamba

Izpalo nepovoljno . f. 1503

Trošak u ustambu Oružaništva, glede stalne pristojbine, nije premašio predrazbroj; ali se je moralo preko toga doznačiti f. 894 za opravu stana zapoviedniku u Risnu, a ostalo u poprave kasarna na Grkavcu i Bakočim; radi toga i druge koje sitnarije porodi se gori ukazano premašenje.

Premašaj od fior. 609 na toč. Ustamba vojnička porodio se radi slučajnih i nepredvidivih okolnosti.

Ustamba se je vojnika sgodila kod sliedećih Občina:

Dubrovačke, sa trožkom od	. . . .	f. 1263
Budvanske	„	„ 760
Risanske	„	„ 281
Paštrovske	„	„ 201
Spičke	„	„ 104
	Tako da ukupni trošak iznese .	f. 2609
pa sravnajuć ga sa predračunanim iznoskom od	. . . .	„ 2000
daje gornji premašaj od	. . . .	„ 609

Naslov VI.
Priprega

Izpalo povoljno . f. 140

a to jer se je dalo manje Priprega, te i doznaka manje učinilo.

Kad se je odsjekla pristojbina god. 1885 temeljem je bilo isto načelo po kojim se odsjecalo i predjašnje godine, biva prihvatila se je kao pristojbina godine 1885 ona svota što se je prednje obistinila i doznačila, a nije pazilo dali se je taj trošak odnosio na predjašnje još doba, jer obistimba i doznaka pripregnih troškova sgadja se obično dvi godine kasnije izza kako se je priprega podala.

Naslov VII.
Putevi

Izpalo povoljno . f. 560

Prištedilo se je toliko na ukupnoj svoti od f. 12,000 stavljenoj u predrazbroju, jer od f. 4000 odredjenih u gradnju i popravu predielnih puteva, nije se potrošilo nego f. 3000 u put Vodice-Mostine, a tim prištedilo . . . . f. 1000

Uz to na toč. Nabava i poprava cestarskih ratila potrošlo se samih f. 67, te od f. 300 za to predrazbrojenih potrošilo se manje . . . . „ 233

Sbroj . f. 1233

Prama tomu veći potrošak na točkam:

Uzdržanje predelnih cesta . . . . f. 273
radi većih potreba nastavših na tim putevim.
Pripomoći Občinam . . . . „ 400 „ 673

Izpada gori ukazana prištednja od . f. 560

Naslov VIII.
Vode

Izpalo nepovoljno . f. 50

jer radi većih potreba moralo se je to više pripomoći udieliti Občinam za radje vodoredne.

Izpalo nepovoljno . f. 22,839

Izuzmeli se toč. Rodilje — kod koje se prištedilo fior. 1,254 — dojedna druga točka od ovoga naslova iznila je premašajâ, a gdikoja baš znatnih.

Premašaji se odnose na sliedeće točke:

1). Nemoćnici. Ukupni trošak kod ove je točke iznio skupa f. 102,645, te prama svoti od f. 83,911 stavljenoj u predrazbroju, daje nepovoljna izpadka f. 18,734

2). Ludjaci. Za nje predrazbrojeno f. 19,074, a završilo sa troskom od fior. 23,629, te premašilo . . . . „ 4555

3). Nahodi. Sravnali se učinjeni trošak od f. 47,713 sa iznoskom na ovoj točki predbilježenim od f. 47,323, daje premašenja . „ 390

4). Mirovine, koje mjesto predrazbrojenih f. 3,301, odnile su troška f. 3,715, te manjka „ 414

Sbroj premašaja . f. 24093

Pošto se je prištedilo, kako je gori rečeno, samo na Rodiljam, a to . . . . . , ... „ 1254

nepovoljni izpadak spade na . . . . f. 22839

na 1). Premašilo je f. 18,734 na toč. Nemoćnici, osim što su troškovi znatno poskočili prama predjašnjoj godini, a u predrazbroju se predbilježila svota nedostatna, i stoga je jer u Bolnice, a osobito u Šibensku, pristupio veći broj šifilitikâ, a za nje Država nadoknadila odredbinu pogodnu, kakvu bi dužne bile naknaditi Občine pripadnosti, pa razlika visja od pogodne odredbine sva pade na pokrajinsku zakladu.

Trošak na točki Nemoćnici god. 1884 iznila je f. 100919
a god. 1885.e iznese . . . . „ 102645
poskoči dakle . f. 1726

a poglavito radi skupoće svih živežа.

na 2). I kod ove točke skupoća hrane i nedostatnost predrazbrojena iznoska, uzrok su većemu troška od fior. 4555.

Prema trošku godine 1884 od . . . . . f. 20519
onaj god. 1885.e od . . . . „ 23629
bio je viši . f. 3110

na 3). Manjak od fior. 390 nastade poglavito stoga, jer je preko godine 1885. Ravnateljstvo Nahodišta u Kotoru u dojitbine van Zavoda potrošilo fior. 3468 preko onih fior. 2400 što su se bili predrazbrojili za to. Nu pošto na većem dielu točaka od naslova Nahodi ili je ostalo u granicah predrazbroja, ili se prištedilo znatno, stoga premašaj nije iznio nego samih fior. 390.

Troškovi naslova Nahodi iznili su god. 1884 f. 41877
a godine su 1885 . . . . „ 47713
dakle više . . . . f. 6836

na 4). Viši trošak od fior. 414 na toč. Mirovine odtud je: jer se doznačilo fior. 100 kano posmrtne tromjesečnine Udovi pisara Ante Batinića, i doznačilo se fior. 315 Udovi Markočinoj, kano opro-

stnine prama trogodišnjoj mirovini od godišnjih fior. 105, što je uživala (Z. O. Br. 3976 $^{2}/_{11}$ 1885), a te svote nebile ubrojene u predrazbroj, stoga premašaj.

U mirovine potrošilo se god. 1884. . . . . f 3502
godine 1885 . . . . , 3715
dakle više . f 213

Prištedilo se je fior. 1254 na toč. Rodilje, jer manje ih pristupilo u Bolnice dalmatinske i u Rodilište Tršćansko.

Skupa na rodilje potrošilo se god. 1884 . . f 2022
a godine 1885 . . . . , 2396
dakle više je godine 1884 . . . . f 374

Naslov X. Pripomoći obrtom i zanatom.

Izpalo nepovoljno . f. 1300

Potrošak u nautične podporine odgovara iznosku od f. 600 predbilježenih u predrazbroju, jer su se god. 1885 udielile sve četri podporine zabilježene na toj točki.

Ali onaj od fior. 950 u podporine dvojici gojenaca, da se u zanatu usavrše, nije imao pokrića u predrazbroju, stvori manjak; a tomu nadodav trošak od fior. 350 u promicanje lončarstva, (trošak načelno odobren saborskim zaključkom 20 srpnja 1883) eto u čem ukazani premašaj od fior. 1300.

Naslov XI. Pripomoći književne

Izpalo povoljno . f. 350

jer se nije udielila nego pripomoć od fior. 50 jednomu učitelju gradjanske učione na Korčuli.

Naslov XII. Učione

Izpalo povoljno . f. 10743

Mjesto fior. 114,381 predrazbrojenih, nije se doprinio pokrajinskoj učionskoj zakladi nego f. 103,900, dakle manje . f. 10481
zakladi mirovinskoj Učitelja, mjesto f. 14,017 nije nego fior. 13,755, dakle manje . . . . „ 262
Kao gori . f. 10743

a to proiztiče iz uprave rečenih dviu zaklada, pripomoženih doprineskom iz pokrajinske zaklade.

Naslov XIII. Pokrajinski dug

Izpalo povoljno . f. 3748

Toč. 1. Zajam 1883, predračunana na fior. 59784 kazala je manjka . . . . f. 488
jer odnosni trošak doprao do fior. 20271.

Nego toč. 2. Zajam gibivi nije potrošila već fior. 1014, te prama iznosku predrazbrojenu od fior. 5250 prištedila . . . . f. 4236

nu odbiv gornji manjak, prištednje nema nego . . . f. 3748

Razlike se odnose na sliedeće podredne točke, od točke 1.e Zajam 1883.

a) Godišbina u dobiti i utrnuće iznosi skupa fior. 17,752, dakle f. 75

više od iznoska predrazbrojena na fior. 17,677

b) Dohodarina III razreda sa prirezima predračunana na f. 1766 iznila je fior. 2167, dakle više . . . . „ 401

Sbroj . f. 476

c) Nego biljegovina na coupons iznese fior, 337, po tom prama predračunanim fior. 341 manje troška . . . . . „ 4

Ostaje dakle premašaja . . f. 472

a dodav tomu trošak ne predbilježen za razpis brojeva Obveznica izvučenih, od . . . . „ 16

porudja manjka ukazanoga na toč 1. . f. 488

Naslov XIV.
Razna

Izpalo povoljno . f. 173

jer se potrošilo manje preko godine 1885.

Prihodi.

Naslov I.
Vlastiti dohodci pokr. zaklade

Izpada povoljno . f. 126

Dobiti Obveznica vlastitih pokr. Zaklade iznesoše fior. 422 mjesto predračunanih f. 603, tim manje . . . . f. 181

jer se je mjeseca veljače 1885 prodalo f. 7150 Obveznica.

Izvadkom te prodaje uzajalo se je Obćini Šibenskoj f. 6000, a ona da će postepeno odgovarati $5\frac{1}{4}\%$, počam 1.im srpnja 1884 do izplate ciele glavnice, izplaćene jur kroz godinu 1886.

Naprotiv postiže se izpadka povoljna . . . . „ 307

na toč. Dobiti na cienah prodaje, a to uprav dobiti na f. 6000, što je Obćina Šibenska platila na gori rečenom zajmu, tako da mjesto gori kazanog nepovoljna izpadka od fior. 181, postiglo se više dohodka . . . . „ 126

Naslov II.
Dohodci Bolnicâ

Izpalo povoljno . f. 2281

odnosno :

toč. Nemoćnici . . . . f. 2149

toč. Nahodi . . . . „ 132

a to poglavito stoga jer doprinesak Blagog Djela, u korist Dubrovačke Bolnice, predrazbrojen na f. 2850 — od kojih f. 2550 na toč. Nemoćnici u f. 300 na toč. Nahodi — dade skupa f. 5041, ili ti fior. 2191 više — od kojih f. 2059 na toč. Nemoćnici a f. 132 na toč. Nahodi.

Druge točke podredjene toč. Nemoćnici ukazaše neznatnih razlika prama svotam predrazbrojenim, izuzam „Razne prihode", koji su se predmnievali na f. 60, kad tamo izpadoše na samih fior. 4 iz slučajnih uzroka, pa po tom manje dohodka f. 56; nu to se opet podmirilo dohodkom od f. 65 dobivenim na toč. Nemoćnici prodajom buhača.

Naslov III.
Naknade bolničkih troškova

Izpalo povoljno . f. 14343

Taj se je povoljni izpadak postigao na samoj toč. Nemoćnici sa . . . . f. 16563
kod koje mjesto predrazbrojenih f. 46,000 dobilo se fior. 62,563.

Naprotiv:
toč. Ludjaci, predračunana na fior. 17,500 dade samih f. 15,480, dakle manje . . . . f. 2020
toč. Nahodi nije dala nikakva prihoda, tako da cieli predrazbrojeni iznosak od . . . . . . „ 200
prikazuje se kao nepovoljni izpadak . . . . . „ 2220
po čem postiže se ukazani višak od . f. 14343

Ukupni povoljni izpadak od f. 16,563, sgodivši se na točki Nemoćnici odnosi se na sliedeće podredjene točke:

a) Naknade od bolestnika plaćaoca, predračunano na fior. 1000 dade fior. 1760, dakle više . . . . f. 760
b) Isto od Občina dalmatinskih više prihoda . . „ 18758
Skupa . f. 19518
odkud odvadiv manje prihode sgodivše se na podtočkam:
c) Naknade od uznika političkih i zločinskih f. 100
d) „ od drugih Pokrajina u Carevini „ 2555
e) „ od inih Država stranih . . „ 300 „ 2955

Ostaje više prihoda . f. 16563

Povoljne izpadke pripisati je okolnosti, što je u Bolnice dalmatinske ušlo i liečilo se više nemoćnika plaćaoca i pripadnika dalmatinskih; a nepovoljne tome, što je pristupio i liečio se manji broj pripadnika inih Pokrajina i inih Država.

S istoga je uzroka nepovoljno izpalo na toč. Ludjaci i Nahodi, na prvoj f. 2020 a na drugoj f. 200.

Nepovoljni izpadak od f. 2020 na toč. Ludjaci diel se:

na podtočkam: Naknade Občina dalmatinskih . .	f.	3100
" " " od inih Pokrajina Carevine	"	260
Skupa .	f	3360
dočim podtočka Naknade ludjaka plaćaoca, predračunana na f. 1200, završila je sa prihodom od fior. 2540, dakle viškom od	f.	1340
po tom povoljna izpadka na toč. Ludjaci spada na .	f.	2020

Naslov IV.
Naknade zapratnih troškova

Izpalo povoljno . f. 534

stoga jer god. 1885 zapratilo se iz Dalmacije manje pripadnika inih Pokrajina; pa niti sve naknade, što dalmatinske Občine i ine Pokrajine duguju, udjoše u pristojbinu kroz godinu, radi duge pisanije dok se dozna pripadnost dojednoga zaprаćenika.

Naslov V.
Pokr. Prirez izravnim porezom

Izpalo povoljno . f. 7365

stoga što je poskočila pristojbina državnih izravnih poreza.

Pokrajinski prirez proračunan na f. 198,990 doprao je do f. 206,355, a pobralo se i ušlo je u pokrajinsku zakladu preko godine 1885 od iste i od predjašnjih godina, skupa f. 208,795. — Pristojbina državnih poreza uzeta temeljem porizu, bila je od fior. 603,000, kad tamo doprla je do f. 632,712:12, a to sa prirezom od 33% daje ukazani višak.

Naslov VI.
Pokr. Prirez potrošarini

Izpalo povoljno . f. 11707

Mjesto predračunanih f. 113,000 dobila se na ovoj točki pristojbina od f. 124,707, a to f. 32,294 više neg se je dobilo na istoj točki god. 1884.

Godine 1885 i za predjašnje godine pobralo se skupa fior. 121,157.

Naslov VII.
Uvozarina

Izpalo povoljno . f. 2730

jer se godine 1885 unilo u Dalmaciju više piva, rakije i osladjene žeste. Ova točka, predračunana na fior. 16,050, na svrhi iznila je f. 18,780, a utjerbe i za predjašnje godine iznesoše f. 18,840.

Razna

Izpalo povoljno . f. 237

Na ovoj točki u predrazbroju nije se bilo stavilo ništa, a utjerala se ukazana svota za dobiti na predujmove udieljene vlastnikom kuća unajmljenih Oružaništvu.

Zaključba.

Kako je kazano na Tablici IV godina je 1885.a završila pretičkom f. 31,612, pa sravnajuć ga sa pretičkom prikazanim u predrazbroju sa f. 625, nadmašio ga je f. 30,987.

Takovi izpadak prempovoljan, i uprav protivan onomu što se sgodilo završetkom godine 1884, nastade dielom radi znatnih prištednja pri mnogim točkam razhoda, usljed manjih troškova, kojim se je prištednjami dielomice podmirio premašaj na toč. IX. Bolnice od f. 22,839 i kod drugih naslova troškovnih, te spade na samih fior. 7367 skupa.

Izuzam naslov IV. Naknade zapratnih troškova, koji je završio sa f. 534 manjka, dojedan drugi naslov prihoda ukaza tako dobar izpadak, da se nije samo podpuno zatrao manjak od fior. 7367 naslova razhodnih, nego dade podobar viši prihod ukupni od f. 30,987.

Sravnajuli se pravi prihodi sa pravimi troškovi kod pojedinih naslova predrazbroja, uvidja se da blagajna, na podmiru troškova godine 1885.e i predjašnjih godina, pa i pridošlica što se imalo izplatiti god 1885.e imala je potrebštinu od . . . . f. 399669
a za utrnuće pok. Zajma 1883.e . . . . „ 5500
Skupa . f. 405169
dočim prihodi tekući i ostanaka na naslovim predrazbroja unesoše ukupni iznosak od . . . . „ 438645
tako da prihodi nadmašiše troškove . . . . f. 33476

Kako bi dokazano u uzrocim razlikâ kod Pazbroja godine 1884.e, po stanju imovnom i dugovnom svrhom rečene godine ukazalo se je čiste imovine . . . . f. 56847
a ta, kad se je odvadila vriednost baštine (nepokretnina, daća, doprineska, glavnica, obveznica) . . . . . . f. 146797
pretvarala se u čistu konačnu dugovinu od . . . . f. 89950

Godine 1885.e tablica III, koja kaže stanje imovno i dugovno, svrhom iste godine ukazuje čiste konačne imovine . . . . f. 502973
pa odvadiv vriednost baštine, koja po tablici III i XI iznosi . . . . „ 542567
pretvara se u konačnu čistu dugovinu od . . . . . „ 39594
dakle prama godini 1884.oj konačna čista dugovina obalila se za . . . . f. 50356

To obaljenje konačne čiste dugovine ukazuje se bistrije sliedećim

Sravnanjem imovina i dugovina konačnih

odvadiv vriednost baštinskih bića.

	1884	1885	Povišak	Smanjak
			konačnog bića	
	fiorina V. A.			
a) Ostanci imovni				
Prihodi po naslovim predrazbroja	126884	133463	6579	—
Prihodi prometni po predujmovim i pripomoćim povratnim .	126118	157307	31189	—
Sbroj prihoda utjerivih .	253002	290770	37768	—
Pretičak blagajni konačni .	9925	11281	1356	—
Sbroj imovinâ .	262927	302051	39124	—
b) Ostanci dugovni				
Troškovi po naslovim predrazbroja	27066	29197	—	2131
Razhodi prometni po ostavam i privremenim prihodim povrativim	80911	13048	67863	—
Sbroj izplata izpunivih .	107977	42245	65732	—
Dug pokrajinski utrniv u 25 godina	244900	239400	5500	—
Zajam gibivi sa podružnicom Banke austro-ugarske u Splitu	—	60000	—	60000
Sbroj dugovina .	352877	341645	11232	—
Dugovina konačna čista .	89950	39594	50356	—

Sravnajuć konačne ostanke dugovne od	f. 42245
i ubrojiv potrebštinu na utrnuće gibivoga zajma od	„ 60000
u istinu utrnuta god 1866.	
Prikazuje se potrebštine u novcu	f. 102245
koja je dielom pokrivena blagajnim pretičkom od	„ 11281
te izpada na	f. 90964

nego kod premašnog ostanka imovnog od f. 290,770, i ako sve neutjerivo lasno i omah, nikakve potrebe kakva financijalnog providjenja.

(Prilog 5)

Br. 398.

Visoki Sabore!

Usljed zaključka primljena pri sjednici 16 Prosinca prošle godine, časti se Zemaljski Odbor podnieti opet na pretres pitanje o zavedenju zemljišno-veresijskog Zavoda u Dalmaciji.

O potrebi i koristi tog Zavoda bavilo se obširno lanjsko izvješće, i Zemaljski Odbor u tom pogledu na ono se pozivlje.

Ovdje će Zem. Odbor na kratko odgovoriti prigovoru lani podignutu prigodom obće razprave u Saboru, naime da zajmovi po zemaljskome Zavodu udieljeni skuplje će stajati nego oni velikih Ipotekarnih zavoda a Beču, i zato da oni koji glavnica trebaju radje će tim zavodima se obratiti, i tako naumljeni Zavod neće imati posala i ostati ustanovom suvišnom.

Zemaljski Odbor potražio je uvjete uz koje davaju na ipoteku novac kroz založnice dva poglavita Zavoda bečka, naime Austro-Ugarska Banka i privilegirani Austrijski ipotekarni zavod *(Boden-Credit)*:

Banka obično udieljuje zajmove u založnicam 4% uz $5\frac{1}{2}$% na godinu za dobiti i amortizaciju. Ova ista eskomptira svoje založnice dužniku uz $\frac{3}{4}$% izpod tečaja založnica na bečkoj burzi. Pošto se ti tečaj vrti okolo 99%, može se uzeti da visina eskompta iznosi 98%. Amortizacija traje za 50 godina.

Po tome računu može se uzeti da dužnik ima plaćati za 50 godina 5.61%

Naumljeni zemaljski Zavod davati će u početku zajmove u založnicam 5%, koje će se po sigurno moći placirati *al pari*. Kad bi se utanačila amortizacija na 50 godina, dužnik bi imao plaćati kroz to doba 5.75% na primljenoj glavnici. Dakle prama Austro-Ugarskoj banki samih 0.14% više.

Ali ako se u obzir uzmu znatni veći troškovi skopčani sa sklopljenjem zajma u Beču, i mučnost da ga se dobije, lasno će se uviditi da će ipak domaći Zavod biti jeftiniji.

Osim toga treba uzeti u obzir da isa za troškove uprave, koja iz početka je utanačena su 0.25%, vremenom, kad se djelovanje Zavoda razvije, doista moći će bi obaljena na 0.20, a možda i još manje. Ako paka povoljne sadašnje okolnosti novčanog pazara uztraju, i naš domaći sviet obljubi domaće založnice za uglavničenje svojih štednja, nema sumnje da će Zavod biti u stanju, koristno zajmove udieljivati u založnicam 4%; i tada godišnji postotak za dobitke, amortizaciju i troškove neće dosižati ni do 5% za 50 godina. Tim ipotekarna veresija domaćeg Zavoda biti će znatno jeftinija od one Austro-Ugarske banke.

Bečki Boden-Credit takodjer obično zajmove daje u založnicam 4% uz godišnjicu od $5\frac{1}{2}$% na 50 godina. Ali on nema pravila pri eskomptiranju založnica, nego se ravna po raznim okolovštinam, medju kojim vriednost, položaj, blizina Beču pokretnina ipoteciranih igraju ne malu rolu. Pogledom na ono što biva sa zajmovim dalmatinskim Občinam u javne koristi, gdje je mnogo veća

sigurnost za Zavod, nećemo pogriešiti ako uzmemo visinu eskompta su 94%. Tim dužnik ima kroz 50 godina plaćati na glavnici efektivno primljenoj preko 5.85%.

Ako sada ponovimo gorirečeno kad smo uvjete budućega domaćeg Zavoda sravnili sa onim Austro-ug. banke, lasno će svak vidjeti da su ti uvjeti prama onim Boden-Credita sasvim povoljniji.

O drugim bečkim novčanim zavodima nećemo govoriti, jer u obće svi skuplji, a osim toga mučno je da ijedan dalmatinski posjednik kod njih nadje veresije.

Prigovori dakle lani podignuti sasvim su netemeljiti sa izključivo *financialnog* gledišta; a na druga razmatranja o koristi svakome posjedniku da veresije traži kod kuće, bez otucati se i moljakati u dalekoj tudjini, nećemo se ni osvrćati, jer će ih lahko svak shvatiti.

Na bolje razjasnjenje predmeta progovorit je koju o položaju Zavoda prama poreznim vlastima, to jest o teretima kojim će Zavod, odnosno njegove založnice biti podvržene.

Iz pretresanja u Gospodskoj kući Carevinskog Vieća o predlogu učinjenu da založnice zemaljskog veresijskog Zavoda Moravske budu oslobodjene od poreza dohodarine, i iz dopisivanja medju Zem. Odborom Donje Austrije sa Ministarstvom Financija ob istom predmetu, kad se je radilo o ustanovljenju sličnog Zavoda u Beču, proiztiče da založnice i budućega dalmatinskog Zavoda biti će oslobodjene od rečenog poreza, i da posjednici dakle založnica neće biti dužni fatirati dohodak od dobitaka na istim. A to jer Zavod po §§ 5 i 6 svojih Pravila može se smatrati kao novčano poduzeće na dobit, i tim podvržen obrtarini i dohodarini, koja da se odmjeri na čistoj dobiti postignutoj koncem svake godine. Po postojećim zakonima o navedenim dvama porezim, dobitci na glavnicam sačinjavajućim dug navedenih poduzeća niesu podvrženi dohodarini niti dosljedno dužnosti fatiranja. A založnice Zavoda niesu drugo nego njegov dug prama posjednicim istih.

Naravno ovo stanje stvari trajati će dok postoje sadašuji pomenuti porezni zakoni. Promjena u gore moguća je; ali te promjene stignut će sve veresijske zavode jednako; i u tom slučaju dakle položaj domaćeg Zavoda relativno neće se pogoršati.

Što se biljegovine i odredbina tiče, izjavilo je financialno Ministarstvo Zem. Odboru Donje Austrije, da onome veresijskome Zavodu biti će dozvoljene sve polakšice sadržane u čl. II i III drz. Zakona 10 srpnja 1865 Bj. 55. Nema sumnje dakle da će isto sliediti i sa dalmatinskim.

Te polakšice sastoje u tome, da pod stanovitim uvjetim — koji se lasno dadu izpuniti — mogu biti oproštene od biljegovine založnice i couponsi na istim. Isto oproštenje može biti dozvoljeno i za razne izprave kojim se Zavod i stranke služe u medjusobnom poslovanju,

Nekoliko promjena bilo je po pisućemu Odboru učinjeno u pridruženim Pravilim prama onim lanjske godine. Neke su stilistične naravi i o tim ne vriedi se baviti. Glavnije su sliedeće.

U § 12 bi izostavljena visina dobitka na založnicam, dočim je prije bila utanačena sa 5% Rečeno je prosto da će Sabor taj postotak opredieliti, a to će on učiniti, kad Zavod u život stupi i na red dodje izdavanje založnica, prama stanju novčanog pazara.

§ 51. Sasvim je nov i sam po sebi sačinjava Odsjek IX Pravila, o osobitim pravim Zavoda.

Točka 1.a ovog §.a sadržava goripomenute polakšice u pogledu biljegovine i odredbina udieljene drž. zakonom 10 srpnja 1865 Br. 55.

Točka 2.a sadržava sve iznimke od sudbenih zakona udieljene posebnim zakonima ipotekarnome odielu austro-ugarske banke, Boden-Creditu i českoj ipotekarnoj banki. Stalno se nadati da iste polakšice biti će dozvoljene i budućemu dalmatinskome Zavodu.

U § 65 izostavljeno je opredieljenje dana kojim da Zavod započme svoju djelatnost. Pošto se neznade koliko će potrebite priprave trajati, bolje je da taj dan u shodno vrieme ustanovi Visoki Sabor.

Glede forme, odstranjena je ona zemaljskog zakona lani predložena, kojim da se proglasi ustanovljenje veresijskog Zavoda, a sada se predlaže da to sliedi jednostavnim Saborskim zaključkom, dočim Pravila imadu se podnieti na previšnje odobrenje.

Da se paka to odobrenje što lašnje postigne, predlaže se da Zemaljski Odbor bude ovlašćen dogovoriti se sa Vladom glede gdjekojih promjena u Pravilim, koje bi Vlada nuždnim našla a nebi bile u oprieci sa temeljnim načelim Pravila.

Nek izvoli dakle Visoki Sabor zaključiti:

1.o Ustanovljuje se Zemljišno-veresijski Zavod za Kraljevinu Dalmaciju;

2.o Odobravaju se pridružena Pravila tog Zavoda, sa nalogom Zemal. Odboru da postigne za ista previšnje odobrenje.

3.o Ovlašćuje se Zemaljski Odbor da samostalno se dogovori sa c. k. Vladom glede kojekakvih promjena Pravilim, koje bi c. k. Vlada potrebitim našla, u koliko te promjene nebi u oprieci bile sa glavnim načelim Pravilâ.

4.o Nalaga se Zem. Odboru da kod c. k. Vlade izvojšti Zavodu polakšice i iznimke od postojecih sudbenih zakona uvrštene u Pravilim. — Ove zadnje putem državnog zakona.

5.o Dan u koji će veresijskj Zavod započeti svoje djelovanje biti će opredieljen posebnim saborskim zaključkom.

Zadar, 26 kolovoza 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izviestitelj
Klaić

PRAVILA

Zemljišnog-veresijskog Zavoda Kraljevine Dalmacije.

I. *Obće odredbe.*

§ 1.

Da bi se promaknula zemljišna veresija u Dalmaciji, zemaljsko Zastupstvo ustanovljuje *Zemljišno-veresijski Zavod*, ovlašćen na dozvolu zajmova izključivo u založnicam povrh nepokretnih dobara u Kraljevini Dalmaciji.

§ 2.

Zavodu je sjedište u Zadru, naslov mu je „Zemljišno-veresijski Zavod Kraljevine Dalmacije“, a na pečatu nosi grb zemaljski okružen pomenutim naslovom.

§ 3.

Na poglavito pokriće založnica služe hipoteke stečene u smislu ovih pravila, i svota od fior. 50.000 na to opredieljena iz zemaljske zaklade Kraljevine Dalmacije, koje će opredieljenje biti izjavljeno u dotičnim obveznicam. Osim toga Kraljevina Dalmacija jamči svojom zemaljskom zakladom za svaku obvezu koju bi na se uzeo Zavod Zemljišne Veresije.

II. *Djelovanje Zavoda.*

§ 4.

Veresijski je Zavod ovlašćen:

a) na dozvolu zajmova, pravilno zajamčenih na nepokretna dobra, i povratljivih u godišnje rokove koji će se uglaviti (§§ 29-48);

b) na ustup glavnica već osiguranih ipotekom (§§ 33. 34);

c) na izdavanje na temelju posala naznačenih pod *a)* i *b)* založnicâ do visine iznosâ štono zajmoprimaoci duguju Zavodu.

Ukupni iznosak založnica stvarno izdatih, nesmje nikada premašiti ukupni iznosak postojećih ipotekarnih veresija,

§ 5.

Zavod mora paziti da koristno uloži uz što veću sigurnost svaki razpoloživi preostanak novca, a u tu svrhu može:

a) odbitkovati vlastite založnice već vučene, i kamatne odrezke (coupons) dospjetnim rokom najdalje svako po' godine;

b) dozvoliti predujmove, isplative kroz kratki rok, u iznosu triju četvrtina vriednosti dnevne burze na vlastite založnice, a dviju trećina na one drugih ipotekarnih Zavoda, i na Državne papire.

§ 6.

Zavod može trgovati uz providbu sa vlastitim založnicam izdanim na jednog zajmoprimca, nu jedino na njegov izrični zahtjev i pod uvjetim s njime uglavljenim.

III. *O pričuvnoj zakladi, i zakladi amortizacije.*

§ 7.

Zavod je dužan ustanoviti i hraniti pričuvnu zakladu do iznosa fiorina stohiljada; ista je namienjena da pokrije slučajne gubitke i troškove, koji se nebi mogli naknaditi tekućim prihodima.

§ 8.

U pričuvnu zakladu stiću dobitci postignuti koristnim uloženjem blagajničkih ostataka, i u obće svi dohodci i pretičci kakomudrago dobiveni, kojih uporaba nije drugčije opredieljena, i koji nemadu biti upotrebljeni na pokriće troškova uprave ili drugih predujmova zemaljske zaklade.

Kad pričuvna zaklada postigne naznačeni iznos od stohiljada fiorina, njezini dohodci mogu biti od Sabora opredieljeni u zemaljske svrhe.

Glavnica pričuvne zaklade uložiti će se tvrdo na dobit i računati napose.

§ 9.

Gubitci se imadu pokriti prije iz pričuvne zaklade, pa onda iz zaklade jamčevine, a zatim iz zemaljske zaklade, koja toliko za ovu svrhu, koliko za prvo zasnovanje, dozvoljava Zavodu predujmovâ uz 5% godišnje dobiti, i ovi će se imat povratiti od prvih utjerivanja.

§ 10.

Zaklada amortizacije ustraja se rokovima glavnice štono svake godine duguju zajmoprimaoci (§ 27 *a*), ili glavnicam povraćenim usljed odpovjedi (§§ 37 i 38), a odredjena je izključivo na odkup založnicâ, putem vučenja na sreću, za cijelu njihovu nominalnu vriednost.

IV. *O Založnicam.*

§ 11.

Svaka je založnica redovno obveznica na nasioca, kojom zemljišno-veresijski Zavod jamči onomu što je posjeduje izplatu polugodišnjih poplatnih kamata, i cijele glavnice nominalne kad slučajno bude vučena na sreću.

Svaka će založnica biti s toga podpisana od upraviteljnih poslovača Zavoda, i uzpodpisana po Zemaljskom Odboru.

§ 12.

Založniče će se izdavati u austrijanskoj vriednosti poput formulara *A*, za svotu od fiorina

1000, od f. 500 i f. 100 na ime nosioca, ili drugo koje naznačeno, iznosom kamatâ, i odkupom u istoj vriednosti.

Iznos kamatâ na založnice ima biti jednak onomu uglavljenu za zajmove, za koje bjehu izdate.

Postotak kamate ustanovljuje dalmatinski Sabor.

§ 13.

Ovlašćena je predaja založnica na javnim Burzam Kraljevina i zemalja zastupanih u Carevinskom Vieću, i njihovo bilježenje u izkaznicam burzovnih tečaja.

§ 14.

Založnica sadrži:

a) Glavnicu u austrijanskoj vriednosti;
b) iznos kamate;
c) dospjetni rok kamata;
d) kad bi se to izrično zahtjevalo, ime osobe, na čije ruke bi izdata;
e) jamstvo za povratak cijele nominalne glavnice, u slučaju vučenja na sreću;
f) pečat Zavoda i podpis Ravnatelja i dvaju upraviteljnih Viećnika;
g) potvrda Odbora Zemaljskoga, da je bila izdana po propisim Pravila,
h) a na ledjima prenešene od rieči do rieči §§ od 1.og do 25.og ovih Pravila.

§ 15.

Posjednik jedne založnice na ime nosioca, smatran je kao vlastnik iste.

Slobodno je svakomu preobratiti založnicu izdanu na ime nosioca u drugu izdanu na ime označeno, ili obratno, a tako isto zamieniti stare založnice sa novim, ili one za višu svotu sa odgovarajućim brojem pomanjih, i obratno. Za takova poslovanja morati će se plaćati odredbina, koju će utanačiti Ravnateljstvo.

§ 16.

Založnice izdane na jedno ime, moći će se prenieti od Blagajne Zavoda na kojemudrago drugo ime, kad se u dotičnom ustupu, iliti prenosu, podpiše onaj, na koga bjehu izdane, bez kakve odgovornosti sa strane Zavoda za vjerovnost podpisa..

Posjednik založnice izdane na označeno ime ima u svako doba pravo, prikazav je Blagajni, zapitati da se u knjige ubilježi „da se prikazana založnica nemože na drugo ime prenieti, već u slučaju njegova ovjerovljena podpisa."

Ovo će se pridržanje zabilježiti i na dotičnoj založnici, a za ubilježbu ne potražen pri izdanju založnice, platit će se odredbina koju će odsjeći Ravnateljstvo.

§ 17.

Založnice koje bi:

a) bile izrično naznačene kano svojina mladoljetnih, ili zaskrbljenih;

b) bile izdane na ime kakve obćine, kakve zadruge ili zadužbine, iliti kakva Zavoda uravljena po jednoj javnoj Vlasti;

c) bile obvezane na jamčevinu;

d) ili bi se odnosno istim konstatirala sudbena odluka, priobćena Blagajni Zavoda, po kojoj bi im se priečilo slobodno razpoloženje; moći će biti prenešene na drugo ime tek onda kad bude dokazana privola odnosne Vlasti kroz naročitu dokaznicu, ili odnosnom naledjicom na založnici oskrbljenom uredovnim pečatom.

Pri prenašanju obvezanih založnica s osobe na osobu, morati će zahtjevalac, kad to nebi bila osoba na čije je ime založnica bila izdana, dokaznicom zasvjedočiti da je postigao dotičnu vlastitost.

§ 18.

Kamate založnica izdanih na jedno ime plaćati će se uz namirnicu.

Svaka založnica izdana na nosioca biti će oskrbljena odrezcima za dvadeset polugodištâ, i jednim talonom za izdanje novih kamatnih odrezaka dok se ne izvuče na sreću.

Izplata kamatâ sliedi poplatno svakog polugodišta na 1.vi Siečnja i na 1.vi Srpnja uz povratak iztekših odrezaka.

§ 19.

Slobodno je poslužiti se založnicam za uložiti na dobit novce zaskrbljenikâ, glavnice obćinâ, zadrugâ, crkava, zadužbinâ, povjerbinâ, i drugih zavoda postavljenih pod javnim nazorom, a tako isto za ustanoviti službovne jamčevine, iliti jamčevine za ina poduzeća.

§ 20.

Za postignuti utrnuće založnica i njihovih odrezaka u slučaju gubitka, požara i sličnih kod c. k. pokrajinskog sudišta u Zadru, vriede odredbe postojeće za državne papire.

V. *O vučenju na sreću založnica.*

§ 21.

Založnice se vuku na sreću dva puta na godinu, i to se vrši javno posljednjih dana lipnja i prosinca u prisutnosti jednog člana Odbora zemaljskoga naročito odaslana, Ravnatelja ili mu zamjenika, jednog upraviteljnog Viećnika i Tajnika. Prvo vučenje ima se izvršiti najdalje tri godine pošto su bile izdane prve založnice.

§ 22.

Odbor Zemaljski, sačuvši Ravnateljstvo Zavoda, utanačuje visinu iznosa odredjena na odkup založnicâ.

Tri nedjelje prije vučenja na sreću biti će proglašen broj založnicâ koje se imadu vući, čija nominalna vriednost ima odgovarati onoj svoti koja je pri koncu zadnjeg svibnja, i odnosno studenoga, sačinjavala ukupnu zakladu amortizacije, u koliko je ista razdieljiva za stotinu bez preostatka.

Brojevi izvučenih založnica biti će priljepljeni u uredovnoj dvorani Zavoda, i proglašeni kroz listove na to opredieljene. Istodobno morati će se proglasiti brojevi založnicâ već izvlačenih, koje nebi bile još prikazane za izplatu.

§ 23.

Izvučene založnice biti će izplaćene po Blagajni Zavoda 6 mjeseci nakon vučenja uz povratak založnicâ, oskrbljenih dotičnim odrezcima i talonima, u skupnoj njihovoj nominalnoj vriednosti, ubrojiv slučajne zaostale dobitke, od tri godine nazad.

Izplaćene založnice biti će uništene zajedno sa dotičnim odrezcima po Ravnateljstvu u prisustvu jednog člana Odbora Zemaljskoga.

§ 24.

Dospjetnim rokom izvučenih založnica, prestaje i tečenje dobitaka, i zato se dotični odrezci neće moći izplaćivati preko toga roka.

§ 25.

Glavnica izvučenih založnica a ne prikazanih za odkup kroz 30 godina po vučenju, ide na korist pričuvne zaklade, a tako isto i odrezci ne prikazani prije izteknuća triju godina po dospjetnom roku.

VI. *O pravu posjednika založnicâ.*

§ 26.

Posjednik jedne založnice dobiva pravo na točnu izplatu dobitakâ kad im rok prispie, a u slučaju da bi se založnica izvukla, na izplatu cijelog iznosa u istoj naznačena.

Izvršenje obvezâ Zemljišno-veresijskog Zavoda, odgovarajućih predpostavljenom pravu posjednika založnicâ, zajamčeno je cielokupnim imanjem Zavoda, i jamstvom nametnutim u § 3 Zemaljskoj zakladi Dalmacije.

§ 27.

Kad Zemljišno-veresijski Zavod nebi obslužio dužnosti poprimljene pri izdanju svojih založnica, pripadati će tad posjednicima istih, naponase ili u zajedništvu, pravo zahtjevati od Zemaljskoga Odbora nužne providbe, ili prosto obratiti se gradjanskome Sudu.

U ovom zadnjem slučaju moći će vjerovnik eksekutivnim putem vršiti svoja prava već postala presudjenom stvari, a kad ga nebi mogla naknaditi sredstva Zavoda, nastupa onda jamčevina ustanovljena u § 3.

VII. *O odnošajima dužnika prama Zavodu i odnosnim dokaznicama.*

§ 28.

Dužnik, prije neg primi iznos zajma u založnicam, morati će prikazati zadužnicu sadržajuću sve uslove propisane po Pravilim, kao god i sve ostale nuždne dokaznice, redovito već uisane u javnim zemljišnim knjigam, na jamstvo po njemu poprimljenih obveza.

§ 29.

Dužnik se redovito obvezuje:

a) da će svake godine točno plaćati u polugodišnjim predplatnim rokovim, i bez ikakva odbitka jednu svotu nadmašujuću prvobitni iznos kamatâ barem za 1% na uzajmljenu glavnicu. Ovaj će se postotak obračunati kao odbitak od glavnice pri svakoj ratealnoj izplati, nu ostajuć slobodno dužniku dogovoriti se o godištini većoj od 1%;

b) da će pri primljenju založnica platiti ¼ % uzajmljene glavnice, i osim toga pri svakoj ratealnoj izplati $^{15}/_{100}$ po sto ($^{30}/_{100}$ po sto na godinu) na svoti preostalog duga, sa troškove uprave, i za pričuvnu zakladu.

Ovaj će iznos moći biti kašnje obaljen po odluci zemaljskoga Sabora.

§ 30.

Prvi polugodišnji rok ima se podmiriti u gotovu prije primljenja založnicâ, računav i izplativ toliko kamatu koliko dopadak amortizacije do 1 siečnja ili do 1 srpnja, kako kad jedan ili drugi od ovih rokova bude bliži danu, u kom bi sklopljen zajam.

§ 31.

Izplate uglavljene u § 29 mora u sliediti u tekućoj vriednoti, ili u izteklim založnicam, ilití u dozrelim odrezcima kamatâ.

§ 32.

Na bolju sgodnost dužnikâ, rokovi za izplatu biti će odgodjeni za 15 dana, tako da će ista moći sliediti do 15 siečnja ili srpnja; ali čim izteče ovaj rok biti će jim računane na zakašnjenoj izplati, bez uštrba ostalih prava spadajućih Zavodu, zatežne kamate u razmjerju od 6% na godinu, koje će u ovom slučaju morati biti izplaćene svedj u gotovu.

§ 33.

Zadužnica vrhu zajma postignuta od Zemljišno-veresijskog Zavoda ima poglavito sadržavati slieđeća naznačenja:

a) glavnicu duga u austrijanskoj vriednosti;

b) izplate (u slovu i broju) koje se imadu izvršivati Zavodu u naznačenim rokovim (§ 30);

c) obvezu dužnika da će podmiriti, i odnosno izplatiti sve namete kojemudrago vrste prodolazeće od zaključenog posla, kao i sve troškove potrebite eda se zajamči jali naplati glavnica, godišnje rokove i uzgredne pristojbine, ubrojiv slučajne zatežne kamate;

d) izjavu dužnika da će se podvrći bezuslovno Pravilim Zemljišno-veresijskog Zavoda, i svim obvezam i zakonitim posljedicam odatle proizvirućim, kao god da će se podložiti nadležnosti C. K. Gradskog Sudu i odnosno C. K. Pokrajinskog Sudišta u Zadru, u svim slučajima parnice, kad Zavod nebi našao za shodnije tužiti ga običnom mu sudu;

e) točan opis ipotekarnog dobra, i ovlastbu na upis zadužnice u javne zemljišnike na osiguranje pravâ otud proizvirućih Zavodu;

f) ovjerovljenje podpisa dužnika i dvaju svjedoka; i

g) izjava solidarnosti sviju posjednika založenog dobra, kad bi ih bilo više od jednoga.

§ 34.

Zavod će moći postati ustupovnikom vjeresijâ, kad bi ove zajamčene bile u smislu § 44, ako se samo ustupljeni dužnik uzhtjede povdrći svim propisim ovih Pravila.

Nu, obsluženje ostalih dužnosti nametnutih dužniku u smislu predstojećeg paragrafa, morati će se ipotekarno upisati na stavku i razredom ustupljene glavnice, uz dozvolu vjerovnikâ imajućih možda istodobnu ipoteku, ili onih koji stupaju odma na red vlastitom ipotekom.

§ 35.

Kad se bude dozvolio zajam na jedno dobro, obterećeno jur drugim bremenim upisanim u zemljišnim knjigam, te koja bi imala prednost nad vjerovninom Zavoda, morati će se uvrstiti u dotičnu izpravu i uvjet, da svaki put kad bi to Zavod potražio, bude mu podnešen dokaz, da su godišnje obveze odnosno tim teretima bile obslužene.

Dadu li se u ipoteku samo sgrade, tad će se morat zahtjevati uslov, da bude podnešena izjava Družtva za osiguravanje (§ 48) „da neće biti izručena eventualna odšteta posjedniku, bez

privole Zemljišno-Veresijskog Zavoda," i da se redovito prikazuje namirnica izvršene izplate asikurativne nagrade.

Ipoteciraju li se zemlje, čijoj vriednosti doprinose sgrade na istim postojeće, Zavod je ovlašćen tražiti dokaz da su ove posljednje osigurane proti požaru za svotu i za vrieme koje će on naći shodno da opredieli.

Ravnateljstvo Zavoda ovlašćeno je takodjer svaki put kad mu se potrebito učini potražiti u opredieljene rokove dokaz da su državni porezi bili podmireni.

§ 36.

Kada dužnik nebi zadovoljio svojim obvezam, Ravnateljstvo će ga pozvati na dotično obsluženje, opredieliv mu za to kratki zabašni rok.

Opomena dostavlja se redovito preko pošte i svi odnosni troškovi padaju na teret dužnika.

Minuvši opredieljeni rok, pa makar se dostava i ne izvršila ili zbog koječesa zakasnila, Zavod će imati pravo postupati u smislu odredaba članka IV Ministarske Naredbe 28 listopada 1865 (Drž. Zak. List Br. 110).

§ 37.

Redovno Zavod ne daje odpovjed glavnice dužniku. Jedino, izvanredno pridržano je pravo Ravnateljstvu tražiti povratak iste kroz šest mjesecî, u sliedećim slučajim:

a) kad se je Zavod ubjedio da se je vriednost založenog dobra tako smanjila, da je u opasnosti vjerovnina;

b) kad je dužnik radi zanemarenja svojih obveza, bio po tri puta opomenut kroz tri godine izasebice;

c) kad ipotecirano dobro padne pod zaplienu, na račun trećih.

Ako ipoteka sastoji samo u sgradam, Zavod imati će pravo dati odpovjed čim dužnik bude bio bezuspješno opomenut i jedan cigli put da podnese dokaz, da su iste bile osigurane proti požaru.

§ 38.

Povratak uzajmljene glavnice sliedi redovno dopadkom amortizacije ubrojenim u godištini, koja se povisuje od šest do šest mjesecî uz suvremeno smanjenje glavnice i kamatâ.

Tablica *B* prikazuje obračunanje interesâ i dopadaka amortizacije u trideset i šest godina jedne glavnice od fior. 1000, izplative u godištinam od 6%, polugodišnjim rokovim od 30 fior. svaki.

§ 39.

Dužnik ima pravo, uz predjavu od tri, ili šest mjesecî, dati odpovjed za povratak ciele zaostatne glavnice, ili jednog diela iste; nu, kada se radi o povratku jednog diela glavnice, ovaj nemože sliediti nego u roku koji bi sudarao sa jednim od rokova ustanovljenih za izplatu godištinâ, a ima biti ravan barem iznosu desetero susljednjih polugodišnjih rokova.

Izplata odpoviedjenih glavnica može se izvršiti u založnicam izvučenim za njihovu cielu nominalnu vriednost, jali u tekućem novcu, po želji dužnika.

Kad se nebi povratila glavnica, pokle izteče rok odpovjedi, valja postupati prama dužniku isto kao da je pustio minuti rok opredieljeni u zadužnici.

§ 40.

Odpovjedi Zavoda u slučajim § 37, ili dužnika, moraju biti učinjene sudbeno ili po bilježniku, a rok će odpovjedi počet teći onim danom, kojim izteče najbližnja godiština ustanovljena u zajmu. Osim toga odpovjed dužnika, ako podnešena po sudu, ima biti ovjerovljena.

§ 41.

Dužnik može u svako doba potražiti namirnicu za izplaćene godištine, ili za učinjene povratke odpoviedjenih glavnica, padajući samo na njega jedinoga svi dotični troški, kao god i oni za brisanja u zemljišnim knjigam. Ostaje sasvim tim netaknuta obveza dužnika na isplatu uglavljene godištine.

Ako bi jedan treći plaćaoc zahtjevao u mjesto namirnice jednu dokaznicu ustupa (§ 1422 O. Gr. Zak.), to će mu se moći uručiti, ali bez jamstva od strane Zavoda za ustupljenu svotu, i uz pridržanje prava prednosti Zavoda za cio ostatak nepodmirene vjerovine.

§ 42.

Kad bude izplaćen barem četvrti dio glavnice, dužnik moći ća zahtjevati da se uglavi nova osnova amortizacije.

VIII. *O dozvoli zajmova.*

§ 43.

Zavod dozvoljava zajmove do najmanjega iznosa od fior. 200 u založnicam vrhu dobara, i sgradâ, nalazećih se u Kraljevini Dalmaciji, u koliko su upisane u zemljišnoj knjizi. Za zajmove preko fior. 3000 potrebita je privola Zem. Odbora.

Dobra uporabljena izključivo ili većim dielom na obrtničke svrhe, ne mogu sama po sebi služiti ipotekom na postignuće jednog zajma od Zavoda.

Povrh nepokretnih dobara, koja ne mogu zakonito pasti pod zapljenu, povrh kazališta, rudoslovnih zavoda, kameništâ, i sličnih, Zavod nemože nikako dozvoliti zajma.

§ 44.

Zajam može biti udieljen u založnicam u visini do dvije trećine obistinjene vriednosti zemljišnih dobara, a do polovine obistinjene vriednosti sgradâ; na nepokretnine, naprotiv, čija bitnost ne može pasti pod zaplienu, kao povjerbine i slična, neće moći biti udieljen nego samo za trećinu obistinjene vriednosti, i jedino uz privolu nadležne vlasti.

§ 45.

Kano vriednost poljskih dobara, smatrati će se redovito čisti prihod katastalni uglavničen u razmjerju 5 po sto.

Neće se imati obzira na sgrade, na *fundus instructus*, i druga spojena prava.

U svim onim slučajima, u kojim bi se nalazila upisana u zemljišniku procjemba dobara, ili sgradâ, tečajem zadnjih pet godina udilj predstojećih zapitanom zajmu, i kad bi iz te procjembe proizticala manja vriednota negoli iznosi čisti prihod katastalni uglavničen u razmjerju od 5%, trebati će uzeti ovu manju vriednotu podlogom zajma.

Stranka će svakako imati pravo zahtjevati da za naznačenje vriednosti dobara koja da se hipotekiraju, Zavod povede o njezinu trošku komisionalnu iztragu, kojoj će morat prisustvovati jedan povjerenik Odbora Zemaljskoga.

Ali za prisvojiti višu vriednotu tako pronadjenu podlogom zajma, potrebita je uvjek dozvola Zemaljskog Odbora.

§ 46.

Vriednota sgradâ, u koliko bi iste bile podvržene razrednom porezu, procienit će se i obistiniti na isti način kako je ustanovljeno u § 45. glede poljskih dobara.

Glede onih sgrada, koje su podvržene najmovnom porezu, vriednota će im se označiti na temelju srednjeg najma izjavljena za posljednjih šest godina, odbiv od srednje trećinu, vladajuć se po stanju i položaju sgrade, u ime troškova za porez i uzdržanje. Preostajući dohodak, uzmnožen za 16, prestavlja tad glavnu vriednotu.

Ako bi se kroz zadnje tri godine udilj predstojeće zajmu, opazilo da je ubilježena u zemljišnicim ciena procjembe, ili prodaje, manja od one obistinjene kako gori, smatrati će se ova posljednja vriednotom sgrade, kad se kroz isto doba nebi kuća preogradila ili bitno popravila.

Zavod je uoblašćen da eventualno dade razviditi o trošku zajmitelja, kroz vještake, stanje kuće i njezinu procjembenu vriednotu, osobito u svim onim slučajim u kojim nebi bilo moguće prikazati izjavu najma za posljednjih 6 godina.

Procjembena vriednota moći će ipak tek onda služiti podlogom zajma, kad bi ista proizticala manja od srednjeg prihoda kuće u sadašnjem njezinom stanju za tečaj od jedne do pet godinâ.

§ 47.

Zajam koji se ima udieliti neće moći premašiti svotu utunačenu u § 44, ubrojiv sve one dužbine koje bi u zemljišniku imale prednost nad veresijom Zavoda.

U koliko bi paka u izvadku zemljišnika izgledali kao ubilježeni medju dugovinam i tekući državni porezi, ovi se posljednji neće ubrojiti u obračunanju dugovinâ.

Godišnji dopadci računati će se dvadesterostruko, a zaživotni prihodi deseterostruko njihova iznosa.

Tereti, čija se vriednota neda obistiniti, ne smiju redovno imati prednost nad veresijom Zavoda. Iznimka ovom pravilu dopuštena je samo uz privolu Zemaljskog Odbora.

§ 48.

Tražba zajma, ili ustupa jedne ipotekarne veresije ima sadržati:

a) dokaz da je tražitelj vlastnik dobra koje nudi u ipoteku, i kadar obvezati se, a slučajno dokaznicu privole suzanimanih, ili postignutog punomoćja na zajam;

b) izkaz teretâ ležećih na ipoteciranu dobru, putem podnešenja izvadka zemljišne knjige, i osim toga dokaz da su bili podpuno podmireni državni porezi jur iztekli;

c) dokaz, putem izvadaka javnog poreznog ureda, prostorije i vrste obradjivanja poljskih imanja, kao i nametâ, kojima su obterećena; a kad bi se ponudile u ipoteku izključivo sgrade, dokaz rečenog ureda da li su iste podvržene razrednome porezu, ili drugčije podnešenje izjave najma posljednjih šest godina, na temelju koje bio je odmjeren najmovni porez;

d) dokaz da se sgrade ponudjene u ipoteku nalaze u dobrom stanju i da su osigurane proti požaru kod jednog Družtva ovlašćena na takova djelovanja u Državi, ili ponudu na postignuće asikuracije u slučaju dozvole zajma.

§ 49.

Ravnateljstvo je Zavoda uoblašćeno odbiti tražbu zajma bez da navede uzroke, pa i kad su bili redovito podnešeni svi potraženi dokazi i posvjedočenja; ali u takovom slučaju ostaje slobodno tražitelju ponoviti molbu preko istog Ravnateljstva, poput utoka, na Zemaljski Odbor.

§ 50.

U slučaju da se zajam udieli, zajmitelj ima:

a) dati sastaviti izpravu duga u smislu propisâ ovih Pravila;

b) dati je upisati u zemljišnu knjigu;

c) prikazati kroz vrieme koje će mu se opredieliti, izpravu upisanu ujedno sa izvadkom zemljišnika, koji da posvjedoči razred veresija. Kad se to obsluži, biti će zajmitelju izdane založnice.

Sve dokaznice tičuće se zajma, i slučajne odreke prednosti, privol , punomoćja itd. moraju se redovito ovjeroviti.

IX. *Osobita posebna prava Zavoda.*

§ 51.

Dozvoljene su Zavodu sliedeće polakšice:

1.o Iznimke od obćih propisa Zakonâ o odredbinam na pravne posle, izprave, spise i uredovne oprave, udieljene zavodima bavećim se veresionim poslima Zakonom 10 srpnja 1865 drž. Zak. list Br. 55 čl. II i III, i Zakonom 14 Prosinca 1866 D. Z. L. Br. 161.

2.o Sliedeće iznimke od postojećih sudbenih Zakona:

a) Za sve slučaje pravde medju Zavodom i dužnikom, koje se poradjaju iz udieljena zajma, izjavljuje se nadležnim c. k. pokrajinsko Sudište, odnosno c. k. gradska Pretura u Zadru (§ 33, sl. *d*).

b) Glavne knjige Zavoda, a takodjer izvadci iz istih u svako su vrieme podpunim dokazom o iznosku njegovih vjerovnina.

Izpravam Zavoda ne treba sudbenog ili bilježničkog ovjerovljenja eda budu upisane u zemljišnike.

c) Zavod, ukazom izvadka iz svojih glavnih knjiga, ima pravo tražiti od Suda udiljnu ovrhu zaležnog dužnika; Sud je dužan dozvoliti ju bez predtečne tražbe ili razprave, i bez da je izrečena odsuda.

d) Sudbene odluke postignute po Zavodu o zaostavšim vjerovninam, koje u odsutnosti posjednika budu izručene upravitelju ili škrbniku ipoteke, ili uz prisutnost dvaju svjedoka budu pribijene na vratim stana jedne od navedenih osoba, imadu se smatrati kao dostavljeni sasvim redovito.

e) Ako predujmovi od Zavoda udieljeni uz zalog vriednota ne budu točno izplaćeni na dospietni rok, Zavod ima pravo prodati te vriednote uz cienu bursovnog tečaja bez posredovanja Suda, i izvadkom naplatiti sebi predujam, dobitke i odnosne troškove.

f) U slučaju da Zavod potraži uzapt, Sud je dužan udilje, ali na pogibelj i odgovornost Zavoda istoga, primiti predloženog zaptionika i namjestit ga odmah bez obzira na završene prigovore.

Odgovornost Zavoda glede predloženog zaptionika prestaje ako kroz četrnaest dana posjednik uzapćene ipoteke nije zavrgao prigovora proti osobi zaptionika, ili časom kad su se obe stranke sporazumile glede osobe zaptionika, ili ako usljed završenih prigovara Sud odredi zaptionika.

g) Zavod ima pravo ovršnu procjenu poljskih dobara stegnuti na kuće, na fundus instructus i na ostala prava i nuzgredice; pa procjena tako postignuta, pridodana vriednosti zemalja koja je temeljem služila dozvoli zajma, sačinjavati će prvu dražbenu cienu.

Slobodno je ipak Zavodu, u pojedinim slučajevim, kad bi to potrebitim pronašao, da pita procjenu cielog bića.

h) Ako Zavod potraži sudbenu dražbu bića obterećena ipotekarnom veresijom istog Zavoda, Sud ima proučiti predložene dražbene uvjete, do slučaja sporazumno sa vjerovnikom prije upisanim, i odobriti ih svakako ako njim prigovora nema.

Ako sudbenu dražbu bića, na kom je upisana ipotekarna veresija Zavoda, bude tražio drugi koji vjerovnik, ili se traži putem stečaja, ima se, prije konačnog riešenja prošnje, priobćiti Zavodu prepis dražbenih uvjeta predloženih po prositelju, u svrhu da Zavod kroz rok, koji se neće dati produljiti ali se ima opredieliti po okolovštinam, i nemože biti manji od 14 ni veći od 30 dana, predloži sa svoje strane dražbenih uvjeta, jer inače neće se imati obzira na dražbene uvjete kasnije predložene.

Valjanost ipak dražbe poduzete bez tog priobćenja neće se moći pobijati iz tog samog uzroka.

i) Ako drugi vjerovnik poduzme ovrhu bića ipotecirana Zavodu ali za četrnaest dana propusti dalji postupak, Zavod ima pravo prosliediti ovrhom na svoje ime na temelju jur obavljenih ovršnih koraka.

X. *O upravi.*

§ 52.

Ravnanje i nadziranje Zavoda Zemljišne Veresije pripada Ravnateljstvu, Odboru Zemajskom i Zemaljskom Saboru.

§ 53.

Ravnateljstvo upravlja neposredno poslima i imanjem Zavoda, kojeg zastupa prama trećim.

Sve se opreme Ravnateljstva vrše podpisom Zavoda (§ 2).

Proglasi Zemljišno-veresijskog Zavoda eda dobiju zakonitu krjepost, moraju biti učineni u zvaničnom Listu Dalmacije, i slučajno u službenom Listu Bečkom.

§ 54.

Ravnateljstvo sjedi u Zadru, i sastoji:

1. iz jednog plaćenog Ravnatelja,
2. iz četiri upraviteljna Viećnika, kojima će se moći doznačiti nagrada svaki put kad se prikažu na sjednicu, a tu će utanačiti Sabor po predlogu Zemaljskog Odbora,
3. iz jednog plaćenog Tajnika.

Ravnatelja i Tajnika bira Sabor Zemaljski, i oni su zemaljski činovnici.

Četri upraviteljna Viećnika bira Sabor Zemaljski za sav saborski rok, i ostaju na upravi dokgod novi Sabor ne imenuje druge.

Mogu biti nanovo izabrani.

Zemaljski Sabor opredieljuje koji će izmedju Viećnika zamjeniti Ravnatelja, kad bi ovaj bio zapriečen.

Kad bi koji od članova izstupio iz Ravnateljstva prije nego mu izteče rok, Sabor će mu Zemaljski naimenovati zamjenika putem izbora pri svojem najbližem zasjedanju. Nu, kad bi usljed te odreke zapelo poslovanje Ravnateljstvu, te ne moglo zakonito riešavati, nadležati će Zemaljskom Odboru da privremeno poprimi shodne mjere, dok se ne obave novi izbori sa strane Sabora.

§ 55.

Službu Ravnatelja, upraviteljnog Viećnika i Tajnika nemože istodobno obavljati jedan člen Odbora Zemaljskoga.

Službenu nagradu Ravnatelja, i plaću Tajnika utanačuje Sabor, na predlog Zemaljskog Odbora.

§ 56.

Ostali činovnici i poslužitelji zavise od Ravnateljstva.

Odbor Zemaljski, na predlog Ravnateljstva, opredieljuje broj prvih i drugih, preinačuje ga i dieli zvanja.

Ravnateljstvo može pozvati na svoje sjednice jednog pravnika savjetujućim glasom. Njegovu će nagradu utanačiti Odbor Zemaljski, sačuv prije Ravnateljstvo.

§ 57.

Ravnatelj predsjeda sjednicam, i njemu pripada vrhovno ravnateljstvo ciele uprave.

On dieli poslove i referate, sazivlje sjednice Ravnateljstva, ima pravo, toliko svoevoljno koliko na zahtjev davaju drugih Viećnika, dostaviti jedan posao na riešenje Odboru Zemaljskomu, i može uz svoju odgovornost, kad mu se uzčini shodno. poprimiti predsjedničke mjere u svih onim slučajim, u kojim se nebi nametnule obveze Zavodu.

§ 58.

Upraviteljni Viećnici dužni su prisustvovati sjednicam, primati se referata, glasovati o predlozim njima podnešenim, pregledati, na zahtjev Ravnatelja, blagajnu i crpiti izvještaje.

Tajnik je dužan riešavati tekuće posle, doznačene mu referate, sastavljati zapisnike sjednicâ, i pripravljati za opremu zaključke sjednica.

Savjetujući pravnik zastupa Zavod u prepirnim slučajim, i podnaša mnenja, koja se od njega traže.

Ravnateljstvo ustanovljuje, potvrdom Odbora Zemaljskoga, pravilnik za nutarnju upravu posala, glede djelokruga pojedinih poslovača, i glede pravca koji se ima sliediti.

Svaka promjena u rečenom pravilniku biti će podvržena odobrenju Zemaljskog Odbora.

Ravnateljstvo će urediti, uz potvrdu Odbora Zemaljskoga, pravilnik za poslovnice, koje će se ustanoviti u Pokrajini po potrebi, u svrhu da budu posredovale u poslim izmedju Zavoda i stranaka.

§ 59.

Da jedan zaključak postane krjepostan, potrebita je prisutnost Ravnatelja, ili mu zamjenika, i barem dvaju upraviteljnih Viećnika.

Zaključci primaju se većinom glasova; u slučaju da bi broj glasova bio ravan, odlučuje glas predsjednika. Dotični zapisnici moraju biti podpisani od svih učestnika.

Obvezni spisi Zavoda moraju biti podpisani od Ravnatelja i od dvaju upraviteljnih Viećnika.

§ 60.

Zemaljski Odbor vrši nadziranje nad upravom posala, pregleda postupak u smislu Pravila Ravnateljstva, i sudjeluje s ovim opravi nekih važnijih posala.

§ 61.

Odbor Zemaljski posluje osim slučaja naznačenih u Pravilim:

I. Kao nadzirateljna vlast:

a) odobrenjem poslovnog reda Ravnateljstva, potvrdjenjem preinakâ u istom, i odobrenjem pravilnika za poslovnice;

b) razpolažući da mu budu podnešene periodične izkaznice o stanju pojedinih zaklada, kao i ciele uprave, pregledajući bar dva puta na godinu knjige i blagajnu Zavoda, osobitim obzirom na redovitost ipotekâ, na izdavanje i amortiziranje založnicâ;

c) odlučivanjem na utoke proti neobsluživanju obveza poprimljenih po Zavoda (§ 27), i na utoke radi nedozvoljenih zajmova (§ 49);

d) potvrdjenjem dozvolâ na zajmove preko svote od fior. 3000, ili na procjembe izvanredno izvršene po nalogu Zavoda (§ 45).

II. Kano vlast pregledajuća:

a) zasvjedočenjem na svakoj založnici, putem podpisa Predsjednika Odbora Zemaljskoga ili mu zamjenika, i dvaju zemaljskih Prisjednika, da je ista bila izdana na temelju jedne ipoteke, redovito postignute:

b) izdavanjem Ravnateljstvu potvrde o redovnosti postupanja pri zamjeni jedne vrste založnicâ sa drugom, o ustupu starih ili paćenih za nove u slučaju amortizacije.

III. Kao vlast odlučujuća:

a) utanačenjem broja činovnikâ i poslužiteljâ, naimenovanjem istih (§ 56):

b) odlukom dali se ima taknuti pričuvna glavnica (§ 8); tako isto odlučuje:

c) dali se ima označiti postupanje kojega se treba držati pri vučenju na sreću, ili glede pribave potrebitog novca na odkup založnica koje se imadu skoro vući (§ 22);

d) imadu li se zavesti poslovnice;

e) dali se imadu predložiti Odboru Zemaljskom promjene u Pravilim, ili razpust Zavoda (§ 64); i

f) kad mu Ravnateljstvo dostavi koji posao na riešenje (§ 57).

U slučajim navedenim pod III *a)* *f)* trebat će pozvati na dotičnu razpravu kod Odbora Zemaljskoga Ravnateljstvo u zakonitom broju (§ 59), i jedino sa izvještujućim glasom.

§ 62.

Vrhovni nadzor vrši Sabor, kojemu Odbor Zemaljski podnosi godišnje izvješće o tečaju uprave Zavoda, prikazanjem računâ, i jedne izkaznice o stanju založnicâ, postignutih ipoteka, i pričuvne zaklade. Kad postignu potvrdu Zemaljskog Sabora, ti će računi i izkazi biti proglašeni.

§ 63.

Državnoj upravi pridržano je pravo nadziranja nad Zavodom, izuzam odredbu sadržanu u § 7 Drž. Zakona 24 travnja 1874 Br. 48.

X. *O preinaci Pravilâ, i o razpustu Zavoda.*

§ 64.

Ustanove mogu se preinačiti jedino putem Zemaljskog Zakona.

Kad bi se pokazao shodan ili potrebit razpust Zavoda, Odbor Zemaljski, saslušav prje mnenje Ravnateljstva (§ 61 III *e*), podnieti će predlog Saboru Zemaljskomu, koji kad bi se odučio na razpust, ustanovit će i način izvedenja.

Odnosne zaključke trebati će podvrći na Carsku potvrdu.

XI. *O prelaznim odredbam.*

§ 65.

Zemljišno-Veresijski Zavod započeti će svoje djelovanje danom na to opredieljenim u cieloj Dalmaciji, tojest toliko u onim poreznim občinam, gdie zemljišne knjige budu već redovito ustanovljene, kao i u ostalim, gdje se takove knjige ne budu još redovito uvele

§ 66.

Za dozvolu jednog zajma u ovim posljednjim i dok se zemljišnici ne budu redovno zaveli, trebati će obsluživati još i sliedeće:

a) da u tražbi (§ 48) budu uklopljeni u originalu: naslov (osuda, raspis dosude, dioheni spis, pogodba itd. itd.) za koji pripada tražbeniku pravo podpune vlastitosti nad dobrima te nuli u zalog; dokaz putem javnovice mirnog i izključivog posjeda kroz barem 30 godina sa strane onoga koji traži zajam, a u taj se rok može ubrojiti i vrieme posjeda njegovih predvlastnika; stanje upisâ odnosećih se na ista dobra i na osobe, kojih bi posvjedočen posjed, odnosno tim dobrim, koji

će se opravdati putem izvadka javne knjige onog mjesta gdje se nalaze; dokaz putem svjedočbe c. k. poreznog Ureda, da su dobra upisana u poreznim knjigam na ime onoga te ih nudi u zalog, i da sačinjavaju naznačene katastralne čestice;

b) da na ispitu tražbe zajma prisustvuje jedan pravnik (§ 56);

c) da konačna dozvola zajma, ma kolik mu bio iznos, uzavisi od privole Zemaljskog Odbora, kojemu će Ravnateljstvo podnieti tražbu svojim mnenjem;

d) da u pogodbi zajma (§ 33) ipotecirano dobro bude ovjerovljeno, osim brojem katastalne čestice, i točnim opisom položaja i granicâ, i da se zajmitelj obveže da će u svoje vrieme prepisati zalog u zemljišne knjige i podvrći se na olahkoćenje Zavoda svim odnosnim troškovim. Bude li dozvoljen zajam, zajmitelj morati će obslužiti sve propise predstojećeg § 50, i upisati u toliko dokaznicu duga u onu javnu knjigu, koja je krepostna za one porezne občine, u kojim se nalaze dobra što će se založiti.

§ 67.

Jedan mjesec prije opredieljenog dana Odbor Zemaljski dostavit će na javno znanje putem uvrstbe naročite obznane u službeni List Dalmacije i priobćenja iste svim občinam Pokrajine, da će rečenim danom Zemljišno-Veresijski Zavod odpočeti svoje djelovanje, naznačiv koje su porezne Občine, u kojim Zemljišnici redovito posluju, a u kojim ne posluju, i uputiv vlastnike posjedâ u ovim zadnjim, kad bi htjeli tražiti od Zavoda kakav zajam, na dalje obsluživanje propisâ predstojećeg paragrafa.

§ 68.

Dokle god Zavod unapriedjenim svojim razvitkom nebude prikazao potrebu podpuna nutrnjeg ustrojenja, Zemaljski Sabor, na predlog Odbora Zemaljskoga, povjeriti će jednomu od četvero Viećnika, koji će se izabrati, zvanje Ravnatelja. Pokrajinski Sabor opredieliti će od svoje, ili usljed tražbe Ravnateljstva, popraćene odnosnim predlogom Odbora, kada se ima imenovati Ravnatelj, i dan u koji će započeti njegovo djelovanje.

§ 69.

Odbor Zemaljski imati će s toga predložiti Saboru da izabere četiri upraviteljna Viećnika, da opredieli onoga, koji će medjutim vršiti zvanje Ravnatelja, da utanači iznos nagrade koja se ima doznačiti članovim upraviteljnog Vieća u smislu § 54 Br. 2, i napokon da uoblasti Odbor, da obavi imenovanja koja mu pripadaju i da predujmi Zavodu iz zemaljske zaklade novac potrebit (§ 8) za troškove prvog zavedenja, i kojekakve druge.

§ 70.

Kao tajnik Ravnateljstva poslovati će do podpunog nutarnjeg uztrojenja Tajnik Zemaljskog Odbora, ili druga osoba po Odboru opredieljena, a istodobno djelovanja računarstva i blagajne Zavoda, biti će rukovodjena po istim poslovačim koji rukovode ona zemaljske zaklade.

Prilog **A**.

(Zemaljski grb).

Izredak . . . Glavnica . . . . fior. A. V.
Br.

ZALOŽNICA

za . . . . fiorina Austrijske Vriednosti, koja svota uživa godišnju kamatu od 5% izplativu od 1.og . . . . u dva polugodišnja roka, i koja u slučaju vučenja na sreću, biva izplaćena šest mjesecî po vučenju . . . . u cijelom joj nominalnom iznosu od Blagajne Zemljišno-Veresijskog Zavoda Kraljevine Dalmacije.

Ova založnica, ujedno sa odrezcima potrebitim na škadjanje kamatâ, i sa dotičnim talonom, izdaje se na temelju zaključka Ravnateljstva godine . . . Br. . . . . .

Od Zemljišno-Veresijskog Zavoda Kraljevine Dalmacije

Zadar, ...

(L. S.)

N. N.

Ravnatelj

N. N. — N. N.

Upraviteljni Viećnici

Ova založnica bi izdana usljed primljenja odgovarajuće ipoteke u smislu Pravila.

Zadar, ...

(L. S.)

Od Zemaljskog Odbora Dalmatinskoga

N. N.

Predsjednik

N. N. — N. N.

Prisjednici

Prilog **B.**

Osnova amortizacije.

Dospjetni rok polugodišnjeg dopadka: u god.	dneva 1.og	Polugodišnji dopadak	Izplate koje se imadu izvršiti početkom protiuznačenog polugodišta za: upravni trošak fior.	novč.	Polugodišnje kamate fior.	novč.	na odbitak glavnice fior.	novč.	Ukupno fior.	novč.	Ostaje glavnog duga fior.	novč.
1890	Siječnja	—	2	50	25	—	—	—	27	50	1000	—
„	Srpnja	1	1	50	24	88	5	12	31	50	994	88
1891	Siječnja	2	1	49	24	74	5	26	31	49	989	62
„	Srpnja	3	1	48	24	61	5	39	31	48	984	23
1892	Siječnja	4	1	48	24	47	5	53	31	48	978	70
„	Srpnja	5	1	47	24	33	5	67	31	47	973	03
1893	Siječnja	6	1	46	24	18	5	82	31	46	967	21
„	Srpnja	7	1	45	24	03	5	97	31	45	961	24
1894	Siječnja	8	1	44	23	88	6	12	31	44	955	12
„	Srpnja	9	1	43	23	72	6	28	31	43	948	84
1895	Siječnja	10	1	42	23	56	6	44	31	42	942	40
„	Srpnja	11	1	41	23	40	6	60	31	41	935	80
1896	Siječnja	12	1	40	23	23	6	77	31	40	929	03
„	Srpnja	13	1	39	23	06	6	94	31	39	922	09
1897	Siječnja	14	1	38	22	88	7	12	31	38	914	97
„	Srpnja	15	1	37	22	69	7	31	31	37	907	66
1898	Siječnja	16	1	36	22	51	7	49	31	36	900	17
„	Srpnja	17	1	35	22	32	7	68	31	35	892	49
1899	Siječnja	18	1	34	22	12	7	88	31	34	884	61
„	Srpnja	19	1	33	21	92	8	08	31	33	876	53
1900	Siječnja	20	1	31	21	71	8	29	31	31	868	24
„	Srpnja	21	1	30	21	50	8	50	31	30	859	74
1901	Siječnja	22	1	29	21	28	8	72	31	29	851	02
„	Srpnja	23	1	28	21	06	8	94	31	28	842	08
1902	Siječnja	24	1	26	20	83	9	17	31	26	832	91
„	Srpnja	25	1	25	20	59	9	41	31	25	823	50
1903	Siječnja	26	1	24	20	35	9	65	31	24	813	85
„	Srpnja	27	1	22	20	10	9	90	31	22	803	95
1904	Siječnja	28	1	21	19	85	10	15	31	21	793	80
„	Srpnja	29	1	19	19	59	10	41	31	19	783	39
1905	Siječnja	30	1	18	19	32	10	68	31	18	772	71
„	Srpnja	31	1	16	19	05	10	95	31	16	761	76
1906	Siječnja	32	1	14	18	77	11	23	31	14	750	53
„	Srpnja	33	1	13	18	48	11	52	31	13	739	01
1907	Siječnja	34	1	11	18	18	11	82	31	11	727	19
„	Srpnja	35	1	09	17	88	12	12	31	09	715	07
1908	Siječnja	36	1	07	17	57	12	43	31	07	702	64
„	Srpnja	37	1	05	17	25	12	75	31	05	689	89
1909	Siječnja	38	1	03	16	92	13	08	31	03	676	81
„	Srpnja	39	1	02	16	59	13	41	31	02	663	40
	Prenos		53	98	858	40	336	60	1247	98	—	—

Dospjetni rok polugodišnjeg dopadka		Polugodišnji dopadak	Izplate koje se imadu izvršiti početkom protinaznačenog polugodišta za								Ostaje glavnog duga	
u god.	dneva 1.og		upravni trošak		Polugodišnje kamate		na odbitak glavnice		Ukupno			
			fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
	Prenos	—	52	98	858	40	336	60	1247	98	—	—
1910	Siječnja	40	1	—	16	24	13	76	31	—	649	64
„	Srpnja	41	—	97	15	89	14	11	30	97	635	53
1911	Siječnja	42	—	95	15	53	14	47	30	95	621	06
„	Srpnja	43	—	93	15	16	14	84	30	93	606	22
1912	Siječnja	44	—	91	14	78	15	22	30	91	591	—
„	Srpnja	45	—	89	14	39	15	61	30	89	575	39
1913	Siječnja	46	—	86	13	99	16	01	30	86	559	38
„	Srpnja	47	—	84	13	58	16	42	30	84	542	96
1914	Siječnja	48	—	81	13	16	16	84	30	81	526	12
„	Srpnja	49	—	79	12	72	17	28	30	79	508	84
1915	Siječnja	50	—	76	12	28	17	72	30	76	591	12
„	Srpnja	51	—	74	11	83	18	17	30	74	472	95
1916	Siječnja	52	—	71	11	36	18	64	30	71	454	31
„	Srpnja	53	—	68	10	88	19	12	30	68	435	19
1917	Siječnja	54	—	65	10	39	19	61	30	65	415	58
„	Srpnja	55	—	62	9	89	20	11	30	62	395	47
1918	Siječnja	56	—	59	9	37	20	63	30	59	374	84
„	Srpnja	57	—	56	8	85	21	15	30	56	353	69
1919	Siječnja	58	—	53	8	30	21	70	30	53	331	99
„	Srpnja	59	—	50	7	75	22	25	30	50	309	74
1920	Siječnja	60	—	46	7	18	22	82	30	46	286	92
„	Srpnja	61	—	43	6	59	23	41	30	43	263	51
1921	Siječnja	62	—	40	5	99	24	01	30	40	239	50
„	Srpnja	63	—	36	5	38	24	62	30	36	214	88
1922	Siječnja	64	—	32	4	74	25	26	30	32	189	62
„	Srpnja	65	—	28	4	10	25	90	30	28	163	72
1923	Siječnja	66	—	25	3	43	26	57	30	25	137	15
„	Srpnja	67	—	21	2	75	27	25	30	21	109	90
1924	Siječnja	68	—	16	2	05	27	95	30	16	81	95
„	Srpnja	69	—	12	1	34	28	66	30	12	53	29
1925	Siječnja	70	—	08	—	60	29	40	30	08	23	89
„	Srpnja	71	—	—	—	—	23	89	23	89	—	—
	Ukupno	—	71	34	1148	89	1000	—	2220	23	—	—

STATUTO

dell' Istituto di Credito fondiario del Regno di Dalmazia.

I. *Disposizioni generali.*

§ 1.

Allo scopo di promuovere il credito fondiario in Dalmazia, la Rappresentanza provinciale fonda un *Istituto di Credito fondiario,* colla facoltà di accordare prestiti esclusivamente in lettere di pegno sopra beni stabili siti nel Regno di Dalmazia.

§ 2.

L' Istituto ha la sua sede in Zara, porta la firma „Istituto di Credito fondiario pel Regno di Dalmazia" ed ha per suggello lo Stemma provinciale contornato dalla firma predetta.

§ 3.

A coprimento principale delle lettere di pegno servono le ipoteche acquisite in conformità al presente Statuto, nonchè l' importo di fior. 50,000 a ciò destinato dal fondo provinciale del Regno di Dalmazia, la quale destinazione sarà resa palese nelle relative obbligazioni. Oltracciò il Regno di Dalmazia garantisce col suo fondo provinciale per tutti gl' impegni assunti dall' Istituto di Credito fondiario.

II. *Operazioni dell' Istituto.*

§ 4.

L' Istituto di Credito fondiario è autorizzato:

a) ad accordare prestiti, assicurati statutuariamente sui beni stabili, e restituibili in annualità da pattuirsi (§§ 29-48):

b) a farsi cessionario di capitali già assicurati mediante ipoteca (§§ 33, 34);

c) ad emettere in base agli affari indicati *a)* e *b)* lettere di pegno fino all' ammontare degl' importi dovuti dai mutuatari all' Istituto.

La somma complessiva delle lettere di pegno realmente emesse, non può mai oltrepassare la somma complessiva dei crediti ipotecari esistenti.

§ 5.

L' Istituto deve aver cura di collocare a frutto con la maggior possibile sicurezza ogni civanzo disponibile di danaro, e può a tale scopo:

a) scontare le proprie lettere di pegno già estratte ed i coupons d' interessi con scadenza alla più lunga ogni mezzo anno;

b) accordare anticipazioni rifondibili a breve termine, nell' ammontare di tre quarti del valore di Borsa della giornata su lettere di pegno proprie, e di due terzi su quelle di altri Istituti ipotecari, e su carte di Stato.

§ 6.

L' Istituto può negoziare verso provvigione le lettere di pegno proprie rilasciate ad un mutuatario, però soltanto a di lui espressa richiesta ed alle condizioni con lui stabilite.

III. *Del fondo di riserva e di ammortizzazione.*

§ 7.

L' Istituto è obbligato a costituirsi ed a conservare un fondo di riserva fino all' importo di fiorini centomila; esso è destinato a coprire l' eventuali perdite e le spese che non potessero essere soddisfatte dagl' introiti correnti.

§ 8.

Al fondo di riserva affluiscono i guadagni ottenuti col fruttifero impiego dei fondi di cassa, ed in generale tutti gli introiti e civanzi comunque conseguiti, il cui impiego non è altrimenti destinato ed i quali non devono essere adoperati a coprimento delle spese di regia od altre anticipazioni del fondo provinciale.

Quando il fondo di riserva ha raggiunto la cifra stabilita di fiorini centomila, le rendite dello stesso possono essere dalla Dieta destinate a scopi provinciali.

L' importo capitale del fondo di riserva verrà posto a frutto con sicurezza e conteggiato separatamente.

§ 9.

Le perdite sono da coprirsi prima dal fondo di riserva, poi dal fondo di garanzia, ed indi dal fondo provinciale, il quale tanto per questo scopo, che pel primo impianto, accorda all' Istituto anticipazioni all' interesse del 5% all' anno, che saranno da restituirsi coi primi incassi.

§ 10.

Il fondo di ammortizzazione viene formato dalle rate di capitale dovute annualmente dai mutuatari (§ 27 *a*), o dai capitali restituiti in seguito a disdette (§§ 37 e 38) ed è destinato esclusivamente al riscatto mediante estrazione a sorte delle lettere di pegno pel loro intero valore nominale.

IV. *Delle lettere di pegno.*

§ 11.

Le lettere di pegno sono altrettante obbligazioni di regola al portatore, colle quali l' istituto di credito fondiario assicura a chi le possiede il pagamento degl' interessi posticipati e dell' intero capitale nominale in caso ne segua l' estrazione a sorte.

Ogni lettera di pegno sarà perciò firmata dagli organi amministrativi dell' istituto e contrassegnata dalla Giunta provinciale.

§ 12.

Le lettere di pegno verranno emesse in valuta austriaca secondo il formolare *A*, per l' importo di fiorini 1000, fior. 500, e fior. 100, intestate al portatore, o ad un nome determinato, col tasso d' interessi, e col loro riscatto nella stessa valuta.

Il tasso dell' interesse delle lettere di pegno deve essere lo stesso di quello stabilito pel mutuo, per cui furono emesse.

Il tasso dell' interesse viene stabilito dalla Dieta provinciale dalmata.

§ 13.

È autorizzata la vendita delle lettere di pegno alle pubbliche Borse dei Regni e paesi rappresentati al Consiglio dell' impero, e la loro notazione nel listino dei corsi della Borsa.

§ 14.

La lettera di pegno contiene:

a) l' importo capitale in valuta austriaca;
b) il tasso dell' interesse;
c) la scadenza degli interessi;
d) quando sia espressamente richiesto il nome della persona, alla cui mani fu rilasciata;
e) la garanzia pella restituzione dell' intero capitale nominale nel caso di estrazione a sorte;
f) il suggello dell' Istituto, e la firma del Direttore e di due Consiglieri di amministrazione;
g) la conferma della Giunta provinciale, che fu emessa a termini dello Statuto;
h) ed a tergo riportati testualmente i §§ 1 fino a 27 inclusive del presente Statuto.

§ 15.

Il detentore di una lettera di pegno intestata al portatore, è considerato come il proprietario della medesima.

Sta in libertà di ciascuno di far tramutare la lettera di pegno intestata al portatore in altra intestata a nome determinato, o viceversa, come pure di far cangiare lettere vecchie con lettere nuove, o quelle d' importi maggiori con un numero corrispondente di altre lettere d' importo minore, e viceversa. Per queste operazioni sarà da percepirsi una tassa, che verrà stabilita dalla Direzione.

§ 16.

Le lettere di pegno a nome potranno essere trascritte dalla Cassa dell' Istituto ad altro nome qualunque, quando nella relativa cessione, o giro, apparisca firmato il nome di colui, a favore del quale erano intestate, senza responsabilità alcuna da parte dell' Istituto per l' autenticità della firma.

Il proprietario di una lettera di pegno intestata a nome ha in qualunque tempo diritto, presentandola alla Cassa, di chiedere che nei libri sia registrato „non potersi trascrivere al altro nome la presentata lettera di pegno, che nel caso vi sia autenticata la sua firma.“

Questa riserva sarà da annotarsi anche sulla rispettiva lettera di pegno, e per l' annotazione non chiesta contemporaneamente al rilascio della lettera di pegno, si pagherà una tassa da stabilirsi dalla Direzione.

§ 17.

Le lettere di pegno, che:

a) siano indicate espressamente come proprietà di minori, o curatelati;

b) siano intestate a nome di un comune, di una corporazione o fondazione, o di un Istituto amministrato da una pubblica Autorità;

c) sieno vincolate a cauzione;

d) o riguardo alle quali si faccia constatare di una decisione giudiziaria, comunicata dla Cassa dell' Istituto, che ne impedisca la libera disposizione; potranno essere trascritte ad altro nome allora soltanto che sia comprovato il consenso della rispettiva Autorità col mezzo di apposito documento, o con analogo indossamento alla lettera di pegno munito del suggello d' Ufficio.

Se fossero da trascriversi lettere di pegno vincolate a richiesta di persona diversada quella che in essa è indicata qual proprietaria, la medesima dovrà documentalmente provare d averne conseguita la proprietà

§ 18.

Gli interessi delle lettere di pegno intestate a nome saranno pagati verso quietanza

Ogni lettera di pegno intestata al portatore sarà munita di coupons per venti semetri, edi un talon per rilascio di nuovi *coupons* d' interessi fino a che non sia estratta a sorte.

Il pagamento degl' interessi segue ad ogni semestre posticipatamente al 1. Gennio ed al 1. Luglio verso ritiro dei *coupons* scaduti in note di banca.

§ 19.

Si può valersi delle lettere di pegno per mettere a frutto denari di pupilli, capitali di Comuni, corporazioni, chiese, fondazioni, fedecommessi, e di altre istituzioni poste sotto pubblica sorveglianza, e così pure per costituire cauzioni di servizio o di altre intraprese.

§ 20.

Per ottenere l' ammortizzazione delle lettere di pegno e dei loro coupons in caso i perdita, incendio e simili presso l' i. r. Tribunale provinciale di Zara valgono le disposizioni esisenti per le Carte dello Stato.

V. *Dell' estrazione a sorte delle lettere di pegno.*

§ 21.

L' estrazione a sorte delle lettere di pegno ha luogo due volte all' anno, e si fa ublblicamente negli ultimi giorni di Giugno e di Dicembre alla presenza di un membro della Ginta provinciale appositamente delegato, del Direttore, o di chi ne fa le veci, di un Consigliere damministrazione e del Segretario. La prima estrazione dovrà essere fatta alla più lunga tre ani dopo l' emissione delle prime lettere di pegno.

§ 22.

La Giunta provinciale, sentita la Direzione dell' Istituto, stabilisce l' ammontare dell importo destinato al riscatto delle lettere di pegno.

Tre settimane prima dell' estrazione a sorte sarà pubblicato il numero delle lettere i pegno da estrarsi, il cui valore nominale deve corsispondere a quell' importo che all' ultimo di precedente Maggio, e rispettivamente Novembre, formava il complessivo fondo di ammortizzaone, in quanto esso sia divisibile per cento senza lasciare un resto.

I numeri delle lettere di pegno estratte verranno affissi nel locale d' ufficio dell' Istituto e resi noti nei fogli destinati per le sue pubblicazioni. Contemporaneamente saranno anche da pubblicarsi i numeri delle lettere di pegno già estratte, che non fossero state ancora presentate pel pagamento.

§ 23.

Le lettere di pegno estratte saranno pagate dalla Cassa dell' Istituto 6 mesi dopo seguita la estrazione verso restituzione delle lettere di pegno, munite dei rispettivi coupons e talons, nell' intero loro valore nominale, compresivi gli eventuali interessi di tre anni retro.

Le lettere di pegno estinte saranno distrutte assieme ai rispettivi coupons dalla Direzione alla presenza di un membro della Giunta provinciale.

§ 24.

Col termine di scadenza delle lettere di pegno estratte, cessa anche la decorrenza degl' interessi, e perciò non saranno da soddisfarsi i *coupons* relativi oltre al detto termine.

§ 25.

L' importo capitale delle lettere di pegno estratte e non presentate pel riscatto entro 30 anni dall' estrazione cade a beneficio del fondo di riserva, e così pure i coupons non presentati prima dell' espiro di 3 anni dalla scadenza.

VI. *Dei diritti dei possessori di lettere di pegno.*

§ 26.

Il possessore di una lettera di pegno acquista il diritto al puntuale pagamento in iscadenza degl' interessi, e nel caso di estrazione della lettera di pegno, al pagamento della intera somma indicata nella medesima.

Il soddisfacimento degli obblighi dell' Istituto di Credito fondiario, corrispondenti ai premessi diritti dei possessori delle lettere di pegno, è assicurato colla sostanza totale dell' Istituto, e colla garanzia addossata nel § 3 al fondo provinciale della Dalmazia.

§ 27.

Qualora l' Istituto di Credito fondiario non adempiesse agli obblighi assunti coll' emissione delle sue lettere di pegno, competerà in tal caso ai possessori delle medesime, tanto singolarmente quanto congiuntamente, il diritto di chiedere alla Giunta provinciale il debito provvedimento od anche semplicemente di ricorrere all' ordinaria via civile.

In quest' ultimo caso il creditore può far valere in via esecutiva le sue ragioni gia passate in giudicato e non potendo essere soddisfatto coi mezzi dell' Istituto, subentra la garanzia fissata nel § 3.

VII. *Dei rapporti del debitore verso l' Istituto e dei relativi documenti.*

§ 28.

Il debitore, prima di ricevere l' importo del mutuo in lettere di pegno, dovrà presentare il chirografo di debito contenente tutte le condizioni volute dallo Statuto, nonchè tutti gli altri do-

cumenti necessari, giá regolarmente inscritti nei pubblici libri fondiari a garanzia degli obblighi da lui assunti.

§ 29.

Il debitore si obbliga regolarmente:

a) a pagare esattamente ogni anno in rate semestrali anticipate, e senza alcuna detrazione, una somma che superi l' originario importo degl' interessi per lo meno di 1% calcolato sul capitale mutuato. Questo percento verrà conteggiato a diffalco del capitale ad ogni pagamento rateale, restando però in libertá del debitore di convenire per annualità superiori all' 1%;

b) a soddisfare al ricevimento delle lettere di pegno $^1/_4$% del capitale mutuato, ed inoltre ad ogni pagamento rateale $^{15}/_{100}$ p. % ($^{30}/_{100}$ p. % all' anno) sull' importo del residuo debito per spese di regia, e pel fondo di riserva.

Questo importo potrà in seguito essere ribassato per deliberazione della Dieta provinciale.

§ 30.

La prima rata semestrale è da soddisfarsi in contanti prima del ricevimento delle lettere di pegno, conteggiando e saldando tanto l' interesse quanto la quota di ammortizzazione fino al 1. Gennaio od al 1. Luglio, secondo che l' uno o l' altro di questi termini sia il più prossimo al giorno, in cui fu conchiuso il mutuo.

§ 31.

I pagamenti stabiliti nel § 29 devono eseguirsi in valuta corrente, oppure in lettere di pegno scadute, o con coupons d' interessi già maturati.

§ 32.

Per maggiore facilitazione dei debitori, i termini dei pagamenti sarranno porogati di 15 giorni, per modo che essi potranno eseguirli fino al mezzodì del 15 Gennaio o 15 Luglio; scorso però questo termine verranno loro conteggiati sull' arretrato pagamento, senza pregiudizio degli altri diritti spettanti all' istituto, gl' interessi di mora in ragione del 6% all' anno, che in questo caso dovranno essere sempre pagati in contanti.

§ 33.

Il chirografo sul mutuo conseguito dall' Istituto di Credito fondiario deve in principalità contenere le seguenti indicazioni:

a) l' importo capitale del debito in valuta austriaca;

b) i pagamenti (in lettere e cifra) da farsi all' Istituto nei termini convenuti (§ 30);

c) l' obbligo del debitore di pagare, e relativamente di rifondere tutte le tasse di qualunque sorta derivanti dall' affare conchiuso, nonchè tutte le spese occorribili per assicurare o riscuotere il capitale, le rate annuali e le competenze accessorie, compresivi gli eventuali interessi di mora;

d) la dichiarazione del debitore di sottoporsi incondizionatamente agli Statuti dell' Istituto di Credito fondiario, ed a tutti gli obblighi e legali conseguenze che ne derivano, nonchè di assoggettarsi alla competenza dell' i. r. Pretura Urbana e rispettivamente dell' i. r. Tribunale provinciale di Zara, in tutti i casi di lite, qualora l' Istituto non preferisca di convenirlo innanzi al di lui foro ordinario;

e) la precisa descrizione dell' ente costituito in ipoteca, e l' autorizzazione dell' iscrizione del chirografo nei pubblici libri fondiari in assicurazione dei diritti da quella derivanti all' Istituto;

f) la legalizzazione della firma del debitore e di due testimoni; e

g) la dichiarazione di solidarietà di tutti i possessori dell' ente costituito in ipoteca, quando ve ne siano più d' uno.

§ 34.

L' Istituto potrà farsi cessionario di crediti, quando sieno ipotecariamente assicurati in conformità al § 44, semprechè il debitore ceduto acconsenta di sottometersi alle prescrizioni tutte del presente Statuto.

L' adempimento però degli obblighi ulteriori incombenti al debitore a sensi del precedente paragrafo sarà da iscriversi ipotecariamente alla partita e col rango del capitale ceduto, col consenso dei creditori aventi eventualmente una ipoteca simultanea, o di quelli che vengono immediatamente dopo colla loro ipoteca.

§ 35.

Se viene accordato un mutuo sopra una realità su cui gravitano già altri pesi inscritti nel libro fondiario, i quali avrebbero la precedenza sul credito dell' Istituto, si dovrà introdurre nel relativo documento anche la condizione, che ogni qual volta l' Istituto lo ricchiegga, gli sia somministrata la prova, che le prestazioni annuali relative a detti pesi sono state soddisfatte.

Se vengono dati in ipoteca soltanto caseggiati, sarà da assumersi la condizione, che debba essere esibita la dichiarazione della Società assicuratrice (§ 48) „che non sarà estradato l' eventuale risarcimento dei danni al possessore, senza il consenso dell' Istituto di Credito fondiario“ e che regolarmente venga prodotta la quietanza dell' effettuato pagamento del premio d' assicurazione.

Se vengono ipotecati beni fondi, al cui valore contribuiscono gli edifizi in quelli esistenti, l' Istituto è autorizzato a chiedere la dimostrazione ohe questi ultimi siano assicurati contro i danni del fuoco per un ammontare, e per quel tempo ch' esso troverà di destinare.

La Direzione dell' Istituto del pari è autorizzata, ogni qual volta lo ritenga necessario, di chiedere in determinati tempi la dimostrazione che le imposte erariali siano state soddisfatte.

§ 36.

Quando il debitore non soddisfi ai suoi oblighi, la Direzione lo richiamerà al relativo adempimento, fissandogli a ciò un breve termine preclusivo.

L' ammonizione viene intimata di regola a mezzo della posta e tutte le spese relative cadono a carico del debitore.

Scorso il termine fissato, quand' anche l' intimazione non sia avvenuta o sia stata ritardata per qualsiasi causa, l' Istituto avrà diritto di procedere in conformità alle disposizioni dell' art. IV. dell' Ordinanza ministeriale 28 Ottobre 1865 (Boiettino delle leggi dell' impero N. 110).

§ 37.

Di regola l' Istituto non dà la disdetta del capitale al debitore. Soltanto in via di eccezione è riservato il dirtto alla Direzione di chiedere la restituzione entro sei mesi, nei seguenti casi:

a) quando l Istituto si è procurata la convinzione che il valore dell' ente ipotecato si è diminuito in modo da rendere periclitante il credito;

b) quando il debitore, per non aver soddisfatto ai suoi obblighi, fu per tre volte ammonito nel corso di tre anni consecutivi;

c) quando la realità constituita in ipoteca viene colpita d' esecuzione per conto di terzi.

Se l' ipoteca consiste soltanto in edifici, l' Istituto avrà il diritto di dare la disdetta subito che il debitore sia stato frustraneamente ammonito anche una volta sola a fornire la prova, che i medesimi siano stati assicurati contro i danni del fuoco.

§ 38.

La restituzione del capitale mutuato si effettua di regola a mezzo della quota di ammortizzazione compresa nell' annualità, la quale si aumenta di sei mesi verso contemporanea diminuzione dell' importo capitale e degl' interessi, in dotazione del capitale originario.

La tabella *B* rappresenta il calcolo degl' interessi e delle quote di amortizzazione in trentasei anni di un capitale di fior. 1000, affrancabili in annualità del 6% in rate semestrali di fior. 30 ciascuna.

§ 39.

Il debitore ha il diritto, salvo preavviso di tre, o sei mesi, di dare la disdetta per la restituzione dell' intero capitale residuale, o di una parte di esso; quando però si tratti della restituzione di una parte del capitale, questa non può essere effettuata che in un termine che coincida con uno dei termini stipulati pel pagamento delle annualità, e deve ascendere per lo meno all' importo corrispondente a dieci successive rate semestrali.

Il pagamento dei capitali disdetti può effettuarsi in lettere di pegno estratte, o non estrate pel loro valore nominale, od in moneta corrente, a piacere del debitore.

Qualora non venisse affrancato il capitale, spirato che sia il termine della disdetta, il debitore sarà da trattarsi nello stesso modo come se egli avesse lasciato decorrere il termine stabiito nel chirografo di debito.

§ 40.

Le disdette dell' Istituto nei casi del § 37, oppure del debitore, dovranno essere fatte giudizialmente, o mediante notajo, ed il termine della disdetta comincierà a decorrere da quello, in cui va a scadere la prossima annualità stipulata nel mutuo. Oltracciò la disdetta del debitore, qualora sia prodotta giudizialmente, dovrà essere legalizzata.

§ 41.

Il debitore può in ogni tempo chiedere la quietanza per le versate annualità, o per le restituzioni fatte di capitali disdetti, stando però a solo di lui carico tutte le relative spese, nonchè quelle per le cancellazioni nei libri fondiari. Resta non per tanto immutato l' obbligo del debitore al pagamento della stabilita annualità.

Se un terzo pagatore esiga in luogo della quietanza un documento di cessione (§ 1422 C. C. U.), questo gli potrà essere consegnato, però senza garanzia dell' Istituto per tutta la rimanenza del credito non soddisfatto.

§ 42.

Quando sia pagata almeno la quarta parte del capitale, il debitore potrà instare per la issazione di un nuovo piano di ammortizzazione.

VIII. *Della concessione dei mutui.*

§ 43.

L' Istituto accorda mutui fino all' importo minimo di fior. 200, in lettere di pegno sopra realità, e caseggiati, siti nel Regno di Dalmazia, in quanto che siano inscritti in un libro fondiario. Per mutui superiori all' importo di fior. 3000 è necessario l' assenso della Giunta provinciale.

Realità servienti esclusivamente od in massima parte a scopi industriali, non possono da per sè sole servire d' ipoteca per conseguire un mutuo dall' Istituto.

Sopra beni immobili, che per legge non possono colpirsi di esecuzione, sopra teatri, stabilimenti montanistici, cave di pietre, e simili, l' Istituto non accorda mutui in verun caso.

§ 44.

Il mutuo può essere accordato in lettere di pegno fino all' ammontare di due terzi di valore rilevato dei beni fondi, e della metà di quello degli edifizi; all' incontro su realità, la cui sostanza per legge non puo colpirsi di esecuzione, come fedecomessi, o simili, non lo si potrà accordare che per un solo terzo del valore rilevato, e soltanto previa approvazione della competente Autorità

§ 45.

Come valore delle realità campestri, si riterrà di regola la rendita netta catastale elevata a capitale in ragione del 5 per cento.

Non si avrà riflesso ai caseggiati, al fundus instructus, ed ad altri diritti annessivi.

In tutti quei casi, nei quali si trovasse iscritto nel libro fondiario un operato di estimo assunto sopra le realità, o caseggiati, nel corso degli ultimi cinque anni, immediatamente precedenti alla domandata operazione di mutuo, e da questo estimo ne risultasse un valore inferiore alla rendita netta catastale elevata a capitale in ragione del 5%, si dovrà prendere questo minore valore a base dell' operazione.

La parte peró avrà diritto di chiedere che per determinare il valore delle realità da ipotecarsi, l' Istituto proceda a di lei spese ad un rilievo commissionale, al quale dovrà intervenire un fiduciario delegato dalla Giunta provinciale.

Per accettare però il valore maggiore così rilevato a base dell' operazione, si richiede sempre l' assenso della Giunta provinciale.

§ 46.

Il valore dei caseggiati, in quanto questi siano soggetti all' imposta per classi, sarà calcolato e rilevato al modo stesso come ciò è stabilito nel § 45, riguardo alle realità campestri.

Riguardo a quei caseggiati, che sono soggetti all' imposta di pigione, il valore verrà determinato sulla base della media pigione fassionata negli ultimi sei anni, deducendo dalla media un terzo, ed eventualmente anche la metà, secondo lo stato e l' ubicazione dell' edifizio, a titolo di spese d' imposta e di conservazione. Il reddito che vi rimane, moltiplicato per 16, rappresenta poi il valore capitale.

Se entro il periodo degli ultimi tre anni, immediatamente precedenti all' operazione del mutuo, si trovasse riportato nei pubblici libri fondiari un prezzo di estimo, o di compravendita inferiore a quello rilevato nel modo precedente, si dovrà ritenere quest' ultimo come il valore dell' edifizio, a meno che entro allo stesso termine la casa non sia stata ricostruita od essenzialmente ristaurata.

L' Istituto ha la facoltà di far eventualmente rilevare a spese del mutuatario, mediante periti, lo stato della casa ed il suo valore di stima, specialmente in tutti quei casi nei quali non si possa produrre la fassione di pigione negli ultimi sei anni.

Il valore di stima potrà però allora soltanto servire di base del mutuo da contrarsi, quando esso risultasse inferiore alla rendita media prodotta dalla casa nell' attuale suo stato per il periodo da uno a cinque anni.

§ 47.

Il mutuo da accordarsi non potrà oltrepassare l' importo stabilito al § 44, comprendendovisi tutti quei passivi che nel libro fondiario avessero la precedenza sul credito dell' Istituto.

In quanto però dall' estratto del libro fondiario apparissero annotate fra i passivi anche le imposte erariali correnti, queste non saranno da comprendersi nel computo delle passività.

Le prestazioni annue si calcoleranno al ventuplo, le rendite al decuplo del loro ammontare.

I pesi, il cui valore non è possibile di rilevare, non devono di regola avere la priorità sul credito dell' Istituto. Una eccezione di questa regola è permessa soltanto coll' assenso della Giunta provinciale.

§ 48.

La domanda di mutuo, o di cessione d' un credito ipotecario, deve contenere:

a) la dimostrazione che l' istante sia il proprietario dell' ente offerto in ipoteca, e capace di obbligarsi, ed eventualmente la prova del consenso dei cointeressati, o della riportata autorizzazione a contratare il debito;

b) la dimostrazione dei pesi gravitanti sull' ente ipotecato mediante produzione dell' estrato del libro fondiario, ed oltracciò la dimostrazione d' aver completamente soddisfate le imposte erariali diggià scadute;

c) la dimostrazione mediante estratti dell' uffizio delle pubbliche imposte dell' area e genere di coltura delle realità campestri, e delle imposizioni, onde sono esse aggravate, e qualora venissero offerti in ipoteca esclusivamente dei caseggiati, la dimostrazione del detto uffizio se i medesimi soggiacciono all' imposta per classi od altrimenti la produzione della fassione degli ultimi sei anni, sulla base della quale venne commisurata la imposta di pigione;

d) la prova che i caseggiati offerti in ipoteca si trovino in buon stato e siano assicurati contro i danni del fuoco presso una Società autorizzata a tali operazioni nello Stato.

§ 49.

La Direzione dell' Istituto è autorizzata di respingere la domanda di mutuo senza addurne motivi, anche quando siano state completamente fornite tutte le prove e dimostrazioni richieste; resta libero però in tal caso all' istante di ripeterne la domanda a mezzo della Direzione stessa, in via di ricorso, alla Giunta provinciale.

§ 50.

Nel caso che il mutuo venga accordato, il mutuatario dovrà:

a) far estendere il documento di debito secondo le disposizioni del presente Statuto;

b) farlo inscrivere nel libro fondiario; e

c) produrre, entro il termine che gli verrà assegnato, il documento inscritto, unitamente all' estratto del libro fondiario che giustifichi il rango del credito. Ciò adempiuto, verranno estradate al mutuatario le lettere di pegno.

Tutti i documenti risguardanti il mutuo, nonchè le eventuali rinunzie di prorità, consensi, procure ecc. dovranno essere debitamente legalizzati.

IX. *Diritti speciali dell' Istituto.*

§ 51.

Sono accordate all' Istituto le seguenti facilitazioni:

1. Le eccezioni dalle disposizioni generali delle leggi sulle tasse per affari legali, documenti, scritti ed operazioni d' ufficio, concesse agl' istituti che si occupano d' affari di credito colla legge 10 Luglio 1865 B. I. N. 55 Art. II. III. e colla legge 14 Dicembre 1866 B. L. I. N. 161.

2. Le seguenti eccezioni dalle vigenti leggi giudiziarie:

a) Per tutti i casi di lite tra l' Istituto ed il debitore derivanti dai rapporti del mutuo concesso, viene dichiarato competente l' i. r. Tribunale provinciale, rispettivamente l' i. r. Pretura urbana di Zara (§ 33, lett. *d*).

b) I libri maestri dell' Istituto e così pure gli estratti degli stessi costituiscono in ogni tempo la piena prova rispetto alla cifra dei suoi crediti.

I documenti dell' Istituto non abbisognano di giudiziale o notarile legalizzazione per essere intavolati.

c) L' Istituto ha diritto, verso produzione di estratto dai suoi libri maestri, di chiedere l' immediata esecuzione in giudizio del debitore moroso; il Giudizio deve accordarla senza che vi sia bisogno di precedente petizione e pertrattazione e senza che sia pronunziata sentenza.

d) I decreti giudiziali ottenuti dall' Istituto relativamente a crediti arretrati, i quali in assenza del possessore vengono intimati all' amministratore o curatore dell' ipoteca, oppure in presenza di due testimonii vengono attaccati alla porta di abitazione di una delle persone nominate, sono da considerarsi intimati in pieno ordine.

e) Se le anticipazioni accordate dall' Istituto verso pegno di carte di valore non vengono puntualmente pagate all' epoca della scadenza, l' Istituto ha diritto di vendere questi valori al prezzo del listino di borsa senza intervento del Giudizio, e di indenizzarsi col ricavato dell' anticipazione, censi e relative spese.

f) In caso d' istanza per sequestro da parte dell' Istituto, il Giudizio deve immediatamente, però verso rischio e responsabilità dell' Istituto stesso, accettare il proposto sequestratario, ed introdurlo tosto senza riguardo alle eccezioni sollevate.

La responsabilità dell' Istituto per il proposto sequestratario cessa se entro quattordici giorni il possessore dell' ipoteca sequestrata non ha sollevato eccezioni verso la persona del sequestratario, ovvero dal momento in cui entrambe le parti si misero d' accordo sulla persona del sequestratario, ovvero se in seguito alle eccezioni sollevate un sequestratario venne destinato dal Giudizio.

g) L' Istituto ha diritto di limitare l' estimo esecutivo dei beni di campagna ai caseggiati, al fundus instructus ed agli altri diritti ed accessorii, e l' estimo così ottenuto, unito al valore dei fondi preso a base della concessione del mutuo, ha da costituire il primo prezzo d' asta.

Resta però libero all' Istituto, in singoli casi, nei quali lo trovasse necessario, di chiedere l' estimo giudiziario di tutta la realità.

h) Se l' asta giudiziaria di un bene gravato di un credito ipotecario dell' Istituto viene chiesta dall' Istituto stesso, il Giudizio deve esaminare le proposte condizioni d' asta d' accordo eventualmente con un creditore precedentemente iscritto, ed approvarle senz' altro se non ostano eccezioni.

Se l' asta esecutiva di un bene, su cui è iscritto un credito ipotecario dell' Istituto, viene chiesta da un' altro creditore ovvero in via di concorso, dovrà prima della finale evasione dell' istanza comunicarsi all' Istituto una copia delle condizioni d' asta proposte dall' istante, per l' effetto che l' Istituto, entro un termine non prorogabile da commisurarsi secondo le circostanze, che non dovrà essere minore di 14 nè maggiore di 30 giorni, abbia a proporre anche da parte sua condizioni d' asta, mentre altrimenti a condizioni d' asta proposte più tardi non si avrebbe alcun riguardo.

La validità però di un' asta intrapresa senza questa comunicazione non può essere impugnata per questo solo motivo.

i) Se un' altro creditore intraprende l' esecuzione di un bene ipotecato all' Istituto, ma per quattordici giorni ommette di proseguire i relativi passi, l' Istituto ha il diritto di continuare l' esecuzione in proprio nome sulla base dei seguiti passi esecutivi.

X. *Dell' amministrazione.*

§ 52.

La Direzione e sorveglianza dell' Istituto di Credito fondiario vengono esercitate dalla Direzione, dalla Giunta provinciale, e dalla Dieta provinciale.

§ 53.

La Direzione tiene l' immediata amministrazione degli affari e della sostanza dell' Istituto e lo rappresenta rimpetto a terzi.

Tutte le spedizioni della Direzione si fanno colla firma dell' Istituto (§ 2).

Le pubblicazioni dell' Istituto di Credito fondiario, per avere effetto legale, devono essere fatte nella Gazzetta ufficiale della Dalmazia, ed eventualmente anche nella Gazzetta ufficiale di Vienna.

§ 54.

La Direzione ha la sua sede in Zara e si compone:

1. di un Direttore stipendiato;

2. di quattro Consiglieri d' amministrazione, ai quali potrà esser assegnato un compenso per la loro comparsa ad ogni seduta, da fissarsi dalla Dieta sopra proposta della Giunta provinciale;

3. di un salariato Segretario.

Il Direttore ed il Segretario vengono eletti dalla Dieta provinciale e sono impiegati provinciali.

I quattro Consiglieri d' amministrazione vengono eletti dalla Dieta provinciale per l' intero periodo dietale. e continuano nell' amministrazione fino a che una nuova Dieta provinciale non abbia passato ad altre nomine.

Essi possono essere rieletti.

La Dieta provinciale destina chi fra i Consiglieri d' amministrazione abbia da sostituire il Direttore, nei casi di suo impedimento.

Uscendo taluno dei membri della Direzione prima dell' espiro del mandato, la Dieta provinciale ne procede alla surrogazione mediante elezione nella prossima sua convocazione. Qualora però in conseguenza di questa uscita la Direzione non si trovasse in numero sufficiente per deliberare validamente, incomberà alla Giunta provinciale di prendere in via provvisoria le opportune disposizioni, sino a che siano seguite le nuove elezioni per parte della Dieta.

§ 55.

L' ufficio di Direttore, di Consigliere d' amministrazione, e di Segretario non è compaibile colla temporanea funzione di membro della Giunta provinciale.

L' assegno di funzione del Direttore ed il salario del Segretario vengono fissati dalla Dieta, sopra proposta della Giunta Provinciale.

§ 56.

Gli altri impiegati e servi dipendono dalla Direzione.

La Giunta provinciale, sopra proposta della Direzione, fissa il numero dei primi e dei secondi, lo modifica e conferisce gl' impieghi.

La Direzione può chiamare alle sue sedute un legale con voto consultivo. Il di lui compenso viene fissato dalla Giunta provinciale, sentita in proposito la Direzione.

§ 57.

Il Direttore ha la presidenza nelle sedute, e tiene la direzione superiore di tutta l' amministrazione.

Esso ripartisce gli affari ed i referati, convoca le sedute direttoriali, ha il diritto, tanto da sè, quanto dietro ricerca di altri due votanti, di rimettere un affare alla decisione della Giunta provinciale e può sotto sua responsabilità, quando lo reputi necessario, prendere delle disposizioni presidiali in tutti quei casi, in cui non ne vengono imposti degli obblighi all' Istituto.

§ 58.

I Consiglieri d' amministrazione sono obbligati ad intervenire alle sedute, ad assumere referati, a votare sulle proposte loro presentate, e ad intraprendere, dietro richiesta del Direttore, scontri e ritirare informazioni.

Il Segretario è tenuto ad evadere gli affari correnti, i referati assegnatigli, a compilare i protocolli di seduta, e ad apparecchiare per la spedizione i conchiusi di seduta.

Il consulente legale rappresenta l' Istituto in casi contenziosi, e rassegna i pareri, di cui venisse richiesto.

La Direzione stabilisce coll' approvazione della Giunta provinciale, il regolamento sulla gestione interna degli affari, sulla sfera d' azione de' singoli organi e sul procedimento da osservarsi.

Ogni cangiamento del detto regolamanto andrà soggetto all' approvazione della Giunta provinciale.

La Direzione stabilisce coll' approvazione della Giunta provinciale, il regolamento per le Agenzie da istituirsi nella Provincia, secondo il bisogno, ad oggetto che servano d' intermediarie negli affari tra l' Istituto e le parti.

§ 59.

Per la validità d' un conchiuso occorre l' intervento del Direttore, o di chi lo sostituisce, ed almeno di due Consiglieri d' amministrazione.

I conchiusi si prendono a maggioranza di voti; in caso di parità è decisivo il voto del Preside. I protocolli relativi devono essere firmati dagl' intervenuti.

I documenti obbligatori per l' Istituto devono essere firmati dal Direttore e da due Consiglieri d' amministrazione.

§ 60.

La Giunta provinciale esercita la sorveglianza sulla gestione degli affari, controlla il procedimento conforme allo Statuto della Direzione, e coopera con questa all' amministrazione in alcuni più importanti affari.

§ 61.

La Giunta provinciale funge oltre i casi citati nello Statuto:

I. Come autorità di sorveglianza:

a) coll' approvare il regolamento d' affari della Direzione, i cangiamenti del medesimo, ed il regolamento per le Agenzie;

b) col farsi produrre periodici prospetti sullo stato dei singoli fondi, e di tutta la azienda, procedendo almeno due volte all' anno all' esame e scontro dei libri e della Cassa dell' Istituto, con speciale riguardo alla regolarità delle ipoteche, all' emmissione ed ammortizzazione delle lettere di pegno;

c) col decidere sui ricorsi contro l' inosservanza degli obblighi assunti dall' Istituto (§ 27), e sui ricorsi per mutui non accordati (§ 49);

d) coll' approvare la concessione di mutui superiori all' importo di fior. 3000, o su stime fatte eccezionalmente eseguire dall' Istituto (§ 45).

II. Come autorità di controllo:

a) accertando su ciascuna lettera di pegno, mediante la firma del Presidente della Giunta

provinciale o del suo sostituto, e di due Assessori provinciali, che la medesima fu rilasciata in base ad una ipoteca, regolarmente ottenuta;

b) rilasciando alla Direzione la conferma sulla regolarità del procedimento nel permutare una qualità di lettere di pegno con un' altra qualità, nel cambio di lettere vecchie e dannegiate con lettere nuove in caso di ammortizzazione.

III. Come autorità deliberante:

a) fissando il numero degl' impiegati e servi, procedendo alla loro nomina (§ 56);

b) decidendo se il capitale del fondo di riserva debba essere intaccato (§ 8); così pure decide:

c) se si tratti di determinare il procedimento da osservarsi per l' estrazione a sorte, o per rinvenire i fondi occorrenti al riscatto delle lettere di pegno prossimamente da estrarsi (§ 22);

d) se debbano erigersi Agenzie;

e) se debbasi proporre alla Dieta provinciale cangiamenti negli Statuti, o lo scioglimento dell' Istituto (§ 64); e

f) se la Direzione rimette qualche affare alla sua decisione (§ 57).

Nei casi accennati ad III. *a) f)* si dovrà far intervenire alla pertrattazione relativa presso la Giunta provinciale la Direzione in numero legale (§ 59), e con voto soltanto informativo.

§ 62.

La sorveglianza superiore è esercitata dalla Dieta, alla quale la Giunta provinciale dà annua relazione sull' andamento dell' azienda dell' Istituto colla presentazione dei conti, e di un prospetto sullo stato delle lettere di pegno, delle ipoteche conseguite, e del fondo di riserva. Avuta l' approvazione da parte della Dieta provinciale tali conti e prospetti verranno pubblicati.

§ 63.

All' amministrazione dello Stato è riservato il diritto di sorveglianza sull' Istituto, salva la disposizione contenuta nel § 7 della legge dell' Impero 24 Aprile 1874 N. 48.

X. *Della modificazione degli Statuti, e dello scioglimento dell' Istituto.*

§ 64.

Modificazioni allo Statuto possono farsi soltanto per legge provinciale.

Se si rendesse consigliabile o necessario lo scioglimento dell' Istituto, la Giunta provincale, dopo avere ritirato il parere della Direzione (§ 61 III *e*), ne farà proposta alla Dieta provincale, la quale decidendosi per lo scioglimento, stabilirà anche il modo d' effettuarlo.

I relativi conchiusi saranno da assoggettarsi alla approvazione dell' Imperatore.

XI. *Delle dizposizioni transitorie.*

§ 65.

L' Istituto del Credito fondiario darà principio alle sue operazioni col giorno che a ciò verrà destinato in tutta la Dalmazia; cioè tanto in quei Comuni censuari, nei quali i libri fondiari saranno

già regolarmente istituiti, che negli altri, nei quali la regolare introduzione di questi libri non avrà ancora avuto luogo.

§ 66.

Per la concessione di un mutuo in questi ultimi e fino a che nei medesimi sieno regolarmente istituiti i libri fondiari, si dovrà inoltre osservare quanto segue:

a) che nella domanda (§ 48), sieno allegati in originale il titolo (sentenza, decreto di aggiudicazione, atto divisionale, contratto ecc. ecc.), pel quale spetta a chi la presenta il diritto di proprietà piena sopra i fondi che offre in ipoteca; la prova mediante atto di notorietà del possesso pacifico ed esclusivo per almeno 30 anni retro di chi chiede il mutuo, potendosi in questo termine computare pure il tempo di possesso dei di lui preautori; lo stato delle iscrizioni risguardanti i fondi stessi e le persone, di cui venne attestato il possesso, relativamente estratto del libro pubblico del luogo dove sono situati; la prova mediante certificato dell' i. r. Ufficio delle pubbliche imposte, che i fondi sono inscritti nei libri del censo a nome di chi li offre in pegno, e che costituiscono le indicate particelle catastrali;

b) che all' esame della domanda del mutuo v' intervenga un legale (§ 56);

c) che la definitiva concessione del mutuo, qualunque ne sia l' importare, dipenda dall' adesione della Giunta provinciale, alla quale sarà da sottomettersi dalla Direzione la domanda col suo parere;

d) che nel chirografo di mutuo (§ 33) l' ente ipotecato venga identificato, oltrecchè dal numero della particella catastale, dalla precisa descrizione della località e confine, ed il mutuatario si obblighi di prestarsi a suo tempo alla trascrizione del pegno nei libri fondiari e di assumere a sollievo dell' Istituto tutte le inerentivi spese. Venendo accordato il mutuo, il mutuatario dovrà adempiere a tutte le prescrizioni del precedente § 50, e farà segnatamente inscrivere per intanto il documento di debito in quel libro pubblico, che è valevole per quei Comuni censuari, nei quali sono situati gli enti da ipotecarsi.

§ 67.

Un mese prima del giorno a ciò destinato la Giunta provinciale porterà a conoscenza del pubblico mediante inserzione di apposita notificazione nel foglio ufficiale della Dalmazia e comunicazione della stessa ad ogni Comune della Provincia, che con detto giorno l' Istituto di Credito fondiario incomincierà le sue operazioni, indicando quali sieno i Comuni censuari, in cui i libri fondiari regolarmente funzionino, e in quali no, e rimettendo i possidenti di fondi in questi ultimi, quando volessero chiedere dall' Istituto un mutuo, all' ulteriore osservanza delle prescrizioni dell' antecedente paragrafo.

§ 68.

Fino a tanto che l' Istituto pel progredito suo sviluppo non presenterà il bisogno di una completa organizzazione interna, la Dieta provinciale sopra proposta della Giunta affiderà ad uno dei quattro Consiglieri da eleggersi le mansioni di Direttore. La Dieta provinciale determinerà per propria iniziativa, ovvero dietro la domanda della Direzione, accompagnata da relativa proposta della Giunta, quando sarà da nominarsi il Direttore, e l' epoca in cui abbiano da incominciare le di lui funzioni.

§ 69.

Dovrà perciò la Giunta provinciale proporre alla Dieta di passare all' elezione dei quattro Consiglieri d' amministrazione, di designare quello che infrattanto avrà da fungere da Direttore, di fissare l' ammontare del compenso d' attribuirsi ai membri del Consiglio d' amministrazione giusta il

§ 54 N. 2. e finalmente di dar facoltà alla Giunta di procedere alle nomine di sua spettanza e di anticipare all' Istituto dal fondo provinciale i mezzi necessari (§ 8) alle spese di primo impianto ed altre eventuali.

§ 70.

Qual Segretario della Direzione fungerà fino alla completa organizzazione interna il Segretario della Giunta provinciale, od altra persona dalla Giunta destinata, e contemporaneamente le operazioni di Contabilità e di Cassa dell' Istituto verranno eseguite dagli stessi organi che eseguiscono quelle del fondo provinciale.

Allegato **A.**

(Stemma provinciale)

Serie . . .
N.r

Capitale . . . . fior. di V. A.

Lettera di pegno

per . . . . fiorini di Valuta Austriaca, il qual importo gode l' interesse annuo del 5% pagabile dal 1 . . . . in due rate semestrali, e che nel caso di estrazione a sorte, viene pagato sei mesi dopo l' estrazione a . . nel suo pieno importo nominale dalla Cassa dell' Istituto di Credito fondiario del Regno di Dalmazia.

La presente lettera di pegno, unitamente ai coupons occorrenti per riscuotere gli interessi, ed al relativo talon, viene emessa in base al conchiuso della Direzione dell' anno . . N.r . .

Dall' Istituto di Credito fondiario del Regno di Dalmazia.

Zara, ...

(L. S.)

N. N.
Direttore

N. N. — N. N.
Consiglieri d' Amministrazione.

N. N.
Ragioniere

La presente lettera di pegno venne emessa in seguito ad assunzione di corrispondente ipoteca a termini dello Statuto.

Zara, ...

(L. S.)

Dalla Giunta Provinciale della Dalmazia.

N. N.
Presidente

N. N. — N. N.
Assessori

Allegato **B.**

Piano di ammortizzazione.

Scadenza della rata semestrale		rata semestrale	Pagamenti da farsi al principio del controscritto semestre per								Resto debito capitale	
nell' anno	il giorno 1		spese di regia		interessi semestrali		in isconto		Assieme			
			fior.	sol.	fior.	sol.	fior.	sol.	fior.	sol.	fior.	sol.
1890	Gennajo	—	2	50	25	—	—	—	27	50	1000	—
„	Luglio	1	1	50	24	88	5	12	31	50	994	88
1891	Gennajo	2	1	49	24	74	5	26	31	49	989	62
„	Luglio	3	1	48	24	61	5	39	31	48	984	23
1892	Gennajo	4	1	48	24	47	5	53	31	48	978	70
„	Luglio	5	1	47	24	33	5	67	31	47	973	03
1893	Gennajo	6	1	46	24	18	5	82	31	46	967	21
„	Luglio	7	1	45	24	03	5	97	31	45	961	24
1894	Gennajo	8	1	44	23	88	6	12	31	44	955	12
„	Luglio	9	1	43	23	72	6	28	31	43	948	84
1895	Gennajo	10	1	42	23	56	6	44	31	42	942	40
„	Luglio	11	1	41	23	40	6	60	31	41	935	80
1896	Gennajo	12	1	40	23	23	6	77	31	40	929	03
„	Luglio	13	1	39	23	06	6	94	31	39	922	09
1897	Gennajo	14	1	38	22	88	7	12	31	38	914	97
„	Luglio	15	1	37	22	69	7	31	31	37	907	66
1898	Gennajo	16	1	36	22	51	7	49	31	36	900	17
„	Luglio	17	1	35	22	32	7	68	31	35	892	49
1899	Gennajo	18	1	34	22	12	7	88	31	34	884	61
„	Luglio	19	1	33	21	92	8	08	31	33	876	53
1900	Gennajo	20	1	31	21	71	8	29	31	31	868	24
„	Luglio	21	1	30	21	50	8	50	31	30	859	74
1901	Gennajo	22	1	29	21	28	8	72	31	29	851	02
„	Luglio	23	1	28	21	06	8	94	31	28	842	08
1902	Gennajo	24	1	26	20	83	9	17	31	26	832	91
„	Luglio	25	1	25	20	59	9	41	31	25	823	50
1903	Gennajo	26	1	24	20	35	9	65	31	24	813	85
„	Luglio	27	1	22	20	10	9	90	31	22	803	95
1904	Gennajo	28	1	21	19	85	10	15	31	21	793	80
„	Luglio	29	1	19	19	59	10	41	31	19	783	39
1905	Gennajo	30	1	18	19	32	10	68	31	18	772	71
„	Luglio	31	1	16	19	05	10	95	31	16	761	76
1906	Gennajo	32	1	14	18	77	11	23	31	14	750	53
„	Luglio	33	1	13	18	48	11	52	31	13	739	01
1907	Gennajo	34	1	11	18	18	11	82	31	11	727	19
„	Luglio	35	1	09	17	88	12	12	31	09	715	07
1908	Gennajo	36	1	07	17	57	12	43	31	07	702	64
„	Luglio	37	1	05	17	25	12	75	31	05	689	89
1909	Gennajo	38	1	03	16	92	13	08	31	03	676	81
„	Luglio	39	1	02	16	59	13	41	31	02	663	40
	Riporto		53	98	858	40	336	60	1247	98	—	—

Scadenza della rata semestrale		rata semestrale	Pagamenti da farsi al principio del controscritto semestre per								Resta debito capitale	
nell' anno	il giorno 1		spese di regia		interessi semestrali		in isconto		Assieme			
			fior.	sol.	fior.	sol.	fior.	sol.	fior.	sol.	fior.	sol.
	Trasporto	—	52	98	858	40	336	60	1247	98	—	—
1910	Gennajo	40	1	—	16	24	13	76	31	—	649	64
„	Luglio	41	—	97	15	89	14	11	30	97	635	53
1911	Gennajo	42	—	95	15	53	14	47	30	95	621	06
„	Luglio	43	—	93	15	16	14	84	30	93	606	22
1912	Gennajo	44	—	91	14	78	15	22	30	91	591	—
„	Luglio	45	—	89	14	39	15	61	30	89	575	39
1913	Gennajo	46	—	86	13	99	16	01	30	86	559	38
„	Luglio	47	—	84	13	58	16	42	30	84	542	96
1914	Gennajo	48	—	81	13	16	16	84	30	81	526	12
„	Luglio	49	—	79	12	72	17	28	30	79	508	84
1915	Gennajo	50	—	76	12	28	17	72	30	76	591	12
„	Luglio	51	—	74	11	83	18	17	30	74	472	95
1916	Gennajo	52	—	71	11	36	18	64	30	71	454	31
„	Luglio	53	—	68	10	88	19	12	30	68	435	19
1917	Gennajo	54	—	65	10	39	19	61	30	65	415	58
„	Luglio	55	—	62	9	89	20	11	30	62	395	47
1918	Gennajo	56	—	59	9	37	20	63	30	59	374	84
„	Luglio	57	—	56	8	85	21	15	30	56	353	69
1919	Gennajo	58	—	53	8	30	21	70	30	53	331	99
„	Luglio	59	—	50	7	75	22	25	30	50	309	74
1920	Gennajo	60	—	46	7	18	22	82	30	46	286	92
„	Luglio	61	—	43	6	59	23	41	30	43	263	51
1921	Gennajo	62	—	40	5	99	24	01	30	40	239	50
„	Luglio	63	—	36	5	38	24	62	30	36	214	88
1922	Gennajo	64	—	32	4	74	25	26	30	32	189	62
„	Luglio	65	—	28	4	10	25	90	30	28	163	72
1923	Gennajo	66	—	25	3	43	26	57	30	25	137	15
„	Luglio	67	—	21	2	75	27	25	30	21	109	90
1924	Gennajo	68	—	16	2	05	27	95	30	16	81	95
„	Luglio	69	—	12	1	34	28	66	30	12	53	29
1925	Gennajo	70	—	08	—	60	29	40	30	08	23	89
„	Luglio	71	—	—	—	—	23	89	23	89	—	—
	Assieme	—	71	34	1148	89	1000	—	2220	23	—	—

Br. 4219.

(Prilog 6).

Visoki Sabore!

Časti se Zemaljski Odbor podniati na pretres i odobrenje Proračun „Mirovinske Učiteljske Zaklade“ za god. 1888.

Troškovi su predvidjeni na	f.	24.880 : —
Za god. 1887 bilo je odobreno	„	23.125 : —
dakle više	f.	1.755 : —

Povišenje se tumači pomnoženjem umirovljenih učitelja.

Redoviti dohodci Zaklade predloženi su na	f.	9.236 : —
Za god. 1887 bili su odobreni na	„	8.527 : —
dakle više	f.	709 : —

Odbije li se ovaj veći dohodak od navedenog većeg troška, ima se fior. 1.046; i za toliko je veći prinesak iz Zemaljske Zaklade (koji iznosi fior. 15.644) prama onomu od god. 1887.

Glavnica ove Zaklade iznosi sada fior. 25.850 u državnim Obveznicam.

Prilozi dodati Proračunu razjasnuju potanko svaku stavku troška i dohodka.

Zadar, 9 Studenoga 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izviestitelj
Klaić.

Predrazbroj

za god. 1888

Zaklade „Mirovine pučkim Učiteljem“

Potrebština

Redni broj		Za godinu 1888	Prama godini 1887	Potrebština 1888 jest: više	Potrebština 1888 jest: manja	
		fiorinâ A. V.				
1	Troškovi uprave	10	10	—	—	na 1). U tiskanice i druge slučajne.
	Troškovi zavodni:					
2	Mirovine učiteljem i učiteljicam . . .	20735	19157	1578	—	na 2-7. Po Prilogu I.
3	Mirovine udovicam učiteljâ	2341	2315	26	—	
4	Mirovine udovicam slugâ	77	132	—	55	
5	Mirovine sirotam	113	113	—	—	
6	Pripomoći za odgoj	119	119	—	—	
7	Milostinje	985	779	206	—	
	Sbroj .	24370	22615	1755	—	
	Skupa troškova (1-7)	24380	22625	1755	—	
8	Novac uloživ na povišenje glavnice . .	500	500	—	—	na 8). Na napredak zaklade.
	Sbroj potrebštinâ (1-8)	24880	23125	1755	—	

Pokrićc

Redni broj		Za godinu 1888	Prama godini 1887	Pokriće 1888 jest više	Pokriće 1888 jest manje	
		fiorinâ A. V.				
	Dohodci baštine;					
1	Od državnih Obveznica . . . . . . (Prihod u notah od fior. 25,850)	1086	977	109	—	Od 1-6 V. i Prilog II.
	Dohodci zavodni:					
2	Odredbine na plaćah učiteljâ i učiteljicâ	3000	2800	200	—	
3	Umetci najmovni radi praznih služba . .	2000	1600	400	—	
4	Dobitak iz prodaje učionskih knjiga . .	700	700	—	—	
5	Globe radi zanemarena pohadjanja učionâ	250	250	—	—	
6	Odredbine na ostavštinah	2200	2200	—	—	
	Skupa .	8150	7550	600	—	
	Svega dohodaka (1-6)	9236	8527	709	—	
	Prama potrebštini od	24880	23125	—	—	
7	Nastaje manjak koji će se podmiriti Doprineskom iz pokrajinske Zaklade . .	15644	14598	1046	—	
	Sbroj pokrića (1-7)	24880	23125	1755	—	

Zaklada „Mirovine pučkim učiteljem."

Prilog I. Predrazbroju za godinu 1888.

TROŠKOVI

Izkaznica potrebštiná za mirovine i stanje umirovljeniká.

	Broj osoba umirovljenih	Mirovine učiteljem i učiteljicam		Mirovine udovicam učitelja		Mirovine udovicam slugâ		Mirovine sirotam		Pripomoći za odgoj		Milostinje	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
Stanje po Predrazbroju 1887.	97	19156	73 ½	2314	64	131	50	112	50	118	31	779	06
Prestadoše uživati mirovinu (Stavke 3, 29. 73, 80. Predr. 1887)	4	606	85 ½	120	—	54	75	—	—	—	—	—	—
Ostaje .	93	18549	88	2194	64	76	75	112	50	118	31	779	06
Povišenje mirovinâ dodatno udieljenih (Stavka 39, 53, 59, 93) .	—	71	67	—	—	—	—	—	—	—	—	41	25
Skupa. .	93	18621	55	2194	64	76	75	112	50	118	31	820	31
Nove mirovine kasnije doznačene (Stavke 62 uklj. 69, 84, 103, 104. Predraz. 1888) . .	11	2113	67	146	66	—	—	—	—	—	—	165	—
Stanje danom 15 rujna 1887.	104	20735	22	2341	30	76	75	112	50	118	31	985	31
Potrebština (fior. 24370)	—	20735	—	2341	—	77	—	113	—	119	—	985	—

Redni broj	Prezime i ime	Iznosak godišnji fior.	novč.	Odluka kojom bi doznačena mirovina			PRIMJETBE
	Mirovine učiteljem i učiteljicam						
1	Vrankovič Jakov	420	—	Br. 3006	28/12	1872	
2	Midoleo Frane	660	—	„ 2883	16/12	„	
3	Godoi Frane	371	42 ½	„ 3448	15/12	„	
4	Vuletić Dujam	133	33	„ 4046	12/12	„	
5	Kurelić Ante	560	—	„ 397	27/12	„	
6	Milasinović Franka . . .	320	—	„ 608	13/2	1875	
7	Franceski Ipsić Marija . .	224	—	„ 61	9/3	„	
8	Zanoni Dimitri Frane . . .	382	85	„ 1910	2/3	1876	
9	Forti Tereza	440	—	„ 1392	15/5	„	
10	Mihočević Ivan	610	—	„ 3854	22/12	1877	
11	Marinović Marko	116	66	„ 393	26/2	„	
12	Suhor Ivan	670	—	„ 1745	4/7	1878	
13	Duplancić Antica	360	—	„ 147	20/3	1879	
14	Puović Ruže	158	66	„ 2138	3/9	„	
15	Vujnović Florio Ante . . .	610	—	„ 2471	8/11	„	
16	Nikolić Luka	710	—	„ 66	29/11	1880	
17	Oparenović Vicko	300	—	„ 1652	11/6	„	
18	Mihović Mate	250	—	„ 1652	11/6	„	
19	Toso Marko	150	—	„ 1652	11/6	„	
20	Domančić Ante	350	—	„ 1404	12/6	„	na 20) Mirovina bi povišena od f. 305:72 na f. 350 Odl. Br. 203 dne 23/1 1886.
21	Righi Ante	182	86	„ 1717	11/8	„	
22	Stefani Božica	146	28	„ 1127	14/8	„	
23	Martinović Elizabeta . . .	257	14	„ 2934	14/9	„	
24	Gnalo Dijana	120	—	„ 2955	14/9	„	
25	Gospodnetić Vicko	150	—	„ 3099	19/10	„	
26	Petrović Ivan	710	—	„ 2904	21/11	„	
27	Galasso Elizabeta	120	—	„ 4357	4/1	1881	
28	Batistić Nikola	144	—	„ 1299	3/5	„	
29	Britvić Luigji	385	—	„ 727	29/5	„	
30	Čipin Frane	415	—	„ 1230	15/7	„	
31	Obuljen Petar	212	14	„ 1573	17/7	„	
32	Lujak Vinko	150	—	„ 1694	24/8	„	
33	Zufić Andrija	275	—	„ 1849	24/8	„	
34	Plancić Jozip	182	85	„ 3972	20/1	1882	
35	Gutt Marijana	100	—	„ 3969	9/2	„	
36	Maroli Petar	660	—	„ 482	18/3	„	
37	Cippico Nikola	300	—	„ 597	1/4	„	na 37) Povišena mirovina od f. 275 na f. 300 Odl. 11/7 1886 Br. 2401.
38	Tocilj Frane	165	—	„ 1363	4/8	„	
39	Midžor Petar	365	71	„ 1751	4/11	„	
40	Macchiedo Jerko	285	71	„ 3209	28/3	1883	

Redni broj	Prezime i ime	Iznosak godišnji fior.	novč.	Odluka kojom bi doznačena mirovina	PRIMJETBE
41	Meneghello Frane	321	43	Br. 1188 7/8 1883	
42	Kukuljica Pavao Ante . . .	128	33	„ 1247 8/8 „	
43	Karković Ivan Frane . . .	102	66 1/2	„ 1750 6/9 „	
44	Nani Agustin	760	—	„ 2570 1/10 „	
45	Kalogerà Božidar	340	—	„ 3783 12/2 1884	
46	Granić Mandalina	317	71	„ 3781 25/2 „	
47	Vranjican Frane	233	33	„ 552 27/3 „	
48	Vusio Jerko	198	33	„ 1630 2/7 „	
49	Ivulić Ante	325	—	„ 1666 8/7 „	
50	Glušćević Ante	87	50	„ 2186 18/9 „	
51	Bržesina Marić Jakovica . .	93	33	„ 584 26/2 1885	na 51) Povišena mirovina
52	Marinković Dominik . . .	321	43	„ 423 12/3 „	od f. 70 na f. 93:33
53	Mazzocco Jozip	340	—	„ 1055 22/5 „	Odl. 6/2 1887 Br. 239.
54	Kovačević Andrija	231	43	„ 972 23/5 „	
55	Peršić Filomena	183	42	„ 1726 27/8 „	
56	Gospodnetić Janpetar . . .	180	—	„ 2113 22/9 „	
57	Jelić Dražoević Juraj . . .	140	—	„ 2907 2/1 1886	na 57) Povišena mirovina
58	Batistić Marko	371	43	„ 2786 25/1 „	od f. 116:66 na 140
59	Foretić Jakov	231	42	„ 4103 26/1 „	Odl. 5/2 1887 Br. 3501.
60	Ljubić Dominik	462	85	„ 2914 22/4 „	
61	Vukotić Juraj	128	33	„ 1689 21/6 „	
62	Diana Petar	240	—	„ 1795 19/8 „	Nova mirovina
63	Pezelj Mate	720	—	„ 2902 16/9 „	„ „
64	Lovrović Zakarija	282	85	„ 2904 23/9 „	„ „
65	Luzzi Nani Angjelina . . .	93	33	„ 3462 21/11 „	„ „
66	Allegretti Nikola	231	42	„ 4647 5/2 1887	„ „
67	Šarić Petar	87	50	„ 240 6/2 „	„ „
68	Cipčić Bragadin Ivan . . .	308	57	„ 1495 4/5 „	„ „
69	Alačević Nikola	150	—	„ 1833 6/7 „	„ „
	Skupa .	20735	22		
	Mirovine udovicam učiteljâ.				
70	Stazić Boschi Tereza . . .	333	33	„ 3006 28/12 1872	
71	Brusina Degan Jozica . . .	140	—	„ 3006 „ „	
72	Kurir Giovannizio Viktorija .	122	50	„ 3006 „ „	
73	Skoršur Marija	105	—	„ 3006 „ „	
74	Kirigin Katarina	133	33	„ 3966 19/12 1874	
75	Dorkić Micheli Marija . . .	233	33	„ 726 3/4 1875	
76	Andreis Angjelini Marija . .	100	—	„ 1456 28/5 „	
77	Fokorni Usmiani Jozica . .	100	—	„ 2071 13/7 „	

Redni broj	Prezime i ime	Iznosak godišnji fior.	novč.	Odluka kojom bi doznačena mirovina	PRIMJETBE
78	Matulović Angjelija . . .	122	50	Br. 1780 $^{21}/_{6}$ 1878	
79	Pavlović Katarina	126	66	„ 152 $^{15}/_{2}$ 1880	
80	Kurir Katarina	168	—	„ 821 $^{31}/_{3}$ 1881	
81	Scalco Jela	116	66	„ 1099 $^{4}/_{6}$ 1884	Nova mirovina.
82	Kovačević Veronika . . .	220	—	„ 1535 $^{18}/_{9}$ 1885	
83	Skoršur Jeričević Perina . .	173	33	„ 1196 $^{22}/_{4}$ 1886	
84	Gvozdenović Margarita . .	146	66	„ 2481 $^{29}/_{6}$ 1887	
	Skupa .	2341	30		
	Mirovine udovicam slugā.				
85	Devecchi Katarina	76	75	„ 3006 $^{28}/_{12}$ 1872	
	Mirovine sirotam.				
86	Družeić Ivan	112	50	„ 260 $^{26}/_{2}$ 1878	Kao god. 1887.
	Pripomoći za odgoj.				
87	Pavlović Emilij	31	67	„ 1013 $^{16}/_{5}$ 1880	
88	Jeričević Jerko	21	66	„ 1196 $^{22}/_{4}$ 1886	
89	Jeričević Tereza	21	66	„ „ „ „	
90	Jeričević Vicko	21	66	„ „ „ „	
91	Jeričević Ivan	21	66	„ „ „ „	
	Skupa .	118	31		Kao god. 1887.
	Milostinje.				
92	Brusina Marija	30	—	„ 3006 $^{28}/_{12}$ 1872	
93	Čukić Marijana	50	—	„ 3006 „ „	
94	Plakuta Ane	31	50	„ 3006 „ „	
95	Bronjara Vicko	100	—	„ 3078 $^{14}/_{1}$ 1873	
96	Brusina Adela	17	—	„ 3762 $^{12}/_{11}$ 1875	
97	Skoršur Marijana	30	—	„ 3728 $^{23}/_{11}$ „	
98	Berlanga Ante	165	—	„ 2337 $^{26}/_{8}$ 1880	na 98) Povišena mirovina od f. 173:75 na f. 165 Odl. $^{1}/_{3}$ 1887 Br. 232.
99	Lukinović Špiro	180	—	„ 2940 $^{10}/_{10}$ 1881	
100	Paštrović Katarina . . .	60	—	„ 3593 $^{20}/_{11}$ 1883	
101	Ružević Nikola	116	66	„ 2327 $^{24}/_{7}$ 1884	
102	Ljubić Katarina	40	15	„ 1852 $^{4}/_{8}$ 1885	
103	Marinović Trifo	52	50	„ 73 $^{21}/_{8}$ 1887	Nova milostinja
104	Mravak Ljubica	112	50	„ 72 $^{20}/_{1}$ „	„ „
	Skupa .	985	31		

Zaklada „Mirovine pučkim učiteljem.“

Prilog II. Predrazbroju za godinu 1888.

DOHODCI

Br. redni		Iznosak predraz-brojen za 1888	Iznosak odobren za 1887	OPAZKE
	I. Dohodci baštine.			
1	od državnih Obveznica . .	1086	977	na 1). Državne Obveznice, vlastitost Zaklade Mirovine Učiteljem, dandanas iznose fi. 25.350. Na tom iznosku koji uprav obstoji izračunaje se odnosna dobit, koja iznosi fior. 1086.
	II. Dohodci zavodni.			
2	Odredbine na plaćah učiteljâ i učiteljicâ	3000	2800	na 2). Po novom zakonu učionskom 3 svibnja 1886, kojim se doplata odmjera 15% od najnižeg najma. predlaga se za god. 1888 dohodka od odredbinâ fior. 200 više nego se bilo predbrajalo za god. 1887.
3	Umetci najmovni radi praznih služba	2000	1600	na 3). Obzirom na prave izpadke što se postiglo zadnjeg trogodišta, po kojim je svedje nadmašio se predrazbrojeni iznosak, predlaga se za god. 1888 veći iznosak od fior. 400.
4	Dobit prodajom učionskih knjiga	700	700	na 4). Neznajuć još iznosak što će dopasti Dalmaciju iz naznačenog naslova, stavlja se za g. 1888 iznosak od fior. 700, koliko je bilo predračunano za 1887.u

Br. redni		Iznosak predraz-brojen za 1888	Iznosak odobrem za 1887	O P A Z K E
5	Globe radi nemarna pohadjanja	250	250	na 5). Za god. 1888 predlaga se iznosak jednak onomu god. 1887.
6	Odredbine na ostavštinah . .	2200	2200	na 6). Kao na br. 5.
	III.			
7	Doprinesak iz pokrajinske Zaklade	15644	14598	na 7). Nedotičak Mirovinske zaklade nastavši od prave potrebštine od fior. 24.380 napram ukupnom dohodku od fior. 9236, jest f. 15,144 Da bi napredovalo uglavničenje i tim se učvrstila Mirovinska Zaklada, nadodano je . . . . f. 500 s toga predrazbraja se Doprinesak iz pokrajinske Zaklade . . . . . . f. 15,644

Br. 4550.

(Prilog 9).

Visoki Sabore!

Časti se Zemaljski Odbor podniti Visokomu Saboru na pretres i odobrenje Proračun „Zemaljske Učionske Zaklade“ za god. 1888, sastavljen po C. K. Zemaljskome Učionskome Vieću.

Proračunu je dodan izkaz sa razjasnjenjem, toliko glede podmire koliko glede troškova, i 18 priloga (4 podmire, 14 troškova).

Troškovi za god. 1888 predloženi su na . . . . f. 277.395:—
Dočim je odobreno za god. 1887 . . . . „ 269.666:—
dakle više . . . . f. 7.729:—

Uzrok tome višku ima se pripisati poboljšanju plaća pučkim učiteljim i podučiteljem usljed Zakona 3 svibnja 1886 Br. 21, povišenju najmovina za učionske sgrade, a nešto i pomnoženju broja pučkih učiona.

Dohodci proračunani su za god. 1888 na . . . . f. 148.474:—
dočim za god. 1887 bilo je predloženo . . . . „ 146.774:—
dakle više . . . . f. 1.700:—

Obzirom na okolnost da neke od novih predloženih učiona otvorit će se stopro kroz godinu 1888, a neke možda neće se ni otvoriti radi oskudice učitelja, Zemaljski Odbor drži da trošak izpasti će svakako manji od onog proračunana po C. K. Zemaljskome Učionskome Vieću, i predlaže se zato da se od svote ukupnoga troška odbije paušalno fior. 2.395, tako da troškovi budu uvršteni u Proračun sa fior. 275.000.

Na taj način manjak koji se ima pokriti doprineskom iz Zemaljske Zaklade iznieti će f. 126.526:—
i prama onomu odobrenu za god. 1887 na . . . . „ 122.892:—
veći je . . . . f. 3.634:—

Zadar, 9 Studenoga 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izviestitelj
Klaić.

Predrazbroj „Zemaljske Učionske Zaklade“ Kraljevine Dalmacije za godinu 1888.

Naslov		Predloženo za godinu 1888	Odobreno za godinu 1887	Za godinu 1888 više	Za godinu 1888 manje
		Austrijske Vriednosti			
	Potrebština.				
I.	Troškovi uprave	700	700	—	—
II.	Beriva učiteljskog osoblja	204328	201724	2604	—
III.	Beriva služinčadi	246	246	—	—
IV.	Troškovi učionâ	62330	57205	5125	—
V.	Pripomoći privatnim učionam	6191	6191	—	—
VI.	Troškovi u odgoj učiteljâ	2000	2000	—	—
VII.	Troškovi u učiteljske skupštine	1000	1000	—	—
VIII.	Ini troškovi	600	600	—	—
	Skupa	277395	269666	7729	—
	Paušalni odbitak	2395			
	Ostaje	275000		5334	
	Pokriće.				
I.	Vlastiti dohodci	3350	3350	—	—
II.	Doprinesak Občinâ	91670	89470	2200	—
III.	Doprinesak Države	52454	52454	—	—
IV.	Povratak predujmova za gradnju i popravu učionskih stanova	1000	1500	—	500
	Sbroj	148474	146774	1700	—
	Manjak što se ima nadomiriti				
V.	Pokrajinskim doprineskom	126526	122892	3634	—
	Skupa	275000	269666	5334	—

Pokr. Učionska Zaklada

Predrazbroj 1888.

Razbrojitba Potrebštine

Stavka			Predloženo za godinu 1888	Odobreno za godinu 1887	Za godinu 1888 više	Za godinu 1888 manje	Prilozi
			Austrijske Vriednosti				
	Naslov I.						
1	Troškovi uprave.		700	700	—	—	I.
	Naslov II.						
	Beriva učiteljskog osoblja:						
	a) Katekelam:						
2	Nagrade.		5000	5000	—	—	II.
	b) Učiteljem i učiteljicam:						
3	Najmovi i druge plaće	189,548	—	187334	2214	—	III.
4	Nagrade i pripomoći.	3,500	—	3500	—	—	IV.
5	Zamjenine	300	—	300	—	—	V.
			193348				
	c) Učiteljem pomoćnih učiona:						
6	Nagrade.		5980	5590	390	—	VI.
	Sbroj Naslova II. .		204328	201724	2604	—	
	Naslov III.						
	Beriva službinčadi:						
7	Najam i naknada stanarska jednome bidelu.		246	246	—	—	VII.
	Naslov IV.						
	Troškovi učiona:						
	a) u Stanove:						
8	Izdržavanje sgrada.	800		800	—	—	VIII.
9	Stanarine	46570		43469	3101	—	III.
10	Nameti.	269		85	184	—	III.
			47639				
	b) u Pokućstvo:						
11	Poprava i nabava pokućstva		3000	2000	1000	—	IX.

Stavka			Predloženo za godinu 1888	Odobreno za godinu 1887	Za godinu 1888 više	Za godinu 1888 manje	Prilozi
			Austrijske Vriednosti				
	c) u Pisarske potrebe i Ureda;						
12	Odsjećnice pisarske	8594	—	8334	260	—	III.
13	Odsjećnice ogrieva	197	—	217	—	20	III.
			8791				
	d) u Učila:						
14	Knjige, zemljovidi, tablice itd.	1800	—	1200	600	—	X
15	Učionski Vrtlovi.	1100	—	1100	—	—	XI.
			2900				
	Sbroj Naslova IV. .		62330	57205	5125	—	
	Naslov V.						
16	Pripomoći privatnim učionam		6191	6191	—	—	III
	Naslov VI.						
	Troškovi u odgoj učiteljâ:						
17	Doprinesak učionske zaklade u podporine gojenaca kod državnog Učiteljišta		2000	2000	7729	—	XII.
	Naslov VII.						
	Troškovi u učiteljske skupštine:						
18	Skupština pokrajinska		1000	1000	—	—	XIII.
	Naslov VIII.						
	Ini troškovi:						
19	Dnevnice, putbine i premještaji		400	400	—	—	XIV.
20	Razna		200	200	—	—	
	Sbroj Naslova VIII. .		600	600	—	—	
	Ukupna potrebština .		277395	269666	7729	—	

Razjasnenja

razlikam napram predrazbroju odobrenu za godinu 1887.

Potrebština za 1888 iznosi . . . . f. 277,395
napram onoj od god 1887 od . . . . „ 269.666
viša je . . . . f. 7,729
a poradja se radi snovanog ustanovljenja novih učiona, toli redovitih kolih pomoćnih, jer u pokućstvo za iste, u učila i stanarine skače trošak na naslovu „Troškovi Učiona,“ osim većeg troška u beriva učiteljskog osoblja.

Napose ukazuje se

Veća potrebština:

f. 2214 na stavci 3.oj „Najmovi i druga beriva učiteljem“ za službe novih učiona, što se imadu popuniti, kao iz razbrojitbe Priloga III. i Podpriloga.

„ 390 na stavci 3 „Nagrade poučiteljem pomoćnih učiona,“ za nove pomoćne učione popisane u Prilogu VI.

„ 3101 na stavci 9 „Stanarine.“ To nastaje usljed stanarine od fior. 500 za gradjansku učionu u Šibeniku uzete na se mjesto Občine; usljed stanarina za nove učione i povišenja obstojećih stanarina. Trošak ovog naslova o svakoj učioni napose razbrojeno je u Prilogu III.

„ 184 na stavci 10 „Nameti.“ Bio je priuzet mjesto Obćine Šibenske, porez na stanove one gradjanske učione, dočim, po pogodbi ostaje na teret najmodavca f. 175
Daće godišnje za osiguranje od požara na učionici u Zemuniku, vlastitosti učionske zaklade . . . . „ 9
Skupa f. 184

„ 1000
„ 260
„ 600 } na stavkâ 11, 12 i 14. Povišak troška stoji pram većim potrebam usljed zavedenja novih učiona.

Skupa f. 7749

napram

Manjoj potrebštini:

f. 20 na stavci 13 za trošak ogrieva glede ženske učione u Benkovcu.

f. 7729

Pokr. Učionska Zaklada

Predrazbroj 1888.

Razbrojitba Pokrića.

Stavka		Predloženo za godinu 1888	Odobreno za godinu 1887	za godinu 1888 više	za godinu 1888 manje	Prilozi
		Austrijske Vriednosti				
	Naslov I.					
	Vlastiti Dohodci.					
1	Dobiti od Državnih Obveznica	296	296	—	—	I.
	Dohodci zakladina i naslova privatnog prava:					
2	*a*) Zaklade Sv. Mihovila u Trogiru 2730	—	2730	—	—	II.
3	*b*) Zaklade Radović 324	—	324	—	—	III.
	3054					
	Sbroj Naslova I.	3350	3350	—	—	
	Naslov II.					
4	Doprinesak Občinâ	91670	89470	2200	—	IV.
	Naslov III.					
	Doprinesak Države.					
5	*a*) za učione u obće	41654	41654	—	—	
6	*b*) za gradjansku učionu i ratarski tečaj u Šibeniku .	4800	4800	—	—	
7	*c*) za gradjansku učionu i teknički tečaj na Korčuli .	5500	5500	—	—	
8	*d*) za pomorski tečaj na Silbi	500	500	—	—	
	Sbroj Naslova III.	52454	52454	—	—	
	Naslov IV.					
9	Povratak predujmova za gradnju i popravu učionskih stanova	1000	1500	—	500	
	Sbroj .	148474	146774	1700	—	
	Manjak što se nadomiruje					
	Naslov V.					
10	Pokrajinskim Doprineskom	128921	122892	6029	--	
	Skupa Pokrića .	277395	269666	7729		

Razjasnenja

razlikam napram predrazbroju odobrenu za godinu 1887.

Prihodi predmnievani za god. 1888 iznose	f. 148.474
oji napram onim god. 1887 od	„ 146.774
iši su	f. 1,700
Nego pošto troškovi predračunani nadmašuju one od god. 1887	„ 7,729
oprinesak pokrajinski mora da je od onoga za god. 1887 veći	f. 6.029

Napose ukazuje se

Povišenja prihoda.

f. 2200 na stavci 4 „Doprinesak Obćina," a to usljed zavedenja novih učiona, te novih učionskih okoliša podvrženih doprinesku.

Napram

Smanjenju prihoda:

f. 500 na stavci 9 „Povratci predujmova" po faktičnom stanju, koji izpada iz upisnikâ učionske zaklade.

f. 1700.

Br. 4803.

(Prilog 8).

Visoki Sabore!

Zemaljski Odbor ima čast podnieti na pretres i odobrenje proračun Zemaljske Zaklade za god. 1888.

Potrebština iznosi . . . . f. 451.491
pramu odobrenoj za god 1887 na . . . . „ 442.777
viša je . . . . f. 8.714

Uzrok ovom povećanju potanko je naznačen u razjasnjenjima dodanim proračunu. Ovdje budi samo napomenuto da se ima jedino prepisati uvrštenoj svoti od fior. 8000 za gradnju jednog tako zvanog paviljona za izoliranje u bolnici Šibenskoj, kojega se prieka potreba dokazala pri harajućoj pošasti u onom gradu. Da nema tog vanrednog troška, neizbježivo svakogodišnje povišenje troška za učione, bilo bi nadoknadjeno štednjama pri drugim točkam, i potrebština za dojduću godinu bila bi ostala mal da ne jednaka onoj tekuće.

Nego povećanjem pristojbine izravnih poreza i potrošarine stvara se mogućnost da se veći trošak pokrije bez povećanja ijednog zemaljskog prireza, koji dakle ostaju pri visini tekuće godine.

Manjak je u predloženome računu, mal da ne jednak onome u tekućemu. Ali neće biti mučno odstranite ga kroz godišnju upravu štednjom pri raznim naslovim.

Zemaljski Odbor ima čast predložiti neka Visoki Sabor zaključi:

1. Potrebština zemaljske zaklade za god. 1888 proračunana je na f. 451.491; a osobiti dohodci ustanovljeni su na f. 81.223.

2. Na podmiru iztičućeg manjka od f. 370.268 udareni su sliedeći zemaljski nameti:

a) Prireza 34% izravnim porezom zemljarine, kućarine, obrtarine, dohodarine (pristojbina vanredna i redovita);

b) Prireza 100% potrošarini po cieniku dodanu zakonu 18 svibnja 1875 (Z. Z. L. Br. 51) na sve stvari, izuzam točke 3, 4, 6;

c) Posebne odredbine na uvoz u sva mjesta podložna potrošarini:

na pivo . . . . f. 0:90
na žeste neosladjene . . . „ 3:—
na žeste osladjene . . . . „ 4:50

od svake metričke cente (Zem. Zakon 17 studenoga 1880 Br. 62.)

Zadar, 9 Studenoga 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izviestitelj
Klaić.

Predrazbroj

„Pokrajinske dalmatinske Zaklade“

za godinu 1888.

Potrebštine.

NASLOVI		TOČKE		Predloženo za godinu 1888		Odobreno za godinu 1887		Prama onoj godine 1887 svota predložena za 1888 iznaša	
				po točki	po naslovu	po točki	po naslovu	više	manje
				Fiorina A. V.					
I.	Troškovi uprave	1	Doznake službovne članovom Zemaljskog Odbora	13100		13100		—	—
		2	Služba Odborove pisarne u tom dnevnice i putbine njezinu osoblju	6620		6753		—	133
		3	Stanarine	1065		900		165	—
		4	Blagajnička služba	700		700		—	—
		5	Računarska služba	1700		1700		—	—
		6	Graditeljna služba	1800		1800		—	—
		7	Izdavanje Lista pokrajinskih zakona	800		800		—	—
		8	Troškovi za Sabor Kraljevine	7682		7682		—	—
					33467		33435	32	—
II.	Navrćanje boginjâ				3000		3000	—	—
III.	Zaprate				1600		1600	—	—
IV.	Kazničari				400		400	—	—
V.	Ustamba	1	Oružaništva	28517		28555		—	38
		2	Vojništva	2000		2000		—	—
					30517		30555	—	—
VI.	Priprega				6000		6000	—	—
VII.	Putevi	1	Gradnja i poprava predielnih puteva	4000		4000		—	—
		2	Uzdržanje predielnih puteva	4700		4700		—	—
		3	Nabava i poprava ratila	300		300		—	—
		4	Pripomoći Obćinam	4000		4000		—	—
					13000		13000	—	—
VIII.	Vode				2000		2000	—	—
			Prenosak		89984		89990	—	6

Potrebštine.

NASLOVI			TOČKE	Predloženo za godinu 1888 po točki	Predloženo za godinu 1888 po naslovu	Odobreno za godinu 1887 po točki	Odobreno za godinu 1887 po naslovu	Prama onoj godine 1887 svota predložena za 1888 iznaša više	Prama onoj godine 1887 svota predložena za 1888 iznaša manje
				Fiorina A. V.					
			Prinosak		89984		89990		6
IX.	Bolnice	1	Bolestnici	106018		101272		4746	—
		2	Rodilje	2500		2500		—	—
		3	Ludjaci	21342		21926		—	584
		4	Nahodi	46374		45936		438	—
		5	Mirovine onim koji su služili kod Bolnicâ i njihovim potomkom	3416		2872		544	—
					179650		174506	5144	—
X.	Podpore umjetnosti i zanatom	1	Podporine moroplovne	600		600		—	—
		2	Podporine dvojici da se usavrše u zanatu	900		900		—	—
		3	Na poboljšanje lončarstva u Dalmaciji	300		300		—	—
					1800		1800	—	—
XI.	Podpore knjizi				400		400	—	—
XII.	Učione	1	Doprinesak pokrajinskoj učionskoj zakladi	126526		122892		3634	—
		2	Doprinesak Mirovinskoj učiteljskoj zakladi	15644		14598		1046	—
					142170		137490	4680	—
XIII.	Pokrajinski dug	1	Zajam god. 1883	19049		19195		—	146
		2	Zajam god. 1886	17038		16996		42	—
					36087		36191	—	104
XIV.	Razni troškovi				1400		2400	—	1000
			Svega Potrebštinâ		451491		442777	8714	—

Pokriće.

NASLOVI		TOČKE		Predloženo za godinu 1888 po točki	Predloženo za godinu 1888 po naslovu	Odobreno za godinu 1887 po točki	Odobreno za godinu 1887 po naslovu	Prama onoj godine 1887 svota predložena za 1888 izmaša više	Prama onoj godine 1887 svota predložena za 1888 izmaša manje
				Fiorina A. V.					
I.	Dohodci vlastiti pokrajinske zaklade	1	Od Državnih i Pokrajinskih Obveznica		603		603	—	—
II.	Dohodci Bolnicâ	1	Bolestnici	6461		5665		796	—
		2	Nahodi	459		371		88	—
					6920		6036	884	—
III.	Naknade bolničkih troškova	1	Bolestnici	57100		56771		329	—
		2	Ludjaci	15100		15944		—	844
		3	Nahodi	200		200		—	—
					72400		72915	—	515
IV.	Naknade zapratnih troškova				1300		1300	—	—
V.	Prirez pokrajinski izravnim porezom		34% na zemljarinu, kućarinu, obrtarinu, dohodarinu, a na ukupnu pristojbinu od fior. 650.000		221000		216580	4420	—
VI.	Prirez pokrajinski potrošarini		100% na sve stvari izuzam stavke 3. 4. 6. cienika, a na fior. 125.000		125000		121157	3843	—
VII.	Uvozarina	1	Na pivo 90 novč. na metricku centu, a na metričkih centa 4133	3719		3719		—	—
			Na rakiju neosladjenu i na žestu fiorina 3 od metričke cente, a na met. cent. 4900	14700		14700		—	—
			Prenosak	18419	427223	18419	418591	8632	—

Pokriće.

NASLOVI		TOČKE		Predloženo za godinu 1888 po točki	Predloženo za godinu 1888 po naslovu	Odobreno za godinu 1887 po točki	Odobreno za godinu 1887 po naslovu	Prama onoj godine 1887 svota predložena za 1888 iznaša više	Prama onoj godine 1887 svota predložena za 1888 iznaša manje
				Fiorina A. V.					
			Prinosak	18419	427223	18419	418591	8632	—
		3	Na likere i druge žestine osladjene fiorina 4 : 50 od metričke cente, a na 80 met. cent.	360		360		—	—
					18779		18779	—	—
VIII.	Razni dohodci				700		700	—	—
			Svega Pokrića		446702		438070	8632	—
			Sravnav potrebštine		451491		442777	8714	—
			Nastaje manjak koji će se podmiriti iz blagajničkih pretičaka.		4789		4707	82	—

A. Razbrojitba troškova.

Naslovi	Točke i njihove razbrojitbe.		Iznosak Fiorina
I. Troškovi uprave	Toč. 1. Doznake službovne članovom Zemaljskog Odbora, a to:		
	Predsjedniku	f. 3500	
	Četvorici prisjednika po fior. 2400	„ 9600	13100
	Toč. 2. Služba Odborove pisarne:		
	Tajniku	f. 1200	
	Ravnatelju	„ 1150	
	Pisaru	„ 750	
	Dvama slugam po fior. 400	„ 800	
	Dodatak jednome slugi	„ 120	
	Stanarska naknada dvojici sluga po fior. 50	„ 100	
	Prepisavanje i kameno-tiskanje	„ 700	
	Hartije, tiskanice, svieće, drva i druge potrebštine ureda i pisarne	„ 600	
	Pokućstvo i poprave	„ 300	
	Dnevnice i putbine osoblju Odbora	„ 300	
	Mirovine bivšemu Častniku pisarne	„ 600	6620
	Toč. 3. Stanarine:		
	Za jedan pod u kući Cosmacendi, gdino su smješteni Uredi Odborovi, dvie sobice pod podom i drvarica na prizemlju		1065
	Toč. 4. Blagajnička služba:		
	Doprinesak c. kr. državnoj Blagajnici za blagajničku službu, što opremaju c. kr. Pokrajinska blagajna i i cc. kk. Porezni i Carinarski Uredi u pokrajini		700
	Toč. 5. Računarska služba:		
	Doprinesak c. kr. državnoj Blagajni za računarsku službu opremljenu po Računarskom Namjestničkom Odsjeku		1700
	Toč. 6. Graditeljna služba:		
	Najam tekničkomu vještaku	f. 1000	
	Dnevnice i putbine istomu	„ 800	1800
	Prenosak		24985

Naslovi	Točke i njihove razbrojitbe	Iznosak Fiorina
	Prinosak .	24985
	Toč. 7. Izdavanje lista pokrajinskih zakona	800
	Toč. 8. Troškovi za Sabor Kraljevine: *a)* Putbine zastupnikom nestojnicim u Zadru f. 1350 *b)* Dnevnice 36.im Zastupnikom po fior. 4 na dan, a za 25 dana „ 3600 *c)* Brzopiscim „ 800 *d)* Tiskanje spisa i razprava Saborskih „ 1000 *e)* Stanarine i porez „ 132 *f)* Razni troškovi „ 800	7682
	Sbroj od Naslova I.	33467
II. Navrćanje boginja	Dnevnice i putbine navrćaocem	3000
III. Zaprate	Troškovi unutri u zemlji na osobe zapraćene na njihov dom, i što se naknadi pokrajinskim zakladam inokrajnim po Carevini za dalmatince amo zapraćene	1600
IV. Kazničari	Naknada zakladam drugih pokrajina u Carevini za hranu dalmatinskih pripadnika zatvorenih u Popravnicam	400
V. Ustamba	Toč. 1. Ustamba Oružaništva: *a)* Stanarina kasarnâ i pisarnâ, za stanove c. k. Častnika itd. f. 25695 *b)* Pokućstvo novih postaja u Boki i 3.i obrok duga od fior. 13.934: 95 „ 2322 *c)* Ini troškovi (poprave) „ 500 Sbroj f. 28517 Toč. 2. Ustamba Vojništva: Pokrajinski dopunjak naknadam ustanovljenim za ukonačenje vojnika f. 2000	
	Sbroj od Naslova V.	30517
VI. Priprega	Dugovina na teret pokrajinskoj zakladi da podmiri pripregovinu što je predplatilo c. kr. Vojništvo i Oružaništvo	6000

Naslovi	Točke i njihove razbrojitbe		Iznosak Fiorina
VII. Putevi	Uzdržanje, pregradnje i gradnje po cielo novih puteva nedržavnih (Prilog I.)		13000
VIII. Vode	Radje vodovodne		2000
IX. Bolnice	Toč. 1. Bolestnici	f. 106018	
	„ 2. Rodilje	„ 2500	
	„ 3. Ludjaci	„ 21342	
	„ 4. Nahodi	„ 46374	
	„ 5. Mirovine, oskrbine i druga pravilna providjenja i milostinje osobam koje su služile kod Bolnicâ i njihovim potomkom	„ 3416	
	Sbroj naslova IX.		179650
X. Podpore umjetnosti i zanatom	Toč. 1. Podporine moroplovne, 4 po fior. 150	f. 600	
	„ 2. Podporine dvama gojencem, da se usavrše u zanatu	f. 900	
	„ 3. Na poboljšanje lončarstva u Dalmaciji	f. 300	
	Sbroj naslova X.		1800
XI. Podpore knjizi	Podpore književnim radjam		400
	Toč. 1. Doprinesak pokrajinskoj učionskoj zakladi	f. 126526	
	Toč. 2. Doprinesak Mirovinskoj učiteljskoj zakladi	f. 15644	
	Sbroj Naslova XII.		142170
XIII. Pokrajinski dug	Toč. 1. Zajam 1883.		
	a) Godišbina za dobit i utrnuće	f. 17603	
	b) Dohodarina III. razreda i prirezi	f. 1130	
	c) Biljegovine na coupons	f. 316	
	Sbroj fior.	19049	

Naslov	Točke i njihove razbrojitbe	Iznosak
		Fiorina
	Prinosak . .	19049
	Toč. 2. Zajam 1886.	
	a) Godišbina za dobit i utrnuće f. 15860	
	b) Dohodarina III. Razreda „ 1096	
	c) Biljegovina na coupons „ 82	
	Skupa f. 17038	
	Sbroj naslova XIII.	36087
XIV. Razni troškovi	Troškovi koji ne upadaju u predjašnje naslove	1400

B. Razbrojitba prihoda.

Naslov	Točke i njihove razbrojitbe.	Iznosak Fiorina
I. Vlastiti dohodci pokrajinske zaklade	Dobiti na Državnih i pokrajinskih Obveznicah	603
II. Dohodci bolnica	Toč. 1. Bolestnici } Prilog II. f. 6461 „ 2. Nahodi „ 459 Sbroj naslova II.	6920
III. Naknade bolničkih troškova	Toč. 1. Bolestnici } Prilog II. f. 57100 „ 2. Ludjaci „ 15100 „ 3. Nahodi „ 200 Sbroj naslova III.	72400
IV. Naknade zapratnih troškova	Što Občine dalmatinske i druge Pokrajine u Čarevini naknadjuju što je pokrajinska Zaklada predujmila na osobe zapraćene k svojoj kući	1300
V. Prirez izravnim porezom	34% na porezu: zemljarini, kućarini prihodnoj i razrednoj, obrtarini i dohodarini, odmjereno na ukupnoj pristojbini od fior. 650.000.	221000
VI. Prirez potrošarini	100% na svim stvarim izuzam stavke 3, 4 i 6 cienika, a to na pristojbini od fior. 125.000.	125000
VII. Uvozarina	1. Na pivo 90 novčića od metričke cente, na 4133 metr. cente f. 3719 2. Na rakiju neosladjenu i na žestu fior. 3 od metr. cente, na 4900 metr. centa „ 14700 3. Na likere i druga žestoka pića osladjena fior. 4:50 od metr. cente, na 80 metr. cente „ 360 Sbroj naslova VII.	18779
VIII. Prihodi razni	Prihodi koji ne upadaju u predjašnje naslove	700

Prilog I. Razbrojitbe.

Naslov 7. Putevi.

NAZNAČENJE RAZBROJKA	Iznosak posebni fiorina	Iznosak ukupni fiorina
Točka I. Gradnje i pregradnje predielnih puteva.		4000
Točka II. Uzdržanje predielnih puteva:		
1. Put Zadar-Posedarje-Jesenice	400	
2. Put Karin-Benkovac-Pakoštani	576	
3. Put Prapatnica-Drniš	360	
4. Put Djeverske-Drniš-Muć-Sinj-Klis	1480	
5. Put Makarska-Kozica (Rodić-cesta)	510	
6. Put Škobaljuša	170	
7. Put Crveni grm — Mali Prolog	12	
8. Put Vodice-Mostine	340	
9. Za sitnije radje	852	
		4700
Točka III. Nabava i poprava ratilâ		300
Točka IV. Pripomoći obćinam za puteve		4000
Skupa . .		13000

Prilog II. Razbrojitbe.

Troškovi i prîhodi bolnica.

TOČKE	Bolnice				
	Zadar	Šibenik	Split	Dubrovnik	Skupa
	fiorina				
Bolestnici					
Troškovi.					
Najmovi činovnikom i liečnikom	2567	1693	1867	1867	7994
Najmovi i nadnice bolničarom i slugam	1284	1218	960	1348	4810
Naknada Milosrdnicam za odjeću	900	780	600	540	2820
Bogoslužba	520	280	380	240	1420
Potrebštine uredu i pisarni	100	100	100	100	400
Stanarine	—	—	—	240	240
Nagrade i podpore	150	150	150	150	600
Nove gradnje	—	8000	—	—	8000
Uzdržanje sgradâ	100	200	800	100	1200
Hrana i liečenje bolestnikâ u bolnicah dalmatinskih (Pod-prilog)	16600	15600	19500	11900	63600
Tereti na vlastitom imetku Bolnicâ	—	80	130	840	1050
Služba brzojava i telefona	42	42	—	—	84
Gojitba vrtla	500	500	—	—	1000
Razni troškovi	200	300	100	100	700
Sbroj	22963	28943	24587	17425	93918
Hrana i liečenje običnih bolestnika dalm. van Dalm.					12000
Hrana i liečenje novakâ kod vojničkih Bolnica					100
Sbroj svih trošaka					106018
Prihodi.					
A. Dohodci baštine.					
Dobiti na državnih i Pokrajinskih Obveznicah	—	25	168	274	467
„ na privatnih pismih	—	14	400	426	540
„ iz prodanih nepokretnina	—	—	—	170	170
Najmovi na kućah u gradu i zemaljah u polju	—	—	264	771	1035
Nasliedne daće	—	—	—	59	59
Doprinesci	—	—	—	4000	4000
Prihodi razni	30	10	10	20	70
Dohodak plodovâ vrtlenih	60	60	—	—	120
Sbroj	90	109	542	5720	6461

TOČKE	Bolnice				
	Zadar	Šibenik	Split	Dubrovnik	Skupa
	fiorina				
Prinosak . .	90	109	542	5720	6461
B. Naknade					
Od bolestnika plaćaocâ	400	250	300	250	1200
Za tamničare političke i zločinske	—	20	40	40	100
Od Občina dalm. (na temelju pokr. Zak. 14. pros. 1866) za bolestnike njihove pripadnike . .	15000	11900	16000	10700	53600
Od drugih Pokrajina u Carev. za njihove pripadnike	600	200	600	600	2000
Od inostranih Država za njihove pripadnike .	70	30	70	30	200
Sbroj . .	16070	12400	17010	11620	57100
Skupa prihoda . .	16160	12509	17552	17340	63561
Rodilje.					
Troškovi.					
Hrana i liečenje siromašnih rodilja dalmatinka kod dalmatinskih Bolnica	800	400	800	400	2400
Hrana i liečenje siromašnih rodilja dalmatinka kod Zavodâ van Dalmacije					100
Sbroj . .					2500
Ludjaci.					
Troškovi.					
Najmovi činovnikom i liečnikom	—	1860	—	—	—
Najmovi i nadnice bolničarom i slugam . . .	—	2400	—	—	—
Naknade Milosrdnicam za odjeću	—	720	—	—	—
Bogoslužba	—	280	—	—	—
Potrebštine uredu i pisarni	—	20	—	—	—
Nagrade i podpore	—	60	—	—	—
Nove gradnje	—	—	—	—	—
Uzdržanje sgradâ	—	100	—	—	—
Hrana i liečenje ludih u Ludnici dalmatinskoj (Pod-prilog)	—	13900	—	—	—
Prenosak . .	—	19340	—	—	—

TOČKE	Ludnica u Šibeniku fiorina
Prinosak . .	19340
Tereti na vlastitom biću ludnice	60
Služba brzojava i telefona	42
Gojitba vrtla	600
Troškovi razni	300
Sbroj . .	20342
Hrana i liečenje ludjaka dalmatinskih van Dalmacije	1000
Sbroj svih trošaka . .	21342
Prihodi.	
Naknade	
Od ludjaka plaćaoca	2000
Od Občina dalmatinskih (na temelju pokrajin. zak. 14. pros. 1866) za ludjake svoje pripadnike .	12900
Od drugih Pokrajina u Carevini za njihove pripadnike	200
Skupa prihoda . .	15100

TOČKE	Zavodi					
	Zadar	Šibenik	Split	Dubrovnik	Kotor	Skupa
	fiorina					
Nahodi						
Troškovi.						
Najmovi činovnikom i nadstojnicam .	1093	1097	1393	1233	450	5266
Nadnice dojiljum	240	310	246	240	264	1300
Naknada Milosrdnicam za odjeću . . .	120	120	120	120	—	480
Stanarine	40	40	40	50	30	200
Potrebštine uredu i pisarni	40	40	40	40	80	240
Nagrade i podpore	—	—	—	—	—	—
Hrana nahodâ van Zavoda	10300	5200	9000	4000	4500	33000
Troškovi uprave (Pod-prilog) . . .	1820	721	1598	1259	340	5738
Troškovi razni	10	10	10	10	10	50
Sbroj . .	13663	7538	12447	6952	5674	46274
Hrana nahodâ na dojitbu van Dalmacije						100
Sbroj svih trošaka . .						46374
A. Dohodci baštine.						
Dobit na Državnih i Pokrajinskih Obvez.	—	—	—	42	6	48
Dohodci od nepokretninâ (nasliedne daće)	—	—	—	—	3	3
Doprinesci	—	—	—	408	—	408
Sbroj . .	—	—	—	450	9	459
B. Naknade.						
Od drugih Pokrajina u Carevini za nahode njihove pripadnike						200
Skupa prihodâ . .						659

TOČKE	Zavodi					
	Zadar	Šibenik	Split	Dubrovnik	Kotor	Skupa
	fiorina					
Bolestnici i Nahodi						
Mirovine.						
Činovnikom mirovine	—	—	—	450	—	450
Udovicam činovnikâ mirovine	560	—	490	693	—	1743
Oskrbine	217	150	205	180	—	752
Milostinje	183	120	60	108	—	471
Sbroj .	960	270	755	1431	—	3416

Razbrojitba

sliedećih točaka Naslova IX. "Bolnice": Hrana i liečenje bolestnikâ u dalmatinskih Bolnicâ (Bolestnici); Hrana i liečenje ludjakâ u pokrajinskoj Ludnici (Ludjaci) i Troškovi uprave kod kuća (Nahodi).

Pod-točke	Bolnica u					Ludnica Šibenska	Nahodište u					
	Zadru	Šibeniku	Splitu	Dubrovniku	Skupa		Zadru	Šibeniku	Splitu	Dubrovniku	Kotoru	Skupa
	fiorinâ austrijanske vriednosti											
Živež	11600	9400	13000	8000	42000	9400	1300	400	500	800	100	3100
Liekovi spravljeni od ljekarnika	3000	2000	1800	1600	8400	700	60	20	200	80	40	400
Liekovi spravljeni kući	200	93	118	100	511	60	—	—	—	—	—	—
Vidarska ratila . . .	—	700	230	750	1680	—	—	—	—	—	—	—
Pokućstvo, rublje itd. .	200	700	400	—	1300	276	—	—	—	—	—	—
Odielo i platno . . .	200	417	434	150	1201	1612	150	46	498	189	—	883
Postelje i oprave . . .	200	1100	1518	290	3108	984	100	55	70	—	—	225
Drva i ugljevje . . .	350	280	630	400	1660	290	60	40	40	50	50	240
Svieće	200	300	800	100	1400	300	40	60	150	30	30	310
Pranje	100	100	100	100	400	100	10	20	20	20	30	100
Bogoslužba	60	120	60	50	290	20	—	—	—	—	—	—
Prevoz bolestnikâ . . .	60	100	20	20	200	40	40	50	80	50	50	270
Pokop	200	150	150	240	740	38	50	20	30	30	30	160
Sitni troškovi	230	140	240	100	710	80	10	10	10	10	10	50
Sbroj .	16600	15600	19500	11900	63600	13900	1820	721	1598	1259	340	5738

Razjasnenja

razlikam napram predrazbroju odobrenu za godinu 1887.

A. *Potrebština.*

Potrebština god. 1888 od	f.	451.491
napram onoj god 1887 od	„	442.777
viša je	f.	8.714

osobito radi više potrebe na naslovih „Bolnice“ i „Učione“.

Napose ukazuje se

Viša potreba:

od f. 165 na toč. 3 „Stanarine“ od Naslova I.a „Troškovi uprave“, jer se je godišnji najam od fior. 900 povisio na fior. 1065 Antonu Cosmacendi, vlastniku kuće gdino su smješteni Uredi Zemaljskoga Odbora, usljed nove pogodbe sklopljene za 10 godina, od 1.a siečnja 1888 do 31 prosinca 1897 godine, Odborovom odlukom 24 kolovoza 1886 Br. 3861.

„ 4746 na toč. „Nemoćnici“ od naslova IX „Bolnice“. To je povišenje nastalo, jer se uračunalo f. 8000 za gradnju osamnice kod Bolnice Šibenske.

„ 438 na toč. „Nahodi“ od naslova IX „Bolnice“, jer su se uvrstile svote potrebite za nabave pokućstva, rublja i postelja u Nahodištim, Zadarskom, Šibenskom, Splitskom, i Dubrovačkom.

„ 544 na toč. 5 „Mirovine“ od naslova IX. „Bolnice“, jer se predračunale mirovine Udov. Ergovac (f. 350) i Udov. Batinić (f. 134), kao i milostinja (f. 60) doznačena Ruži Markoča Saborskim zaključkom prosinca 1886.

„ 4680 na naslovu XII. „Učione“ i uprav

na toč. 1. „Doprinesak pok. uč. Zakladi“	f.	3634
„ „ 3. „ Mirovinskoj uč. Zakladi“	„	1046
Skupa	f.	4680

Iz kojih je uzroka porodila se ta viša potreba, to se razabira iz razbrojitba predrazbrojâ učionske Zaklade i Mirovinske učiteljske za godinu 1888, podnešenih Visokomu Saboru na odobrenje.

„ 42 na toč. 2. „Zajam 1886.e“ od naslova XIII. „Pokrajinski Dug“. Pri ovoj točki bili su predbrojeni iznosi uprav potrebiti:

a) godišbina dobiti i utrnuća, kako iztiče iz osnove utrnuća rečenog zajma;

b) dohodarina III.a razreda;

c) biljegovina što se ima izplatiti na coupons izpadajuće god. 1888, a to po nč. 7 na coupons od f. 100 a nč. 13 na one od f. 1000.

Sbroj f. 10,615

Napram

Manjoj potrebi:

„ 133 na toč. 2. „Služba Odborove pisarne" kod Naslova I. „Troškovi uprave", jer je prestala mirovina Udov. Todori Gregi.

„ 38 na toč. I. „Ustamba Oružaništva", jer je spala godišnja odsjećnica, po predrazbroju podnešenu od pokrajinskog Zapovjedništva.

„ 584 na toč. 3. „Ludjaci" od naslova IX. „Bolnice", jer god. 1888 ne treba trošiti u nabavu rublja, odieće itd. za pokrajinsku Ludnicu, jer se nabavilo god 1887.

„ 146 na toč. 1. „Zajam 1883" Naslova XIII. „Pokrajinski Dug" na temelju osnove utrnuća rečenog zajma.

Odnosne pod-točke, kako su popisane na stav. 2 Zajma 1886, nose iznoske što se neobhodno imadu kroz godinu 1888 izplatiti, kano dobiti i na utrnuće, kao dohodarina na coupons i biljegovina.

Skupa f. 1901 a pram tomu stavili se veća potreba od
„ 10615 ostaje ukazani iznosak od
f. 8714 kao veća potrebština.

B. *Pokriće.*

Pokriće za godinu 1888 iznosi	f.	446.702
napram onomu godine 1887 od	„	438.070
iznosi više	„	8.632

osobito radi povišenjâ kod naslova: „Dohodci bolnica."
Prirez izravnim porezom i potrošarini.

Napose ukazuje se

Više Pokriće:

„ 884 na točki 1 „Bolestnici" i 2 „Nahodi" naslova II „Dohodci Bolnica", a to se izbrojilo po izpadcim zadnjeg trogodišta, pa je poskočio poglavito doprinesak Blagog Djela Dubrovačkoga.

„ 329 na toč. 1. „Bolestnici" i 2 „Ludjaci" naslova III. „Naknade bolničkih troškova".

Svota od f. 57,100 izpada po popisnicâ troškova, što imadu naknaditi Občine dalmatinske za njihove pripadnike liečene IV.a tromjeseca 1886, I.a II.a i III.a 1887.

„ 4420 na naslovu V. „Prirez izravnim porezom". Poskače na ovom naslovu prihod prama povišenoj pristojbini državnoj od f. 650,000, dočim god. 1887 predmnievala se je na f. 637,000.

„ 3843 na naslovu VI. „Prirez potrošarini", jer se predmnieva da će poskočiti i državna pristojbina, kako je poskočila god. 1887.

Sbroj f. 9476

Prinosak f. 9476

napram

Manjemu pokriću:

"	844	na toč. 2 „Ludjaci" Naslova III. „Naknade bolničkih troškova." Svota od f. 15,100, predračunana na ovoj stavci, koja je f. 844 manja nego je bila god. 1887, udarila se je na temelju preglednica napomenutih na stavci 1 „Nemoćnici„ većeg pokrića.
		te izpada
f.	8632	višeg pokrića ukupnoga.

Br. 4802.

(Prilog 9).

Visoki Sabore!

Časti se Zemaljski Odbor podnieti na pretres i odobrenje Proračun „Zemaljske poljodjelske Zaklade“ za god. 1888.

Do sada ovom zakladom postupalo se je kao i sa ostalim manjim, kojimi Zemaljski Odbor upravlja, i kojim je cielj točno opredieljena pri zavedenju, naime podnosio se samo Visokomu Saboru na odobrenje konačni račun.

Ali budući znamenitost zaklade narasla, i pošto dohodci iste u razne svrhe se upotrebljavaju, Zemaljski Odbor, da smanji svoju odgovornost, i da Visokomu Saboru pruži priliku da se o upotrebljenju dohodakâ izrazi, odluči da počam od dojduće godine 1888, Proračun ove Zaklade bude sastavljen i po Visokomu Saboru odobren.

Troškovi su utanačeni su f. 16,400 i udareni su prama vjerojatnom dohodku, koji se temelji na uspjehu zadnjih godina. Troškovi pod 6 prvih točaka može se reći da su stalni, jer počivaju, ili na formalnim obvezam, ili na objetanjim kojim se nemože doći smanje, ili na mnogogodišnjemu običaju. Točka 7 je nestalna i najprvo ima se udariti prama dohodku; pa joj je i uporaba dvostruka, tako da kad nebi bila potrošena ciela razpoloživa svota, služio bi pretičak na povećanje glavnice.

Pri sastavljenju proračuna imalo se obzira i na Saborski zaključak god. 1884, glede uporabe polovice dohodaka ove zaklade u vodene radje na korist poljodjelstva. Mal da ne polovica svote točke 6 ide u rečene radje, tojest fior. 2300 poprieko; a kad se ova svota sbroji sa onom točke 7, imade se f. 8300, tojest više od polovice proračunanog dohodka.

Zadar, 9 Studenoga 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izviestitelj
Klaić.

Predrazbroj zaklade „**Pokrajinsko Poljodjelstvo**“ god. 1888.

		Iznosak posebni (fiorina A. V.)	Iznosak ukupni (fiorina A. V.)
	Potrebština		
1	Troškovi uprave		200
	Troškovi zavodni:		
2	Pripomoći Poljodjeljskim Zadrugam . . . . , ...	200	
3	Pripomoći osobite	500	
4	Plaće i doplate lugarom i poljarom	3500	
5	Pripomoć poljodjeljskoj učioni u Gružu	1000	
6	Pripomoći u pošumitbu i uredjenje bujica	5000	
7	Pripomoći u poljodjelske poboljšice i slučajno na uglavničenje . .	6000	
			16200
	Sbroj potrebštine .		16400
	Pokrića.		
	Prihodi baštine:		
1	Dobiti iz javnih papira	4536	
2	Dobiti sa glavnicâ na zajam	14	
	Prihodi zavodni:		4550
3	Globe od šumarskih prekršaja		11850
	Sbroj pokrića .		16400

Razjasnenja Predrazbroju.

Potrebštine.

Stav. 1. Naslov troškovi uprave f. 200.

Taj iznosak ne nosi nego same tiskanice potrebite u šumarske posle.

God. 1884	potrošilo se . . .	f.	151
„ 1885	„ „ . . .	„	107
„ 1886	„ „ . . .	„	209

Srednjega troška f. 155, stoga predračunano je do f. 200 radi većeg razvitka zaklade.

Naslov troškovi zavodni.

Stav. 2. Pripomoći Poljodjelskim Zadrugam f. 200.

Pripomaga se dvama Družtvom, Zadarskomu i Dubrovačkomu, godišnje svakome f. 100.

Stav. 3. Pripomoći osobite f. 500.

Da se pripomogne podučavanju podkovača u Sinju, i u slične svrhe.

Stav. 4. Plaće i doplate lugarom i poljarom f. 3500.

Taj iznosak odgovara postojećoj plaći 10 šumara i u pripomoć Općinam da uzdrže lugare i poljare.

Stav. 5. Pripomoć poljodjelskoj učioni u Gružu f. 1000.

To je usljed saborskog zaključka god. 1885.

Stav. 6. Pripomoći u pošumitbu i uredjenje bujica f. 5.000.

Predračunanih f. 5000 služe jedino za pošumitbu u Dalmaciji i za uredjenje potokâ.

Stav. 7. Pripomoći u poljodjelske poboljšice i slučajno uglavničenje f. 6000.

Obzirom na potrebe poboljšica i svrhom da se promakne poboljšanje poljodjelsko u nekih kotarih Dalmacije.

Pokriće.

Naslov Dohodci baštine.

Stav. 1. Dobiti iz javnih papira f. 4536.

Zaklada „Pokrajinsko Poljodjelstvo" posjeduje f. 83,500 u Obveznicâ pokrajinskog Zajma na 5% koje daju . . . . f. 4175
f. 2100 Zajma Lutrija 1860 na 4% . . . . „ 84
f. 6600 Obveznicâ ujedinjenog Državnog Zajma na 4% . . . . „ 277
Skupa . f. 4536

Stav. 2. Dobiti od glavnica na zajam f. 14.

Ovo se predračunava kao dobit od jednog ostanka duga, kad prie nebi bio povraćen cio dug.

Naslov Prihodi zavodni.

Stav. 3. Globe šumarske f. 11,850.

Obzirom na zadnji faktični izpadak.

Br. 4379.

(Prilog 10).

Visoki Sabore!

Važnost i potrebu uredjenja voda u pokrajini, kako bi se zemlje od haranja oslobodile, kako bi se močvare odstranile, i tim obće zdravstvene okolnosti poboljšale, priznao je Visoki Sabor, kad je pri zasjedanju god. 1884 u načelu odobrio izvješće Zemaljskog Odbora 15. lipnja one god. Br. 2330, i odlučio da se do polovice godišnjeg dohodka zemaljske poljodjelske zaklade upotrebi na pripomoć poljodjelstvu u pogledu vodenih radja.

Prošlih godina izvedene su vodene radje manjega domašaja, smjerajuće osobito na uredjenje bujica. Za te radje stigle su obilate podpore od Ministarstva poljodjelstva; a pisući je istim doprinio po razmjerju razpoloživih sredstava zemaljske poljodjelske zaklade.

Ali su jur gotove i odobrene neke osnove ovećih radja, odnoseće se uredjenju rieka i osušenju prostranih polja; a kako je Visokom Saboru dobro poznato, u prošlom zasjedanju bi po Vladi podnešena zakonska osnova za uredjenje rieke Krke i Kninskog polja.

Za izvedenje ovih radja hoće se znatan trošak. A taj trošak, po odredbam držav. zakona 30. lipnja 1884. Br. 116, ima biti razdieljen medju državnom zakladom za poboljšice, tim zakonom zavedenom, medju pokrajinom i zanimanicim. Pod ovim zadnjim razumjevaju se Obćine, kotari ili družtva, kojih se uredjenje dotične vode ili polja osobito tiče, i koji od tog uredjenja osobitu korist očekivaju.

Da se bolje shvati veličina tog troška za zemlju i zanimanike, navesti ćemo primjer jur spomenutog uredjenja Krke. Po odobrenoj osnovi, predvidjeni trošak uredjenja iznosi preko fior. 200.000. Po zakonskoj osnovi, radja imala bi se izvesti kao zemaljsko poduzeće u smislu točke 1 § 4 navedenog državnog zakona, uz doprinesak zanimanika od 30% najviše; a na temelju § 6 istog zakona, doprinesak Vlade iz zaklade za poboljšice iznio bi do 30%. Dakle zemaljski doprinesak bio bi od najmanje 40%, to jest, obzirom na navedeni trebovnik, od preko fiorina 80.000. Da bi se radja u 6 godina izvela — kako je u zakonskoj osnovi odredjeno — godišnji prinesak zemaljski iznosio bi po prilici fior. 14.000.

Kad bi okolnosti najpovoljnije bile, gorinaznačeni prinesak iz poljodjelske zaklade u vodene radje nebi mogao biti veći od godišnjih fior. 5000. Ako se ostvari zaključak primljen pri lanjskome zasjedanju glede uporabe dobitaka glavnice oskudične zaklade u poljske poboljšice, moći će se od tog naslova računati na srednji godišnji dohodak do 5—6000 fiorina. I tim, kako se vidi, navedeni zemaljski godišnji prinesak nebi bio pokriven, nego bi valjalo to učiniti ili obćim sredstvim zemaljske zaklade, ili kojim drugim sredstvom.

Ali još gore nego sa zemaljskim prineskom stoji sa onim zanimanika. Za navedeni slučaj uredjenja Krke. vodena zadruga u tu svrhu zavedena u Kninu imala bi doprinieti na pokriće radja preko fior. 60.000, to jest preko fior. 10.000 na godinu. Odkle da ona to nabavi? — Razpisati tu svotu na zanimanike, surazmjerno na korist koju će od uredjenja osjetiti, polag odnosne poplavne mape, nemogućna je stvar, jer cieli sadašnji plod tih zemalja nebi za stalno kadar bio pokriti odmjereni prinesak. Ne ostaje dakle drugo van da Zadruga uteče se veresiji, i putem zajma

da nabavi taj novac, uz uvjet da zajam bude kroz podulje vrieme podmiren, tako da godišnjica za kamate i amortizaciju umjerena bude i odgovarajuća snagam zanimanika, odnosno vodene zadruge.

Ali gdje da se zajam sklopi? Izkustvo nas je naučilo kako je mučno pojedincim — dakle i Zadrugi — dobiti novaca u zajam; pa i ako ih dobije, kako su težki odnosni uvjeti.

Ova razmatranja, sravnana sa propisim višeput spomenutog drž. zakona 30. lipnja 1884. Br. 116, dovela su Zemaljski Odbor do misli zasnovanja zemaljske zaklade za poboljšice, putem pridružene zakonske osnove.

Glavna zadaća ovoj zakladi ima biti ta, da putem veresije nabavi sredstva za izvedenje ovećih vodenih radja u korist poljodjelstva, i tim odnosni trošak, toliko zemlje koliko zanimanika, protegne na više godina, tako da godišnji prinesak u tu važnu svrhu uzmogne odgovorit snagam jedne i drugih.

Odziv, koji je u zemlji i van zemlje našao tu skoro poziv na javnu vjeresiju sa strane Zemaljskog Odbora, kad se je radilo nabaviti sredstva za dograditi nove bolnice, jamči za podpuni uspjeh i ovog novog podhvata, tim veće da će glavničarom biti pružena prigoda da sigurno i koristno ulože svoj novac, dočim će istodobno doprinieti napredku i razvoju zemlje uzmnoženjem njezine proizvodne snage.

Navedena zadaća zemaljske zaklude za poboljšanje izražena je u § 1 osnove zakonske, pozivom na § 4 državnog zakona 30. lipnja 1884 Br. 116, jer se ista upotriebiti ima jedino za radje predvidjene u tome § 4, za koje je osigurana u stanovitome postotku pripomoć iz državnih sredstava.

§. 2. odredjuje da u ovu zakladu idu svi doprinesci u navedenu svrhu namjenjeni po Vis. Saboru, a takodjer i bezkamatni zajmovi koje zemlja može primiti od državne naklade za poboljšanje.

§§. 3 i 4 sadržavaju ovlaštenje naumljenoj zakladi da sklopi zajam na pokriće njezinih obveza, u koliko vlastita sredstva ne dosižu, i da udieli zajam Občinam ili Zadrugam na pokriće troškaka na nje spadajuće za odnosne radje. To sklopljenje i udieljenje zajmova ima sliediti putem izdanja dionih obveznica, koje da nose kamatu i da se amortiziraju kroz stanovito vrieme u podpunoj pisanoj vriednosti. To izdanje ima sliediti jedino na pokriće troškova za radje jur odobrene zemaljskim zakonom, spomenutim na početku §. 4 drž. zakona 30. lipnja 1884 Br. 116.

§. 5. sadrži jamčevinu da izdate obveznice sa strane zemaljske zaklade, to jest sa strane Kraljevine Dalmacije, a § 6 priznaje naravno pravo Visokog Sabora da odredjuje i kontrolira uporabu ove nove zaklade.

§§. 7 i 8 sadržavaju nuždno ograničenje glede iznosa obveznica, koje da zaklada izdade, i to za prepriečiti svaku zloporabu.

§. 9 odredjuje kako da se uredi zaklada amortizacije, i kako da se drži na očevid, na bolje ujamčenje odkupa obveznica.

Ovdje je napomenuti da po §. 11 višeput pomenutog državnog zakona 30. lipnja 1884 Br. 116, Obveznice zaklade mogu biti po Vladi oproštene od svakog poreza, odredbine i biljegovine.

§§. 10—16 bave se o Obveznicam, o dobitcim, o amortizaciji, o izplati, i o sličnim običnim odredbam, koje ne treba potanje razglabati.

§§. 17, 18 i 19 odredjuju formu pod kojom će Občinam ili Zadrugam biti udieljeni zajmovi u Obveznicam, i kako će biti utanačeni uvjeti tog udieljenja.

U §. 20 providjeno je točnoj izplati od strane Občina primljenih obveza, a to pozivom na zemaljski zakon 4. rujna 1883. Br. 39 o posiguranju naplaćivanja občinskih dugova.

U §. 21 isto je učinjeno za točnost izplate od strane Zadruga pozivom na §§. 17, 18, 19 često navedenog zakona Br. 116. Tu je odredjeno da doprinesci udruženih zanimanika za izplatu učinjena zajma imadu se pobirati na dospitne rokove od cc. kk. poreznih Ureda, kao državni porezi, na temelju izkaznice, koju nadstojnik Zadruge ima predati poreznomu Uredu. Ako nadstojnik Zadruge propusti to učiniti, upraviteljna vlast ovlašćena je odmjeriti i dati ućerati potrebite doprineske. —

Odredbom §. 22 pružena je prilika svakome koji nabavi Obveznicu zaklade za poboljšanje, da se uvjeri o naravi i solidnosti njezinoj.

§. 23 sadrzi običnu izvršnu odredbu.

Zemaljski Odbor ima čast preporučiti Visokome Saboru ovu zakonsku osnovu na uvaženje i odobrenje.

Obzirom na jur spomenutu okolnost, da je jur Visoki Sabor pripoznao važnost i potrebu uredjenja voda u korist poljodjelstva i obćeg zdravlja, i priznao da tko hoće svrhu ima i prihvatiti sredstva vodeća toj svrsi, Zemaljski Odbor goji čvrstu nadu, da će Visoki Sabor uvažiti i odobriti pridruženu zakonsku osnovu.

Zadar, 7. Listopada 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izviestitelj
Klaić.

Zakon . . . . .

kriepostan za kraljevinu Dalmaciju

kojim se ustanovljuje zemaljska zaklada za poboljšanje.

Na predlog i privolom Sabora Moje Kraljevine Dalmacije naredjujem što sliedi:

1. Odredbe obće.

§. 1.

Ustanovljuje se Zemaljska Zaklada za poljodjelske poboljšice imenom „Zaklada za poboljšanje“, u svrhu:

1. da se providi pokriću troškova spadajućih na pokrajinu Dalmaciju za izvedenje radja poljskih poboljšica, naznačenih u §. 4 državnog zakona 30. lipnja 1884 Br. 116;
2. da se u pomoć priteče zajmom Obćinam i Zadrugam na pokriće troškova na nje spadajućih u iste radje.

§. 2.

U zakladu za poboljšanje idju doprinesci iz zemaljske poljodjelske zaklade, ili iz drugih zaklada, po Zemaljskomu Saboru namienjeni za poljske poboljšice, a takodjer i zajmovi udieljeni pokrajini iz državne zaklade za poboljšanje na temelju §. 7 Zakona 30. lipnja 1884 Br. 116.

§. 3.

U koliko svota razpoloživa zaklade za poboljšanje nebi doticala na pokriće njezinih obveza za radje odobrene zemaljskim proglašenim zakonima, da se nabavi potrebita glavnica ovlašćena je zaklada za poboljšanje izdati svojih dionih Obveznica, koje da nose dobit, i da se amortiziraju u podpunoj pisanoj vriednosti.

§. 4.

Zajmovi Obćinam i Zadrugam, o kojim se bavi točka 2 §. 1, obično se daju u dionim Obveznicam Zaklade za poboljšanje.

§. 5.

Izplatu dobitaka i amortizaciju Obveznica zaklade za poboljšanje jamče sredstva te zaklade, pa sredstva Zemaljske zaklade Kraljevine Dalmacije.

§. 6.

Svake godine ima Zemaljski Odbor podnieti Saboru na odobrenje proračunu zaklade za poboljšanje.

Saboru nadleži takodjer pretres i odobrenje konačnog godišnjeg računa zaklade.

Slučajni manjak u upravi Zaklade ima se pokriti iz Zemaljske zaklade dalmatinske.

§. 7.

Izdatni iznos dionih Obveznica zaklade za poboljšanje nesmie nigda nadmašiti iznos spadajući na pokrajinu za jednu ili više radja, sadržan u odnosnim proračunima, i uvršten u dotičnim jur proglašenim zemaljskim zakonima.

§. 8.

Takodjer iznos zajmova udieljenih Občinam ili Zadrugam u dionim Obveznicam nesmije nigda nadmašiti iznos njima odmjeren u proračunima radja i sadržan u dotičnim zemaljskim zakonima.

§. 9.

Da se ujamči redoviti odkup Obveznica zaklade za poboljšanje ima se držati na osobiti očevid zaklada amortizacije.

Ova će se zaklada stvoriti iznosima koji svake godine imadu biti u tu svrhu uvršteni u proračun zaklade za poboljšanje, i obrocima amortizacije koje u smislu §. 19 ovog zakona imadu doprinieti Občine ili Zadruge na podmiru dotičnih zajmova primljenih iz zaklade za poboljšanje.

II. O Obveznicam zaklade za poboljšanje.

§. 10.

Obveznice zaklade za poboljšanje biti će redovno na nosioca, izdati će se na temelju ovog zakona po ogledníci A u svotâ od fior. 1000 i fior. 100, i nosit će pečat i podpis Zemaljskog Odbora.

Postotak dobiti odmieriti će Zemaljski Sabor Kraljevine Dalmacije.

§. 11.

Dobiti Obveznica plaćati će se na poplatne šestomjesečne rokove kod blagajne Zemaljskog Odbora.

Pri svakoj Obveznici biti će zato list *Couponsa* za pedeset polugodišta, i *talon* za dobiti novih couponsa dokle Obveznica ne bude amortizirana.

Izplata dobiti sliedit će na 1. siečnja i 1. srpnja uz povratak dospjelih couponsa.

§. 12.

Amortizacija Obveznica u podpunoj njihovoj pisanoi vriednosti obavit će se ždriebanjem, i kroz doba ne dulje od 50 godina.

Ždriebanje se obavlja kod Zemaljskog Odbora dvaput na godinu, na 1. travnja i na 1. listopada.

Pisana vriednost Obveznica svaki put izvučivih, ima iznositi uprav na dan vučenja iznos ukupne zaklade amortizacije, u koliko se dade dieliti po 100 bez preostatka.

Brojevi izvučenih Obveznica objelodanit će se u zvaničnom listu pokrajine i u Bečkim Novinam („Wiener Zeitung“).

§. 13.

Izvučene će se Obveznice izplatiti kod blagajne Zemaljskog Odbora tri mjeseca poslje vučenja, tojest na 1. Siečnja i 1. Srpnja, uz povratak izvučenih Obveznica sa nedospjelim Couponsima i talonima.

Iznos Couponsa, koji bi slučajno falili a još nisu dospjeli, odbit će se od izplative glavnice.

§. 14.

Iznos glavnice Obveznica izvučenih a ne prikazanih na odkup kroz 30 godina od vučenja ide u korist Zaklade za poboljšanje, a takodjer i Couponsi ne prikazani na izplatu prije nek minu tri godine od dospitka.

§. 15.

Ovlašćena je prodaja Obveznica glavnice za poboljšanje na javnim bursam Kraljevina i Zemalja zastupanih na Carevinskom Viećn i njihovo bilježenje u listiću bursovnih tečaja.

§. 16.

Za postignuće amortizacije Obveznica zaklade za poboljšanje, u slučaju gubitka, požara i sličnih, vriede zakonski propisi postojeći glede državnih papira.

III. O zajmovima Občinam i Zadrugam.

§. 17.

Občina ili Zadruga, koja dobije zajam u Obveznicam iz zaklade za poboljšanje, ima izručiti Zemaljskome Odboru svoju dugovnu obveznicu, podpisanu od svog zakonitog zastupstva sa podpisim redovito ovjerovljenim.

§. 18.

Ova dugovna obveznica ima sadržavati:

1. Naznačenje nominalne svote dobivena zajma;
2. Naznačenje radje za koju je zajam udieljen, navodom zemaljskog zakona kojim je radja odobrena.
3. Postotak ugovoren, koji će se svake godine izplaćivati u predplatnim šestomjesečnim obrocim na 1. Siečnja i 1. Srpnja za dobiti, troškove i amortizaciju;
4. Broj godina kroz koje će izplata sliediti do podpune podmire duga.

§. 19.

Dobit zajma biti će ista koja je na izdanim Obveznicam.

Isa amortizacije (godišnjica) odmjeriti će se prama broju godina ugovorenih za amortizaciju, koji nemože nikada da bude preko 50 (§. 12.)

Isu troškova odmjerit će za svaki zajam Zemaljski Sabor, obzirom na prave troškove uprave, kao i na one u biljegovine, odredbine, poreze i ostale slučajne terete skopčane sa izdanjem Obveznica.

§. 20.

U slučaju zajma udieljena Občini, kad ova nebi izpunila obveze plaćanja ulanačene u dugovnoj obveznici, za utjerbu dužnih obroka uporabit će se propisi Zemaljskog Zakona 4. Rujna 1883 Br. 39.

Za zaostale iznoske, zaklada za poboljšanje imati će pravo utjerati 5% zateżnih dobiti.

§. 21.

Ako je zajam uzela koja Zadruga, za točno izvršenje dužnosti proizticućih iz dugovne obveznice, ubrojiv i zatežnu dobit od 5% za zaostale iznoske, vriede propisi §§. 17, 18, 19 državnog Zakona 30. lipnja 1884 Br. 116.

IV. Odredbe konačne.

§. 22.

Tekst ovog zakona biti će cielovito tiskan na Obveznicam zaklade za poboljšanje.

§. 23.

Ovaj zakon stupa u kriepost danom proglašenja, a izvršba je povjerena Mojim Ministrima nutrnjih djela, Financija i Poljodjelstva.

(Oglednica A.)

Izred . . . . . . Br. . . . . .

(Grb Zem.)

1000 1000

5%

O b v e z n i c a

na

hiljadu (1000) forinta A. V.

Zemaljske Zaklade za poboljšanje Kraljevine Dalmacije.

Ova Obveznica izdana je na temelju zemaljskog zakona .... Br. ....,
nosi godišnju dobit od pet forinta na sto, i izplatit će se u podpunoj pisanoj vriednosti učenjem na sreću kroz razdobje ne više od pedeset godina.

Od Zemaljskoga Odbora Kraljevine Dalmacije.

U Zadru dne 1. Siečnja 188 . . .

Predsjednik

(M. P.) Prisjede

(Dodatak prevoda talijanskoga)

Legge . . . . .

valevole per il Regno di Dalmazia

con cui viene istituito un fondo provinciale di miglioria.

Sopra proposta e con adesione della Dieta del Mio Regno di Dalmazia trovo di ordinare quanto segue:

I. *Disposizioni generali.*

§ 1.

Viene istituito un fondo provinciale per miglioramenti agrarii sotto il nome di „fondo di miglioria", collo scopo:

1.o di provvedere al coprimento delle spese incombenti alla provincia di Dalmazia per l' esecuzione dei lavori di miglioramenti agrarii contemplati dal § 4 della legge dell' impero 30 giugno 1884 N.r 116;

2.o di sovvenire mediante prestiti i Comuni e Consorzii a coprimento delle spese stanti a loro carico per gli stessi lavori.

§ 2.

Al fondo di miglioria si devolvono i contributi dal fondo provinciale di agricoltura o da altri fondi, destinati dalla Dieta provinciale per miglioramenti agrarii, nonchè i prestiti accordati alla provincia dal fondo erariale di miglioria in base al § 7 della legge 30 Giugno 1884 N.r 116.

§ 3.

In quanto gl' importi disponibili dal fondo di miglioria non bastassero a coprire i suoi impegni per lavori sanciti da leggi provinciali pubblicate, onde provvedere i capitali necessarî è autorizzato il fondo di miglioria ad emettere proprie obbligazioni parziali fruttanti interesse ed ammortizzabili al loro pieno valore nominale.

§ 4.

I prestiti a Comuni e Consorzii, di cui tratta il punto 2 del § 1, verranno di regola fatti in obbligazioni parziali del fondo di miglioria.

§ 5.

Le Obbligazioni del fondo di miglioria, tanto per il pagamento degl' interessi come per l' ammortizzazione, vengono garantiti coi mezzi del fondo, e indi coi mezzi del fondo provinciale del Regno di Dalmazia.

§ 6.

Ogni anno deve essere presentato dalla Giunta alla Dieta provinciale per l' approvazione il preventivo del fondo di miglioria.

Alla Dieta spetta egualmente l' esame e l' approvazione del conto consuntivo annuale del fondo.

Eventuali deficienze nella gestione del fondo di miglioria devono essere coperte coi mezzi del fondo provinciale della Dalmazia.

§ 7.

L' importo delle Obbligazioni parziali del fondo di miglioria da emmettersi non potrà mai superare l' importo incombente alla provincia per uno o più lavori, contemplato dai rispettivi preliminari, ed inscritto nelle relative leggi provinciali già pubblicate.

§ 8.

Parimenti l' importo dei prestiti da accordarsi a Comuni o Consorzii in Obbligazioni parziali non potrà mai superare l' impo rto stante a carico degli stessi nei preliminari dei lavori, e compreso nelle relative leggi provinciali.

§ 9.

Ad assicurare il regolare riscatto delle Obbligazioni del fondo di miglioria verrà tenuto in ispeciale evidenza il fondo di ammortizzazione.

Questo fondo sarà costituito dagl' importi che ogni anno dovranno essere stanziati nel preventivo del fondo di miglioria a questo scopo, e dalle rate di ammortizzazione che a tenore del § 19 di questa legge dovranno essere versate da Comuni e Consorzii in estinzione dei rispettivi prestiti conseguiti dal fondo di miglioria.

Delle Obbligazioni del fondo di miglioria.

§ 10.

Le Obbligazioni del fondo di miglioria saranno di regola al portatore, verranno emesse in base alla presente legge secondo il formulare **A** in appunti da f. 1000, e porteranno il suggello e la firma della Giunta provinciale.

Il tasso dell' interesse verrà stabilito dalla Dieta provinciale del Regno di Dalmazia.

§ 11.

Gl' interessi delle Obbligazioni saranno pagati per semestri posticipati presso la Cassa della Giunta provinciale.

Ogni Obbligazione sarà perciò munita di *Coupons* per cinquanta semestri, e di un *talon* per rilascio di nuovi Coupons d' interessi, fino a che l' Obbligazione non sarà ammortizzata.

Il pagamento degl' interessi seguirà al 1.o gennajo ed al 1.o luglio verso ritiro dei Coupons scaduti.

§ 12.

L' ammortizzazione delle Obbligazioni al pieno loro valore nominale seguirà mediante estrazione a sorte ed entro un periodo di tempo non maggiore di 50 anni.

L' estrazione ha luogo presso la Giunta provinciale due volte all' anno, al 1.o aprile ed al 1.o ottobre.

Il valore nominale delle Obbligazioni da estrarsi ogni volta deve eguagliare l' importo formante nel giorno di estrazione il complessivo fondo d' ammortizzazione, in quanto sia divisibile per 100 senza lasciare un resto.

I numeri delle Obbligazioni estratte verranno resi noti al pubblico nel foglio ufficiale della Dalmazia, e nella Gazzetta di Vienna (Wiener Zeitung).

§ 13.

Le Obbligazioni estratte saranno pagate dalla Cassa della Giunta provinciale tre mesi dopo l' estrazione, cioè al 1.o Gennajo e 1.o Luglio per il pieno loro valore nominale, verso restituzione delle Obbligazioni estratte, munite dei rispettivi Coupons non scaduti e dei talons.

L' importo dei Coupons eventualmente mancanti e non ancora scaduti verrà diffalcato dal capitale da pagarsi.

§ 14.

L' importo capitale delle Obbligazioni estratte e non presentate al riscatto entro 30 anni dall' estrazione cade a beneficio del fondo di miglioria, e così pure i Coupons non presentati prima dell' espiro di 3 anni dalla scadenza.

§ 15

È autorizzata la vendita delle Obbligazioni del fondo di miglioria alle pubbliche Borse dei Regni e paesi rappresentati al Consiglio dell' Impero, e la loro notazione nel listino dei corsi di Borsa.

§ 16.

Per ottenere l' ammortizzazione delle Obbligazioni del fondo di miglioria e dei loro Coupons in caso di perdita, incendio e simili, valgono le disposizioni di legge esistenti per le Carte dello Stato.

III. *Dei prestiti a Comuni o Consorzii.*

§ 17.

Il Comune o Consorzio, il quale ottiene un prestito in Obbligazioni dal fondo provinciale di miglioria, deve rilasciare alla Giunta provinciale una propria obbligazione di debito, firmata dalla propria legale rappresentanza colle firme regolarmente autenticate.

§ 18.

Questa obbligazione di debito deve contenere:

1.o L' indicazione della somma nominale del prestito ottenuto;

2.o L' indicazione del lavoro per l' esecuzione del quale il prestito venne concesso, colla citazione della legge provinciale con cui il lavoro venne approvato;

3.o Il percento pattuito da pagarsi ogni anno in rate semestrali anticipate al 1.o Gennajo e 1.o Luglio per interessi, spese ed ammortizzazione;

4.o Il numero degli anni pei quali il pagamento deve seguire a completa estinzione del debito.

§ 19.

L' interesse del prestito sarà eguale a quello delle Obbligazioni emesse dal fondo di miglioria.

La quota di ammortizzazione (annuità) sarà regolata sul numero degli anni pattuiti per l' ammortizzazione, il quale però non potrà mai essere maggiore di 50 (§ 12).

La quota delle spese sarà stabilita ogni volta dalla Giunta provinciale, tenendo conto delle effettive spese di regia, nonchè dei bolli, tasse, imposte ed altri eventuali aggravii congiunti coll' emmissione delle Obbligazioni.

§ 20.

Nel caso di un prestito fatto ad un Comune, ove questi venisse meno agli obbligi di pagamento derivantigli dall' obbligazione di debito, per l' incasso delle rate dovute troveranno applicazione le disposizioni della legge provinciale dei 4 Settembre 1883 N.r 39.

Sugl' importi arretrati dovuti il fondo di miglioria avrà diritto alla riscossione di un censo di mora del 5%.

§ 21.

Se il prestito fu assunto da un Consorzio valgono per il puntuale adempimento degli obbligi derivanti dall' obbligazione di debito, compreso il censo di mora del 5% sugl' importi arretrati, le disposizioni dei §§ 17, 18, 19 della legge 30 Giugno 1884 N.r 116.

IV. *Disposizioni finali.*

§ 22.

Il testo della presente legge sarà stampato per intero sulle Obblihazioni del fondo di miglioria.

§ 23.

La presente legge entra in attività col giorno della sua pubblicazione, e dell' esecuzione ne sono incaricati i Miei Ministri dell' Interno, delle Finanze e dell' Agricoltura.

Formulare **A**.

Serie . . . . N.r . . . .

(Stemma prov.le)

1000 1000

5%

O b b l i g a z i o n e

di

Mille (1000) fiorini V. A.

del fondo provinciale di miglioria

del Regno di Dalmazia.

La presente Obbligazione venne emessa in base alla legge provinciale dei . . . . . N.r . . . frutta l' interesse di fiorini cinque per cento all' anno, ed è ammortizzabile al pieno valore nominale mediante estrazione a sorte entro un periodo di tempo non maggiore di cinquanta anni.

Dalla Giunta provinciale

del Regno di Dalmazia

Zara, il 1.o Gennajo 188 . .

Il Presidente

(L. S). Gli Assessori

Br. 123.

(Prilog 11).

Visoki Sabore!

Pri sjednici 17. Prosinca 1886 bi zaključeno da se vladina zakonska osnova o uredjenju rieke Krke kod Knina izruči Zemaljskomu Odboru, nalogom da je svestrano prouči, i ob istoj izviesti pri dojdućem zasjedanju.

Zemaljski Odbor izvršio je taj nalog, i odaslao na lice mjesta vještaka neka razvidi, jeli se za vrieme odkad je osnova uredjenja bila sastavljena išta promjenulo u toku rieke Krke kod Knina, a osobito jeli na taj tok uplivalo gradjenje željezničke pruge od Drniša do Knina.

Na temelju izvješća mu podnešena, i poznanja predmeta stečena pomnjivim razvidom osnove, Zemaljski Odbor ide da obaviesti Vis. Sabor ob ovome važnomu poduzeću, i da mu svoje predloge podnese.

Da Visoki Sabor dobije što bistriji i točniji pojam ob ovoj radji, najprije će se na kratko nacrtati tok Krke izpod Knina, i naznačiti uzroke usljed kojih taj tok je neredan i povod poplavam, koje haraju pogranična polja. U tu svrhu priložen je naris mape (prilog A), na kojoj je nacrtana rieka i obližnje zemlje i dodan je prosjek raže ogranka koji bi se imao urediti.

Rijeka Krka izvire 4 Kilometra na istok od Knina, i sastavtjena je od obilatih izvora u pećini izpod pada od Topolja i od voda potoka Krčice, koji sačinjava taj pad. Ti izvori uzdržavaju jedino Krku u gornjem ogranku za vrieme ljetnih suša, jer topoljski pad obično tada presuši.

Dovoljnim obronkom, u koritu od kamenja i pjeska — koje Krčica donaša — teče Krka do kilom. $1._{2}$, gdje gubeći iznenada obronak prestaje biti potokom, a postaje jezernom rijekom; tok joj mnogo popušta, snaga valjanja pomanjkava, dno se uzdiže i počimlje močvarenje.

Kod Kilom. 3. slieva se u nju potok *Kosovčica*, koji joj donosi bistrih i obilatih voda pošto je prešo za 4 Kilom. preko nizkih i ubavih poljia, koja on poplavlja usljed uzpona Krke.

Donji ogranak ovog potoka i ušća njegova u Krku imadu neke mane, koje za odstraniti bi izkopano novo korito; ali ne budući bito začepljeno staro i nedostatno izgradjen prosjek novoga, vode ostaju odieljene i slievaju se u rijeku kroz dvie jaruge.

Željeznička pruka prelazi preko nove jaruge sasvim na krivo; ali budući rukotvor za prolaz vode sagradjen okomice željezničkome nasipu, trebalo je ukriviti dio one jaruge i dati joj oblik na *S*. Nego, usljed kretanja zemljišta prouzrokovana težinom pomenutog nasipa, koje je prietilo zatvoriti jarugu, bilo je osnovano novo odstranjenje jaruge, za što veće ju odalečiti od nasipa.

Slobodni otvor rukotvora iznosi 6 metara, a u osnovi. da uzmogne pri poplavam slobodno se točiti voda potoka, podana je prosjeku srednja širina od $9.^{m}20$; ako se dodje do uredjenja pri izvadjanju radja, imati će se odlučiti, dali će bolje biti ostaviti staru jarugu, ili poslužiti se novom bez straha škodnih posljedica.

Niže malo od ovog rukotvora, i baš pri ušćim starog ogranka Kosovčice, željeznica prelazi preko Krke mostom jako kosnim toku vode; ali omjera mosta od $60^{m.}$ otvora odgovara podpuno potrebi; jer srednja širina odnosnog normalnog prosjeka u osnovi uredjenja utanačena je su $25^{m.}$

Idući dalje sve više se kvari tok rieke. Na 600$^{m.}$ izpod starog ušća Kosovčice bio je pokušan izpravak prokopom po prilici od 100$^{m.}$ dugljine; ali osim što biaše odabrana crta ne posve prikladna, bi zaboravljeno zatvoriti i naploviti zapušteni ogranak, i novi prokop nemogaše se povoljno razviti. I dandanas rieka teče u oba korita do Knina, i pogoršale su se okolovštine, jer budući razdieljene vode, izgubile su snagu valjanja, i podpomoglo se taloženje, močvarenje, i izdignuće korita.

Blizu Kninskih kuća slieva se u Krku potok Orašnica; koji joj donaša malo vode ali nešto taloga. Dolina ovog potoka, po prilici za 2 kilometra dugljine, izložena je poplavi usljed uzpina Krke. Željeznica prelazi preko njega okomičnim pravcem, dakle sasvim pristojnim. Odnosni rukotvor ima 20 metara otvora, dakle znatno veće nego treba, jer širina normalnog prosjeka pri poplavam nije veća od 7^{m}·40.

Od ušća Orašnice, Krka obkoljuje Kninske kuće sve do mosta na državnoj cesti prama Drnišu. Vas onaj komad posve je neredan, zapriečen i u obće odveće širok, tako da jedva se može razabrati pravo korito rieke.

Kod mosta (Kilom. 4:3) ulazi Krka medju brdine, medju kojim ostaje za cieli prostor kojim nam ostaje da se bavimo.

Dolina na podnožnici ovih brda, koja sačinjava korito i obale rieke, u obće je tiesna (promjerno 120$^{m.}$), ali dosta visoka, tako da nije podvrgnuta u većem dielu nego samo velikim poplavam.

Obronkom vazda nedostatnim, i nerednim tokom teče Krka od mosta do Krševite Kose nazvane *Bulin Kuk* (Kilom. 5.8), koja joj presjeca cielo korito i sačinjava priečnicu, na koju se naslanja uz proti-obronak talog dovle dovaljan od rieke.

Prijašnih vremena ovdje se je dublo, namjerom unižiti ovu popriečnicu, ali se nije dosta duboko pošlo; i doista prag kose nije nego za 2 sama metra niži od Kninske doline. A pošto u sadašnjim okolovštinam Krke, vode njezine pri poplavam trebaju 3$^{m.}$ visine da prodju ovu točku, lasno je razumjeti da do te visine nemogu doći bez poplaviti obližna polja. 400$^{m.}$ niže pod Bulinkukom (Kilom. 6.2) slieva se u Krku potok *Radiljevac*, jedan od glavnih uzroka nesretnog stanja rieke u gornjim dolinam.

Ovaj potok ima podulji tok i vrlo neredan; kupi vode mnogo omanjih potočića, koji mu nanose taloga svake vrste, kojeg on paka u rieku unosi. Za jedan kilometar poviše njegova izlieva u Krku prima u se *Butišnicu,* potok važni takodjer, ali koji pri združenju sa Radiljevcem ne valja više otežna taloga.

Radiljevac iza kako se združi sa Butišnicom nosi poprieko 50.5 K. M. vode; dočim gornja Krka ne nosi nego 49. 2 K. M., a sa pritocima Kosovčice i Orašnice 70 K. M. Takom množinom vode, koja valja mnogo pjeska, i ima dosta veći obronak i veću brzinu od voda rieke stiče se potok u Krku, suzbija njezine vode, nižije i sporije, čineći da se uzvraćaju i uzvraćajući s njima.

Posljedica znamenitog potroška snage, koji se zbiva usljed ove borbe, jest ta, da dio taloga dovaljana od potoka ovdi legne, sačinjavajuć kosu, koja na neki način nadopunje neprilike obližnog Bulinkuka, povećajuć uzponu i priečeći sve to više tok vode.

Odjeljujući nasip *Zanada* (Kilom. 5 do 6.2) bi sagradjen za prisiliti potok, i u najvećim poplavam, da se u rieku izlieva boljim pravcem i što nižije, eda bi se smanjile navedene neprilike. Ali liek nije bio dostatan, i zlo svedjer postoji.

U predjelu, o kom smo se do sada bavili, okolovštine rieke i njezinih pritoka sa odnosnim dolinam sve to veće pogoršavaju se, i močvarenje napreduje. Starija največa poplava, o kojoj je Kninska predaja spominjala, bila je ona god. 1846. Ali dvie zadnje u god. 1881—82 znatno su ju nadmašile. Ista varoš Knina, iznenadjena i bez sredstava na obranu, pretrpila je težkih škoda; kuće prama Orašnici bile su u ozbiljnoj pogibeli, i dandanas njihovo stanje je prekarno. Možda da vanredne okolnosti, koje su pomenute poplave prouzrokovale ne ponove se; ali je vjerojatnije da slične ih sliede, koje bi mogle biti užasne za varoš. Svakako ono nek bude ozbiljna opomena, koja se nesmije zanemariti. Ne treba paka nadostaviti da čim se močvarenje širi, zdravstvene okolovštine onog predjela — jer nesretne — sve to veće okreću na gore.

Od ušća Radiljevca, kad se izazme obližni komad, na koji upliva njegovo taloženje, Krka

teče sa prosjecim i obronkim dosta redovitim do kilom. 13, i ne susreta nego neznatnih zaprieka. Kod ove točke počimlje osjećati učinke kod *Bobodola*, koja kod kilom. 15, isto kao Bulinkuk, sačinjava priečnicu, na koju naslonjeno korito Krke stvara proti-obronak; i tim prestaje svaki redoviti tok, rieka se dieli i združiva više puta, postaje posve divlja i opustošena, poplavljuje obližna polja, i prieći odtok i pri redovitim vodama.

Bobodol je vrsta humca od sedre (*tufo*) posve tvrde, koji je začepivao Krku, silujući ju da okrene lievo i da se izljeva kroz uski i krivi klanac, sada zapušten. Kroz ovaj humac bi otvoren novi ravni prolaz rieci dosta udobniji od prijašnjega, ali ne dostatan, jer ne dosta dubok. I doista prag ove prosjeke leži na istoj raži korita Krke kod kilom. 10, tojest 5 kilometara više uzbrdo, i uzpuna po njoj prouzrokovana priteže mal da ne do Bulinkuka.

Jakom brzinom Krka se izlieva kroz ovaj prelaz u jezero Bobodola ili ti *Bilušića*, dugo do 23000m., od preko 40 hektara površine.

Kad se izuzme mali tjesnac sačinjen od jednog ostrvića i mala greda zvana *Tanki-bug*, jezero nema nikakve zaprieke, i kad su vode nizke, one sačinjavaju dvie površine vidljivo horizontalne jedna od druge odieljene od Tankogbuga. Ostrvić i Tankibug kose su krševite na glavi malo metara široke, koje se protežu preko sve širine jezera, prva kod kilom. 16, a druga 700m. niže. —

Kod kilom. 17.5 jezero je zatvoreno kosom *Bilušića* debelom 60m. na glavi, i vode ju prelievaju sačinjavajući pod *Bilušić-Bug*, visok 9m., kojim Krka prelazi u donju dolinu.

Neznatan dio ovog pada rabljen je kao sila pokretnica za nekoliko mlina i stupa.

Pri sadašnjem stanju stvari, ni Ostrvić ni Tankibug, ni isti Bilušićbug nemadu nikakva upliva na neprilični tok Krke poviše Bobodola, ni pri najvišim poplavam. Ali ako se u gornjem predjelu izvedu radje uredjenja, treba ih protegnuti i na zadnje pomenute zaprieke, jer inače sretan uspjeh bio bi nemogućan.

Naumljene radje ne protežu se dalje, i zato daljim tokom Krke ne treba se baviti.

Po podatim do sada razjašnjenim lasno je uviditi, da poglaviti uzroci nevolja postojećih u dolini Krke, od Topolja do Bilušićbuga jesu sliedeći:

Iznenadna promjena u obronku korita Krke kod kilom. 1.2 i susljedna manjkavost pada, pokvarenost toka, i zaprieke stvorene stranom talogom Krčice ali najveće nedostatnom dubinom kose Bulinkuka;

2. Zločesti i neredni pritok potoka Radiljevca;

3. Nedostatna dubina kose Bobodola.

God. 1874. mjernik vit. Wolf, pošto je proučio i razvidio predmet na licu mjesta, podnio je osnovu za uredjenje Krke, koja je bila od Vlade takodjer dostavljena sa onom na kojoj se temelji podnešeni zakon. Glavne točke te osnove jesu sliedeće:

1. Snižiti kosu Bilušićbuga za 1m.50, Tankibug za 1m.50 a Ostrvić u jezeru 0m.80;

2. Snižiti kosu Bobodola za 1m.40;

3. Urediti ušća Radiljevca na način da vode njegove izgube preteżnost raže, koju imaju nad Krkom, i činiti ga se slievati pod ugao veće šiljast; u koju svrhu predlagao je:

a) novo korito potoka za 600m. dugljine, zapuštajući zadnji komad sadašnjeg korita, i premještajuć ušća 300m. niže, i dajuć veći obronak novome koritu;

b) premještenje zadnjeg komada nasipa Zavade, i njegovo produljenje prateći novo korito;

4. Snizili kosu Bulin-kuka za 0m.80;

5. Izkopati novo korito Krci od kilom. 3.2 do 4.4 poviše Knina;

6. Očistiti i izdubsti korito Krke gdje bi trebalo za dati joj redoviti obronak, navlaš od kilom. 5.3 do 7.5 kod Bulinkuka, i od 13.6 do 15 kod Bobodola;

7. Urediti potoke Kosovčicu i Orašnicu, očistit jim korita, sačuvati ušća kamenim gatom i zatvorom drvenim da se preprieče uzpone Krke.

8. Postaviti nasip uzduž Krke i njezinih pritoka, providjene vratima za osušenje poljia;

9. Sagraditi zidanu obalu od 300$^{m.}$ kroz varoša Knina, koja da istodobno sačinjava desnu obalu Orašnice, providjenu odnosnim vratima; začepiti stara korita Krke, Kosovčice i Radiljevca shodnim radjami; sužiti prosjeke rieke odveće široke, a razširiti ju i izpraviti gdje treba.

Kopanje je osnovano na ruke i za vas prosjek pri radjama u suhu, a za $^1/_3$ a kakod i za $^1/_2$ prosjeka pod vodom, ostalo ostavljajući da izradi sila vode.

Jedan dio izkopana materijala upotriebljeno je za nasipe, ostalim se nasiplju obližnje nizine i zapuštena korita.

Za trošak uprave i nadzora proračunano je 5%, a za troškove nepredvidjene i iznenadne 10% ukupne svote trebovnika.

Trošak za cielo poduzeće, po osnovi mjernika Wolfa, iznosio je fior. 175.911:11.

C. k. tehnički odsjek dalmatinskoga Namjestništva pregledao je osnovu, i bez taknuti glavne točke, ali snizujuć kolikoću a gdjegod i cienu radja, obalio je ukupni trošak na fior. 92.928.

God. 1884. idraulički mjernik Markus, po nalogu Ministarstva Poljodjelstva, pregledao je na licu mjesta navedenu osnovu i u obće joj je odobrio cilj i sredstva da ga se postigne. Samo je predložio neke male promjene, osobito da se izpušte nasipi uzduž korita rieke, i preporučio je u velike pošumljenje i prizidanje gornjih predjela potoka za smanjiti žal i pjesak koji isti valjaju u Krku, i kvaru joj tok. Glede izlieva Radiljevca predložio je da isto sliedi poput velike prizide iliti katarahte.

Na temelju opazaka i predloga Markusovih bi naloženo nadmjerniku Taminu kod ces. kr. Namjestništva da izradi definitivnu osnovu, i to je ona koja je temeljem vladinome predlogu.

Gosp. Tamino uzeo si je podlogom svoje osnove razvide po Wolfu učinjene god. 1873. Za opredieliti najveću kolikoću vode, koju Krka nosi, učinio je potankih razvida raznih kotlina koje uzdržavaju Krku, i došao je do izpadaka, koji se smatrati mogu dosta točnim. Pametnim razporedanjem prosjeka i obronaka, osnova Taminova drži Krku vazda udubljenu, tako da pri prolazku kroz Kninsku močvaru i najveća poplava ostati će nižja za 30$^{cm.}$ od obće površine te močvare. Niti su izkopi zbog toga preveliki, premda znatno veći od onih prve osnove.

Predlozi Taminove osnove jesu sliedeći:

1. Sniziti kosu Bilušića za 0^{m}·80, Tankibug za 1^{m}·0, a Ostrvić za 0^{m}40.

2. Sniziti kosu Bobodola poprieko za 1^{m}·75, na zasjeku za 1^{m}·90. Da se uzmogne u suhu izvesti za dvie trećine ove radje, predloženo je — kako u osnovi Wolfovoj — da se Krkom privremeno okrene u njezino staro korito, tojest kroz klanac na lievu, jur gori napomenuti.

3. Urediti izliev Radiljevca pridružujući mal da ne Wolfovu tračnicu, ali snižujući ražu putem prizide od 1^{m}·40 visine.

4. Sniziti kosu Bulinkuku poprieko za 1^{m}·75, a na zasjeku za 2$^{m.}$

5. Na novo ukoristiti Krku povrh Knina, ali dublje nego u Wolfovoj osnovi, tako da rieka ostane udubljena i pri najvećim poplavam.

6. Očistiti i udubsti korito Krke povrh i izpod Bulinkuka od kilom. 4.5 do 9.6, i povrh Bobodola od kilom. 12.7 do 15.0.

7. Urediti potoke Kosovčicu i Orašnicu, uz prilagodjenje koritâ novome stanju Krke, i uz utvrdjenje ušća posebnim odbojima.

8. Zatvoriti zapuštena korita zaporima i kamenim gatima, i izvesti manje važnih radja, medju kojim dva kamena gata preko Krke kod kilom. 1.0 i 1.5, svrhom da se korito digne i postigne se veći obronak i veća brzina u neposredno donjem predjelu. Sužiti prosjeke preveć široke poput uzporednih kamenih nasipa.

9. Radjam pošumljenja osigurati nove okolovštine rieke, tako da nebudu pokvarene natrpanjem taloga preko njegove snage valjanja.

Kolikoća izkopanja na ruke proračunana je od $^1/_3$ do $^1/_2$ normalnih prosjeka, a ostalo je ostavljeno da raznese snaga vode.

Radje imale bi trajati za 6 godina, a skupni trošak proračunan je na fior. 226.001:44.

Osnova Taminova doista ju usavršenija; i Zemaljski Odbor, pošto je obe svestrano proučio, pristaje na istu.

Nego pri ogromnoj razlici u trošku, koji stoji medju sobom kako 100:250, postaje drugo pitanje, naime dali koristnije nebi bilo izvestit prvu osnovu ako i manje dobru, samo da se cijelj postigne, ali toliko jeftinije, od druge premda izvrstne ali preskupe.

Za riešiti to pitanje, Zemaljsbi Odbor sastavio je izvadak svih triuh trebovnika, tojest onog osnove Tamina, osnove Wolfove sa onim popravljenim po tehničkome odsjeku, vidi se da razlika od 47% u skupnom broju ima se pripisati smanjenju kolikoće radje pri svakoj točki trebovnika. Neka od tih smanjenja, n. pr. ona pod točkam V i VI opravdana su; jer tolika ušća i toliki zatvori jesu suvišni teret; a zidana obala kod Knina, i koliko prijazna onome pučanstvu, nije ponipošto nuždna, i nema šta činiti sa uredjenjem. I o smanjenju kod točke II i, dade se pravdati, jer se vidi da želja za štednjom pošto poto vladala je nad svakim obzirom, tako da za postignuti istu, s vida je izgubljena glavna cielj, to jest sigurnost u uspjehu. Tako kod točke I.e, skupna radja uredjenja i čišćenja ostavljena je snazi rieke. I kod drugih točaka, n. pr. kod VII, očevidno je da uvrštena svota nije dostatna. Nadzor i uprava ovako važne radje, koja ima trajati više godina, i koje dobri uspjeh i štednja zavise ponajviše od pažljivosti i djelatnosti osoblja odredjena u tu svrhu, nemogu doista biti nagradjeni uvrštenom svotom. Točka IX nalazi se u istim okolnostim; jer što veća je radja koja se rieci ostavlja, vjerojatnija je potreba da joj se u tome pomože, i veća pogibelj da ona prouzrokuje škoda, koje paka valja popraviti, i zato što veće ima se proračunali za te nepredvidljive i ne proračunane radje. Ovdje se je naprotiv sasvim protivno postupalo. Obilovalo se radjam puštenih rieci, a štedilo se pri pomoći.

Sravniv sada trebovnik god. 1885 sa onim god. 1874, vidjeti je da konačna razlika u svotam ima se jedino pripisati razlici kod točke I, toliko glede kolikoće radja koliko glede unitarnih ciena.

Razlika u unitarnim cienama nije možda samovoljna, nego posljedica promjenutih okolovština. To stoji da ciene uvrštene pod ovom točkom u trebovniku Tamina odgovaraju sadašnjim cienama nadnica. Kod javnih radja oveće važnosti, radnik su 50 novč. na dan, kako je uračunan u osnovi god. 1874, čisto je nemogućan. Tome su najboljim dokazom Neretvanske gradje, i one iste koje se sada kod Knina izvadjaju gradjom željeznice, i o tome se ne dade pravdati.

Razlika u kolikoći izkopa posljedica je zapuštenja nasipâ. Izkopi u osnovi Tamina imadu biti veći, jer kad se nasipi od strane, a hoće se rieku udubljenu držati i pri poplavam, treba dati rieci veći prosjek, tako da isti sadržati uzmogne i ono vode koja bi bila medju nasipima uzdržana povrh raže zemljišta.

Radi točnog sravnanja odnosnih trošaka, trebalo bi najprvo povećati ciene god. 1874 do sadašnjih, tojest do onih uvrštenih u osnovu Tamina. Ovo samo povećanje promienilo bi sasvim razmjerje ukupnih svota, i ona prve osnove nadmašila bi onu osnovu god. 1885.

Osim toga ima se opaziti, da kad bi se htjelo izvesti osnovu god. 1874 trebalo bi svakako povećati smjere predloženih nasipa, jer ovi su posve nedostatni. Nasipi one veličine, izvedeni zemljom i ostalim materijalom vadjenim iz rieke, lasno bi od poplava razderani bili i sasvim srušeni. To se je pokazalo tu skoro i pri izvedenju nasipa u Neretvi. Dakle, ili bi ih trebalo sagraditi dosta krupnijih, ili iz izvrstna materijala, da uzmognu odoljeti haranju vode.

Još je nadodati da omanji rukotvori nebi se dali sagraditi jednostavni kako predloženi, nego bi ih trebalo utvrditi, osobito ojačati temelje.

Jednom rieči, kad se unitarne ciene povise, kad se izvedu ostale omanje promjene u osnovi dolazi se do zaključka da, i držeći se u koliko moguće pri smanjenjim učinjenim po tehničkome odsjeku, ukupni trošak radja po prvašnjoj osnovi izpao bi neznatno manji od onoga osnove godine 1885.

Svakako razlika bila bi posve malena za zaslužiti da joj se žrtvuje sigurnost, koju pruža

osnova Taminova; sigurnost, koja se nasipimi ne dade nigda postignuti, pa bili i izvrstno izvedeni, kako to uči izkustvo prošlih i sadašnjih vremena.

Nego po Odborovu mnenju dade se smanjiti i trošak osnove Tamina, i to sa sliedećih razloga:

Novo ukoričenje gornje Krke, kako predloženo, premda pohvalno, ne prikazuje se sasvim potrebito. Skraćenje dugljine za $60^{m.}$ i dobit od njekoliko centimetara u obronku, što se postiže ovom radjom, koristi su neznatne da joj dokažu potrebu. Jedina važna korist sastojala bi u tome, da bi se odstrânila manjkava kriva crta oko Knina. Ali ni to nije dovoljno za opravdati trošak ove radje; i Odbor drži da je dosta kad se sadašnji tok izpravi i uredi.

I radje predložene za urediti ušća Radiljevca dadu se ujednostaviti. Cilj koja da se istim postigne — kako gori rečeno — trostruka je, naime:

1. Sniženje raže potoka za uništiti preteżnost njegovih voda nad onim rieke pri poplavam;
2. obaljenje brzine voda potoka pri izlievu;
3. uvedenje potoka u rieku pod pogodnijem kutom;

Da se 1.a i 2.a cielj postigne nije nipošto potrebito predloženo ukoričenje; jer kad se dade prizidi 12 centimetra više visine, naime 1^{m}·52, mjesto 1.40, i pretvori sadašnje korito u jednaki prosjek i obronak koji bi se imao dati novome, postignut će se isti uspjeh. Cielj 3a postignuti će se jeftinije ako se postavi novi odjeljujući odboj (sperone) na rt, koji sada dieli obe vode, a produlji se koliko uztreba za postignuti naumljeni sticaj; odnosni nuždni veći prosjek rieke dati će se lasno izvesti, razširenjem iste koliko uztreba.

Nego, izvela se stvar kako mu drago, nemože se dosta naglasiti — kako to isto čini i nadmjernik Tamino u svojoj osnovi — absolutna potreba da se što prije i što bolje izvedu nuždne radje u gornjim stranam potoka za prepriečiti da isti ne donaša do zadnjeg predjela težkog materijala, koji dovaljan do velike prizide uništio bi joj svaki uspjeh. Bez ovih radja, uzalud je i misliti na kakvo uspješno uredjenje Krke.

Isto vriedi i za potokê Krčicu i Orašnicu.

Pri čišćenju korita rieke povrh i izpod Bulinkuka, ima se postignuti štednja; jer jednom kad se potrebiti prosjeci izvedu, tečna snaga vode biti će dovoljna za izvršiti veću radju čišćenja, nego joj je u osnovi opredieljeno.

Ako se, kako je predloženo, prvim izvedu prosječne radje Bilušićbuga, Tankobuga i Ostrvića, kopanje u kršu na Bobodolu dati će se izvesti mal da ne sasvim u suhu, i odtole će sliediti štednja ne mala.

Nego ima još važno sredstvo, kojim da se štednja postigne. Sve radje kopanja zemlje i pjeska pod vodom proračunane su u osnovi Tamina da se izvedu na ruke. Ali mnogo jeftinije bi zapale kad bi se uoptriebio prikladni parni efosorni stroj, ilití *draga*.

Još god. 1884, pri razpravi o raznim vodenim radjam, koje bi se u pokrajini imale izvesti, c. kr. Namjestništvo uvidilo je korist koja bi se imala, kad bi se poslužilo pri izkopim pomenutim strojem. I, pošto se dogovorilo sa Zemaljskim Odborom, ono je poslalo u Trst svoga nadmjernika Dr.a Bortolotta, da onamo kod tvornice „Stabilimento tecnico“ utanači vrstu tog stroja, i dade sastaviti odnosnu osnovu.

Ta osnova bila je pisućemu dostavljena sa opisom i narisom stroja sa pripadcim, i dodan trebovnik i program radje. Po tim podatcim vidi se da bi stroj zapao fior. 14.000, prenosom do Knina, a da kopanje sa njim zapalo bi 60 novč. za svaki kubički metar. Drži Odbor da je sasvim nuždna i koristna nabava tog stroja, ako se imade izvesti uredjenje Krke.

I ne samo za kopanje zemlje i pjeska dao bi se taj stroj upotrebiti. Kosa Bulinkuka, koju valja prokopati, sastavljena je većim dijelom od mekog kamena, od vrste takozvane *saponaria*. Tute dakle može to upotrebljenje sliediti, samo ako se stroju dodadu krupnije i čvrstije lopate. Tim trošak za to kopanje snizio bi se preko polovice.

I vrieme od 6 godina opredieljeno za izvedenje radja čini se Odboru preveliko, osobito ako

se upotriebi parna draga, s kojom valja raditi brzo i neprestano. Za glavne velike radje dosta su 4, a za omanje popunjenja i usavršenja 1, dakle skupa 5 godina. Kroz ovo vrieme mogu se radje izvesti bez prenaglosti, a vrieme prikraćeno nosi sobom štednju pri troškovim uprave i nadzora

Na temelju navedenih opazaka, u koliko se tiče mogućih prištednja, Zemaljski Odbor sastavio je novi trebovnik, pridržavajući podlogom onog osnove Tamina. Obaljene kolikoće radja dakako niesu točne, jer ne počivaju na točnim sadašnjim razvidim. One su samo približne, ali neće biti daleko od istine. Tu kolikoću dati će se izvjestno odrediti, kad se budu izraditi potanke osnove, koje svakako trebaju za izvedenje poduzeća.

Novi trebovnik ovdje je pridružen (prilog C). Dodane opazke razjasnjuju kako je obavljeno smanjenje kolikoće radja i unitarnih ciena.

Po tome novome trebovniku trošak za sve radje iznio bi fior. 140.000:04.

Glede koristi ove radje, bi gori pomenuto koliko je ona potrebita za sigurnost stanovnika varoša Knina, kojim je sadašnje stanje Krke permanentna pogibel. Močvarenje paka rieke oko varoša povodom je kužnim izparam, i krutim groznicam, koje onaj narod haraju, i prieče mu razvitak.

Nije dakle čudo da odavna Kninjani vape za uredjenjem i čeznu za njegovim ostvarenjem.

Poplave paka Krke haraju obližna poljia i tamane jim proizvode. Po sastavljenoj poplavnoj mapi razabire se da će se uredjenjem spasiti do 600 hektara plodne zemlje. Kad nebi nego za samih 500 hektara poskočila vriednost tih zemalja — što je sasvim čedno proračunano — imala bi se uredjenjem korist od fior. 300.000.

Sa tehničkog gledišta dakle, sa gospodarstvenog i socialno-političkog, uredjenje Krke kako je predloženo u vladinoj osnovi podpuno odgovara. Ostaje da se na kratko promotri sa financijalnog.

Zakonska osnova vladina temelji se na državnome Zakonu 30 lipnja 1884 Br. 116 o mjeram za pomaknuti poljodjelstvo putem vodnih radja. Ona odredjuje da po §. 4, točka 4 tog zakona uredjenje Krke bude proglašeno kao zemaljsko poduzeće, a ne po točki 2, kao poduzeće vodene zadruge u Kninu.

Lasno je shvatiti da zadruzi fale sredstva u svakom pogledu da radju izvede, i da je to prama skupnom trošku, akoprem bi bila pripomožena i od zemlje i od države, prava nemogućnost.

Jednom kad se radi o zemaljskome poduzeću, doprinesak trošku od strane države može doprieti do 30% skupnog trebovnika, a isto tako do 30% onaj zanimanika, što je ovdje vodena zadruga. Osnova zakonska odredjuje te doprineske u tome najvišem iznosu, tako da na teret pokrajine ostaju 40%.

Premda Zemaljski Odbor drži da pomenutim upotrebljenjem parne drage sve radje dale bi se izvesti uz trošak naznačen u smanjenome trebovniku, ipak obzirom da se radi o radji u vodi, i da neprividljive zgode neizmjerne su pri sličnim radjam, predlaže da se podlogom osnove i poduzeća uzme promjerni iznos izmedju vladine osnove od fior. 226.000, i navedenog smanjenog od fior. 140.000, tojest fior. 183.000.

Doprinesak pokrajine iznosio bi tada fior. 73.200

Ovdje je spomenuti da po §. 7 državnog zakona 30. lipnja 1884 Br. 116, može pokrajina dobiti bezkamatno zajam iz državne zaklade za poboljšanje do 50% one svote na koju je ona obvezana po Zakonu. U vladinoj osnovi jur je u §. 9 odredjeno da će taj zajam biti udieljen. Dapače obrok tog zajma za prvu godinu radja i onaj državnog doprineska uvršteni su jur u proračun za tekuću godinu zaklade za poboljšanje.

Ostaje za providiti još fior. 36.600, tojest fior. 7.320 za svaku od 5 godina radje.

Po proračunu Zemaljske poljodjelske zaklade, podnešene Vis. Saboru na odobrenje, vidi se da Zemlja može u godini računati, na dohodak do fior. 6000 za poljodjelske radje poboljšanja. Ako paka odobren bude lanjski zaključak Saborski glede uporabe dohodaka oskudične zaklade, koji sada iznosu preko fior. 4000 na godinu, imalo bi se tada razpoloživo više od fior. 10.000 godišnjih. Dakle mogao bi se pokriti trošak za Krku i ostalo bi još sredstava na razpoloženje za druge rad

Ali, ako rečeni zaključak ne bude odobren, teret godišnji na zemaljsku zakladu bio bi neznatan jer bi iznosio samih fior. 1.320.

Zanimanici, tojest vodena zadruga Kninska, ima doprinieti 30%, tojest fior. 54.900 skupa a fior. 10980 na svaku od 5 godina. Nemoguće je na zadrugare toliku svotu razpisati, i zato morati će zadruga učiniti zajam, koji će joj moći biti udieljen iz naumljene zemaljske zaklade za poboljšanje, ako ista skupi u život. Uz godišnjicu od 6% za kamate i amortizaciju kroz 45 godina, zadruga imala bi kroz to vrieme godišnji teret od fior. 3294, tojest fior. 5.50 za svaki spašeni hektar. I doista nije to težko breme!

Možemo dakle zaključiti da i sa financijalnoga gledišta osnova se prikazuje posve izvediva, jer moguća bez znatnog tereta ni zemlji ni zanimanicim.

Poslie toga Zemaljski Odbor može pouzdano preporučiti Visokomu Saboru na uvaženje Vladinu zakonsku osnovu, uz promjene jur naznačene u iznosu troška i vremenu za koje radja ima trajati. —

Visoki Sabor pri više prigoda dao je izraza svome dubokom uvjerenju o priekoj potrebi da se zapuštene vode u zemlji urede, i tim joj se gospodarstveni odnošaji poboljšaju. Vrieme je došlo da to uredjenje započme, i prva ima biti Krka, o kojoj toliko puta je u Saboru govora bilo. Osnovana radja liepa je i koristna, i sretno izvedenje iste služit će na diku zemlji i njezinome Zastupstvu. A to će biti ako Visoki Sabor zakonsku osnovu primi.

Zadar, 7. Listopada 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izviestitelj
Klaić.

Zakon od . . . . . .

kriepostan za kraljevinu Dalmaciju,

glede uredjenja rieke Krke i njezinih pritokâ niz rieku do Bilušić-Buga.

Privolom Sabora Moje Kraljevine Dalmacije, obnalazim naredi što sliedi:

§. 1.

Uredjenje rieke Krke i njezinih pritokâ niz rieku do vodopada kod Bilušićkog-Buga ima se smatrati i izvršiti kao posao zemaljski (§. 4 Br. 1 zakona od 30. lipnja 1884 D. Z. L. Br. 116).

§. 2.

Kao tehnička podloga za to uredjenje služiti će obća osnova sa proračunanim troškom od 183.000 fior. odobrena od Ministarstva za Poljodjelstvo.

Državna Uprava u dogovoru sa Zemaljskim Odborom može zaključiti promjene ove osnove, ako bi se tekom radnje iste prikazale potrebite ili shodne, u koliko iste nebi prouzrokovale ikakvog povišenja ukupnih proračunanih troškovâ.

§ 3.

Ukupni troškovi uredjenja podmiriti će se iz zaklade za uredjenje Krke. Tiem troškovim pripadaju i oni koji se budu nakupiti kroz vrieme gradje za uzdržavanje radnjâ učinjenih tekom izvršivanja podhvata, pa oni za popravljanje radnja, koje bi tekom gradje bile oštećene, te i upravni troškovi.

§ 4.

Za pokriće troškova uredjenja imadu platiti zakladi za uredjenje ukupnu potrebštinu naznačenu u §. 2:

a) Država trideset po sto (30%) (§. 6 Br. 1 zakona od 30. lipnja 1884 D. Z. L. Br. 116) i to iz zaklade za poboljšanja, na temelju zakona od 30. lipnja 1884 D. Z. L. Br. 116, uz pridržanje ustavnog odobrenja;

b) Pokrajina četrdeset po sto (40%);

c) Zadruga o vodama, naznačena u §. 5, trideset po sto (30%). Izplata ovieh iznosâ sliedi za vrieme radnje (§. 6) u tromjesečnim jednakim obrocima.

Ako bi ukupni trošak izvedenja podhvata izpao manji od proračunanog iznosa od fior. 183.000 imati će se razmjerno umanjiti još neizplaćeni doprinesci svih zanimanih doprinesnika (sl. *a*, *b*, *c*) ili ako bi izplata već bila odredjena, preostavši suvišak povratiti.

§ 5.

Posjednici onieh dobarâ i napravâ u poreznim Obćinam Knina, Kninskogpolja, Biskupije, Vrbnika, Žagrovića, Očestova, Matase i Radučića glede kojih bude pravomoćno upravnim putem pripoznato, da će im uredjenje znatno ubarno biti, ili što će im donieti kakvu korist ili odstraniti kakvu štetu, sastaviti će se u zadrugu u smislu §. 45 zemaljskog zakona od 9. ožujka 1873 P. Z. L. Br. 32, dužnost koje će biti izvršivanje onog što je za nju u ovome zakonu (§§. 4 slov. *c* i 8) opredieljeno.

Ustanove ove zadruge izdati će Namjestništvo u dogovoru sa Zemaljskim Odborom, nakon saslušanja pouzdanika članovâ zadruge.

Što se tiče razdielbe godišnjeh doprinesakâ, koje po §. 4 ima plaćati zadruga, uporaviti će se po smislu odredbe 4.og odsjeka zemaljskog zakona od 9. ožujka 1873 P. Z. L. Br. 32.

Iznosi, koji po tome padaju na teret pojedinih obvezanih na doprinesak, utjeravati će se kada prispije rok izplate od Poreznog Ureda u Kninu isto kao državni porezi (§. 17. zakona od 30, Lipnja 1884 D. Z. L. Br. 116) na temelju izkaznicâ o razdielbi izdanih od Predstojnika zadruge, podpisanih od političke kotarske Oblasti.

§ 6.

Trajanje radnjâ ustanovljeno je na pet godinâ. Vrieme kada će iste započeti ustanoviti će se ugovorom, koji se ima sklopiti od Državne uprave sa Zemaljskim Odborom, u kom će se ugovoru naznačiti i potanje odredbe glede izvršenja podhvata i utjecanje Vlade na isto, o ravnanju gradje i o upravi zaklade za uredjenje.

§ 7.

Glede trajne ili privremene nabave zemljišta za izvršenje radnjâ potrebitih za podhvat, pa za nabavu gradiva potrebita za te radnje — u koliko dotične radnje i gradje ne spadaju pod odredbe zakona od 30. Lipnja 1884 D. Z. L. B. 117 — uporaviti će se odredbe §§. 48, 49 i 87 pokrajinskog zakona od 9. ožujka 1873 P. Z. L. Br. 32. Glede odredabâ što na temelju ovijeh §§. politička Oblast ima izdati odnosno odštete, koja se ima platiti vlastniku iz zaklade za uredjenje Krke, ista će nakon saslušanja nezanimanih vještakâ, koji niti pripadaju obćini gdje je stvar o kojoj se radi, niti su obćinari druge bližnje obćine, postupati kako njoj se bude svidjalo. Ali pri ustanovljenju odštetnog iznosa imati će se obzir na to, da u slučaju trajne nabave u ime odštete bude se naknaditi vriednost glavnice, a u slučaju privremene nabave, da se naknadi godišnja korist, ili dio iste, što se uzteže vlastniku kroz vrieme porabe, te iznos odgovarajući umanjenju vriednosti predmeta, kada se istoga bude povratiti vlastniku.

§ 8.

Izdržavanje izvršenih radnjâ uredjenja, iza kako bude iztekao rok za gradju, pada na zadrugu o vodama, sastavljenu u smislu §. 5 ovoga zakona.

Ali za troškove s tiem skopčane morati će providjeti zadruga o vodama samo u koliko se isti nebi mogli pokriti iz kamata zaklade, koja će se utemeljiti za izdržavanje radnjâ za uredjenje Krke.

Od kada se započme uredjivanje izplaćivati će se na korist rečene zaklade:

a) Novac, koji se izvadi iz prodaje zemljištâ dobivenih usljed uredjenja, podanih nakon dogovornog zaključka Državne Uprave i Zemaljskog Odbora, i to kao prvotna imovina, koja se nesmije dirnuti;

b) Kamate izvadjene iz te glavnice kroz vrieme gradje.

§ 9.

Na temelju §, 7 zakona 30. lipnja 1884 D. Z. L. Br. 116, i uz pridržanje ustavnog odo-

brenja, dozvoljuje se pokrajini Dalmaciji, da joj se olakoti doprinašanje, ustanovljeno u §. 4 slov. *b* iz državne zaklade za poboljšanja, zajam u svoti od pedeset po sto stvarnog diela doprinesaka najviše do 36.600 fior.

Ovaj će se zajam izplaćivati za vrieme radnje u jednakim tromjesečnim obrocima, i biti će namiren sa strane Pokrajine državnoj zakladi za poboljšanja u deset jednakih obrokâ, od kojih je prvi izplativ na koncu godine po namirenju konačnog obroka zajma.

§ 10.

Izvršba ovog zakona povjerena je Mome Ministru za poljodjelstvo i Ministru financijâ.

(Dodatak prevoda talijanskoga)

Legge . . . . .

valevole per il Regno di Dalmazia

risguardante la regolazione del fiume Kerka e dei suoi confluenti sotto-corrente sino a Bilušić-Bug.

Coll' adesione della Dieta del Mio Regno di Dalmazia, trovo di ordinare quanto segue:

§ 1.

La regolazione del fiume Krka e dei suoi affluenti sotto corrente sino alla cascata di Bilušić-Bug deve trattarsi ed eseguirsi quale affare provinciale (§. 4 Nr.o 1, della legge 30 Giugno 1884. B. dell' Imp. Nr.o 116):

§ 2.

Per questa regolazione servirà di base tecnica il progetto generale approvato dal Ministro d' agricoltura con un preventivo di fiorini 183.000.

Qualora in corso di lavoro risultasse necessario od oppurtuno di imprendere dei cangiamenti al progetto, possono questi, in quanto da loro non derivi un aumento della somma complessiva preliminata, essere deliberati dall' Amministrazione dello Stato di concerto colla Giunta provinciale.

§ 3.

Tutte le spese pella regolazione verranno sostenute dal fondo pella regolazione del Krka. Vanno annoverate tra queste spese anche quelle che in corso di lavoro si rendessero necessarie pella manutenzione delle opere eseguite nell' imprendere la regolazione, inoltre quelle pel ripristino delle opere eventualmente danneggiate durante l' epoca del lavoro, ed infine le spese di regía.

§ 4.

Per cuoprire le spese della regolazione avranno a corrispondere al fondo di regolazione:

a) lo Stato dal fondo delle migliorie trenta per cento (30%) (§ 6, Nr.o 1 della Legge 30 Giugno 1884 B. L. J. Nr.o 116) del fabbisogno complessivamente preventivato indicato al § 2, e ciò in base alla legge 30 Giugno 1884 B. Imp. Nr.o 116, sotto riserva dell' approvazione costituzionale.

b) la Provincia quaranta per cento (40%);

c) il consorzio d' acqua indicato al § 5 trenta per cento (30%) della complesiva esigenza

indicata nel § 2. Il pagamento delle somme relative si effettuerà durante l'epoca del lavoro (§ 6) in eguali ratazioni trimestrali.

Qualora la spesa complessiva pell'esecuzione dell'impresa non raggiungesse la somma preventivata di fiorini 183.000, in tal caso i contributi di tutti i concorrenti che saranno in arretrato (lett. *a*, *b*, *c*) verranno proporzionatamente ridotti, oppure in quanto tali contributi fossero stati di già corrisposti verrà restituito l'emergente civanzo.

§ 5

I possessori di terreni e opere situate nei Comuni censuari di Knin, Kninskopolje, Biskupija, Verbnik, Zagrović, Očestovo, Matase e Radučić rispetto di quali mediante decisione amministrativa, passata in cosa giudicata, vien riconosciuto, che la regolazione loro apporterà un utilità rilevante, e procacciando loro un avvantaggio, oppure rimuovendo un danno, verranno a sensi del § 45 della legge provinciale 9 Marzo 1873 Boll. prov. Nr.o 32 radunati in un consorzio, cui spetterà l' esecuzione dei compiti demandatigli nella presente legge (§§ 4 lit. *c* e 8).

Gli statuti per questo consorzio verranno emessi dalla Luogotenenza di concerto colla Giunta provinciale dopo sentiti uomini di fiducia dei consortisti.

Relativamente alla ripartizione degli annui contributi che giusta il § 4 sono da corrispondersi dal consorzio, devono trovare analoga applicazione le disposizioni dalla sezione quarta della legge provinciale 9 marzo 1873 B. Pr. Nr.o 32.

I contributi che per tal modo cadono a carico dei singoli obbligati alla concorrenza, verranno nei termini di scadenza riscossi dall'Ufficio Steurale di Knin al pari delle imposte erariali, in base al prospetto di riparto estradato dal preposto del consorzio, e munito del visto dall' autorità politica distrettuale (§ 17 della Legge 30 giugno 1884 B. L. I. Nr.o 116.

§ 6.

La durata del lavoro viene stabilita a cinque anni. L'epoca dell'incominciamento dello stesso verrà fissata in una convenzione da stipularsi tra l'Amministrazione dello Stato e la Giunta provinciale, nella quale convenzione verranno stabilite le ulteriori disposizioni circa l'esecuzione dell' impresa, circa l'influenza del Governo sulla stessa, e circa la direzione del lavoro, e l'amministrazione del fondo di regolazione.

§ 7.

Rispetto all'acquisizione stabile o temporaria di fondi pell'esecuzione dei lavori necessarî all'impresa, ed inoltre rispetto all'acquisto dei materiali necessarî per questi lavori, troveranno applicazione le disposizioni dei §§ 48, 49 ed 87 della legge provinciale 9 Marzo 1873 B. P. Nr.o 32 in quanto tali lavori e costruzioni non sottostassero alle disposizioni della legge 30 Giugno 1884 B. L. I. Nr.o 117.

Le disposizioni da emettersi a sensi di questi §§ dall'Autorità politica distrettuale, sull'indenizzo da corrispondersi al proprietario dal fondo di regolazione del Krka, si baseranno sul libero giudizio dell'Autorità stessa, sentiti periti disinteressati, non pertinenti nè al Comune in cui è situato l'oggetto, nè ad un Comune vicino. Nello stabilire l'importo a titolo di indenizzo, si dovrà però aver presente, che l' indenizzo, nel caso di acquisizione stabile deve consistere nella rifusione del valore del capitale, nel caso di acquisizione temporaria all'incontro, nell'abbuono dell'utile annuo, o di quella parte dello stesso che verrà a mancare al proprietario pell'epoca in cui si farà uso dell'oggetto, come pure nell'importo risultante quale diminuzione del valore all'epoca della restituzione dell' oggetto.

§ 8.

La conservazione dei lavori di regolazione eseguiti, dopo scorsa l'epoca del lavoro, viene deferita al consorzio delle acque formatosi in base al § 5 di questa legge.

Il Consorzio dovrà però sostenere le spese congiunte con questa conservazione solo in quanto non bastassero gli iuteressi del fondo da formarsi pella conservazione dei lavori di regolazione del Krka.

Verrano devoluti a questo fondo, incominciando dal principio della regolazione:

a) il ricavato dalla vendita dei fondi che colla regolazione si ebbero a guadagnare e che in base a concorde conchiuso dell'Amministrazione dello Stato e della Giunta provinciale furono venduti, e ciò quale facoltà primitiva inalienabile;

b) gli interessi di questa facoltà durante l'epoca del lavoro.

§ 9.

In base al § 7 edlla Legge 30. Giugno 1884 B. L. I. Nr.o 116 e colla riserva dell' approvazione nelle vie costituzionali, viene accordato alla provincia della Dalmazia onde facilitare il suo contributo stabilito nel § 4 lett. *b*, un prestito dal fondo dello Stato per migliorie nell' importo del cinquanta per cento sul contributo di fatto e nel limite massimo di 36.600 fiorini.

Tale prestito verrà posto in corso durante il periodo del lavoro in eguali ratazioni trimestrali, e sarà da rifondersi dalla Provincia al fondo dello Stato per migliorie in dieci eguali ratazioni annue, delle quali la prima andrà a scadere colla fine dell' anno seguente al pagamento dell' ultima rata del prestito.

§ 10.

Dell'esecuzione della presente legge, sono incaricati i Miei Ministri dell'agricoltura e delle finanze.

Prilog C.

Trebovnik za uredjenje Krke.

Točka	Naznačenje radja	Mjera	Količina	Ciena f.	Ciena n.	Trošak pojedini f.	Trošak pojedini n.	Trošak ukupni f.	Trošak ukupni n.
	I. Iskop zemlje (mješovite).								
	a) Popravak Radiljevca								
	a[1]) Iskop u suhu	km.	3394.65	—	30	1018	39		
	a[2]) Iskop pod vodom	„	2666.79	—	60	1600	07		
	b) Popravak Krke povrh Knina								
	b[1]) Iskop u suhu	„	3695.97	—	30	1108	79		
	b[2]) Iskop pod vodom	„	13966.25	—	60	8379	95		
	c) Čišćenje Krke povrh Bulinkuka . . .	„	14819.56	—	60	8891	74		
	d) „ „ pod „	„	14851.90	—	60	8911	14		
	e) „ „ povrh Bobodola	„	17149.12	—	60	10289	47		
	f) „ Orašnice i Kosovčice	„	9612.00	—	50	4806	00		
I.	Iskop zemlje mješovite	„	80156.24	—	—	45005	35	45005	35
	II. Iskop u Kršu.								
	g) Iskop u suhu kod Bilušića	km.	306.00	1	50	459	00		
	h) Iskop pod vodom isti, Tanki Bug i Ostrović	„	1560.00	3	20	4992	00		
	i) Iskop u suhu kod Bobodola	„	10171.69	2	00	20343	38		
	k) Iskop pod vodom kod Bulinkuka . . .	„	3159.55	2	00	6319	10		
II.	Iskop u Kršu	„	15197.24	—	—	32113	48	32113	48
III.	Velika prizida na Radilijevac	—	1	—	—	4458	09	4458	09
IV.	Uprava radja i nadzor u 5 godina . . .	—	—	—	—	10000	—	10000	—
V.	Razvlastba zemljišta	—	—	—	—	6000	—	6000	—
VI.	Troškovi nepredvidjeni i različiti	—	—	—	—	18000	—	18000	—
VII.	Troškovi manje važnosti, špiruni, kameni gati, ježve itd.	—	—	—	—	10823	12	10823	12
VIII.	Efosorni stroj (draga)	—	—	—	—	14000	—	14000	—
								140400	04

Opazke.

1. Obavljena je kolikoća izkopa pod *a* na 50% prvašnjeg trebovnika, uz predpostavu uzdržanja starog korita Radiljevca. Cijena od 60 novč. pri točki a^2 odgovara onoj koja se ima postignuti parnim strojem.

2. Takodjer je obaljena na 50% kolikoća izkopa pod *b* jer će se pridržati staro korito rieke. —

3. Kolikoća čišćenja Krke pod *c, d, e* uzeta je u 75%, jer se drži da će tećna snaga rieke jedan dio radje učiniti.

4. Kod izkopa koritâ Orašnice i Kosovčice po *f* uzeto je 66% prvašnjeg trebovnika, jer će se stara korita što više upotriebiti.

5. Pod *i* obaljena je unitarna ciena na fior. 2, jer veći dio radje biti će obavljen u suhu.

6. Pod *k* temelji se obaljenje ciene na predmnievi da kod Bulinkuka moći će se upotrebiti parna draga.

Prilog V.

NARISAK POLOŽAJA RIEKE KRKE
U OBSEGU PREDLOŽENU ZA UREDJENJE

Biluši - Bug. Tanki - Bug. Otok. Bobodol. Radiljevac. Bulin-Kuk. Most kod Knina. Orašnica. Knin. Kosovčica. Topolje.

Crta Obala

Visina najvećeg poresta u sadanjem stanju

„ najvećeg poresta posli uredjenja

Crta Starog Korita

Crta novog Korita

Prosjek u dužini Rieke Krke. – Ljestvica { za dugljine 0.m01 = 400.m za visine 0.m01 = 4.m

Razina 202m napram razini morskoj

411 45 50.6 252 748. 778 222 1000 1000 307 693 1000 191 809 538 462 1000 351 649 431 569 117 66 530 287 523 477 1000 190 623 187 758 242 395 435 170

Visina najvećeg oporesta { u sadanjem stanju / posli uredjenja

214.60 215.20 217.80 217.80 217.99 220.60 222.67 223.48 224.78

214.44 215.14 216.00 221.45 222.77 224.78

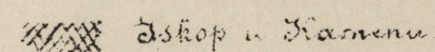
Visina Korita sadanjega

213.40 214.20 214.60 216.03 217.52 218.59 219.92 219.47 219.16 (219.45) (219.90) 218.95 219.08 218.78 220.48 223.61

„ „ uredjena

212.44 212.84 213.70 214.90 214.79 217.60 217.95 219.95 220.27 223.61

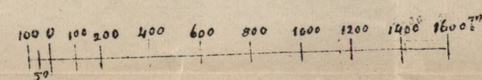
Kilom. 18. 17. 16. 15 14. 13. 12. 11. 10. 9. 8 7 6 5 4 3 2 1 0 Kilometri.

Iskop u Kamenu.

„ „ mješovitom zemljištu.

Ljestvica 1:28800; 1'' = 400°.

Izvadak trebovnika

za uredjenje Krke.

1) Osnova Tamino 1885.

2) Osnova 1874 izvorna Wolff.

3) Osnova 1874, popravljena od tehničkog Odsjeka.

Prilog B.

Izvadak trebovnika

Točka	Naznačenje radja	Mjera	Kolikoća	Ciena	Trošak pojedini f.	Trošak pojedini n.	Trošak skupni f.	Trošak skupni n.
	Osnova Tamino 185.							
	I. Iskop zemlje mješovito.							
	a) Popravak Radiljevca							
	a[1]) Iskop u suhu	km.	6789.31	30	2036	79		
	a[2]) Iskop pod vodom	„	5333.59	1.40	7467	03		
	b) Popravak Krke povrh Knina							
	b[1]) Iskop u suhu	„	7391.94	30	2217	59		
	b[2]) Iskop pod vodom	„	27932.51	1.00	27932	51		
	c) Čišćenje Krke povrh Bulinkuka . .	„	19759.42	1.00	19759	42		
	d) „ „ pod „ . .	„	19802.55	1.00	19802	55		
	e) „ „ povrh Bobodola . .	„	22865.51	1.20	27438	61		
	f) Čišćenje Orašnice i Kosovčice . .	„	14420.00	50	7210	00		
I.	Iskop zemlje mješovite	„	124194.83	—	113864	50	11864	50
	II. Iskop u Kršu.							
	g) Iskop u suhu kod Bilušića	km.	306.00	1.50	459	00		
	h) „ pod vodom isti, Tanki Bug i Ostrović	„	1560.00	3.20	4992	00		
	i) „ u suhu kod Bobodola . . .	„	10171.69	4.00	40686	76		
	k) „ pod vodom kod Bulinkuka . .	„	3159.55	4.50	14217	97		
II.	Iskop u Kršu	„	15197.24	—	60355	73	6355	73
III.	Velika prizida na Radiljevcu	Br.	1	—	4458	09	458	09
	IV. Nasipi.							
	l) Gradja nasipa izkopanim materijalom .	—	—	—	—	—		
	m) „ „ osobito donešenim . .	—	—	—	—	—		
IV.	Gradja nasipa	—	—	—	—	—		
	Prenos . .						17678	32

za uredjenje Krke.

Osnova 1874											
izvorna Wolff						popravljena od tehničkog odsjeka					
Količa	Ciena	Trošak				Količa	Ciena	Trošak			
		pojedini		skupni				pojedini		skupni	
		fr.	n.	fr.	n.			fr.	n.	fr.	n.
6396.56	20	1279	31			3850.00	20	770	—		
1986.84	41	814	60			1450.00	41	594	50		
18596.68	20	3719	33			6857.69	20	1371	54		
18524.00	41	7594	84			15547.52	41	6374	48		
2850.00	48 ½	1382	24			1520.00	55	836	—		
4527.00	48 ½	2195	60			1416.00	55	778	80		
18345.00	41	7521	45			—	—	—	—		
15160.50	20	3032	16			9300.00	20	1860	—		
86386.58	—	27539	53	27539	53	39941.21	—	12585	32	12585	32
1080.00	1.00	1080	—			1080.00	77 ½	837	—		
2846.25	3.47	9875	62			1962.00	3.14 ½	6166	57		
10500.00	4.76	49980	—			7500.00	4.40	33000	—		
1408.00	4.76	6702	08			1408.00	4.40	6195	20		
15834.25	—	67637	70	67637	70	11950.00	—	46198	77	46198	77
—	—	—	—			—	—	—	—		
38524.28	8	3081	94			29172.67	8	2333	81		
2360.80	32	755	46			1200.50	27 ½	330	14		
40885.08	—	3837	40	3837	40	30373.17	—	2663	95	2663	95
				99014	63					61448	04

Točka	Naznačenje radja	Osnova Tamino 1885						
		Mjera	Količina	Ciena	Trošak			
					pojedini		ukupni	
					f.	n.	f.	n.
I. II. III. IV.	Prenos . .						178678	32
	V, Ušća i zatvori.							
	n) Ušća sa spuslim vratima	Br.						
	o) Zatvori sa gredami	"						
V.	Ušća i zatvori	"						
VI.	Zidana obala u Kninu	—						
VII.	Uprava, radja i nadzor	—			12500		12500	
VIII.	Razvlastba zemljišta	—			6000		6000	
	IX. Troškovi nepredvidjeni i različiti							
	p) Troškovi nepredvidjeni				6000			
	q) Troškovi različiti							
	Čišćenje korita				500			
	Uredjenje potoka				7500			
	Barake				2000			
	Nagrade za mlina u Bilusiću . .				2000			
IX.	Troškovi nepredvidjeni i različiti				18000		18000	
X.	Troškovi manje važnosti, odboji, kameni gati, ježve itd.	—			10823	12	10823	12
I—IX.	Ukupno . .						226001	44

Osnova 1874												
izvorna Wolff						popravljena od tehničkog odsjeka						
Količina	Ciena	Trošak				Količina	Ciena	Trošak				
		pojedini		skupni				pojedini		skupni		
		fr.	n.	fr.	n.			fr.	n.	fr.	n.	
				99014	63					61448	04	
105	3782	3971	10			55	40.00	2200	—			
3	—	2350	60			—		—	—			
108	3782	6321	70	6321	70	55		2200	—	2200	—	
—	—	20740	20	20740	20	—		3019	64	3019	64	
5 %	—	7340	91	7340	91	—		4620	—	4620	—	
80970□	—	2909	60	2909	60	55020□		1950	20	1950	20	
10 %	—	14681	88			5 al 6 %		6423	09			
		4200						1000				
		18881	88	18881	88			7423	09	7423	09	
		20252	19	20252	19			12267	52	12267	52	
				175461	11					92928	49	

Br. 2374.

(Prilog 12).

Visoki Sabore!

Njegovo Veličanstvo vrhovnom Odlukom 30 travnja t. g. nije obnašlo da odobri zakonsku osnovu glasovanu pri zadnjem Saborskom Zasjedanju glede preinačenja §§ 1, 2, 3 Zemaljskog Zakona 30 Siečnja 1873 Br. 11, kojim se ukinula nasljedna odredbina u korist normalnih učiona, a uveo se učionski danjak na ostavštinam u korist mirovinske zaklade učitelja javnih pučkih učiona.

Uzrok zanjekanog odobrenja leži u sastavljenju čl. II, kojim se odredjivalo da će se novi zakon upotrebiti pri svakoj ostavštini koja bude *doznačena* od dana njegova proglašenja nadalje.

Ta se odredba činila nepravedna, jer po njoj zakon bi dobio suzdjelujuć moć; i Vlada mnije da bi se odredba imala preinačiti u smislu da se zakon uporabiti ima za svaku ostavštinu, koja sliedi, tojest odredjena bude, od dana proglašenja nadalje.

Zemaljski Odbor pristaje na to mnenje, i drži pravednim da se u tome smislu zakonska osnova preinači.

Osim toga, radi bolje točnosti, mnije pisući Odbor da bi se u § 1 imala nadodati odmah na početku rieč *sbivše se*, ter bi taj § glasio: „Od dojedne u Dalmaciji sbivše se ostavštine, itd. itd.“

Tako popravljenu i popunjenu ima čast Zemaljski Odbor podnieti navedenu zakonsku osnovu Visokomu Saboru na pretres i odobrenje.

Zadar, 7 listopada 1887.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Klaić

Zakon .....

Kriepostan za Kraljevinu Dalmaciju

kojim se preinačuju §§ 1, 2, 3 pokrajinskog zakona 30 Siečnja 1873 (P. Z. L. Br. 11), kojim se ukinula nasljedna odredbina u korist zaklade normalnih učiona; a uveo se učionski danjak na ostavštinam u korist mirovinske zaklade učitelja javnih pučkih učiona.

Na predlog i privolom Sabora Moje Kraljevine Dalmacije odredjujem što sliedi:

Čl. I.

§§ 1, 2, 3 pokrajinskog zakona 30 Siečnja 1873 (P. Z. L. Br. 11), kojim se ukinula nasljedna odredbina u korist zaklade normalnih učiona, a uveo se nčionski danjak na ostavštinam u korist mirovinskoj zakladi učitelja javnih pučkih učiona, stavljeni su van kreposti u sadašnjem slogu i unapried glasiti će kako sliedi:

§ 1.

Od dojedne u Dalmaciji pripale ostavštino, kad joj čista imovina nadmašuje fior. 50, utjerati će se kano zakoniti zapisak, učionski danjak u korist mirovinskoj zakladi učitelja javnih pučkih učiona, ustanovljenoj §.om 57 zakona 29 Prosinca 1871 o pravnih odnošajih učiteljskog osoblja javnih pučkih učiona u Kraljevini Dalmaciji (P. Z. L. god. 1872 Br. 12).

§ 2.

U tu svrhu utjeravati će se na svakoj čistoj ostavštini koja nadmašuje fior. 50 pa petnaest (15) novčića danjka.

§ 3.

Učionski danjak naznačen u prednjem § 2 povisiti će se sa 50 po sto na onim ostavštinam ili na onim dielovim ostavštine (zapiscim) koji ue pripadaju ni nuždnim nasljednicim (§ 762 O. G. Z.) ni nadživilomu suprugu.

Ulomci izpod 50 fior. neće se nikako ubrajati pri lzračunanju danjka.

Čl. II.

Ovaj zakon postaje krepostan udilje, i uporabiti će se pri svakoj ostavstini koja bude pripala od dana njegova proglašenja na dalje.

Čl. III.

Izvršba ovog zakona naložena je Mojim Ministrima Bogoštovja i Nauke, Financija i Pravosudja.

Legge . . . . .

valevole per Regno di Dalmazia

colla quale vengono cangiati i §§ 1, 2, 3 della legge prov. 30 Gennajo 1873 (Boll. prov. N.r 11) con cui fu tolta la tassa ereditaria a favore del fondo delle scuole normali ed introdotto un contributo scolastico a carico degli assi ereditari ed a favore del fondo pensioni dei maestri delle scuole pubbliche popolari.

Sopra proposta e coll' adesione della Dieta del Mio Regno di Dalmazia trovo di ordinare quanto segue:

Art. I.

I §§ 1, 2, 3 della legge prov. 30 Gennajo 1873 (Boll. prov. N.r 11), con cui fu tolta la tassa ereditaria a favore del fondo delle scuole normali ed introdotto il contributo scolastico a carico degli assi ereditarii ed a favore del fondo pensioni dei maestri delle scuole pubbliche popolarî, escono di vigore nell' attuale loro tenore, ed in avvenire suoneranno come segue:

§ 1.

Da ogni eredità devoluta in Dalmazia, il cui attivo netto superi la somma di f. 50, dovrà essere riscosso a titolo di lascito legale un contributo scolastico a favore del fondo pensioni dei maestri delle scuole pubbliche popolari, contemplato dal § 58 della legge dei 29 Dicembre 1871, sui rapporti di diritto del personale insegnante delle scuole pubbliche popolari del Regno di Dalmazia (Boll. prov. a. 1872 N. 12).

§. 2.

A tal fine sopra ogni asse ereditario che oltrepassi la somma netta di fior. 50 si corrisponderà per ogni 50 fior. la competenza di soldi quindici (15).

§. 3.

Il contributo scolastico indicato nel precedente § 2 verrà aumentato del 5% sopra quelle eredità o quote di eredità (legati) le quali non sono devolute nè agli eredi necessarii (§ 762 C. C. G.) nè al conjuge superstite.

Gl' importi frazionari sotto i fior. 50 non saranno in nessun caso calcolati nel conteggio del contributo.

Art. II.

La presente legge entra tosto in attività, e sarà applicata ad ogni asse ereditario, la cui devoluzione si verifichi dal giorno della sua pubblicazione in poi.

Art. III.

I Miei Ministri del Culto ed Istruzione, delle Finanze e della Giustizia sono incaricati dell' esecuzione della presente legge.

Br. 3937.

(Prilog 13).

Visoki Sabore!

Zakonska osnova glasovana pri zadnjem zasiedanju glede preinačenja § 27 Zemaljskog Zakona 29 Prosinca 1871 (Z. Z. L. god. 1872 Br. 10) o utemeljenju, uzdržavanju i pohadjanju javnih pučkih učiona, preinačenog Zem. Zakonom 14 Rujna 1881 (Z. Z. L. Br. 31) nije dobila previšnju potvrdu.

Uzrok zaniekane potvrde leži u izpravku primljenu po Visokomu Saboru, po kojemu politička Vlast imala je udarene školske globe pobirati po svojim poslovačim. Na tu promjenu Vlada nije pristala sa sljedećih razloga.

Način kojim političke vlasti imadu postupati u svrhem propisan je Carskom Naredbom 20 Travnja 1854, koja nosi u sebi znak državnog zakona. Zakonska Osnova, sa izpravkom primljenim po Saboru, sadržava promjenu ovog propisa, a ta promjena bila bi samo moguća putem državnog zakonodavstva. Pošto bi se utjerivanje školskih globa povjerilo političkim vlastim svrhom jednostavnjeg postupanja, shodno je da se iste drže ustanovljenih obćih propisa o političkom vodjenju ovrha, te se pomenuto ograničenje ima smatrati u načelu nepripustivim i praktično neizvedivim, tim više što Kotarska Poglavarstva nemaju u tu svrhu potrebitih osobitih poslovača.

Prama namjeri Vis. Sabora da se dostigne veća sigurnost za izvedenje ovrha, povjerujući isto izključivo paslovačim kotarskih političkih vlasti, Vlada primjećuje, da bi se utjeranje globa, i onda kada bi se Kotarska Poglavarstva služila obćinskim poslovačim, moglo smatrati kao zajamčeno, pošto bi u ovom slučaju bila stvar istih Poglavarstva redovito nadgledati postupanje tih poslovača.

Pri takom stanju stvari, drži Zemaljski Odbor da ne ostaje drugo van povratiti se prvašnjoj njegovoj osnovi, to jest izpustit izpravak po Vis. Saboru primljen; i tu osnovu ovdje pridruženu preporuča Vis. Saboru na uvaženje.

Zadar, 1 Studenoga 1887.

Predsjednik

Vojnović

Izviestitelj

Klaić.

Zakon . . . . .

Kriepostan za Kraljevinu Dalmaciju

kojim se preinačuj § 27 pokrajinskog zakona 29 Prosinca 1871 (P. Z. L. god. 1872 Br. 10) o utemeljenju, uzdržavanju i pohadjanju javnih pučkih učiona, preinačen pokr. zakonom 14 Rujna 1881 (P. Z. L. Br. 31).

Na predlog i privolom Sabora Moje Kraljevine Dalmacije naredjujem što sliedi:

Čl. I.

§ 27 pokr. zakona 29 Prosinca 1871 (P. Z. L. godine 1872 Br. 10), o utemeljenju, uzdržavanju i pohadjanju javnih pučkih učiona, preinačen zakonom 14 Rujna 1881 (P. Z. L. Br. 31), stavljen je van krjeposli u sadašnjem svom slogu, i unapried glasit će kako sliedi:

§. 27.

Kazni naznačene u §§ 17, 20, 23 i 26 udarat će u prvom stupnju kotarska učionska Vlast. Obično sliedit će postupak po onih propisih koji se uporabljaju pri iztraživanju i odsudjivanju postupaka nepredvidjenih od obćega Kaznenoga zakonika; no kazni naznačene u §§ 20 i 23 moć je udariti i ne saslušav opravdanja osobe koja se ima kazniti (Obrazac L. M.); samo što u tom slučaju dotična odsuda ima se izreći i dostaviti najdalje kroz mjesec koji sliedi za onim u kojim su se odsutnosti dogodile.

Globe pobrat će se u korist mirovinskoj zakladi, i utjerivati će c. k. Kotarska Vlast putem političke ovrhe, uporabom § 3 Carske Naredbe 20 Travnja 1854 (D. Z. L. Br. 96). — U tu svrhu imat će c. k. Kotarsko učionsko Vieće priobćiti dotičnim cc. kk. političkim kotarskim Vlastima poimene izvadke sastavljene po pojedinim odlomcim glede globâ koje se imadu utjerati; a kotarska će politička Vlast priposlati sa svom pospješnošću cc. kk. kotarskim učionskim Viećim pobrane globe ujedno sa zapisnicima glede onih globa koje zbog siromaštine nemogu biti utjerane.

Globe udarene po gori spomenutih paragrafih, a ne utjerane zbog siromaštine osudjenika, zamjenit će se u zatvor i tako odmjeriti da na svako pet fiorina globe odgovara jedan dan zatvora.

Čl. II.

Ovaj zakon postaje krjepostan danom proglašenja, o ovršba je povjerena Mojim Ministrima Bogoštovja i Nauke, i Nutrnjih posala.

(prevod taljanski)

Legge . . . . .

valevole pel Regno di Dalmazia

con cui viene cangiato il § 27 della legge provinciale 29 Dicembre 1871 (B. P. a. 1872, N.r 10) sulla istituzione, conservazione e frequentazione delle scuole pubbliche popolari, modificato colla legge prov. 14 Settembre 1881 (Bol. Pr. N. 31).

Sopra proposta e coll' adesione della Dieta del Mio Regno di Dalmazia trovo di ordinare quanto segue:

Art. I.

Il § 27 della legge prov. 29 Dicembre 1871 (Boll. Prov. a. 1872 N. 10) sull' istituzione, conservazione a frequentazione delle scuole pubbliche popolari, modificato colla legge prov. 14 Maggio 1881 (R. P. N.r 31) esce di vigore nell' attuale suo tenore, ed in avvenire suonerà come appresso:

§. 27.

Le pene indicate ai §§ 17, 20, 23 e 26 verranno in prima istanza inflitte dall' Autorità scolastica distrettuale. La procedura seguirà di regola a norma di quelle prescrizioni che sono applicabili all' investigazione ed alla decisione nelle contravvenzioni non previste dal codice penale generale. Le pene peró indicate ai §§ 20 e 23 potranno essere inflitte anche senza previa ufficiosa assunzione delle giustificazioni della persona da punirsi (Formulare L. M.), ed in tal caso dovrà essere il relativo deciso pronunziato ed intimato alla più lunga entro il mese successivo a quello in cui si verificano le assenze.

Le multe vanno incassate a benefizio del fondo pensioni dei maestri, e vengono riscosse dall' i. r. Autorità politica distrettuale in via di esecuzione politica, con applicazione del § 3 dell' Ordinanza imperiale dei 20 Aprile 854 (B. L. I. Nir 96). A tale scopo l' i. r. Consiglio scolastico Distrettuale dovrà comunicare alla rispettiva i. r. Autorità politica distrettuale prospetti nominali compilati per singole frazioni relativamente alle multe da incassarsi; e l' Autorica politica distrettuale rimetterà con tutta sollecitndine agl' ii. rr. Consigli scolastici distrettuali le multe riscosse assieme ai protocolli riferibili a quelle multe che per povertà non possono venire riscosse.

Le multe commisurate secondo i precedenti paragrafi, e non riscosse per povertà dei con- lannati, verranno commutate in arresto personale in ragione d' un giorno d' arresto in luogo di iorini cinque di multa.

Čl. II.

La presente legge entra in attività col giorno della pubblicazione, e dell' esecuzione sono ncaricati i Miei MInistri del Culto ed Istruzione e dell' Interno.

Br. 4134.

(Prilog 14).

Visoki Sabore!

Uvela se je pogrieška u stilizaciji § 23 Pokrajinskog Zakona 2 Svibnja 1866 (Komad IX. 34 Pokr. Lista 1866) glede ustanovljenja kotarskih gospodarskih Zadruga, i Zemaljskog gospodarstvenog Vieća za pokrajinu Dalmaciju, koja je pogrieška već povoda dala razpravi. U tom je § rečeno, da članovim gospodarstvenog vieća i stalnog odbora, ne pripada nikakva pristojbina na poputbine, i na nadnice; a da samo članovi stalnog Odbora primaju naknadu za troškove skopčane sa njihovim službovanjem.

Ovaj prepis zakona ne odgovara ni pravici, ni namjerama Visokog Sabora, kad je glasovao Zakon o kojem je govora. Nije pravo da članovi gospodarstvenog Vjeća, koji ne stanuju u Zadru, budu imali štete u izvršenju svojih naloga, kad za moć ih redovito obavljati, dužni su prisustvovati sjednicam u smislu § 19.

Kad je Visoki Sabor, primajuć osnovu zakona, primio načelo da za valjanost sjednica gospodarstvenog vieća ne treba da budu prisutni članovi naznačeni pod slovim *f* i *g*, to jedino učinio s gledišta štednje.

Priznajać dakle nuždu da drugi članovi naznačeni u § 14, sudjeluju sjednicam i gospodarstvenog Vieća, i stalnog Odbora, priznao je u isto doba i pravo da im se naknade štete koje su skopčane njihovim službovanjem, ako u Zadru nestanuju.

S ovieh razloga, i po nalogu sadržanu u Ministerialnom odpisu 29 Kolovoza o. g. Br. $\frac{12197}{1382}$ Oebor Zemaljski ima čast predložiti Visokome Saboru da izvoli preinačiti gorerečeni § 23 u smislu predložene osnove.

Zadar, 31 listopada 1887.

Predsjednik

Vojnović

Izviestitelj

Vranković.

Zakon . . . . .

Kriepostan za Kraljevinu Dalmaciju

kojim preinačuje se § 23 pokrajinskoga zakona 2 svibnja 1886 o ustanovljenju poljodjelskih Zadruga kotarskih i pokrajinskoga poljodjelskoga Vieća Dalmatinskoga (S. P. Z. Br. 34).

Privolom Sabora Moje Kraljevine Dalmacije naredjujem što sliedi:

Čl. I.

Diže se kriepost u sadanjem sastavku §.u 23 pokrajinskog zakona 2 svibnja 1866, o ustanovljenju poljodjelskih Zadruga kotarskih i pokrajinskoga poljodjelskoga Vieća Dalmatinskoga (S, P. Z. Br. 34), a odsele glasiti će kako sliedi:

§. 23.

Članovi pokrajinskoga poljodjelskoga Vieća, naznačeni na slovim *a*, *d*, *e* § 14 sadanjega zakona, ako nestojnici u Zadru, imadu pravo da njim se naknade troškovi hrane i putbine, koliko utvrdi unutreni Poslovnik, toli kad pristupaju na sjednice pokrajinskoga Vieća, koli na one stalnoga Odbora.

Ta naknada nikako ne pristoji članovom pokrajinskoga Vieća naznačenim na slovim *f*, *g*, predpomenutog § 14.

Čl. II.

Izvršba ovog zakona povjerena je Momu Ministru poljodjelstva i Onomu unutrenih posala.

(prevod taljanski)

Legge . . . . .

valevole pel Regno di Dalmazia

con cui viene modificato il § 23 della legge provinciale 2 maggio 1886 sull' istituzione di Consorzii agrarii distrettuali, e di un Consiglio provinciale di agricoltura pel Regno di Dalmazia (Boll. Prov. 1886 P. XI. 34).

Coll' adesione della Dieta del Mio Regno di Dalmazia trovo di ordinare quanto segue:

Art. I.

Viene posto fuori di vigore nell' attuale sua stilizzazione il § 23 della legge Provinciale 2 maggio 1886 sull' istituzione di Consorzii agrarii distrettuali e d' un Consiglio provinciale di agricoltura. (Boll. Prov. 1886 P. XI. 34), che in avvenire dovrà suonare come segue:

§. 23.

I membri del Consiglio Provinciale di agricoltura, contemplati alle lettere *a*, *d*, *e* del § 14 della presente legge quando sieno domiciliati fuori di Zara hanno diritto ad un indennità per le spese di mantenimento e di viaggio, da fissarsi dal Regolamento interno, sia che prendano parte alle sedute del Consiglio provinciale, sia a quelle del suo comitato permanente.

Tale indennità in nessun caso può spettare ai membri del Consiglio provinciale contemplati dalle lettere *f*, *g*, del summenzionato § 14.

Art. II.

L' esecuzione di questa legge è affidata al Mio Ministro di agricoltura ed a quello dell' interno.

Br. 4183.

(Prilog 15).

Visoki Sabore!

Još godine 1885 občinsko Opraviteljstvo Cavtatsko bilo je dostavilo Odboru prošnju nekojih posjednika iz svoga okoliša, da bi podvrgli ustavnoj razpravi predlog zakonske osnove, kojom da se ukida paša i sječba po neobradjenim tudjim zemljam, poznate pod nazivom *jus pascendi et lignandi*.

Prošnja, jako liepo obrazložena, dokazivaše kako je to pravo poteklo iz neke dozvole udieljene od Skupnovlade Dubrovačke god. 1423, kadno je ona zaposjela tako rečene *nove zemlje*. Na to su ju sklonuli uzroci političke naravi, potakli ih obziri na prostranost i važnost pastirstva, jedini tadanji obrt. Uz to svrha joj je bila da naseli one nove strane, a da to postigne morala se je prilagoditi načinu življenja novih došlaca.

Stoga kad porazdieliše gradjanom one zemlje, nisu se smjele obradjivati već podavanjem na kmetstvo. Nego *senatus consulti* koji se bave ovim pitanjem, nose svedje propis: *et hoc provedimentum corrigi cassari et emendari possit* — propis koji označivaše prevremenost odredbe, a nije se rabio kod drugih providjenja, kojim se je udarao znak stavnosti i trajnosti. Providjenja o *jus lignandi* i *pascendi* sadrži *Zelena Knjiga*, a to su dneva 8 siečnja 1423. Tit. 127 Cap. CLXXV, 25. veljače 1427, 23 svibnja 1699, i *Liber Reformationum* 18 kolovoza 1699 str. 25 — niti je poznato da su u kasnije doba bila preinačena.

Dodavahu prositelji, da uzroci koji su Skupnovladu bili sklonuli na te zavremene odredbe već ne obstoje; da su zemlje ponajviše upale u tožačke ruke, pa ih većim dielom obradili; da je pastirstva važnost jako pala, te da dozvola postupašice dan danas nije mogla nego smetati šumarstvu i škoditi sigurnosti posjeda, težkom štetom i samomu poljodjelstvu.

Zemaljski Odbor Dopisom 16 listopada 1885 obratio se Nj. P. Namjestniku, i priznajuć koristi kojimi bi s vida obćeg gospodarstva urodio naumljeni predlog, tražio je dali bi i koje štete donio sadanjemu stanju stvari. Takodje ga pitaše o naravi prava, dali javnoga ili privatnoga, te bili se dalo ukinuti bez naknade.

Upitu Odborovu Nj. Pr. Namjestnik odgovara Dopisom 22 prosinca 1886 Br. 25120, pridodajuć izvješće kotarskoga Poglavarstva Dubrovačkoga 6 prosinca 1886 Br. 13732, gdino se pitanje obširno pretresa s gledišta poviestničkoga, pravničkoga i gospodarstvenoga. Jedan i drugi završuju preporučujuć predlog, jer priznaju valjanost razloga navedenih u prošnji, pa i novih nadodaju.

Narav providjenja bez dvojbe bila je javnog izvora, a po stegam kojimi dozvoljeno, u svaki čas uzlezivo. Novi odnošaji nastali prestankom zakonâ i sustava republikanskoga, doprinesoše, silom činâ, da se je steglo i preinačilo. Vlastništvo, ne više sbijeno u malo ruku, sobom je donilo,

da većim dielom nastade običaj, koji dan danas nije mogao već uroditi posliedicami, kakve ova zakonodavna i gospodarstvena načela smjeraju da ukinu. Niti bi moglo poroditi štete materijanim okolnostim stanovnika, promislili se da od ukupne površine zemljišta (svega 144.963 jutara) 40156 jutara je obradjeno, 37.344 nasadjeno gorom a 67.195 jutara ostaje u pašnjake. Veći dio šumskih prostorija — onaj barem što je dopao nove vlastnike — ogradami je sačuvan od tudje marvale, pa tu šuma i cvate. — Sitno blago broji skupa 22.819 glava, a 707 krupno, pa toliki broj odnosi pastirstvu svaku gospodarsku važnost, promislili se kako je ta životinja, — namjenjena najprečim domaćim potrebam — porazdieljena. Uzdržanje od *jus pascendi et lignandi* neli moglo smjerati već — na štetu pravih snaga poljodjelskih — da štiti jadnu manjinu onih koji trud ne ljube, a koji lasno mogu naći hrane, i bez da se obdrži živa povlastica, koja da se ukine, dandanas nalagaju oni isti uzroci, s kojih je postala i trajala.

Okružnicom 22 veljače o. g. Br. 5721 Občine bivšeg obsega Dubrovačkoga, biše pozvane da se o predmetu izjave. *Trpanj* i *Zaton* neodgovoriše. *Dubrovnik, Cavtat, Orebić, Rieka* i *Slano* izjaviše se povoljno predlogu. Protive mu se Občina *Stonska, Kunska, Janjinska, Loppulska* i *Mljetska* — navodeć da stegom pastirstva, nastalo bi štete poljodjelstvu s nedostatka gnoja — štono se je prigovaralo i kad se je snovao zakon o diobi pašnjaka i šuma občinskih, a štono neima vriednosti, promotrili se da je i samu pastirstvu najveći bič pustopašica.

Predpostaviv ove podatke o razpravi, Zemalski Odbor priznajuć:

Da s pravničkog gledišta nemože nastati mućnosti, razmotrili se da *jus pascendi et lignandi* spada u javno pravo, prouzrokovano iz ekonomičnih potreba i privezano uvjetu, da se u svako doba može *corrigi, cassari et emendari*;

Razmotriv da oni uzroci s kojih se porodi ona dozvola nisu samo nestali, nego iz slobode vlastništva nastade novih, koji upravo u korist poljodjelstva iziskuju da se ukine;

Razmotriv, akoli ovi novi uzroci biše uvaženi i od Vlade i od Sabora, kadno prihvatiše zakon o diobi občinskih dobara, moraju se većim razlogom uvažiti u današnjem slučaju, gdjeno se radi o dobrim privatnim, izloženim služnosti pustopašice;

Razmotriv da šteta što bi mogla nastati pojedincem neznatna bi bila, a obilno bi naknadjena bila većom sigurnosti posjeda, razvitkom poljodjelstva, osobito gojitbom šumâ;

Čast je Zemaljskomu Odboru predložiti Visokomu Saboru, da izrazi želju Vladi Nj. Veličanstva e da bi kod Carevinskog Vieća podnila ustavnoj razpravi sliedeću zakonsku osnovu, kad Visoki Sabor nebi smatrao da posao pada u njegovu nadležnost:

I. Koje mu drago zakonodavno providjenje, obstojeće u okolišu bivše Dubrovačke Republike, po kojem bilo je tamošnjim stanovnicim dozvoljeno uživanje paše i sječbe po tudjim neobradjenim zemljam, očituje se ukinuto.

II. Ovaj zakon nije uporabiv glede služnosti paše i sječbe, slučajno stečenih na tudjim zemljam načinim privatne stečevine, previdjenim u obstojećem gradjanskom zakonu.

Zadar, 9 studenoga 1887.

Predsjednik

Vojnović.

Izviestitelj

Vranković.

Br. 5137.

(Prilog 16).

Visoki Sabore!

Godine 1836, kad je kolera prietila gradu Dubrovniku i okolici, ondašnji okružni poglavar, pok. Baron Schaller pobrinuo se da putem milodara sakupi glavnicu, kojom da se siromašno pučanstvo pomože kad bi navedeni bič buknuo u kojem mjestu predicla njegovoj upravi povjerena. Kako bi mu sakupljeni iznosi prispjevali, on bi ih predavao na sabranu Povjerenstvu Javne Dobrotvornosti u Dubrovniku, jer se radilo o novcu opredieljenu za dobrotvorne svrhe, ali se je pridržao razpolagati nad istim, ne dajući u tome pogledu nikakve vlasti pomenutome Povjerenstvu.

Srećom ono doba užasna pošast nije se Dubrovnika i njegove okolice dotakla, i tako ne bi pružena prilika da se prikupljeni novac u naumljenu svrhu upotrebi; i promicatelj sabiranja odredi da isti bude na dobit uložen, što bi i učinjeno.

Nasljednici bar. Schallera na okružnome Poglavarstvu, bar. Rozner i Vit. Rešetar, brinuli su se i oni da ovu glavnicu uzmnože, i u raznim prigodam, kad je oskudica ili koja druga nevolja tištila jedan ili drugi dio onog naroda, dolazili su mu u pomoć sredstvima ove glavnice.

Glavnica je sliedila sahranjena stati kod Povjerenstva Javne Dobrotvornosti, koje je savjestno s njom upravljalo, i godišnje pretičke ulagalo na njezino množenje.

God. 1879 Povjerenstvo se obratilo Zemaljskom Odboru predlogom, da bi on zaiskao da glavnica predje pod njegovu upravu, pošto novim uredbam Javna Dobrotvornost prešla je bila u djelokrug zemaljskog zakonodavstva i uprave.

Usljed toga Zemaljski Odbor se je obratio Ministarstvu Nutrnjih posala u Beču, koje odlukom 22 travnja t. g. Br. 3773 pristalo je da rečena glavnica, pod imenom „Glavnica za vanredne potrebe bivšeg okružja Dubrovačkog", bude predana Zemaljskome Odboru na dalju upravu i odredbu.

Zemaljski Odbor primio je glavnicu od c. k. Kotarskoga poglavara u Dubrovniku sa zaključnim dnevnikom od strane onog Povjerenstva Javne Dobrotvornosti, i pobrinuo se je odmah da vas razpoloživi novac koristno uloži u javne Obveznice. Početkom tekućeg mjeseca glavnica je sastojala od fior. 41.150 u javnim Obveznicam i od fior. 177:25 u gotovu novcu.

Osobitom okružnicom pako, javio je Odbor svim Občinam bivšeg Dubrovačkog okružja, da je sada glavnica pod njegovom upravom i zato da se njemu obrate kad bi pomoći trebale pri kakvoj vanrednoj potrebi.

Zemaljski Odbor će upravljati ovom zakladom, kako to čini sa ostalim omanjim zakladam, i svake godine podnosit će Visokom Saboru konačni račun o njoj na pretres i odobrenje.

Nego, pošto Božjom pomoći sve to rjedje postaju u obće po Dalmaciji, a napose u Dubrovačkoj okolici vanredne potrebe, a pošto jur postoji obća zemaljska zaklada za oskudične svrhe, i sva je prilika da odsad kao i dosad mali dio dohodaka ove zaklade dati će se upotrebiti u rečene

vanredne potrebe, drži Odbor da nebi shodno bilo upotrebljavati pretičke na neizvjestno množenje glavnice, nego da bi probitačnije bilo poslužiti se sa njima u koju koristnu svrhu, vazda naravno u mjestim bivšeg okružja Dubrovačkog.

Ta koristna svrha imala bi biti koja javna radja, a osobito ako smjerajuća na uredjenje voda ili bujica u korist poljodjelstva. Sličnih radja, više od jedne, jur je zasnovano u onom okružju, a za izvedenje istih ne dosižu sredstva zemaljska i občinska uz pomoć vlade. Izvedenjem tih radja poboljšalo bi se gospodarsko stanje okružja, i tim umanjila pogibelj da se koja vanredna potreba prikaže.

Zemaljski Odbor dakle časti se predložiti da Visoki Sabor izvoli zaključiti:

1. Glavnica Zaklade za vanredne potrebe bivšeg okružja Dubrovačkog ima ostati netaknuta;

2. Dobitci glavnice, u koliko ne budu upotrebljeni u navedene vanredne potrebe, mogu biti uloženi u javne radje, osobito u radje uredjenja voda i bujica u korist poljodjelstva, vazda u mjestim bivšeg okružja Dubrovačkog.

Zadar, 29 Studenoga 1887.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Klaić.

BRZOPISNA IZVJEŠĆA

Otvorenje zasjedanja XXIII. dne 24 Studenoga 1887.

PRISUTNI

Predsjednik **GJORGJE** knez **VOJNOVIĆ** — Pokrajinsko Zastupstvo. — Nj. preuzvišenost c. k. namjestnik **KARLO** plem. **BLAŽEKOVIĆ**. — Dvorski savjetnik **ALFONS** plem. **PAVIĆ**.

Nakon Božje službe u 10 sati pr. p. služene od Nj. Preuzvišenosti Prabiskupa Maupas, Zastupnici se sakupiše u sabornici u 12 s. pr. p.

Predsjednik. Visoki Sabore! Velečastna Gospodo Zastupnici! — Odazivajuć se Previšnjem Carskom pozivu, evo nas ovdje danas sakupljenih, da nastavimo naše ustavno djelovanje, namienjeno dobrobiti mile nam otačbine. I ako se mnenja, kao što u svakoj skupštini vazda biva, podješto razilaze, ipak su složne težnje, koje ciljaju na to, da naš rad što više koristi donese onima, koji su nas izabrali i ovdje poslali.

Da ovu plemenitu zadaću ostvarite, pružiće Vam se lijepa prilika tekom ovog zasjedanja, jer, osim običnih svakogodišnjih predmeta, biće što prije podnešene Visokome Saboru na ustavno razpravljanje zakonske osnove o uredjenju rijeke Krke, o zavedenju zemljišnoveresijskog zavoda, i o ustanovljenju osobite zemaljske zaklade namienjene ekonomičnom poboljšanju ove pokrajine. Sve su ove važne zakonske osnove pomnjivo i svestrano proučene bile od Vašeg stalnog Odbora, kako će te moći razabrati iz obrazloženih izvještaja, kojim su popraćene.

Na isti način, Odbor Zemaljski, ispunjavajući nalog podan mu od Visokog Sabora, prečinio je sadašnji Izborni Pravilnik i sastavio novi, obazirući se na dvadesetpetgodišnje iskustvo i na postojeći Pravilnik za izbor zastupnika na Carevinskom Viećn. Još neke zakoske osnove manje važnosti biće Vam prikazane tekom ovoga zasjedanja, kojim postaje kriepostan i novi Saborski Poslovnik.

Iz obširnog izvještaja Odbora Zemaljskoga o svom radu, za doba od 1.og novembra lanjske godine do svršetka oktobra tekuće, Vi ćete razabrati glavne poslove riješene tekom ovog razdobja, i bićete točno ubavješteni o najvažnijim zemaljskim pitanjima i dogadjajima.

Dužan sam ipak oznaniti Vas, da je dne

27.og junija tekuće godine bila svečano otvorena nova Pokrajinska bolnica u Zadru. Prigodom Vašega boravka u ovom gradu, Vi ćete doista pregledati razna zidanja koja sačinjavaju pomenutu Bolnicu, te se stalno nadam, da ćete se uvjeriti, kako nije ništa zanemareno bilo za što bolju njegu i liječenje bolestnika.

Nego pošto su se, na žalost, u potonje doba počele sve to više pojavljivat i u Dalmaciji kužne bolesti, trebaće svakako da dojedna zemaljska Bolnica, kao što bi već učinjeno u novoj Bolnici dubrovačkoj, bude oskrbljena sa posebnom zgradom, gdje će se uklanjati i liječili nemoćnici razbolivši se od priljepčivih bolesti. Na tu je svrhu Odbor Zemaljski uvrstio u proračun 1888 godine surazmjernu svotu za zidanje posebne zgrade u zemaljskoj Bolnici u Šibeniku.

Užasni prizor kužnijeh bolesti pruža nam Šibenik, gdje su se početkom ove godine pojavile osp'ce, koje su toliko žrtava pokosile i ono pučanstva u crno zavile. Po zvaničnim podatcima proističe da od kad se je bolest pojavila do svršetka prošlog oktobra, obolješe 1342 osobe, 881 ozdraviše, a umriješe ih 330.

Za ublažiti, barem djelomice, kobne posljedice dugotrajne i ubitačne pošasti, ustanovio se je u Šibeniku Odbor za sakupljanje prinosâ u korist postradalih obitelji, koje sada tišti skrajna nevolja. Utješno je vidjeti kako se Dalmacija velikodušno odazivlje na plemeniti poziv. Nego ovaj nepredvidjeni i zlosretni dogadjaj naprtio je Šibenskoj Općini velikih trošaka, kojima nije mogla nikako odoljeti razpoloživim novčanim sredstvima.

Odbor Zemaljski, obzirom na te iznimne okolnosti i na hitnu nuždu pomoći, dozvolio je Šibenskoj Općini potraženi zajam od 10 hiljada fiorina. Sva je nada, da će i Visoka Vlada priskočiti u pomoć Općini Šibenskoj, i to osobito usljed moćnog nastojanja Njegove Preuzvišenosti gospodina Namjestnika.

Živo zauzimanje Zemaljske vlade za sve ono što zasieca u korist i napredak ove pokrajine, i njeno potpuno sporazumljenje sa Odborom Zemaljskim u svim bitnim pitanjima, olakšava zadaću Vašeg stalnog Odbora i mnogo doprinosi postignuću željenog uspjeha. Ovo korisno sudjelovanje Zemaljske Vlade neće doista oskuditi Zemaljskom Zastupstvu. To nam jamči iskrena ljubav, koju je u raznim prilikama pokazao Preuzvišeni Namjestnik miloj njemu Dalmaciji.

Ove godine nemila smrt ugrabi Visokom Saboru odličnoga člana, koji od postanka pripadaše uvijek Zemaljskom zastupstvu. Osamnaestog maja umrie u Podgori zastupnik dum Mihovio kanonik Pavlinović. Vatren rodoljub, uzoran svećenik, pokojnik bijaše od prve mladosti posvetio rad i život milom svom narodu. „Sve za vjeru i hrvatstvo!“, bijaše njegovo geslo, komu je on vjeran ostao do posliednjeg trenutka svog radišnog života. Stvoren za borbu, nije se zadovoljavao sa održanijem pobjedama, nego je neprestano poticao sumišljenike na nova preduzeća. Prijatelji i protivnici priznavahu nepokolebivu njegovu postojanost. U znak potonje časti oplakanom pokojniku, molim Vas, Gospodo, da ustanete. (*Svi zastupnici ustaju*).

Tim ostade prazno mjesto zastupnika izbornog kotara Imotskog, a usljed ostavke dotičnog poslanika, i ono Vrhgorsko-Makarsko-Metkovskog kotara. Novi izbori bjehu obavljeni dne 20 oktobra prošastog, te će Odbor Zemaljski što prije prikazati Visokom Saboru odnosne izborne spise i predložiti ovjerovljenje izabranih zastupnika.

Dne 11.og tekućega primio sam odreku zastupnika trgovačko-obrtničke komore bivšeg okružja Splitskog, te sam isti dan pismeno o tom obaviestio Preuzvišenoga gosp. Namjestnika, i zamolio da, obzirom na predstojeće Saborsko zasiedanje, bude što prije urečen popunitbeni izbor.

Velečastna Gospodo Zastupnici! — Proglasujući otvoreno XXIII.će zasjedanje Sabora Kraljevine Dalmacije, ja Vas pozivljem da u znak podaničke vjernosti sa mnom uskliknete: Živio naš premilostivi Car i Kralj Franjo Josip I. Živio! Živio! Živio!

Zastupnici. Živio! Živio! Živio!

N. P. c. k. Namjestnik. Visoki Sabore! — Velečastna gospodo Zastupnici Kraljevine Dalmacije! Dočim ste Vi velečastna gospodo usljed poziva našeg premilostivog Cesara i Kralja spremni da patriotično posvetite Vaše

sile na korist pokrajine, čast mi je pozdraviti Vas najsrdačnije u ime Vlade.

Vlada će, u koliko se iste tiče, takodjer sve sile uložiti, da zasjedanje bude što većim plodom urodilo. Budite dakle velečastna Gospodo uvjereni, da će mi osobito milo biti doći na susret željam Visokog Sabora.

Kao vladina Povjerenika za ovo zasjedanje čast mi je predstaviti dvorskog savjetnika plemića Pavića.

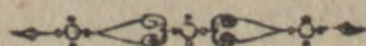
Eccelsa Dieta! Onorevolissimi signori Deputati del Regno di Dalmazia! Mentre Voi, onorevolissimi Signori, chiamati da S. M. il nostro graziosissimo Imperatore e Rè, patriotticamente Vi accingete di dedicare le vostre forze al bene della provincia, io mi onoro di salutarvi nel modo il più cordiale in nome del Governe.

Per quanto sta nelle sue attribuzioni, anche il Governo impegnerà tutte le sue forze acciò la sessione apporti i desiderati frutti, e Vi prego onorevolissimi Signori di ricevere l' assicurazione che io sarò ben lieto di venire incontro ai desideri dell' Eccelsa Dieta.

Mi onoro di presentare quale Commissario governativo per questa sessione dietale il consigliere aulico de Pavić.

Predsjednik. Prva saborska sjednica biti će u subotu dne 26. t. mj. u 10 sati pr. p.

(Zastupnici se razidjoše u pô sata po podne).

I. Sjednica dneva 26 Studenoga 1887.

Sadržaj: Navještaj molbenica. — Izbori šestorice Tajnika; Molbeničkog odbora; Pregledaocâ rada Odbora Zemaljskoga. — Izvješće Zemaljskog Odbora, kojim podnosi pazbroje za godinu 1885 pokrajinskih zaklada i zadužbina; Mirovinske učiteljske zaklade; Učionske zaklade; Pokrajinske zaklade. — Prvo, drugo i treće čitanje zakonske osnove o preinaci §§. 1., 2. i 3. pokrajinskog zakona 30. Siečnja 1873. o učionskom danjku na ostavštinam u korist mirovinske zaklade učitelja. — Pročitanje predloga Odbora zemaljskog o ukinuću jus pascendi et lignandi u okolišu bivše Dubrovačke republike. — Izbor pravničko-gospodarskog Odbora. — Prvo, drugo i treće čitanje zakonske osnove o preinaci §. 27. pokrajinskog zakona 29. Prosinca 1871. o utemeljenju, uzdržavanju i pohadjanju javnih pučkih učiona. — Prvo čitanje zakonske osnove o preinaci §. 23. pokrajinskog zakona 2. Svibnja 1886. o poljodjelskom pokrajinskom Viećn. — Ovjerovljenje izbora: D.n Frane Bulića i Luke Vukovića.

(Početak sjednice u 10 s. 20 č. pr. p.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje.**

Tajnici: **Luka Zore** i **Niko** pl. **Gjakša.**

Vladini povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, namj. savj. **Manojlo Budisavljević** i školski nadzornik **Josip** vitez **Peričić**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. — Ima nas 22. — Broj je zakonit.

Molim zastupnike g. Zoru i g. plemića Gjakšu, da bi zauzeli privremeno tajništvo.

Molim g. zastupnika Zoru, da bi pročitao ovaj dopis N. P. g. c. k. Namjestnika.

Zore *(čita)*.

Br. 3603.—pr.

Visokorodjeni Gospodine!

Častim se priobćiti Vašem Presvietlom Gospodstvu, da sam prigodom nastajućeg zasjedanja Visokog dalmatinskog Sabora uz Gospodina c. k. Dvorskog Savjetnika Alfonsa pl. Pavića odredio kao vladina Povjerenika za posle odnoseće se na školsku upravu c. k. pokrajinskog školskog Nadzornika Gospodina Josipa Peričića.

Ostali Namjestništveni izvjestitelji pružiti će do potrebe odnosna razjašnjenja.

Primite Visokorodjeni Gospodine i u ovoj prigodi izraz mog podpunog počitanja i uvaženja.

Zadar, 25 studenoga 1887.

C. k. Namjestnik
Blažeković.

Predsjednik. Imam čast prikazati Visokome Saboru prisutnog školskog nadzornika gosp. Josipa viteza Peričića.

Primio sam nekoliko molbenica. — Moliti ću g. Tajnika, da bi pročitao u kratko sadržaj i broj.

Zore. *(čita)*.

Prošnje: Br. 13. Ante Nedveda za milostinju. — Br. 15. Družtva za bolestne učenike Bečkog sveučilišta za pripomoć. — Br. 22. Bolničara Trinaestice za pripomoć. — Br. 23. Dušobrižnika Tambače za povišenje plaće. — Br. 24. Grge Urlića za povišenje podpore. — Br. 27. Rigi učitelja za povišenje mirovine — Br. 28. Starinarskog družtva u Kninu za pripomoć. — Br. 31. Učenika zavoda „Boden-Cultur“ u Beču za pripomoć. — Blaževića nadbolničara za pripomoć. — Br. 34. Graditeljâ bolnice Zadarske za nagradu. — Br. 35. Koste Miljevića učitelja za oprost duga učiteljištu. — Br. 36. Angjelije Nani za povišenje mirovine. — Br. 40. Frane Hranuelia učitelja za pripomoć.

Predsjednik. Sve će ove molbenice biti izručene Molbeničkom Odboru, kada bude izabran i ustanovljen.

Primio sam jedno pismo zastupnika Marka Petranovića. — Molim g. Tajnika, da ga pročita.

Zore *(čita)*.

Пресвјетли Господине!

По лијечничком савјету принуђен сам устегнути се јесенас од сваког учествовања при Саборским расправам ради потре-

битог опоравлања иза дуготрајне опорне немоћи.

Навјештујућ ово Вашем Благородству, част ми је замолити Високи Сабор, да ми изволи удијелити дотични допуст за цијело овогодишње Саборско засједање.

Примите Пресвјетли Господине и овом пригодом израз мога особитог штовања.

У Задру, (12) 24 Новембра 1887.

Вашем Благородсрву одани

Марко Петрановић
народни заступник.

Predsjednik. Ona Gospoda koja pristaju na to, da se zastupniku Marku Petranoviću dozvoli dopust za cielo zasjedanje, neka izvole ustati. *(Većina).* Primljeno. — Dopust je dozvoljen.

Dužan sam priobćiti Visokom Saboru, da sam dozvolio osam dana dopusta zastupniku barunu Frani Gondoli.

Pošto su prisutni novoizabrani zastupnici pop Frane Bulić i g Luka Vuković, pozivljem ih na svečano obećanje.

Molim g. Tajnika da pročita §. 9 Zemaljskog Reda.

Zore *(čita).*

Predsjednik. Frane Bulić!

Bulić. Obećajem.

Predsjednik. Luka Vuković!

Vuković. Obećajem.

Predsjednik. Prelazim na dnevni red.

Prva točka dnevnoga reda je: Izbor šestorice Tajnika. — Molim gg. Zastupnike, da bi izvolili predati cedulje.

(Obavlja se izbor).

Birani su pa i sliedećim redom razporedjeni: gg. Gjakša i Natali, Mišetić i Karaman, Zafron i Zanki. Molim Tajnike prvog razporeda, gg. Gjakšu i Natalia, da bi zauzeli odmah tajničko mjesto.

Prelazim na drugu točku dnevnoga reda: Izbor Financijalnog Odbora.

Molim gg. Zastupnike, da bi izvolili predati cedulje za izbor Financijalnog Odbora.

(Obavlja se izbor).

Izabrani su: Bulat, Duboković, Trigari, Čingria i Gjakša.

Molim izabrane da se iza današnje sjednice sakupe u dvorani i konstituiraju, birajuć si predsjednika i izviestitelja.

Prelazim na treću točku dnevnoga reda: Izbor Molbeničkoga Odbora.

Pozivljem gg. Zastupnike, da bi predali cedulje za izbor Molbeničkog Odbora.

(Obavlja se izbor).

Izabrani su: Mrkica, Gjakša, Mišetić, Pezzi i Ljubić.

Molim izabrane, da bi se iza današnje sjednice ovdje sakupili i ustanovili, te da bi mi javili ime izabranog predsjednika i izviestitelja, da im mogao budem predati već navještene molbenice.

Prelazim na četvrtu točku dnevnoga reda: Izbor Odbora ze pregledanje rada Odbora Zemaljskoga.

Molim gg. Zastupnike, da izvole cedulje predati.

(Obavlja se izbor).

Izabrani su: Arneri, Bulić, Gojković, Ivčević i Kapović.

Molim izabrane, da bi se iza današnje sjednice ovdje sakupili i ustanovili, te da bi javili izbor predsjednika i izviestitelja.

Prelazim na petu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Zemaljskog Odbora, kojim podnosi konačne račune za godinu 1885 sliedećih pokrajinskih zaklada i zadužbina: *a*) Poljodjelske; *b*) Iznemoglih vojnika; *c*) Mamuline; *d*) Gluho-niemih; *e*) Obitelji spremnih vojnika dalmatinskih; *f)* Mirovine pokrajinskih činovnika; *g*) Oskudične; *h*) Za gradnju bolnice u Zadru; *i*) Za gradnju bolnice u Dubrovniku.

Pitali tko rieč?

Dr. Klaić. Ja predlažem, da se svi ovi računi predadu Financijalnom Odboru.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. *(Većina).* Primljeno.

Prelazim na šestu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Odbora Zemaljskoga,

kojim podastire konačni račun Mirovinske Učiteljske Zaklade za godinu 1885.

Pitali tko rieč o predmetu?

Ljubić. Neka se i ovaj račun izruči Financijalnom Odboru.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (*Većina*). Predlog je ovaj primljen. — Prelazim na sedmu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Zemaljskog Odbora kojim podnosi konačni račun Zemaljske Učionske Zaklade za godinu 1885.

Pitali tko rieč?

Ljubić. Neka se i ovaj izruči financijalnom Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko. — Ona Gospoda, koja primaju predlog neka izvole ustati. (*Većina*) Predlog je primljen.

Prelazim na osmu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Odbora Zemaljskoga, kojim podastire konačni račun Zemaljske Zaklade za godinu 1885.

Pitali tko riec?

Ljubić. Neka se i ovaj izruči financijalnom Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom predlogu Zastupnika Ljubića, da se i ovaj račun preda financijalnom Odboru? — Nitko. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (*Većina*). Ovaj je predlog primljen. — Prelazim na devetu točku dnevnoga reda koja glasi: Prvo citanje zakonske osnove o preinaci §§ 1. 2. 3. Pokrajinskog Zakona 30. Siečnja 1873. kojim se ukinula nasljedna odredbina u korist zaklade normalnih učiona, a uveo se učionski danjak na oštavštine u korist mirovinske zaklade učitelja javnih pučkih učiona.

Izvjestitelja Zemaljskoga Odbora D.ra Klaića molim, da bi pročitao izvješće.

Dr. Klaić. (*Čita. Vidi Prilog 12 str. 277*). Pošto je ovaj zakon, što se tiče njegove meritorne strane, bio lani od Visokog Sabora primljen, i pošto se zahtievana promjena neodnosi nego na jednu ciglu rieč, koja je sada popravljena, stoga bi predložio, da se odmah predje na drugo i treće čitanje.

Predsjednik. Pitali tko rieč o formalnom predlogu izvjestitelja D.ra Klaića? — Nitko. — Razprava je ob ovom formalnom predlogu zatvorena. — Ona Gospoda, koja pristaju na to, da se predje na drugo i treće čitanje, neka izvole ustati. (*Većina*). Predlog je ovaj primljen. — Obća je razprava u drugom čitanju otvorena. — Pitali tko rieč. — Nitko. — Obća je razprava zatvorena. — Ona Gospoda, koja su zato, da se predje na posebnu razpravu, neka izvole ustati. (*Većina*). — Prelazim na posebnu razpravu.

Molim g. Izviestitelja, da čita čl. I.

Dr. Klaić. (*čita čl. I.*)

Predsjednik. Razprava je posebna otvorena. — Pitali tko rieč o čl. I.? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona gospoda, koja primaju čl. 1. onako, kako je sada pročitan po g. Izviestitelju, neka izvole ustati. (*Većina*). — Čl. I. je primljen. — §. 1.

Dr. Klaić. (*čita § 1.*)

Predsjednik. Razprava je o § 1. otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja primaju § 1. onako, kako je sada pročitan po g. Izviestitelju, neka izvole ustati. (*Većina*). — § 1. je primljen. — §. 2.

Dr. Klaić. (*čita § 2.*)

Predsjednik. Razprava je o § 2. otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja primaju § 2. onako, kako je sada pročitan po g. Izviestitelju, neka izvole ustati (*Većina*). — § 2. je primljen. — § 3.

Dr. Klaić. (*čita § 3.*)

Predsjednik. Razprava je o § 3. otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja primaju § 3. onako, kako je sada pročitan, neka izvole ustati. (*Većina*). — § 3. je primljen. — čl. II.

Dr. Klaić. (*čita čl. II.*)

Predsjednik. Razprava je o članku II. otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju čl. II. onako, kako je sada pročitan po g. Izviestitelju, neka izvole ustati. (*Većina*). — čl. II. je primljen. — čl. III., i naslov i uvod zakona.

Dr. Klaić. (*čita čl. III. i naslov i uvod zakona*).

Predsjednik. Razprava je o čl. III, naslovu i uvodu zakona otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja primaju čl. III. naslov i uvod zakona onako, kako je sada pročitano po g. Izviestitelju, neka izvole ustati. (*Većina*). — Čl. III. sa naslovon i uvodom zakona je primljen, i tim je ova zakonska osnova primljena u drugom čitanju.

Stavljam na glasovanje ovu zakonskuo snovu u trećem čitanju.

Ona Gospoda, koja su zalo, da se primi i u trećem čitanju ova zakonska osnova, kako je u drugom čitanju primljena, neka izvole ustati.

Dr. Bulat. Pitam rieč za štilistički izpravak.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Bulat ima rieč za štilistički izpravak.

Dr. Bulat. Opažam, da na § 1. u hrvatskomu tekstu rieči *sbivše se ostavštine* neodgovaraju podpunoma svome smislu legalnom, jer u našem zakonu kaže se ovo po talijanski „devoluto" a po hrvatski „pripalo". Ja bi s toga predložio, da se u § 1 mjesto rieči *„sbivše se"* stavi *„pripale"*, a tako isto da bude u talijanskom prevodu mjesto rieči *„verificata si"*, rečeno *„devoluta."*

Dr. Masovčić. Pitam rieč za štilištički izpravak takodjer.

Predsjednik G. zastupnik Dr. Masovčić ima rieč za stilistički izpravak.

Dr. Masovčić. Sa istih razloga, koje je g. Bulat naveo, pedlažem, da se na čl. II. mjesto rieči *„odredjena"* stavi rieč *„pripala"*

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Dr. Klaić. Pitam ja.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Klaić ima rieč.

Dr. Klaić. Ja sam protivan ovim izpravcim. Pripoznajem opreznost, da bude ovaj zakon u suglasju sa našim gradjanskim zakonom, ali nevidim potrebe da se ove rieči mienjaju, jer nisu našle kod vlade nikakve zamirke; a s druge strane nebi rada da naš zakon nenaidje opet sa strane vlade na protivštine, koje neće biti kao ostanu ove rieči kako su sada. Pošto je meritorna strana ovog zakona već riešena, netreba nam nikakve više promjene, te sam ja proti svakom izpravku.

Dr. Bulat. Pitam rieč.

Predsjednik. Dr. Bulat ima rieč.

Dr. Bulat. Ja mislim da se baš stave one rieči s kojimi se služi naš gradjanski zakon, jer bi to drugčije smetalo pojmu i smislu. Vlada se neće protiviti sankciji zakona, jer one rieči, koje smo ja i Masovčić predložili, odgovaraju njemačkom tekstu.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Izvjestitelj neima ništa nadodati?

Dr. Klaić Neimam.

Predsjednik. Stavljam dakle na glasovanje predloženi štilistički izpravak po g. Dr. Masovčiću, da se u čl. II. mjesto rieči „odredjena" stavi rieč „pripala".

Dr. Bulat. Molim, ja sam prvi na § 1. predložio stilistički izpravak.

Predsjednik. Nemogu ga staviti na glasovanje prije, dok ga nedate pismeno.

Dr. Bulat. Ja ću ga dati, jer mora biti ovo

prije glasovano, inače se nemože o drugom glasovati.

Predsjednik. Dakle Gospodo, stavljam prije na glasovanje stilistički izpravak u § 1. stavljeni po g. Dr.u Bulatu, koji glasi: da se u hrvatskom tekstu mjesto rieči „sbivše se" stavi rieč „pripale", a u talijanskom prevodu mjesto rieči *„verificata si"* stavi rieč *„devoluta"*.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj štilistički izpravak, neka izvole ustati. (*Većina*). — Primljeno.

Sada stavljam na glasovanje izpravak stilistički stavljen po zastupniku Dr.u Masovčiću, koji glasi: da se u čl. II. mjesto rieči *„odredjena"* stavi rieč *„pripala."*

Ona Gospoda, koja primaju ovaj stilistički izpravak, neka izvole ustati. (*Većina*). — Primljeno.

Ona Gospoda, koja su zato, da se primi i u trećem čitanju ova zakonska osnova, kako je u drugom čitanju sa stilističnimi izpravci glasovana i primljena, neka izvole ustati. (*Većina*). Primljeno.

Prelazim na desetu točku dnevnoga reda, koja glasi: Prvo čitanje predloga Odbora Zemaljskog o ukinuću *jus pascendi et lignandi* u okolišu bivše Dubrovačke Republike (*Vidi Prilog 15 str. 293*).

Dr. Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. Zastupnik Dr. Klaić ima rieč.

Dr. Klaić. Pošto je ovaj predmet od osobite važnosti i dvostruke naravi, naravi pravničke s jedne a s druge gospodarske, to predlažem, da bude imenovan Odbor od pet lica, imenom Odbor pravničko-gospodarski, i da bude ovomu Odboru predan ovaj predlog Zemaljskoga Odbora na izvješće.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom predlogu g. D.ra Klaića? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Dr. Klaić. Da bi se odmah Odbor birao.

Predsjednik. Molio bi gospodu Zastupnike, da izvole odmah predati cedulje za izbor Odbora pravničko-gospodarskoga.

(*Obavlja se izbor*).

Izabrani su: Bulat, Ivčević, Masovčić, Kulišić i Messa.

Molim izabrane, da bi se još iza današnje sjednice, ustanovili i priobćili mi izpadak izbora.

Prelazim na jedanaestu točku dnevnoga reda, koja glasi: Prvo čitanje zakonske osnove o preinaci § 27. Pokrajinskog Zakona 29. Prosinca 1871. o utemeljenju, uzdržavanju i pohadjanju javnih pučkih učiona, preinačen Pokrajinskim Zakonom 14. Rujna g. 1881. Molim izvjestitelja Zemaljskoga Odbora g. D.ra Klaića, da čita izvješće.

Dr. Klaić. (*Čita. Vidi Prilog 13 str. 283*). Pošto je ovaj zakon lani meritorno primljen bio a nije potvrdjen glede izpravka što je Sabor primio, u tom, jer bi taj izpravak nadmašio nadležnost ovoga sabora i bio bi promienjen tim izpravkom jedan državni zakon. Po ovoj osnovi udarene školske globe učeravali bi obćinski poslovači na nalogu političke vlasti, te se nebi mogli izpričavati, kao do sada, da se neučeraju globe jer da neće mraziti Obćinu sa pučanstvom. Odsle poslovači neće učeravati globe u ime obćine, nego u ime političke vlasti. Preddložio bi, da se odmah predje na drugo i treće čitanje.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu izviestitelja g. D.ra Klaića, da se danas predje na drugo i treće čitanje ove zakonske osnove? — Nitko. — Razprava je ob ovom formalnom predlogu zatvorena.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da se predje na drugo i treće čitanje ove zakonske osnove, neka izvole ustati (*Većina*). — Predlog je ovaj primljen.

Obća je razprava u drugom čitanju otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Obća je razprava zatvorena. — Ona Gospoda, koja su zato, da se predje na posebnu razpravu, neka izvole ustati. (*Većina*). — Prelazim na posebnu razpravu.

Molim g. Izviestitelja, da čita čl. I.

Dr. Klaić. (*čita čl. I.*)

Predsjednik. Razprava je posebna otvorena.

Pitali tko rieč o čl. I? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja primaju čl. I. onako, kako je sada pročitan po g. Izviestitelju, neka izvole ustati. (*Većina*). — Čl. I. je primljen. — § 27.

Dr. Klaić. (*Čita § 27.*)

Predsjednik. Razprava je posebna otvorena. — Pitali tko rieč o §. 27? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja primaju §. 27 onako, kako je sada pročitan po g. Izviestitelju, neka izvole ustati. (*Većina*). — §. 27. je primljen. — Čl. II. i naslov i uvod zakona.

Dr. Klaić. *(čita čl. II. i naslov i uvod zakona).*

Predsjednik. Razprava je o čl. II. naslovu i uvodu zakona otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Ona Gospoda, koja primaju čl. II. naslov i uvod zakona onako, kako je sada pročitano po g. Izviestitelju, neka izvole ustati. (*Većina*). — Čl. II. sa naslovom i uvodom zakona je primljen u drugom čitanju.

Stavljam na glasovanje ovu zakonsku osnovu u trećem čitanju.

Ona Gospoda, koja su zato, da se primi i u trećem čitanju ova zakonska osnova, kako je u drugom čitanju primljena, neka izvole ustati. (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim na dvanaestu točku dnevnoga reda, koja glasi: Prvo čitanje zakonske osnove o preinaci § 23. Pokrajinskog zakona 2. Svibnja 1886. o poljodjelskom pokrajinskom viecu. (*Vidi Prilog 14 str. 289*) Pita li tko rieč?

Dr. Klaić. Predlažem, da se ova zakonska osnova preda na izvješće Odboru gospodarskom, kojega smo jur izabrali.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom predlogu D.ra Klaića? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da se ova zakonska osnova izruči Odboru gospodarskomu, neka izvole ustati. (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim na trinaestu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Odbora Zemaljskoga o izboru zastupnika vanjskih občina kotara Vrhgorsko-Makarsko-Metkovskoga.

Izviestitelja Odbora Zemaljskoga D.ra Klaića molim, neka čita izvješće.

Dr. Klaić (*čita*).

Br. 4780.

Visoki Sabore!

Dne 20 listopada t. g. sliedio je naknadni izbor zastupnika na zemaljski Sabor za vanjske Občine izbornoga kotara Vrhgorskoga-Makarskoga-Metkovskoga, i ostade izabran M. P. Gosp. D. Franjo Bulić su 35 od 58 prisutnih birača.

Spisi su u redu, izbor je zakonito obavljen, a proti izboru ne bi podnešen nikakav utok, zato Zem. Odbor predlaže;

Neka izvoli Visoki Sabor primiti kao zastupnika vanjskih Občina izbornog Kotara Vrhgorsko-Makarsko-Metkovskoga M. P. Gosp. D. Franju Bulića.

Zadar, 22 studenoga 1887.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Klaić

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje predlog Zemaljskoga Odbora, koji glasi:

Dr. Klaić (*čita*).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim na četrnaestu i posledniju točku dnevnoga reda, koja glasi: Isto o izboru zastupnika kotara Imotskoga.

Izviestitelja Zemaljskoga Odbora D.ra Klaića molim, da čita izvješće.

Dr. Klaić (*čita*):

Br. 4780.

Visoki Sabore!

Dne 20 listopada t. g. sliedio je naknadni izbor zastupnika na zemaljski Sabor za vanjske občine izbornoga kotara Imotskoga, i ostade izabran Gosp. Luka Vuković jednoglasno od 50 prisutnih biranih birača.

Spisi su u redu, izbor je zakonito obavljen, a proti istomo ne bi podnešen nikakav utok; zato Zemaljski Odbor predlaže:

Nek izvoli Visoki Sabor primiti kao zastupnika vanjskih Občina kotara Imotskoga gos. Luku Vukovića.

Zadar, 22 studenoga 1887.

Predsjednik
Vojnović

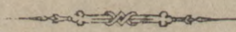
Izviestitelj
Klaić

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Stavljam na glasovanje predlog Zemaljskoga Odbora, koji glasi:

Dr. Klaić (*čita*):

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog Zemaljskoga Odbora, neka izvole ustati. (*Većina*). — Predlog je ovaj primjen. Pošto sam izcrpio dnevni red, sjednica je zatvorena.

(*Svršetak sjednice u 11 s. 45 č. pr. p.*)

II. Sjednica dneva 28 Studenoga 1887.

Sadržaj: — Navještaj molbenica. — Upiti Vladi, — Predlog Dr.a Bakotića o ruskom jeziku. — Prvo čitanje zakonske osnove o uredjenju rieke Krke; — o ustanovljenju zemljišno — veresijskog zavoda; — o ustanovljenju pokrajinske zaklade za poboljšanje zemalja. — Prvo i drugo čitanje predloga Odbora Zemaljskoga o privremenom pobiranju nekih zemaljskih nameta za god. 1888. — Prvo čitanje predloga Odbora Zemaljskoga glede povišenja odredbine na uvoz vina i žeste u luke Dubrovnika i Gruža. — Izvješće Odbora Zemaljskoga glede občinskih odredbina podnešenih god. 1887. na previšnje Carsko odobrenje. — Prvo čitanje zakonske osnove o novom Izbornom pravilniku za Sabor Dalmatinski.

(Početak sjednice u 10 s. 20 č. pr. p.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje.**

Tajnici: **Jerko** pl. **Natali** i **Niko** pl. **Gjakša.**

Vladini povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, namj. savj. **Manojlo Budisavljević** i školski nadzornik **Josip** vitez **Peričić**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. — Ima nas 24. — Broj je zakonit.

Molim g. Tajnika Natalia, da čita zapisnik zadnje sjednice.

Natali (*čita*).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku? — Nitko. —

Ona Gospoda, koja odobravaju zapisnik prve sjednice Sabora Dalmatinskog, koji je sada pročitan bio, neka izvole ustati. (*Većina*). — Zapisnik je odobren.

Primio sam nekoliko molbenicâ. — Molim g. Tajnika Natalia, da izvoli u kratko pročitati sadržaj tih molbenica.

Natali (*čita*). Prošnja Broj 43. Kate udovice Pavlović-Lučić za povišenje mirovine; — Br. 44. Lovrovića Zakarije, isto; — Br. 45. Stanovnika Iža velikoga za poštarski ured; — Br. 49. Občine Selačke za pripomoć u dogradnju puta; — Br. 50. Občine Splitske za doprinesak za obrtničku učionu: — Br. 51. Pripomoćno družtvo učenika na Bečkom sveučilištu za podporu; — Br. 52. Laure udovice Samohod za pripomoć; — Br. 53. Ane Plakute za milostinju.

Predsjednik. Ove molbenice biti će sve izručene Molbeničkom Odboru.

Prije današje sjednice primio sam nekoliko upita. Prvi mi je upit predao zastupnik Kulišić.

Molim da ga pročita.

Kulišić (*čita*).

Upit

c. k. Vladi Nj. Veličanstva!

Poznato je kako dalmatinski pastiri, od stoljeća nazad, uživaju prava na pašu i sječu u susjednim predielim Bosansko-Hercegovačkog zemljišta. Poznato je kako su se tijem pravima koristili pastiri, vazda, neprekidno i za vrieme turskog vladanja u rečenim Pokrajinam.

Kad je Austro-Ugarska Monarkija ove dvie Pokrajine zaposjela, došlo se je do toga, a da se prava pastirâ dalmatinskih urede i utemelje, a to usljed velikih i neprestanih tužbâ, uzročenih po tom, što se dalmatinskim čobanim samovoljno hotjelo okrnjivati i priečiti uživanje vazda priznavanog prava, i što su isti trpili skrajnih progonstva od strane novopostavljenih Bosansko-Hercegovčkih oblastih i njihovih poslovača.

Godine 1881, sastavilo se je mješovito Povjerenstvo, koje je imalo nalog, da uzduž medje razvidi, dokle dopiru ta prava dalmatinskih pastira, za da se jednom stane na kraj posve opravdanim tužbam na štete i nepravice grdne, koje isti pastiri trpiše.

To Povjerenstvo, sastavljeno od c. k. predstavnika jedne i druge Vlade, od predstavnika interesovanih stranaka, obavilo je svoj rad i dotična izvešća podastrlo starijoj Vlasti. Nakon toga, na temelju odpisa Visokog c. k. Ministarstva unutarnjih posala 17 Aprila 1884 Br. 5932, bješe izdane Odluke o pravima uživanja dalmatinskih Općina, dotično selâ,

na Bosansko-Hercegovačkom zemljištu, Odluke, koje se nalaze u rukama sviju naših zanimanih Općina i seljanskih starešina.

Mislilo se je, da će tijem biti jednom za vazda osveštano pravo našijeh pastira, mislilo se je, da će oni mirno moći uživati stoljetna svoja prava, mislilo se je, da je na taj način ustuknut svaki i najmanji pokušaj povredjivanja njihovih prava, mislilo se je na posljedku, da će prestati svaka nepravica i nasilje, koje do onda, a u velikoj mjeri i sa težkim štetonosnim posljedicam, trpiše.

Ništa od svega toga! Današnji položaj dalmatinskih pastira nije poboljšan, dapače i grdji i pogibeljniji no što je ikad bio!

Nadziranje šuma i pašnjaka na medji Bosno-Hercegačkoj, povjereno je poslovačim dotičnih Poglavarstva i Izpostava, čeljadi zločudnoj, čeljadi okrutnoj, čeljadi pokupljenoj u najnižim i najizkvarenijim redovim ljudstva, čeljadi pohlepnoj za sobstvenom koristi, dakle čeljadi, kojoj je deveta briga za duševnosti i poštenjem.

Dosta je reći, da n. pr. medju poljarima i lugarima postavljenim na službu i zakletim, imade i razbojnikâ, koji bješe za 20 godina utamničen zbog deračine i ubojstva! Takova čeljad paze na naše pastire. Takovoj čeljadi izložena je na milost i nemilost krvava muka našijeh pastira.

O moralnim svojstvama nekih od samijeh predpostavljenika kotarskih susjednih oblasti, nemože se na žalost nego posve hrdjavo suditi. Nezna se kroz što ni za što, ali se znade da su ovi kivni na samo ime Dalmatinaca, za koje jednu samu rieč imadu, a ta je „lopovi dalmatinski“.

Progonstvo dakle, skrajnje, bezuvjetno prama dalmatinskim pastirima, to je pravilo koje vlada i kod Vlasti i kod njihovih službenika u susjedstvu našem!

Što se dakle dogadja? Dogadja se to, da Vlasti i tako nauškani njihovi organi, na sve nepoštene načine zlostavljaju i progone naše pastire. Kad im god pane na um, zadju poslovači po medji, tvrdom odlukom da se bez „šićara“ — kako oni kažu — povratiti neće i tako se spuste pa i do samih torina čobanskih, po dvie, tri i više milja s ovu stranu medje, navale na čobane izmišljenom krivicom da pasu po Bosanskom, kuda pravo nemadu, te im zapliene nekoliko stotina glava marve. Kad dodju starešinom svojim, tu su tužbe da je taj i taj čobanin, nahodeći se u torini toj i toj, prešao medju, pasao blago na nedozvoljenom umještaju, da se je protivio javnim službenicim, da je psovao da su službenici jedva umakli i spasili glave od napadaja čobanskog itd. itd. Ako već odma koga čobana nijesu vezali i uz blago odagnali, eto sile veće, sadje niz planine i povežu prave i nedužne ljude i u tamnicu bacaju! Neima tu razprave, neima pravice! Zaplienjeno blago treba odkupiti, ili će od gladi skapati, ili na dražbi prodano biti pošto po to. Jadni preostali čobani idu da traže odkup blaga, odkup družine zasužnjene. Dok se sudnice dočepaju, hoće se dana i dana klicanja i moljakanja. Za tim otvore se njima vrata sudova, gdje se uzdaju i pravice naći, kao i tihog i blagog postupka. Sve obratno. Tu su časćeni kao da nisu ljudi nego zvierad, nesmiju rieč izustiti na obranu svoju! Sudija im naviešćuje da su knezovi, lugari i poljari prebrojili toliko hiljada blaga, koje je paslo kuda nije smjelo pasti i za koje treba da plate toliko stotina fiorina, ako žele odkupiti zakvačeno blago. Moli, kumi, zaklinji da ih se sasluša i opravda — sve uzalud! Vrate se čobani da novca traže u varoše i gradove, a blago zarobljeno čeka, a sužnji cvile i tamnuju! Dok se dočepaju novca hoće se muke, dangube i putovanja, a ako nadju, podnose opet štetu plaćanja interesa i napola mrtvi oni i blago opet se svojim stanovom vraćaju, sa najvećim strahom daljih progonstva. Sužnji medjutim su osudjeni na globe i zatvor, u kojem sami po sebi da se hrane ili da ih glad mori. Imade pak zatvorâ niti za živinčad pristojnih. Na primjer u Grahovu, poznato je kako nekakva žandarska porušena i smradna konjušnica služi za tamnicu ljudi, te kad je ova prepuna, a malo kad nije, onda se preostali sužnji po zahodim zatvaraju. Sužnji se pako upotrebljavaju na svaku pa bilo i najgadniju radnju. Njeki su silovani da golim rukama čiste žandarske zahode! Njeki su silovani, ljetos, da na živoj sunčanoj žegi, tuku stiene po vas dan! Drugi, kao n. pr. jedan pastir — dalmatinac iz Vrhpolja — držan je u gvoždjima 75 sati, dok nije došao do izdisanja itd. itd.

Protiv ovako žalostnog i dalje nepodnosiva stanja stvari, podizale su glas naše

domaće novine, a stranke, tako nemilo prognane, razbojnički zlostavljene i oštećene, tužile su se dotičnim Vlastim.

Dužnost je c. k. Vlade Dalmatinske, što je igda moguće kriepčije i pospešnije postupati na korist mira, sigurnosti i imetka našijeh pastira, dužnost je njezina visoko prosvjedovati, poglavito protiv postupka nepoštenog i samosilnog javnih organa uzduž Bosansko-Hercegovačkog zemljišta postavljenih.

Odluke izdane, o pravama paše i sječe naših pastira, na zemlji Bosansko-Hercegovačkoj, ostat će samo mrtvo slovo na papiru dok se nepobilježe, tvrdim i stalnim biljezim, granice u Odlukam opredieljene. Za to označenje granica sudjelovale bi izvjestno sve dalmatinske Općine. Mnogi pak čobani ljetuju i pasu svoje blago na samim dalmatinskim planinam, bez da im je potreba preći granicu i podlagati se plaćanju danjaka, kojima su podloženi ostali pastiri. Ali ipak i ovi i oni jednaka progonstva podnose.

Zbog svega toga i u korist života i imanja našeg pastirskog naroda, čast nam je upitati c. k. Vladu Nj. Veličanstva:

I. Jesu li poznata Visokoj Vladi nemila progonstva, kojih su žrtvom dalmatinski pastiri pri uživanju prava paše i sječe na Bosansko-Hercegovačkom zemljištu?

II. Ako jesu, jeli i koliko je Visoka Vlada nastojala, da se samosilju i progonstvu na put stane i što i koliko misli još u tome predmetu prevelike važnosti djelovati?

III. Držili c. k. Vlada, da je neobhodno nuždno pobilježenje, sa ozidanim stalnim znakovim, ciele medje dokle dopire pravo paše i sječe dalmatinskih pastira i koje su ozakonjene izdanim Odlukama na temelju Odpisa Visokog c. k. Ministarstva unutarnjih posala 17 Aprila 1884; pak pobilježenje jednakim načinom prave medje koja Dalmaciju od susjednih pokrajina dieli, a to na zaštitu mira i interesa onih čobana, kojima netreba pristupati na uživanje prava u unutrašnjost susjednih Zemalja?

IV. Ako prisvaja ovaj način, kao jedini kojim se može na kraj stati krivim osvadam, s kojih toliko podnose dalmatinski pastiri, onda jeli naklonjena c. k. Vlada potrebite korake, za postignuće te po dalmatinske pastire spasonosne cijelji, čim skorije predozeti?

U Zadru, 28 Novembra 1887.

J. Kulišić. — Vladimir Simić. — Bjelanović. — Dr. Masovčić. — Dr. Bulat. — Stefanović. — Ivan Vranković. — Dr. Ivčević. — Gojković. — Ljubić. — Dr. Bakotić. — D.r Tomić. — Dr. Mišetić. — Dr. Pastrović. — Zore. — Dr. Klaić. — Gjakša. — Vuković. — Bulić.

Predsjednik. Ovaj ću upit odmah izručiti Vladinu povjereniku.

Drugi mi je upit predao zastupnik Bjelanović.

Molim da ga pročita.

Bjelanović *(čita)*.

Интерпелација на Ц. К. Владу!

Опоруком 12 Декембра 1885 Јован Крнета из Скрадина завјештао је за своје родно мјесто двије фундације: Банку и основну школу. На ту цијел, он је оставио половину свога имања, а половину пак завјештао је својој удовици. У истој својој опоруци он је именовао извршитеље опоруке али је наредио, да Управитеље Банке и Школског фонда именује Православно Опшество Скрадинско. На основи тога Ц. К. Кот. Поглаварство у Шибенику својим дописом 25 Јунија 1886 Бр. 5592 позвало је српско Опшество Скрадинско да изабере Управитељство „Банке" и Школске фундације и Опшество је у својој скупштини 13 Јулија 1886 изабрало оба Управитељства. Ц. К. Влада примила је на знање избор а Управитељства, сложено са удовицом пок. Јована Крнете, у Јануару 1887 поднесу Влади на одобрење нацрт подјеле имања пок. Јована Крнете. Томе нацрту Влада Њ. В. учинила је неку незнатну примједбу, иштући, да се нацрт поправи, што је одма учињено. Али до данашњег дана посао заостаде те диоба оставштине пок. Јована Крнете још се очекује. Пошто отезањем подјеле очито ће штетовати фундације, подписани питају Владу Њ. В.:

I. С којих разлога није се до оанас одобрио нацрт подјеле имања пок. Јавана Кр-

нете, ког су договорно поднијели Влади и удовица пок. Крнете и Управитељства његових фундација?

II. Ако томе стоје на путу какове препоне, мислили их Влада Њ. В. уклонити и кад?

С. Бјелановић. — Др. Бакотић. — Стефановић. Гојковић. — Симић. — Кулишић.

Predsjednik. I ovaj ću upit izručiti odmah Vladinu povjereniku

Treći mi je upit predao zastupnik Zore. Molim da ga pročita.

Zore *(čita)*.

Upit

c. k. Vladinu povjereniku.

Parohija Pitâ i Ploča, najznamenitija u Dubrovačkoj Općini a i u cielom onom političnom kotaru radi broja i vrste parohijanâ i radi njezina položaja, ima paroha, a sad se radi da mu pridodaju pomoćnika, ali nema kuće. Parohova je kuća trošna, ima tomu 50 godina, a ima 15 godina, da u njoj nestanuje paroh. Još g. 1835 počeše dogovori o njezinoj popravi, zatijem osnova stizaše za osnovom c. kr. mjernikâ Vitolesky, Polli, Teste i Benvenuti; prošnja se za prošnjom opremaše mnogo poštovanijeh paroha Lupi, Gjivovića, Boschi i sadanjega Hrdala: tužba tužbi ne davaše oduška biskupâ Jederlinića, Zubranića, Zafrona i sadanjega presvietloga Vodopića, ali sve zaludu. Predjašnji paroh mnogo poštovani Boschi, koji se prvi izmače trošnoj kući, pobiraše od Općine počimajuć Julijom 1876 g. fior. 12 mjesečno za stanarinu, a to Općina plaća i sad njegovu nasljedniku na osnovi odluke triju sudova 18. prosinca 1882 br. 7852, 11. prosinca 1883 br. 1090, 7 listopada 1883 br. 14048, a to iznosi fior. 1656 do konca ove godine.

Ovaj je trošak ovdiše težak Općini a parohu nedostatan, jer nije moguće imati za tu cijenu pristojan stan, nego treba tomu još nadodati, a i tako u stanu gdje je sad nemože pristati pomoćnik radi tjeskobe, i stoga troškovi će porasti u očekivanju gradje. G. 1884. c. k. Vlada rekbi bješe se nakanila graditi, te pozivaše parohijane da pridonesu fior. 796:91 nč. ukupnome troku, koji je bio odredjen u iznosu fior. 3945 24 nč. Općina pobra odma taj iznos u parhijanâ, i drži ga još na razpoloženju pošto je uzalud pospješivala prije i poslije, baem deset putâ, tu gradju putem c. k. Dubrovačkoga poglavarstva.

Spisi o stvari nalaze se nješto pri Dubrovačkoj Općini a nješto pri c. k. Dubrovačkom poglavarstvu i Visokom Namjesnišvu.

U državnom proračunu za g. 1888 nema ništa esobita o parohiji na Pilama, ali biodredjen uopće njeki iznos za pokrajinske crkovne gradje.

Dakle podpisanijem dužnost je upitati Visoku c. k. Vladu:

1. Jeli sklona, da parohijalnu kuću na Pilama u Dubrovniku po napisanijem tipovima napokon napravi i ako jest

2. Namjerava li što prije podnieti Visokom Ministarstvu predlog, da uvrsti trošak za ovu radnju u državni prosačun?

Zadar, na 28 Novembra 1887.

Luko Zore. — Jerolim pl. Natali. — D.r R. Mišetić. — M. Klaić. — Ljubić.

Predsjednik. I ovaj ću upit dodati odmah Vladinu Povjereniku.

Prije današnje sjednice predao mi je D.r Bakotić jedan predlog.

Molim da ga pročita.

D.r Bakotić *(čita)*. Predlažem sliedeći zaključak: Sabor Kraljevine Dalmacije izražava želju Vladi Nj. Veličanstva, da u c. k. Realke Kraljevine Dalmacije bude uvedeno izučavanje jezika i književnosti ruske kao obvezni predmet, a u c. k. gimnazije izučavanje istog jezika i književnosti kao predmet za sada neobvezni.

Predsjednik. Pošto je ovaj predlog dovoljno poduprt, staviti ću ga na dnevni red u jednoj od dojdućih sjednica.

Prelazim na dnevni red.

Vladin Povjerenik Pavić. Molim. — Na interpelacije ja ću imati čast odgovarati u kojoj od dojdućih sjednica

Predsjednik. Prva točka dnevnoga reda je sliedeća: Prvo čitanje zakonske osnove o uredjenju rieke Krke i njezinih pritoka niz rieku do Biloša-Buga. (*V. Prilog* 11. *str.* 255). Izvjestitelja Odbora Zemaljskoga D.ra Klaića molim, neka čita izvješće.

D.r Klaić. Pošto je izvješće dosta obširno, a razdieljeno je jur gg. Zastupnikom, stoga mislim, da ga nebi trebalo čitati, ako Visoki Sabor na to pristane. Zato bi želio, da g. Predsjednik upita Vis. Sabor, želili da se izvješće pročita.

Predsjednik. Ako neima prigovora sa strane Vis. Sabora, stavljam na glasovanje predlog izviestitelja Odbora Zemaljskoga, da se ovo izvješće u današnjoj sjednici nečita.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, neka izvole ustati. (*Večina*). — Primljeno.

D.r Klaić. Ja predlažem formalni predlog, da se ovo izvješće i ova zakonska osnova predadu na izvješće jur izabranom Pravničko-gospodarskom Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom predlogu D.ra Klaića? — (*Nitko.*) — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. (*Večina*). — Primljeno.

Prelazim na drugu točku dnevnoga reda, koja glasi: Prvo čitanje zakonske osnove kojom se ovlašćuje ustanovljenje zemljišno-veresijskog zavoda i odobravaju mu se pravila (*V. Prilog* 5. *str.* 153).

Izviestitelja Odbora Zemaljskoga D.ra Klaića molim, neka čita izvješće.

D.r Klaić. I ovo je izvješće razdieljeno gg. Zastupnikom, stoga mislim, da ga netreba čitati; a formalni predlog stavljam, da i ova zakonska osnova bude predana istom Pravničko-gospodarskom Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom predlogu D.ra Klaića? — (*Nitko.*) — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da ova zakonska osnova bude izručena Pravničko-gospodarskom Odboru, neka izvole ustati. (*Večina*). — Primljeno.

Prelazim na treću točku dnevnoga reda, koja glasi: Prvo čitanje zakonske osnove o ustanovljenju pokrajinske zaklade za poboljšanje zemalja. (*V. Prilog* 10. *str.* [241).

Izviestitelja Odbora Zemaljskoga D.ra Klaića molim, neka čita izvješće.

D.r Klaić. I ovo je izvješće razdieljeno gg. Zastupnikom, stoga mislim, da ga nije potrebno čitati; a formalni predlog stavljam, da bude i ova zakonska osnova predana istom Pravničko-gospodarskom Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu, da bude i ova zakonska osnova predana Pravničko-gospodarskom Odboru? — (*Nitko.*) — Razprava je zatvorena.

Ona gospoda, koja pristaju na ovaj predlog formalni D.ra Klaića, neka izvole ustati. (*Večina*). — Primljeno.

Prelazim na četvrtu točku dnevnoga reda, koja glasi: Prvo čitanje izvješća Odbora Zemaljskoga o privremenom pobiranju nekih zemaljskih nameta za godinu 1888.

Izvjestitelja Odbora Zemaljskoga D.ra Klaića molim, neka čita izvješće.

Dr. Klaić (*čita*).

Br. 5075.

Visoki Sabore!

U proračunu Zemaljske Zaklade za god. 1888 predloženo je na podmiru potrebština pobiranje u rečenoj godini zemaljskog prireza potrošarini od 100% na sve stvari ovome porezu podvržene, i vanredne odredbine na uvoz u mjesta podvržena potrošarini:

piva	fior.	0:90
žesti neosladjenih . .	„	3:—
žesti osladjenih . . .	„	4:50

na svaku metričku centu — sve kao i za tekuću godinu.

Da se ovaj prirez i odredbine uzmognu pobirati odmah početkom nove godine, treba da prije svršetka tekuće dobiju previšnje odobrenje.

Pri kasnome otvoru ovogodišnjega zasjedanja nije se nadati, da će Visoki Sabor razpraviti i zaključiti o podnešenome proračunu prije polovice dojdućeg mjeseca. A izkustvo nam kaže, da kroz ostalih zadnjih petnaest dana tekuće godine nemoguće je da Saborski zaključci prispiju na previšnje odobrenje i budu proglašeni u zemlji.

Da Zemaljska zaklada nepretrpi škode treba se pobrinuti da barem privremeno bude odobreno pobiranje navedenih nameta dok redovito ne budu glasovani i od Njegova Veličanstva potvrdjeni. Zato Zemaljski Odbor ima čast predložiti sliedeći zaključak, koji da se odmah podnese na previšnje odobrenje:

Odobrava se privremeno pobiranje sliedećih pokrajinskih nameta na pokriće potrebština Zemaljske Zaklade u god. 1888:

a) Prirez od 100% potrošarini po cieniku dodanu Zakonu 18 Svivnja 1875 (Z. Z. L. Br. 51.) na sve stvari izuzam točke cienika 3, 4, 6;

b) Posebna odredbina na uvoz u sva mjesta podložna potrošarini;

na pivo	fior.	0:90
na žeste neosladjene . . .	„	3:—
na žeste osladjene	„	4:50

na svaku metričku centu (Zem. Zakon 17 Studenoga 1880 Br. 62.)

Zadar, 25 Studenoga 1887.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Klaić.

Predlažem, da se odmah predje na drugo čitanje ovog predmeta kao prešna.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu izviestitelja Zemaljskoga Odbora? — Nitko.

Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. (*Većina*). — Primljeno.

Razprava je otvorena o predmetu. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje zaključak Odbora Zemaljskoga, koji glasi:

Dr. Klaić (*čita*).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj zaključak, onako, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. (*Većina.*) — Primljeno.

Prelazim na petu točku dnevnoga reda, koja glasi: Prvo čitanje predloga Odbora Zemaljskoga odnosno povišenju odredbine na uvoz vina i žesta u luke Dubrovnika i Gruža.

Pozivljem izviestitelja Odbora Zemaljskoga g, Vrankovića, neka čita izvješće.

Vranković. (*čita*):

Br. 2611.

Visoki Sabore!

Izvješćem 18 prosinca l. g. Br. 2723 Občinsko je Opraviteljstvo u Dubrovniku Odboru dostavilo zaključak Občinskoga Vieća, primljen u sjednici 29 studenoga, po kojem bi odlučeno da odredbina već obstojeća na uvoz vina i žesta u luke Gruža i Dubrovnika bude povišena od 17 na 40 nov. na 100 k. vina, a od 25 na 50 nov. na 100 k. žesta.

Občinsko Opraviteljstvo htjelo bi opravdati zaključak Vieća nuždom da se pokrije manjak pristojbine na potrošarinu, prouzrokovan zapremom Ercegovine, usljed koje propala je u Dubrovniku trgovina i uništila se je špekulacija prevoza. Suviše uvozom petrolja, da se sada okorišćuje jedino država; i da financijalno stanje Občine u obće gine svaki dan više, pošto se nemogu povisiti izravni porezi.

Opaziti je ovdje Odboru da zaprema Ercegovine nije mogla upliva imati na manjak potrošarine, jer trgovine potrošarini podložne slobodne bi ostale od svakog nameta za taj naslov, kad bi prošle preko granice. Nije pak dokazan taj manjak, o kojem Občina govori; a iz podataka što se kod Odbora nahode proizlazi, da je potrošarina kroz ovo pet zadnjih godina bila proračunana na temelju realnih utjeravanja.

Za godinu	1883	fior.	13900
„ „	1884	„	12609
„ „	1885	„	15055
„ „	1886	„	13300
„ „	1887	„	13130

Opazil je još Odboru da isključenje petrolija od potrošarine obća je financijalna mjera, koju su mogle pretrpiti sve Občine u pokrajini; a da prirezi na izravne poreze za grad Dubrovnik bili su:

Za godinu		1883	43%
„	„	1884	48 „
„	„	1885	48 „
„	„	1886	56 „
„	„	1887	56 „

u dosta sniženoj mjeri suproć prirezim drugih Občina u Dalmaciji. Od već postojećih odredbina na uvoz vina i žesta Občina sredndje utjerava fior. 2600 na godinu, čim kad bi odobreno bilo povišenje računa na veći prihod od fior. 2600, bio bi viši i od 3000 fiorina.

Proti zaključku Vieća dostavili su utok nekoliko trgovaca većim dielom inostrani Občini Dubrovačkoj, i iztaknuli su sliedeće razloge.

Nezna se udarali zaključak Vieća odredbinu na uvoz vina u Gružu i u Dubrovniku, oli na prodaju vina u onim lukam, oli na obe operacije različito. U svakom slučaju namet bi bio nezakonit, i nekoristan, u koliko u Gružu i u Dubrovniku nebi moguće bilo baviti se trgovinom špekulacije, s kojom bi se druge luke okoristile, od odredbine oproštene. U slučaju pak da bi se odredbina udarila na prodaju, ovim bi se načinom nezakonito povisila potrošarina; a povišenje nebi se obavilo na uvoz vina po kraju, što bi posve bilo nerazumno i nezakonito.

U dodatnom izvješću 12 junija o. g. Br. 1005, Občinslo Opraviteljstvo tumači da je odredbina namienjena na sami uvoz.

Pri takovom stanju stvari, i obzirom da kod Občine Dubrovačke za luke Gruž i Dubrovnik već obstoji odredbina občinske uvozarine, od koje utjerava svotu od fior. 2600 na godinu;

Uvažiiv da financialno stanje občine Dubrovačke ne nahodi se u gorem položaju nego je onaj drugil Občina po Dalmaciji;

Uvažiiv da kad bi se slične odredbine i drugim Občinam dozvolile — a nebi im se mogle uzkratii kad postoje slične okolnosti — smela bi se i uništila trgovina, koja je napokon i za občinske financije koristna;

Uvažiiv da povišenje uvozarine u predloženoj mjeri, na mjesto koristi, moglo bi i Dubrovačkoj Občini donieti škode, kad se promisli da su vino i žeste podložni potrošarini, na koju i Občina i Pokrajina udaraju prirez od 100% svaka;

Uvaživ da je za naš narod vino navlastito neizbježiva potreba hrane; a da mu je ovih zadnjih godina tako poskočila ciena, da bi iz obzira javne koristi neumjestno bilo povisiti je još više prećeranim nametom;

Odbor Zemaljski ima čast predložiti da preko zaključka Občinskoga Vieća u Dubrovniku, primljena u sjednici 29 studenoga 1886, s kojim traži povišenje takse na uvoz vina i žesta, i na njihovu prodaju u Dubrovačkoj i Gružkoj luci, i to za vino od 17 na 40 nov., a za žeste od 25 na 50 nov. za svakih 100 kil. — Visoki Sabor predje na dnevni red.

Zadar, 22 Studenoga 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izviestitelj
Vranković.

Ja bi predložio, da se ovaj predmet izruči Financijalnom Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom predlogu izviestitelja Zemaljskoga Odbora g. Vrankovića, da se ovaj predlog Zemaljskoga Odbora izruči Financijalnom Odboru? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim na šestu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Odbora Zemaljskoga odnosno na občinske odredbine podnešene godine 1887 na previšnje Carsko odobrenje.

Izvjestitelja Odbora Zemaljskoga viteza Simića molim, neka čita izvješće.

Simić (*čita*).

Br. 5063.

Visoki Sabore!

Čast je Odboru podnijeti na pregled Visokome Saboru. u smislu § 86 Op. Pr. preina-

čenog pokrajinskim Zakonom 6 Oktobra 1883, odredbine na uvoz piva i žesta podnesene na previšnje Carsko odobrenje poslije zadnjeg zasjedanja.

U korist grada Zadra bjehu odobrene, previšnjom odlukom 14 Marta t. g., sliedeće odredbine na uvoz:

piva	fior.	1:20
neoslagjenih žesta . .	„	4:—
žesta oslagjenih . . .	„	6:—

U korist grada Splita, previšnjom odlukom 20 Decembra 1886:

na pivo	fior.	1:35
neoslagjene žeste . . .	„	4:50
žeste oslagjene . . .	„	6:75

Za prirez na potrošarinu nije bilo potreba potražiti previšnje odobrenje, jer taj prirez od nijedne Općine nije bio odmjeren preko 100%, a tako isto i za prireze na ukupne izravne poreze, jer nijednome odlomku političkijeh Općina nije bio odobren prirez preko 300%.

Zadar, 25 Novembra 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izviestitelj
Simić

Ja bi predložio, da još u današnjoj sjednici vis. Sabor izvoli primiti ovo izvješće na znanje.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predmetu? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, da se još danas u ovom predmetu razpravlja i odluči. t. j., da se ovo izvješće Zemaljskoga Odbora po predlogu izviestitelja na znanje primi, neka izvole ustati. (*Većina*). Primljeno.

Prelazim na sedmu i posljednju točku dnevnoga reda, koja glasi: Prvo čitanje zakonske osnove kojom se stavlja van kreposti postojeći izborni pravilnik za Sabor Dalmatinski i proglasuje se novi.

Izviestitelja Zemaljskoga Odbora D.ra Klaića molim, da čita izvješće, pošto još nije bilo razdieljeno.

Dr. Klaić. (*čita*).

Br. 4380.

Visoki Sabore!

U sjednici 5 Veljače 1877 bio je u Saboru podnesen sliedeći predlog:

„Daje se nalog Zemaljskom Odboru nek „izradi zakonsku osnovu, kojom da propisi „izbornog Pravilnika za Zemaljski Sabor budu „dopunjeni i priličnom točnošću razjasnjeni „u koliko je dosadašnje izkustvo pokazalo da „je potrebito, te da taku zakonsku osnovu „podnese Saboru na ustavno pretresanje.“

Radi naglog zatvora onogodišnjeg zasjedanja, ovaj predlog nije došao na dnevni red, niti ga je Sabor uvažio. Ali sudeći po načinu kojim je Sabor pozdravio pročitanje tog predloga, lasno se je moglo zaključiti da je Sabor priznavao potrebitu tu preinaku izbornog Pravilnika, i vruće želio da se ostvari.

I Zemaljski Odbor pri daljem izkustvu stečenu kod razprave o ovjerovljenju toliko pojedinih izbora, koliko obćih izbora god. 1883, utvrdio se je u svome uvjerenju da je preinaka nuždna. Zato je izradio pridruženu zakonsku osnovu i ima čast podnieti je Visokomu Saboru na pretres i odobrenje.

Pri sastavljenju osnove, Zemaljski Odbor nije se držao ni vlastan, niti mu se shodno činilo, upustit se u načelne preinake postojećega Pravilnika, smjerajuće na to, da mu se sadašnji sustav promjeni, ili da se izborno pravo na drugi temelj postavi, ili da se vršenje tog prava hitno promjeni. Lasno je shvatiti kako bi te načelne preinake mogle sastojati:

da li se ima jedan ili više izbornih razreda zapustiti;

da li se razmjerje medju brojem zastupnika svakog razreda ima promjeniti;

da li se svojstva zahtjevana za uživanje izbornog prava imadu preinačiti;

da li se od izberivosti stanoviti razredi osobâ imadu iznimiti:

da li se izborni kotari imaju drugačije opredieliti;

da li se ustmeno biranje ima izmjeniti tajnim; i još drugih.

Vlastan nije se Zemaljski Odbor držao upustit se u slične preinake, jer do sada kroz

mal da ne dvadesetpetogodišnje Saborisanje, nije se nigda prigodom razprave o izborim živa želja iztaknula da se u kojemu od gorinavedenih pravaca Pravilnik preinači, niti su stavljeni odnosni predlozi. Gorinavedeni predlog, premda potakao od vrlog saborskog člana napredujaka, nije pred očima imao nego, da tako rečemo, formalne promjene i dopunitbe.

Jedina mana koja se Pravilniku predbacivala jest suvišnost izbornih razreda i nepravedno razmjerje medju brojem zastupnika raznih razreda. I u tome smislu ustavni Odbor Saborski, komu je bila predana na predtečnu razpravu izborna preinaka (takodjer više formalne naravi) predložena po Vladi pri zasjedanju god. 1871, preradio je bio tu preinaku. Nego ta predbacivanja poticala su najviše od one saborske stranke, koja se eto ima sedamnaest godina nalazi u Saboru u pretežnoj većini, i tim je pokazano da tu predbacivanja više su pravničke i abstraktne naravi, nego li praktične.

Nije mu se shodno činilo upuštati seu naznačene preinake, jer po rečenome nije obaviešten o mnenju Sabora, niti znade za kojim pravcem preinaka slučajno Sabor teži. Samo bi se dakle dogoditi moglo da Sabor odbaci predloženu osnovu, i tim bi trud bio uzaludan i vrieme izgubljeno. I to tim lašnje može se dogoditi, u koliko za promjenu izbornog pravilnika, i odnosno zemaljskog ustava, hoće se većina od dvie trećine, uz prisutnost tri četvrtine saborskih članova.

Shodnije je dakle da Visoki Sabor, ako je baš proriknut o potrebi kakve korjenite preinake prije o istoj u načelu zaključi, i to takim razmjerjem glasova, da jasno bude da će odnosna zakonska osnova biti u svoje vrieme primljena i pak neka Zem. Odboru naloži da osnovu sastavi i podnese.

Prigoda tome pružena je Visokomu Saboru u ono doba kad ova osnova dodje na dnevni red, i bude se vodila obća razprava. Tada će se vidjeti hoće li se ostati pri formalnim promjenam koje Zemaljski Odbor predlaže, i koje se u toliko mogu poprimiti, ili će se poći dalje i u kome smislu.

U jednom samome smislu držao bi Zemaljski Odbor shodnim odustati od navedene sebi nametnute uztege, i predložiti jedinu preinaku koja udara načelnom; a ta se odnosi visini poreza zahtjevana za uživanje izbornog prava u izbornom razredu veleporeznika.

Po postojećemu Pravilniku, za biti biračem veleporeznikom, izim uživanja ostalih obćih svojstva, treba plaćati fior. 100 izravnih poreza (bez ratnog prireza) u izbornim kotarim sastavljenim od bivših okruzja: Zadra, Splita i Dubrovnika; a fior. 50 u izbornom kotaru Boko-Kotorskom.

U obće može se smatrati suvišnim u Dalmaciji izborni razred veleporeznika. Toga je mnenja bio i ustavni Odbor gorispomenuti od god. 1877, i u svome izvješću na Sabor o ondašnjoj izbornoj preinaki, naveo je i razloge toj suvišnosti.

Zemaljski Ustavi, objelodanjeni carskom poveljom 26 Veljače 1861, sastavljeni su za sve Kraljevine i Zemlje zastupane u Car. Vieću po jednom kalupu, i imaju svoje izhodište u starom zastupstvu po stališim, koji su se dielili na vlastovski, gradjanski i težački. Svi ti stališi, prvi barem u svojim ostatcim, nalazili su se u svim zemljama osim Dalmacije. Ovdje je veliki zemljišni posjed bio uništen provalom turskom; a mletačka vlada kad je Tursku nasliedila, u svojoj političkoj uvidjavnosti čuvala se je da ga opet zavede; i zato od investicija, jedna sama poveća bila je po njoj udieljena, a to je ona Vranskih močvara.

Pri toj pomanjkavosti, Zakonodavac godine 1861. iz ljubavi jednakosti, htio je usrećit umjetnim razredom veleporeznika Dalmaciju — zemlja gdje je mali posjednik, pretežno težak, gospodujući stalež.

Nego kad ga biti ima, neka barem sačinjava jednu vrstu povlaštenog stališa, koji da zastupa razred više posjedujućih i bogatijih osoba.

Ali to tako nije. Još onda, po mnenju Zemaljskog Odbora, nizko je udarena visina poreza; a kasnije se surazmjerje još pogoršalo. U zadnje vrieme izvedeno je uredjenje zemljarine i kućarine, i tim uredjenjem ukinut je ratni prirez iliti vanredni. Za to dandanas pri ustanovljenju svote od fior. 100, odnosno fior. 50, ubrojen je prije propušteni vanredni prirez zemljarine i kućarine. Tim se je broj birača veleporeznika povećao, a istododno krivica je nanešena poreznicim ostalih dviu vrsta izravnog poreza, naime obrtarine i dohodarine; jer dočim se izborno pravo zemljo- i kućoposjednika raz–

širilo ostalo je u prvašnjem razmjerju ono obrtničkog staleža.

Zemaljski Odbor misli dakle da bi shodno i pravično bilo ukinuće neubrojanja vanrednog prireza obrtarini i dohodarini, kao što je zakonito ukinuto bilo ono dvaju drugih vrsta izravnih poreza, i da bi se visina poreza za uživanje izbornog prava u razredu veleporeznika imala utanačiti sa fior. 150, i to u svim izbornim kotarima jednako.

Što se te visine poreza tiče, opazit je, da po prijašnjemu stanju stvari, naime kad je postojao ratni prirez na sve vrste poreza, vanredna pristojbina, to jest ona ratnog prireza, iznosila je u Dalmaciji po prilici treći dio redovite pristojbine. Kad bi se dakle sada postojeći izborni porez od fior. 100 bez ratnog prireza pretvorio u porez ubrojiv ovaj zadnji prirez, on bi iznosio fior. 133. Navedeno povišenje dakle iznosilo bi u bitnosti samo fior. 17.

Da vidimo kakav bi uspjeh bio usljed te promjene u koliko se tiče broja birača.

Po izkaznici ovih dana dobivenoj za Sabor od c. k. Namjestništva, broj birača veleporeznika u četiri izborničtva jest sliedeći:

u izborničtvu	Zadarskome . . .	309
„ „	Splitskome . . .	189
„ „	Dubrovačkome . .	87
„ „	Kotorskome . . .	125
	Skupa . .	710

Ovdje budi mimogredno rečeno, nadometnuv onome što se je gori reklo, da je baš čudnovato za ne reći smješno, da mala Kraljevina Dalmacija u ovome izbornome razredu, koji je uzporedjen sa onim velikog posjeda u ostalim zemljama ima preko 700 birača, dočim Dolnja Austrija, Moravska i Štajerska — sve bogate i mnogo više napučene zemlje — nedosižu ni do 200 birača veleposjednika; a ista Kraljevina Česka neima ih nego malo preko 500!

Po poreznim podatcim, koje Zemaljski Odbor posjeduje od god. 1883, i koji kroz prošle četiri godine niesu se doista znatno promienili u razmjerju, kad bi se porez digao na 150 fior. i ubrojiv ratni porez za obrtarinu i dohodarinu, navedeni broj birača spao bi na sliedeće:

u izborničtvu	Zadarskome . . .	181
„ „	Splitskome	78
„ „	Dubrovačkome . .	50
„ „	Kotorskome . . .	22
	Skupa . .	331

Pomenutom dakle preinakom broj birača spao bi na manje od polovice. I tim, po mnenju Žem. odbora, još nebi bilo dosta učinjeno, jer bi broj birača bio još dosta velik naprama znamenitosti i značaju kog je zakonodavac htio dati ovome izbornome razredu. Nego kad bi se odmah dalje pošlo, preinaka bi prem korjenita bila i mogla bi poremetiti odnošaje kakvi su postali kroz dvadesetpetgodišnju uporabu sadašnjeg zakonskog propisa.

Upozorit je kako usljed naznačene promjene dopada jedan zastupnik po prilici na 25 birača u tri izborničtva, Splitskom, Dubrovačkom i Kotorskom, dočim u Zadarskome dopada jedan zastupnik na 45 birača. Ovo se lasno tumači znamenitim porezom kućarine što Zadar plaća, i koji čini da u njemu mal da ne svaki kućoposjednik jest birač veleporeznik.

Nego uzprkos svih tih razloga, Zemaljski Odbor neusudjuje se učiniti konkretnog predloga, i ostavlja Visokomu Saboru da razsudi o njihovoj temeljitosti, pak u slučaju priznanja po svojoj iniciativi shodan predlog stavi.

Jedina promjena, koju Zemaljski Odbor predlaže jest ta, da se digne razlika postojeća izmedju izbornog kotara Boko-Kotorskog i ostalih, i da se ista visina poreza udari kao uvjet izbornog prava u onome izbornome razredu.

Svak mora priznati da je posve neopravdana ta razlika. Jednom kad je po porezu kog plaća, i po svojoj važnosti i drugom pogledu priznan Boki-Kotorskoj jedan zastupnik razreda veleporeznika, nema nikakva razloga, da ga biraju osobe koje manje plaćaju nego slični birači u ostalim kotarima, i da tim veće birača sudjeluje pri izboru nego to biva drugdje. Razlikom ustanovljenom u sadašnjemu zakonu došlo se do absurdnog pojava, da u Boki-Kotorskoj 125 birača biraju jednog zastupnika, dočim u izbornom kotaru bivšeg okružja dubrovačkog 87 birača biraju dva zastupnika. Ukinućem postojeće razlike, uz porez od fior. 100, broj će bi-

rača, po navedenoj izkaznici spasti na 58, i uspjeh izbora ostat će isti u svakom pogledu.

A sada će Zemaljski Odbor na brzu ruku spomenuti znatnije promjene izvedene u pojedinim člancim postojećeg Pravilnika, pri kome izvedenju nastojao je da u suglasje koliko moguće dovede Pravilnik za Sabor sa onim za izbore u Carevinsko Vieće. Da to postigne prenio je doslovce mnoge propise ovog zadnjega, jer točni i sastavljeni usljed izkustva stečena rabljenjem izbornog Pravilnika na Sabor.

U §. 1, mjesto nestalih okružja, navedeni su sudbeni kotari, koji sačinjavaju svaki izborni kotar.

§. 3 je prenesen iz Zemaljskog Zakona 22. Kolovoza 1875.

U §. 6, pod br. 1 i 6 nadostavljeni su novoustrojeni sudbeni kotari Biograda i Starigrada; a pod Br. 9 promjenut je red sadržanih sudbenih kotara, tako da Makarska postaje biralištem. Izkustvo je pokazalo, da je Vrhgorac za to sasvim nepovoljan, dočim pri parobrodskoj svezi izmedj Neretve i Primorja sa gradom Makarskom, ovaj zadnji posve je na ruci.

§§. 2, 4, 5, 7 ostali su netaknuti.

§§. 9—23 bave se o izbornom pravu i izberivosti.

Ovdje broj paragrafa narastao prama sadašnjim, a i red jim je donekle promjenjen. Prie su naznačena obća svojstva potrebita za uživanje izbornog prava, pak su navedena ona zahtjevana za biti biračem u svakome izbornome razredu.

Propis §. 10 izostavljen je i zamjenut drugim i evo zašto.

Kako je jur spomenuto bilo, izborni pravilnici za sve Kraljevine i Zemlje sastavljeni su po jednom kalupu, i ovaj §. 10 jednako glasi u svima. Ali u svim Zemljama, izim Dalmacije, radi se o izbornom razredu veleposjednika, i §. 9 propisuje, da je birač u ovom razredu onaj koji usljed p o s j e d a tog i tog imanja plaća toliko i toliko poreza. Posjed imanja dakle je uvjet za vršenje izbornog prava, i naravno je da kad ima više suposjednika svi skupa uživaju pravo, a vrši ga onaj kog ostali ovlaste.

U Dalmaciji je birač veleporeznik, tko plaća stanovitu svotu poreza. Glas je osobni bez uvjeta ikakva posjedovanja, nego samo uz plaćanje poreza. Nema dakle ikakva temelja da suposjednici uživaju skupa to pravo, nego ga svaki od njih mora uživati surazmjerno porezu koji osobno plaća.

Kod nas su birači najmitelji nepokretnih dobara, uživaoci svake vrste, poduzetnici, i t. d. samo ako njihova porezna pristojbina dosiže do svote u zakonu ustanovljene.

Naravno je dakle da se svakomu od suposjednika jedne nepokretnine ima ubilježiti kvota poreza od te nepokretnine koja nanj pada, i da on sa tom kvotom ima biti ubilježen osobno u izborni imenik.

I to ne samo vriedi za razred veleporeznika, nego i za one gradova i vanjskih občina.

Po občinskome izbornome pravilniku, na kome se temelji izborno pravo u rečenim dvama razredim, suposjednici nepokretnine imadu samo jedan glas, a glasuje onaj, koji je na to ovlašćen. Pri sastavljenju razrednog imenika, koji je podlogom za opredieljenje prvih dviu trećina sačinjavajućih birače gradske i vanjske, spomenuti jedan glas suposjednika ima biti uvršten pod njihovim skupnim imenom. A pošto za razrede gradova i vanjskih občina neprimaju se na glasovanje punomoćnice, napomenuta skupina ima biti iz imenika brisana, i dotični suposjednici lišeni su izbornog prava.

Toj neprilici dade se jedino doskočiti propisim predloženog §. 10, dotično 13 i 15, usljed kojega suposjednici nepokretnina, u koliko imaju ostala zahtjevana svojstva, uživaju izborno pravo surazmjerno kvoti, spadajućoj na svakoga od njih, izravnog poreza plaćena za nepokretninu i tom kvotom imadu biti uvršteni u razredni imenik birača gradova i vanjskih občina.

Isto vriedi za javne drugove tečevnog kog podhvata, sa kojim se ima postupati isto kako i sa suposjednicim nepokretnina.

Da se izbjegne svakoj smetnji u §. 11. točno se propisuje da juridične osobe nemadu izbornog prava, osim korporacija i družtava; i bistro je naznačeno tko i kako imade ova zadnja zastupati pri vršenju tog prava.

U §. 16 potanko je propisano tko je vlastan primiti punomoćje u razredu veleporeznika kroz punomoćnike, i tim je uključno naznačeno da vojnici u aktivnoj službi, koji su lišeni izbornog prava u razredim gradova i vanjskih Občina na temelju občinskog iz-

bornog pravilnika, izuimno uživaju ovo pravo u razredu veleporeznika, ali ga nesmjedu osobno vršiti.

§. 18 naredjuje kako imadu biti sastavljena punomoćja i kako se ima postupati pri podielivanju i opozvanju istih.

Propis druge točke §. 19 odgovara propisu izbornog razreda veleporeznika. A onaj §. 20, premda po sebi razumljiv, umetnut je da se izbjegne svakoj pometnji u onom pogledu.

U §. 21, koji odgovara §. 16 sadašnjeg Pravilnika, dodano je samo da izberiva može biti osoba mužkog spola, i još se zahtjeva uživanje od barem tri godine austrijskog državljanstva.

§. 22 je onaj 17 sadašnjeg Pravilnika, uz dodatak zadnje točke.

§§. 24—33 bave se o razpisanju izbora i pripravam za izbor.

U obće su ostali netaknuti prepisi sadašnjega Pravilnika. Samo je bolje naznačeno kako da se izborni imenici sastave i izprave. Za izbor biranih birača u vanjskim občinam ima služiti temeljem prisutno pučanstvo (§. 30) a ne domaće, kako se sada zahtjeva.

U §§. 34—59 govor je o biranju zastupnika, i tu sve promjene i dopunitbe izvedene su po izbornome pravilniku za Carev. Vieće. Samo glede izbornih povjerenstva ostalo se pri starome u razredim veleporeznika i vanjskih Občina, i u tome smislu promjenjen je propis glede povjerenstva u razredu gradova, jer tim je podano biračim bolje jamstvo slobode. A tu četiri člana povjerenstva mjesto da budu članovi dotičnog občinskog Opraviteljstva, propisano je da ih odredjuje medju biračim Občinsko Opraviteljstvo.

Pri načinu glasovanja ostaje se takodjer pri starome, to jest ustmeno u sva tri razreda.

Ukinuto je drago glasovanje prije tjesnog izbora, i na ovaj se ima preći odmah ako pri prvome se nepostigne pretežna većina.

U §. 54 naznačeno je kako se ima postupati pri izboru trgovačkih komora. Sadašnji pravilnik u tome je manjkav; i kako poznato, dala je ta manjkavost višeput prigode živanim razpravam u Saboru.

Propis §. 56 shodan je da se slučajnost samovolji izbjegne; a onaj §. 59 shodan je takodje jer kadar kadikad prepriečiti uzaludne dangube.

Novome izbornome Pravilniku dodan je prevod taljanski.

Na predtečno pretresanje predloženoga Pravilnika, Zemaljski Odbor predlaže da bude imenovan Odbor od 7 članova pod imenom „ustavni Odbor“.

Zadar, 7 Listopada 1887.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Klaić.

Ja predlažem da bude odmah izabran jedan Odbor sedmorice, koji će biti nazvan „ustavni Odbor“ i da mu se izruči ova zakonska osnova na izvješće.

(Osnova je kamenotiskana i porazdieljena Zastupnikom).

P r e d s j e d n i k. Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu? — (*Nitko).* — Ona gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, da bude izabran Odbor sedmorice, koji će biti nazvan „Ustavni Odbor“ i kojemu će se ova zakonska osnova na izvješće izručiti, neka izvole ustati. (*Većina).* — Primljeno.

Molim gg. Zastupnike da bi izvolili odmah napisati i predati cedulje za izbor „ustavnog Odbora“.

(Obavlja se izbor).

Izabrani su: Dr. Klaić, Machiedo, Paštrović, Tomić, Zore, Bjelanović i Pezzi.

Prije nego zatvorim današnju sjednicu, imam javiti, da Pravničko-Gospodarski Odbor drži večeras u 6 sati sjednicu, a Molbenički s jutra u 10 sati.

Pošto je izcrpljen dnevni red, zatvaram sjednicu.

(Svršetak u 11 s. 30 č. pr. p.)

III. Sjednica dneva 3 Prosinca 1887.

Sadržaj: Navještaj molbenicâ. — Upiti i odgovori. — Predlozi. — Potvrda pogodbi prodaje sgrade stare bolnice u Zadru. — Izvješće Odbora Zemaljskoga o ustanovljenju zaklade za vanredne potrebe bivšeg okružja Dubrovačkog. — Predlog Odbora Zemaljskoga godišnje odgojbine kćerima pokojnoga prvenca D.ra Vicka Ergovca. — Prvo i drugo čitanje izvješća Odbora Zemaljskoga o imenovanju stalnog dušobrižnika Zadarske zemaljske bolnice i ob odmjerenju plaće. — Izvješće Financijainog Odbora odnosno povišenju odredbine na uvoz vina i žestà u luke Dubrovnika i Gruža. — Riešenje molbenicâ. — Izvješće Financijalnog Odbora o pazbrojim 1885. pokrajinskih zaklada i zadužbina. — Izvješće Odbora Zemaljskoga kojim podnosi predračun: Poljodjelske zaklade za god. 1888, Mirovinske nčiteljske zaklade; Učionske zaklade; Pokrajinske zaklade. — Izvješće Financijalnog Odbora o pazbroju 1885 Mirovinske učiteljske zaklade; Učionske zaklade; Pokrajinske zaklade. — Drugo i treće čitanje zakonske osnove o preinaci §. 23. Pokrajinskog zakona 2 Svibnja 1886 o Poljodjelskom pokrajinskom vieću.

(Početak sjednice u 10 s. 20 č. pr. p.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje.**

Tajnici: **Jerko** pl. **Natali** i **Niko** pl. **Gjakša.**

Vladini povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, namj. savj. **Manojlo Budisavljević** i školski nadzornik **Josip** vitez **Peričić**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. — Ima nas 24. — Broj je zakonit.

Molim g. Tajnika Natalia, da čita zapisnik zadnje sjednice.

Natali (*čita*).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku? — Nitko. —

Razprava je o zapisniku zatvorena.

Ona Gospoda, koja odobravaju zapisnik zadnje sjednice, kako je sada bio pročitan, neka izvole ustati, (*Većina*).

Zapisnik zadnje sjednice je odobren.

Iza posliednje sjednice primio sam nekoliko molbenica. — Molim g. Tajnika, da u kratko čita sadržaj i broj istih.

Natali (*čita*). Prošnja br. 56 Kate Paštrović udovice, za povišenje mirovine. — Br. 57 Nikole Franjola, za povišenje mirovine. — Br. 58 A. Trzića učitelja za povišenje mirovine. — Br. 59 Franje Godoja učitelja, za povišenje mirovine. — Br. 60 Mihojla Dragolovića paroha, za povišenje nagrade. — Br. 68. Pripomožišta učenika prava u Beču, za pripomoć. — Br. 76 A. Kaznačić udovice, za povišenje mirovine. — Br. 86. Tomice Marinović udovice, za milostinju. — Br. 63 P. Vučenovića učitelja, za pripomoć. — Br. 84 Poljičkih sela za gradnju mosta na Cetinjskim Stupam.

Predsjednik. Sve ove molbenice biti će izručene Molbeničkom Odboru.

Prije današnje sjednice primio sam šest upita i dva predloga.

Prvi mi je upit predao zastupnik g. Josip Kulišić. — Molim da ga čita.

Kulišić (*čita*).

U p i t

c. k. Vladi Nj. Veličanstva!

Još u početku godine 1885. pravoslavni paroh Vrlički, uz želju mnogobrojnog naroda one parohije, podastrao je Visokom Namjestništvu prošnju, za da se parohialni dom popravi ili iznova sagradi. Malo kašnje prispio je u Vrliku u posjete sad pokojni Namjestnik bar. Jovanović i obašav dom toga paroha zgrozio se je vidjevši nevoljno njegovo stanje, u svemu nepristojno, a što je više toliko zastarielo i trošno da je u njem stanovanje opasno.

Isti c. k. Namjestnik živo preporuči a da se zapusti ikoja namjera popravka kao nemogućna, a da se traži izključivo gradnja novoga doma. Tako je i sliedilo — i po novoj prošnji prispje na Općinu Dopis c. k. Poglavarstva sinjskog 24 Avgusta 1885 Br. 2094, s kojim popraća već izradjenu osnovu nove kuće, sa trebovnikom koji iznaša trošak od fior. 8402; 95 a od koje svote stajalo bi na teret općinski fior. 3158 : 74. Poglavarstvo u toj prilici pozvalo je Općinu neka povede

zakonite korake, s kojima osigurati taj Općini odmjereni doprinesak i da čim skorije moguće povrati spise, za moći odazvati se pospješnim nalozim Namjestničkim.

Upraviteljstvo općine Vrličke odma je sazvalo poglavice obiteljske rečene parohije i zatim Općinsko Vieće, te je ozakonilo sutjecaj narodni u istoj gradnji sa

a) cielim argatlukom;

b) prenosom svega kamenja;

c) prenosom klaka i pržine

što se može računati na preko 2000 fior. vriednosti.

Tako svršenu osnovu i predgovore Upraviteljstvo je prosliedilo na c. k. Poglavarstvo Sinjsko dopisom 27 Decembra 1885 br. 1382.

Malo kašnje, po nalogu Visokog Namjestništva, sastavljeno je povjerenstvo iz predstavnika političke Vlasti u isto doba mjernika kotarskog, općinskog odaslanika pak i zastupnika vrličkog pravoslavnog obštestva, da pronadje položaj za gradnju novog parohialnog doma. I to je odma učinjeno.

Ovo je druga godina na izmaku, što se očekuje početak gradje, dočim je već odma svakom zahtjevu udovoljeno.

Stoga imam čast upitati Visoku Vladu Njegovog Veličanstva:

I. Koji su uzroci te je toliko zakašnjeno odredbam gradnje doma za pravoslavnog paroha u Vrlici i kako to pitanje najveće nužde sada stoji?

II. Što i koliko kani Visoka Vlada učiniti, da se čim skorije započme i dogotovi gradnja istoga doma?

U Zadru, 3. Decembra 1887.

J. Kulišić. — Stefanović. — S. Gojković. — Bjelanović. — D.r Bakotić. — Simić.

Predsjednik. Ovaj upit prelazi Vladinu Povjereniku.

Drugi mi je upit predao častni zastupnik vitez Tigari. — Molim da ga čita.

Trigari *(čita)*.

Una legge che regoli il modo di provvedere alle costruzioni in oggetto di culto, come sarebbero le chiese e le canoniche in Dalmazia non esiste.

Il Regolamento del 30 Decembre 1809 sull' Amministrazione dei beni della Chiesa, rinnovato dal Governo Francese, e richiamato in vigore colla Circolare governativa 9 Marzo 1819, al Capitolo V trattando dei pesi delle comunità per il culto, stabilisce è vero l'obbligo sussidiario delle comunità di provvedere alla costruzione delle Chiese e Canoniche in quanto non bastino a ciò i redditi delle Fabbricerie. Tale obbligo però viene ritenuto delle comunità come tali ed il Consiglio Municipale è chiamato a pronunziarsi sulla necessità del lavoro, e sulla possibilità di sostenere le spese. Prevede però il caso che i mezzi del Comune non bastino a soperirvi ed in tale caso subentra il Governo.

Sebbene tale legge mai sia stata espressamente rivocata, essa in pratica cessò d'attività, tanto è vero che con D.to 23 Agosto 1844 N. 24585 della cessata Cancelleria aulica riunita, accentuandosi che *mancando in Dalmazia* un' apposita legge riguardo alla concorrenza nelle spese pelle fabbriche di Chiese e Canoniche, ordinava di attenersi alle disposizioni del diritto canonico, secondo le quali sono chiamati a sostenere tali spese prima il patrimonio della Chiesa, poi il patrono e finalmente il Comune.

Anche secondo queste disposizioni quindi l' obbligato sarebbe il Comune.

Nella Circolare Governativa 30 Ottobre 1851 N. 16893, che stabilisce il procedimento per rilevare la necessità dei lavori, e la divisione della concorrenza, non si parla più del Comune, ma di famiglie dei parocchiani, e si ordina che prima di risolvere sull' esecuzione del lavoro si dovrà determinare individualmente l' obbligo della prestazione, mentre con Circolare Governativa 28 Settembre 1836 N. 18639 si stabiliva che i lavori di ristauro alle canoniche sono a carico dei parochi.

Il Regolamento Comunale al § 71 stabilisce, che la concorrenza per fabbriche di Chiese e case parocchiali è oggetto di leggi particolari e quindi nulla dispone.

In tale incertezza legislativa, mancando la base ad un regolare procedimento per provvedere alle spese di tali fabbriche, quello

che viene adatto dall' Autorità non può essere che arbitrio.

A tenore della Circolare del Governo del 21 Ottobre 1850 prima di deliberare sull' esecuzione di un lavoro, dovrebbero assumersi sopra luogo i rilievi tanto sulla sua necessità che sulla entità, ed a questi dovrebbero essere invitati di comparire tutti gl' interessati, per dimettere le loro dichiarazioni od osservazioni.

In luogo di tali Commissionali rilievi, si sentono i convocati villici ed il Consiglio Comunale, ma per pura formalità, mentre in caso di loro rifiuto ad assumere l' obbligo della concorrenza, essa viene senz' altro decretata ed imposta dall' Autorità politica, nella misura che dalla stessa viene determinata.

E ciò non solo in caso di fabbriche nuove, ma anche ove si tratti di ristauri che a senso della Circolare Governativa dell' anno 1836 dovrebbero stare a carico del parroco, o di costruzioni accessorie, come sarebbero quelle di cisterne e stalle che si fanno per scopo di pura comodità, e delle quali dai parocchiani è contestata la necessità e si decreta la concorrenza senza alcun riguardo alla dimostrata impotenza dei parocchiani di sostenere le relative spese.

In tale condizione di cose i sottoscritti si onorano d' interpellare il Governo di Sua Maestà:

In base a quali norme legislative si facciano i rilievi per le fabbriche da costruirsi per scopo di culto, e si pronunciano le nozioni sugli obblighi di concorrenza alle relative spese?

Trigari — Bajamonti — Kapović — G. Messa
Pezzi — L. Stermić — I. Kulišić.

Predsjednik. Prelazi Vladinu Povjereniku ovaj upit.

Treći mi je upit predao zastupnik Spiro Gojković. — Molim da ga čita.

Gojković (*čita*):

Назад мјесец дана у селу Каменом, више Ерцег-Новога, догоди се да вукови налетише на живо Вука Ађевића, те му заклаше једну мазгу, једну кобилу и 6 бравâ. То се догађа због тога, што су пастири у немогућности да бране своје благо, јер им Влада не допушта да носе потребно оружје, које би им могло служити на обрану од вуковâ. Такових случајева догађало се и догађаће се у Боки Которској, све дотле, докле ц. к. Влада не буде пастирима дозволила да могу собом носити оружје.

Многи су се били обратили на надлежну ц. к. власт, да им допусти, да могу носити пушку ловницу за обрану од вуковâ и друге звјеради, која им тамани поља и благо, али је веома ријетки случај, да је којем поједино власт дозволила да носи пушку ловницу, а управ и од тијех ријеткијех случаја мало коме у селима.

Обзиром на очевидну нужду за сељаке и пастире да имају пушке ловнице;

Обзиром да од ц. к. власти бијаху до сада мал да не свагда одбачене молбе сељакâ и пастирâ за допуст да носе пушке ловнице, или такове молбе леже у уреду без икаква рјешења;

Обзиром на све то, потписани стављају сљедећи

Упит:

I. Је ли познато ц. к. Влади да упркос очевидној нужди за сељаке и пастире у Боки Которској да имају пушке ловнице за обрану од вуковâ и друге звјеради што им тамани поља и благо, ц. к. политична власт не дава им допуст да носе пушке ловнице?

II. Намјеравали ц. к. Влада сходни упут ц. к. политичкој власти издати, да унапријед не буде се устезала дозвољавати сељацима у Боки Которској, да носе пушке ловнице?

Гојковић — Стефановић — Кулишић — Бјелановић — Д.р Бакотић — Гојковић — Симић.

Predsjednik. Prelazi takodjer Vladinu Povjereniku.

Četvrti mi je upit predao zastupnik Dr. Bajamonti. — Molim da ga čita.

Dr. Bajamonti (*čita*).

Interpellanza all' I. R. Governo.

La Società Politica Dalmata il giorno 27 Agosto 1886 — che è quanto dire or fa un

anno, tre mesi e sei giorni — ebbe la compiacenza di dirigere all' inclito i. r. Consiglio Scolastico provinciale una petizione di ben 81 padri-famiglia, rappresentanti 108 ragazzi, obbligati alla frequentazione scolastica, per l' instituzione di una scuola popolare pubblica con lingua d' insegnamento italiana a Spalato ove, nella città, non vi ha una sola famiglia di cui la lingua d' uso non sia l' italiana.

Di fronte all' urgenza legittima di veder soddisfatta questa domanda fondata in catogoriche disposizioni di legge e precisamente sul § 59 della legge 14 Maggio 1869 combinato col XIX della legge fondamentale dello Stato 21 Dicembre 1867, la stessa Società Politica nella sua convocazione generale del 21 Novembre 1886 approvava una sollecitatoria da dirigersi al Consiglio Provinciale perchè, qualunqne fosse il criterio da cui avrebbe tratti gli auspici di una risposta, si ricordasse finalmente dell' urgente dovere e della elementare convenienza di evadere la presentata domanda.

Se non che nemmeno questa eccitatoria valse a ricordare quegli obblighi che meglio di garantire un diritto legale, avrebbero garantiti i principi di buona educazione dei signori sedenti sulle cose del Consiglio scolastico. Ed è così che va rilevata la più censurabile delle trascuranze ufficiose, atta ad irridere le chiari disposizioni di legge e a privare di fatto l' esigenza legittima degli ottantaun padri-famiglia.

Tale trascuranza gravissima solleva dubbi, autorizza sospetti non certo infondati, ed avvalora l' opinione che la Superiore Autorità Scolastica voglia farsi tacitamente mancipia delle intransigenze di quella frazione di partito, che non ha esitato di dichiarare non avrebbe pace fino a che non le riescisse di eliminare tra noi l' ultima scuola italiana e vorrebbe la soppressione della lingua italiana nel foro e negli uffici amministrativi e magari nell' uso comune.

Risentiti profondamente da questo contegno che dimentica i dogmi dello Statuto ed i precetti di un codice che corre tra le mani di ogni persona civile, i sottoscritti si credono in dovere di interpellare il Governo di Sua Maestà, chiedendogli:

I.° Se gli consti che la petizione di 81 capi-famiglia presentata a mezzo della Società Politica Dalmata per l' instituzione a Spalato di una scuola popolare pubblica con lingua d' insegnamento italiana dopo un anno tre mesi e sei giorni non sia ancora, comunque, evasa?

II.° Se constandogli questa non qualificabile mancanza intenda di adoperare con doverosa energia la sua autorità perchè l' evasione segna immediatamente a tenore di legge?

III.° Se infine sia disposto ad impedire ulteriori ed illecite tendenze di simile genere in argomento così importante?

A. Dr. Bajamonti — Trigari — G. Messa — Pezzi — L. Stermić — Kapović.

Predsjednik. I ovaj upit ustupam Vladinu Povjereniku.

Peti upit predao mi je zastupnik Dr. Bakotić. — Molim da ga čita.

Dr. Bakotić *(čita)*.

Upit

Na Vladu Nj. Veličanstva.

Pri XX.tom Zasjedanju Sabora Kraljavine Dalmacije potpisani imao je čast predložiti da Visoki Sabor izvoli izraziti želju da se redovitim zakonodavnim putem ukinu svi oni propisi česarske naredbe od 20 Aprila 1854 koji se odnose na vlast udijeljenu političkim i redarstvenim organima da oni mogu neposredno i suditi i kazan opredijeliti na sačuvanje njima dužnog počitovanja.

Ovi predlog došao je na pretresanje u saborskoj sjednici od 24 Junija 1884 i na poimenično glasovanje bje primljen sa 29 glasova, sami je jedan glas bio protivan, dočim se je Predsjednik Sabora ustegao od glasovanja.

Prošle su od tada više od tri godine vremena a nije poznato da li je, i što, Visoka Vlada u pravcu onoga saborskog zaključka izradila.

Tu ne davno u izmjeni nekojih ustanova u Ustavu Kraljevine Holandeške ustrojeno je i to načelo da administrativna oblast bude lišena vlasti da može odrediti koju mu drago i najmanju kaznu.

U pravnoj i ustavnoj državi svakome je državljeninu do toga da bude najrazgovjetnije obezbjegjena lična sloboda, da se administra-

tivne oblasti drže u granicama same uprave, a sudbenost da je isključivo povjerena redovitijem sudovima.

Kad je tako podpisani stavljaju slijedeći upit:

Je li i koje mjere poduzela Vlada Nj. Veličanstva da budu izmjenjeni dotično ukinuti propisi ćesarske naredbe od 20 Aprila 1854 u koliko se ti propisi nalaze u protuslovju sa osnovnim ustavnim zakonima koji vrijede za Kraljevine i Zemlje zastupane na Carevinskom Vieću u Beču?

U Zadru na 3 Decembra 1887.

Dr. Bakotić — J. Kulišić — S. Gojković — Bjelanović — Simić — Stefanović.

Predsjednik. I ovaj upit prelazi Vladinu Povjereniku.

Šesti i posliednji upit podpisan je prvo po zastupniku Bjelanoviću. — Molim da ga čita.

Bjelanović (*čita*).

Интерпелација на ц. к. Владу.

Отписом 15 јулија 1873 министра за просвјету и црквене послове утврђено је, да се на сва мјеста службе у учитељскијем заводима има отварати натјечај. Рок за предају молба ударен је на мјесец дана. То одређује тачка друга истога отписа, а трећа одма за њом изрично јкаже, како назорник има сабрати све дотичне молбе у јелан списак ако се управитељства тичу, дочим молбе за учитељска мјеста сабире управитељство завода и т. д.

Почетком ове године остало је празно мјесто управитељства у учитељском заводу у Арбанасима крај Задра, пошто је дотични управитељ отпуштен био у мир. Али није био расписан натјечај на ово мјесто, него је био именован нови управитељ без натјечаја, на брзу руку, као из вреће у врећу.

Потписанијем стало је до тога, да се строго поштују и савјесно извршују сви они прописи, који су издани на заштиту правице и опћег добра, као у овом случају, кад је требало и без постојећијех прописа, отворити натјечај, како би сваки грађанин могао тражити оно мјесто које му се може пристајати, како би се између добријех сила могла изабрати најбоља на мјесто тако важно, као што је оно управитеља једнога завода, гдје се узгајају учитељи једнога нараштаја. Потписанијем стало је до тога, да се не вријеђају она виша начела реда у управи, због којијех она је устројена и уздржи се народнијем жуљевима.

С тога питају Владу Његова Величанства:

1. Зашто на мјесто управитеља у учитељском заводу у Арбанасима крај Задра, које је ове године празно остало, није био расписан натјечај?
2. Мисли ли Влада исправити ову погрешку и како?
3. Мисли ли Влада у напријед у овакијем случајевима држати се законскијех прописа?

Задар, 3 дец. 1887,

С. Бјелановић — С. Гојковић — Кулишић — Д.р Бакотић — В. Симић — Н. Стефановић.

Predsjednik. I ovaj upit prelazi Vladinu Povjereniku. — Imade rieč Vladin Povjerenik pl. Pavić.

Vladin povjerenik Pavić. Ja ću imati čast odgovoriti na upite u jednoj od dojdućih sjednica.

U sjednici 28 Novembra tekuće godine častna gospoda zastupnici Kulišić i družina upravili su na Vladu sljedeći upit:

1. Jesu li poznata visokoj Vladi nemila progonstva, kojih su žrtvom Dalmatinski pastiri pri uživanju paše i sječe na Bosansko-Hercegovačkome zemljištu.

2. Ako jesu, jeli i koliko je visoka Vlada nastojala da se samosilju i progonstvu na put stane, i što i koliko misli još u tome predmetu prevelike važnosti djelovati.

3. Držili c. k. Vlada da je neobhodno nuždno pobilježenje sa ozidanim stalnim znakovima cijele medje doklen dopire pravo paše i sječe Dalmatinskih pastira i koje su ozakonjene izdanim odlukama, na temelju otpisa visokog c. k. Ministarstva unutrnjih posala 17 Aprila 1884, pak pobilježenje jednakim

načinom, prave medje, koja Dalmaciju od susjednih pokrajna dieli, a to na zaštitu mira i interesa onih čobanâ, kojima ne treba pristupati na uživanje prava u unutrašnjosti susjednih zemalja.

4. Ako prisvaja ovaj način, kao jedini kojim se može na kraj stati krivim osvadam, s kojih toliko podnose Dalmatinski pastiri onda, jeli naklonjena c. k. Vlada potrebite korake za postignuće te po Dalmatinske pastire spasonosne cijelji, čim skorije preduzeti.

Na odgovor ovih upita častim se sliedeće priobćiti:

Vladi je došlo na znanje ne samo po privatnim tužbama, nego takodjer po dojavama ovostranih vlasti, da su Dalmatinski pastiri pri uživanju paše i sječe na Bosansko-Hercegovačkome zemljištu bili izloženi višekrat progonstvim sa strane Bosansko-Hercegovačkih stanovnikâ.

Vlada nije nikada propustila da se u svakom ovakovom pojedinom slučaju ne obrati na zemaljsku Vladu u Sarajevu, eda dostigne potrebite pomoći, a u slučaju, da ova Vlada po mnenju Namiestništva nije preduzela dostatne mjere, tad nije se izostavilo a da se ne zamoli visoko c. k. Ministarstvo unutarnjih posalâ eda posreduje sa visokim c. k. zajedničkim Ministarstvom financije.

Takodjer sa strane ovozemnih kotarskih vlasti bi naredjeno, da se brižljivo nadzira na uživano zemljište, tako da su vazda u blizini nekojih pašnjaka, na kojim se više puta neprilika dogadja, odredjene žandarske patrule i to baš na pograničnim predielima ove pokrajine.

Zadaća je ovim patrulama, da s jedne strane zapriečе svaku silu a s druge opeta, da zasvjedoče zgodivše se nezakonitosti eda se na temelju ovih svjedočanstva uzmogne tim uspješnije postupati proti takim nezakonitostima kod zemaljske Vlade u Sarajevu.

Vlada će se osobito i u buduće starati da prava uživanja šumâ i pašnjakâ ostanu Dalmatincima i nadalje nepromjenjena, kao što su im bila priznata usljed objestranih dogovora sa odpisom dne 17 Aprila 1884 br. 5932 Visokog c. k. Ministarstva unutarnjih posala; — da Dalmatinski pastiri uzbudu branjeni u uživanju svojih pravâ i da bude odalečena svaka raprieka ili tegoba sa strane Bosno-Hercegovačkih stanovnikâ u izvršivanju pomenutog dogovora.

Što se tiče zlostavljenja i progona Dalmatinskih pastirâ sa strane Bosansko-Hercegovačkih vlasti ili njezinih činovnikâ, kao što je rečeno u obrazloženju, Vladi nije dosad došla nikakva dojava ili tužba.

Naravski nebi se ništa izostavilo, kad bi se došlo do znanja konkretnih odnosnih slučajevâ, da se sa svim nastojanjem stane na put takovim nezgodama.

Na čast istini treba kazati, da je ovamo sa strane Zemaljske Vlade u Sarajevu više puta dolazilo dojavâ radi prekoračenjâ pravâ te i pomicanjâ pokrajinske granice sa strane dalmatinskih pastira.

Što se pako tiče pobilježenja uživanog zemljišta sa ozidanim stalnim znakovima, treba priznati, da izvršivanjem istog prinijelo bi se velike koristi za Dalmatince, i izbjeglo bi se mnogim prepirkama.

Ali treba svrnuti pogled najprije na troškove.

Postavljenje zapitane granice, koja bi se imala protegnuti od Kotora pak sve do okolo Knina, i osim ovoga još okolo svakog pojedinog pašnjaka ili šume, iznijelo bi ogromnih troškâ, koje bi imali platiti samo Dalmatinci, pošto ne može se predpostaviti, da Bosna i Hercegovina bi učestvovala u istijem i ako bi se postiglo potrebito privoljenje za postavljenje tih granicâ.

Neobhodna nužda za postavljenje ovih znakovâ tim manje je zasad pripoznata, čim pojedini pašnjaci i šume točno su omedjašeni u zapisnicima. koji su bili držani kod dotičnih obilazenja mješovitog Povjerenstva, tako da o obsegu ovih pašnjakâ i šumâ nema nikakve dvojbe.

U tom nerazdjeljivom sadržaju nalazi se i drugi dio trećeg upita, a to je pobilježenje jednakim načinom prave medje, koja Dalmaciju od susjednih pokrajina dieli.

Pošto je izrično rečeno u temeljnim ustanovama godine 1884 o uredjenju načina, kako će Dalmatinci uživati pašnjake i šume u Bosni i Hercegovini, to jest, da se ne može uzeti u pretresanje uredjenje pokrajinske granice, koja se je na jednom ili drugom mjestu dvojbenom pokazala, stoga ustanovljene su bile objestranim dogovorom granice onog prostora, što ima služiti za uživanje i koje su

granice u dotičnim zapisnicima iste bile točno upisane.

Stoga odnoseći se na gori navedene odredbe ne bi se moglo uljesti u pretresanje o daljemu uredjenju ovih česlića ili pobilježenju pokrajinske granice, koja kroz ove čestice prolazi.

U sjednici 28 Novembra tekuće godine častna gospoda Zastupnici Sava Bjelanović i družina glede zavješłaja pokojnoga Jovana Krnete iz Skradina u svrhu ustrojenja jedne Banke i osnovne škole, upravili su na Vladu sliedeći upit:

I. S kojih razloga nije se do danas odobrio nacrt podiele imanja pokojnog Jovana Krnete, kog su dogovorno podnieli Vladi i udovica pokojnog Jovana Krnete i upraviteljstva njegovih fundacija?

II. Ako tome stoje na putu kakove prepone, mislili ih Vlada Njegovog Veličanstva ukloniti i kada?

Na to čast mi je odgovoriti:

Spomenuti nacrt podiele imanja pokojnog Krnete, pošto je pregledan od c. k. financijalnog Odvjetništva, bio je dostavljen sa svim dotičnim spisim c. k. kotarskom Poglavarstvu u Šibenik nalogom da dade popraviti nacrt u smislu primjetaba iztaknutih od financijalnog Odvjetništva, te zatim povrati sve spise za shodno riešenje.

Odbori dvaju fundacija Krnetinih podastrli su dne 31 augusta neposredno Namjestništvu popravljeni nacrt podiele, dočim ostali spisi — bez kojih Namjestništvo nemože u stvari odlučiti — ostadoše kod Poglavarstva u Šibeniku, od koga su bili odma zaiskani, te ne buduć još prispjeli, bilo je Poglavarstvo već pospješeno i ovih dana naložilo se istomu, da tražene spise odmah dostavi.

Netom spisi budu prispjeli, Namjestništvo će odma ovaj predmet riešiti.

Častna gospoda Zastupnici Luko Zore i družina u Saborskoj sjednici dne 28 Novembra t. g. upitaše Vladu:

1. Jeli sklona, da parohijalnu kuću na Pilama u Dubrovniku po napisanijem tipovima napokon napravi; i ako jest

2. Namjerava li što prije podnieti Visokom Ministarstvu predlog, da uvrsti trošak za ovu gradnju u državni proračun.

Na ovaj upit čast mi je odgovoriti sliedeće:

Po opetovanim naredbama Visokog c. k. Ministarstva za Bogoštovje nebi se imale graditi nove župničke kuće, gdje se može naći stan u najam.

Premda je i na Pilam uzet stan za župnika u najam, ipak za udovoljiti neprestanim željama biskupskog Naredništva, obćine i župnika, Namjestništvo je još 1882 godine naredilo c. k. kotarskom Povlavarstvu u Dubrovniku, da pitanje o novom stanu dobro prouči, te da podnese shodne predloge.

Najprvo bi podnešena osnova za razširenje i pregradjenje stare župničke kuće, ali gradjevni odsjek kod Namjestništva izrazi se proti istomu, jer da je položaj odviše tiesan a pristup mučan. Usljed toga bi naredjeno kotarskom Poglavarstvu, da se sastane mješovito povjerenstvo za odabrati drugo mjesto. Ali pošto to povjerenstvo jednoglasno izjavi želju, da se uzdrži staro mjesto, Namjestništvo pristade na to, te naredi preinaku osnove po mnenju svoga gradjevnog odiela.

Medjutim bješe po višegodišnjem izkustvu nastala potreba, da se posao o gradjenju crkava i župničkih kuća bolje uredi, jer na sijaset stigoše slične molbe, dočim dotacije za izvršenje ovakovih gradja, jedva dopuštaju, da se svake godine započme 6 do 7 novih gradnja u cieloj pokrajini.

Namjestništvo je radi toga stupilo u dogovore sa biskupskim Naredbeništvima i konsistorijama eda sporazumno sa istimi ustanovi red za takove gradnje u svakoj diecezi po pravoj potrebi i žurnosti.

Pošto su dotični dogovori jur dokončani bili baš pred malo dana, izdalo je Namjestništvo naredbu, koje se osnove imadu sgotoviti u prvome redu. Budući je izmedju tih i nova osnova glede razširenja i pregradjenja župničke kuće na Pilam, Namjestništvo će živo nastojati, da bude do malo podnešen predlog glede te gradnje Visokomo Ministarstvu na odobrenje.

Predsjednik. Primio sam kako sam već javio Vis. Saboru, i dva predloga prije današnje sjednice.

Prvi predlog predao mi je zastupnik D.r Bakotić. — Molim da ga čita.

D.r Bakotić (*čita*). Sabor Kraljevine Dalmacije izražava želju Vladi Nj. Veličanstva, da

se ona najozbiljnije pobrine kod nadležnih faktora, da se sgradi željeznica od Splita do Zemuna, prelazeći preko Sarajeva.

Predsjednik. Pošto je ovaj predlog poduprt sa pet podpisa, staviti ću ga na dnevni red u jednoj od dojdućih sjednica.

Drugi mi je predlog predao mnogo poštovani Zastupnik Frane Bulić. Nego u smislu §. 29 i §. 46 našeg poslovnika, pošto svaki Zastupnik iza prvog čitanja predloga imade pravo ustmeno obrazložiti predlog, moliti ću ga, da čita sam predlog.

Bulić (*čita*). Neka Sabor izrazi želju da bude opozvana odluka 16 Oktobra 1886 Br. 18474 Visokog c. k. Ministarstva nastave, priobćena srednjim zavodima Pokrajine naredbom c. k. pokrajinskog školskoga Vieća od 20 Oktobra 1886 Br. 3882, glede načina kojim da se pišu imena; a da bude naredjeno Ravnateljstvim sviu školskih zavoda, da pišu prezimena učenika po ortografičkim pravilim dotičnog jezika, komu ime pripada.

Predsjednik. Pošto je i ovaj predlog dovoljno poduprt, stavit ću ga na dnevni red u jednoj od dojdućih sjednica.

Zastupnik Ante Šupuk poslao mi je jedno pismo. — Molim g. Tajnika da ga čita.

Natali (*čita*).

Presvietli Gospodine Predsjedniče!

Pošto mi nešto poremećeno zdravlje, uz nekoje neodgodive posle, nedopušta da se za sad odalečim od kuće — to Vas Presvietli Gospodine, najučtivije umoljavam da blagoizvolite izhodit mi od Visokog Sabora petnaestdnevni dopust.

Primite Presvietli Gospodine, izražaj moje blagodarnosti i dubokog štovanja.

Šibenik, dne 28 Studenoga 1887.

Zastupnik naroda

Šupuk.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja dozvoljavaju zastupniku g. Anti Šupuku 15 dana dopusta, neka izvole ustati. (*Većina*) — Dopust je dozvoljen.

Javljam, da sam dozvolio 8 dana dopusta zastupnicim Arneriu i Zafronu, i Zastupnik Tripalo je pozvan, da dodje na svoje mjesto pošto je već 8 dana da je odsutan.

Prelazim na dnevni red.

Prva točka dnevnoga reda je sliedeća: Izvješće Zemaljskog Odbora, kojim podastire na potvrdu pogodbn prodaje sgrade stare bolnice u Zadru.

Izviestitelj Zemaljskoga Odbora bio bi g. Vranković, nu pošto ga nema, molim g. D.r Klaića, da čita izvješće.

Dr. Klaić (*čita*).

Br. 5068.

Visoki Sabore!

Kad se je sagradila nova Bolnica u Arbanasim, bi proračunana vriednost stare Bolnice Zadarske u iznosu fior. 12.000, i na tu je svotu pristao i Visoki Sabor, kad je trošak odobrio.

Kroz godinu 1887 Obćinsko je Opraviteljstvo u Zadru ponudilo Odboru, da mu uz tu cienu ustupi stan bolnice, a da će ga Obćina izplatiti u dvanaest godišnjih rokova, sa kamatom od 5%.

Dogovori Odbora sa Obćinskim Opraviteljstvom doveli su do priložene pogodbe, po kojoj uz uvjete gori naznačene bi ciena oopredieljena u svoti od fior. 12.837:68½.

Odbor Zemaljski sklonio se je da ponudu primi, jer sgradja stare bolnice daje se liepo upotrebiti za mnoge obćinske potrebe, koje bi inače prouzrokovale zaludnog troška; jer prigodom gradnje nove Bolnice i Obćina je mukte ustupila Pokrajinskoj Zakladi znatan komad zemlje; napokon jer i s ekonomičkog gledišta ustup donosi koristi Zemaljskoj Zakladi, obzirom na cienu, koja je puno veća od one, uz koju je Odbor kupio Bolnicu od Vlade.

S ovih razloga ima čast preporučiti Visokome Saboru: da izvoli potvrditi pogodbu Zadar 20 srpnja 1887, s kojom Zemaljska

Zaklada ustupa Obćini Zadarskoj sgradu stare Bolnice u Zadru, uz cienu od fior. 12837:68 $^1/_2$.

Zadar, 22 studenoga 1887.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Vranković.

Predlažem, da ovaj predmet bude predan na izvješće Financijalnomu Odboru.

Predsjednik. Razprava je otvorena ob ovom formalnom predlogu g. D.ra Klaića. — Pitali tko rieč? — Vitez Trigari imade rieč.

Trigari. Io vorrei pregare l'Eccelsa Dieta prendesse oggi stesso quest' argomento in pertrattazione anche in seconda lettura, mentre il locale ci urge, perchè un altro locale di cui dispone il comune si trova occupato da ammalati di vaiuolo ed abbiamo dovuto trasportare in una casa privata tutti gli attrezzi ed utensili che prima si attrovavano nel locale stesso. È un argomento che fu trattato dettagliatamente da tempo coll' Eccelsa Giunta, e la mia proposta non dovrebbe quindi incontrare difficoltà.

Predsjednik. D.r Klaić imade rieč.

D.r Klaić. Neimam ništa protivna predlogu g. Trigari-a. Predlog sam učinio, da ovaj predmet predje Financijalnom Odboru, obzirom na Gospodu od manjine, da se oni mogu obaviestiti o stvari. Ali kada jedan član od manjine predlaže, da se predje na drugo čitanje, slažem se i ja s tim predlogom.

Predsjednik. Dakle stavljam na glasovanje predlog viteza Trigaria, koji glasi, da se predje na drugo čitanje izvješća Zemaljskog Odbora.

Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog neka izvole ustati. (*Većina*). — Primljeno. — Prelazi se na drugo čitanje. — Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog Zemaljskoga Odbora, koji glasi.....

Dr. Klaić (*čita*).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim na drugu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Odbora Zemaljskoga o ustanovljenju zaklade za vanredne potrebe bivšeg okružja Dubrovačkog.

Izviestitelja Zemaljskoga Odbora D.ra Klaića molim, da čita izvješće.

Dr. Klaić. (*čita. Vidi Prilog 16 str. 295*).

Predlažem, da ovaj predmet bude predan Financijalnomu Odboru na izvješće.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu g. Zastupnika Klaića? — Nitko. — Razprava je zatvorena.. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati — (*Većina*). — Primljeno.

Treća točka dnevnoga reda je sliedeća: Predlog Odbora Zemaljskoga, da se udieli godišnja gojbina kćerima pokojnog prvonca D.ra Vicka Ergovca.

Izviestitelja Zemaljskoga Odbora D.ra Klaića molim, da bi pročitao izvješće.

Dr. Klaić (*čita*):

Br. 4974.

Visoki Sabore!

Gospodja Andrina udovica pokojnog D.ra Vicka Ergovca obratila se je Zemaljskom Odboru molbom, da njezinim dvima sirotama kćerima bude udieljena godišnja odgojbina.

Po propisim za umirovljenje državnih činovnika i providjenje njihovim potomcim, koji vriede i za zemaljske činovnike, sirote malo-ljetne ne imadu pravo na odgojbinu, ako ih nema više od tri.

Nego, obzirom na odličnu službu oplakanog pokojnika u Zemaljskoj Zadarskoj bolnici, i obzirom na dokazanu potrebu, Zem. Odbor ima čast podnieti Visokome Saboru sliedeći predlog, u stalnoj nadi da će ga on velikodušno uvažiti:

Sabor dalmatinski, u znak priznanja od-

lične službe pok. D.ra Vicka Ergovca u zemaljskoj Zadarskoj bolnici, udieljuje putem milosti godišnju odgojnu podporu od fior. 60 svakoj od pokojnikovih dviju maloljetnih sirota Marice i Katinke, i to počam od 1. mjeseca studenoga t. g.

Zadar, 29 studenoga 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izviestitelj
Klaić

Predlažem da i ovaj predmet bude predan Financijalnomu Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu g. Izviestitelja D.ra Klaića? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja pristaju na to, da i ovaj predmet bude ustupljen Financijalnomu Odboru, neka izvole ustati. — (*Večina*). — Primljeno.

Prelazim na četvrtu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Odbora Zemaljskoga o imenovanju stalnog dušobrižnika Zadarske zemaljske bolnice, i o odmjerenju plaće.

Izviestitelj Zemaljskoga Odbora g. Dr. Klaić, molim da čita izvješće.

Dr. Klaić (*čita*).

Br. 5141.

Visoki Sabore!

Pri otvoru nove Zadarske bolnice, znatnim umnoženjem broja nemoćnikâ, potrebom svakdanje mise za setre Milosrdnice, koje nemoćnike njeguju, obzirom na dalečinu od grada nove bolnice, pokazala se potreba da se za nju ustanovi stalni duhovnik, koji da u bolnici prebiva.

Tu potrebu priznalo je i Presvietlo Arcibiskupsko Naredbeništvo u Zadru, i dogovorno sa Zemaljskim Odborom bi privremeno odredjen za tu službu M. P. D. Roko Počina. Za prebivanje u bolnici bi mu na razpoloženje stavljena prilična soba.

Sada je vrieme da se ta stvar konačno uredi, i u tu svrhu časti se Zemaljski Odbor predložiti:

1. Da se u bolnici Zadarskoj imenuje stalni dušobrižnik, uz godišnju plaću od fior. 400, s pravom na mirovinu;

2. Da imenovanje stalnog dušobrižnika sliedi sa strane Zemaljskog Odbora sporazumno sa Prepoštovanim Arcibiskupskim Naredbeništvom, kojemu naravno ostaje pravo nadgledanja što se tiče njegovih duhovnih dužnosti i dotična providjenja.

Zadar, 30 studenoga 1887.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Klaić.

Predlažem da se ovo odmah rieši u drugom čitanju.

Predsjednik. Izviestitelj Zemaljskoga Odbora predlaže, da se odma rieši ovo pitanje. — Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Večina*). — Primljeno.

Razprava je o predmetu otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje predloge Zemaljskoga Odbora i to prvi koji glasi...

Dr. Klaić. (*čita.*)

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj prvi predlog Zemaljskoga Odbora onako, kako je sada po g. Izviestitelju bio pročitan, neka izvole ustati. — (*Večina*). — Predlog je prvi primljen.

Drugi glasi...

Dr. Klaić. (*čita.*)

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju i ovaj drugi predlog Zemaljskoga Odbora onako, kako je sada po g. Izviestitelju pročitan bio, neka izvole ustati — (*Večina*). — I predlog drugi je primljen.

Prelazim na petu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Finacijalnoga Odbora

odnosno povišenju odredbine na uvoz vina i žestâ u lukam Dubrovnika i Gruža.

Izviestitelj Financijalnog odbora D.r Čingrija, molim da čita izvješće.

D.r Čingrija *(čita)*.

Visoki Sabore !

Carskom odlukom 19 oktobra 1869 bi odobren zaključak ovog Visokog Sabora od 26 septembra 1868, po kome bila je podana oblast občini Dubrovačkoj da pobira taksu od 10 novč. na prodaju svakog emera vina i octa, a od novč. 15 alkola i bire; i to samo kad su rečeni proizvodi uvoženi po moru u dubrovačku ili gružku luku.

Uslied uvedenja novih mjera, rečena taksa bi u razmjerju obraćena u 17 nvč. na svako 100 kilogr. vina i octa, a 25 novč. na svako 100 kilogr. alkola i bire, i u toj formi ona i danas obstoji i pobira se sa strane osobitih občinskih organa opredieljenih u tu svrhu. Odatle očito proizlazi, da taksa ista pada samo na prodaje rečenih proizvoda, koje se obavljaju u Dubrovniku i u Gružu, i to u koliko je uvoz istih sliedio po moru, jer kad tog uvjeta neima, t. j. u svakom onome slučaju kad uvoz sliedi po suhu, dotični proizvod oprošten je od svake izplate. Za svakog onog, koji dobro razgleda stvar, očito je, da predmet ove takse jest učin prodaje, bez obzira ikakva gdje i kako prodana stvar dospjeva i gdje se ista troši, dali u granicam občine ili van istih; tako, da, bez izopačiti narav stvari, nije moguće nju potrošarini prispodobiti.

Uslied toga Financijalni Odbor cieni, da sve bojazni sa strane Visokog Zemaljskog Odbora, navedene u dotičnom izvještaju, nisu opravdane, jer ovdi o nikakvoj potrošarini, u pravom smislu ove rieči, nemože biti govora.

Nego pri pretresanju Odbor je opazio da, dok se samo na predmete uvedene po moru taksa udara, oni koji se po kraju uvažaju ostaju od iste oprošteni, to stvara nekakav privilegirani položaj poslednjijem na štetu prvijeh, što mu se čini da u stvarima slične naravi nebi moglo sliediti. Zato Odbor misli da, kad bi se taksa uvela, ista morala bi se udariti, bez gledati na to, kako je uvoz obavljen; ali ipak prije nego se konačno pitanje rieši, isti Odbor cieni, da bi shodno bilo, dati mogućnost Dubrovačkoj občini, da glede ovoga svoje mnienje izrazi.

Nego dok je ovo samo uzgredno rečeno, Odbor Financijalni nemože dieliti mnienje slavnog Zemaljskog Odbora, za ono što se tiče konačnog riešenja, to jest predloga, da Visoki Sabor predje na dnevni red preko zaključka občinskoga dubrovačkog Vieća. Bio koliko mu drago nejasan način kojim je rečeno Vieće svoje pitanje postavilo, pošto nitko iz obiesti nove namete neuvadja, trebalo je pozvati isto, da ga razjasni. To iziskuje i onaj ugled, koji, po shvaćanju Odbora Financijalnog, treba u obće da Visoki Sabor ima prama občinskoj autonomiji, te, do skrajnosti dopusti, da u svim pitanjim, a nadasve u onim ekonomične naravi, pusti da občine same razsude način, kojim da sebi nabave potrebita sredstva za vršenje svoje dužnosti. Pak pošto predloženi dnevni red, takome shvaćanju ne odgovara, Odbor Financijalni predlaže:

Da bude naloženo Zemaljskome Odboru, da povrati sve dotične spise Upraviteljstvu občine dubrovačke, s nalogom da ih podnese na pretresanje Občinskome Vieću, u svrhu, da isto predmet i obseg svojega zaključka bolje razjasni, pak pošto ta razjašnjenja budu natrag stigla, stvar, opet pred Visoki Sabor iznese.

Od Financijalnoga Odbora

Zadar, 1 Decembra 1887.

Predsjednik
Bulat.

Izviestitelj
Čingrija.

Predsjednik. Razprava je otvorena o predlogu i o izvješću Financijalnog Odbora. — Pitali tko rieč?

Vranković. Ja nebi se protivio ni takovu predlogu, pošto predmet i tako treba na svaki način da dodje na dnevni red, jer se traže nova razjašnjenja.

Predsjednik. Želili govoriti Izviestitelj Financijalnoga Odbora?

D.r Čingrija. Pošto se slaže g. Izviestitelj Zemaljskoga Odbora, neimam što da rečem.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje predlog Financijalnog Odbora, koji glasi....

D.r Čingrija (*čita*).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog Financijalnog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim na šestu točku dnevnoga reda, koja glasi: Riešenje molbenicâ.

Izviestitelj Molbeničkog Odbora Zastupnik Ljubić, molim da čita izvješća.

Ljubić. Br. 44. — Umirovljeni učitelj Lovrović Zaharija pita povišenje mirovine. Ovaj učitelj u prošnji prikazuje, kako mu nije bila odmjerena jedna petogodišnjica stalnog učiteljevanja, i po tom da je izgubio u mirovini od onoga, što bi ga po zakonu pripalo, te pita povišenje mirovine. Nego uvaživ, da ga nije hodila petogodišnjica po zakonu obstojećem, nenahodi Molbenički Odbor temelja za povišenje mirovine; stoga predlaže, da se preko ove prošnje predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je otvorena — Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkog Odbora neka izvole ustati — (*Većina*). Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 52. — Laura Samohod, udovica jednog preminulog i vriednog liečnika občinskog, obzirom na njezino ekonomično stanje i mnogobrojnu obitelj, kao i na zasluge njezina pokojna muža, koji je stajao u službi občinskoj, prosi da joj se udieli kakva mjesečna podpora. Molbenički Odbor nenahodi u zakonu temelja da predloži ovu pripomoć iz Zemaljske pokrajinske zaklade, stoga predlaže, da se preko prošnje predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je otvorena o predlogu Molbeničkog Odbora. — Pitali tko rieč?

Machiedo. Domando la parola.

Predsjednik. Zastupnik Dr. Machiedo ima rieč.

Dr. Machiedo. Trattasi di un medico comunale che passò tra defunti nell' esercizio delle sue funzioni di medico comunale; — trattasi di una numerosissima famiglia ch' egli lasciò nella più squallida miseria. Io quindi propongo che vengano assegnati alla vedova a titolo di graziale f. 60 per una volta tanto.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Izviestitelj Molbeničkog Odbora imade rieč.

Ljubić. Nebi mogao pristati na predlog častnog zastupnika Machiedo, s razloga; jer i priznavajuć zasluge pokojnog liečnika, ipak obzirom da je služio občini, samo iz občinske blagajne mogla bi se udieliti pripomoć. Kada bi se priznalo da prositeljica imade pravo na ikakvu i vremenitu pripomoć, moglo bi se izvadjati, da imade pravo i na mjesečnu podporu, te tim se svaki koji je god občinam služio, uputio bi se da se uteče Saboru, neka mu iz zemaljske zaklade udieli pripomoć ili mirovinu; stoga podupirem još bolje predlog Molbeničkog Odbora, da se preko ove prošnje predje na dnevni red.

Predsjednik. Naravski, predlog Molbeničkog Odbora, koji glasi, da se preko ove prošnje predje na dnevni red, imade prednost, te ga stavljam na glasovanje.

Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, koji glasi, da se preko molbenice udovice Laure Samohod pitajuće pripomoć predje na dnevni red, neka izvole ustati. (*Manjina*). — Predlog Molbeničkog Odbora je u manjini. — Stavljam dalje na glasovanje predlog zastupnika D.ra Machieda, koji glasi, da se udovici Lauri Samohod udieli jednom za vazda fior. 60 pripomoći. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je ovaj primljen.

Ljubić. Br. 43. — Kata udovica učitelja Pavlović-Lučića prosi, da joj se povisi mirovina. Ova udovica imade mirovine 10 fior. 55 novč. na mjesec, koja joj je odmjerena podpuno po zakonu; nego kaže, da joj ne-

dotiče. Kada bi to bilo dovoljnim uzrokom da joj se povisi mirovina, onda bi bilo uzroka, da se zakon promieni, te da se svakom povisi mirovina; stoga Molbenički Odbor predlaže neka se preko ove prošnje predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 40. — Učitelj Frane Hranueli, prikazajuć kako imade šest grla koja kod kuće jedu, a imade malu plaću, pita da mu vis. Sabor kakvu pripomoć udieli. Molbenički Odbor uvaživ, da je u proračunu pokrajinske zaklade ubilježena svota za pripomoći i nagrade učiteljem, da tom svotom razpolaže pokrajinsko Učionsko Vieće, predlaže, da se preko ove prošnje predje na dnevni red.

Presjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 36. — Učiteljica Angjelija Nani prosi za povišenje mirovine. Pokrajinsko Učionsko Vieće odmjerilo je njoj po zakonu mirovinu; nego ona kaže, da joj je nepravo odmjerena, jer da joj se nije ubrojilo neko službovanje po kojem je imala pravo na petogodišnjicu, i stoga pita vis. Sabor, da joj povisi mirovinu. Nego, ako joj je krivo učinjeno od pokrajinskog Učionskog Vieća, mogla se je obratiti na stariju vlast, na ministarstvo nastave, a kada bi joj i ovo krivo učinilo, na Upraviteljno Sudište. Toga ona nije pokušala, jer po mnenju Molbeničkog Odbora ona nije imala pravo tužiti se; stoga Molbenički Odbor predlaže, neka se preko ove prošnje na dnevni red predje.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 34. — Graditelji bolnice Zadarske, prikazujuć, kako su izveli gradnju točno i majstorski; prikazujuć, da su imali štete pri tom poduzeću; prose vis. Sabor za nagradu od fior. 3000. Molbenički Odbor, pošto je razpitao stvar i doznao, da je ovim graditeljem naknadjeno sve, što se po zakonu i pravici naknaditi može, predlaže, da se preko ove prošnje predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 27. — Učitelj umirovljeni Ante Rigi pita, da mu se povisi mirovina, i naslanja prošnju na to, da mu nije bilo ubrojeno nekoliko godina službe, koju je izvršivao bez da je bio usposobljen. Pošto mu se po zakonu to nemože ubrojiti, jer zakon nedopušta mirovinu, već od vremena usposobljenja za učitelja, a iznimka se glede njega nemože učiniti, jer bi se ukinula ustanova zakonska; zato Molbenički Odbor, nenahodeći da mu se po pravici i zakonu prošnja usliša, predlaže, da se preko ove prošnje na dnevni red predje.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 53. — Ana Plakuta, prosi da joj se kakva milostinja udieli. Njoj je vis. Sabor jur udielio jednu mjesečnu milostinju od 2 fior. 50 novč. Nego razmotriv na ovu vrlo malenu svotu; razmotriv da je ova žena stara preko 67 godina, da neima ništa na svietu Božjem, niti može rukami dobiti; Molbenički Odbor predlaže da joj se fior. 20 milostinje udieli.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je za-

tvorena. — Ona Gospoda, koje primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 13. — Ante Nedved iznemogli vojnik, koji je izgubio vid radeć na pokrajinskom putu, pita milostinju.

Uvaživ, da je ovaj čovjek sasvim oba oka i vid izgubio, da nije sposoban za nikakvu radju, da je osliepio radeć na pokrajinskom putu; Molbenički odbor predlaže, da mu se udieli fior. 15 milostinje.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 15. — Družtvo za obskrbu bolestnih učenika Bečkoga sveučilišta prose pripomoć. Po običaju Molbenički Odbor kako svake godine, tako i ove predlaže, neka se ovom družtvu za obskrbu bolestnih učenika Bečkoga sveučilišta doznači fior. 20 pripomoći.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Pošto nitko nepita rieč, razpravu zatvaram. — Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkog Odbora, koji glasi, da se družtvu za obskrbu bolestnik učenika Bečkoga sveučilišta doznači fior. 20 pripomoći. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog neke izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 31. — Pripomoćno družtvo učenika „Boden-Cultur" u Beču prosi pripomoć. Molbenički Odbor predlaže, neka se i ovom družtvu udieli pripomoći fior. 20.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 51. — Pripomoćno družtvo Bečkog sveučilišta „Asyl-Verein" prosi takodjer jednu pripomoć. Molbenički Odbor predlaze, neka se i ovom družtvu udieli fior. 20 pripomoći.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 28. — Starinarsko družtvo u Kninu prosi za pripomoć. Uvaživ važnost družtvene zadaće za domaću narodnu poviest; uvaživ da jur po iznašastim izkopinam temeljito se je nadati da poduzeće neće biti neuspješno; uvaživ da privatnim doprinescima nije moguće ni da družtvo nastavi iztraživanje, a da od države nema nikakve pripomoći; raznotriv da zemlja nesmije zapustiti tako rodoljubno poduzeće — pridržajuć si po okonostima i uspjehu dalje odlučiti — Molbenički Odbor za ovaj put predlaže, neka se Upraviteljstvu starinarskog družtva u Kninu doznači fior. 500 pripomoći iz pokrajinske zaklade.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Rieč imade g. zastupnik Bakotić.

Dr. Bakotić. Visoki Sabore! Neda se svakako poreći, da je liepa i krasna stvar, da se kopaju starine Dalmatinske, da na taj način možemo bolje proučiti prošlost naše pokrajine. Nu ako s druge strane promislimo, da mi imamo u našoj pokrajini mnogo toga na što bi se imalo trošiti, za puteve, mostove i močvare, jednom riečju, za poboljšanje našeg materijalnog stanja, tako po mom mišljenju mislim, da ovaj novac, koji bi Molbenički Odbor htio doznačiti starinarskom družtvu Kninskom nebi bio najkoristnije uložen. Ja mislim, da je takav položaj naše pokrajine, da mi još nismo u takvom stanju kao drugi bogati narodi, da se možemo baviti i o predmetim, koji se može reći da je *luksus* a ne potreba. Nama je do toga još, da tražimo podmirivanje samo neobhodno nuždnih potreba. Naša je zemaljska zaklada veoma tanka u pogledu njezina iznosa, te mislim, da se neimadu na

nikakav način razasipati novci, nego se imade vazda pred očima imati, da se odmjeri i ono što biva da je najnuždnije da se pokrije. Stoga uzroka, vis. Sabore, ja imadem čast predložiti, da se preko predloga Molbeničkog Odbora predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Bulić. Pitam rieč.

Predsjednik. Zastupnik Frane Bulić imade rieč.

Bulić. U životu svakog naroda imade raznih potreba: imade potreba materijalnih, a imade i potreba idealnih. Nikakav narod nemože se dovinuti do vrhunca, ne samo blagostanja materijalnog nego i intelektualnog, ako neima ideala, ako negleda zadovoljiti nekim višjim potrebam, nego li su materijalne potrebe.

Nije luksus baviti se predmetim znanosti i umjetnosti. Starinarsko Kninsko družtvo imade dvostruku zadaću, povjestničku i umjetničku. Izkapanjem koje namjerava nastaviti, ima tražiti prvo, da izkopa spomenike, koji će razjasniti našu poviest, a zatim, da usljed ovih spomenika doprinese k razjasnjenju njekojih točaka u arhitekturi. Ono malo, što se je do sada u Kninu izkopalo, i to ne od ovog družtva, nego usljed radnja kod gradnje željezničke pruge, ono daje ključ, da se imade očekivati važnih predmeta, ne samo s povjestničkog, i s umjetničkog gledišta. Izkapanja ta doprinieti će znatno razjasnjenju nekojih momenata u hrvatskoj poviesti, za hrvatske naše narodne dinastije, a ovomu daju ključ oni ulomci, koji su već izkopani. Bez zalaziti dalje u ovo pitanje, jer nije ovdje mjesta, mogu reći, da oni ulomci, koji su dosad našasti, doprinašaju mnogo riešenju raznih pitanja i poviesti i arhitekture, a sva je nada, da će se naći nastavak onih dvaju fragmenata. Toliko sa povjestničkog gledišta. Što se tiče umjetničkog gledišta, to će biti takodjer važna ta izkapanja. Radi se o štilu, tako zvanom starokršćanskom štilu, ili valjda staro-longobardskom štilu, do sad malo poznatu, koji se je prema iztoku iz gornje Italije širio, te zašao u gornju Dalmaciju. Takvi se spomenici posve malo pri obali dalmatinskoj nalaze, već se nalaze u sjevernoj Dalmaciji. Pitanje je u umjetnosti, kako će se krstiti taj štil, jeli longobardski ili bizantinski ili starokršćanski. Dakle ne samo sa ovog gledišta umjetničkog, nego i sa gledišta povjestničkog važno je ovo pitanje.

Cienim, da ovo družtvo zaslužuje podporu ne samo sa strane pojedinacâ, nego i sa strane pokrajine.

Sa strane privatnih rodoljuba učinilo se je već u ovom obziru nešto. U Hrvatskoj Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti priznala je važnost Kninskih izkopina time, što je obećala, da će na svoje troškove tiskati uz tekst nacrte svih našastih predmeta, a potrošiti će zato, kako znam iz izvjestna izvora, do kakovih 1000 for.

Ako se braća preko Velebita zanimaju toliko za ovaj predmet, cienim da je dužnost pokrajine zanimati se toli više; stoga ja bi predložio, da Vis. Sabor podieli ovom družtvu podporu obilatiju, nego što ju je predložio Molbenički odbor sa 500 for., za sada da naime udieli 1000 for. pripomoći.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Bjelanović. Molim za rieč.

Predsjednik. Rieč ima g. Zastupnik Bjelanović.

Bjelanović. I meni je zapelo za oči, Vis. Sabore, što se postupa različito izmedju riešavanja ove molbenice i riešavanja ostalih molbenica. Vidio sam da se njeke molbenice prosto odbijaju, njekim se udieljuje mala podpora, a njeke se šalju Zemaljskom Odboru sa vrlo mršavom preporukom. Ja se slažem podpuno sa razlozima, koje je ovdje izložio moj poštovani drug Dr. Bakotić. Ja se držim onoga načela, koje je naš sviestni narod izrekao u jednoj znamenitoj pjesmi caru Lazaru: „od kamena nema do kamena“, te držim po ovom slučaju, uzev u obzir velike naše ostale potrebe, da možem reći: „od kamena nema do kamena.“

Poštovani Zastupnik Bulić, vješti arkeolog, razložio nam je ovdje razloge, zbog kojih bi trebalo ovo družtvo podpomagati te je izmedju ostalog spomenuo i potrebu idealnu. Ja držim, da moj prijatelj i drug Dr. Bako-

tić nije mislio izključiti potrebu idealnu, kada je iznio sve one razloge s kojih bi trebalo ovaj predlog odbiti. Ja mislim, da i mi imamo vrlo žive potrebe idealne, a to bi bile, da naše škole uredimo; da naše škole razširimo ondje, gdje jih nema; da prosvjetu unesemo u one krajeve gdje je nema; da neidemo tražiti kamenje, koje se po prilici neće naći, jer po riečima vrlo vještog u arkeologiji popa Bulića neznam, što se može naći, nego prosto samo idemo da nješto tražimo, a ob onom koji troši novce i neznajuć što će naći, kaže se, da je razsipnik. Držim, Gospodo, da mi nemožemo trošiti novce u arkeologiju, nego da ovo možemo u toliko lakše na stranu pustiti, u koliko se Vlada za to stara. Što se mene tiče, ja držim, da se za razjašnjenje historije hrvatske nebi tu ništa postiglo ili vrlo malo. Po istima riečima vriednog vještaka u arkeologiji popa Bulića, više znamenitosti imade ovo pitanje, što se tiče bizantinskoga, longobardskoga štila, nego li što se tiče historije Hrvatske. S druge strane ja mislim, i kada bi se što postiglo, da bi mi tu našli možebiti kakvu ploču ili nadpis drugi, koji se tiče časova vladanja vojvodâ, banova ili kraljeva hrvatskih, da bi to po mojem mnienju od vrlo male važnosti bilo. Ja držim, da bi sva većina, ako bi htiela baš ići tražiti spomenike hrvatske, imala se prije obratiti na jedno mjesto, koje je ovdje blizu Zadra, a to je Nin. Ja sam prošao kroz Nin, pak sam imao prilike vidjeti vrlo znamenite spomenike u tamošnjoj crkvi; imao sam priliku vidjeti spomenike koji nisu zakopani, nego leže na zemlji; a imao sam prilike vidjeti nadgrobne ploče, pod kojima su junaci zakopani bili, pa te ploče, ti spomenici i ti stupovi izloženi su sniegu, ledu i suncu. Dakle tu imade izvjestno blaga arkeologičnog, koje se najviše tiče hrvatske historije, koliko se meni čini, i koje je ostalo u historiji hrvatskoj od najsjajnije uspomene, kako sam mogao razumiti.

U koliko poznajem hrvatsku historiju, ja držim, da su najznamenitiji oni Ninski biskupi bili, biskupi katolički i hrvatski, koji su se borili za jedno načelo, koji su uzdržali u crkvi katoličkoj slovensku liturgiju, i znam iz hrvatske historije, od glasovitih banova, velikaša, koji su mogli njekada vladati u Ninu ili kroz Nin proći; stoga držim da bi iz tih razloga mogli gospoda od većine proći prieko ovog predloga.

Predsjednik. Pitali još tko rieč.

Bulić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gosp. Zastupnik Bulić imade rieč.

Bulić. Neću se obazirati na rieči častnog Zastupnika Bjelanovića glede prve njegove točke, nego glede onoga, što je govorio o Ninu, i što je baš u prilog predlogu momu glede starinarskog družtva u Kninu. U družtvenom pravilniku ustanovljeno je da, kada se dovrši izkapanje u Kninu, da će se predazeti izkopavanje i u ostaloj pokrajini, gdje bude izgleda, da će se naći spomenici, i upravo je naznačeno mjesto Nin kao važna točka u poviesti, te upravo svi oni razlozi, koje je naveo za Nin, mogu se obratiti za Knin.

Što je častni Zastupnik Bjelanović rekao, da su neke starine izložene kiši i vjetru, to se odnosi na uzdržavanje i sahranjenje, za koje imade posebno središnje povjerenstvo, koje kroz svoje organe bdije, da takovi spomenici nebudu izloženi niti kiši niti vjetru, te se uzdržavaju i sahranjuju prama njihovoj vriednosti, a koji se nemogu prenieti u muzej, ostaju gdje leže. Upravo za razjasnjenje poviesti i dotične arhitekture na njekojim spomenicim u Ninu treba kopati ostale slične predmete u Kninu. Zato preporučam Vis. Saboru moj predlog, da se tomu družtvu udieli pripomoć od 1000 for.

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. Zastupnik Dr. Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Visoki Sabore! Nije čudo, da je častni Zastupnik Bulić toliko žarko preporučio predmet o kojem je sada rieč, jer je on učenjak u toj struci, a poznato je, da je svaki učenjak zaljubljen u svoju struku, da nepozna drugo nego naučnost, i ostalo mu je sve deveta briga.

Isti častni Zastupnik Bulić rekao je, da osim materijalnih potreba imade i idealnih

potreba. To je istina, niti sam ja takva što porekao, ali opaziti je u historiji svih naroda svega svieta, da je najpotrebitija stvar, da se jedan narod dokopa materijalnog blagostanja, da dospije u položaj bogatstva, i tada tek taj narod može se baviti ideali, proučavanji i drugimi idealnimi pitanji, koje se neodnose recimo na neposrednu korist materijalnu istoga naroda, nego koja se odnose na njegov um.

Ja sam opazio u svima narodima, da su te izkopine starinske počele veoma od kratkog zemana, i tako sada kopaju se na više mjesti. Kopaju se u staroj Jeleni i to ne novcem iste Jelene, nego novcem njemačkim i novcem englezkim. Ali ono, što se kopa, sada bilo u Troji ili na drugima mjestima stare Helade, to se nekopa, u koliko mi je poznato, novcem grčkim, nego novcem onih, koji su zaljubljeni u takvu vrst znanosti.

Nije se čuditi, Visoki Sabore, ako se ja protivim, da se usvoji predlog Molbeničkog Odbora, jer ja sam kazao, da se protivim tomu predlogu jedino sbog toga, što je naša zemaljska zaklada toliko tanka, da nam se nalaže, da za nas nastaje dužnost, da mi nemožemo prepustiti, da se ni najmanji novac bez očevidne i neposredne koristi od te zaklade nigdje neuloži.

Da će nama nanieti neposrednu korist te izkopine, to dakako neće ni častni Zastupnik Bulić uztvrditi, koliko mu drago bio zaljubljen u svoju struku arkeologičku.

Kada toga nije, ostavimo, Visoki Sabore, ta pitanja za bolja vremena. To su pitanja budućnosti; kada mi budemo tako sretni, da budu sve naše močvare osušene, kada prieko naših najznamenitijih rieka mostove budemo imali, kada budemo imali puteve, kroz koje možemo u nakrst Dalmacije imati saobrećaj, kada nam nebudu dosadjivale tolike molbenice od udovica i sirota, kao što smo čuli — kada to sve postignemo, sama će star po sebi doći, kada bude nastalo blagostanje u zemlji, da tražimo stare izkopine, i da učimo prošlost pokrajine i tada će se nešto više zaključiti. Mi danas nismo u takvih materijalnih okolnosti, da na ovo trošimo, stoga Vis. Sabore, ja ostajem kod mog predloga, da se predje na dnevni red preko predloga Molbeničkog Odbora.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Bulić. Pitam za lično pitanje.

Predsjednik. Jedino za lično pitanje.

Bulić. Gosp. Zastupnik rekao je, ako se nevaram, da sam tako zaljubljen u svoju struku, da nepoznam ja ništa drugo, i sve ostalo da je za mene deveta briga. Niti iz mog privatnog niti iz javnog života nemože se doći do tog zaključka. Ako zagovaram obće interese Kninskog družtva, kojemu je zadaća znanost i umjetnost, cienim da nezanemarivam ostale interese. Zato odbijam od sebe tu osvadu.

Dr. Bakotić. Pitam rieč da izpravim.

Predsjednik. Rieč ima gosp. Zastupnik D.r Bakotić

Dr. Bakotić. G. Zastupnik Bulić shvatio me je krivo. Moja je izreka bila u onom smislu u kojem se mora shvatiti, naime u smislu, da čovjek zaljubljen u koju drago struku znanosti, nemisli tako lahko, da dodje do kakve svrhe, a ostalo mi nije bilo na pameti da rečem.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Izviestitelj Molbeničkog Odbora ima rieč.

Ljubić. Dakako da iza razjasnjenja, koje je dao častni zastupnik Bulić svima onima, koji su protivni predlogu Molbeničkog Odbora, meni preveć malo ostaje, što da rečem; ipak mi je svakako dožnost nešto da rečem. U stvari razpravljenoj neradi se, kako kaže D.r Bakotić, o kakvom luksusu, nego uprav o kruhu, o duševnom kruhu naroda; radi se o svjetlosti povjestničkoj našeg naroda, radi se o njegovoj poviesti, radi se da se po istinitoj poviesti stvori prava sviest narodna, ona samosviest bez koje narod neživi, a nikako pa ne napreduje, nedopire ni do materijalnog blagostanja.

Kod Knina roduljubi stali kopati, da izkopaju istinita svjedočanstva, koja će utjerati u laž što su o nama pisali bagrorodjeni povjestničari bizantinski i oni koji iz mletačkih

arkiva vade krive slike naše prošlosti. Tim svjedočanstvima presjeći će se niti svim onim koji nam prošlost i sadašnjost razvlače i amo i tamo, koji nam na krivim temeljim kroje krivu budućnost; kad narod bude znao pravu svoju prošlost, onda će upoznati i pravi pravac što ga vodi k svojoj sretnoj budućnosti. (*Dobro*!) Po izkopinam Kninskim razabrati će se jošte, nije li Knin bio pravo gnjezdo hrvaštine u Dalmaciji, dali je puno znamenitiji i od Nina, kudno je zašao gosp. Bjelanović. Jaoh si ga nama, ako bi mi čekali Engleze ili Niemce da dodju nam kopati starine naše, kao što kopaju grčke u Grčkoj, kao što spominje Bakotić. (*Odobravanje.*) Da bi došli, nebi došli kopati i na svietlost iznositi spomenike naše hrvatske slave, pa ni srbske, ni u obće slavjanske; nego bi došli da nam dublje zakopaju slavu, da i nas zakopaju jer nas se boje. (*Dobro*!) Nek se pa g. Bakotić neboji, ako pripomognemo Kninkomu družtvu sa 500 fiorina, neće se ni putevi zabataliti, ni mostovi srušiti; neće ni za dlaku spasti snaga pokrajinske blagajne. (*Odobravanje*).

Nevidim pak uzroka primaknuti se predlogu g. Bulića. Ako danas Molbenički Odbor predlaže Saboru samo fior. 500, tim Sabor neće udariti pečate na blagajnu; danas se radi da se započme kopati, pa vidi li se da kopačina daje ploda i uzdanja, Sabor će i drugu ruku, obilatiju, pružiti, kao što ju danas pruža ovom prvom jabukom. (*Dobro !*) Zato Molbenički Odbor ostaje pri predlogu od fior. 500 pripomoći.

Predsjednik. Imamo ovdje tri predloga: prvi g. D.ra Bakotića, da se predje preko predloga Molbeničkog Odbora na dnevni red; drugi je predlog g. Bulića, da se ovomu družtvu udieli pripomoći fior. 1000; a zatim je predlog Molbeničkog Odbora, da se ovomu družtvu udieli pripomoći fior. 500; ja ću te predloge staviti ovim redom na glasovanje. — Imali prigovora glede ovog reda glasovanja? — Neima. — Najprije se dakle glasuje o predlogu g. zastupnika D.ra Bakotića, da se predje na dnevni red preko predloga Molbeničkog Odbora. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Manjina*). – Predlog je ovaj pao.

Stavljam na glasovanje predlog g. zastupnika Frane Bulića, da vis. Sabor udieli Starinarskom družtvu u Kninu fior. 1000 pripomoći. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Manjina*). — I ovaj je predlog pao. Stavljam sada na glasovanje predlog Molbeničkog Odbora, koji glasi: Neka se Upraviteljstvu starinarskog družtva u Kninu doznači fior. 500 pripomoći iz pokrajinske zaklade. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je Molbeničkog Odbora primljen. — Sliedi dalje razprava o molbenicâ.

Ljubić. Br. 45. — Stanovnici otoka Iža mole, da bi se poduprla kod nadležne vlasti njihova prošnja za poštarski ured na otoku Ižu. Molbenički Odbor, uvaživ da je taj otok odaljen od kraja; da imade 2000 stanovnika, a medju timi 300 mornara, koji su po svietu raztureni i koji imadu potrebu dojavljivati kućam svojim; da dan danas ako će dojaviti kući na Iž iz Zadra nedelja dana treba, više nego iz Amerike do Europe; akoli je nadležna poštarska vlast odbila prošnju, kad prosudji potrebu po broju knjigâ što jih dan danas Ižani primaju, ne s poštom nego preko ruku znanaca i prijatelja, onda stoga uzroka će nadležna Vlast i pristati na prošnju ovu: Molbenički Odbor predlaže, da se ova prošnja najtoplije preporuči Ministarstvu trgovine.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Ona Gospoda koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 33. — Blažević bolničar u bolnici Šibeničkoj, prikazujuć bolest koju imade u svojoj kući, prosi kakvu pripomoć. Molbenički Odbor, razmatrajuć, da se radi a slugi podičinjenoj Zemaljskomu Odboru, predlaže, da se prošnja ustupi Zemaljskomu Odboru na uvaženje.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 22. — I drugi bolničar u bolnici Šibeničkoj, Trinaestica, prosi radi nevolje pripomoć. — Molbenički Odbor iz uzroka koji je malo prije naveo, predlaže da se i ova prošnja ustupi Zemaljskomu Odboru na uvaženje.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 24. — Grgo Urlić, iznemogli vojnik, prosi pripomoć. Videći da ovaj iznemogli vojnik, nedobiva podpore nego fiorinâ 12 godišnjih, i razmotriv, da ostali dobivaju fior. 48 ili 60, pak da bi morao kakav uzrok biti, radi kojega nepoteže ovaj čovjek toliko podpore kao i ostali, a da o tome odlučuje Namjestništvo; predlaže se, da se i ova prošnja ustupi Zemaljskomu Odboru preporukom, da stvar po okolnostima rieši.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 49. Občina Selačka pita, da bi joj se preporučila prošnja, kojom da joj se iz zemaljske zaklade kroz dvie godine doznači fior. 600 pripomoći godišnje za dogradjenje puta k moru. Razmotriv važnost občine Selačke glede obrtnosti u proizvadjanju njihova kamenja, koje nemogu k moru prevadjati, jer neimadu kolnog puta; uvaživ, da ovi ljudi na godinu do 1000 hektolitara vina proizvode; da 8000 tovara raznih potrebština, a 12000 tovara kamenja moraju prenieti na samimi mazgami; da jim je za njihov napredak od prieke potrebe ovoj put: Molbenički Odbor nemože nego ovu prošnju najtoplije preporučiti Zemaljskomu Odboru.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorenu. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina.*) — Predlog je primljen.

Ljubić. Br. 35. — Kosta Miljević učitelj, prikazujuć veliku potrebu, da neimade niti za sebe hrane a kamoli čim dugove plaćati, prosi, da mu se oprosti sve ono što ima učiteljištu izplatiti. Pošto se radi o dugu, koji učitelj duguje učiteljištu, Molbenički Odbor predlaže, neka se prošnja ustupi nadležnoj učionskoj vlasti.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju predlog Molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina.*) — Predlog je primljen.

Ljubić. Neima više riešenih molbenica.

Predsjednik. Prelazim na sedmu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Financijalnog Odbora o konačnim računima za godinu 1885 sliedećih pokrajinskih zaklada i zadužbina: *a*) Poljodjelske. *b*) Iznemoglih vojnika. *c*) Mamuline, *d*) Gluho-niemih, *e*) Obitelji spremnih vojnika dalmatinskih, *f*) Mirovine pokrajinskih činovnika, *g*) Oskudične, *h*) Za gradnju bolnice u Zadru, *i*) isto u Dubrovniku.

Izviestitelj Financijalnoga Odbora, častni zastupnik Duboković, neka čita izvješće.

Duboković (*čita*).

Br. 1.

Visoki Sabore!

Imovina poljodjelske zaklade dalmatinske koncem godine 1884 sastajala je od fiorina 1038:95, na zajam, fior. 41:76 dobiti neutjeranih od glavnica na zajam, i f. 23.859:09 u globam neutjeranim, od kojih fior. 5506:56 biše oprošteni.

Tekom godine 1885 ista zaklada nabavila je fior. 10.500 državnih obveznica, potrošeć za iste fior. 8719, i tako svrhom iste godine njezino imanje sastojalo je od fior. 100.500 državnih obveznica, fior. 22835:01 ostanaka neutjeranih, i fior. 220:60½ novca u blagajni.

Zaklada iznemoglih vojnika dalmatinskih posjedovala je koncem godine 1884. fiorina 59.800 u državnim obveznicam i fior. 536:70 u novcu. Preko godine 1885 nabavila je

fior. 1200 državnih obveznica troškom od fior. 991:20, tako da njezino imanje koncem iste godine sastojalo je od fior. 61.000 u državnim obveznicam fior. 187 ostanaka neutjeranih i fior. 1425:68 u novcu.

Mamulina zaklada koncem godine 1884. posjedovala je fior. 7400 u državnim obveznicam i fior. 5:54 ½ u novcu, a koncem godine istu svotu u državnim obveznicam i fior. 190:14 ½ u novcu.

Zaklada gluho-niemih posjedovala je koncem godine 1884 fior. 6000 u državnim Obveznicam i fior. 226:64 u novcu. Preko godine nabavila se je još jedna Obveznica od 500 fior. troškom od fior. 419. i tim imovina iste zaklade svrhom godine 1885 sastojala je od fior. 6500 državnih obveznica i fior. 205:97 u novcu.

Imovina zaklade Obiteli spremnih dalmatinskih vojnika koncem godine 1884 imala je fior. 17500 u državnim Obveznicam i fior. 668:78 ½. novca. Preko godine nabavila se jedna Obveznica od 1000 fior. trošeć za nju fior. 832, i tako svrhom godine ova zaklada posjedovala je u Obveznicam fior. 18.500, i fior. 521:25 ½ u novcu.

Zaklada mirovine pokrajinskim činovnikom koncem godine 1884 posjedovala je fior. 10.550 u obveznicam i fior. 1024:41 u novcu. Ova je zaklada nabavila preko godine 2100 fior. državnih Obveznica troškom od fior. 1757:40, i tako imovina ove zaklade koncem godine 1885 sastojala je od fior. 12650 u Obveznicam i fior. 662:01 u gotovu novcu.

Imovina gladjinske pokrajinske zaklade koncem godine 1884 posjedovala je fior. 48.800 u državnim Obveznicam i fior. 7680:45 ½ u novcu; fiorina 4553:88 uzajmljeno za malo dana pokrajinskoj zakladi i fior. 205.282:01 ½ na zajam kod Občina. Tekom godine 1885 zemaljska zaklada namirila je svoj dug i Občine su povratile fiorina 9190:63 ½, i tim i drugim dohodcim iste zaklade nabavilo se je fio. 24.300 obveznica troškom od fio. 20.231:25, tako da imovina iste zaklade svrhom godine 1885 sastojala je od fior. 73.100 u Obveznicam, fiorina 4887:08 ½ u novcu i fior. 196.091:38 na zajam kod Občina.

Zaklada gradnje nove bolnice Zadarske koncem godine 1884 posjedovala je fiorina 66.290:59 ½ u novcu i fior. 36.000 u Obveznicam. Preko godine prodane su bile Obveznice i utjerano za njih fior. 29.505. Potrosilo se je za gradnju bolnice fior. 96191:53 tako da koncem godine 1885 cielo imanje ove zaklade sastojalo je od fior. 433:79 ½.

Zaklada gradnje nove bolnice Dubrovačke svrhom godine 1884 imala je fiorina 59.700 u državnim Obveznicam i fior. 827:48 u novcu. Prodalo se preko godine fiorina 20.000 državnih Obveznica a potrošilo se je za gradnju iste bolnice fior. 743:81, tako da koncem godine 1885 imovina ove zaklade sastojala je od fior. 39.700 u državnim Obveznicam i fior. 18.458:57 u novcu.

Svi računi gorispomenutih zaklada nadjeni su u podpunom redu i s toga Financjalni Odbor ima čast predložiti Visokom Saboru da izvoli odobriti konačne račune godine 1885 sliedećih zaklada:

a) Poljodjelske
b) Iznemoglih vojnika
c) Mamuline
d) Gluho-niemih
e) Obiteli spremnih dalmatinskih vojnika
f) Mirovine Zemaljskih činovnika
g) Gladjinske
h) Za gradnju Bolnice Zadarske
i) Za gradnju Bolnice Dubrovačke

popraćene Odborovim izvješćem 12 Travnja 1887.

Financijalni Odbor

Zadar, 30 Studenoga 1887.

Predsjednik
Bulat.

Izviestitelj
Duboković.

Predsjednik. Razprava je otvorena o predlogu Financijalnoga Odbora. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje Predlog Financijalnog Odbora, koji glasi...

Duboković *(čita)*.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju predlog ovaj Financijalnoga Odbora, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno.

Prelazim na osmu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Odbora Zemaljskoga ko-

jim podnosi predračun Poljodjelske zaklade za godinu 1888.

Zastupnik Klaić imade rieč.

Dr. Klaić. Ja predlažem da se pročita izvješće.

Presjednik. Zastupnik Dr. Klaić predlaže, da se čita izvješće. Ako neima prigovora, ja ću ga dati čitati. (*Nitko neprigovara*).

Dr. Klaić (*čita*. V. *Prilog 9. str. 235*).

Neka ide Financijalnom Odboru.

Predsjednik. Izviestitelj Odbora Zemaljskoga predlaže, da ovaj predračun Poljodjelske zaklade bude izručen Financijalnomu Odboru. — Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*) — Primljeno.

Prelazim na devetu točku dnevnoga reda, koja je sliedeća: Izvješće Zemaljskoga Odbora kojim podastire proračun Mirovinske Učiteljske zaklade godine 1888.

Dr. Klaić. (*Čita*. V. *Prilog 7. str. 205*).

Predlažem da se i ovo preda Financjalnomu Odboru.

Predsjednik. Dr. Klaić predlaže, da se i ovo izvješće sa računom izruči Financijalnomu Odboru. — Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. Prelazim na jedanaestu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Zemaljskoga Odbora kojim podastire predračun Zemaljske zaklade za godinu 1888.

Izviestitelj Zemaljskoga Odbora Dr. Klaić, molim da čita izvješće.

Dr. Klaić. (*Čita*. V. *Prilog 8. str. 213*).

Predlažem, da se i ovo preda Financijalnomu Odboru.

Predsjednik. Izviestitelj Zemaljskoga Odbora predlaže da bude i ovaj račun izručen Financijalnomu Odboru. — Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim na dvanaestu točku, koja glasi: Izvješće Financijalnoga Odbora o konačnom računu Mirovinske Učiteljske Zaklade za godinu 1885.

Izviestitelj Financijalnoga Odbora g. Duboković, molim neka čita izvješće.

Duboković (*čita*).

Visoki Sabore!

Preko godine 1885 Mirovinska Učiteljska Zaklada potrošila je . . . fior. 22199
A proračunano je bilo . „ 21600
Potrošilo se daklen više
od proračunane svote . . fior. 599
i to radi povećanog broja umirovljenih učitelja.

Ali i dohodci ove Zaklade su se prikazali viši od proračunanih fior. 2763.

I tim i doprineskom od Zemaljske Zaklade od fior. 14017 moglo se pokriti ne samo manjak od fior. 599, dali je još preostalo fior. 2164, tako da imovina ove Zaklade koncem godine 1885 sastojala je od fior. 23.250 u državnim Obveznicam i fior. 2161 u novcu, i ovim novcem godine 1886 bilo je nabavljeno 2600 fior. državnih Obveznica.

Računi su u podpunom redu, s toga Financijalni Odbor časti se predložiti Visokom Saboru:

Nek izvoli odobriti konačni račun Mirovinske Učiteljske Zaklade za godinu 1885 podnešen izvješćem 12 Travnja 1887 Br. 4245 Slavnog Odbora Zemaljskoga.

Od Financjalnog Odbora

Zadar, 1 Prosinca 1887.

Predsjednik
Bulat

Izviestitelj
Duboković

Predsjednik. Razprava je otvorena — Pitali tko rieč? — Nitko — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog Financijalnoga Odbora, koji glasi...

Duboković (*čita*.)

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog Financijalnoga Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Prelazim na trinaestu točku dnevnoga reda, koja je sliedeća: Izvješće Financijalnog Odbora o konačnom računu Učionske zaklade za godinu 1885.

Izviestitelj Financijalnoga Odbora častni zastupnik Duboković, molim da čita izvješće.

Duboković (*čita*):

Br. 3-S.

Visoki Sabore!

Zemaljska Učionska Zaklada potrošila je preko godine 1885 . . .	fior.	246.973
A bilo je proračunano .	„	258.102
Preteko je daklen . .	fior.	11.129
Dohodci ove Zaklade iznieli su	„	142.080
A proračunani su bili u svoti od	„	143.721
Prikazao se je manjak od	fior.	1641

Radi toga doprinesak Zemaljske Zaklade bio je manji od proračunanog od fior. 9488. Imovina ove zaklade sastojala je svrhom godine 1885 od fior. 54.650 u državnim Obveznicam kao godine 1884.

Računi su u podpunom redu. Financijalni Odbor časti se predložiti Visokom Saboru: nek izvoli odobriti konačni račun Zemaljske Učionske Zaklade za godinu 1885 popraćen izvieśćem Zemaljskog Odbora 12 Travnja 1887 Br. 4906.

Od Financjalnoga Odbora

Zadar, 1 Prosinca 1887.

Predsjednik
Bulat

Izviestitelj
Duboković

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog Financijalnoga Odbora, koji glasi...

Duboković (*čita*).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju predlog Financijalnoga Odbora, kako je sada bio pročitan, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen.

Prelazim na četrnaestu točku dnevnog reda: Izvješće o konačnom računu 1885 pokrajinske zaklade.

Duboković (*čita*).

Br. 4-S.

Visoki Sabore

Preko godine 1885 Zemaljska je Zaklada potrošila	fior.	407.872
Bilo je proračunano . .	„	398.579
Postrošilo se je daklen više od proračunane svote . .	fior.	9.293

i to za pokriće bolničkih troškova koji su nadmašili one predvidjene u proračunu.

Ali ako su troškovi narestli povećali su se i dohodci, jer mjesto utjerati proračunanu svotu od . . . . . . ,	fior.	398.579
utjeralo se je	„	445.309
Više	fior.	46.730
Odbivši svotu potrošenu preko proračuna . . .	„	9.293
Preteklo je	fior.	37.437

koji su služili da se podmiri manjak godine 1884 od fior. 35.433:24 $^1/_2$, a pretičak je bio uglavničen na korist zaklade.

Pošto se je koncem godine 1885 mogla u imovno stanje ubrojiti i vriednost starih bolničkih sgradja Zadra i Dubrovnika, nove bolnice i ludnice Šibenske i bolnice Splitske, račun prikaživa ove godine i vriednost ovih nepokretnina pripadajucih zemlji, koja iznaša fior. 423.072:16, a nadodajuć tomu glavnice i obveznice kojih zemaljska zaklada posjeduje, aktivnost njezina iznosila je koncem godine 1885 fior. 502.973.

U ovoj svoti nije ubrojena vriednost novih bolnica Zadra i Dubrovnika, niti sgradja nahodišta u Kotoru, ni pokućstvo sviu pokrajinskih bolnica.

Na temelju ovih podataka časti se Financijalni Odbor predložit Visokom Saboru:

Nek izvoli odobriti konačni račun Zemaljske

Zaklade za godinu 1885 podnešen od Zemaljskoga Odbora svojim izvješćem 18 Lipnja tekuće godine Br. 2424.

Zadar, 29 Studenoga 1887.

Predsjednik
Bulat

Izviestitelj
Duboković

Predsjednik. Pitali tko rieč? Nitko. — Stavljam na glasovanje predlog Financijalnoga Odbora, koji glasi...

Duboković (*čita*).

Predsjednik. Ona Gospoda koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim na petnaestu i posljednju točku dnevnoga reda, koja glasi:

Drugo čitanje zakonske osnove o preinaci § 23. Pokrajinskog zakona 2. Svibnja 1886 o poljodjelskom pokrajinskom vieću.

Pošto je danas odsutan Izviestitelj Pravničko-Gospodarstvenog Odbora častni zastupnik Dr. Ivčević, moliti ću predsjednika istoga Odbora zastupnika Dr. Bulata, da bi ga zamienio.

Dr. Bulat (*čita*).

Visoki Sabore,

Zemaljski Odbor predložio je svojim izvješćem 31 Listopada 1887 Br. 4134 da se §. 23 pokrajinskog zakona 2 svibnja 1886 o ustanovljenju poljodjelskih zadruga kotarskih i pokrajinskog poljodjelskog vieća preinači u smislu, da predsjednik poljodjelskog vieća i članovi imenovani sa strane ministra za poljodjelstvo i Zemaljskog Odbora, ako nestojnici u Zadru, imadu pravo da im se naknade troškovi hrane i putbine kad pristupaju na sjednice pokrajinskog Vieća, ili na one stalnog Odbora.

Razmotriv da osnova odgovara pravici, pravničko-gospodarstveni Odbor, kome je pri sjednici 26 studenoga ovog Visokog Sabora bila izručena na pretresanje, nemože da ju ne preporuči.

Nu pošto preinaka predložena po Zemaljskome Odboru ne dira u načelo bezplatnosti častnikâ poljodjelskog vieća i stalnog odbora, ustanovljeno u prvoj stavci § 23 obstojećeg zakona, dapače ga potvrdjuje; pošto uz to osnova ne namjerava ukinuti zadnju stavku istog paragrafa, po kojoj članovi stalnog odbora imaju pravo na naknadu troškova njihova složbovanja, to pravničko-gospodarstveni Odbor, pristajuć uz predloženu preinaku, mnije da se ima istodobno uzdržati u § 23 toliko načelo bezplatnosti častnikâ, koliko zadnja stavka postojećeg § 23, ter predlaga da visoki Sabor izvoli odobriti sa ovakim popunjenjem osnovu Zemaljskog Odbora u pogledu preinake § 23 zakona 2 svibnja 1886 (Pokr. L., kom. XI, Br. 34).

Zadar 1 Prosinca 1887

Predsjednik Odbora
Bulat.

Izviestitelj
Ivčević.

Predsjednik. Obća je razprava otvorena. — Pitali tko rieč?

Bjelanović. Molim za rieč.

Predsjednik. Zastupnik Bjelanović imade rieč.

Bjelanović. Kada se je ovaj zakon pred dvie godine pretresao u ovom vis. Saboru, ja sam naveo moje razloge s kojih sam protivan bio ovomu zakonu. Pošto danas toga učiniti nemogu jer nije obća razprava o zakonu, biti će mi samo toliko dopušteno, da onako kako sam onda rekao i sada rečem, da od ovoga vieća i od ovih zadruga zemlja naša neće vidjeti nikakve koristi.

Ja sam, gledajuć kako se sastaju ovo vieće i zadruge i kako se zakon izvršava, to moje mnienje opet utvrdio, i sada vjerujem, da mi nebi imali nikakve štete, kada naša zemlja nebi nijedne pare za ta vieća i te zadruge potrošila.

Ja držim, da bi u to vieće i te zadruge trebalo staviti onakove članove, koji mogu trošiti, velikaše i gosonje koji se mogu, bez naše štete, šetati, sastajati, i predlagati mnenja o poboljšanju našeg poljodjelstva.

Pošto mi dakle nemožemo za te sastanke i ta putovanja novce trošiti, stoga ja predlažem, da se preko predloga Pravničko-Gospodarskog Odbora o preinaci § 23. Pokrajinskog zakona 2. Svibnja 1886 o poljodjelskom pokrajinskom vieću predje na dnevni red.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Želili govoriti g. Izviestitelj?

Dr. Bulat. Ništa neimam da nadodam onomu što je rečeno u izvješću Zemaljskoga i Pravničko-Gospodarstvenoga Odbora. Gospodinu predgovorniku opaziti mi je samo to, da je vis. Sabor, kada je lani ovaj zakon glasovao, pripoznao, da će ovaj zakon pripomoći napredku pokrajine i našega poljodjelstva. Stoga gledišta mislim, da je prva njegova opazka neumjestna.

Što se pa tiče pitanja, o kojem se bavimo, imadu li onim članovam vieća biti nadoknadjeni troškovi, to mislim, da način, kako je predložio Zemaljski Odbor, i dotično prihvatio Pravničko— Gospodarstveni, odgovara podpunoma pravici. Stoga nemogu nego preporučiti vis. Saboru, da ovu zakonsku osnovu primi za podlogu specijalne razprave.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje predlog g. zastupnika Bjelanovića, da se preko predloga Pravničko-Gospodarstvenoga Odbora o preinaci § 23 pokrajinskoga zakona 2 Svibnja 1886 o poljodjelskom pokrajinskom Vieću predje na dnevni red. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog neka izvole ustati. — (*Manjina*). — Predlog je pao. — Ona Gospoda, koja primaju predlog Pravničko-Gospodarskoga Odbora, da se predje na posebnu razpravu ove zakonske osnove, neka izvole ustati. — (*Večina*). — Primljeno. — Prelazim na posebnu razpravu. Molim g. Izviestitelja, da čita čl. I. § 23.

Dr. Bulat (*čita*):

Čl. I.

Diže se kriepost u sadanjem sastavku §.u 23 pokrajinskog zakona 2 svibnja 1886, o ustanovljenju poljodjelskih zadruga kotarskih i pokrajinskog poljodjelskog Vieća Dalmatinskoga (S. P. Z. br. 34), a odsele glasit će kako sliedi:

§ 23.

Članovi Zemaljskog Gospodarstvenog Veća i stalnog Odbora obavljaju svoje službovanje počastno. te ne imadu prava niti na poputbine, niti na nadnice.

Samo članovi naznačeni na slovim *a, l, e* §.a 14 ovog zakona, ako nestojnici u Zadru, imadu pravo na poputbine i nadnice u mjeri naznačenoj u unutrnjem poslovniku, kad pristupaju na sjednice pokrajinskoga Vieća ili stalnog Odbora.

Članovi stalnog Odbora primaju nakradu za troškove skopčane sa njihovim službovanjem po potanjim odredbam, koje će se odnosno na to ustanoviti u poslovniku.

Predsjednik. Razprava je otvorena o čl. I. § 23. Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju čl. I. § 23. onako, kako je sada bio pročitan po g. Izviestitelju, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Čl. I. § 23. je primljen. — Čl. II. Naslov i uvod zakona.

Dr. Bulat (*čita*).

Čl. II.

Izvršba ovog zakona povjerena je Mome Ministru poljodjelstva i onome unutrenih posala.

Zakon

kojim se preinačuje § 23 pokrajinskog zakona 2 Svibnja 1886, o ustanovljenju poljodjelskih zadruga kotarskih i pokrajinskog poljodjelskog Vieća Dalmatinskoga (S. P. Z. br. 34).

Privolom Sabora Moje Kraljevine Dalmacije, naredjujem što sliedi:

Predsjednik. Pitali tko rieč o čl. II, naslovu i uvodu zakona? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju čl. II. naslov i uvod onako, kako je sada bilo pročitano po g. Izviestitelju, neka izvole ustati. — (*Večina.*) — — Čl. II. naslov i uvod zakona je primljen.

Dr. Bulat. Pošto nije bilo prigovora proti ovom zakonu, to predlažem, da se predje odmah danas na treće čitanje.

Predsjednik. Dr. Bulat predlaže, da se odmah predje na treće čitanje. — Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Stavljam na glasovanje ovu zakonsku osnovu u trećem čitanju.

Ona Gospoda, koja primaju u trećem čitanju ovu zakonsku osnovu, koja je glasovana i primljena u drugom čitanju, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljena je ova zakonska osnova i u trećem čitanju.

Pošto je izcrpljen dnevni red, zatvaram sjednicu.

(*Svršetak sjednice u 1 s. po p.*)

Izpravak. — Na str. 321, drugom stupcu, redku 37.om mjesto Гојковић čitaj Војновић.

IV. Sjednica dneva 12 Prosinca 1887.

Sadržaj: Navještaj molbenica. — Upiti. — Odgovori. — Predlozi. — Izvješće Financijalnog Odbora o ustanovljenju zaklade za vanredne potrebe bivšeg okružja Dubrovačkog. — Izvješće Financijalnog Odbora o udieljenju godišnje odgojbine kćerima pokojnoga ljekara prvenca D.ra Vicka Ergovca. — Prvo i drugo čitanje predloga Zemaljskoga Odbora o poliranju nekih nameta u korist obćine Spičanske. — Izvješće Odbora Zemaljskoga o izboru zastupnika Trgovačko-Obrtničke komore Splitske. — Riešenje molbenicâ. — Razprava o predračunu 1888: poljodjelske zaklade; mirovinske Učiteljske zaklade; učionske zaklade.

(Početak sjednice u 10 s. 30 č. pr. p.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje**.

Tajnici: **Jerko** pl. **Natali** i **Niko** pl. **Gjakša**.

Vladini povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, namj. savj. **Manojlo Budisavljević**, školski nadzornik **Josip** vitez **Peričić** i šumarski povjerenik **Ivan Kašio**.

Predsjednik. Ima nas 34. — Broj je zakonit. — Sjednica je otvorena.

Molim g. Tajnika, da čita zapisnik posljednje sjednice.

Natali (*čita*).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku? — Nitko. — Ona Gospoda, koja odobravaju zapisnik posljednje sjednice onako, kako je sada pročitan, neka izvole ustati. (*Većina*). — Zapisnik posljednje sjednice je odobren.

Dr. Bakotić. Molin za rieč.

Predsjednik. O čem?

Dr. Bakotić. Iman čast javiti, da bi imao prije negoli se predje na dnevni red učiniti upit na g. Predsjednika.

Predsjednik. Dobro.

Dr. Bajamonti. Ed io egualmente.

Predsjednik. Takodjer dobro.

Pošto je danas ovdje prisutan novo izabrani zastupnik trgovačko-obrtničke komore Splitske g. Lovre Borčić, pozivljem ga na svečano obećanje. Molim g. Tajnika Natali-a da čita §. 9 Zemaljskog reda.

Natali (*čita*).

Predsjednik. G. zastupnik Lovre Borčić!

Borčić. Obećajem.

Predsjednik. Primio sam iza posljednje sjednice nekoliko molbenica. — Molim g. Tajnika, da u kratko čita sadržaj i broj istih.

Natali (*čita*). Prosnja Br. 89. Antice Škarice, učiteljice, za plaću ili mjesečnu podporu — Br. 91. Petra Šarića za povišenje milostinje. Br. 95. Pripomoćnog filozofskog družtva u Beču za pripomoć. — Br. 100. Stošije Miniatelli za podporu. — Br. 101 File Persića za povišenje mirovine.

Predsjednik. Sve ove molbenice prelaze Molbeničkomu Odboru.

Prije današnje sjednice primio sam nekoliko upita i predloga, koje ću sada dati pročitati redom, kako su predani. Pošto sam ja predao jedan upit, molim g. Podpredsjednika da me zamjeni.

(*Podpredsjednik Kapović zauzimlje mjesto Predsjednika.*)

Vojnović (*čita*).

Упит

на С. К. Владу.

Превишњом одлуком 29 Јулија 1887, осим других средњих школа, укинути су и горњи разреди државне гимназије у Котору.

Ова наредба Н. П. госп. министра наставе посве је неугодан утисак учинила у свој Далмацији, а нарочито у Боки Которској, и то тијем више, што се од дојакошњег поступка владе у овом правцу, овака наредба није могла очекивати.

Ова одредба морала је тијем више изненадити, што је немила судбина постигла један посве млади завод, који је стопро год. 1864 основан био, те кашње, превишњом одлуком 28 јулија 1872, подигнут на степен више гимназије.

Устројење ове велике гимназије било је, без сумње, оправдано нуждом, да се пучанству Боке Которске пружи прилика више наобразбе, обзиром на његову удаљеност од осталих научних завода државе; а уједно да се народу бокешком пода нека одштета за претрпљене недаће усљед пропадања поморства, те да се на тај начин омогући васпитање за друге гране јавне привредe.

Разлози који су потакли ц. к. Владу, да год. 1864 тај завод устроји, те да га год. 1872 прошири, постоје и данданас у највећој мјери, јер од устројења завода, с једне стране непрестано је растао број ђакâ, дочим с друге стране пропадањем поморства спрема се Боки скрајно сиромаштво.

Обзиром на ове околности, на географски положај Боке Которске, на велике новчане жртве што је Опћина Которска принијела за уздржање оне гимназије, и напокон на недовољна средства за опћење што Бокељима не допуштају похађати удаљеније средње школе, те им је тако одузета једина могућност, да до више наобразбе дођу, први од подписанијех заступника упитао је у сједници 18 октобра тек. год. Његову Преузвишеност Министра Наставе, јели ц. к. Влада, у интересу пучанства Боке Которске, вољна наредити да се и надаље уздрже виши разреди ц. к. Гимназије у Котору.

Пошто ц. к. Влада није дала до сада одговора на упит и пошто је могуће да не буде опозвана поменута Наредба, потписани заступници бококоторски стављају слиједећи упит:

Јели ц. к. Влада вољна, у случају да би остали укинути виши разреди ц. к. Гимназије Которске, накнадити велику штету тијем нанешену Боки Которској, заведењем једне обртничке или трговачке школе?

Ђорђе Војиновић — Гојковић — Стефановић — Pezzi.

Podpredsjednik. Ustupam na uredjivanje vladinu povjereniku.

(Predsjednik se vraća na svoje mjesto.)

Predsjednik. G. Zastupnik vitez Trigari predao mi je takodjer jedan upit. Molim da ga čita.

Trigari (*čita.*)

Il vigente regolamento Comunale stabilì il principio dell' autonomia comunale, e rese i comuni nell' amministrazione degli affari di loro attribuzione indipendenti dall' autorità politica.

È bensì vero che a quest' autorità è attribuito un diritto di sorveglianza perchè i comuni non eccedino i loro poteri e non violino la legge, che le autorità politiche sono le seconde istanze nell' esercizio del potere punitivo per parte dei comuni e nelle disposizioni che dagli stessi vengono commesse in oggetti di attribuzioni delegate.

Ciò però non costituisce ancora un rapporto di dipendenza del comune verso l' autorità politica, come è di un autorità subordinata verso l' autorità superiore.

Ne viene da ciò di conseguenza che anche la forma della corrispondenza fra i comuni e l' autorità politica deve essere quella generalmente adottata fra le autorità che tra di loro non stanno nel rapporto di dipendenza, cioè quella della requisitoria.

È invece da qualche tempo dalle autorità politiche distrettuali adottato il sistema di corrispondere coi comuni colla forma di decreti, che è la forma permessa unicamente verso le autorita subalterene, e ciò non solo negli affari di attribuzioni delegate, ma anche in quelli di attribuzione propria dei comuni.

Con tale sistema non solo si contraviene a quelle elementari leggi, che sono il codice di ogni persona civile, ma si lede l' autonomia del comune, e si arroga un' ingerenza indebita in affari di attribuzione del comune.

I sottoscritti si permettono perciò d' interpellare il Governo di Sua Maestà:

1. Se consta al Governo che le autorità distrettuali adottano il sistema di corrispondere coi comuni in forma di decreti;

2. Se intende di dare le necessarie disposizioni perchè le stesse autorità abbiano invece a corrispondere coi comuni colla forma generalmente adottata fra autorità che non

stanno tra loro nella relazione di dipendenza, cioè in forma di requisitoria.

Trigari — Bajamonti — Messa — Dr. Pezzi Stermić — Simić — Kulišić.

Predsjednik. Ovaj upit izručiti ću odmah Vladinu povjereniku.

Gg. zastupnici Kulišić i družina predaše mi takodjer jedan upit. Molim g. Kulišića da ga čita.

Kulišić (*čita*)

Upit

ck. Vladi Njegovog Veličanstva.

Dana prvog Decembra o. g. četverica momčadi iz sela Vrhpolja Općine Kninske, nahodili su se kod „Bukovca", kojim se imenom zove položaj, na kom isti seljani drvare u obsegu vlastitosti istog sela. Od jednom dvoica ck. Žandara Grahovske postaje, vraćajuć se iz Knina, namjeriše se na tu momčad te istu napadoše, izudaraše i oteše im četri sjekire kojima su nešto suvaraka za gorivo nasjekli.

Protiv tako okrutnog i nezakonitog postupka ck. Žandara Grahovskih, roditelji zlostavljenih i oštećenih mladića hotješe se tužiti, ali im vlasti nehtješe primiti tužbe. Roditelji isti, poimenice Dokoza Jago, Bare Paško, Božić Vranje i Barić Stipe obratiše se putem brzojava prvom od podpisanijeh zastupnika, moleći za posredovanje a da im se tužba primi. Brzojavka uložena je u ovome upitu.

Uz ostale neprestane i mnogobrojne čine progonstva Dalmatinskih stanovnika od strane poslovača vlasti Bosanskih, dodati je ovaj najnoviji dogagjaj, koji se je obistinio u okolici jednog Dalmatinskog sela, a na položaju tri kilometra udaljenu od Bosanske medje.

Dočim ovim putem donosi se do znanja Visokoj Vladi ovako nemili i po živote i mir pograničnih stanovnika opasni dogadjaj, čast je u isto doba upitati:

I.° Jeli voljna ck. Vlada odma narediti, putem brzojava. ck. Poglavarstvu Kninskom, neka primi tužbu spomenutijeh seljana Vrhpoljskih, progonjenih i zlostavljenih nepravo i nezakonito od strane dvojce ck. Žandara Grahovskih — i istragu pomnjivu povede?

II.° Hoće li ck. Vlada i za ovaj dgadjaj visoko prosvjedovati kod ck. Vlade Saraevske i izraditi pravedno zadovoljenje zlostavjenim tužiteljim seljanim Vrhpolja Kninske Općine.

U Zadru

J. Kulišić — V. Simić — Ljubić — Trialo — Dr. Masovčić — Dr. Bakotić — Bjelanović — Gojković

Predsjednik. I ovaj upit prelazi Vladinu povjereniku.

Gg. Zastupnik Kulišić i družina predaše mi takodjer jedan upit. — Molim g. Kulišića da ga čita.

Kulišić (*čita*).

Upit

ck. Vladi Njegovog Veličanstva.

U važnom i brojem stanovnika velikom selu Kievu Općine Vrličke, kojeg žitelji pripadaju izključivo rimo-katoličkoj vjeroispovjedi, obstoji paroh i seoska Crkva. Ta Crkva, ozidana u prastare zemane, na vrhuncu jednog kitnjastog, šumom odjevenog posve uzdgnutog brda, odveć je vremenom pokvarena i u trošnom se stanju nahodi, uz sve napore i žrtve seljana za često njezino popravljanje. Osim toga, jednog dneva — u proljeću godine 1885-ta Crkva je strašno narušena gromom, koji je, pogodivši u Zvonik, mal da ne do temelja srušio isti, zidovi popucali, cijela crkovna zgrada potrešena i na sve strane pokvarena.

Usljed prošnje tutorstva Kievske Crkve, Visoko ck. Namjestništvo odredilo je da se stanje Crkve pregleda i trebovnik sastavi. Po tome prispije Općini Vrličkoj Dopis ck. Poglavarstva Sinjskog 16 Junija 1885, sa priopćenjem i nacrta i trebovnika i sa pozivom da ozakonjen bude odmjereni doprinesak seoski od fior. 339:91 a ostalo da će Visoka Vlada udijeliti iz Zaklade bogoštovja.

Obdržan seoski zbor, svi prisutni jednoglasno odobriše zahtjev c. k. Vlade i spisi, s takim uspjehom, bješe povraćeni Poglavarstvu Siniskomu Dopisom Općine 30 Augusta 1885 Br. 943. Odma one godine Upraviteljstvo Općine Vrličke utjeralo je po-

lovicu seoskog doprineska, a drugu polovicu u susljednoj godini 1886. Cijela svota stoji od te dobe kod Općine Vrličke medju blagajničkim ostavštinam.

Izečkivala se je od dana na dan naredba da se radnje preduzmu, pogledom osobito na opasnosti koje stanje Crkve i Zvonika predstavlja, kad stopro Dopisom 2 Augusta 1886 Br. 4945 ck. Poglavarstvo Sinjsko saopćuje Općini Odluku Visokog Namjestništva 29 Junija 1886 Br. 10605, kojom daje se na znanje da je dotacija one godine izcrpljena, a nek Poglavarstvo uvrsti trošak u preliminar za predstojeću godinu, koji će imati podnijeti kroz mjesec Januar. Iza ove posljednje odluke, a ovo je već podruga godina, o tolikoj nužnoj radnji govora daljeg nije bilo.

Vidjevši da je Visoka Vlada već u načelu pristala na pomoć i popravke; vidjevši da su se seljani i Općina odozvali svakome zahtievu; vidjevši nevoljno i nepristojno stanje u kom se Crkva nahodi i opasnosti po živote tolikog ljudstva prijeteće; čast mi je zbog svega toga upitati Visoku Vladu Njegovog Veličanstva:

I. Što je sa pitanjem, već u načelu poprimljenim, popravke Crkve i Zvonika u Selu Kievu Općine Vrličke?

II. Misli li ck. Vlada čim skorije narediti da se nužne radnje preduzmu i dovrše?

U Zadru

J. Kulišić — Simić — Dr. Bakotić — Bjelanović — Tripalo — Gojković.

Predsjednik. Prelazi Vladinu povjereniku.

Gg. Zastupnici Špiro Gojković i družina predaše mi takodjer jedan upit. — Molim g. Gojkovića, da ga čita.

Gojković (*čita*):

Упит

на В. Н. Величанства.

Од више времена налазе се оштећене некоје цркве у порезним обћинама Кривошија, у Боки-Которској; а познато је подписаним да је највише оштећена црква Покров-Богородични у Драгаљу.

Највећа је нужда да се те цркве што прије могуће поправе.

Стога подписани стављаји слиедећи упит на В. Н. Величанства:

1 Јели Високој Влади познато да има оштећенијех цркава у порезним опћинама Кривошија?

2 Намјерава ли Висока Влада, што скорије могуће сходне одредбе издати за поправу тијех цркава, а именито најприје оне Покров-Богородични на Драгаљу.

Задар 8 Децембра 1887.

Спиро Гојковић — Ђуро Војновић — Ј. Кулишић — Симић — Бјелановић — Д.р Бакотић — Pezzi.

Predsjednik. Prelazi Vladinu povjereniku.

Isti g. zastupnik Špiro Gojković predao mi je takodjer jedan upit. — Molim, da ga čita.

Gojković (*čita*):

Упит

На Ц. К. Владу.

О трагу неколике године, купише становници села Мокрина, опћине ерцегновске, у Турака Коча из Требиња тако названо земљиште „Бјелатина“ при самој граници мокринској

Дотична је погодба била састављена у Требињу и предана на потврду ц. к. аустријској Влади.

Сељани Мокрина тражили су, преко подписанога, досле више пута да им Ц. К. Влада ту погодбу врне, али без икаква успјеха.

Најпосље лани обратише се истијем средством на Ц. К. Намјестника у Задру, који даде подписаноме заступнику број дотичног списа, упутивши га на Котарско Поглаварство у Котору, али ово изјави да тражене погодбе у оном уреду нема, и тако сви кораци до данас осташе јалови. Пошто оскудица тога документа храбри прекограничне ерцеговце, да се опиру слободном уживању са стране мокрињана горе реченог земљишта, и под-

пирује размирицу о властитости, то је подписаноме част упитати

Ц. К. Владу:

Јели вољна разположити што треба да се што прије мокрипскијем сељанима поврати горе поменута погодба о куповини земљишта „Бјелотине“?

Задар 5 Децембра 1887.

Спиро Гојговић — Симић — Ђуро Војновић — Бјелановић — Др Бакотић — Ј. Кулишић — Pezzi

Predsjednik. Prelazi i ovaj upit Vladinu povjereniku.

G. Dr. Bajamonti predao mi je takodjer jedan upit. — Moliti ću, da ga čita.

Dr. Bajamonti (*čita*):

Interpellanza all' I. R. Governo.

Da circa due anni si incominciarono i lavori sul tronco ferroviario Siverić-Knin, che doveva esser aperto all' uso del pubblico nel mese di maggio dell' anno corrente.

Siamo invece alla fine dell' anno stesso e non solo la linea non è aperta ma, a quanto si dice, è ben lungi da esserlo.

Eppure si tratta di pochi chilometri di strada di facile esecuzione, nè alcuno avrebbe potuto attendersi tale ritardo. Il tempo è danaro, specie in fatto di strade commerciali, e tempo perduto è danno gravissimo. È generale e vivo il desiderio di vedere estesa la nostra breve linea fino alla simpatica ed operosa Knin; e congiunta la frontiera al mare, donde i commerci ne rittrarebbero non lievi vantaggi.

È voce che difficoltà tecniche nelle costruzioni del ponte sul Kerka sieno le cause del ritardo e parlasi di difficoltà insuperabili o quasi, che consiglierebbero una deviazione della linea progettata.

Di fronte a questa voce che tiene nella massima apprensione le popolazioni che ne hanno un interesse diretto i sottoscritti si onorano di interpellare il Governo di Sua Maestà sulle cause che si frappongono al sollecito compimento del tronco ferroviario Siverić-Knin e sui provvedimenti che intende di rendere onde scongiurare un altro ritardo.

Bajamonti — Trigari — Messa — Stermi — Pezzi.

Predsjednik. Prelazi takodjer Vladinu povjereniku i ovaj upit.

G. Dr. Bajamonti predao mi je takodjer drugi upit. — Moliti ću, da ga čita.

Dr. Bajamonti (*čita*).

Interpellanza all' i. r. Governo.

Dopo gli eccessi che gettarono la più sinistra luce sovra una parte della popolazione di Sebenico, e precisamente su quella che acclama lo Starčević e applaude ad ogni intransigenza croata; dopo le misure adottate dal governo a parziale e fiacco ristabilimento dell' ordine e della sicurezza pubblica; dopo il vaiuolo, che tanto danno produsse a quella povera cittadella e che, pel mite e soccorrevole esempio offerto dai cittadini di parte autonoma, avrebbe dovuto consigliare alla comune concordia nella comune sventura, — gli amanti dell' ordine avrebbero pur avuto il diritto di veder cancellato il doloroso passato da atto di legale resipiscenza da parte dell' autorità comunale.

Ai sottoscritti constano, invece, fatti gravissimi, di cui si resero anche recentemente responsabili le guardie comunali di Sebenico, elette per lo più fra gli individui più pregiudicati, e meno degni della fiducia pubblica.

Consta ai sottoscritti che pacifici cittadini, fra coloro che non inneggiano ad aspirazioni croate, vengono improvvisamente arrestati sul loro cammino di notte da armate pattuglie di guardie comunali e che ammanettati prima e poscia villanamente perquisiti, questi cittadini vengono per giunta insultati e malmenati dalle guardie stesse. Nulla legittima, nulla spiega neppure quest' enormezza che dà in balia di un paio di sgherri il libero cittadino di un libero Stato.

Ma v'ha di più. Consta ai sottoscritti che imitando i fasti della polizia comunale di Spalato, quella di Sebenico, che fra i suoi membri può vantare un tagliateste, faccia subire gravi sevizie agli arrestati, o peggio, ai con-

dannati all' immondo canile che a Sebenico usurpa l'eufemismo di carcere.

Un fatto, mostruoso, fra tanti che si potrebbero citare, venne arrestato e tradotto in quella tana un bracciante di nome Giovanni Caragiole, il quale, appena ospitato, venne brutalmente percosso dal sargente e da quattro guardie, facilmente eroiche contro il disgraziato, che, privo di cibo per molte ore, uscì dagli arresti in uno stato da far pietà.

Queste prodezze, non ignote certo ai civili regitori del Comune di Sebenico, hanno riscontro con le percosse inflitte negli arresti comunali di Spalato a Francesco Pasinović, giovane di civile famiglia, e ad altri mal capitati individui.

I sottoscritti, nella lusinga che in questa eccezionale Dalmazia sia da qualche decennio abolita la tortura ufficiale e nella illusione beata che la libertà e l'inviolabilità personale dei cittadini siano ancora contemplate dai testi di legge, si credono autorizzati d'interpellare l'i. r. Governo in cui nome viene esercitato dai comuni il potere punitivo:

1.o Se gli consti che funzionari del Comune di Sebenico, abusando dell'autorità loro delegata, procedano a perquisizioni arbitrarie in confronto a liberi, pacifici ed inviolabili cittadini, infliggendo loro l'onta delle manette e di improperî vigliacchi;

2.o Se gli consti che funzionari del Comune di Sebenico, abusando dell'autorità loro delegata e ristabilendo di fatto le medievali torture, percuotano brutalmente gli arrestati, quattro contro uno, privandoli dell'indispensabile nutrimento, e bestemmiando contro i principî politici e contro i capi del partito autonomo costituzionale;

3.o Se, in nome della più rigorosa legalità e di quelle moderne esigenze, che affermando i diritti del cittadino, elevarono lo spirito umanitario, intenda di interporre subito l'opera sua correttiva, perchè, colla severa punizione dei funzionari eccedenti, queste perquisizioni, questi arresti e queste sevizie non abbiano a rinnovarsi mai più.

Bajamonti — Trigari — G. Messa — L. Stermić — Pezzi.

Predsjednik. I ovaj upit prelazi takodjer Vladinu povjereniku.

G. D.r Bajamonti i družina predaše mi takodjer treći upit. — Molim g. D.ra Bajamonti-a, da ga čita.

Dr. Bajamonti (*čita*).

Interpellanza all'I. R. Governo.

Nella sezione italiana della scuola popolare di Traù si è ripetuto due volte un fenomeno degno di studio e di considerazione. Questa sezione venne ristabilita dall'Eccelso Ministero dell'istruzione a legale soddisfacimento dei bisogni educativi di quella cittadinanza, da moltissimi anni abituata a considerare nella coltura italiana uno dei più indispensabili mezzi di progresso morale. Tanto è vero che, sempre, come si può agevolmente rilevare dai dati statistici, la scuola italiana ebbe ad offrire risultati assai vantaggiosi, con soddisfazione di tutti, non esclusi quegli stessi che ora rinnegano i benefici della coltura italiana per affermare un esclusivismo croato intransigente e incompatibile colle nostre condizioni sociali e politiche.

I sottoscritti si fanno a rilevare in breve il fenomeno occorso dacchè il Ministero si è mostrato resipiscente, ristabilendo la sezione italiana. In questa sezione adunque, nell'anno scolastico 1885-86 di ottantadue scolari inscritti vennero ammessi all'onore di una classificazione legale due soli, mentre tutti gli altri ottanta vennero impietosamente bocciati; nell'anno scolastico 1886-87 le proporzioni si fecero meno allarmanti, ma tuttavia di 56 scolari inscritti se ne fecero passare soltanto nove.

I comenti, le proteste e le rivelazioni con cui la stampa liberale della provincia ha accompagnato questi fatti saranno senza dubbio saliti sino alle eccelse sfere governative, preposte alla tutela dei diritti e dei bisogni dei cittadini, così nel campo politico come nel campo didattico. Ed è anzi opinione insistente che questo improvviso, ingiustificato e inesplicabile duplice fenomeno trovi spiegazione adeguata, non già nell'inettitudine degli studenti o dei docenti ma nel fermo proposito, inspirato, naturalmente, a croate aspirazioni, di dimostrare risultati affatto negativi della sezione italiana e, a questa stregua giustificarne anche la soppressione.

Tale opinione che condusse a grave apprensione la grande maggioranza della popolazione di Traù trova pure se non la conferma, la sua giustificazione in un fatto non atto certo a tranquillare.

Il deputato al consiglio dell' impero D.r Bulat, non è molto, fra circostanze che vennero pubblicate dai giornali della provincia, ebbe a dar torto a un maestro coscienzioso, dichiarando ch' egli avrebbe dovuto obbedire invece agli ordini de' suoi superiori, atti ad invalidare disposizioni del ministero, fatte apposta — disse lui — per gettare la polvere negli occhi.

È certo che non a inettitudine negli alunni va attribuito il deplorato fenomeno, dacchè i precedenti successi lo escludono completamente, e non v' ha inettitudine improvvisa come vi può essere malignità; non incapacità nei maestri, dacchè abilitati da superiori autorità per l' insegnamento italiano.

Spontaneo invece sorgerebbe il pensiero che il deplorato fenomeno vada attribuito a losche operazioni o partigiane influenze o a subdoli ordini, imperocchè tanta irriverenza ai ministeriali decreti riescirebbe superiore all' intelligenza, per quanto didatticamente tarda da' traurini.

I sottoscritti vogliono però tuttociò escludere e allora a quale causa attribuire lo stesso fenomeno?

Su questa penosa interrogazione si concreta il legittimo desiderio dei sottoscritti, i quali fidando nell' illuminata perspicacia dell' imp. reg. Governo si permettono di chiedergli la spiegazione del grave enigma interpellandolo:

Se gli consti a quale causa diretta o concomittante possa attribuirsi la improvvisa, ingiustificata ed inesplicabile negatività della istruzione elementare italiana nella scuola popolare di Traù, in cui da tempo antico la lingua italiana riuscì elemento di benefico ed indubbio progresso;

Se, constandogli esattamente, nella sua doverosa occulatezza, la causa dell' accennato fenomeno, sia disposto ad ordinare quei provvedimenti che rispondendo alla legalità più scrupolosa, agli ottimi esperimenti passati e alle legali esigenze di moltissimi capi-famiglia, impediscano l' ulteriore ripetersi del fenomeno stesso;

Se, non constandogli, a chiarire i dubbi incresciosi e a rettificare i comenti dell' opinione pubblica, che accusa in un fascio maestri e funzionari pubblici, sia disposto ad ordinare un' inchiesta retta, imparziale, severa sulle gravi anormalità, ripetute due volte, con scandalo pubblico, nella indicata sezione italiana della scuola popolare di Traù.

Bajamonti — Trigari — G. Messa — Leop. Stermich — Pezzi.

Predsjednik. Prelazi Vladinu povjereniku takodjer.

Zastupnici vitez Trigari i družina predaše mi takodjer jedan upit. — Molim g. viteza Trigari-a, da ga čita.

Trigari (*čita*).

Il §. 30 del vigente regolamento Comunale stabilisce come attribuzione propria del Comune tutti gli affari di polizia locale, che si riferiscono alla sicurezza delle persone e delle proprietà e della pubblica moralità; ed il §. 61 dello stesso regolamento demanda al podestà in unione a due assessori anche il potere punitivo sopra le contravvenzioni che si commettono in oggetti di polizia locale.

Da tale disposizione ne viene di conseguenza che resta di competenza del Comune il potere punitivo, non solo per le contravvenzioni che si commettono contro speciali regolamenti del Comune, ma anche per tutte le contravvenzioni contro speciali leggi, che si riferiscono alla polizia locale, in quanto non cadano sotto la competenza dell' autorità giudiziaria, ed in ispecialità le varie contravvenzioni previste dal §. 11 dell' ordinanza imperiale 20 Aprile 1854.

Se anche vi poteva essere un qualche dubbio su tale logica interpretazione delle succitate disposizioni del regolamento Comunale, esso venne tolto dal dispaccio 21 Marzo 1865 dall' Eccelso i. r. Ministero dell' interno, comunicato con Decreto Luogotenenziale 21 Aprile 1865 N. 6601, col quale in modo definitivo si riconosce la competenza dell' autorità giudiziaria spettante al capo-comune su tutte le suindicate contravvenzioni e specialmente su quelle contemplate dal §. 11 dell' ordinanza imperiale 20 Aprile 1854, che si commettono

mediante contegno contrario ai regolamenti di polizia in luogo di pubblico convegno.

Tali disposizioni di legge sono assai poco rispettate dall' autorità politica.

Noi abbiamo veduto che l' i. r. autorità politica distrettuale ha voluto procedere e punire, in base alla citata ordinanza del 1854, per disordini avvenuti in birrerie; che in base alla stessa ordinanza, ha condannato cittadini per pretesi disordini avvenuti in teatro, e di recente ancora, sulla base della stessa ordinanza, ha avviato procedimenti per simili disordini, sebbene per gli stessi dall' autorità competente, cioè dal Comune, fosse stato proceduto.

Tale contegno non può qualificarsi che come un arbitrio col quale si viola la legge, e col quale l' autorità politica si arroga un potere che dalla Legge non le è attribuito, violando le competenze del Comune.

In ogni stato giuridico il primo requisito per una retta amministrazione si è il rispetto della Legge, e la stretta osservanza delle attribuzioni che dal legislatore alle diverse autorità sono segnate. Quando però dalle stesse autorità tali leggi non si rispettano, ma si violano; quando queste autorità non solo imprendono atti, ai quali non sono competenti, ma senza aver il potere procedono contro cittadini e pronunziano contro gli stessi perfino condanne, senza averne il potere, esse attentano con ciò alla libertà personale dei cittadini e commettono un abuso che potrebbe perfino cadere nelle sanzioni delle leggi penali.

I sottoscritti perciò si permettono d' interpellare il Governo di Sua Maestà:

1. Se consta al Governo che le i. r. autorità politiche distrettuali in Dalmazia si arrogano di procedere per contravvenzione ai regolamenti di polizia locale contemplati dal §. 11 dell' ordinanza imperiale 20 Aprile 1854, la cui punitiva giudicatura è di competenza del Comune;

2. Se e come intenda il Gorverno giustificare tale arbitrario procedimento; se e quali provedimenti intenda emmettere onde far cessare tali illegalità.

Trigari — Bajamonti — G. Messa — Leop. Stermich — Pezzi.

Predsjednik. I ovaj upit prelazi Vladinu povjereniku. Najposlje predaše mi jedan upit gg. Zastupnici Messa i družina. — Molim g. zastupnika Messa, da ga čita.

Messa (*čita*).

Nella seduta della Commissione centrale per gli affari di pesca dell' otto Novembre a. c., sotto la presidenza del Sig. D.r Augusto Cav. de Alber, presidente dell' i. r. Governo marittimo di Trieste, fu deliberato di fondare una società che si occupasse esclusivamente degl' interessi della pesca colla sede in Trieste, oppure in altra parte della nostra costa marittima.

Nel mentre va altamente lodato lo zelo che addimostra il Governo marittimo di Trieste, nel voler tutelare uno dei più importanti cespiti del nostro litorale, riesce cosa strana il trovare nei giornali della provincia fatti, che provano l' essersi estesa in Dalmazia la pesca colla dinamite. Questa, oltreché distruggere le uova ed i pesciolini, arreca spesse volte funeste conseguenze. Non è molto che il „Dalmata“ ha protestato energicamente contro questo abuso.

La distruzione dei pesci colla dinamite viene fatta lungo tutta la costa dalmata, ed il pesce ucciso con questo mezzo si vende pubblicamente.

Ad onta delle categoriche disposizioni che vietano di adoperare per la pesca materie esplodenti, queste vengono usate perfino nei luoghi nei quali la sorveglianza degli organi a ciò chiamati, riescirebbe assai facile, nè potrebbe esser delusa.

È perciò che i sottoscritti interpellano l' I. R. Governo:

I. Se gli consta che lungo la costa dalmata, anche in quei punti ove si trovano organi chiamati a tutelare la legge, viene pescato colla dinamite?

II. Quali misure abbia preso, e quali intende di prendere perchè cessi una volta l'abuso della dinamite per la pesca?

G. Messa — Bajamonti — Trigari — Pezzi — Stermich.

Predsjednik. Prelazi takodjer i ovaj upit Vladinu povjereniku. Imam čast prikazati Visokom Saboru šumskog povjerenika g. Kašia.

Vladin povjerenik dvorski savjetnik plemić Pavić ima rieč.

Vladin povjerenik Pavić. Ja ću imati čast odgovoriti na današnje upite u jednoj od dojdućih sjednica.

Nella seduta dietale del 3 corr. mese gli onorevoli signori deputati cav. de Trigari e compagni interpellarono il governo:

In base a quali norme legislative si facciano i rilievi per le fabbriche da costruirsi per scopo di culto, e si pronunciano le nozioni sugli obblighi di concorrenza alla relativa spesa?

A tale interpellanza ho l'onore di rispondere come segue:

Mancando per la Dalmazia apposite leggi riguardo alla concorrenza nelle spese per fabbriche ecclesiastiche, la preesistita cancelleria aulica riunita col decreto 23 agosto 1844 N. 24585 trovò di ristabilire che conformemente alle disposizioni del diritto canonico sia in prima linea chiamato a sostenere le relative spese il patrimonio della chiesa; — che essendone priva la chiesa, vi subentri il patrono e qualora anche questi non fosse in grado di supplirvi, ne venga caricato il comune.

Tali norme sono tuttora vigenti in forza del § 57 della legge 7 maggio 1874 (B. L. I. N. 50). Le anteriori norme sulla concorrenza per fabbriche ecclesiastiche subirono però una restrizione colla legge 25 maggio 1868, con cui vennero regolate le condizioni interconfessionali dei cittadini dello stato, in quanto che in rapporto alle contribuzioni o prestazioni viene stabilito nell'articolo 9, che i membri di una chiesa o comunione religiosa non possano essere costretti a contribuzioni in denaro e derrate, nè a prestazioni di lavoro per gli scopi di culto in un' altra chiesa o comunione religiosa, cosicchè oggidì non possono in tutti i casi essere chiamati i convocati villici del villaggio o dei villaggi, che compongono una cura d'anime a deliberare in proposito a simili contribuzioni o prestazioni, ma bensì i membri della comunità parrocchiale del rispettivo rito, a sensi eziandio del § 36 della citata legge del 7 maggio 1874.

In quanto all'autorità, competente a decidere in proposito, già nel § 91 del vigente regolamento comunale è accennato, che la concorrenza per fabbriche di chiese, case parrochiali, ecc. è oggetto di leggi particolari, quindi estranea alle attribuzioni proprie del comune, tassativamente enumerate nel § 30 del Reg. com.

In via provvisoria soltanto e fino alla emanazione della legge sulla costituzione e rappresentanza delle comunità parrochial, le rappresentanze dei comuni disimpegnano gli affari delle comunità parrochiali in forza dell'ordinanza 31 decembre 1877 del ministero del culto, di concerto col ministero dell interno (B. L. I. a. 1878 N. 5).

L'autorità politica poi dirige le relative trattazioni, e trattandosi di una pluralità di obbligati, non potendosi raggiungere un accordo, giusta l'ultimo inciso del § 57 della legge 7 maggio 1874 pronuncia, nel corso regolare di istanze sull'obbligo di prestazioni contestate.

A sensi poi dei §§ 3 e 5 dell'Ordinanza Imperiale 20 aprile 1854 l'autorità politica ha il diritto di prevalersi dei mezzi esecutivi che la legge accorda per la liquidazione, pel riparto e pell'esazione di simili contribuzioni o prestazioni.

Nei rilievi dei lavori da eseguirsi e nella compilazione dei relativi fabbisogni, infine i tecnici dello Stato sono incaricati di separare dalle spese incombenti ai parrochiani quelle che incombono a sensi della circolare governiale 28 settembre 1836 N. 18639 (R. L. O. D.) N. 122 e della circolare luogotenenziale 5 agosto 1853 N. 1507 ai curatori d'anime utenti, come per esempio piccoli ristauri al tetto coll'impiego di qualche mattone (*sarta tecta*), imbianchitura delle pareti, etc.

U saborskoj sjednici dne 3 tekućega mjeseca častna gospoda zastupnici Kulišić i družina upitaše Vladu:

I. Koji su uzroci, te je toliko zakašnjeno odredbam gradnje doma za pravoslavnog paroha u Vrlici i kako to pitanje najveće nužde sada stoji?

II. Što i koliko kani visoka c. k. vlada učiniti, da se čim skorije započme i dogotovi gradnja istoga doma?

Na ovaj upit častim se odgovoriti što sliedi:

Osnova za gradjenje novog doma za paroha u Vrlici već je od lani sgotovljena, ali kako što sam imao čast izjaviti tunomadne u odgovoru na jedan slični upit častnog gospodina zastupnika Zore, namjesništvo se je stavilo u dogovore sa biskupskim naredništvama i koncistorijama za ustanoviti žurnost i red, po kojemu bi se je gradje imale izvesti.

Zadarska koncistorija poslala je odnosne predloge i obuzela u iste dobar broj crkava i parohijalnih domova, što bi se imali graditi dojdućih godina, ali izmedju istih nenahodi se uvršten parohijalni dom u Vrlici, s toga, jer glede ove kao i glede još nekih parohija nijesu razbistrena prava o patronatu.

Koncistorija je već više puta bila zamoljena, da i radi još izostalih parohija priobći uspjeh istraživanja i pošlje namjestništvu svoje predloge, a povodom ovoga upita opet se na istu svrhu pospješuje.

Pošto je pitanje o patronatu od mjerodavnoga upliva pri riešenju pitanja, tko ima podnašati gradjevne troškove parohijalnog doma u Vrlici, nijesam već danas u stanju da u ovom predmetu izvjestno odgovorim.

U ostalom će namjestništvo se pobrinuti da ovaj posao što prije moguće bude konačno riešeno.

Na danas stavljeni upit sa strane presvjetlog gospodina predsjednika kneza Vojnovića i družine:

„Jeli c. k. vlada voljna, u slučaju da bi ostali ukinuti viši razredi c. k. gimnazije Kotorske, naknaditi veliku štetu tijem nanešenu Boki Kotorskoj, zavedenjem jedne obrtničke ili trgovačke škole".

Ovlašćen od Njegove Preuzvišenosti gospodina Namjestnika, čast mi je izjaviti, da se nemože opet uzpostaviti podpuna Kotorska velika gimnazija obzirom na razloge, koji su bili mjerodavni kod ukinuća iste, no da je Njegova Preuzvišenost gospodin ministar za bogoštovje i nastavu ovlastio gospodina Namjestnika da izjavi, kako će se u upitu izražena želja, da se podigne u Boki koji drugi školski zavod, koji će odgovarati potrebama Boke Kotorske, najdragovolnije uzeti u najozbiljniji obzir.

Predsjednik. Ima rieč g. zastupnik D.r Bakotić za upit na Predsjednika.

D.r Bakotić. Mi smo od više dana sakupljeni. U ovom teku vremena mi nismo imali nego dvije sjednice, ako se izuzme svetčano otvorenje sabora i započetna sjednica. Izmedju predmeta koji su nam navješteni, ja mislim, da su u pogledu ekonomičkom i privrednom za naš narod najvažniji predmeti o osnovanju zemljišno-veresijskog zavoda u Dalmaciji; o uredjenju rieke Krke; o osnovanju zemaljske zaklade za poboljšanje zemalja. Poznato je, da zadnja sjednica Visokog Sabora bijaše u prošlu subotu — ne ovu subotu prošlu, nego onu pred ovom, one druge nedjelje — i nadati se je bilo, da će jedan izmedju ovih predmeta koje sam spomenuo, bar danas, nakon tolikog zatezanja za ureći sjednicu, na dnevni red doći; što se nije dogodilo. Pitam stoga g. Predsjednika, da bi mi izvolio kazati uzroke, sbog kojih ovi predmeti nisu došli na dnevni red današnje sjednice?

Predsjednik. Na upit častnog zastupnika D.ra Bakotića drage ću volje odmah odgovoriti, akoprem je naredjivati sjednice to pravo Predsjednika u smislu § 32. našeg zemaljskog reda, gdje se u drugoj stavci naročito kaže: „Predsjednik naredjuje, započimlje (*otvara*) i završuje (*zatvara*) sjednice".

Premda je ovo pravo koje Predsjedniku pripada, ureći jednu sjednicu, to ću ipak g. D.ru Bakotiću, i ne samo njemu, nego i cielom Saboru odgovoriti, da se zna zašto to nije bilo učinjeno.

Da je g. D.r Bakotić član raznih odbora, koji su ustanovljeni, može biti nebi stavio upit današnji. Znao bi, da je Financijalni Odbor u devet dana imao osam sjednica; znao bi da je pravničko-gospodarstveni Odbor imao osam sjednica; znao bi, da je ustavni Odbor imao nekoliko sjednica; znao bi, da je Molbenički Odbor imao takodjer nekoliko sjednica; znao bi najposlje, da je i Odbor za pregledanje rada Zemaljskoga Odbora imao takodjer nekoliko sjednica. Svi ovi Odbori radili su za ovo vrieme dan na dan, te je naravno, da nije Sabor mogao za to vrieme raditi. Ja bih bio drage volje stavio na dnevni red one važne predmete koje je g. upitnik nabrojio; ali jih nisam stavio jedino

s uzroka toga, što do sada nisam primio odnosna izvješća od dotičnih Odborskih predsjednika, i čim mi ta stignu, staviti ću te predmete na dnevni red, ne mogu izjaviti, da mi je već navješteno, da ću najdalje sjutra u jutro primiti izvješće Odbora o ustanovljenju zemljišno - versijskog zavoda. Ovo imadem čast odgovoriti g. D.ru Bakotiću na upit na mene stavljeni.

Ima rieč g. Dr. Bajamonti za upit na Predsjednika.

D.r Bajamonti. — Il giorno 24 del testè decorso mese di Novembre venne aperta, se non erro, la XXIII.a sessione della Dieta Dalmata. D'allora corsero 18 giorni. Se non mi tradisce la memoria, non furono tenute che due sedute, e relativamente agli affari importanti messi all' ordine del giorno della seconda seduta, gli elaborati non vennero consegnati ai deputati senonchè il giorno... — Dall' ultima seduta corsero altri parecchi giorni durante i quali noi dovemmo rimanere inoperosi senza aver la compiacenza di prestare l' opera nostra nell' interesse del proprio paese. Il subire dei sacrificî nell' interesse del proprio paese è doveroso, è cosa generosa, ma subirli per la trascuranza di altri e per l' atonia introdotta in un consesso parlamentare, non è conforto, non è compiacenza. Io vedo che l' agglomerare sulla fine della sessione una massa di affari, come ci minaccia nella settimana corrente, non sia nè decoroso, nè utile; non utile perchè la discussione non può procedere con quella calma, con quella moderazione e posatezza necessaria nella pertrattazione di argomenti di vitale importanza; — non decoroso, perchè si dà adito di tal maniera a dubbî, a sospetti che ledono questa Camera, mentre è credenza che sia un proposito l' agglomerare così gli argomenti per stancare gli oratori e per non condurre colla dovuta lentezza le pertrattazioni, massime quelle relative al preventivo, all' istituto di credito fondiario, a quello pei miglioramenti agricoli. Io mi permetto quindi di interpellare l' illustrissimo signor Presidente a voler dichiarare quali sieno gli ostacoli che si frapposero acchè in tutti questi giorni non fosse aperta la Dieta e che causarono un agglomeramento di affari in questi ultimi giorni con danno delle discussioni.

Predsjednik. Na upit g. zastupnika trgovačko-obrtničke komore Zadarske D.ra Bajamonti-a nebi trebalo da odgovaram, pošto ima odgovor u onima riečima, koje san g. D.ru Bakotiću rekao; ali ipak ću mu odgovoriti sa onimi rieči, koje je g. D.r Bajamonti izrekao u petoj sjednici lanjskog zasjedanja dne 18. Prosinca, i koje doslovce ovako glase: „La Dieta d' ordinario dura pochissimi giorni; si viene quì, ci si danno progetti di legge sopra progetti, la massima parte dei quali assolutamente non sono letti dai deputati per mancanza di tempo". Ja mislim dakle, da je imao sada u osam dana svaki dan dosta vremena da sve liepo pročita i prouči, i time sam mu odgovorio. (*Odobravanje i veselost*).

G. D.r Bjelanović dao mi je jedan predlog, koji je dovoljno poduprt. — Molim, da ga pročita.

Bjelanović (*čita*). Dalmatinski Sabor ponavljajuć najozbiljnije svoj glas toliko puta podignut proti progonstva štampe u Dalmaciji, izražava želju Vladi Njegova Veličanstva, da se ukine objektivni postupak u štamparskiem stvarima da se ukine jamčevina i naročita biljegovina (*financijski žig*) za novine, i najtoplije da štamparski obrt bude slobodan.

Predsjednik. Ovaj ću predlog čim prije staviti na dnevni red.

Predao mi je takodjer jedan predlog g. zastupnik Bulić, koji je dovoljno poduprt. — Molim, da ga pročita.

Bulić (*čita*): Neka Visoki Sabor izrazi želju, da Vlada Njegova Veličanstva u tumačenju i uporabljanju zakona 19 aprila 1885 o kongrui, bude postupala na način odgovarajući namjeram zakonodavnih tiela, koja su zakon glasovala, da se naime sbilja poboljša stanje dušobrižnika.

Predsjednik. I ovaj ću predlog staviti čim prije na dnevni red.

G. zastupnik Ljubić predao mi je takodjer jedan predlog, koji je dovoljno poduprt. — Molim da ga čita.

Ljubić (*čita*): Daje se nalog Zemaljskomu Odboru, neka na nadležnom mjestu razbistri istinom i faktičnim stanjem stvari pitanje o glagoljskoj Misi u Dalmaciji, te uznastoji ukloniti slučajne zaprieke mirnomu uživanju te povlastice.

Predsjednik. Staviti ću ga takodjer na dnevni red u jednoj od dojdućih sjednica.

Častni zastupnik D.r Klaić predao mi je takodjer jedan predlog, koji je dovoljno poduprt. — Molim, da ga čita.

D.r Klaić (*čita*): Neka izvoli Visoki Sabor zaključiti: Na svetkovanje i uspomenu sretnog goda četrdesetogodišnjice Vladanja Njegova Veličanstva, koji pada u dojdućoj godini 1888, u znak vjernosti i privržnosti prama premilostivome Svome Caru i Kralju, Sabor Kraljevine Dalmacije odlučuje ustanovljenje posebne Zaklade za jedan ili dva stipendija za više obrtničke nauke, i u tu svrhu daje nalog svome Odboru Zemaljskomu:

1. Da toj Zakladi opredieli iznos od fior. 7200 pisane vriednosti Obveznica državnog konsolidiranog duga, od blagajničkih preostataka zemaljske Zaklade;

2. Da posebnom okružnicom pozove sve Občine u Zemlji neka toj Zakladi doprinesu od svoje strane istom namjerom svetkovanja i uspomene sretnog goda četrdesetogodišnjice;

3. Da shodnim putem postigne kod Njegova Veličanstva previšnju dozvolu da ova nova Zaklada nosi Njegovo prejasno Ime.

Predlažem, da se ovaj predlog, koji je sasvime jednostavan, stavi odmah sa dnevni red, i da se pretresa u prvom i drugom čitanju.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu g. D.ra Klaića? — Nitko — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina.*) — Predlog je formalni primljen.

Pitali tko rieč u prvom čitanju predloga g. D.ra Klaića?

D.r Klaić. Dvie tri rieči samo da obrazložim svoj predlog.

Predsjednik. G. predlagatelj D.r Klaić ima rieč.

D.r Klaić. Pošto sve pokrajine na različitih strana naše carevine odlučiše, da dobrotvornimi ustanovami svetkuju ovaj sretan god četrdesetgodišnjeg vladanja Njegova Veličanstva, svog vladara, tako ja mislim da i naša Dalmacija, premda mala zemlja i siromašna, neima izostati ostalim, i da na sretno učestvovanje u veselje toga dana ustanovi zakladu u dobre svrhe. Mi smo predlagatelji izabrali, da se ustanovi jedna zaklada za više obrtničke nauke. Za te nauke neimamo medju našimi zemaljskimi zakladami nikakva štipendija. Naravska je stvar, da su nam te nauke i nuždne tim više, što se po današnjem smjeru uprave nastavne ide za tim, da se umanji broj tako zvanih srednjih pripravnih škola, a da se više razšire obrtnički nauci, kao što smo čuli od Vladina povjerenika na upit g. Predsjednika. I ako brzo doživimo u Dalmaciji na sreću obrtnički zavod, biti će nuždno da se naša mladost pripravi, da može u tom zavodu predavati, a u tu svrhu misli pomoći ova zaklada štipendijska. Jedan dio blagajničkih preostataka zemaljske zaklade, kako je Gospodi dobro poznato, uložen je u obveznice, a mi predlažemo, da se od toga odieli svota od fior. 7.200, u obveznicami državnog konsolidiranog duga i stvori zaklada nova u svrhu gori kazanu. Ta bi Zaklada s vremenom porestla doprinescima občinâ, koje bi pozvane bile, da ovoj zakladi doprinesu. Ovo je u kratko obrazloženje predloga i način, kako da se izvede, i ja ga preporučam Visokomu Saboru.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u prvom čitanju? — Nitko — Hoće li g. predložitelj D.r Klaić koji formalni predlog staviti?

D.r Klaić. Predlažem, da se predje i na drugo čitanje ovog predloga.

Predsjednik. Pita li tko rieč ob ovom formalnom predlogu? — Nitko — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja pristaju na to, da se predje na drugo čitanje predloga, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč u drugom čitanju? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog. — Molim g. predložitelja, da čita predlog.

Dr. Klaić (*čita*).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju predlog ovaj kako je sada pročitan, neka izvole ustati. — (*Svi*). — Primljeno jednoglasno.

Prelazim na dnevni red. — Prva točka dnevnoga reda glasi: Izvješće Financijalnog Odbora o ustanovljenju zaklade za vanredne potrebe bivšeg okružja Dubrovačkog.

Izviestitelj Financijalnog Odbora g. D.r Cingrija, molim da čita izvješće.

D.r Čingrija (*čita*).

Visoki Sabore!

Financijalni Odbor uzeo je u pretres izvješće Slavnog Odbora Zemaljskog 29 novembra t. g. Br. 5137 o upotrebljenju *zaklade za vanredne potrebe bivšeg okružja dubrovačkog.*

Odbor financijalni nema česa da prigovori načelu, da zakladna glavnica ostane za unaprijeda netaknuta; kako ni tomu da svaki dobitak iste bude upotrebljen za vanredne potrebe nekadanjeg dubrovačkog okružja.

Za ono pako što se tiče ulaganja godišnjijeh dobitaka u javne radje, Financijalni Odbor misli da kad bi Visoki Sabor to dozvolio, svako uzmnoženje iste glavnice ostalo bi za uvjek prekinuto; što ne cijeni da bi shodno bilo preporučiti, jer, na neki način, to bi se protivilo istoj naravi ove zaklade u obće, a poglavito onomu načinu ostvarenja, po kome dotična glavnica ograničena u početku svome postepeno, uglavničenjem godišnjijeh dobitaka, dospjela je do sadašnje prilične svote od 41.150 fior. u javnim obveznicama, i fior. 177:25 u gotovu novcu.

Shvaćajuć tako stvar, Financijalni Odbor, i uvažujuć mnenje Slavnog Zemaljskog Odbora, to jest da, po svoj prilici, i unaprijeda kao dosad, samo mali dio dohodaka biti će uložen u one vanredne potrebe, za koje je zaklada osnovana bila, prima u načelu predlog da isti mogu se upotrebiti i u druge svrhe na javnu korist; ali to samo u nekoj opredieljenoj mjeri, koja se nebi smjela prekoraciti. To jest da samo dvije trećine istih mogu biti na taj način uložene, dok treća trećina mora biti upotrebljena na sve to više uzmnoženje glavnice.

Smatrajući stvar tako, Odbor Financjalni predlaže da Visoki Sabor zaključi:

I. Glavnica zaklade za vanredne porebe bivšeg okružja dubrovačkog ima ostati netaknuta.

II. Dobitci iste glavnice imaju se upotebiti za vanredne potrebe rečenog bivšeg okužja dubrovačkog na korist siromašnog pučanstva.

III. U koliko godišnji dobitci nebudu upotrebljeni u navedenu svrhu, dvije trećine istih mogu se uložiti u javne radje, dok treća trećina mora biti upotrebljena na uzmnoženje zakladne glavnice.

U Zadru, 7 decembra 1887.

Od Financijajnog Odbora

Predsjednik
Bulat

Izviestitelj
Čingrija.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Molim g. Izvjestitelja da čita predloge Financialnog Odbora, da jih stavim na glasovanje.

D.r Čingrija. Hoćeli se glasovati jedan po jedan?

Predsjednik. Jedan po jedan.

D.r Čingrija (*čita I. predlog*).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju prvi predlog Financijalnog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina.*) — Primljeno. — Drugi predlog.

D.r Cingrija (*čita II.*).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju i ovaj drugi predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Treći predlog.

D.r Cingrija (*čita III.*)

Predsjednik. Pitali tko rieč?

D.r Klaić. Pitam ja.

Predsjednik. G. D.r Klaić ima rieč o trećem predlogu.

D.r Klaić Ovdje bi molio Visoki Sabor, da izvoli uzpostaviti prijašnji predlog Zemaljskog Odbora u koliko se tiče javnih radja vodovodnih. U predlogu Zemaljskog Odbora bilo je rečeno „javne radnje, poglavito na uredjenje vodâ i bujica". Pošto je to od najveće važnosti, molio bi stoga, da to bude umetnuto u ovaj predlog.

D.r Čingrija. Kada se daje Zemaljskom Odboru na razpoloženje ova glavnica bez točnog označenja cilja u koji se može s njome razpolagati, činilo mi se je, da ta preporuka njekako nije potrebita, pošto s njome može razpolagati u tom poslu. Ipak i neima s moje strane protivnosti, da se u smislu častnog zastupnika Klaića popuni predlog, kada se moji drugovi nebi protivili.

Presjednik. Dobro! — Stavljam na glasovanje treći predlog Financijalnog Odbora popunjen izpravkom g. zastupnika D.ra Klaića. — Molim g. izviestitelja, koji pristaje na taj izpravak, da čita treći predlog popunjen onima riečima.

D.r Cingrija *(čita)*.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju i treći predlog Financialnog Odbora ovako izpravljen, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim na drugu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Financijalnog Odbora o udieljenju godišnje odgojbine kćerima pokojnoga liekara prvenca D.ra Vicka Ergovca.

Izvjestitelj Financijalnog Odbora g. zastupnik Duboković, molim da čita izvješće.

Duboković (*čita*):

Br. 63.

Visoki Sabore!

Po propisima paragrafa 78 i 81 Pravilnika za umirovljenje državnih činovnika i providjenje njihovim potomcim, po kojima se vlada i Odbor Zemaljski u doznačenju dotičnih mirovina i podpora, Marica i Katica, obe sirote pokojnog D.ra Vicka Ergovca liečnika prvenca Zadarske Bolnice, prva od 12 a druga od 9 godina, nebi imale pravo na uživanje godišnje odgojbine, koju Gospodja Andrina njihova mati za njih prosi.

Ali pošto je ista Gospodja u svojoj molbenici dokazala potrebu te podpore za odgojbu svoje sirote, Financijalni Odbor obzirom na odlične zasluge oplakanog pokojnika, i na način kojim je on revno, umno i duševno vršio, dočim je mogao, svoju sluzbu, časti se predložiti Visokom Saboru:

nek izvoli, počamsi od prvog Studenoga tekuće godine, udieliti putem milosti godišnju odgojnu podporu od 60 fiorina svakoj od dviu sirota pokojnog D.ra Vicka Ergovca i to doklen se udadu ili stignu osamnaestu godinu.

Od Financjalnoga Odbora

Zadar, 4 Prosinca 1887.

Predsjednik
Bulat

Izviestitelj
Duboković

Predsjednik. Razprava je otvorena o predmetu. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog Financijalnog Odbora, koji glasi...

Duboković *(čita)*.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog Financijalnoga Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim na treću točku dnevnoga reda, koja glasi: Prvo čitanje izvješća Zemaljskoga Odbora o pobiranju nekih nameta u korist obćine Spičanske.

Izviestitelj Financijalnoga Odbora g. zastupnik Duboković, molim da čita izvješće.

Duboković (*čita*).

U koliko se radi o predmetu od velike važnosti, a zakasnenje odobrenja prouzrokovalo bi mnogo neprilika ekonomičkih obćini Spičanskoj, stoga predlažem, da se predje na drugo čitanje.

Predsjednik. Pitali tko rieč u prvom čitanju? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje formalni predlog g. izviestitelja Financijalnoga Odbora, da se još danas predje na drugo čitanje predloga. — Ona Gospoda, koja pristaju na to, neka izvole ustati. — (*Većina.*) — Prelazim na drugo čitanje. — Pitali tko rieč u drugom čitanju? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog Financijalnog Odbora, koji glasi:

Duboković (*čita*): Neka se dozvoli Občini Spičanskoj produženje za drugih pet godina, počamši od 1. januara 1888, odredbine na prodaju nazmjerke i na ukonobljenje vina i žesti, a to u razmjerju od fior. 1:50 na svaki ektolitar vina, a od fior. 3 na svaki ektolitar žeste, pod uvjetim sadržanim u Oznani c. k. Dalmatinskog Namjestništva 20 ožujka 1882 Br. 3947 (P. L. Z. god. 1882 kom. XI. br. 20 str. 58).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj zaključak predložen po Financijalnomu Odboru, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Ovaj zaključak je primljen.

Prelazim na četvrtu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Odbora Zemaljskoga o izboru zastupnika Trgovačko-Obrtničke Komore Splitske.

Izviestitelj Zemaljskoga Odbora, g. zastupnik D.r Klaić, molim da čita izvješće.

D.r Klaić (*čita*):

Br. 5230.

Visoki Sabore!

Dana 1. tekućega Prosinca bi obavljen naknadni izbor zastupnika na Zemaljski Sabor za izborni kotar Obrtničke i Trgovačke Komore Splitske. Izboru pristupiše 10 članova Komore, i jednoglasno bi izabran Gospodin Ravnatelj Više Realke u Splitu Lovro Borčić.

Proti izboru nema utoka; spisi su svi u redu, i Zemaljski Odbor ima čast predložiti:

Nek izvoli Visoki Sabor primiti kao Zastupnika Obrtničke i Trgovačke Komore Splitske Gosp. Lovru Borčića.

Zadar, 7 Prosinca 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izvjestitelj
Klaić.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje predog Odbora Zemaljskoga, koji glasi...

D.r Klaić (*čita*).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, kako je sada pročitan, neka izvole ustati — (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim na petu točku dnevnoga reda, koja glasi: Riešenje molbenica.

Izvjestitelj Molbeničkog Odbora, častni zastupnik Ljubić, molim da čita izvješće.

Ljubić. Br. 68. — Družtvo pripomoćno za potrebne učenike prava u Beču „Unterstützungs-Verein“ prosi pripomoć.

Molbenički Odbor predlaga: neka se rečenom pripomoćnom družtvu za potrebne učenike prava u Beču udieli fior. 20 pripomoći.

Predsjednik. Razprava je otvorena o predlogu. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkoga Odbora, koji glasi...

Ljubić. Neka se pripomoćnom družtvu za potrebne učenike prava u Beču udieli fior. 20 pripomoći.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Ljubić. Br. 84. — Seljani Žeževice, Zadvarja, Slimena, Kostanja i Pregradja prose pomoć za gradnju mosta na „Stupam Cetinjskim“.

Iztočni kraj Omiške občine, po zemljištu, podnebju i radinosti naroda, obiluje raznovrstnim plodom; a ipak mu se nepomiče surazmjerno blagostanje, jer riekom Cetinom odsječen od svieta i od bližnjih tržišta, kud bi svoje proizvode mogao udati. Spas bi tomu narodu bio komad mosta na „Stupam Cetinjskim“, jer bi ga privezao krajini Omiškoj, Makarskoj i Imotskoj. Ako to nebi bio most na kakvoj državnoj ili pokrajinskoj cesti, ali bio bi tičak državne ceste „Makarska-Zadvarje“ i pokrajinske „Šestanovac-Aržano“.

Netreba tu kakva velika mosta, nego oma-

njeg i od nižeg troška, a narod se je obvezao na ogromne žrtve u tu svrhu. Uvaživ to, molbenički Odbor predlaga: Neka se prošnja izruči s preporukom Zemaljskomu Odboru.

Predsjednik. Razprava je otvorena o predlogu. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkoga Odbora, koji glasi...

Ljubić. Neka se prošnja seljana Žeževice, Zadvarja, Slimena, Kostanja i Predgradja za pripomoć u gradnju mosta na „Stupam Cetinjskim" izruči s preporukom Zemaljskomu Odboru.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Ljubić. Br. 56. — Kate udovica Paštrović prosi povišenje milostinje. Ova udovica učiteljeva ima milostinju od fior. 5 mjesečnih, sada ponavlja prošnju, i pita, da bi joj se milostinja povisila. Molbenički Odbor predlaga: Neka se preko prošnje ove predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je otvorena ob ovom predlogu. — Pitali tko rieč. — Nitko — Razprava je zatvorena.
Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkoga Odbora, koji glasi...

Ljubić. Neka se preko prošnje Kate udovice Paštrović za povišenje milostinje predje na dnevni red.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Ljubić. Br. 57. — Nikola Franjol pita povišenje podporine iz zaklade „Iznemogli vojnici".
Vidiv da Nikola Franjol poteže podporine fior. 60 godišnjih, svota najveća, koja se iz dotične zaklade udieljuje i doznačuje, Molbenički Odbor predlaga: Neka se preko ove prošnje na dnevni red predje.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč ob ovom predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena.
Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkoga Odbora, koji glasi...

Ljubić. Neka se preko prošnje Nikole Franjola za povišenje podporine predje na dnevni red.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Ljubić. Br. 76. — Udovica pokojnog liečnika ravnatelja bolnice Dubrovačke Augusta Kaznačić, prosi povišenje mirovine.
Jamačno bijaše ovoj udovici po zakonu odmjerena mirovina, koju ona i uživa; stoga Molbenički Odbor nenahodi, da od zakona odstupa, i predlaže: Da se preko prošnje Auguste udovice Kaznačić za povišenje mirovine predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je otvorena ob ovom predlogu. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.
Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkoga Odbora, koji glasi...

Ljubić. Da se preko prošnje Auguste udovice Kaznačić za povišenje mirovine predje na dnevni red.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Ljubić. Br. 83. — Učitelj Pavao Vučenović prosi pripomoć.
Uzrok radi kojega je Molbenički Odbor slične prošnje odbijao i dosada jest taj, jer zaklada pokrajinska providja ovim sličnim potrebam u računu učionskom, a zakladom pa upravlja pokr. uč. Vieće; stoga Molbenički Odbor predlaga, da se i preko prošnje Pavla Vučenovića predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je ob ovom predlogu otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.
Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkoga Odbora, koji glasi.....

Ljubić. Da se preko prošnje učitelja Pavla Vučenovića za pripomoć predje na dnevni red.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno.

Ljubić. Umirovljeni učitelj Ante Kačić-Terzić prosi povišenje mirovine.

Ovomu učitelju bijaše odmjerena mirovina po zakonu; nego pošto je bio presjekao službu nekoliko godina, nije mu pokrajinsko učionsko vieće službu tu ubrojilo u mirovinu. Taj čovjek nije mogao dokazati onda, da je bez svoje krivnje prekinuo službu, i sada bi kušao, da to dokaže. Ako ima dokaza, timi dokazi morao bi se uteći na nadležnu pokrajinsku vlast, a kada bi mu nadležna pokrajinska vlast bila po njegovomu mnenju krivo učinila, mogao bi se uteći napred, i jedino nakon toga pokušati u Sabora za milost. Radi tih razloga predlaže Molbenički Odbor: Da sa preko prošnje umirovljenoga učitelja Ante Kačić-Terzića za povišenje mirovine predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je otvorena ob ovom predlogu. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glzsovanje predlog Molbeničkoga Odbora, koji glasi....

Ljubić. Da se preko prošnje umirovljenoga učitelja Ante Kačić-Terzića za povišenje mirovine predje na dnevni red.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Ljubić. Br. 82. — Tomica udova Marinović prosi kakvu milostinju.

Ovo je majka jednog pokrajinskog učitelja, i scieni da bi se radi toga odnošaja moralo imati milosrdja na njezino uboživo, i udieliti joj pripomoć.

Molbenički Odbor smatrajuć, da taj odnošaj nenanosi dužnosti pokrajinskoj zakladi, predlaže: Neka se preko prošnje Tomice udove Marinović za milostinju predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je otvorena ob vom predlogu. — Pitali tko rieč? — Nitko — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkoga Odbora, koji glasi....

Ljubić. Da se preko prošnje Tomice udove Marinović za milostinju predje na dnevni red.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većna*). — Primljeno.

Ljubić. Br. 23. — Dušobrižnik bolnice u Šibeniku prosi povišenje plaće.

Molbenički Odbor nenahodi uzroka, radi kojega bi preporučio molbenicu, niti učinio u smislu iste kakva predloga, nego predaže: Da se preko prošnje dušobrižnika bolnice u Šibeniku za povišenje plaće predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje predlog Molleničkoga Odbora, koji glasi.....

Ljubić. Da se preko prošnje dušobriznika bolnice u Šibeniku za povišenje plaće predje na dnevni red.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog neka izvole ustati. — (*Većna*). — Primljeno.

Ljubić. Br. 60. — Mihajlo Dragolović grčko-iztočni paroh Zadarski prosi povišenje nagrade, za službu u Bolnici.

Molbenički Odbor nenahodi uzroka, da predloži povišenje nagrade od fior. 120, što dan danas uživa rečeni prositelj; stoga predlaže: Da se preko prošnje paroha Zadarskoga Mihajla Dragolovića za povišenje nagrade predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je ob ovom predlogu otvorena. Pitali tko rieč?

Kulišić. Pitam ja.

Predsjednik. G. Zastupnik Kulišić ima rieč.

Kulišić. Istina je, da je povišena podpora parohu Zadarskomu na 120 fior. Ali kada je to povišenje sliedilo, nije se uzelo obzir na veći trošak što ga taj paroh ima prenešenjem bolnice iz grada u Arbanase udaljene, jer on 120 for. na godinu troši za kočije, kada ga bolestnici u bolnicu zovu. Obzirom dakle na veći trošak i obzirom na sveštenički ugled molio bi Visoki Sabor, da bi mu povisio podporu od 120 for. na 160 for. godišnjih.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Ljubić. Pitam ja.

Predsjednik. Izviestitelj Molbeničkoga Odbora g. zastupnik Ljubić ima rieč.

Ljubić. Ja nebi mogao pristati na povišenje. Moram napomenuti Vis. Saboru, da je rečeni prositelj primao fior. 80 godišnje nagrade, a da mu je nedavno, baš obzirom na taj trošak, što ga ima prevažanjem, povišena nagrada na fior. 120, za jednu trećinu dakle više. Nesmatram da je to izpod dostojanstva da ima fior. 120 mjesto 160. U tome nenahodim nikakva razloga, jer razmjerno tako služi i dušobrižnik katolički, koji postoji kod te bolnice. Zato ostajem kod predloga Molbeničkoga Odbora, da se preko prošnje na dnevni red predje.

Predsjednik. Naravski, da ima prednost predlog Molbeničkoga Odbora u toliko, u koliko predlaže, da se preko ove prošnje na dnevni red predje. Staviti ću dakle prije na glasovanje predlog Molbeničkoga Odbora, a ako ovaj nebi bio primljen, staviti ću onda na glasovanje predlog g. zastupnika Kulišića, koji je dovoljno poduprt.

Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkoga Odbora, koji glasi . . .

Ljubić. Da se preko prošnje paroha Dragalovića za povišenje nagrade predje na dnevni red. —

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog Molbeničkoga Odbora, kako je sada pročitan, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno. — Time pada predlog g. zastupnika Kulišića.

Ljubić. Neima više riešenih prošnja.

Predsjednik. Prelazim na šestu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Odbora financijalnog o proračunu poljodjelske zaklade za godinu 1888.

Izviestitelj financijalnog Odbora i predsjednik istoga Odbora g. zastupnik Dr. Bulat, molim da čita izvješće.

Dr. Balat *(čita)*.

Br. 70-S.

Visoki Sabore!

Namjerom da pruži priliku Visokome Saboru, da može izreći svoje mnenje o upotrebljenju dohodaka poljodjelske Zemaljske Zaklade, Slavni Odbor Zemaljski predstavlja nam za prvi put proračun gorispomenute zaklade za dojduću godinu 1888.

Dohodci te zaklade iznašaju fior. 16400, od kojih 4536 od kamata obveznica i drugih papira sačinjavajućih glavnicu one Zaklade, i 11850 fior. od globa, koje će se po prilici utjerat preko godine od šumarskih prekršaja.

Troškovi poljodjelske zaklade su proračunani u iznosu od fior. 16400, a od ovih 10400 fior. već je namienjeno u razne stalne potrebe, koje svakako treba namiriti, jer za ove Zemaljski Odbor, po običaju prošlih godina, drži se obvezan.

Ostaje još svota od fior. 6000, i ovi su namienjeni za promaknuće poljodjelstva u obće, i za uglavničenje.

Ali poklen je Slavni Odbor Zemaljski sastavio proračun o kojem se radi, prispjelo je jedno izvješće ravnateljstva Poljodjelskoga Zavoda u Gružu, iz koga proiztiče da svota od fior. 180 što plaćaju pojedini pitomci, ili Občine za njih, prikazala se je nedostatna za podmiriti troške i doskočiti svim njihovim potrebam.

Pošto u istom izvješću nije točno naznačeno kolika će bita potreba na pokriće ovog manjka, jer nije Ravnateljstvo moglo još prikazati potanko izvješće, nebudući još zatvoreni računi za tekuću godinu; a s druge strane imamo već obaviesti o napredku i dobrom uspjehu ovog Zavoda, Financijalni Odbor, uvjeren je da isti Zavod odgovara

podpuno svome cilju, i s toga da zaslužuje da mu bude zajamčen obstanak.

Pošto dakle ostaje razpoloživa svota od fior. 6000, i pošto poljodjelska Učiona u Gružu jest jedini poljodjelski Zavod u našoj pokrajini, u kojem se može naša mladež odgojiti u ovoj struci, Financijalni Odbor, namjerom da ga podupre još bolje, cieni da bi pristojno bilo doznačiti mu jednu svotu na naknadu viših trošaka zavoda, za uzdržavanje upitomaca — a na to baš smiera predlog pod Br. 2.

S toga Financijalni Odbor časti se predložiti Visokom Saboru:

1. Nek izvoli odobriti proračun poljodjelske zemaljske Zaklade za godinu 1888, kako je bio predstavljen od Slavnog Odbora Zemaljskoga izvješćem 9. studenoga 1887 Br. 4803;

2. Nek Visoki Sabor izvoli primiti sliedeći zaključak: „Daje se nalog Zemaljskome Odboru, neka se dogovori sa Ravnateljstvom poljodjelske učione u Gružu glede potrebe za uzdržanje pitomaca, i po primljenim podatcim doznači godišnji doprinesak ovim troškovim, a to do skupnog iznoska od fior. 800."

Zadar, 7. Prosinca 1887.

Od Financijalnog Odbora Saborskog

Predsjednik-izvjestitelj
Bulat.

Predsjednik. Obća je razprava otvorena o proračunu poljodjelske zaklade za godinu 1888. — Pitali tko rieč? — Nitko. Obća je razprava zatvorena.

Stavljam na glasovanje sada predlog financijalnog Odbora, da se predje na posebnu razpravu predračuna poljodjelske zaklade za god. 1888.

Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno. Prelazim na posebnu razpravu. — Molim gosp. Izviestitelja da čita potrebštine točku po točku.

Dr. Bulat. *(Čita točku 1)*.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko.

Dr. Bulat. *(Čita točku 2)*.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko.

Dr. Bulat. *(Čita točku 3.)*

Predsjednik. Pitali tko rieč o točki trećoj? Nitko.

Dr. Bulat. *(Čita točku 4.)*

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko.

Dr. Bulat. *(Čita točku 5.)*

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko

Dr. Bulat. *(Čita točku 6)*.

Predsjednik. Pitali tko rieč o točki šestoj? Nitko.

Dr. Bulat. *(Čita točku 7)*.

Predsjednik. Pitali tko rieč o točki sedmoj? Nitko.

Stavljam na glasovanje točke 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 7 potrebština poljodjelske zaklade za godinu 1888 u ukupnoj svoti od fior. 16.400.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj iznos, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno. — Pokriće.

Dr. Bulat. *(Čita točku 1, 2 i 3 pokrića.)*

Predsjednik. Pitali tko rieč o pokriću, 1, 2 i 3 točki?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. Il sistema che venne adottato in quest' eccelsa Aula di trattare gli affari con sovverchia sollecitudine, non mi fa possibile di scendere a dettagli, ciò che avrei pur desiderato di fare relativamente alla partita VII, concernente una spesa di fior. 6000 pel titolo „acque". Non posso però a meno di prendere la parola, riguardo ai mezzi di cuoprimento, posta 3. Essa rappresenta il complesso di multe che starebbero a carico dei trasgres sori della legge forestale. Voler

mantenere un fondo con un mezzo così poco soddisfacente, non è certo un conforto per chi rappresenta gli interessi della popolazione agricola, tanto più tra noi dove sappiamo che i coloni non hanno quella coltura, quelle cognizioni che li tengano lontani dalle infrazioni delle leggi. 11850 fiorini di penalità in un fondo il cui complesso ascende a 16400 fior., è qualche cosa di orribile. Io non conosco, non sono in grado di sapere i dettagli di questa rubrica ; mi venne però detto che le multe arrivano fino ad importi favolosi, a 200, 300 fior. Ciò, per quanto sia agiata una famiglia di agricultori, rappresenta una rovina per la stessa. Seppi del pari che raccomandazioni severe vengono impartite agli uffici esecutivi, perchè le pensalità vengano subito riscosse. Ciò a mio avviso, anzichè giovare all' agricoltore, gli porta danno e rovina la famiglia di coloro che sono chiamati a soddisfare ad un bisogno della società, a coltivare la terra. Nelle condizioni in cui mi trovo, non mi concreterò in una proposta, ma mi limiteró a fare una raccomandazione alla Giunta Provinciale, che vegga cioè nell' anno che ci sta dinanzi se per la prossima sessione non sarebbe necessario proporre una modificazione alla legge provinciale ora vigente, per diminuire i gravi danni che ne derivano alle famiglie agricole. Apprezzo altamente il principio di far rispettare i frutti che costano sudori e denari non pochi, ma il prendere in qualche considerazione le condizioni morali ed economiche delle famiglie agricole, non è al certo cosa spregevole. In questo senso mi limito a fare una raccomandazione all' Eccelsa Guinta Provinciale.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o trećoj točki pokrića „Globe od šumarskih prekršaja ?“

Kulišić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Kulišić imade rieč.

Kulišić. Kada bi stao, Visoki Sabore, govoriti o šumskoj upravi u Dalmaciji, nebi imao rieči dosta dovoljno za moći kuditi šumsku upravu u našoj pokrajini; ali se za sada pridružujem preporuci g. zastupnika Bajamonti-a, i istu ću preporuku snjime učiniti Vis. Saboru.

Globe koje se udaraju za šumske prekršaje jesu posve težke, upravo posve težke za naš narod. Te su globe dotjerale već neke obitelji — osobito u planinskih občina — do prosjačkog štapa, i mogu Vam jamčiti, da imade u mojoj obćini već tri obitelji, koje su sbog tih globa odselile. To se dogadja s toga, što je posve mali nadzor nad činovnici šumskimi ili bolje rekuć nad lugari tako, da se tužbe radi šumskih prekršaja na žalost iznašaju većim dielom s toga, što se od strane vlasti šumske a naročito od strane pokrajinskog nadzornika šumskog g. Zigmundovsky-a, kada putuje kroz Dalmaciju, nalaže obćinskim šumarom, da ovi imadu nalagati lugarom, da svakog mjeseca imadu donieti najmanje 30 tužaba o šumskih prekršaji, i ako nebi najmanje 30 tužaba primio, dotični je lugar svrgnut kao nezaslužan povjerenja. Pitam, Gospodo, jeli to moralan nalog? Usljed toga ti naši lugari iznieti moraju 30 tužaba, te se moraju izmisliti samo što god da neizgube njihovu službu, te se dogadja tako, da su podnešene krive tužbe. Stranka oštećena tuži se, šalje utok na namjestništvo, i vidio sam takovih više tužaba i utoka na namjestničtvo, ali nijedan uvaženi ; ili da je bar namjestničtvo naredilo, dotičnoj vlasti da se iztraga zavede, tko tuži i jeli moguće da se pravo tuži, te tako ti lugari tuže što više mogu, a najviše pravedne. S toga, uz preporuku koju je častni Dr. Bajamonti učinio, tako dobro preporučam, da se visoki Odbor bavi o preustrojstvu te lugarske službe da bude na način žandarmerije i drugih javnih organa uredjena, i bolja pažnja da bude. Drugo nemam reći.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Trigari. Domando la parola.

Predsjednik. Častni zastupnik vitez Trigari imade rieč.

Trigari. A questo proposito delle multe forestali starò io pure coll' onorevole Dr. Bajamonti e col signor Kulišić mio caro collega. Io devo osservare che questa è una demoralizzazione — e la più grande imposta che

abbia la provincia dove vi sono boschi, sono queste multe. È necessario si provveda onde alleviare queste popolazioni e studiare un sistema diverso per stabilire le multe. Io posso assicurare che alcuni villici del comune di Zara hanno dovuto vendere tutti i loro animali e non sono ancora arrivati a pagare l'intera multa, perchè l'importo di 11700 e tanti fiorini è un'inezia in confronto a quello che devono ancor pagare. Vi sono luoghi che dèvono pagare migliaia di fiorini e non potranno farlo senza vendere tutta la loro sostanza e trasferirsi quindi in altro luogo, come bene disse l'onorevole Kulišić. È una legge che impone queste multe, è vero, e noi dobbiamo rispettarla — ma quando si vedono intere popolazioni rovinate, tanto noi quanto il Governo si deve pensare a mettervi riparo, altrimenti avremo la rovina economica della provincia. Se l'autorità politica insisterà colle multe, nessuno dei villici andrà esente da tale rovina. Io posso citare nomi, ad esempio certo Opačić che dovette vendere tutti i bovi — e perciò anch'io trovo di raccomandare che si studi un mezzo che valga ad alleviare la popolazione da questa grave imposta.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Čingrija. Pitam ja.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Čingrija imade rieč.

Dr. Čingrija. Ja baš nisam danas namjeravao u ovom predmetu govoriti, ni uzeti rieč u dotičnoj razpravi. Ali ipak kao član financijalnog Odbora, kojemu je na pretres bila podata ova proračunska osnova, mislim, da sam nekako dužan na prigovore, što su se podigli u ovom visokom Saboru, nešto reći, na neki način na opravdanje postupka Odborova. Prigovori, koji su podignuti ovdje, jesu različite naravi. Neki se tiču organa, koji su pozvani, da vrše ovaj zakon u našoj pokrajini, a neki drugi podignuti su baš protiva zakonu istom, te govore, da taj zakon nije nama prikladan. To posljednje mnenje i ja baš donekle dielim. Što se pako tiče poslovanja Odborova u ovom poslu, kada nije iztaknuo te mane, o kojih je dosada govor bio, mislim da je podpuno opravdano. Mi smo u Odboru financijalnom imali pred sobom jedno pitanje posve financijalne naravi. Globe o kojih je bio govor, osnovane su u zakonu i pošto su dakle preliminarane u onoj svoti, financijalni Odbor u to ulaziti nije mogao. To se vidi iz toga, da je naše postupanje posve korektno bilo. Ali od gg. predgovornika nije nijedan učinio konkretni predlog, nego častni zastupnik Dr. Bajamonti i drugi, koji su o tom govorili, samo su preporučili Odboru Zemaljskom, da nešto učini, kako bi se ove globe ublažile, ali ipak nenavode načina, što bi se moglo učiniti; jer su zato izvršujući organi, oni imadu to vidjeti, i oni su, koji upotrebljavaju zakon. Ako je istinita ona stvar, koju je iztaknuo častni zastupnik Kulišić; ako su istinite one naredbe, što bi jih davao onaj nadzornik ove struke u Dalmaciji, kada prolazi po našimi kotarim, to je posao Vlade, jer to bi bila zloporaba uredovne vlasti, pak neka Vlada vidi, što ima činiti u tom slučaju, ako je to istinito.

Neka se zakon vrši, to je liepo; ali kada se vrši prama nevoljnicima, koji krše zakon, neka se i prema činovnicima takodjer vrši. (*Odobravanje.*) To sam htio opaziti na opravdanje postupka Odbora financijalnog.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. Sono ben lieto di aver sollevato una discussione oggettiva su argomento tanto importante. Prima di tutto mi sento in dovere di farmi interprete dell' intenzione dei due colleghi che hanno condiviso le mie idee e di dichiarare, che nessuno ebbe in mente di accusare il Comitato finanziario di imprevidenza o leggerezza. Come bene disse il Dr. Cingria, il Comitato si trova dinanzi ad una legge positiva. Nella formazione del preventivo si prendono le cifre degli anni anterioni, e si addotta quindi la media che ne risulta. Ma naturalmente le cose dette dagli onorevoli Kulišić e Trigari non possono a meno di allarmare e spingermi ad insistere perchè con tutta seriatà la Giunta

Provinciale voglia occuparsi di così importante argomento e portare nella prossima sessione i risultati dei suoi studii e delle sue cure. — L'importo derivante dalle multe non può esser riguardato che quale una misura fiscale o quale misura di garanzia. Quanto a quest'ultima disse bene l'onorevole Kulišić che ci sono altri mezzi per salvare le foreste dai danni: — come misura fiscale poi io assolutamente l'escludo — è una cosa orribile, immorale, che non può esser tollerata in alcun paese civile, che i mezzi di cuoprimento di un fondo, per quanto sante e nobili possano essere le intenzioni, sieno desunti dall'inscienza di povera gente che nè per coltura, nè per intelligenza è al caso di discernere la gravità dell'azione. Se gli agricoltori condannati a vivere sotto la sfera del cocente sole in mezzo a stenti e fatiche, sopportando ad ogni momento nuovi guai, se in mezzo a queste deplorevoli condizioni sono tratti a toccare le foreste, magari per riscaldare la fibra del loro corpo, io credo che ciò non sia tale colpa, tale errore da dover esser colpita da pene così gravi quali quelle che vengono attivate in proposito. — Un interesse generale non potrebbe ammettersi, poichè per ciò che disse l'onorevole signor Trigari e che mi constava già per dichiarazione di altre persone, se si giova agli interessi forestali, si nuoce altamente ad interessi ben più alti e positivi, quali quelli dell' agricoltura e della pastorizia.

In questo senso io insistito più che mai si preghi l'Eccelsa Giunta di occuparsi seriamente di quest' argomento e di portarci nella prossima sessione il risultato dei suoi studii.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Vladin povjerenik Pavić. Molim za rieč.

Predsjednik. Vladin povjerenik Dvorski savjetnik plemić Pavić imade rieč.

Vladin povjerenik Pavić. Prve molbe glede globa postupaju u okviru zakona i naredabe; isto tako i Namjestničtvo. Što se kaže o šumskom nadzorniku g. Zigmundovskomu, može biti da je jedan ili drugi lugar to kazao, ali bez dokaza, ja velim, da je to sasvim nemoguće.

Kulišić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik Kulišić imade rieč.

Kulišić. O mojem navodu, što sam prije iztaknuo, da g. pokrajinski šumski nadzornik putujuć kroz pokrajinu nalaže, da lugari moraju pribaviti najmanje 30 tužaba na mjesec, jamčim osobno ja i ona osoba kojoj je to pred menom rečeno. Uzrok tolikim globam koje upropašćuju narod nisu lugari nego uprava šumska. Vlast prve molbe neradi na temelju zakona, jer neda vremena niti za opravdanje stranki koja je obtužena; to vam jamčim osobno, jer sam kao načelnik občinski vazda prisutan na razpravi. Kod te moje občine dogodi se, do kotarski poglavar, sazvav stranku na crno djelo kada se tiče šumske razprave, i stranka dodje, te kad joj je rečeno da je učinila šumski prekršaj, stane govoriti: Ja nisam to učinio, ja sam bio taj dan tu i tu, — odvraća stranki: Ne, ne, ja te zato nepitam, nego kaži, jesili nisili to učinio; — a kada stranka hoće opet da odgovori, i razloge da navede, nedopušća joj. nego kaže jednostavno: Platiti ćeš toliko globe a toliko odštete, — koja nije težka, ali su globe užasne i upropašćive za tolike obitelji. Što se tiče druge molbe, namjestničtva, nisam vidio jedan primjer, da je namjestničtvo naredilo da se iztraga povede i da se sasluša jadna stranka, koja je od tuda bila globljena, jer se nije pomnjivo saslušala.

Još je jedan golemi uzrok radi kojega su globe neizbježive, a taj uzrok leži u tome, što činovnici šumski, politička vlast, neće nikada da uzmu u obzir pojedine mjestne okolnosti, nego razgrane mapu katastralnu, te vidiv da je šumski prostor na kojem mjestu, zagaje ga, i na temelju toga postupka narede šumarom kotarskim, koji idu prividno u selo, da taj prostor zagaje bez ikakva obzira na mjestne okolnosti. te što oni odrede, tako je. Tuj nepomažu ni utoci občinski, ni prosvjedi občinski, ako prem se zna, da je u onom selu, gdje je naredjeno zagajivanje, paša, i da će nesretna sudbina postići selo, ako nebude moglo pasti svoje blago. Niti činovnici politički neuzimlju nikada u obzir okolnosti mjestne, niti proučavaju koliko je blaga, niti pitaju dali selo žive pastirstvom, i dali ima dovoljno prostora za pasti blago; nego samo

da se zagaji, i od toga poliču neizmjerne globe. Znam u jednom selu da su i kuću zagajili, te nije moguće da se globam koje su neizmjerne izbjegne, jer nemogu da izbjegnu, usiljeni su prekršaj učiniti; jer čime blago iz kuće izadje vazda u štetu zadje. Ovi neće da proučavaju ekonomičke okolnosti i položaj topografički; njima je, gospodo, dosta da globe, i njihova je najveća zasluga ova, kao za naše šumske strukovnjake, da se koze iztriebe. Zato su, gospodo moja, toliki prekršaji i tolike globe, te bi trebalo predvidjeti, da će našem narodu na mjesto korist od šuma, biti njegovo skrajno upropašćenje.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Izviestitelj financijalnog Odbora imade rieč.

Dr. Bulat. Moj prijatelj Čingrija izcrpio je podpunoma predmet, i ja se podpuno slažem sa onim što je on rekao. Ja žalim, kao što je i žalio častni predgovornik, da je narod obterećen ovimi šumskimi globami; ali mi vidimo da zakon propisuje, da ove globe idu na korist zaklade, te stoga mi nismo ništa drugo učinili, nego smo u proračunu odobrili ono, što je predloženo od zemaljskog Odbora. Ali mi je red primjetiti nešto onomu, što je, čini mi se, izrekao častni zastupnik trgovačke obrtničke komore Zadarske, da se naloži Zemaljskom Odboru, da prouči pokrajinski šumarski zakon i slučajno predloži shodnih preinaka. Vidi se da on nije baš shvatio pravi položaj stvari. Ovdje se radi o šumskom zakonu, u kojem je predmetu nadležno carevinsko vieće, te stoga, ako bi se imalo štogod odlučna učiniti, valjalo bi se obratiti na Vladu. A s moje strane ja bi bio spreman poći u susret onoj strani gospode, preporučujuć Visokom Saboru jednu resoluciju, koja bi smjerala baš na to, da bude preporučeno Vladi, da poslovači šumski budu uporavljivanjem zakona razboritiji u postupku glede šumskih prekršaja. Sada ću sastaviti resoluciju, pak ću moliti g. Predsjednika da ju stavi na glasovanje.

Predsjednik. Dobro. Dotle stavljam na glasovanje 1. 2. i 3. točku pokrića u predračunu poljodjelske zaklade za god. 1888 u ukupnom iznosu od fior. 16.400.

Ona Gospoda, koja pojedine točke i ukupnu svotu pokrića primaju, neka izvole ustat. — *(Većina)*. — Primljeno je pokriće.

Dr. Bulat. Sada molim, dajte glasovati zaključak financijalnog Odbora.

Predsjednik. Izvolite čitati.

Dr. Bulat (*čita*). Daje se nalog Zemaljskomu Odboru, neka se dogovori sa Ravnateljstvom poljodjelske učione u Gružu, glede potrebe za uzdržavanje pitomaca, i po primljenim podatcim doznači godišnji doprinesak ovim troškovom, a to do ukupnog iznoska od fior. 800.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj zaključak onako, kako je sada pročitan, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Zaključak financijalnog Odbora je primljen.

Sada ćemo staviti na glasovanje resoluciju.

Vladin povjerenik Pavić. Na ovu resoluciju ja bi samo to kazao, da šumski poslovači nemaju prava kazniti radi šumskih prekršaja, već da to pravo imadu samo političke oblasti.

Predsjednik. Izviestitelj financijalnog Odbora imade rieč

Dr. Bulat. Pošto sam se dogovorio sa g. Kulisićem, glasila bi sada moja resolucija ovako: Neka se pozove c. kr. Vlada, neka pazi, da se razboritije postupa no dosad pri odmjerivanju globa kod šumskih prekršaja, i neka bolje pazi na okolnosti pojedinih mjesta i na potrebe pastirstva.

Dr. Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Klaić imade rieč.

Dr. Klaić. Danas se je razvila razprava o jednom prevažnom predmetu, kojoj se razpravi za reći pravo je nisam baš danas nadao, misleći, da će biti pri drugom predmetu prigode, da se ob onom govori. Ali kada se je jednom razvila, i sada podnešena jedna resolucija, hoću ja precizirati moje stanovište prema ovom pitanju.

Ako se samo siećate, kako su prvih zasjedanja ovog Visokog Sabora, kojemu pripadam od njegova početka, a meni je još u pameti, dolazile tužbe na sabor glede golotinje naših planina i opustošenja naših šuma. Tu se je vikalo, jadikovalo i pozivala Vlada da pripomogne, te se je govorilo, ako ovako i unapred ostane, da će Dalmacija na jednom postati pustinjom. Vlada sliedeći prije tradiciju Mletačke Vlade, koja je naše šume poharala, probudila se je iz toga sna, i počela nešto raditi u Dalmaciji za pošumljenje. Naravska stvar, da je bilo težko naučiti naš narod, kojega prije nitko nije smetao u haranju i siečenju šume i vadjenju panjeva, na vršenje zakona šumskog. kada se je počeo uvadjati. Naravska stvar, da se kod čovjeka neuka u vršenju novog zakona, koji je proti običaju, na koji je kroz viekove naučan bio, uaidje na odpor, te zato neima drugo, nego strogo zakon izvadjati. Pogledajmo, gospodo, kako se je u zadnje doba, odkada se počelo pošumljivati, počela šuma na više mjesta dizati, i prestaje pogibelj, da će se naša zemlja u pustinju obratiti, a to ima da se pripiše činjenici, da se je po šumskom zakonu počelo u Dalmaciji raditi. Naravska stvar, da medju činovnici ima i dobrih i zlih, pametnih i glupih, i to je kod svih činovnika i u svakom stališu, da imade pametnih i glupih. A gdje jih neima? G. zastupnik Kulišić naveo je neke stvari, kako se globe ućerivaju, te izvadja odatle, da je postupanje činovnika krivo narodnoj propasti. Mislim, da to nije točna posljedica. Može biti da su gdjegod te šumske globe, u onih mjestih, gdje narod pastirstvom živc, kao što je predio koji je g. zastupnik Kulišić napomenuo, visoke i da bi se mogle obaliti, ali valja razlikovati obaljenje globa s jedne strane, a s druge uporavljivanje strogo zakona. Nebih htio, da ovaj današnji narod naš, koji još nije na štovanje šumskog zakona naučan, neizcrpi posljedice iz toga, kada ga mi u ovom pogledu u obranu uzimljemo, pak da počme opet, ohrabren time, šume harati, sjeći, panje vaditi i činiti sve ono, što je prije činio. Zato je moje stanovište ovo, da Vlada pazi, kako je u resoluciji predloženo, da činovnici točno zakon vrše. Ja mislim, da je to dužnost Vlade, da je to prva i sveta dužnost, da pazi, da njezini podčinjeni organi vrše dužnost svoju, a drugo, da se obzir ima na specijalne okolnosti pojedinih mjestija. Imade mjestija u Dalmaciji gdje vam je sve zaludu; jer narod nemože da živc nego od pastirstva jedino, i to od paše koza i ako se u tom predielu koze sasvime utamane, tu će narod propasti. Ali ovo je predmet, koji naravske posljedice izvadja. Ako se posljedica izvadja, da je moguće koze uzdržavati, ovdje neka se čuvaju; dočim ondje gdje se posljedica izvadja, da nisu od potrebe nego od štete, neka se tamane, i neka se izkorenjivaju. Zato ću za tu preporuku glasovati, ali u isto doba sliedi i od mene preporuka na Vladu, što se tiče šumskog zakona, neka pazi, da se zakon s najvećom strogošću vrši, i učini, da te globe narod može podnositi. U isto doba naučiti ćemo naš narod, da taj zakon štuje. i da se nauči štovati veliku svetinju za njega, kao što su to šume. Mi imamo pretresati u ovom zasjedanju osnove zakona o poboljšicami zemalja, o uredjenju rieke Krke, što će biti bezuspiešno bez pošumljivanja, bez kojega neima uredjenja voda, zašto će ono što se danas uradi u malo godina sve propasti. i zato je prva zadaća pošumljenje. Pošumljenje pako postići se neće, ako se nebude strogo izvadjao ovaj zakon. Neće se postići niti štovanje posjeda na polju, ako se nebudu, gospoda moja, strogo uredbe izvadjale u zakonu o poljskih šteta. Lani Zemaljski Odbor bio je predložio zakon za uredjenje lova i kod nas, zašto smo držali i mislili, da je i to predmet obće privrede, koja bi vriedila da se uredi, eda bi se od nje sve više koristi sticalo. Javno se je mnienje u Saboru proti tomu izrazilo, a mi smo zakon povukli natrag. Kako se u prosvjetlenim zemljami radi i upotrebljava strogo zakon, navesti ću Vam jedan primjer, koji se je, čini mi se, lani sbio u Francuzkoj. U Francuzkoj je jednom gostioničaru naručio neki gost *pastu* od jarebice. To je bilo zimi spravljeno, u ono doba, kada su se jarebice mogle loviti; ipak je bio na globu odsudjen, jer da je zakon prekršio proti lovu, pošto je moguće da je jarebica ulovljena bila u ono doba, kada se nije smjelo loviti. Njemu je zaludu bilo tvrditi i dokazivati da je jarebica zimi ulovljena, on je ipak morao platiti. Tako se drugdje zakon do absurduma izvadja. Naš šumski zakon sastavljen je i proglašen u tu svrhu, da narodu u njegovom

ekonomičkom razvitku pomogne. Gdje se vrši zakon strogo, narod će se naučiti sam malo po malo na štovanje zakona, dočim iz početka narod neuk neima nikakve zaprieke na umu pak mu se opire. Zato ću, kako sam rekao, glasovati za ovu preporuku Vladi, a u isto doba moliti Visoki Sabor, da Vladi preporuči da pazi, da se šumski zakon što strožije vrši.

Predsjednik. Pitali još tko rieč.

Kulišić. Pitam ja.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Kulišić imade rieč.

Kulišić. Žao mi je, da nemogu dieliti pojmove častnog zastupnika Dra. Klaića. Istina je da su šume naše poharane za iztriebiti hajduke lakše. Priznajem i to, i svak priznati ima, da nije moguće naše šume, poharane od viekova, uzkrisiti onako, kako su zaokupili naši šumski specijalisti u Dalmaciji. I ja sam zato, da se vladi preporuči, da strogo zakon vrši, ako se nalazi da je koristan; ali je velika razlika od strogog upotrebljavanja zakona i od nepametnog upotrebljavanja istoga. Zato sa zadovoljstvom mogu reći, da je Visoki Odbor bio vazda mnienja mojega i podupro sasvime energično pitanje šumskih posala.

Što se tiče utamanjenja koza, što je rekao častni zastupnik Dr. Klaić, i tu je velika razlika govoriti o načinu vršenja toga zakona i o preporučivanju strogog izpunjavanja toga zakona. Mi smo šest godina korili političku vlast, baš glede načina upotrebljavanja toga zakona. Ona je htjela da jednom zabrani u cielom selu pašu koza. Tu se je borilo i borilo o načinu stvari, o tumačenja zakona, i najposlje je potaklo Vladu i reklo se je, da politička vlast neide na to, da u jedan mah izkorjeni koze. Što se je sada dogodilo? Dogodilo se je to, da se je na drugi način mudri došlo do iztriebljenja koza. Svaka dva tri mjeseca stavljaju se zabrane nove u jednom selu, tako da će za nekoliko godina biti zabrana u cielom selu, te tako Vlada postupa na drugi način na iztriebljenje koza, a tim bi iztriebljenjem koza bio naš narod upropašćen. Usljed toga preporuka je moja u resoluciji kako ju je gosp. zastupnik Dr. Bulat predložio, i koju sam snjime dogovorno dopunio.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. Dr. Bajamonti ima rieč.

D.r Bajamonti. Appoggio la mozione riunita degli onorevoli deputati Dr. Bulat e Kulišić, dacchè mi pare sia opera saggia il raccomandare nel senso della stessa una maggior sorveglianza, tanto nel ramo forestale che nella pastorizia. Non risponderò in merito alle parole del deputato Klaić, perchè se ne occupò il signor Kulišić e perchè non sarei in stato di ribatterle tutte. Mi farò un dovere soltanto di rilevare un mal vezzo che è quì invalso di cogliere ogni occasione per detrarre a carico della Repubblica di Venezia. Madre, matrigna o balia che essa sia stata alla Dalmazia, operò con scienza e coscienza, e bene relativamente all'epoca che correva. Se avesse avuto a sua disposizione 6 o 700.000 f., come attualmente la Giunta Provinciale, per far prosperare la provincia, non avrebbe avuto bisogno di ricorrere a cuoprire le occorrenze di un fondo al mezzo poco legittimo e poco morale delle multe a danno di gente insciente e povera, a danno di quel popolo che da parte destra si vorrebbe rigenerare e di cui si chiama salvatori e patrocinatori. L'importo delle multe forestali è così colossale, che deve soffermare l'attenzione di tutti gli onesti i quali devono cercar modo a frenare la rovina economica cui va incontro la provincia. Approvo le parole dell'onorevole Klaić in quanto ei disse che la legge vigente darà pieno sviluppo ai nostri boschi, ma io non credo che il peccato di questa legge stia nella qualità bensì nella quantità. Io credo che lo stesso scopo si potrebbe ottenere mantenendo le multe ad un tasso molto minore. Noi conosciamo i nostri villici; con qualsiasi importo in denaro se li colpisce più che con mille redarguizioni; non c'è bisogno però di fare ascendere le multe ad importi per essi impossibili, se limitandole a pochi fiorini si otterebbe lo stesso scopo, e perciò io credo di esser stato molto modesto e di aver incontrato le vedute del Dr. Klaić, coll'essermi

limitato a raccomandare lo studio della vigente legge per vedere di correggerla particolarmente riguardo alla quantità. Il nostro popolo ha tante sciagure, che quando si possa sollevarlo di una sola, credo sia dovere di farlo.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Klaić. Samo dvie rieči, molim.

Dr. Klaić. Gospodo moja, onomu, koji kaže da se čudi, da mi koji želimo preporod našemu narodu, da mi govorimo u prilog ovoga zakona, koji po njegovu mnenju narod tišti, velim, da tko želi preporod zapuštenog naroda, najprie željti mora, da taj narod nauči štovati zakon, jer se samo štovanjem zakona taj narod preporadja. Što se tiče druge stvari, rekao je s jedne strane, da je zakon izvrstan, a s druge strane preporuča nama, da ga učimo, kako bi ga promienili. Ja nerazumiem kako se te dvie stvari mogu složiti; jer ako je zakon dobar, ako svrhi odgovara, što ga je potreba dalje učiti kako da se preinači. Što se tiče visine tih blaženih globa, to je drugo pitanje. Može biti te su globe udarene previsoko, i nisu prema mogućnosti naroda da jih podnosi; ali to pitanje nije pitanje zakona, nego je pitanje uporabe zakona. Što se tiče mletačke republike, ja sam tu neko osvjedočenje zadobio, a to je i poznato, da je ona osobito naše gore i naša brdija opustošila, i da je ona našu zemlju opustošila. To je jedan faktum, za kojega niti je potrebno biti prijatelj ni neprijatelj Republike Mletačke. U ostalom Republika Mletačka spada historiji, i historija je o tome rekla svoju.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Izviestitelj financijalnog Odbora ima rieč.

Dr. Bulat. Ja neimam više što da rečem, jer je predmet podpuno izcrpljen, te ću se ograničiti samo na to, da pročitam resoluciju i preporučim Visokom Saboru, da ju primi.

Evo je:

„Da bude pozvana c. k. Vlada, neka pazi da se razboritije postupa u razsudjivanju šumarskih prekršaja, i da pri izdavanju odredaba šumskih bolje pazi na okolnosti pojedinih mjesta i na potrebe pastirstva."

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj zaključak neka ustanu. — (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim na sedmu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće Odbora financijalnog o predračunu Mirovinske učiteljske zaklade za god. 1888.

Izviestitelj financijalnoga Odbora g. zastupnik Dr. Čingrija, molim da čita izvješće.

Dr. Čingrija (*čita*):

Visoki Sabore!

U mirovinskoj učiteljskoj zakladi ima se povišenje troškova i dohodaka prama prošloj godini 1887. I to, kao što proizlazi iz izvješća Slavnog Zemaljskog Odbora, u troškovima za fior. 1755; a u dohodcima fior. 709. Dakle izlazi svota od fior. 1046 viša neg lani, što treba pokriti iz zemaljske zaklade, na koju pada ukupni teret od fior. 15644 od preliminiranog ukupnog iznosa od fior. 24.880.

Po mnenju financijalnoga Odbora predloženi proračun treba da ostane netaknut, pošto isti se osniva na propisima zakona; a razlog povišenja troška za fior. 1755 faktično je opravdan uzmnoženjem umirovljenih osoba, koje prama broju od 97 proračunanu za prošlu godinu, povisiie su se na 104.

Za to financijalni Odbor predlaže Visokome Saboru:

1. da uzme za podlogu posebne razprave učiteljski mirovinski proračun za god. 1888, predložen sa strane Zemaljskog Odbora izvješćem 9. Novembra 1887 t. g. Br. 4219.

2. Da primi sve točke troškova i pokrića s istim izvješćem predložene.

Zadar, 7 Decembra 1887.

Predsjednik
Bulat

Izviestitelj
Čingrija

Predsjednik. Obća je razprava otvorena o predračunu Mirovinske učiteljske zaklade za godinu 1888.

Pitali tko rieč u obćoj razpravi? — Nitko. — Razprava je obća zatvorena.

Stavljam na glasovanje predlog financijalnog Odbora, t. j. da se predje na posebnu razpravu na temelju računâ prikazanih po Zemaljskomu Odboru.

Ona Gospoda, koja pristaju na to, neka ustanu. — (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim dakle na posebnu razpravu. Molim g. izviestitelja, da čita jednu po jednu točku, prije Potrebština pa Pokrića.

(*Bez razprave je primljena dojedna točka, toli Potrebština koli Pokrića, kao i ukupne svote od fior. 24.880*).

Predsjednik. Odobren je predračun mirovinske učiteljske zaklade za godinu 1888.

Prelazim na osmu točku dnevnoga reda, koja glasi: Izvješće financijalnog Odbora o predračunu Zemaljske učionske Zaklade za godinu 1888.

Izviestitelj financijalnoga Odbora g. zastupnik Dr. Čingrija, molim da čita izvješće.

Dr. Čingrija (*čita*):

Visoki Sabore!

Odbor financijalni, pošto je razgledao proračun školske Zemaljske Zaklade i izvješće s kojim ga je popratio Slavni Zemaljski Odbor, uvjerio se da je isti osnovan na vladajućim zakonskim propisima.

Troškovi predloženi za god. 1888 sa fiorina 277.395 prama onim god. 1887 od fior. 269.666 ispadaju veći za fior. 7.729.

I dohodci proračunani za god. 1888 na fior. 148.474, ispadaju viši fior. 1.700, prama onim prošle godine, gdje bijahu proračunani na fior. 146.774.

Odbijajuć od gorinavedene ukupne svote troškova, proračunani dohodak sa fiorina 148.474 nastaje manjak od fior. 128.921, što treba pokriti doprinoskom iz Zemaljske Blagajne.

Povišenje troškova, ima svoj poglaviti temelj u povišenju plaća učiteljskom osoblju, koje se izbjeći nedade, jer se osniva na Zakonu 5 Svibnja 1885 Br. 21. Za tim dolazi povišenje najmovina za školske sgrade, i umnoženi broj pučkih učiona.

Nego za ono što se ovih posljednih tiče, Odbor Zemaljski opaža, da će se neke samo tekom godine otvoriti a neke paka da je moguće i da se ne otvore, radi oskudice učitelja, pa cieni da od ukupnog proračunanog troška, može se bez škoditi stvari, odbiti paušalno fior. 2395. čim bi se isti sbalio na fior. 275.000. I Financijalni Odbor dieli to mnenje, po kom manjak, koji treba da se pokrije iz zemaljskih sredstva, spada na fior. 126.821, t. j. samih fior. 3634 više neg lani, predlaže Visokom Saboru:

I. Da uzme za podlogu posebne rasprave proračun za god. 1888 predložen sa strane Zemaljskog Odbora izvješćem 9 Studenoga 1887 Br. 4550.

II. Da primi sve točke troškova i pokrića u istom navedene.

Od Financijalnog Odbora

U Zadar, 9 decembra 1887.

Predsjednik
Bulat

Izviestitelj
Čingrija.

Predsjednik. Obća je razprava otvorena o predračunu zemaljske učionske zaklade za god. 1888. Pitali tko rieč?

Bjelanović. Molim za rieč.

Predsjednik. G. zastupnik Bjelanović imade rieč.

Bjelanović. Ja sam svake godine govorio o proračunu. Ja sam nekoliko puta moje žalbe izložio, i pošto moje žalbe nisu odbijene bile, kako sam se baš mogao uvjeriti, pazeć na razvitak škola, ja jih mislim i ove godine opet ponoviti. Ove ću godine valjda hrabrije govoriti, što imamo u ovom Visokom Saboru novog izviestitelja za školske stvari, hrabrije stoga, što je imenovanje njegovo ostalo pravo čudo u nas. Čudo u toliko, što su imenovanja u Dalmaciji uvjek strančarska, dočim je ovo

jedino imenovanje, koje su sve stranke u Dalmaciji kroz svoje organe pohvalile.

Moja je tužba, što nisu pravedno razdieljene škole. Kazao sam više puta, da imamo krajeva u Dalmaciji, koji neimadu nikakvih škola, dočim jih imade, koji imadu u izobilju. Odgovoreno mi je, da je težko u tim mjestim škole postavljati, jer su kuće razstrkane i. t. d. Ja držim, da to nije odgovor dobar, nego da je to jedan neopravdani izgovor; jer kada se svi tereti jednako podnose. mislim, da bi morale biti i blagodati jednako razdieljene, kao što su to škole. Mislim, da bi mi baš sbog nevolje tih gornjih naših krajeva, morali više na nje paziti i obdariti jih školami, kako bi i materijalno i moralno stanje toga naroda podigli. Da smo mi radili za prosvjetu toga naroda, danas se nebi na ovom Visokom Saboru razprava otvorila o šumskimi štetami. Da smo mi radili o prosvjeti toga naroda, tamnice nebi bile pune zločinaca. Da smo mi radili o prosvjeti toga naroda, danas na razpravami naših sudova nebi se dogadjali oni crni prizori, da svaki drugi svjedok bio je osudjen radi krivog svjedočanstva. Mislim dakle, da je moja žalba u tom pogledu opravdana.

Drugu jednu moju žalbu izražavam s jednim primjerom. Ja imam jednu knjigu štampanu u Zagrebu, koja sadržaje neke pjesme naše. U toj knjizi pod imenom onim poznatim: „Srbske narodne pjesme" — našao sam, da je u toj knjizi u svakoj pjesmi gdje dolazi ime srbsko zamienjeno s imenom hrvatskim. Te pjesme bile su razdieljene djetci naših srbskih roditelja, i mogu imenovati — imam knjigu — mjesto gdje se je to dogodilo, u Kninskom polju. Neću dalje, jer neželim nikoga tužiti; ja samo pogrieške izličem.

Nama nije ni najmanje žao, ako si Hrvati, naša braća, prisvajaju sada naše pjesme. Nama nije ni najmanje žao, ako oni te pjesme preštampavaju; ali nama bi žao bilo, kada bi oni te pjesme i te svoje druge izpravljene naše knjige opet nama nametali. Ako se tu tiče same književnosti, ja kažem, da mi imamo svoje narodne pjesme, da mi imamo svoju književnost, da nam nije potrebno od tih surogata. Ovo sam spomenuo kao jedan primjer od tolikih primjera, koji se tiču vladanja naših učitelja. Ja sam tužio, da se naši učitelji mnogo bave sa politikom, te ću tu tužbu još bolje razjasniti, akoprem nepripadam u starije ljude, koji kažu, da je politika našu zemlju upropastila. Ja mislim, da ćemo se mi i unapred odviše baviti politikom; i u ovom Saboru i u zemlji biti će političkih stranaka. Nego politika je u toliko žalost. što mi svemu, u najmanjimi i neznatnimi razpravami našim, dajemo značaj politički, i tako se dogadja i sa politikom naših učitelja. U ovom Saboru rečeno je, da učitelji imadu pravo baviti se sa politikom, pa još dodano, da je ta politika rodoljubiva, i s tom se je teorijom odvelo eto naše učitelje, na stranputicu. Ja nekažem, da učitelji neimadu prava paziti što se u narodu dogadja, pratiti razvitak politički svog naroda, da neimadu prava ići na izbore i kako jim drago. Ja držim, da je prva zadaća učitelja, za školu se pripravljati, a neučiniti politiku kada zeman nije. Mislim, da će ove moje misli podrieti i dalje od mojih prijatelja. Ja bi i to mogao razjasniti sa nekoliko primjera i dokazati. S naše strane bila je podignuta na jednog učitelja u Drnišu tužba, podignuta tužba, da je on mučio i progonio srbsku djecu, da ju je nagonio na njeku službu, na koju nisu bila obvezana. Ta tužba na dugo se provlačila, i nadali smo se, da će, kako stvari u nas stoje, i propasti, nego se je jedan znameniti slučaj sbio poslje toga. U jednom listu, koji ovdje u Zadru izlazi, u „Katoličkoj Dalmaciji", koja bi se, sudim, većim pravom mogla nazvati „Hrvatska Dalmacija", jer otvoreno piše tako, kako nikakav list hrvatski u ovoj zemlji, predbacuje se tomu učitelju, da se bavi političkim strančarenjem, i to dolazi onda, kada se misli stranku odbiti, da opet mana ona ostaje. Isto imamo jedan najnoviji slučaj. Njeki dan bili su občinski izbori u Biogradu na moru. Tu, koliko mi je poznato, nije bilo borbe političke, tu nisu političke stranke jedna proti drugoj ustajale, nego recimo stranke čisto naravi ekonomičke, administrativne, i radilo se je o tome, tko će bolje občinom upravljati. Na megdan izborni izašli su prvi učitelji, i to naravski sve će pokriti onom teorijom, koja je na žalost u ovom Saboru, da se učitelji mogu baviti politikom, jer da je politika rodoljubna. Primio sam tužbu iz Knina. Tužba mi je došla od lică, koja imadu samo jedan program, a to je, da svoju djecu dobro izobražavaju. Ta tužba glasi, da je ženska škola

u Kninu uvjek zatvorena; učitelj pako mužke škole i on slabo pazi na školu, imade drugih zadataka svojih, koji se opravdavaju rodoljubivom politikom. Taj učitelj izmedju ostaloga izbacio je jednu školsku knjigu, knjigu, koja je štampana bila ćirilicom; on je rekao, da ona knjiga, premda štampana po odredbi pokrajinskog školskog vieća, nije za tu školu, da su to vlaške knjige. I to, kako smo mi do sada navikli, opravdati će se rodoljubivom politikom.

Čuo sam jednu tužbu iz Drniša sa najsjegurnijeg izvora, gdje mi se kaže, da je u Drnišu sazidana školska sgrada pomoćju školskog pokrajinskog vieća, i ta bi sgrada u svoje vrieme imala pripasti občini, a za sada je pripala školskom vieću. Jedan dio te sgrade dat je na kiriju tamošnjoj hrvatskoj čitaonici za cigla 3 for. mjesečno. Kako mi je kazano, te prostorije mogle su se za mnogo veći novac podati, i moram izvjestno misliti, da je školska vlast morala nastojati, da se te prostorije dadu na kiriju na takav način, kako nebi smetalo školi, kao što se smeta, kada je u njima smješteno jedno družtvo, koje se veseli, koje igra i pjeva, kao što pravo ima; jer kada plaća, družtvo je gospodar u svojoj kući raditi što ga je volja. Može biti će i tu ona rodoljubiva politika i to opravdati.

Ja sam, gospodo, samo nekoliko slučajeva naveo, i bojim se, da bi takvih slučajeva našao svuda u Dalmaciji, kada bi mogao poći i pregledati naše škole.

Nekažem, gospodo moja, da učitelji moraju uvjek stajati izmedju četiri zida, i da se ni najmanje nemogu baviti sa našimi političkimi stvarima; nego ja kažem, da oni u tome pregone i da oni ohrabreni sa izvjestne strane razdiru naša mjesta sa borbami koje najposlje u stvari nisu političke, gdje neimamo političke stranke, nego mi imamo tu lične zadjevice. U nas još nisu umrle tradicije prošlih vremena, u nas sada u mnogima malima mjestima imamo naše male „Montecchi e Capuletti“, koji se medjusobno kolju i kada učitelj dodje medju nje razpravlja se, što je siegurno na propast škole i na uštrb naše prosvete. U ime ovih razloga podnio sam jednu interpelaciju na Visoku Vladu. Ja sam pitao Vladu, kako je imenovan bio preko propisa zakonskih upravitelj preparandije mužke kod Zadra. Ja sam kazao, da je i bez toga zakona trebalo opet natječaj otvoriti, kako bi svi gradjani mogli natjecati se ako imadu sposobnosti za to mjesto. Na moju žalost vidio sam, da još dan danas poslje deset dana na tu interpelaciju sa zelenog Vladinog stola meni nije bilo odgovoreno; dočim na našu obću radost i zadovoljstvo vidili smo da je Vladin komesar odgovorio i to pisano na jednu interpelaciju koja je u ovoj istoj sjednici podnešena bila. Kada bi ja imao odgovor na moj upit, ja bi siegurno i o tom imenovanju mogao obširnije govoriti. Nego kada odgovora neimam, i pošto je izvjestno, da je to imenovanje sliedilo bez natječaja, da je na taj način bio powriedjen jedan zakonski propis, da je na taj način bila pravica uvriedjena, ja moram misliti, da javno mnenje pravo ima, kada kaže, da je i u ovom imenovanju uplivisala odlučna politika, koja opravdava sve zloupotrebe, što se čine u našim školam.

Ja sam danas, iztičući ovo nekoliko pitanja, na koja se nadam dobiti razjasnjenje sa Vladina zelenog stola, htio samo kazati, da politika u školam ubija škole, da ja ovdje nemislim napadati na pojedine učitelje, jer ja nisam tužio nikoga. Da ja u stvari maravski negovorim proti učiteljem nego na njihovu korist, ja mislim da opravdam one učitelje koji zaslužuju naš izbor, koji se malo bave s politikom a mnogo pedagogijom i služe predavajuć našoj djeci asbuku. Ja mislim, gospodo, da moramo ozbiljnije raditi oko napredka naših škola. Brzo ćemo doseći u proračunu fior. 300.000 za škole. Ako mi nebudemo gledati, kakav plod te škole donose, i ako mi nebudemo nastojati, da promjenimo sustav naš školski, koji je po mojoj misli sasvime štetan, ja mislim, da ćemo mi unapred kako i do sada uzalud novce trošiti.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Bajamonti imade rieč.

D.r Bajamonti. Seguo l'esempio dell' onorevole Bjelanović col ritornare sopra un argomento su cui l'anno passato ho manifestato le mie idee ed ho insistito perchè in senso

ad equità e giustizia fossero rettificate le cifre del preventivo. Prima di tutto mi sento in dovere di far eco al plauso dell'onorevole Bjelanović per la nomina del signor Peričić, dalla cui onestà, integrità di carattere ed intelligenza ci attendiamo applicati i principî della più stretta equità e giustizia, che daranno un po' di tranquillità nel campo scolastico e probabilmente in ogni altro campo, perchè dalle scuole ne derivano gli elementi. Io non mi farò a toccare degli inconvenienti che oggi si riscontrano nel campo scolastico per due motivi: il primo, perchè ne parlò l'onorevole Bjelanović tanto esaurientemente, che l'aggiungere parole non farebbe che nuocere; non lo farò secondariamente neppure, perchè il nuovo rappresentante degli interessi scolastici saprà far dimenticare il passato ponendosi sopra una via più retta, più conveniente e più giusta, e nel senso di questo desiderio mi permetto di fare alcune osservazioni di cui spero si terrà conto.

Nell'anno decorsò toccai dell'italianità della Dalmazia alla costa, o se volete abbandonare anche questo concetto, della coltura italiana che diede alla Dalmazia il carattere civile che possiede, riuscendo pur utile nel campo degli interessi morali e positivi. Si voglia o non si voglia, la Dalmazia è costituita da due schiatte, di grande maggioranza l'una e minoranza l'altra. Relativamente a ciò mi è grato di constatare, che in una recente occasione ufficiale una delle più rispettabili vostre individualità, parlando meco in via confidenziale, rilevava due verità: primo, la maggioranza slava, secondo, la civiltà italiana, e mi disse cose così soddisfacenti che io, sempre fiero dei miei principî, non esiterei a sottoscrivere. Ma la formola, mi disse l'individualità cui accenno, la formola è il difficile; tutto starebbe trovare il modo che ci dicesse fin dove possa andare la maggioranza e cosa pretende la minoranza. Io credo che la formola sarebbe presto trovata nella vecchia mia formola, derisa da alcuni, presa un po più sul serio da altri: sviluppare la nazionalità slava mediante la civiltà italiana. I due fatti rilevati dall'onorevole persona, cui ho creduto di accennare in questo momento, trovano soluzione nella formola che sollevò testè il sorriso sulle labbra di alcuni dei signori di destra. Ammessa l'esistenza di due sciatte e di due lingue e constatata la necessità di sviluppare la nazionalità slava, deve sorgere per voi il quesito: è utile per noi, è giustizia verso i nostri confratelli appartenenti alla minoranza di dare l'ostracismo alla lingua italiana? Io non lo credo. La civiltà e la lingua italiana furono maestre alla Dalmazia, esse dettero splendide illustrazioni in tutta la Dalmazia e particolarmente in quella città che coltivò le lettere slave con tanto profitto, a Ragusa. Senza la civiltà italiana Ragusa non potrebbe andar onorata di quelle splendide illustrazioni che può contare nel campo letterario e nel campo scientifico. Le nostre pretese sono modeste. Noi non abbiamo desiderato o preteso la lingua italiana debba avere il primato, molto meno che lo slavo fosse bandito, quando le condizioni politiche potevano favorire le nostre vedute. Dal primo giorno in cui furono aperti i battenti di questa sala noi abbiamo chiesto l'equiparazione dei diritti e dei doveri d'ambedue le schiatte. Proclamato questo principio, la pace e la tranquillità sono ridonate alla Dalmazia. Il principio della nazionalità fece in tempi più remoti la Francia, quindi la Germania e l'Italia; ma se vi è Stato in cui il principio della nazionalità debba esser preso *cum grano salis*, si è l'Austria. L'Austria deve cercare l'equilibrio generale e far si che tutti coloro che formano parte dello Stato si uniscano nel pensiero dello sviluppo degl'interessi materiali e morali e della prosperità delle singole provincie. La nazionalità non è scopo ma mezzo, ed è per questo che alcuni Stati l'hanno presa come regolo della propria azione per stringere le membra sparse della stessa schiatta, onde opporsi a frazioni straniere e costituire un assieme che potesse esser degno del nome di stato e di nazione. Ma nell'Austria, in cui poche sono le provincie dove non si riscontrino due o più schiatte, io credo che lo spingere all'estremo questo principio, sia nella vita pratica inopportuno, e più che inopportuno, dannoso. Se, miei signori, si trattasse che nelle vostre intenzioni stesse di creare e costituire una Slavia, fuori dell'Austria, allora naturalmente ogni intemperanza, ogni veduta nel senso da me combattuto sarebbe plausibile; ma siccome sono convinto non essere queste le vostre intenzioni, che voi trattate più che una causa politica una causa nazionale, così in omaggio

a quei principî che vi fanno amare tanto ardentemente la vostra nazionalita, la vostra lingua, io fo appello a voi perchè rispettiate le convenienze ed in esse i nostri diritti. Noi abbiamo leggi positive, sacrosante, di cui può andar superbo qualunque Stato, la stessa Inghilterra, che in fatto di regime ed istituzioni costituzionali porta il vanto fra tutti. Se abbiamo leggi positive che a questa minoranza accorda diritti speciali, se, è giustizia il dire, il governo non lascia occasione onde addimostrare di riconoscere questo principio; se quando ad ogni sessione si apre quest' aula il Capo del dominio non ommette di fare il suo saluto e di presentarci le sue idee in dupplice linguaggio; se negli stessi uffici la lingua di preferenza è l'italiana, nè il governo la vorrebbe per ora escludere, pur disposto di rendere giustizia alla vostra, perchè, vostri fratelli, ci vorreste condannare all' ostracismo e, con un atto di violenza che veste il carattere della brutalità, privarci del sommo diritto dell' educazione? Io non credo che ciò vi convenga nel vostro stesso interesse, dacchè voi a questo modo vi andreste a privare di lumi e di persone, che, per modeste e limitate che siano, possono pur portare il loro obolo nel grande edifizio della prosperità della patria nostra. Se fra le dozzine e dozzine di scuole popolari e medie voi ci concedeste una mezza dozzina di scuole italiane nelle città principali che le desiderano, quale danuo ne deriverebbe alla provincia? Io credo che ne avreste un vantaggio. Per quanto mi ricordo, da quando entrai in quest' aula, in qualsiasi occasione, in qualsiasi circostanza, con qualsiasi di voi che abbia parlato, ho inteso sempre dire un' egual frase: la civiltà italiana ci apportò grandi beneficî, la lingua italiana è una necessità. Ma perchè volete allora distruggerla? Se dovessimo scendere a dettagli nel campo dell' istruzione ed esaminare i risultati, vedremmo degli orrori che ci farebbero stupire, perchè l' istruzione dei giovani è straziata; abituati nelle famiglie alla lingua italiana, vengono balestrati nel campo dell' istruzione, costretti ad usare una lingua che non conoscono, a servirsi di testi che non corrispondono affatto alla bellezza della lingua nostra, la qual lingua non è quella che voi tendete ad importare. Io conosco assai poco la lingua slava, so però che ogni qualvolta parlo con uomini del contado o della costa, li comprendo bene; quando invece leggo vostri scritti non mi è possibile raccapezzarmi. Sarà la vostra una lingua più elevata, più bella, ma io vi risponderò con Tomaseo che la lingua serbica è la vera lingua slava, e che il croato è un dialetto che tende ad elevarsi a lingua formale, ma che è lungi, molto lungi ancora dall' esserlo.

Io mi presterò alla votazione di 300.000 fiorini circa, o per essere più preciso di 277.000 fiorini per questo argomento, ma senza pur discendere a proposte concrete e nella fiducia che voi stessi verrete a migliori consigli e che colui che è chiamato a dire la più importante parola nel Consiglio Scolastico Provinciale vorrà prendere in considerazione le parole da me dette, raccomanderò perchè in base alla legge, in base all' articolo 19 dello statuto, in relazione alla legge scolastica, in omaggio alla giustizia, ad equità e ad ogni altro sentimento che ci lega, non ci sia dato l' ostracismo, non ci siano chiuse le porte in faccia, non ci sia tolta la possibilità di educare i figli nella nostra lingua, nella lingua di una nobile civiltà e che, permettete lo dica, è una vera armonia.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi?

Borčić. Molim za rieč.

Predsjednik. G. zastupnik Borčić imade rieč.

Borčić. Visoki Sabore! Medju raznim granam zemaljske uprave zauzima poradi svoga zamašaja, svoje važnosti, i svog uticaja na sudbinu i blagostanje zemlje, prvo mjesto pučka obuka. Nije se dakle čuditi, da se svake godine pri razpravi školskog budgeta o njoj rieč zametne, i da mnogî govornici svoju u tom pogledu kažu. Kao školnika te razprave su me uvjek zanimale, te sliedeć pomnjivo tek jim, došao sam do uvjerenja, da govornici s one strane nebi znali drugo nego kuditi, ali uvjek sa strančarskog gledišta, kako smo to i danas čuli; dočim oni s ove strane pokazali bi se objektivniji, hvalili bi što se je imalo, a kudili što jim se činilo da je kudjenja zaslužno. Nu nekoja velevažna pitanja tičuća se našeg skolstva zadnjih godina nisu ni taknuta,

ni pretresana bila, stoga ćete mi Gospodo dopustiti, da ja nešto o tim pitanjem proslovim, i da vam, u koliko mi moje sile budu dopuštale, pokažem u kratko slabe strane naše pučke obuke. O prigovorih podignutih su strane dvaju častnih predgovornika imati ću prigodu tekom mojeg govora da se povratim.

Visoki Sabore! Pučka škola stavlja si za cilj gradjanstvo i naravski odgojenje puka. Prvo pitanje što se nameće jest: dali su naše škole tom velikom zadatku odgovorile? i ako su u kojem obsegu? Suviše jesmo li mi prama duhu vremena i prama realnim potrebam naroda upotrebili sva sredstva koja bi bila najshodnija za njegovo moralno podignuće? Treba pripoznati da se je za prošastih godina dosti uradilo, ali se nije sve. Svakako kad se promisli na stanje pučke obuke u doba kad su narodni ljudi stupili na upravu zemlje i prispodobi sa današnjim, imamo se čim ponositi. Prije te dobi bilo pučkih škola samo po gradovim, po varošim u primorju i po kojoj varoši u Zagorju; ali je srce naše Dalmacije bilo mal ne sasvim zapušteno; bivalo je cielih občina bez pučke škole. Dočim danas ne samo što su sve občine snabdjene, da i nema sela od kakve veličine i znatnosti koje bi bilo bez svoje škole. Ja priznajem što je častni prvi predgovornik iztakao, da u nekojim mjestim, gdje bi bilo možda potrebito, još nikakva škola nije podignuta bila. Ali će mi dopustiti, da se sve na jedan mah ne može postići, pak u svakom novom zavedenju treba postepeno i sustavno ići, ako će se što trajna i uspješna postići. Ekonomične okolnosti naše zemlje ne dopuštaju da se ciela osnova na jedan put izvede. Nije umjestna ni ona častnog prvog predgovornika, da naime norodna većina nije učinila ništa za prosvjetu naroda. Sami fakat da je broj pučkih škola od 200 poskočio na 350, pobije njegov prigovor. Taj ukor on je morao upraviti na svoje saveznike, a nipošto na narodne ljude, jer on zna da se baš za ovo sveto i uzvišeno djelo, koje je imalo silni dojam na oživljenje narodne sviesti, i kojeg plodovi nemogu se još u cielom svojem dohvatu procieniti, narodni zastupnici i zemaljski Odbor imali podnieti gadnih i prostačkih navala sa strane svojih protivnika, nego, dok nas oni objedjuju za novac potrošen na promaknuće pučke obuke, mi ćemo nasuprot blagosivljati svaki novčić što smo u tu plemenitu i humanitarnu svrhu uložili; nakana bo je naša bila i jest, da uzgojem podignemo svoju braću do ljudskog dostojanstva. Oni koji su protiva tomu, koji bi htjeli da pučanin ne bude znao ni štiti ni pisati, ili htjeli narodnom uzgoju udariti kriv pravac, to čine s glavnog uzroka, da se neznanstvom puka, glupošću njegovom okoriste. Ali nek se ta Gospoda usade u pamet sliedeće zlatne rieči Mirabranove: „kad budete od čovjeka učinili živinu, mogla bi nastati pogibelj, da se živina u zvier pretvori.“ Vika naših protivnika, kao što ni njihove potvore neće nas činiti saći sa staze kojom smo u pogledu pučke obuke udarili, te ćemo i odsele sve svoje sile uložiti da tu tolikim i tolikim trudom i patriotizmom podignutu narodnu zgradju čim prije savršenu kraju dovedemo. A pošto svako djelo, koje je plod ljudskog uma i ruke, ma bilo to kako dobro i liepo, ima vremenit značaj, s toga je svako i udešeno napram vremenu za koje je bilo učinjeno i napram obstojećim okolnostim. Ako s ove promiene, što se bez dvojbe tekom vremena sgadja, djelo više svojoj svrhi neodgovara, ili barem ne podpuno, a odtole potreba da ga se preinači ili ponovi. Isto biva sa pučkom obukom. I ona napram kulturnom stanju naroda ćuti od vremena do vremena nuždu da se preustroji.

Ustrojstvo naše pučke obuke, moja Gospodo, veoma je komplicirane naravi, ono je udešeno napram najvišem stepenu kulturnog stanja jednog naroda. S toga, dočim prilično odgovara u prosvietljenim zemljan, kod nas, na žalost po nešto bramlje. I nemože biti inačije. Pri svakom sastavljenom stroju, — a pučka obuka je takov sastavljeni makinizam, da mu hod bude pravilan, treba da pojedine njegove česti svoje uloge skladno vrše; ali ako jedna, ma s kojeg uzroka, zapinje, tada cieli stroj zapinje. Nadziranje pučkih škola povjereno je trim raznim skolskim oblastim; mjestnom školskom vieću, kotarskom školskom vieću i pokrajinskom školskom vieću. Da njihovo djelo bude uspješno, mora jim rad biti skladan, svima mora pred očima lebditi isti cilj, a to je unapredjenje pučke obuke. A iduli baš tako stvari kod nas? Ja kažem da neidju, a i nemogu poradi naših kulturnih okolnosti. Zakon 8. Veljače 1869. pripisuje da u svakom mjestu gdje biva jedna ili više škola ima obstojati mjestno školsko vieće. Broj članova

toga vieća zavisi o važnosti mjesta. U nadležnost mjestnog vieća medju ostalim spada sliedeće: paziti da se nauk po propisim predaje (*§. 8 točke 10 rečenog zakona*). Ova sama zahtjeva zakona čini nemogućim mjestna školska vieća u našoj zemlji, pošto predpostavlja prilično visoku naobrazbu ljudi u vieću izabranih. Samo u njekojim mjestim naše pokrajine, u glavnim gradovim, i možda u kojoj varoši, dalo bi se tom zahtjevu zakona zadovoljiti. Ali u selim je skroz nemoguće, moja gospodo. Kad se u selu nadje po koja osoba koja za nevolju zna po koje slovo načrčkati, to je sve. Kako je dakle moguće da ti ljudi, ne samo mogu vršiti točno zakon, da bi ga i bistro razumjeli? Očevidno je da iz takova stanja pučka obuka mora da trpi. No, idimo dalje. Kako je sa kotarskim školskim viećem? Nije ni tu prem dobro. Istina da su ljudi, koji su u tom vieću imenovani, učeni, ali to stoji da i ove školske oblasti podpuno svrhi njihova ustanovljenja ne odgovaraju. Sjednice mjesto da se svakog mjeseca najmanje jedan put drže, drže se tek svaka dva ili tri mjeseca, poslovi se nagomilaju, a odtale nereda i nepravilnosti. Tim viećem su doduše dodieljeni školski nadzornici, koji bi po zakonu morali dva put na godinu obilaziti škole svojeg kotara. No oni su sa uredovnim poslovim i pisarijam tako preobterećeni, da jim je čisto nemoguće svoju dužnost, kako zakon propisuje, vršiti. Ja ne kažem da se svi nalaze u tom položaju, ali svakako oni najglavnijih kotara, osobito Splita i Zadra. Prema takovom stanju čisto je nemoguće, da i pokrajinsko školsko vieće može točno svoju vršiti. A kako je sa pohadjanjem škole? Nije ni tu sa svim dobro. Od ukupne djece obvezane na pohadjanje, pohadja ih samo po prilici jedno 45%, to je prem slabo, i neodgovara žrtvam učinjenim, da se pučka obuka podigne. Ali mora biti kakav uzrok. Da, tih uzroka biva, a najglavnije je nesavršenost odredaba zakona, i sporost kojom se iste obavljaju. Po zakonu je odredjeno, da kroz mjesec, koji nastaje, mjestna školska vieća predlože globe proti roditeljem koji nešalju svoju djecu na nauk, a kotarska školska vieća odmjerivaju ih. Ako se udarene globe dojave dotičnim roditeljem kroz isti mjesec, tada se one mogu utjerati odmah bez potrebe da se preslušaju roditelji, ali ako se to kasnije dogodi, tada treba pozvati roditelje na opravdanje, a to je što se i navadno dogadja. Globe su dojavjene roditeljem poslie toliko mjeseci, a bilo je slučajeva i poslie dvie i više godina, kad su one svoju moralnu kriepost izgubile. To je baš i razlog s česa u predrazbroju učiteljne mirovinske zaklade, pod naslovom globe poradi nepohadjanja škole, nalazi se neznatna svota od fior. 250, dočim bi ta morala iznositi toliko hiljada fiorina. S toga od velike bi koristi u tom obziru bilo, kad bi se zakon promienio na način, da bude dopušteno mjestnim školskim viećim udariti globu. Drugi glavni uzrok slabog pohadjanja škole jesu školske prostorije. U malo kojem mjestu naše pokrajine sgradje gdje su smješćene škole odgovaraju svojem cilju. Te sgradje obično su nizke, uzke, vlažne, bez svjetlosti, premalene za cio broj djece obvezane na pohadjanje škole. Djeca su tu čisto strpana kao marva, tu upijaju na žalost zametak boesti, koja se potle, kad odrastu, u njim razviju, te mnoge od njih šalje u grob prije vremena. S tog pogleda škola mjesto koristi nnosi štete narodu. Ali tomu treba doskočiti, jer to zahtjeva uzvišeni cilj pučke obuke, dostojanstvo i ugled zemlje, zdravlje sinova našega naroda. A to bi se lasno dalo izvesti, bez ikakvih tereta. Svaka obćina morala bi biti obvezana da sagradi sgradju za potrebu škole prama obstojećim propisim zakona. Glavnica u tu svrhu uložena dala bi svoj dobitak. Obćini dakle a niti obćinarim nebi se nikakav teret nametnuo, dočim bi se u velike pomoglo razvoju naroda. Istina je da svedjer *non licet parva componere magnis*, ali se osvrnimo što se u tom pogledu drugdje radi. U donjoj Austriji n. pr. od kad je bio uveden novi školski zakon potrošilo se u školske sgradje fiorina 19.570. — Evo me sada na stožer pučke obuke, na učitelja. I ove godine kao što u prošastim zametnula se tekom razprave rieč o njim. Spočitalo jim se sa strane prvog predgovornika da tjeraju politiku u školi. Sudeć po činim, što su svima poznati, rek bi da osvada nema temelja. I u istinu, iz izvješća o radu zemaljskog Odbora kroz zadnju godinu razabirem da medju 383 učitelja, samo 3 su zaslužila ukor, a proti trojici bila je zametnuta disciplinarna iztraga. Odtale sliedi da je držanje i ponašanje našeg učiteljstva sasvim pristojno i prama zakonu

bilo. Tužba da oni tjeraju politiku skroz je neosnovana. Obzirom na njihovu uzvišenu zadaću da uzgoje vriedne i čestite gradjane, njihova je dužnost da djecu uče što su po Bogu, po krvi, po zemlji. Ali to nije tjerati politiku. Potičuć čuvstvo ljubavi prama svojoj otačbini, prama svojem narodu, potiče u isto doba i čuvstva podanosti i privrženosti budi prama državi, budi prama presvietloj vladajućoj kući. Kad učitelj propovieda djeci, kako je zakonom odredjeno, junačka djela njihovih djedova, kad jim tumači glavne momente poviesti naroda hrvatskoga i srbskoga, može li se on ograničiti na mrtvo slovo u čitanki tiskanih rieči? Valajne. Uzgajanjem patriotičnih čuvstava u srce svojih učenika učitelj vrši svoju dužnost, kad nebi to uradio došao bi na manje svojem plemenitom zvanju, svojoj visokoj misiji. To čine učitelji i u Italiji i u Njemačkoj i u Francuzkoj, riečju svuda. Jasno je zašto se proganjaju narodni učitelji: proganjaju se, jer su sioci narodne misli. Da bi oni radili u protivnom smislu, stalno nebi bilo ni vike ni obtužbâ. Obzirom na kukavno materialno stanje naših učitelja, na jade i nevolje što imaju podnositi, na navale što se sa protivne strane netemeljito proti njima dižu, bila bi dužnost školskih oblasti uzeti jih u zaštitu, i nešto više za nje se pobrinuti. Ali ne samo što toga ne biva, da li u svakoj prigodi traži se da jim se otegoti položaj. Pokrajinskim zakonom 3. svibnja 1886. nastojalo se da se poboljša ekonomički položaj podučiteljâ i učiteljâ, povisujuć prvim plaće, a svima petogodišnje doplate u razmjerju od 15% najmanje plaće okoline u kojoj se nalaze u službi. Članak II. rečenog zakona glasi: „petogodišnje doplate odmjerene i doznačene do dana na koji stupi u život ovaj zakon ostaju netaknute. Od navedenog dana unapried biti će doplate odmjerene na temelju ovoga zakona“; a članak III.: „ovaj zakon postaje krepostan prvim danom godine susljedne proglašenju itd.“ Na temelju dakle jasnog propisa članka II. petogodišnje doplate koje bi postale zrelim od 1. siečnja tekuće godine imale bi se odmjeriti u razmjerju od 15%. Nu uzvišeno pokrajinsko školsko vieće ne drži se tog pravila; do 1. siečnja t. g. odmjeruje u razmjerju od 10%, a od 1. siečnja unapried su 15%. Takovo shvaćenje zakona po mojem mnenju sasvim je krivo, jer bi tada zakon pružio polakšicu samo mladim silam, a stare učitelje, koji su još veće zaslužni, nebi uzeo u obzir.

Iz izvješća o radu zemaljskog Odbora za tekuću godinu iztiče da je ove godine bilo 29 škola zatvorenih s oskudice učiteljâ. To je svakako žalostni čin, tomu je ponajviše uzrok neuredjenost pripomoći što se daje gojencem učiteljstva. Obično te pripomoći davaju se 6 ili 8 mjeseci iza kako su pitomci već bili primljeni u zavod. Kroz ovo rečeno vrieme njihove obitelji moraju ih uzdržavati na svoj trošak. A pošto su te siromašne, usilovane su udariti u dug, koji ostaje i potla nego su jim izplaćeni mjesečni rokovi, jer taj novac u druge svrhe ulagaju. Suviše loše stanje učiteljâ doprinaša iztaknutom nedostatku, te se našoj mladeži nevoli dati na učiteljstvo.

Napomenuti mi je nešto i o učilim. Sve naše škole slabo su istim providjene, osobito oskudjevaju u nekim predmetim, kao što su n. pr. fizika i gimnastika. U naukovnoj osnovi i u dotičnim naputcim govori se o zornosti obuke u rečenim predmetim, a kad tamo sve fali. Da i uspjeh u ovim predmetim mora da bude slab uvidja se po sebi. O takovim neću ništa kazati, jer je o tome prošastih godina preobširno bilo rečeno od častnog druga i prijatelja zastupnika Zore, a s druge strane znam da se nešto o tome radi. Dopustite mi sada, gospodo, da osvrnem vašu pozornost na naukovnu osnovu naših pučkih škola, i da vam nje glavne nedostatke pokažem. Kako vam je poznato nova naukovna osnova za naše pučke škole, izradjena na temelju zakona 14. Svibnja 1869. i potonjih ministarskih naredaba, bi odobrena od vrhovne nadležne oblasti stopram godine 1879. Ona je dakle stupila u život kod nas nekoliko godina kašnje nego li je novi sustav za pučke škole kod ostalih pokrajina uveden bio. To zakašnjenje zavisilo je poglavito s toga što se je ciela osnova imala priudesiti prama našim potrebam. Po svim ostalim pokrajinam, naukovna osnova za pučke škole razdieljena je u 8 školskih godina, dočim u Dalmaciji, Istri i u Poljskoj je u 6. Osim toga ministarske naredbe diele pučku školu na 3 stepena; na najveći, srednji i najniži. Kod jednorazrednih pučkih škola najviši stepen za njemačke škole jest 7. i 8. školska godina, srednji 4., 5. i 6., a najniži 1., 2. i 3. školska godina. I kod nas

se hotjelo pridržati sva tri stepena: najviši u 5. i 6. školskoj godini, srednji u 3. i 4. a najnižji u 1. i 2. Odtale sliedi da, pošto je pučka obuka bila stisnuta u dosta kraći rok vremena, naukovno gradivo imalo se je u istom razmjerju stegnuti, ili se imao izpustiti najviši stepen, barem u jedno i dvorazrednim pučkim školam. Žaliboże nije se ni jedno ni drugo uradilo, predpostavilo se dapače da su djeca na selim razvijenija od one u gradovim, suviše da diete mladje može u svoju lubanju isto toliko naukovnog gradiva strpati, kao što drugo za dvie godine starije. Koja li je to pedagogična pogrieška lasno je uvidjeti. Da je njemačka osnova naprosto prevedena bila mnogo više bi se bila okoristila naša pučka obuka, jer naša osnova, osim što je razširila naukovno gradivo, odstupila je od onog naravnog didaktičnog reda što se opaža u Njemačkoj. Druga poglavita mahna naše naukovne osnove ta je, što u njoj nije svuda uporabljeno velevažno didaktično načelo koncentrične obuke, načelo od Ministarstva nastave i od sviu pedagoga toli preporučeno, te u nekim školskim predmetim gradivo se od jedne godine do druge, pače od poljeća do poljeća bez ikakva sustava mienja. Treća glavna mahna sastoji u tome što neki školski predmeti nisu priredjeni prama dobi djece. A i glede jasnoće kako je izraženo gradivo mnogo bi se dalo prigovoriti. Uzmu li se u obzir sve neprilike što od takova stanja iztiču, mora se priznati da našim učiteljem nije moguće uspješno školovati. Nema učitelja u pokrajini, ma kako valjana i revna, koji bi mogao izcrpiti sve propisano gradivo, a kad bi se po prigodi ta a v i s r a r a našla, nikakove koristi od toga učenicim, pače štete.

Navedene mahne, moja gospodo, nisu sve, ima ih i drugih, koje neću da Vam nabrojim, da Vam ne dosadim. Nu nemogu premučati još jednu važnu primjetbu, naime tu, da je gradivo u poljodjelstvu i u svim realističnim predmetim u takvu preobširnom krugu uzeto, da se strukovnjaci, kad jim je to priobćeno, krste i čude. A i isto uzvišeno Ministarstvo nastave, kao i carevinsko vieće, uvjerili su se da je gradivo prije spomenutih predmeta preogromno za pučke škole, u obće za cielu pučku obuku. Uslied zakona 2. Svibnja 1883 ministarstvo je naredilo svim pokrajinskim školskim viećim da naukovne osnove ludu prigledane i gradivo svedeno prama reanim potrebam pučke naobrazbe. Pošto kod nas sveudilj obstoji ista osnova, bez da se je išta u njoj promienilo, držim da se naše pokrajinsko školsko vieće do sada toga važnoga posla nije latilo.

Gospodo, iz onoga što sam imao čast navesti Vam, biti ćete se osvjedočili o velikoj nuždi da se naša naukovna osnova u tuhu školske novice i u granicam naših potreba i prama intelektualnom i fizičnom razvoju učenika čim prije popravi; vi to vrlo dobro znate prosuditi, dojam nesavršene osnove za pučki uzgoj. Strpanjem svakojakog gradiva u glavu neodrasla djeteta mozak se s vremenom otupi, te nestaje malamal u djetetu i onih prirodnih sposobnosti, s kojih bi inače, kad bi njegov uzgoj bio pravilno i sustavno vodjen, postao vrstan. Prevelikim naterećenjem ubiva se ne samo duša, da li se skončava i tielo. A evo što o tome Montaigne kaže: „Kao što biljke sahnu sbog velika obilja, a svieće se trnu, kad su uljem pripunjene, tako se isto i duševna djelatnost satire prekomjernim i raznovrstnim učenjem.“ Nu se nadamo da će muž, koji je danas na glavi rečenog pučkog školstva, i koji se već u više prigoda iztakao sa svoje riedke sposobnosti i duboke učenosti, uzeti u obzir moje čedne primjetbe, da u koliko ih bude našao valjanim i da će se svojski zauzeti kako da se potraženim nedostatcim čim prije doskoči.

Red mi je sada proći na drugu točku moje besjede. Kamo sreće da sam ju mogao iz mog govora izpuštiti, jer bi tada značilo da se svi, što smo ovdje prisutni, smatramo sinovim jedne te iste majke, jednog te istog naroda. Ali na žalost nije tako, te me neki unutranji nagon tjera da dadem izlieva svojem patriotičnom čuvstvu i da koju rečem, što za stalno svima neće biti milo, ali tim neprestaje biti istinito. Gospodo, zadnje dobi neki zloduh stao obliećati našom otačbinom, da joj izbrisa prirodno obilježje, da pomuti u našem puku pojam njegove narodne individualnosti, da uvede vječni rat medju istokrvnu braću, da poruži sve što je u našoj zemlji dobra i plemenita. Taj zloduh preko noći stvorio u zemlji novu narodnost, pa kao da bi on isti dvojio da joj je ova zemlja otačbinom, pošô ju tražiti drugdje izvan nje. Odtole nepatriotično

zaveden je *„pro patria“*, odtole nepravedni zahtievi da se zasnuju talijanske škole, odtole ustanovljenje nesretne Judine zaklade. Nikada sveto ime otačbine nije gore zlorabljeno bilo, niti u goru svrhu. U zemlji gdje stanuje jedan jedini narod, koji govori jednim jezikom, hrvatskim iliti srbskim jezikom, nemože biti mjesta tobožnjoj patriji talijanskoj. Zemlja što se Dalmacijom krsti djedovina je naša, djedovina hrvatskog i srbskog narôda. Dvanaest je vjekova prošlo odkad su otci naši ovu zemlju zapremili i u njoj se nastanili. Ono malo latinskog življa, što preosta iza poraza Obrâ, s vremenom se salilo sa narodnim življem. Pojedini dopuzi i bjegunci, što su s protivne obale jadranskog mora naletili u ove krajeve, nemaju nikakova prava da se narodu gospodarim nameću, da mu svoj jezik narivaju. Povlastice bo, što jim je njekada Serenissima udielila bila, i što su potla nepravedno za mnogo decenijâ uživali pod austrijskim vladam, na uštrb cielog naroda, potonule mal ne sve na vieke. To je naravni posljedak duha vremena, napredka probudjene narodne sviesti. Prosto vam, Gospodo protivnici, da sa djecom radite šta hoćete; da jim kod svoje kuće date ma koji uzgoj, makar i kinežki, mi si zato nećemo trati glave; ali nije vam slobodno da u zdravo narodno tielo dirate, da mu odtudjujete i raznarodjujete sinove. Nije li vam zadosti nesretnog Trogirskog pokušaja? pak Vam se još drugih hoće? Što ste sa Vašom talijomanijom od onoga grada, od one škole uradili? Još godine 1881. učitelji ove pučke škole, naše gore list, kojim je jedino stajalo do duševnog i točnog vršenja svojih dužnosti i do napredka povjerene im mladeži u jednoj od učiteljskih sjednica zaključili: da nemože biti pravog napredka, dok se škola nepreobrazi, dok se neuvede hrvatski ili srbski jezik kao nastavni jezik. Nadležni faktori zadovoljili tom pravednom zaključku i ponašili onu školu. A što se tada dogodilo? Ljudi koji su onda bili na upravi one občine, zasliepljeni strančarskom strašću i napojeni mržnjom protiv svega što diše hrvatskim ili srbskim duhom, svaku upotrebili da upropaste onu školu. Na žalost u tome i kratkovidna vlada, po svojoj staroj: „divide et impera“ bila jim pri ruci. Škola se razdvojila. U tobožnji talijanski odsjek skučili pod silom sinove jednog diela naroda, sve po izbor težakâ, opančarâ, zanatlijâ, koji neznadu ni za nevolju pisnuti talijanski, da se tu raznarode, da podivlje. Pa kakav od toga uspieh? Pošto se uvidio još uspjeh prve godine, promienilo se učitelja i zamienilo ga se sa jednom medju najizvrstnijih sila u pokrajini, koji je revno i duševno svoju dužnost vršio. Ali ni to nije pomoglo, jer po izpovjedi onog mjestnog školskog nadzornika, kanonika Barbieri, takodjer naše gore list, gospodo protivnici, učitelj, da poluči kakav uspieh, imao bi podučavati u hrvatskom ili srbskom jeziku. Eto do koje se nesmisli dolazi. Prošle su već dvie godine te proklete kušnje, te od 136 upisanih učenika teke ih je 11 bilo premaknuto. Ali će mi se odvratiti ono što je častni predgovornik kazao: za što je u prošasto doba iz one škole izašlo vriednih mladića? Tko bi stavio to pitanje dokazao bi da neima pojma o pučkoj obuki, da nezna kakav jaz obstoji medju današnjom sistemom i onom prošastih vremena, medju današnjim naukovnim gradivom i ondašnjim. Danas je obuka zorna a tada je bila skroz mehanična. Sve što se je tada od pučke škole zahtievalo, da učenici budu znali kako tako čitati, brojiti i kakvo slovo načrčkati. Ali danas je sasvim drugčije. Danas učenik koji je dovršio pučku školu ima na izobilj pojmova o svačemu. No u ovom pitanju mjerodavna je još druga važna okolnost, naime ta: koliko je djece pučke ruke tada hodilo u škole? Nadodati mi je dalje, da su se tada učitelji služili u podučavanju hrvatskim ili srbskim jezikom, baš kako sada preporučuje ovaj mjestni školski nadzornik da se postupa. Svakako nije pošteno ni moralno, ni patriotično što su prijašnja občina Trogirska i ljudi koji su joj bili na čelu uradili. Sa onim nesretnim pokušajem ciela polovica jednog naraštaja izkvarena je. Koliko li s onog kobnog postupanja zemlja nije vriednih sila izgubila, koje su mogle biti sebi i otačbini na diku? Nije daleko vrieme, kad će onaj narod, osviešćen, tražiti od starca Fanfogne i družine mu: Što ste uradili od mojih sinova?

Visoki Sabore! Narodna čast, narodno poštenje ne dopuštaju nam da mirnom dušom pratimo dalnji razvoj tih bogumrzkih čina. U ime naših narodnih pravica, u ime narodnog dostojanstva, u ime one velike odgovornosti koja pada na narodno zakonodavstvo u po–

pogledu pučke obuke, u ime istih načela slobode ja vas pozivljem, gospodo zastupnici, kad vlada nebi dala dovoljnu jamčevinu da će ukinuti talijanski odsjek u Trogiru, zaniečete potrebite fonde za uzdržanje ovog odsjeka. Dopokon nije država ona koja uzdržava pučke škole, nego narod svojom krvlju, svojim žuljevim. Nek gospoda protivnici ne misle da je ono što sam kazao poteklo iz mržnje proti talijanskom jeziku. Mene su na to naveli uzroci mnogo uzvišenije naravi, a nadasve značaj zemlje i jedinstvo obuke u zemlji. Ja s moje strane ljubim i njegujem talijanski jezik, a to će mi zasvjedočiti i moji drugovi i isti moji učenici, kao što s velikom simpatijom pratim sve što se tiče razvitka onog dičnog naroda, a scienim da jednako misle i ostala narodna gospoda. Ali u svojoj kući želim i hoću da mi materinski jezik zauzme ono mjesto koje mu po pravu i po prirodi ide; da bude jedinim gospodarem, te pošto u zemlji ne biva no jedan narod, da i obuka bude izključivo u narodnom jeziku podieljena. Osvada častnog zadnjeg predgovornika, da je većina dala ostracizam talijanskom jeziku, sasvim je neistinita i neosnovana. Mi znamo vrlo dobro procieniti važnost talijanskog jezika, te, nasuprot što se sbiva kod ostalih pokrajina, mi pružamo našoj djeci prigodu da dobro nauče i ovaj jezik. Talijanski jezik u našim pučkim školam, proti načelim pedagogije i na uštrb našeg majčinog jezika, uči se počamši od druge školske godine. U srednjim zavodim čini se još više za podučavanje ovog jezika; odredjen je veći broj sati, nego li je za naukovni narodni jezik. Ja vas pače mogu osjegurati, da današnjom priredbom, učenje talijanskog jezika ni malo ne trpi, i da danas premda nije naukovnim jezikom, ipak djeca liepo u njemu napreduju. Na prigovore podignute sa strane častnog zadnjeg predgovornika odvratiti mi je, da se po onoj staroj našoj: svakomu majstoru svoj alat, nepača u što nezna. Njegovo držanje u tom pogledu, po kojem se nameće sudijom našeg jezika, mora se krstiti, da upotrebim najblažju rieč, pretjeranošću. Gospodo protivnici, ako vam je do mira i sklada u zemlji, ne izazivajte narod, niti mu prkosite, dali složno s nama nastojte o njegovom boljku. Vrieme je da se prestane u sebične svrhe pokuse praviti i n c o r p o r e v i l i, da se pripozna narodu što je njegovo i zemlji nje prirodni značaj. Struja vremena bujicom je postala, te se u svom pospješenom teku neda zaustaviti, inače moglo bi se dogoditi da vas u svojjem vrtložnom kretanju sa sobom povuče i strmoglavi.

Prije nego dovršim, dopustite mi, gospodo, da još dvie rieči nadostavim o drugom zamašnom pitanju, koje se neposredno prosviete našeg naroda tiče i njegove budućnosti.

Visoki Sabore! Glavni faktori pučke obuke jesu: obitelj i škola. Nastojanje ove zadnje biti će plodonosnije i uspješnije, kad ista u svojoj uzvišenoj zadaći bude pametno i krepko poduprta u kući. Ali ciela obiteljska djelatnost, koja se u tom pogledu razvija, počiva na radu žene. Ona je kućni stožer, njoj je povjereno odgajanje djece. Žena je onaj blagoslovljeni stvor, koji nas, od kad otvorimo oči na božju svjetlost, prati u svim našim koracim, u svim našim djelim, u svim našim podhvatim; koji ujedno s nami ćuti, veseli se i tuguje, smije se i plače. Duh i srce majke prelievaju se neprestano u nas; s njezinim mliekom sisamo vrline i krieposti njezine, a tako isto njene slaboće. Žena je, moja gospodo, najveće pokretalo u zadrugi; po njoj bo čovjek podiže se do genija ili spada do živine, od nje zavisi da bude junakom, ili kukavicom. Ona je stanac kamen na kom imamo osnivati narodnu sgradju; jer kakve žene takvi i sinovi, a kakvi sinovi takva i otačbina. Tko dakle da dvoji o silnom, neizrecivom majčinom utičaju na razvoj, na sreću, riečju na sudbinu otačbine? Ako nam je do procvata i sreće puka, ako nam je da i on čim prije stupi u kolo izobraženih naroda, ako nam je s korena uništiti struju, koja se zadnje dobi pojavila u zemlji na uštrb narodnih interesa, prosvjetljujmo ženu. Nije nam se plašiti da će se naše hrvatske ili srbske majke, dok budu življele daleko od upliva tudjeg elementa, iznevjeriti svojem narodu, jer što nemože s oskudice dovoljne naobrazbe, to dopunjuje svojim zdravim razumom i prirodnim narodnim čuvstvom. Takve će nam majke svedjer radjati čestite i sviestne patriote. Ali u mjestim gdje je narodni duh bio izpoganjen tudjim duhom, gdje su se dugotrajnim nesretnim dojmom ovog zadnjeg žene njime napojile, gdje su razum i srce pomućeni, tu treba da ozbiljno upremo, takovim budućim

majkam moramo pružiti prigodu višje naobrazbe, eda prosvietljena pamet bude spasonosno uticala na čišćenje srca u narodnom smislu.

Žena je, moja gospodo, kod nas darovita, ona shvaća stvar s velikom lahkoćom, te nema dvojbe da će ona, sa višjom obukom, u kratko, zapoznati stare zablude i obmane, i prihvatiti se narodnog pravca u gojenju svojih sinova. Kad naše vriedne i čestite primorkinje, bile te od koje ruke, budu narodno osjećale, vjerujte, sve *pro patria* ostati će na vrbi svirale.

Istina je, Gospodo, da je danas jezgra našega naroda zdrava, ali je moguće da ljupina nije, te bi se moglo dati da se njezina gnjilad i do prve razplodi. Ako nam je dakle cielo tielo zdravo sačuvati, paziti nam je da ne samo jezgra bude zdruva, da li i njena obložina. Zagorje je jezgra a Primorje ljupina ili obložina, a pošto crv toči s vana k središtu, njegujmo Primorje da spasimo Zagorje. Mi smo prilično uradili u obće i za prosvjetu žene, ali nesmijemo ostati na tom stepenu, te nam je korak dalje ići. Važnost nekih mjesta, nekih središta svakomu se na očigled nameće, a dopustiti ćete mi da kažem, da Split, budi sa njegova položaja, budi sa broja stanovništva, s njegova obrta i trgovine, s njegovih aspiracija, idje medju prve. Držim da se neće naći žive glave, koja bi htjela da Split bude stavljen uzpored sa kakvim selom ili varoši, a ipak što se tiče pučke obuke, osobito ženske, mal da je na istom stepenu. Osvrnite se, gospodo, na ostale pokrajine, pak ćete vidjeti da nema grada od kakve važnosti bez višje djevojačke škole. U istoj našoj pokrajini dva grada uživaju tu blagodat; Zadar ima žensku osmorazrednu školu, a Dubrovnik žensko učiteljište. Ta blagodat ima se i Splitu podieliti. A on ima i pravo da se zemaljska zaklada nešto više postara za njegovu obuku; jer doprinaša zemaljskoj blagajni više nego ma koje drugo mjesto u pokrajini. Zahtjev njegov dakle, da zemlja njegovim kćerim pruži sredstvo višjeg naobraženja, posve je umjestan i pravedan. Toplo preporučam toliko Zemaljskom Odboru, koliko vrhovnoj pokrajinskoj školskoj oblasti, da bi izvolili uzeti u pristojni obzir predloge, koje će u tu svrhu zanimani faktori na svoje vrieme podastrieti. Dovršujem i izjavljujem da ću glasovati da se predračun školske zaklade, uzme za podlogu specialne debate.

Predsjednik. Namjeravam zatvoriti sjednicu.

D.r Bajamonti. Prego.

Predsjednik. Ja namjeravam zatvoriti sjednicu. — U isto vrieme javljam, da će Pravničko-Gospodarstveni i Molbenički Odbori držati večeras u 6 sati sjednice. — Buduća će sjednica Dalmatinskom Sabora biti sjutra u 10 sati pred podne. — Na dnevnom redu biti će riešenje molbenica i produženje današnjeg dnevnog reda. — Sjednica je zatvorena.

(*Svršetak sjednice u 3 s. po p.)*

V. Sjednica dneva 13 Prosinca 1887.

Sadržaj: Navještaj molbenica. — Upiti. — Predlog Trigari-a o uredjenju doprineska u crkovne sgradje. — Odgovori Upitm. — Riešenje molbenicâ. — Nastavak i svršetak obće razprave o proračunu pokrajinske učionske zaklade za god. 1888.

(Početak sjednice u 10 s. 30 č. pr. p.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje**.

Tajnici: **Jerko** pl. **Natali** i **Niko** pl. **Gjakša**; pa D.r **Karaman** i Dr. **Mišetić**.

Vladini povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, namj. savj. **Manojlo Budisavljević**, školski nadzornik **Josip** vitez **Peričić**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. — Ima nas 32. — Broj je zakonit.

Molim g. Tajnika plemića Natali-a, da čita zapisnik jučerašnje sjednice.

Natali (*čita*).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku?

Kulišić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. Zastupnik Kulišić imade rieč.

Kulišić. Pri razpravi o postupanju u šumarskim poslovim jučer, poprimio je Visoki Sabor jednoglasno resoluciju g. D.ra Bulata, spojenu sa mojim predlogom. Sbog važnosti pitanja mislim, da bi bilo potrebno uvrstiti u zapisnik, da je ta resolucija primljena jednoglasno. Dočim u zapisniku toga neima, nego je samo rečeno: „Primljen je zaključak“; stoga želim, da se u zapisnik uvrsti, da je zaključak primljen jednoglasno.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Duboković. Molim, ja nisam glasovao.

Kulišić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. Zastupnik Kulišić imade rieč.

Kulišić. Moglo bi se uvrstiti u zapisnik, da je zaključak primljen sa svimi glasovi, osim glasa g. Dubokovića.

Predsjednik. Na to mi je g. Kulišiću učiniti primjetbu, da je svakom zastupniku slobodno po novom poslovniku izjaviti želju za glasovanje poimence, u kojem se slučaju broje glasovi i konštatira, tko je „za“ a tko „proti“ glasovao. Da je takav predlog g. Kulišić učinio, ja bi pristao na to; ali pošto to nije učinjeno bilo, ja sam samo konstatirao, da je primpljen zaključak. Sada više nemogu ja na zahtiev g. Kulišića pristati, jer je možda slučajno odsutan danas koji zastupnik, koji je u jučerašnjoj sjednici bio, i koji možda nije glasovao za zaključak.

Pitali još tko rieč o zapisniku?

Kulišić. Pitam ja.

Predsjednik. G. Zastupnik Kulišić imade rieč.

Kulišić. Predlažem, da se reče u zapisniku, da je primljena resolocija ogromnom većinom.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Ljubić. Pitam ja.

Predsjednik. G. Zastupnik Ljubić imade rieč.

Ljubić. Ja mislim, da zapisnik nebi imao sadržavati o glasovanju drugo, nego ono, što je g. Predsjednik izjavio. Da je g. Predsjednik izjavio, da je izpadaka glasovanja bio jednoglasan, onda bi se moglo prigovoriti, kada nebi tako u zapisniku bilo; jer izrazi: „jednoglasno“, „većinom“, „manjinom“, obični i razboriti izrazi, koji se meću u zapisnik. Pošto je jučer izjavljeno, da je zaključak primljen, a razumi se većinom glasova, kako u zapisniku stoji, to se danas nakon jednog dana nemože više mienjati; i zato bi ja bio proti izpravku zapisnika glede glasovanja.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena,

Svakako stavljam na glasovanje predlog g. zastupnika Kulišića, koji glasi: da se uvrste u zapisniku pri ovom glasovanju i rieči: „ogromnom većinom“.

Ona gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Ona gospoda, koja odobravaju zapisnik jučerašnje sjednice sa ovim izpravkom, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Zapisnik jučerasnje sjednice je odobren.

Primio sam njekoliko molbenica iza jučerašnje sjednice. — Molim g. Tajnika, da u kratko pročita sadržaj i broj istih.

Natali (*čita*). Br. 94. Prošnja Povjereničtva javnoga Dobrotvorstva Korčulanskoga, da mu se dade pripomoć za gradnju zakloništa.

Dr. Zafron. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Zafron imade rieč.

Zafron. Ja predlažem, da se ova molbenica izruči Financijalnom Odboru.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom predlogu g. zastupnika Dr. Zafrona? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje predlog g. zastupnika Dr. Zafrona, koji glasi, da se ova molbenica izruči Financijalnom Odboru. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (*Većina*). — Primljeno. — Ova će molbenica danas biti izručena Financijalnom Odboru.

Natali (*Čita*): Br. 106. Molba učiteljice Josice Mazzoko za pripomoć.

Predsjednik. Prelazi Molbeničkom Odboru.

Natali (*Čita*): Br. 107. Molba Solinjana i Vranjicana za presušenje blatija.

Predsjednik. Prelazi takodjer Molbeničkom Odboru.

Prije današnje sjednice primio sam od častnog zastupnika g. Tripala jedan upit. — Molim da ga čita.

Tripalo (*čita*).

Upit

c. k. Vladi Njegovog Veličanstva

Carski put, koji spaja Zadar sa malda ne krajnjim predielom Dalmacije, na dva mjesta, t. j. na položaju tako zvanom „Zrnac“ izmedju Sinja i Vrlike, pak na drugom koji se nazivlje „Bračka Strana“ medju Sinjem i Imockom toliko je usprsit, dosljedno strmenit, da uzrokuje velike opasnosti za putnike i velikog kvara prometu, saobraštaju i trgovini. — Putnici, bilo u svojim kočijam, bilo u poštovozu, prisiljeni su pjeske te visine prebrditi, najviše zbog opasnosti navedenih a i zbog toga, što konji nemogu snositi tereta. Trgovina pa koja se vazda i neprestano tijem putevima prevaža, treba da je posve težinom umjerena a to na golemu škodu obćih interesa.

Za odstraniti tolike nezgode, Visoka c. k. Vlada, uvidjevši iste, bijaše odlučila i uprav dala izvršiti osnovu za odstranenje „Zrnca“ medju Sinjem i Vrlikom, a to još u godini 1854, a malo kašnje onu za komad puta „Bračka Strana“, koja posljednja osnova bila je ponovljena u godini 1880.

O rečenijem osnovama daljeg govora nije bilo, dapače misliti je da su zabačene u Arkive Visokog Namjestništva.

Za da se jednom oduzmu sažaljivane poteškoće opasnosti i štete, koje putnici i trgovina užasno podnose, podpisanijem čast je upitati Visoku Vladu Njegovog Veličanstva:

I. Zbog kojih uzroka Visoka je Vlada zapustila izvršenje već izradjenih osnova odastranenja Carske ceste na „Zrncu“ izmedju Sinja i Vrlike, pak one „Bračka Strana“ povrh Trilja?

II. Mislili i jeli voljna C. K. Vlada izdati shodne naredbe a da se dotične osnove čim skorije izvedu?

U Zadru

Tripalo — Dr. Rendić — Dr. Bakotić — J. Kulišić — Bulić — Dr. Tomić — Canki — Dr. Arneri — Dr. Machiedo — Vuković — Dr. Masovčić — Šupuk.

Predsjednik. Ovaj ću upit predati Vladinu povjereniku.

Prije današnje sjednice pridao mi je g. zastupnik Dr. Bajamonti dva upita, na Odbor Zemaljski, podpisana po njemu i gg. zastupnicima: Trigari, Pezzi, Strmić i Messa. — Molim g. Dr. Bajamonti-a, da čita prvi upit.

Dr. Bajamonti (*čita*).

Interpellanza alla Giunta Provinciale.

È noto — e il fatto venne largamente commentato — che la Giunta Provinciale ebbe a respingere il ricorso di Antonio Fanfogna e consorti contro il conchiuso 16 febbraio 1887 dell' illegalmente insediato — tanto illegalmente, che la Suprema Corte di Giustizia colle prese decisioni lo venne testé a dichiararlo sciolto — Consiglio comunale di Traù, con cui venne deciso che quel Comune debba servirsi esclusivamente della lingua croata nella corrispondenza colle autorità e colle parti. L' unico motivo della rejezione — enormezza senza riscontro — è che in Dalmazia non esiste una nazionalità italiana.

I sottoscritti trovano superfluo — nè lo potrebbero — polemizzare contro questa osservazione, che contrasta singolarmente con atti eccelsi della Corona, con ministeriali dichiarazioni, con governativi decreti, con circolari di luogotenenti — e per tutte basterebbe citare quella di Wagner — col discorso inaugurale dell' apertura della dieta fatto mai sempre da tutti i luogotenenti, compreso l' attuale, in entrambi le lingue del paese, col fatto che la lingua interna degli uffici dello stato in Dalmazia è l' italiana, colla storia antica e moderna, colla pratica, colla realtà, col buon senso, con tutto.

Cento, mille comunicazioni ufficiose, vecchie e recenti, riescono doveroso documento d' italianità, riconoscendo l' esistenza non solo, ma il rigoglioso affermarsi della nazionalità italiana in Dalmazia e quindi il pieno diritto della lingua italiana ad un trattamento equiparativo anche negli uffici comunali e nella scuola.

Sorpresi e impressionati dal fatto gravissimo che una Giunta Provinciale, chiamata a tutelare i diritti di tutti del pari e non dovrebbe assolutamente informare le proprie decisioni a spirito di parte, possa erigersi a giudice inappellabile in questioni di nazionalità, e invalidi lei, organo non legislativo ma esecutivo e quindi non competente, le norme maestosamente severe dello statuto austriaco e gli aviti diritti della lingua più colta della provincia — i sottoscritti trovano urgenza di rivolgersi ad essa perchè, a soddisfazione di quanti hanno diritto a saperlo voglia compiacersi di rispondere:

1. Con quale diritto e a quali criteri di storica ed ufficiosa ragione, di equità e di convenienza abbia basata l' asserzione che in Dalmazia — terra italianamente civile — non esista una nazionalità italiana?

2. E trovata soddisfacente risposta a questa concreta domanda, si chiede alla eccelsa Giunta se intenda di annullare di fatto l' evasione data al ricorso di Antonio Fanfogna e compagni, coll' accogliere gli eventuali analoghi ricorsi di parte italiana contro l' irrispettosa smania dei Comuni Croati di corrispondere colle parti soltanto in lingua croata, misconoscendo con parzialità indelicata i diritti dei cittadini di italiana nazionalità, appartenenti all' alto censo, al commercio, all' industria e quindi al novero dei maggiori contribuenti comunali?

Bajamonti — Trigari — Pezzi.

Predsjednik. Molim g. zastupnika D.ra Bajamontia da čita i drugi upit na Odbor Zemaljski.

Dr. Bajamonti (*čita.*)

Interpellanza alla Giunta Provinciale.

Col decreto 4 ottobre a. c. N.ro 380 dell' i. r. Capitanato distrettuale di Spalato e col decreto 21 Novembre testè decorso N.ro 460, contenente la conferma del decreto stesso da parte dell' i. r. Luogotenenza Dalmata, veniva impedito di fatto il corso d' acqua speciale onde alimentare la fontana monumentale, corso d' acqua che con sentenza giudiciaria doveva essere realmente, non illusoriamente, ripristinato a beneficio degli obblatori-proprietari della fontana stessa o piuttosto dell' intera Spalato, a cui vantaggio e decoro venne eretto lo splendido monumento.

I sottoscritti non intendono di compromet-

tere la serietà delle disposizioni dietali col descrivere la lepida scena comminata maestrevolmente tra il podestà di Spalato ed il Capitano distrettuale, per fiscare ai buoni patrioti la compiacenza legittima di vedere inaugurato dopo tanti anni di indecorose e sterili lotte il bellissimo monumento, condannato all' inerzia ed al deperimento da una politica goffamente e dannosamente partigiana.

Essi vogliono soltanto stabilire il seguente criterio fondamentale, evidente e concreto.

Dal momento che l'Autorità politica ebbe a cedere regolarmente al Comune di Spalato tutta la massa d' acqua occorrente all' acquedotto romano ricostruito e che il Comune, di tal modo, ne divenne l' esclusivo proprietario, cessò necessariamente ogni e qualsiasi giurisdizione dell' Autorità politica sull' acqua stessa.

L' acqua dell' acquedotto rappresenta quindi una parte esclusiva e la più importante del patrimonio Comunale, tant' è vero che il solo Comune vendendone l' uso a privative ritrae continuamente una rendita, senza che mai in nessun caso e per qualsiasi ragione ne entrasse l' Autorità politica.

Stabilito questo criterio — male infirmato da una mistificatrice applicazione della legge sulle acque — ne risulta che le attribuzioni del Comune vennero violate dai suindicati decreti e che il Comune rimase di fatti esautorato del suo diritto sul massimo e sul più prezioso dei suoi patrimoni, l'acqua, ottenuta — come si disse — dall' i. r. governo con regolare concessione.

Di fronte a questo esautoramento, cui cooperò a pregiudizio del Comune di Spalato lo stesso podestà Dr. Bulat (e vi cooperò, è troppo noto, a sfogo di personali rancori), i sottoscritti riscontrando nell' esposto un fatto gravissimo, che lede i diritti e la proprietà Comunale, e potrebbe costituire un precedente gravissimo e dannosissimo agli interessi del Comune di Spalato, di fronte alle categoriche disposizioni del regolamento Comunale, che impone l' obbligo alla Giunta provinciale di vegliare sull' integrità dei patrimoni Comunali, si permettono d' interpellare la stessa:

Se le consti che col decreto 4 ottobre 1887 N.ro 380 dell' i. r. capitanato distrettuale di Spalato, confermato dal decreto 21 Novembre a. c. N.ro 460 della Luogotenenza del Regno, l' Autorità politica vi ha creata un' arbitraria e non legale giurisdizione sull' acqua dell' acquedotto romano di Spalato ed esautorandolo nei suoi intangibili diritti sul massimo o più prezioso ente del suo patrimonio, l' acqua già ottenuta dall' i. r. Governo con regolare concessione?

Se constandole questo esautoramento di fatto la Giunta, ottemperando ai doveri impostile dallo statuto provinciale, abbia attivato o intenda attivare i necessari provvedimenti contro l' indebita ingerenza dell' Autorità politica e contro l' insipienza partigiana dell' amministrazione Comunale spogliata, a ripristino doveroso e solenne della legalità e della integrità del Comunale patrimonio?

Bajamonti — Trigari — Pezzi — L. Stermich
G. Messa.

P r e d s j e d n i k. U smislu §. 26. poslovnika ja ću u ime Odbora Zemaljskoga odgovoriti u jednoj od dojdućih sjednica na oba ova upita; a danas svakako odbijam odlučno napadaje sadržane u upitu.

V l a d i n p o v j e r e n i k P a v i ć. — Dal mio lato devo protestare contro alcune accuse contro l' autorità politica contenute nell' interpellanza dell' onorevole Dr. Bajamonti, dichiarando che l'Autorità politica procedette in argomento a stretto rigore di legge.

P r e d s j e d n i k. Primio sam prije današnje sjednice jedan predlog, podpisan od g. zastupnika Trigari, Strmića, Kapovića i D.ra Bajamonti. — Molim g. Trigari-a, da ga pročita.

T r i g a r i (*čita*).

I sottoscritti propongono che l' Eccelsa Dieta voglia esternare il voto:

Che il Governo di Sua Maestà, mediante analoga legge, adatta all' attuali condizioni e rapporti locali proveda, che siano regolati gli obblighi di concorrenza nelle costruzioni per scopo di culto, ed il relativo procedimento, onde in caso di conflitto fra i vari obbligati sia pronunciata dalla competente autorità regolare decisione.

Trigari — L. Stermic — Kapović — Bajamonti.

Predsjednik. Ovaj ću predlog staviti na dnevni red u jednoj od dojdućih sjednica.

Vladin povjerenik dvorski savjetnik plemić Pavić imade rieč.

Vladin povjerenik Pavić. Ja ću imati čast u jednoj od dojdućih sjednica odgovoriti na upit častnog zastupnika g. Trpalo i druž ne.

U sjednici 3 tekućeg mjeseca častna gospoda zastupnici Špiro Gojković i drugovi upravili su na Vladu sliedeći upit:

I. Jeli poznato c. k. Vladi da, usprkos očevidnoj nuždi za seljake i pastire u Boki Kotorskoj, da imaju puške lovnice da se obrane vukova i druge zvjeradi, što im tamani polja i blago, c. k. politična oblast uzteže njima dopust da nose puške lovnice.

II. Namjeravili c. k. vlast shodni uput c. k. političkoj oblasti podati da unaprjed nebude se uztezalo dozvoljavati seljacima i pastirima u Boki Kotorskoj da nose puške lovnice.

Na to čast mi je odgovoriti:

Poglavarstva izdavaju dozvole za nošenje lovačke pučke samo onim moliteljima, o kojima znadu da se razumiju u lov i što su dakako neporočni.

Ona tim rade sasviem po namjeri ovoga namjestništva, koje polaže osobitu važnost na to, da po mogućnosti pomogne lovstvo u okviru dotičnog, doduše oskudnog zakonodavstva, kano takodjer izvor narodnoga blagostanja.

Po ovom načelu izdavaju se i u Boki dozvole za nošenje oružja, a izdavajući te dozvole osobam što niesu lovci nebi se ni odgovaralo namjeravanoj svrhi lova zvieradi.

Što se pak tiče pojavljenja zvieradi, čast mi je naglasiti, da su se poglavarstva naputila, da prirede lovačke hajke, netom im stigne viest, da se pojavila zvierad. — Baš u Boki u Krivošijama priredio se takav lov više puta uz vojničko sudjelovanje a to bez ikakvih troškova za ono žiteljstvo.

O tome su se na novo izdali potrebni naputci kotarskom poglavaru u Kotoru, a osobito što se tiče oboružanja rondara, kojem po načelu nema zaprieke. Po tomu nemože dakle namjestništvo naputiti kotarskog poglavara u Kotoru, da prosto podieli seljacima i pastirima dozvolu za nošenje puške lovnice, jer bi se tada moralo narediti isto svim ostalim kotarskim poglavarima a to bi bio nazadak u promicanju lovstva. Suviše bi takvo postupanje dovelo opet do opšteg naoružanja sviju razoružanih mjesta bez izuzetka, a na to nemože da pristane vlada.

U saborskoj sjednici dne 12 tekućeg mjeseca častna gospoda zastupnici Gojković i družina staviše na vladu sliedeći upit:

I. Jeli visokoj vladi poznato da ima oštećenijeh crkava u poreznim općinama Krivošija?

II. Namjeravali Visoka Vlada, što skorije moguće, shodne odredbe izdati za popravu tijeh crkava, a imenito najprije one Pokrovbogorodičine na Dragalju?

Na taj upit čast mi je odgovoriti što sliedi:

Vlada je dala lani popraviti crkve svete Petke na Ledenicam i svetoga Jovana na Unirinam, koje su već i osvećene i u njima se vrši božja služba.

Sastavljen je već i trebovnik za popravljanje crkve svetog Pokrova na Dragalju, a čim bude nova dotacija na razpoloženje, pošto je ovogodišnja već potrošena, nastojati će namjestništvo, da se i ova crkva popravi.

Ima u gornjem Krivošiju još jedna crkvica porušena, svetog Roždestva bogorodičnog u Malojevdolu, ali pošto ova nije parohijalna, makar za sada nije moguće popraviti i nju.

U saborskoj sjednici dne 12 tekućeg mjeseca častna gospoda zastupnici Kulišić i družina zapitaše Vladu:

I. Što je sa pitanjem, već u načelu poprimljenim, popravka crkve i zvonika u selu Kievu obćine Vrličke.

II. Mislili c. k. Vlada čim skorije narediti da se nužne radnje preduzmu i dovrše.

Na ovaj upit častim se odgovoriti:

Dotacija za popravak svih rimokatoličkijeh crkava i kuća u pokrajini iznosi 15.000 forinti, dočim svake godine stižu predlozi za popravke u iznosu od 50 do 60.000 forinti. Pošto dotacije nedopuštaju, da se izvedu svi predloženi popravci, valja dobar dio predlogâ da se odgodi za drugu koju godinu. Tako se je sa nestašice dotacije dogodilo i sa Kievskom crkvom.

Nu, na proljeće 1888, kada bude dozvoljena nova dotacija, namjestništvo će nastojati,

da se i ovi popravci preduzmu i dovrše, pošto je ovogodišnja dotacija već potrošena.

Predsjednik. Pošto je danas peta sjednica, to u smislu §. 7 našeg saborskog poslovnika pozivljem tajnike drugog razporeda, gg. zastupnike D.ra Karamana i D.ra Mišetića, da bi zauzeli tajničko mjesto.

(*D.r Karaman i D.r Mišetić pristupaju za tajničkim stolom*).

Prelazim na dnevni red.

Prva točka dnevnoga reda jest: Riešenje molbenica. — Izviestitelj Molbeničkog Odbora g. zastupnik Ljubić, molim da čita izvješće.

Ljubić. Po zaključku občinskog vieća Splitskog, občina Splitska pita pripomoć iz pokrajinske zaklade za snovanu učionu obrtničko-zanatlijsku, koja bi se zavela kod c. k. realke u Splitu. — (Br. 50.)

Priznavajuć Molbenički Odbor važnost ovog pitanja; priznavajuć da se mora započeti misliti za izobraženje ove toli važne ruke obrtničko-zanatlijske; priznavajuć velike žrtve, što občina Splitska za izobrazbu svoga pučanstva i u pripomoć naukovnim zavodom Splitskim doprinaša, n. p., da doprinosi za realku Splitsku fior. 5000, a fior. 10.000 za pučku obuku; scieni, da bi sasvime shodno bilo, da i zemaljska zaklada od svoje strane što god pripomože za tu školu obrtničko-zanatlijsku, stoga Molbenički Odbor predlaže: Neka se iz pokrajinske zaklade doznači fior. 500 godišnje pripomoći za obrtničko-zanatlijsku školu, koja bi se zavela kod c. k. realke u Splitu.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč?

D.r Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Bakotić imade rieč.

D.r Bakotić. Visoki Sabore! Ja mislim, da je svakomu poznato, kako je u našoj pokrajini ne samo zanemarena, nego upravo zapušćena sasvime nauka obrtničko-zanatlijska. Poznato je svakomu, koliko na žalost imade dječurlije koja se skita amo tamo, mjesto da bi imala prigodu naučiti štogod u kakvoj obrtničko-zanatlijskoj školi, i tako da bude koristna sebi, i da bude koristna svojemu narodu,[1] a sada je mnogo krat izgubljena i sebi i svojemu narodu. Poznato je u obće kolika je važnost grada Splita, za koji, premda imade željeznicu i ogroman dohodak donaša od brodova koji pristaju u luki sbog trgovine s vinom, ipak mislim, da Vlada ništa nečini, i da je sasvime od Vlade zapušten kao i ostali gradovi.

Ja znam, da imade u Splitu mnogo mladića, koji u zanatima valja da se ograniče samo na onu svoju prirodnu naravsku pamet i na svoj osobiti rad, t. j. da po svojoj samo individualnosti postignu ono, što je moguće postignuti, i nemogu baveć se kojim zanatom dobiti nikada onu savršenost, koja no je u drugima krajevima ovog svieta. Poznato je, koliko se dan danas bave države i narodi za usavršenje zanatlija, i to se neradi samo u drugimi državami, prosvjetljenimi narodima svieta, nego mi vidimo, koliko i sama Austrijska Vlada radi za svoje Niemce, dočim za nas neradi ništa.

Obzirom na sve te važne okolnosti, i bez da dalje oduljujem svoj govor, ja mislim, Visoki Sabore, da je ipak malena podpora, koju nudi Molbenički Odbor občini Splitskoj.

Ja nepazim na sranku koja u Splitu vlada, koja je sada na upravi občine; ja nepripadam istoj občini, ali obitavam, toliko godina u Splitu, i poznam veoma dobro Split, pak bi mi milo bilo, da onaj grad napreduje. Mislim, da je vrlo neznatna svota, koju bi doprineila zaklada pokrajinska na korist te škole obrtničko-zanatlijske u Splitu, zato držim, da bi se ta svota imala znatno povećati. Pošto je pako, kako sam imao čast u prvoj sjednici spomenuti, naša pokrajinska zaklada tanka, neću veliku svotu predložiti; ali mniem, da bi predložio onako priličnu svotu. Da bi mi imali u pokrajinskoj zakladi dovoljno novaca, ja bi predložio njekoliko hiljada; ali pošto mi neimamo toliko novaca, ja predlažem, da se ta svota povisi od 500 na 1200 for. godišnje pripomoći za tu obrtničko-zanatlijsku školu, koja bi se imala ustanoviti u Splitu. Nadam se, da će i Molbenički Odbor pristati na taj moj predlog upravo sbog onih uzroka, koje on navadja, radi koristi koju bi mogla ta škola doprineti Splitu neposredno a posredno

i ostalim mjestim naše Dalmacije. Preporučam daklen Visokom Saboru ovaj moj predlog.

Bulić. Pitam rieč.

Predsjednik. Imade rieč g. zastupnik Bulić.

Bulić. Visoki Sabore! Pristajuć na razloge iztaknute u izvješću od Molbeničkog Odbora i od častnoga D.ra Bakotića, preporučam prošnju Splitske občine. Što Visoki Sabor Splitu daje, što pokrajina za Split čini, nečini to za Split, oni maljušni grad na obali jadranskog mora, nego čini za grad, koji u narodnom preporodu ima veliku zadaću; bez obzira na okolnost, da Split leži u liepoj okolici, da imade pred sobom more, iza ledja bogatu zemlju a liepu zadaću za zaposjednute pokrajine, dapače i na Balkanskomu poluotoku.

Split u svojem preporodu negleda u njeku neizvjestnu budućnost, kano koji drugi grad u Dalmaciji, nego u njeku siegurnu. Split, kakve bile da bilo političke okolnosti, koje se sada sgadjaju preko Velebita, i u zaposjednutim zemljam Bosni i Hercegovini, mora računati na sjajnu budućnost u cielokupnoj Hrvatskoj.

Split je takodjer i povjestnički grad, jest baštinik starog Solina. Što je stari Solin bio u rimskoj državi, to je sada Split u Hrvatskoj, ako ne sada faktično, sjegurno će biti, jer je zadaća Splita spojena sa sudbinom svih zemalja na Balkanu. Stoga preporučam, da bi Visoki Sabor, ne samo u ovom pitanju, nego u svim pitanjim, koja se Splita tiču, imao polaziti sa gledišta, da nečini milosti Petru niti Pavlu, nego da to čini Splitu, budućem velikom hrvatskom gradu! Ja bih pristao na predlog častnog zastupnika D.ra Bakotića glede povišenja svote u ime podpore, nego pošto se je nadati, da će se nova zanatlijska škola pretvoriti u veću obrtničko-zanatlijsku školu, kada ove vrsti škole budu uvedene kod nas, te da će se tada za još višu svotu glasovati; i pošto občina Splitska nepita višu svotu sada, preporučam predlog Molbeničkog Odbora, da se občini Splitskoj za zanatlijsku školu udieli 500 for. godišnje pripomoći, u nadi, da će joj se u svoje vrieme udieliti veća svota.

D.r Bulat. Pitam rieč.

Predsjednik. Rieč imade g. zastupnik D.r Bulat.

D.r Bulat. Ja kao stranka u ovom predmetu nisam hotio uzeti rieč; ali pošto sam u dužnosti zahvaliti se velečastnoj gg. govornicima na laskavim riečim i liepim mislim, što su ih napomenuli prama našem Splitu, digao sam se za rieč.

Ja negovorim u interesu osebujnom, nego u interesu ciele pokrajine; jer mislim, kada se u Splitu ustanovi ovakova škola, da će to biti koristno ne samo našemu gradu i našoj občini, nego pokrajini cieloj, osobito mjestima, koja nisu odaljena od Splita. Opaziti mi je samo nešto onomu, što je rekao častni zastupnik Bulić. On je rekao, da će glasovati proti predlogu g. D.ra Bakotića, jer se je občina Splitska ograničila na svotu od 500 for. To nestoji tako. Občina Splitske pitala je, da pokrajinska zaklada priskoči u pomoć ovomu zavodu sa znatnim godišnjim doprineskom, bez da je točno opredielila svotu. Molbenički Odbor, obzirom na okolnost, da po osnovi koja je bila prikazana sa strane občinskog Opraviteljstva i priložena Molbenici, možda da je mislio, da će doprinesak od 500 for. biti dostatan; jer po našem predračunu nebi bilo potrebna, za uzdržati ovu školu, nego svota od 1500 for., i jer će ona škola biti ustanovljena po sistemu, koji već obstoji u drugimi pokrajinami, i neće se za sve imati više troška, negoli ono, što je bilo već predračunano.

Nu, pošto je častni zastupnik D.r Bakotić predložio, da bude ona svota povećana na 1200 for., to i s moje strane moram da glasujem za taj predlog; jer mislim, da bi sa ovih 700 for., što bi se više dalo iz pokrajinske zaklade občini Splitskoj, ova občina mogla bolje razširiti ovu školu, i dati joj višju važnost. Ja stoga pripoznajem dobru namjeru Molbeničkog Odbora, i zahvalan sam mu da misli na občinu Splitsku i na načinu kako je predložio; ali s moje strane molim Visoki Sabor, da mjesto predloga Molbeničkog Odbora, primi predlog častnog zastupnika D.ra Bakotića, za koji ću i ja glasovati.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Bajamonti imade rieč.

D.r Bajamonti. Rilevo con vera compiacenza di trovarmi dinanzi ad una questione che si riferisce particolarmente alla mia patria ed in cui non credeva di dover prender la parola, perchè col sistema addottato di non significare il tenore delle petizioni ai deputati, e non potendo venir questi ad ogni momento alla Giunta, non sono in grade di prendere a tempo la necessaria cognizione degli argomenti per poter discutere con calma e cooperare al benessere della provincia. Io rilevo con piacere che i rappresentanti del comune di Spalato si pongono finalmente sulla via di interessi positivi e propongono una scuola che è desiderio, non solo della classe operaia, ma dell' intera popolazione di Spalato. Se vi è classe sociale, o signori, che diede in Dalmazia saggi di prudenza, di moderazione, di patriotismo, di onestà e di amore al lavoro, si è la classe operaia. I nostri operai mostrarono in ogni circostanza di essere buoni e saggi cittadini, e l'istituzione delle società di mutuo soccorso, che hanno lo scopo non solo di sorreggersi economicamente, ma quello bensì di far progredire la modesta classe operaia, è prova di quanto asserisco. Io fo plauso all' emenda del signor Bakotić, il quale, interpretando la cosa più largamente che non fosse proposta nella mozione del comune di Spalato, riconosce che l'importo proposto dal Comitato sarebbe minimo. Io deploro d' altro canto che il comune, di Spalato con un budget di 130 in 140.000 fiorini, abbia avuto bisogno di ricorrere ai mezzi di cui dispone la Dieta; ad ogni modo però, poichè questo è il fatto, non farò a meno di appoggiare e la proposta del Comitato e l' emenda del signor Bakotić. Soreggere le classi operaie, dare loro un indirizzo razionale e morale, è sciogliere anticipatamente una delle più grandi questioni che compromettono oggi la tranquillità d' Europa e potrebbe forse condurre a tristi condizioni. E perciò con animo lietissimo darò il mio voto per l' emenda Bakotić, e quando questa cadesse, per la proposta del Comitato.

D.r Bulat. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Bulat imade rieč.

D.r Bulat. Samo nekoliko rieči za faktični popravak.

Nije istina, kako je rekao častni predgovornik, da je častni D.r Bakotić interpretirao predlog, o kojem se sada glasuje. Ja sam i prije čitao molbu občine Splitske, koja pita od Sabora, da bi priskočio u pomoć ovomu zavodu sa znatnim godišnjim doprineskom, što znači talijanski.....

Dakle občina Splitska pitala je u obće, bez konkretnog označenja svote, koju je Molbenički Odbor konkretirao sa 500 for. i pošto je častni zastupnik D.r Bakotić predložio 1200 for. držao sam si ja dužnošću, da se izjavim za predlog častnog D.ra Bakotića; ali nije istina, da je častni D.r Bakotić raztumačio obširnije predlog občine Splitske.

Opaziti mi je još jedno častnom g. predgovorniku, da je naša občina obterećena u svemu sa 111.000 for.; a što se tiče one njegove izjave, da smo došli pitati pomoć od Sabora, to stoji u naravi stvari, jer ovakve škole, koje obstoje u drugimi pokrajinam, uzdržavaju se po odpisu ministarstva nastave koli od občine, toli od države, toli od pokrajine, toli i od trgovačko-obrtničke komore. Naša ideja bila je ova, da Sabor, t. j. pokrajina doprinese jednu svotu, a jednu da doprinese občina, pak da pita od države doprinesak godišnji. U isto doba, kada Ministarstvo nastave odobri osnovu našeg zavoda, u isto će doba ustanačiti jednu godišnju svotu na pripomoć ove škole. Ako smo se daklen obratili na Sabor, mi smo se obratili u misli, da sliedimo put, koji je označen u naredbi Austrijskog Ministarstva, te nismo došli nešto prosjakati, bez da nije bilo potrebno. Stoga ipak preporučam Visokom Saboru, da izvoli primiti predlog častnog zastupnika D.ra Bakotića.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Izvjestitelj Molbeničkog Odbora imade rieč.

Ljubić. Da je Molbenički Odbor uvažio predmet i procienio ga dostojno, to sam pokazao obrazložeć predlog Molbeničkog Odbora. Što nije predložio veću svotu, to je baš na neki

način naloženo istom prošnjom i predlogom obćine, kao što i predloženom osnovom, po kojoj bi ovo bila jedna početna obrtničko-zanatlijska učiona, i zato nepokazuje veću potrebu nego 1500 fior. Ova je škola svakako od višje znamenitosti, nego i jedan mjestni zavod, jer će se onom školom okoristiti ne samo Split nego i Splitska okolica.

Pošto za ovu školu mora doprinašati naravski u prvom redu obćina, a više paka nego mjesto i pokrajina mora po obstoječim odredbam doprinieti država, baš s onih razloga, koje je častni Dr. Bakotić naveo, da se naime za Niemce misli, a za nas se nebrine, veći dio troškova moramo ostaviti državi. Ja mislim, da dokazujuć kako smo do sada zapušćeni bili, mi moramo imati stalnijeg uzdanja, da će država pružiti i svoju ruku. Kada bi sada predlog častnog Dra. Bakotića primili, to bi preostalo samo 300 fior., što bi obćina i država morale platiti, a ja kažem, da bi time uputili istu državu, da nedade ništa; jer kada bi pokrajina dala 1200 fior. nebi bilo težko obćini Splitskoj nadodati 300, te država bi opravdana bila, ako nebi ništa dala. Ja velim opet, da pokrajina nije udarila medju svojoj darežljivosti, t. j. kada se ova učiona razvije na više, kada se zadaća njezina proširi, naravski da će se i Visoki Sabor pobrinuti, da obilnijim dielom dodje u susret namjeri obćine Splitske. Radi ovih uzroka nebi našao razloga, da mi odstupimo od predloga Molbeničkog Odbora, t. j. da se doznači samo fior. 500 godišnje pripomoći. (*Dobro*! *Dobro*!)

Predsjednik. Imamo ovdje dva predloga, predlog g. zastupnika Dra. Bakotića, koji je dovoljno poduprt, da se obćini Splitskoj za ustanovljenje obrtničko-zanatlijske škole udieli fior. 1200 godišnje pripomoći, i predlog Molbeničkog Odbora, da se udieli fior. 500 godišnje pripomoći. Staviti ću najprvo na glasovanje predlog g. zastupnika Dra. Bakotića. Prije paka nego li predjem na glasovanje, odgovoriti mi je sa njekoliko rieči na prigovor g. Dra. Bajamonti-a, učinjen Predsjedništvu Saborskom. G. zastupnik trgovačko-obrtničke komore Zadarske primjetio je, da ova molbenica nije u dnevnom redu navješćena, nego je samo rečeno: „Riešenje molbenica“, dotično, da nije mogao vidjeti te molbenice. Na to ću mu odgovoriti, da odlada ja pripadam ovom Visokom Saboru, od god. 1861., vazda u dnevnom redu označivalo se ovako kako i dan danas: „Riešenje molbenica“, bez naznačenja pobližjeg tih molbenica, a tako nije niti ova molbenica naznačena o kojoj se sada razpravljalo. U isto doba javiti mi je Visokom Saboru, da je ova molbenica bila jučer izložena, i tko ju je želio vidjeti, imao se je potruditi do ureda Zemaljskog Odbora, pa bi ju bio tu našao i pročtao. Nije tu krivnje niti Odbora Molbeničkoga niti Predsjedničtva; nego su krivi zastupnici koji se nisu htieli potruditi da vide koje su prošnje riešene i izložene.

Nakon ove primjetbe prelazim na glasovanje, i stavljam na glasovanje najprije predlog g. zastupnika Dra. Bakotića, koji glasi: Da se iz pokrajinske zaklade doznači fiorina 1200 godišnje pripomoći za obrtničko-zanatlijsku školu, koja bi se zavela kod ces. kr. realke u Splitu.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog neka izvole ustati. — (*Manjina*). — Ovaj je predlog pao.

Sada stavljam na glasovanje predlog Molbeničkog Odbora, koji glasi: Neka se iz pokrajinske zaklade fior. 500 godišnje pripomoći doznači za obrtničko-zanatlijsku školu, koja bi se zavela kod ces. kr. realke u Splitu.

Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog Molbeničkog Odbora neka izvole ustati. — (*Večina*). — Predlog je ovaj primljen. — Sliedi dalje riešenje molbenica.

Ljubić. Družtvo pripomoćno filozofskih učenika u Beču prosi pripomoć. (Br. 95).

Kao za sva slična družtva, Molbenički Odbor predlaže, neka se i ovom družtvu doznači fior. 20 pripomoći.

Predsjednik. Razprava je otvorena. Pitali tko rieč ob ovom predlogu Molbeničkog Odbora? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkog Odbora, koji glasi . . .

Ljubić. Neka se družtvu pripomoćnom filozofskih učenika u Beču doznači fior. 20 pripomoći.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju taj predlog, neka izvole ustati. — *(Većina).* — Predlog je ovaj primljen.

Ljubić. Učitelj umirovljeni Frane Godoi prosi povišenje mirovine. (Br. 59).

Ovaj učitelj uživa sada $^5/_7$ njegove zadnje plaće; nego iz spisa i izvješća dobivena od pokrajinskog Vieća služio je ovaj čovjek u stalnoj službi 29 godina 1 mjesec i 3 dana. Ovo bi mu sve bilo ubrojeno u mirovinu da se nedieli na sedmice, i da bude ovaj učitelj služio do 30 godina, to bio bi dobio kao mirovine $^6/_7$ njegove plaće; ali mu je fallio 11 mjeseci. Nego obzirom, da ovaj čovjek gubi 4 godine službe stalne, radi ono 10 mjeseci i 27 dana, koje je opet izslužio kao privremeni učitelj, Molbenički Odbor predlaže, neka se Frani Godoi, umirovljenom učitelju, doznači $^6/_7$ zadnje njegove plaće u mirovinu i to počam od 1. Siečnja 1888.

Predsjednik. Razprava je otvorena ob ovom predlogu Molbeničkog Odbora. Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkog Odbora, koji glasi . . .

Ljubić. Neka se Frani Godoji umirovljenom učitelju doznači $^6/_7$ zadnje njegove plaće u mirovinu i to počam od 1. Siečnja 1888.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je ovaj primljen.

Ljubić. Mjestno školsko vieće na Trpnju prosi za podignuće one učione na dvorazrednu. — (Br. 30).

Ova učiona, kao i mnoge druge učione, bijaše od dvorazredne na jednorazrednu obraćena, jer nije imala propisani broj učenika. Mjestno je školsko vieće uložilo bilo utok protiva odluci pokrajinskog učionskog vieća; nu taj je utok bio od Ministarstva odbijen, jer je priznata bila odluka pokrajinskog Vieća kao zakonita. U prošnji se ipak dokazuje, da je ono slučaj bio, što je jedne godine radi grlice manje djece u školi bilo, a druge godine porastao je broj učenika. Ako bi ovi podatci istiniti bili, zaslužuju svakako obzira, i radi toga Molbenički Odbor predlaže neka se prošnja mjestnog školskog Vieća Trpanjskog za podignuće one učione na dvorazrednu ustupi pokrajinskom učionskom Vieću, da ju uzme u obzir po faktičnom stanju stvari i po zakonu.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč ob ovom predlogu Molbeničkog Odbora? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje ovaj predlog Molbeničkog Odbora, koji glasi . . .

Ljubić. Neka se prošnja mjestnog školskog vieća Trpanjskog, za podignuće one učione na dvorazrednu, ustupi pokrajinskom učionskom Vieću, da ju uzme u obzir po faktičnom stanju stvari i po zakonu.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina.*) — Predlog je ovaj primljen.

Ljubić. Nadstojnica bolnice Splitske Stošija Miniateli prosi izvanrednu podporu. (Br. 100).

Molbenički Odbor ustupa Zemaljskom Odboru sve slične molbe i prošnje, koje se odnose na osoblje bolničko, pošto to osoblje spada pod vlast Zemaljskog Odbora, koji providja svimi njihovimi potrebami, kao na to nadležan; zato Molbenički Odbor predlaže, da se i ova prošnja ustupi Zemaljskom Odboru.

Predsjednik. Razprava je otvorena ob ovom predlogu Molbeničkog Odbora. Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkog Odbora koji glasi . . .

Ljubić. Neka se prošnja Stošije Miniateli za izvanrednu podporu ustupi Zemaljskom Odboru.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (*Većina*). Ovaj je predlog primljen.

Ljubić. Antica Škarica učiteljica u Drnišu prosi da joj se podrži plaća ili doznači mjesečna podpora. — (Br. 89.)

Ova je učiteljica, kako iz iste prošnje izvire, bila privremena učiteljica, koja je služila 7 godina, i nije nikav izpit usposobljenja učinila, a kao takova neće biti nikada imenovana stalnom učiteljicom. Uzrok radi kojega izpit usposobljenja nije učinila neda se čisto razabrati, ali se dade domisliti; svakako na prosto sudeći, rekao bi, da ju nije ništa priečilo, a da nakon 3 godine izpit položi. Školska oblast providila je učionu Drnišku sa usposobljenom učiteljicom, i ako bi ova učiteljica ostala slučajno bez službe, što iz spisa izhodi, sama bi sebi kriva bila; zato Molbenički Odbor predlaže, da se preko ove prošnje predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je otvorena. Pitali tko rieč ob ovom predlogu Molbeničkog Odbora? — Nitko. — Razprava je zatvorena.
Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkog Odbora, koji glasi . . .

Ljubić. Neka se preko prošnje Antice Škarice za uzdržavanje plaće ili doznačenje mjesečne podpore predje na dnevni red.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (*Većina*). Predlog je ovaj primljen.

Ljubić. Petar Šarić, umirovljeni učitelj, prosi povišenje mirovine. (Br. 91).
Visoki je Sabor odlučio lani ob ovom učitelju, koji nije nikada izpit usposobljenja učinio. Kada je nesretnik bio obolio duševno i tielesno, te nije mogao više služiti, školska ga je vlast digla sa službe; nego obzirom na 10 ili 11 godina službe ovog čovjeka, i obzirom, da on nije kriv ako se je našao u onom stanju duševnom, Molbenički je Odbor predložio, da mu se udieli milostinja, i Visoki je Sabor lani odlučio, da mu se doznači kao mirovina od milosti $1/3$ njegove zadnje plaće, jur mu učionska Vlast, pošto nije izpit usposobljenja učinio, nije mogla doznačiti po zakonu nikakve mirovine. Obzirom na to, što je njemu već doznačena milostinja, Molbenički Odbor predlaže, da se preko ove prošnje Petra Šarića za povišenje njegove mirovine predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je otvorena ob ovom predlogu Molbeničkog Odbora. — Pital tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena.
Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkog Odbora, koji glasi . . .

Ljubić. Da se preko prošnje Petra Šarića za povišenje mirovine predje na dnevni red

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. (*Većna*). Predlog je ovaj primljen.

Ljubić. Nema više prošnja riešenih.

Predsjednik. Prelazim na drugu točku dnevnoga reda, koja glasi: Nastavak obće razprave o proračunu pokrajinske učionske zaklade za godinu 1888. — Obća je razprava otvorena. — Pitali tko rieč?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

D.r Bajamonti. Il debuto dell' onorevole Borčić mi obbliga di farmi interprete dei *dopuzi* e dei *bjegunci* e di sciogliere un debito che mi sta verso di lui. Nel farlo non lo seguirò nel campo delle tante divagazioni da cui si lasciò trarre, ma mi soffermerò ad alcune questioni soltanto, ad alcuni punti che per me e pei miei amici implicano quasi una questione di onore. Nel fare ciò sento il dovere di avvertirvi che oggi, dinanzi alla questione cui mi trovo, non accennerò a voi tutti nè all' intero partito al quale appartenete, ma parlerò ed accennerò particolarmente a quella frazione che porta l' intransigenza all' estremo, a coloro che credono di far cosa utile col porre la legge sotto ai piedi, e dimenticano i propri doveri ed i diritti degli altri.
L' onorevole Borčić si è lasciato andare ad una lunga tirata, o come la chiamerebbe l' onorevole Klaić, ad una lunga discussione fuor di proposito, contro gli italiani che avrebbero calpestato ogni convenienza e dimenticato ogni diritto degli slavi, che sarebbero stati i loro martorizzatori, i loro tiranni. A mio avviso nulla di meno vero, nulla di meno giusto. Ma che, o signori, non conoscete la storia o

fingete di non conoscerla? Io non andrò fino ai Pelasgi, il cui nome porta sempre un sorriso sulle vostre labbra, ma prenderò la questione un po' più vicino a noi. La Dalmazia fu una colonia romana, invasa dagli Avari. I vostri proavi ne approffittarono e credendo di poter trovare su queste sponde, in seguito alle invasioni subite, quei mezzi di sussistenza che non trovavano nella loro patria, vennero tra noi. I dalmati di origine romana sorvissero alle invasioni ed accolsero i vostri proavi con affetto disinteressato e prodigarono ad essi ogni possibile cura. Queste due schiatte vissero in fraterno accordo, e quando sulle nostre sponde fu spiegato il vessillo della Repubblica Veneta, questa non volle alterare lo stato di fatto. La concordia, salve poche eccezioni che non ternerebbero certo a disdoro degli italiani, non venne turbata. Susseguì il Governo francese e quindi l'austriaco. Tutti due riconobbero lo stato di fatto, che cioè la Dalmazia è abitata da due schiatte, che due ne sono le lingue e che l'avvenire di questa provincia, che è terra di confine e deve attingere ad ambe le civiltà, a quella di oriente ed a quella di occidente, esigeva che vivessero come fino al 1860 nel più perfetto accordo, in grande intimità. Venuti i nuovi tempi, deposta in Austria la veste dell'assolutismo e stabilite istituzioni costituzionali, in tutte le popolazioni e quindi anche tra noi si aperse la speranza a maggiore libertà ed a poter meglio progredire nella via della civiltà. Fu allora appunto che venne a gala il principio della nazionalità e della lingua. Le prime parole slave pronunciate in quest'aula furono rispettate sotto il dupplice aspetto del rispetto che si doveva al principio ed alla persona che le aveva introdote in questa sala. Se voi voleste sobbarcarvi al non tenue compito di scorrere giorno per giorno il corso delle pertrattazioni tenute in quest' aula, voi vedreste senza dubbio che gl'italiani, anzichè combattere le vostre aspirazioni, anzichè calpestare i vostri diritti e schiacciare il vostro avvenire, si sono prestati con interesse leale e vero perchè la lingua slava venisse moderatamente introdotta nelle scuole e negli uffici. Mi sono ancora vive, le sento nell'anima le parole del vostro venerando Pulić colle quali, con una dignità che l'onora, iniziava e proseguiva la lotta, trovando nel nostro campo condiscendenza speciale. Fu per questo modo che la lingua slava fu a poco a poco introdotta nelle scuole. Se volete gettare uno sguardo alla vita dei comuni troverete che dovunque i diritti degli slavi furono rispettati e che la lingua slava non fu tollerata, ma fu riconosciuto come essa avesse pieno diritto di essere introdotta nelle aule comunali non solo, ma moltissimi riconobbero che fino a quel tempo era stata trascurata l'educazione del popolo ed introdussero parecchie scuole slave.

Io stesso entro i primi tre anni della mia amministrazione a Spalato avea fatto istituire sette scuole slave, delle quali due nei sobborghi e cinque nei villaggi. Se gettiamo lo sguardo anche fuori del campo dietale e del campo comunale troveremo ancora dei fatti che contradicono le asserzioni dell'onorevole Borčić. Sappiamo per esempio che nel 1860 fu chiamata in vita una istituzione che vi onora e che tendeva a sviluppare la lingua slava, parlo della *Matica*. Aprite i vostri annuari ed in quelli troverete moltissimi dei nostri nomi fra coloro che furono assolutamente i primi ad iscriversi, troverete i nomi di Lapenna, Milković, Alesani, Giovanizio, Bajamonti e di altri che ora non ricordo. Se badiamo specialmente all'argomento di cui dovevamo e dobbiamo occuparci, noi troviamo a Zara un'istituzione di cui l'onorevole Borčić fece ampio elogio, il preparandio. Orbene, di chi è opera il preparandio? Esso è creazione di un correligionario politico, di un illustre patriota, che non onora soltanto la suprema magistratura a Vienna, ma le fu di decoro anche in Africa. Il D.r Lapenna creò il preparandio, egli se ne occupò con ispeciale interesse, ed è da deplorarsi che del preparandio da voi, anzichè un istituto strettamente di educazione, sia stata fatta un' officina di agitatori politici. Se non m' inganno ho inteso fare grandi lodi dall'onorevole Borčić all'attuale legge scolastica.

Borčić (*utičuć*). Io l'ho anzi combattuta.

D.r Bajamonti. Se male non ho compreso, a me pare l'onorevole Borčić, che ebbe parole di censura sulla fine della sua concione, abbia esaltato l'applicazione della legge scolastica. Ebbene, essa è opera nostra del 1869, quando voi non avevate ancor raggiunta la maggio-

ranza. Circa alla lingua slava ed ai suoi diritti per l'introduzione nelle scuole e negli uffici, se avessi avuto tempo e se fossi stato in grado di raccogliere dati maggiori, vi avrei portato una massa di annedoti piccanti e di fatti che proverebbero quanto generalmente si ritiene e quanto magistrati rispettabili hanno detto in questa sala, che essa cioè non è ancora matura per l'introduzione negli uffici. Voi sorridete, o signori, ed io mi permetterò di darvi una lieve prova, perchè non crediate che la mia sia semplicemente un'asserzione. In un decreto appellatorio, che portava la data 22 aprile 1887 al N. 1230 si leggeva: *radi smetanje posjeda.* Chi riceveva questo scritto aveva vicino un giovinetto di undici anni. Rivoltosi a lui gli disse: senti, caro, la preposizione *radi* che caso regge? —Il genitivo, rispose il ragazzo. — Bene; diresti tu dunque *radi smetanje?* — No, perchè *smetanje* è nome neutro della prima declinazione, e nel genitivo fa quindi *smetanja.* — Nello stesso decreto c'è il termine *tečba.* La persona che lo riceveva compulse tutti i dizionari, chiese informazioni a qualche persona competentissima, ma tutti le risposero che questo termine non esisteva, che il suo valore, la sua significazione non era conosciuta. — Nello stesso decreto c'era ancora la seguente frase: *nije bilo moć izreći*, ciò che avremmo detto assai meglio: *nije bilo moguće*, ed è da osservarsi per debito di giustizia, che alla Corte di appello in Zara presiede un uomo, il quale non soltanto oggi si mostra affezionato alla lingua slava, ma da 40 anni vi dedicò le sue più indefesse cure, ed io ne sono testimonio, perchè fui contemporaneo a lui a Padova, ove lo si chiamava non altrimenti che il *gospodine*, un uomo, che è giustizia il dire, non spinge nel campo politico. Io potrei accennarvi a mille vocaboli che intarsiano i vostri scritti, le vostre relazioni, *operu* per esempio; ieri stesso ho inteso dall'onorevole Borčić — *aspiracija.* Tutti questi, a mio avviso, non sono autorità competente, non trovano il loro posto nei dizionari slavi.

Voi avete portato l'amore alla vostra lingua fino a cancellare nella vita sociale, nella vita civile, quei termini di altre lingue che sono quasi una convenzione mondiale. Per esempio nelle conversazioni, nelle società private, nelle vostre *čitaonice* vi fu tempo in cui al *balançez* avevate sostituito il *tresie se*, il cui vero significato io ignoro, ma che mi dà l'idea dello scuotersi, del tremare, e mi sorge il dubbio, se non possa destare idee sensuali, che non dovrebbe esser introdotto in sale sociali. In una parola, per riassumere questo argomento e non annoiarvi soverchiamente, noi fino dai primi tempi vi abbiamo accolto sui nostri lidi con affetto e sincerità e voi ce ne discacciate con poco patriottismo e ci assegnate come unica dimora il mare: *u more*, — che è il vostro programma. A mezzo della nostra civiltà vi abbiamo sollevato ad una sfera più alta che non foste allora, e voi a mezzo della vostra ci volete croatizzare appieno — non parlo a tutti ma alla frazione intransigente e non credo di essere irriverente nè di usar frasi che non convengano. Quando siete venuti a cercar pane su questa terra vi abbiamo dato i mezzi di esistenza e voi vorreste paralizzare tutte le nostre risorse; noi vi abbiamo dato istruzione e voi ci volete condannare all'ignoranza; noi abbiamo dato sempre una giustizia imparziale, e voi non ne deste saggi soverchiamente affettuosi; noi non abbiamo mai pensato di sopprimere in voi nè il sentimento di nazionalità nè la lingua, ed alcuni di voi raccoglierebbero tutti noi in un cumulo per farci saltare in aria con un paio di chilogrammi di dinamite; noi abbiamo attinto alle comuni tradizioni, voi in omaggio alla passione di partito chiudete il libro della storia; noi vi abbiamo guidato alla civiltà ed alla libertà, voi ci vorreste ricondurre alla reazione ed all'assolutismo; noi, quando abbiamo avuto in mano i comuni, abbiamo esercitato la massima economia, voi dilapidate i nostri denari; noi abbiamo tenuto il preventivo provinciale a 200.000 fiorini e voi lo portaste a 700.000 *(Smieh na desnici).* Non c'è da ridere, questi sono fatti e cifre. Noi in una parola fummo leali, affettuosi, riverenti, e voi a bocca dell'onorevole Borčić ci denominate *dopuzi* e *bjegunci.* Questa è verità che io credo nè l'elucubrazione chilometrica favoritaci dall'onorevole Borčić, nè quella di cui per avventura potesse ancora favorirci, potrebbe distruggere. Messo per tal modo in evidenza, come non sia vero ciò che egli asseriva che gl'italiani furono i tiranni degli slavi, mi soffermerò ad un paio di punti del suo discorso, che nell'ordine delle mie

vedute meritano di essere rilevati. Egli non tacque, ma si fece anzi un vanto di accennare, come negli istituti attuali di educazione, a poco a poco, a mezzo della questione nazionale, s' introduca la politica. Io non credo che ciò giovi all' istruzione della gioventù e particolarmente alla loro educazione. Io potrei riportare fatti spiacevolissimi, di cui è voce sieno successi nell' istituto delle scuole reali e nel ginnasio. Non accennerò come un paio di anni fa una turba di giovani, messisi in lotta coi professori, andava strombazzando per la città e cantando versacci, il cui tenore era presso a poco questo: *colle teste dei professori — giuocheremo alle borelle.* Io non so se fatti consimili possano esser successi altre volte, ma sono convinto che il destare certe passioni, certi sentimenti in cuori vergini non sia prudenza nè saggezza. L' onorevole Borčić accennò nel suo lungo discorso all' educazione della donna. Io credo che all' educazione della donna abbia proveduto meglio la civiltà italiana. Io so che nei nostri sobborghi, appunto ove nacque il Borčić, le nostre donne sono state liete di poter frequentare le scuole elementari e molte di esse adesso parlano sufficientemente l' italiano, e senza nuocere alla propria nazionalità ed alla propria lingua hanno un mezzo di farsi intendere e di giovare agl' interessi della casa assai meglio che non farebbero colla sola lingua slava. Lo sviluppare quanto sia mai possibile lo slavo, io credo sia cosa conveniente, utile e di dovere, ma l' abbandonare affatto l' italiano non credo sia, non che opportuno e saggio, utile, inquantochè a mezzo di questa lingua noi possiamo soddisfare ad interessi che altrimenti sfuggirebbero alla nostra azione. D' altronde io credo che non lo si potrebbe nemmeno sopprimere, dacchè, come dice il Tomaseo, se si volesse togliere la civiltà italiana dalla Dalmazia, essa vi tornerebbe a mezzo del commercio e dell' industria e collo stesso alito delle persone.

L' onorevole Borčić nel seguire la sua via ha avuto anche parole di censura per un uomo che Dalmazia, o almeno la grande maggioranza, rispetta come un grande galantuomo, il conte Fanfogna. Se egli crede che la sua azione non fosse stata assennata o patriotica, sarà opinione sua individuale, ma che possa immaginarsi che i posteri, come egli disse precisamente, un giorno gli domanderanno conto delle sue azioni, è assolutamente erroneo, perchè il conte Fanfogna e nel campo dell' amministrazione pubblica ed in quello degl' interessi sociali, ha manifestato sempre intelligenza, nobile cuore ispirato ai più generosi affetti ed interesse vivo per il suo paese. Traù è assolutamente italiana, è il tipo di una cittadella veneta; i suoi costumi sono italiani, perfino il suo santo protettore San Giovanni Orsini non era croato. Se essi quindi continuano nelle tradizioni degli avi, non credo che se ne possa far loro una colpa. Finalmente, e con ciò chiudo, l' onorevole Borčić abbe una parola di grave risentimento contro il *Pro patria*, che va prendendo radici in Dalmazia. Il *Pro patria* è il *Schulverein* dei tedeschi, è istituzione non politica, ma che tende a conservare la propria lingua, quando i diritti della lingua stessa vengono negati da chi avrebbe il dovere di farsi loro primo tutore; è un' istituzione nobilissima, a cui spero l' elemento italiano darà appoggio e dovrà riconoscenza; dacchè dal momento che con cinico sarcasmo ci avete chiuse le porte di tutte le scuole, meno che a Zara, era troppo naturale, era troppo conveniente, era troppo legitimo che cercassimo ovunque un punto di appoggio. Il *Pro patria* è una nobile istituzione, che fra anni prenderà dimensioni quali gli competono per la sua importanza morale ed economica. Che se nel *Pro patria* ci fosse un errore, una colpa, essa sarebbe tutta vostra, che ci discacciate così brutalmente dal campo scolastico, che con denari nostri provedete a scuole vostre, e solleticate capricci ed agitazioni che non dovrebbero stare in nessun campo amministrativo e meno che mai nel campo scolastico; sarebbe colpa vostra che volete dare l' ostracismo a questo elemento di civiltà i cui benefici non furono nè pochi nè tenui. E con ciò chiudo per non rubarvi un tempo prezioso, che può essere occupato meglio che nelle mie chiacchierate. Ho creduto di farlo perchè ci andava di mezzo una questione di decoro. Gli attacchi che ci vennero da quella parte erano così gravi, così intensi, così immeritati, che non poteva lasciarli passare sotto silenzio. Io credo che dovrebbe ormai giungere il tempo della pace e della concordia, che sta nel desiderio di tutti. Se vogliamo

riconoscere l'indirizzo e lo sviluppo della politica, crediamo pure che non si giova a nessuna causa coll'eliminare un elemento di progresso, quale si è la lingua italiana, di cui nei convegni privati voi fate le più ampie lodi. Noi dovremmo unirci in un concetto. ed il farlo non sarebbe difficile. L'Austria attraversa una fase acutissima, in cui noi siamo tratti. Pensiamo al *hodie mihi cras tibi*, e guardate se vi convenga essere stromento di una reazione, che sono certo non starebbe neppure nelle vostre ultime vedute. Noi, minoranza, saremo sempre lieti e felici se col nostro obolo potremo concorrere a formare la felicità della patria; ma quando si sconosceranno tutti i nostri diritti, quando si farà strazio di questa povera lingua, voi avrete sempre di fronte avversari vigorosi e pronti a ribattere le vostre improntitudini, le vostre ingiustizie.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi?

Bulić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik Bulić imade rieč.

Bulić. U obrazloženju mojega glasa za proračun školske zaklade nebih se osvrćao na predgovornike manjine i na njihov glas nepovjerenja, da nebudu iztakli njekoje stvari, koje ipak zaslužuju da se oprovrgnu. Neću sliediti sustopice častne zastupnike Bjelanovića i Bajamonta u njihovim kadikad pretjeranim, kadikad maglovitim, kadikad i osvadljivim izrekam proti upravi školskoj, proti tobožnjem razsipu novca za škole; u njihovim upravnim i neupravnim osvadam proti njekojim zaslužnim članovima pučkog učiteljstva, ovoga, uz naše rodoljubno svećenstvo, najglavnijeg faktora za pučku naobrazbu i uljudbu.

Neću se na sve ovo osvrćati, jer bi me ovo odvelo daleko na polje osobnosti, na kojemu kao bivši školski kotarski Nadzornik znao bih uobće koješta pripoviediti o zaslugam pučkog učiteljstva, pa napose i ob onim članovim i njihovim zaslugam, ma bilo to i s manam skopčano, koji su bili napadnuti od zast. Bjelanovića; pa bih mogao i koješta pikantna pripoviedati, što nebi bilo svakomu milo, a oprovrglo bi jamačno njekoje nepromotrene izreke jučer u ovom obziru bačene. Neću da sadjem na ovo polje, jer mi jemilo da razprave u ovom Vis. Saboru drže se na visini položaja, i da zastupnici naroda i u ovom obziru dadu primjer objektivnosti narodu koji zastupaju. Opaziti ću samo častnom Bjelanoviću, da u koliko sam mogao čuti i razumjeti iz njegovih maglovitih rieči, (valjda s toga što smo na okrajnim klupam) on vriedja i zlo tumači rodoljublje naših pučkih učiteljā, zlo shvaća tu što on zove rodoljubivu politiku, koju po njemu tjeraju pučki učitelji, koji su krivi s toga što ne samo na školskom nego i na inom polju daju oduška plemenitom svomu rodoljubnom čuvstvu, kao gradjani. Da bude liepo istina što predbacuje častni zastupnik Bjelanović, a što pozitivno znam da nije, nije bilo pristojno i patriotično žigosati onim riečima naše pučke učitelje, koji su nam toliko zaslužni u našem narodnom preporodu i na polju pučke prosvjete.

Nije bilo pristojno niti patriotično, zbog njekojih slučajeva, bacati crnu sjenu na cielo pučko učiteljstvo, jer diše narodnim duhom.

Nego neću se baviti s njim dalje, da prodjem na Dra. Bajamonti-a. Bajamonti bio mi je dosad prikazan kao čovjek posve intransigentan, dočim eto vidim da nije takov, da je napokon i popustljiv, da je napokon prosio, molio, da se ostavi ono malo talijanskih škola. Istina je, da on govoreć o narodnostima u Dalmaciji rekao je koju nesgrapnu, koju neumjestnu, koju krivu, sa gledišta narodnoga i povjestničkog i didaktičkoga i pravnoga i etnografičkoga. Govorio je on i o „due schiatte in Dalmazia“ i o „nazionalità italiana“ i o njekoj dosad nepoznatoj „nazionalità dalmata“, i o „due lingue, duplice linguaggio“, i o „ostracismo alla lingua italiana“, i o „testi scolastici slavi incomprensibili“, i o „lingua croata dialetto“, i da je moguće „colla coltura italiana educare il popolo slavo“, što je u pedagogiji absurdum; govorio je o Dalmaciji „colonia Romana“, o „Avari“, o „scuole popolari istituite da Bajamonti“, o „*Matica* sorretta da Bajamonti“, i još koješta šta bogme ne stoji ni na nebu ni na zemlji, i što znači da pedagogija nije napokon njegov posao; govorio o svemu i o svačemu za čim ja neidjem, jer nije lahko sliediti ga u njegovim nedosljednostim. Nego u ovom moru

rieči i nadutih fraza, koje se njemu nameću bez da i misli, a izlićaju mu iza zubi, jer su njekoji *loci comunes* namienjeni za drugo občinstvo, za koje se hoće ovakog smoka, ipak cienim, da sam mogao izloviti nješto konkretna i pozitivna: njegovu želju, da nadje njeku formulu, njeki *modus vivendi* medju nami, koji smo braća, kako i on kaže. Cienim da sam mogao još razumjeti, da on priznaje eto ipak da u Dalmaciji nema narodnosti talijanske, nego kulture talijanske, kada je rekao: „se non di nazionalità italiana, almeno di coltura“ i da talijanski jezik nije nikad zahtievao „il primato“.

U Dalmaciji nema nego jedna narodnost, to je nepobitan čin, eto to priznaje i Dr. Bajamonti; a to je hrvatska ili srbska, koju Bajamonti pogrješno kaže jednom „dalmatinska“, što je dakako nesmisao, kao govoriti o „nazionalità milnese, veneziana, piemontese“ i. t. d. Ta i Dr. Bajamonti priznati će da ona šaka pri obali govorećih talijanski, no istodobno i hrvatski, ne sačinjavaju tu „schiatta“ ili „nazionalità italiana“, prema ogromnoj većini toliko stotinâ hiljadâ govorećih izključivo hrvatski ili srbski.

Ako dakle nemate „nazionalità italiana“, ako u Dalmaciji neobstoji nego jedna narodnost, tada pitam ja, kako može po pravu i na temelju § 19. temeljnoga zakona obstojati u Trogiru talijanska škola, ovaj didaktičko-pedagogički monstrum? Kako se može dopuštati da se ustrajaju i šire družtva „Pro Patria“, kojima je svrha ustrajati talijanske škole, širiti talijansku ideju da ima u Dalmaciji i „nazionalità italiana?“ Kako se može dopuštati da obstoje u Zadru dva srednja zavoda talijanskim naukovnim jezikom, da njihovi učenici šire kasnije opet „Pro Patria“? Kako se može dopustiti, da se malo uvažuje hrvatski jezik u Sjemeništu Zmajevića proti izričnoj volji utemeljitelja, na štetu naroda? Kako sve ovo dopuštati, proti svakoj pravici, proti pedagogiji?

Ako je nepobitan čin da u Dalmaciji neobstoji nego jedna narodnost, kako se može na temelju gori rečenog §. zakona dopuštati da se njemština kroz škole ušuljava, da nam ova eto u Zadru kroz dvie škole otimlje sinove ove zemlje i da nam iste iznarodjuje?

Ja ljubim i štujem talijanski jezik, priznajem mu važnost, pa se šnjim i služim u svojem „Bullettino“. Ljubim i štujem njemački jezik, kao veliki kulturni jezik, te ga ukupno govorim i pišem više nego mnogi zastupnici. Lahko ćemo se s tim jezikom nagoditi uz jedan uvjet, uz jednu formulu, onu koju Dr. Bajamonti traži uzalud, a evo je našasta.

Kada mi budemo sasviem svoji u svojoj kući, kada naš jezik bude uzpostavljen u svoja prava prema onomu nepobitnomu činu, da u Dalmaciji nema nego jedne narodnosti, kada mi ne budemo se imali više boriti kao dosad za elementarne pravice, kada budemo mi u cielokupnoj Hrvatskoj Kraljevini, po božjem, narodnomu i historičkomu pravu u svome Hrvatskome Saboru; kada nebudemo imali potrebu više davati oduška našim svetim i pravednim željam sa suhim, mršavim i na žalost više puta jalovim molbam u ovome saboru; kada mi budemo zasjeli kao gospodari pri našoj trpezi, tada ćemo primiti kao goste i talijanski i njemački jezik, te im dati do potrebe i prema njihovu ponašanju odlično mjesto pri našoj hrvatskoj sofri. I ovako će biti konačno riešena ona formula, koju uzalud traži Bajamonti; ovako će se naći modus vivendi. (*Predsjedničku stolicu zauze podpredsjednik Kapović*). A da se ovo ostvari koliko prije, neka Dr. Bajamonti pristane uz već više puta glasovano načelo u Saboru, da nema nego jedna jedina narodnost i po onom načelu neka i on bude dosljedan sebi, te neka zahtieva od Vlade da uporavlja i tumači ovako § 19. temeljnoga zakona u svim pitanjim, koja se ma iz daleka jezika tiču.

Podpredsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Podpredsjednik. G. zastupnik Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Nisam mislio progovoriti u ovoj razpravi, nu kako su nenadne okolnosti primorale moga štovanoga druga Bjelanovića da se jutros ukloni sa ove sjednice, tako ću ja, pošto on nije prisutan u ovoj visokoj kući, odgovoriti nekoliko na ono što je bilo rečeno s protivničke strane, premda je već ono, što je on juče kazao, dovoljno, za pobiti protivničke razloge. Mislim da je on najjasnije raz-

bistrio stvar sa onim što je ovdje iztakao na podatcim crpljenim, kako nam je kazao, iz najpouzdanijih izvora. Nego vidîm, da je ova razprava prošla na neko polje, o kojem se neželim baviti u ovom Visokom Saboru. To je neka prepirka koja postoji izmedju častnoga zastupnika Dra. Bajamonti-a, kao predstavnika tako zvane autonomne stranke u Dalmaciji i izmedju dva govornika sadašnje takozvane hrvatske većine. Što se tiče, Visoki Sabore, prepiraka izmedju stranke autonomne i takozvane hrvatske, u te prepirke političue i lične ja se neželim upuštati. To moji posli nisu, nego njihovi; neka razpravljaju u tome kako im je volja. Ja sam ovdje samo slušao kao i ostali zastupnici, pa nemogu samo prepustiti jednu opazku, učinjenu sa strane zastupnika Dra. Bajamonti-a u pogledu jezika našega, kako nemogu propustiti drugu opazku učinjenu sa strane častnoga zastupnika Bulića u pogledu istoga jezika.

Da počmem redom, nuždno je da najprije spomenem što je rekao častni zastupnik Dr. Bajamonti. Ne od juče, nego evo od dvadesetak, dvadeset i sedam godina po prilici, čitao sam u jednoj talijanskoj knjizi, koja se zove „Annuario di Cesare Cantu“, razpravu jednoga poznatoga talijanskog pisca, koji govori o zemljami uz jadransko more i o južnima Slavenima. Tu sam našao, da izmedju predielâ i zemaljâ koje on broji — Talijanac broji — u južne Slavene, da je imenovana izrično i Dalmacija. Ja mislim, gospodo, kada Talijanci, koji su državljani kraljevine Talijanske, priznaju, da Dalmacija pripada narodu slavenskomu, da nemožemo ni mi Dalmatinci inače misliti ako imamo oči, ako imamo uši, ako se prošetamo uzbrdo i nizbrdo i u nakrst preko naše pokrajine. (*Odobravanje*). Ja shvaćam veoma dobro osobiti položaj, u kojem se može nalaziti čovjek, kao što je častni zastupnik Dr. Bajamonti. On je, kao što je poznato, izučen na talijanskom jeziku, on je crpio svoju znanost na talijanskom universitetu. Molim vas, gospodo, komu nije mio talijanski jezik? Komu nije mio taj liepi i milozvučni jezik? Kome, da spomenem samo velikana Dantea i Machiavelli-a, imenujem i onoga, koji je valjda najbolji predstavnik talijanskog duha i književnosti, Ugo Foskola, kome nisu mili takvi pisci? Znam dakle da čovjek, koji je jednom izobražen na takvom jeziku, koji je izobražen na takvoj književnosti, žali da se s godine na godinu oko njega nešto preobražava. Narod se tu uzdiže, onaj narod, koji je za mnogo i mnogo vienkova, dokle su ostali narodi u Europi, imenito Talijanci, Francuzi i ostali, napredovali u prosvjeti, morao da se neprestano bori za obstanak, morao da se bori s onim neprijateljem, koji još ni sasvime srušen, ali je dosta oboren, morao se najviše boriti s Turcima za obstanak života svoga, te mu nije preostajalo vremena, da se bavi prosvjetom; a to vam svjedoči nazadak u komu su se našli slavenski narodi naprama ostalim narodom prosvjetljene Europe. Ostali prosvjetljeni narodi zapadne Europe, oni su se razvili i mirno uzgojili svoju kulturu, a kako rekoh, slavenski narodi morali su se na granici boriti, i bili su pravi graničari zapadne Europe. Kada je to tako, neka g. zastupnik Bajamonti izvoli prosuditi, kako bi se naš jezik mogao uzporediti tim jezikom, — ja imenito razumjevam i kažem, književni kao narodni jezik naš srbski jezik, a kašnje ću govoriti o nazivu, koji mu daje častni zastupnik Bulić. Neka g. Dr. Bajamonti izvoli ne misliti, da bi naš jezik smiešan bio, neka izvoli promisliti, da takvi nedostatci dolaze od jezika, koji današnja politika podržava. Ako u našem jeziku imade mnogo rieči, koje su uzete iz drugih jezika, recimo ono kako i vi kažete „likvidacija i civilizacija“, to su pozajmljene rieči od drugoga naroda. Kao da vi nemate valjda u vašem jeziku takovih naziva, vi, koji ste vlastni služiti se po volji vašim jezikom? Nu neka oprosti častni zastupnik Bajamonti da mu kažem, da imadem kod kuće malu knjižicu štampanu u Beču, i u toj knjižici — mali je to jedan riečnik — u toj knjižici imade 18.000 tudjih rieči, koje je Austrija upotrebljavala do god. 1848 u njemačkom jeziku, t. j. u onom jeziku, koji se kao najkulturniji i najprosvjetljeniji smatra, u onom jeziku sbog kojega Niemci kažu da je potrebit njihov napadaj na iztok „Drang nach Osten“, te tobožnje njihove knlture. Kada taj njihov jezik imade 18.000 tudjih rieči, nemojte se čuditi, ako i naš jezik imade stranih rieči medju svojimi. Ako je dakle njemu mio talijanski jezik, meni je srbski jezik mio, koji sam usisao sa mliekom

moje majke. S toga nemogu na ino nego da ga branim.

Kaže, da se nezna obćiti u ovom jeziku; izvadio je osudu prizivnog suda, da imade tu smiešnih rieči, „smetanje posjeda“ i. t. d. To je moguće, i da sam znao da će to iznieti, ja bih mu više toga iznio, kako se dan danas žalibože piše naš čisti i liepi jezik, koji je dobro razvijen, s kojim, neka se uvjeri g. Dr. Bajamonti, može najčistije, najljepše i najrazgovetnije pisati, od svih koji ga poznaju. Ali, što se sgadja? Sgadja se upravo to, da je polutanska politika, u kojoj se nalazimo, kriva tomu; jer s jedne strane upotrebljava talijanski jezik a s druge strane služi se s našim narodnim srbskim jezikom, pak se dogadja, da kako je težko učiti naš jezik za ljude, koji su bili izobraženi u talijanskom jeziku, iznašaju valjda na talijanskom jeziku njihove riešitbe, njihove odluke, pak onda uzmu riečnik jedan i tako prevadjaju talijanski na naš jezik i tako se dogadja, da se sami moramo čuditi šta hoće da kažu. Tako čitao sam jednu odluku od skora, koju nisam na prvi mah mogao nikako razumjeti. Ali to nije krivica našega jezika, naše književnosti, to je krivica naše vlade austrijanske, koja hoće da budu dva jezika u ovoj našoj zemlji, koja hoće da smo vazda polutani i kao nekakvi štićenici, te neće nikako da budemo sami svoji. (*Živo odobravanje*).

Častni g. Bajamonti, kazao je, da po njegovom mnenju naš jezik nebi bio dozreo. Mislim, da sam natuknuo već o tome, te kažem da je naš jezik razvijen i da je sasvime dorastao svim družtvenim potrebam zemlje. Ta on kaže kako bi najbolje bilo, da bi se narodnost, da bi se naš jezik razvijao kroz izučavanje talijanskog jezika. Nisam pedagog, ali mislim, da je to velika pogrješka sa gledišta pedagogičnog, jer se veoma dobro siećam, kada sam bio djete u mjestu gdje sam se rodio — to je bilo jedno selo — kako je u tom mjestu škola bila izključivo na talijanskom jeziku, i imao sam izučavati na pamet i gramatiku talijansku i katekizam i Bog ti ga zna koje još ostale knjige, koje su se tada morale učiti, a od toga svega ja nisam ni najmanje razumio; jedini predmet koji sam mogao shvatiti u školi, to je bila aritmetika (*Smieh*). Tu se poslje ova stvar dogodila: da treći razred osnovne škole nije bio u mjestu gdje sam se rodio i tada sam morao ići u Split i tu sam položio izpit kod one elementarne škole, gdje je bio učiteljem i upraviteljem jedan vrlo dobri starac, otac jednog dobro poznatog i veoma uvaženog odvjetnika. Promislite kako je bilo tomu djetetu, koje nije poznavalo taj jezik kada je došao učitelj i rekao mu: mali, napiši zadaću pismenu taljansku. Ja sam upilio oči u tog dobrog čovjeka, te sam slušao što kaže, jer se prije moralo sve na rieč reći i poslje pisati; ja sam napisa tu zadaću na talijanskom jeziku, i vjerujte, da ju danas mogu imati u svojimi rukami, stavio bih ju u okvir i držao bih ju u ime toga kako se narod kvari. kada se hoće, da mu sredstvom bude drugi jezik a ne materinski u osnovnimi školami. (*Živo odobravanje*). Ja sam dakako u tom jeziku dobio tricu; ali me to spasilo, što sam znao dobro sve ostale predmete.

Nu ja mislim, da je to ne samo pogrieška pedagogije, nego mislim, da je to pogrieška po historiji, jer vas ja molim, da izvolite časom pomisliti u vašoj glavi na koji mu drago izobraženi narod u Europi i Americi, pa recite, imali jedan narod, koji se je prosvjetio na taj način, uvodeći u svoje osnovne škole tudjinski drugi jezik? Taj narod nećete naći ni u Italiji, ni u Francuzkoj, ni Njemačkoj, ni u sjevernimi državami amerikanskimi. Stoga držim, da je ta po meni iztaknuta pogrieška sa svime istinita i dovoljno obrazložena.

Sada ću preći na ono što je rekao častni zastupnik Bulić, da budemo svoji u svojoj kući. Gospodo moja, ja sam se začudio, da vam istinu kažem, čuvši neke opazke toliko sa strane zastupnika Bulića, koliko i častnoga zastupnika Borčića. Ja sam promislio: ti ljudi sjede na klupami carevinskoga vieća, tu pred njima ima jedna druga klupa, a na toj klupi sjede ministri Taaffe i Gautsch; pa kako je to, da ta gospoda tamo u Beču nisu nikada pomislili na to, da prozbore koju o potrebami naše Dalmacije, izmedju ostaloga i o tom, kako to biva da država austrijanska hoće vazda da se u Dalmaciji uzdržava polutanski položaj, kao što se uzdržava evo i dan danas. Ja mislim, gospodo, da bi bilo shodnije mjesto govoriti u Beču pred ministri austrijanskimi, negoli ovdje pred nami i malašnimi predstavnicima vlade austrijanske, koji samo

čitaju odgovore, ali koji obično negovore. Ja mislim s druge strane, da mi ovdje danas u pogledu ovoga pitanja nismo pozvani da raz-pravljamo i o tomo zaključujemo, kakav ima biti naziv ove naše zemlje. Koliko je meni pozitivni zakon poznat, po kojem se jedino možemo i u ovom slučaju baviti, znadem, da se naša pokrajina zove kraljevinom Dalmacijom. Dakle, gospodo, mislim, da nije pogrieška, premda se osiećam i znadem da sam Srbin, da se zovem Dalmatincem, jer je takav naziv naše pokrajine. Ja mislim, da ovo nije hrvatska kuća, nego da je ovo Dalmacija, naša kuća, a tamo ima preko Velebita Hrvatska i tamo živila Hrvatska u svojimi granicami! Nu ona ovdje nema zapovjedati nama. (*Prigovaranje s desnice*). Mi ako imamo biti gospodari, treba najprije da uvažavamo naše dostojanstvo, našu individualnost, te se nedajmo, da nam nitko gospodari, pa ni sam brat. Budimo braća, ali jednaki, i čuvajmo svaki svoje! Nadalje kaže g. Bulić, da njegov jezik, to jest, da jezik hrvatski nije dijalekt. Dakako, kaže se, da se svačije mnenje ima štovati, te nemogu nego mu reći, da nazivlje kako hoće jezik kojim govori. Ja n. pr. mislim, i imadem za to dokaza od ljudi veoma učenih, ljudi, čije je mnenje mjerodavno u slavenskoj nauci o jeziku, imadem jednog Miklošića, jednog Pipina, jednog Novakovića, i ostale slične učene ljude, koji naš književni narodni jezik nazivlju imenom srbskim, koji kažu, da hrvatski jezik nije drugo nego jedan prosti dijalekt. (*Prigovaranje s desnice*). Isto onako kao što u Talijanskoj mletački jezik takodjer drugo nije, nego dijalekt talijanskog jezika. Mletački jezik razvijen je u literaturi isto tako kao i hrvatski; Hrvati razvili su svoju literaturu dijalektičnu, ali počam od godine 1835. primili su kao obći jezik naš narodni srbski jezik, te po tom ja držim, da je osnovano moje mnenje, da taj jezik nema se zvati pod obćim imenom hrvatski, jer to je ime predielno, nego se ima zvati obćim imenom srbski.

Sada da predjem i progovorim koju ob onome, što je rekao častni zastupnik Borčić. On se, kako smo čuli, gospodo, na dugo i široko bavio juče s jednom samo strukom školskom. Po mojem mnenju škole su zamašno i vrlo važno pitanje za nas. Znade se da je to svakom čovjeku potrebno ako će biti izobražen. Ali za to pitanje nije nuždno biti strukovnjak, nego mogu i ja, kao svi ostali izobraženi ljudi, o tom svoju kazati. Mislim, gospodo moja, da broj onih, koji znadu čitati i pisati, nije još dovoljan dokaz, da je narod, kome oni pripadaju, već izobražen narod, već narod koji se nalazi u dobrimi okolnostima. Ja mislim da se nema izostavljati i druga velika strana toga pitanja t. j. strana družtvena. Jer čovjek neuk, a prost čovjek i siromak, ne uči samo da se izuči, nego uči kako bi štogod naučio, čime bi se okoristio, ako mu je gladan trbuh, kao što ih ima dosta u našoj Dalmaciji. Zabadno je pisanje, time ćemo najmanje pomoći tome, da on nebude gladan. S toga treba misliti najprije, da podignemo blagostanje naše zemlje, da se ekonomičnimi i privrednimi pitanjima nešto više bavimo, a kada mi budemo u izobilju, biti će i kod nas veoma malo ljudi, koji neće znati čitati i pisati. S toga osim strane obukovne u pogledu čitanja i pisanja, mi imademo promišljati, da ona djeca, bila seoska ili u gradu, osim čitanja imadu da nauče ručni rad, a o tom je veoma malo kod nas učinjeno, ili sa svime ništa. O tom se najviše radi u prosvjetljenimi državami, imenito u Švajcarskoj i Francuzkoj, i dalje u Švedskoj, Norvežkoj. Ako se nevaram, mi valja da naučimo svako siromašno djete kroz one godine obuke, da se uputi na to, da imade svoj zanat, da znade kako će postati dobro čeljade i dobar državljanin, da nauči poljodjelstvo ili koji drugi zanat. Toga imade silesija i netreba ih poimence spominjati. Ima u Dalmaciji toliko stvari, koje se mogu raditi kod kuće, kad bi bilo učene djece, koja bi to znala raditi. Što mi moramo kupovati za skupe novce iz drugih zemalja, iz drugih država, to bi kod nas mogli imati, te ja mislim poglavito u tome smjeru da bi imao raditi naš Zemaljski Odbor, da se štogod počme, da se štogod podigne, u smjeru ručnoga rada pri osnivanju dojedne škole u Dalmaciji.

Nu, gospodo moja, daleko je ono vrieme, kada će, kako je kazao jedan lord englezki, doći doba, da će učitelj, a ne top, razsudjivati, što da bude od Europe. Ja mislim, da je to daleko vrieme, ne samo za Dalmaciju, nego i za ostale prosvjetljene narode. Ja mislim jedan od uzroka tome nalazi se ne

samo u ovome što sam prije rekao, t. j. da ekonomičko blagostanje našega naroda nije došlo do toga stepena, kako bi se već moglo misliti na to, da se svaki bavi učenjem i čitanjem knjiga, nego poglavito do toga, što mislim da sami smjer naukovni nije najbolji, nije najudešeniji za prosvjetu. Milo mi je što sam u tom mojem mnenju suglasan sa jednim upravo velikanom u nauci, a to je u svoj Europi i svietu dobro poznati Aleksander Humboldt. Aleksander Humboldt kazao je, da je vrlo težko danas od mladića učiniti sposobna čovjeka. Za nezavisnost u misli i čvrstoću značaja ne može biti ovakav sistem vaspitanja kakav je ovaj naš. Ovo je kazao čovjek, koji je kako sam rekao, poznat u svemu svietu zbog njegovih pedagogičnih vrlina. On na dalje kaže, kako radi vaspitanja treba baviti se prirodom, jer se na taj način doznaju ličnosti, te se mogu razvijati prema svojoj sposobnosti i potrebi. On kaže kako od 18 godina nije ništa znao radi slabe sisteme u školami. Kada jedan veliki um tako kaže, ja mislim da ni vi nećete što protivno kazati, premišljajući kako današnji sistem školski ide na to, da izjednači, iliti nivelira — kako se francezki kaže — karaktere, da nivelira talente, i po tom nestaje one individualnosti, kojom se napred ide. Juče je zastupnik Borčić spomenuo ime Montaigne-a, nego ja držim, da sa ovom sistemom neće nikada oživjeti drugi Montaigne, nego ljudi koji će jedan na drugoga naličiti, a njihove se sposobnosti neće moći razvijati.

Poznato je, gospodo, da zemlja, u kojoj ima može se reći najviše škola, to je jedna zemlja tamo, koja leži na obali tihog, ili žutog oceana, to je Kina. Kaže se, da je to zemlja izpitâ i školâ, te vi znate što je tuj sa civilizacijom. To je nekakva stanjacija u duhu čovječjem, tu se ostaje kao na nekoj stratifikaciji uma čovječjega, te nemože nikud dalje. Mislim dakle u tom smjeru, da njemačka kultura države austrijanske, od koje nam dolaze svi sustavi, ne ide jamačno na nikakav blagoslov za našu prosvjetu, jer isti Humboldt veli, da ima njemačka rieč koja kaže: da Niemcima treba dva vieka dok se oslobode koje gluposti, i to jedan viek dok ju upoznadu, a jedan viek dok ju izkorjene. Mislite, da kada zgoljni Niemac to kaže, što će biti sa napredkom ostalih Niemaca . . .

Podpredsjednik. Molim vas na red. Molim nemojte na vladu napadati tako . . .

Dr. Bakotić. Ovdje ja govorim i imam pravo govoriti, jer inače nebi bio zastupnik nego rob.

Podpredsjednik. Slobodno je govoriti, ali nije napadati.

Dr. Bakotić. Ja imam pravo kritizirati vladu.

Podpredsjednik. Možete, ali ne napadati.

Dr. Bakotić. Ja sam došao amo, da kontroliram i kritiziram vladu, a ne da ju hvalim.

Podpredsjednik. Vama je slobodno govoriti, ali ne upotrebljivati uvriedljive rieči.

Dr. Bakotić. Meni nije slobodno ni govoriti. Vi ste me na rieči prekinali, koja na ništa drugo nije išla, nego da kritizira vladu. Ja se pozivljem na gg. zastupnike, imamoli ili nemamo to pravo.

Častni zast. Dr. Bajamonti prigovorio je, kazao je nekako to svima, te nebi rada da je i mene stavio u to kolo, kao da se ovdje radi u prilog nekakvoj reakciji. Ja mislim da me on vrlo dobro poznaje, premda u svem našem životu neznam jesmoli izmienili sto rieči jedan s drugim (*Bajamonti: Nismo*) i ako živim u jednom gradu s njime, nu mislim da neće sumnjati o meni, te da bi on o meni takva šta mogao kazati. Ali pošto smo mi jedinstveni slavenski narod u Dalmaciji, to je nama ne samo nužda, nego od same prirode zapovjed, da mi moramo u našem narodnom jeziku tražiti prosvjetu našu narodnu.

Znamo, kako je ne samo od godina, nego od viekova, i po tome sudim, da u Dalmaciji nežive nego jedan jedinstveni narod, upravo slavenski narod. (*Predsjednik se vraća na svoje mjesto*). — Siećam se kako je juče bilo spomenuto ime Francuza, te dopustite i meni, da nešto kažem. Jednom, kad su ono Francuzi pod maršalom Marmontom došli u tako zvanu hrvatsku krajinu, tada je on pozvao sve one starješine krajiške i kazao im izmedju ostalog: Ljudi, sad vam je prosto služiti se i u uredima i svuda vašim narodnim jezikom. Znate što su mu odgovorili ti ljudi,

te starješine? Ti ljudi, te starješine, koji su jedino uzgojeni bili u njemačkom jeziku, odgorili su Marmontu: Gjenerale, to nije moguće. — Što će to reći, gospodo moja? To će reći, da tudjinski jezik i tudjinska prosvjeta može dotle zasliepiti čovjeka, da on nepojmi kojemu narodu na ovome svietu pripada. Graničar, bio Srbin, bio Hrvat, tadašnji graničar, nije priznavao, da on pripada slavenskom narodu, nego je mislio, da će sviet propasti, ako njemački jezik propane. A kada je maršal dobio takav odgovor, rekao im je: Dobro, kad vi nećete svoj jezik da uzdržite u uredima i u školama vašimi, vi ćete učiti francuzki. — Tako ja mislim, da mi nismo dužni braniti tudjinski jezik, nego braniti svoj vlastiti jezik i vlastitu svoju kuću, i tražiti, da nam prosvjeta slavenska procvate. U to ime ja ću glasovati, premda znam da ima mana u upravi školskoj, kako je rekao i kako ih je dotaknuo moj častni prijatelj Bjelanović; ali da škole podju naprjed, glasovati ću, velim, da se ovaj predračun zemaljske učionske zaklade primi za podlogu posebne razprave.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi.

Borčić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zast. Borčić imade rieč.

Borčić. Pošto se razprava na dugo zavlačila, a nas drugi poslovi veoma važni čekaju, biti ću s toga kratak. Odgovoriti ću samo na osobna pitanja što se mene tiču, koja su bila podignuta od častnog Dr. Bajamonti-a, jer su mu na prigovore njegove proti jeziku našem liepo i krasno odvratili častni Dr. Bakotić i moj prijatelj, ravnatelj Bulić.

Neću dakle ništa nadodati ni iztaknuti obzirom na ona kriva historička razlaganja i na one tobožnje zasluge, što si je Dr. Bajamonti u svojen govoru pripisao, jer kada on hoće da se stavi na temelj historije i tradicije, i prema tomu da uztvrdi, da su današnji takozvani talijani naš narod, ili bolje rekni naše predje, kada su pred dvanaest stoljeća ovu zemlju zapremili, primili i nahranili, tada prestaje svaka razprava.

Častni Dr. Bajamonti potvorio je nas učitelje, osobito one srednjih zavoda, da smo intransigenti i da stavljamo zakone pod noge. Ja tu osvadu najodlučnije odbijam u imesvih mojih drugova, kao i u ime moje. Ja držim, da u školam neima nijednog narodnog učitelja, a osobito profesora, koji bi ikada u stranačke svrhe stavio zakon pod noge, te pozivljem D.ra Bajamonti-a, da mi bar jedan jedini slučaj navede, gdje bi profesori zlorabili svoj položaj u stranačke svrhe. U našim školam, i u srednjim zavodim u obće, neobstoji nikakove razlike izmedju djece pripadajuće obiteljim jedne ili druge stranke: tu su svi jednaci, a učitelji smatraju sve kao sinove, i svima svoju ljubav i svoju njegu jednako izkazuju.

Dr. Bajamonti naglasio je takodjer, da su u neko doba, kroz više godina, obadva plemena, koja bi tobože po njemu stanovala u ovoj zemlji, živila u skladu i miru. To je istina, ali treba pomisliti na položaj podložni, koji je tada imao naš narod. Hrvati i Srbi, jedini narod obstojeći u zemlji, bili su podmetnuti onoj šačici tobožnjih talijana. Ovi su bili gospodari, a prvi prosti sluge i kmetovi. I to vam je, moja gospodo, najbolji dokaz ove toli hvaljene prosvjete, što je ta tobožnja talijanska narodnost pružila našem puku. Bili smo toliko prosvietljeni, da je u ono doba od ciele zemlje teke dva do tri po sto znalo štiti i pisati. To su blagodati talijanske kulture! Dà, dokle je faktično stanje zemlje bilo u sukobu sa njenim prirodnim značajem, dotle su uvjek naši gospodari imali na ustima liepih i medenih rieči za naš narod, a u djelu svedjer protivni.

Iztaknuo je dalje Dr. Bajamonti, da se je odmah s početka, kada se je otvorio ovaj Sabor, imalo obzira i na naš jezik, i da je bilo slobodno svakomu govoriti u njemu i t. d. — Ako se nevaram, on je isto kazao i lanjske godine; on je kazao da je uvjek bio sklon na to, i da je u mnogim prigodam dao jasnih dokaza svoje ljubavi napram našem jeziku. Na to mu je častni Dr. Klaić još lani liepo odgovorio: on mu je nepobitnim faktim dokazao, da nije istinito ono što je Dr. Bajamonti uztvrdio. Nije istinito, jer imamo još i drugih primjera koji stoje proti njemu. Svakomu je poznato, kako se je u neko doba, baš kada su njegovi prijatelji bili na kormilu uprave zemlje, u srednjim školam naš jezik učio samo kao slobodan predmet. Do

toga se bilo došlo, da je jedini jezik zemlje, jezik kojim govori cieli naš narod, osim male iznimke, spao na to, da je u našim školam zauzeo podredjeno mjesto, bez da se je u ovoj sabornici, niti sa strane D.ra Bajamonti-a, niti sa strane njegovih prijatelja, podigao glas da prosvjeduje proti toj sablazni. Ja se spominjem suviše, da u občini Šibenskoj, kada se je radilo o tome, koji jezik da bude naukovnim u onoj pučkoj školi, tadašnji prijatelji D.ra Bajamonti-a, koji su bili na upravi one občine, ne samo su pobijali pravo našem jeziku da bude uveden kao naukovni jezik, nego nisu htjeli da se uči niti kao obvezan predmet u onoj školi. I to je ljubav što su izkazivali napram našem jeziku!

Na tvrdnju D.ra Bajamonti-a, da je on podigao sedam pučkih škola u području občine Splitske, moram primjetiti, da podignuće škole u jednom kotaru nezavisi od volje načelnika, jer zakon ustanovljuje gdje i u kojem se jeziku škola zavesti ima. Po tom u mjestim gdje se nezna ni za nevolju pisnuti talijanski, nije sigurno moguće zavesti škole, no samo na hrvatskom jeziku. U tvrdnji D.ra Bajamonti-a nalazim dalje neko protuslovje: s jedne strane on nam veli, da je podigao sedam naših škola, s druge strane pripovieda da se talijanski jezik za našu prosvjetu uzdržati ima. Našao je dakle s jedne strane potrebu da se zavedu škole na hrvatskom ili srbskom jeziku, a s druge strane nepriznaje jim koristi ni potrebe. Imali tu dosliednosti nek sudi on isti!

Častni Dr. Bajamonti naveo je još neki drugi slučaj što bi se bio dogodio u Splitu nazad nekoliko godina, naime taj, da je nekoliko učeniká, koji su pri koncu godine dobili loše ocjene u nekim predmetim, učinilo izkaz proti profesorim; ali je zaboravio kazati, komu su pripadala ta djeca? Što nije on, to ću ja nadopuniti; oni djaci većim dielom pripadali su autonomaškim roditeljim, našim tobožnjim talijanim. Meni je poznato da su baš oni ljudi koji stoje u uzkom doticaju sa D.om Bajamonti-em potakli djecu, na uštrb morala, dostojanstva i uzvišenog cilja škole, na onaj izgred. A zašto su djaci prosvjedovali? S jedinog razloga, što su učitelji vršili svoju dužnost po zakonu i po savjesti svojoj. No mi je ovdje još jednu važnu okolnost iztaknuti, naime tu, da izkaz nije bio naperen proti narodnim profesorim, dali baš proti onim, koji misle kako danas D.r Bajamonti. Svakako taj čin ne stoji proti nama, nego proti njemu i njegovim sumišljenicim.

On je mene objedio da sam u mojem govoru o školam navalio na starca Fanfognu, o kojega značaju i poštenju inače nisam ni rieči kazao. Ja sam rekao, da sredstva kojima su se Fanfogna i njegovi privrženici posluživali, nisu u obče sredstva moralna; jer kada se težaci nasilno gone da jim sinovi polaze talijansku školu, da to nije moralno. Dr. Bajamonti medju ostalim rekao je, da je Trogir talijanski grad, dočim je poznato, da se u Trogiru, osim petero ili šestero obitelji. nigdje drugčije ne govori nego samo hrvatski, Isto se govorilo ob onom talijanskom odsjeku. gdje se hoće da su djeca čisto talijanska Nisu li to sve sjajni dokazi talijanštine onog grada?

Na prigovor D.ra Bajamonti-a, da mi propoviedamo ostracizam proti talijanskom jeziku, odvratiti mi je, da mi toga ne činimo, niti da on može ikomu od nas što takova spočitati. Mi smo uvjek skloni i pripravni pripoznati važnost talijanskog jezika, dapače držim, da nema ni Hrvata ni Srbina, koji bi htio da mu sinovi ne uče ovaj predmet. Ja sam jučer dokazim iztaknuo, koliko se u našim pučkim školam, koliko li u srednjim talijanski uči, tako da ga naša djeca prilično dobro poznavaju, kada dovrše srednje nauke.

Častni Dr. Bajamonti zaključio je svoj govor s prietnjom: „hodie mihi eras tibi," što nas neće ni malo uplašiti; osobito nas Splićane, koji smo bili navikli na svakojaka nasilja, na svakojake prietnje, na svakojake grdobe i navale, što su se sgadjale pod njegovim raznim upravam. Bilo je doba, kad ja rodjeni Splićanim, varošanin, nisam mogao kroz ulice mojeg zavičaja prolaziti, bez bojazni da kakva fukara s kamenjem na mene ne nasrne i da me svakojakim uvriedam ne opsuje. Naše žene, naše majke, naše sestre nisu mogle po ulicam ići a da nisu zlostavljene, obružene bile; a to je trajalo ne samo jedan ili dva mjeseca, dali godinâ i godinâ, sve dotle dok je častni Dr. Bajamonti na upravi one občine bio. Kada su se narodni zastupnici svojim kućam vraćali, iza kako su svoje odane poklone Njegovom Veličanstvu podastrli, bili su najgorjim napadajim izvrženi. Sve što je svakom narodu najmilije, najsvetije, bilo je od

njegovih pristaša pogaženo, poruženo. Slike muževa, koji služe na slavu i čast cielog naroda i koji su na diku ne samo Hrvatim i Srbim, nego cielom čovječanstvu, bili su na javnim trgovim potlačene i pogažene, njihovo ime pogrdjeno. Tu se je, moja gospodo, u danu pucalo na prozore narodnih zastupnika, s toga što su bili izvjesili zastore trobojne; tu se navaljivalo na naša družtva, a Dr. Bajamonti zna vrlo dobro, da je on isti bio prisutan, dapače da je bio na glavi navale upravljene neke večeri proti čitaonici Splitskoj. Mi se dakle njegovih prietnja ne bojimo, jer ćemo ih znati rodoljubno odbijati, kako do sada tako i od sada. Mi bo našu snagu crpimo iz naših pravica, te na toj svetinji mi ćemo se naslanjati i prema istoj naš daljnji rad udesiti, pak, ako Bog da, uzajemnom slogom jedne i druge braće, Hrvatâ i Srbâ, doprieti ćemo do onoga na što težimo.

Imam još nešto gosp. D.ru Bakotiću odvratiti. On nas je ukorio, da mi kao zastupnici u Beču u pogledu jezika radili nismo. Neka se uvjeri častni Dr. Bakotić, da nije istinita ta sumnja njegova. Neka bude pače osvjedočen, da koli ja, toli svi moji drugovi narodni zastupnici u Beču, jesmo svako zakonito sredstvo upotrebili, da se dade zemlji što joj po pravu ide, i ne samo da smo tako do sada radili, nego da ćemo i unapried nastojati i raditi napetim silam, da se želje naroda jednoč uslišaju. Ako se te želje do sada nisu izpunile, na žalost moram mu izjaviti, da je tomu donekle krivo držanje njegovih drugova, koji u tome, donekle, podupiru protivnu stranačku struju, jer da bi složni s nama u pitanju jezika bili.... (*sa strane srbske prigovori — Borčić: Jest, jest to tako. — Kulišić: Vazda*).... ja držim, da bi Vlada više obzira napram nama i cieloj zemlji imala. Tada bi se dokazalo, da poradi one šačice ljudi, koji se danas krste talijanim, dočim su do nazad nekoliko vremena javno izpovjedali i govorili: mi smo Slavjani, — vlada nesmije uztegnuti da dade narodu što ga po pravu ide.

Ne mogu se takodjer slagati s častnim D.rm Bakotićem gdje kaže, da valja najprije blagostanje zemlje podignuti, i onda o školam misliti. Ja nasuprot držim, da je za podignuće blagostanja u zemlji najprije potrebna pučka školska obuka, jer kad je pamet prosvietljena, tada se i ostale duševne moći ugladjuju i usavršuju, što svakako doprinaša na povišenje blagostanja ciele zemlje. Ručne radnje i zanat liepo je tjerati, ali svaki zanat, svaki ručni rad, predpostavljaju neku obrazovatnu podlogu, a ta je pučka obuka. Ja priznjem doduše i tu potrebu po D.ru Bakotiću iztaknutu ali treba najprije da si narod sagradi temelj, pak na tom temelju da svoju sgradju podigne, i tako dozrije.

Ljubić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zast. Ljubić imade rieč.

Ljubić. Ja sam se uzradovao juče slušajući, kako se s one strane protivne vesele imenovanju novog pokrajinskog nadzornika viteza Peričića. Neda se ni pomisliti da bi se takovo imenovanje bilo dogodilo proti želji većine: vlada pri takovim imenovanjim mora da ima obzira na želje većine. Kad se dakle s protivne strane raduju imenovanju, nehoteć svjedoče da većina želi ljude vrstne; svjedoče da većina netraži ljude koji bi protivnike progonili. Ja ću jednu samo nadodati jučerašnjim čestitkam; da je većina žalila što u Beču odvlače onim imenovanjem, pa doznala da je netko bio hitnuo i tomu nekakav klip, a hitnuo ga za stalno nije nitko s ove strane; bit će tko s koje druge strane. (*Dobro!*). Sad ću se malko baviti sa D.r Bajamontiem. Čuti njega, za mnoge božje darove dužni smo mi njemu i njegovim drugovom. Njima da zahvalimo, ako smo se izobrazili, ako divljaci nismo; oni nam darovali preparandiju hrvatsku, oni počeli i zasnovali hrvatske škole, oni mal da ne stvorili nam i „Maticu“. — Jadna mu hvala! Naš je narod izostao iza izobraženih naroda uprav s toga jer ga htili izobražavati tudjom, talijanskom knjigom; da ga budu učili na njegovoj narodnoj knjizi, ovaj kraj jadranskoga mora dandanas nebi se stidio onoga kraja onamo. — Učiteljište nije nam dao ni Bajamonti ni Lapenna, nego ga vrieme iznilo. Po novim zakonim učiona nije kakva povlastica većih gradova, nego je pravo i najmanjeg sela; prestale su *normalne* škole, a nastala škola pučka. Pa zar da će se za pučku školu, za hrvatski puk odgajati talijanskih učitelja? Akoli je i Bajamonti u novije doba zaveo koju pučku hrvatsku, zaveo ju takovu od nevolje; jer zar bi bio smio talijansku školu na–

mećati Poljičanom i Splitskim varošanom? — Što se „Matice“ napokon tiče, na jadnim bi temeljim bila, danas o njoj nebi ni spomena bilo, da se bude osnovala na ono stotinjak fiorina što joj Bajamonti i drugih četiri pet njegovih drugova pokloniše. — Vrlo je smion Bajamonti kad se u ovoj sabornici smie hvaliti da on ljubi hrvatski jezik, da ga on nije nikad progonio. Ako i nepamti prve sastanke saborske, ali bi barem morao pamtiti što mu je lani častni Klaić izčatio: kako se je on svom silom opirao, proti istim svojim ortakom, u početku saborisanja, da bi se u sabornici hrvatski i pisnulo. Akoli se danas neopire, a kako bi, kad se danas samo trpi talijanski u sabornici? — Nije mu ozbiljna ni ona kad govori o plemenu talijanskom u Dalmaciji. Ta lani je sam ispoviedio ovdi, da je izmislio to pleme jedino s toga, da bi talijanski jezik zaklonio za članko XIX! Nevriedi se prepirati sa takovim šurkami. — A jesteli čuli kako Dr. Bajamonti nagovara Austriju proti hrvatskoj narodnosti? Svjetuje ju da uztegne uzdu ovoj narodnosti, jer po nju pogibna. Sreća i najplitkiji državnik austrijanski uvidja, da Hrvati trebaju Austrije; akoli se što pogibna po nju može poleći, to može se poleći iz tobožnjih „Pro Patria“. (*Dobro!*) — Kud se Bajamonti nevrza, eda bi talijanštinu i talijansko gospodarstvo u Dalmaciji spasio! Zaklanja se i iza ledja gospodina namjestnika; ovaj mu daje krštenicu talijansku, kadno ovdi u sabornici progovara i talijanski. Čast i poštenje namjestniku, ali u ovom pitanju o narodnosti naše zemlje veći je auktoritet naš predsjednik, koji u saboru negovori već jedino hrvatski. Zastupnici narodni znadu bolje što je i kakva je Dalmacija, puno bolje nego znadu i namjestnici i ministri. Ali komu se Bajamonti u svojoj talijanskoj sdvojnosti nebi zavjetovao? Po njem je Trogir talijanski gradić, s toga jer svetca odvjetnika ima od talijanskoga roda. Pazite se Zadrani, Bajamonti će brzo vas proglasiti Izraelićanim! *(Smieh)*. *Dulcis in fundo.* Bajamonti se napokon gradi i filologom slavjanskim. Po njem nema ni hrvatskog jezika, nego narječja hrvatskoga; ovo narječje on nerazumi; dočim vrlo dobro razumi srbski; to mu je pravi jezik. A s kim govori slavjanski Bajamonti? Sa varošanim Splitskim, sa starim čakavcim; ako ono nisu Hrvati, nema niti ciglog na svietu. I ja borme besjedim hrvatski, pa mi se čini da me je Bajamonti jutros razumio. (*Te kako!*) Žao mi je što se je i Dr. Bakotić poveo, ne za Bajamontom, nego za nekom novom teorijom o jedinom srbskom jeziku. Po me, više neg svjedočanstvo starog Miklošića, vriedi svjedočanstvo živog naroda; a narod, s jednog kraja do drugog Dalmacije kaže da govori hrvatski. To narod nije naučio iz knjige, jer je neštije; niti na školi, jer je nije pohadjao; niti od popa i fratara, jer se u crkvi o tom nepripovieda *(Dobro!)*. — Napokon Dr. Bajamonti ponudja nam nekakvu *receptu* mira. Ja mu je neprimam, jer mi se čini otrovna. Bajamonti ponudja: talijanštinom razvijati narodnost slavjansku. Ako to nije otrov a što je? Talijanština nam je jur raztrovala narodnost, bila je i raznarodila dosta zemlje i ljudi. Srećom sjetismo se na vrieme otrovu, pa ćemo ga se čuvati. Drugi je nami liek: bratska sloga! Složno gojmo, složno branimo našu narodnost, pa se nebojmo ni Bajamonta ni „Pro Patria“; pobiedit ćemo! (*Živo odobravanje*).

Predsjednik. G. zastupnik Zore imade rieč.

Zore. Visoki Sabore! Čuli ste besjedu častnog D.ra Bajamomta jučer i danas, a čuo sam ju i ja. Kamo sreće da ju nisam slušao, jer bi još živio u njekoj naivnosti, da tobože naučeni ljudi, kao što je Dr. Bajamonti, koji je ostario u ustavnom životu, izriče besjeda takovih kojimi bi se mi imali i diviti, a to nije, gospodo moja, danas slučaj. Meni je zato napomenut Dr.u Bajamontu onu priču seoskog popa, kada je svojim župljanom na dan svetog Josipa rekao: Danas je sveti Josip; bijaše drvorezac, a drvorezci grade izpovjednice, dakle danas ću vam govoriti o izpovjesti. Tako kaže danas Dr. Bajamonti: Danas je na dnevnom redu proračun školski, taj se proračun rabi za Dalmaciju, dakle ću vam govoriti o Dalmatinskoj historiji, o naseljivanju Slavjana, i što ti ja znam. — Svjetli naš gosp. Predsjednik održao je obećanje svoje, jer je poštovao do kraja slobodu rieči; i ja tražim jednako pravo i za mene, te ću o svemu drugomu govoriti samo ne o školam (*Smieh*).

Treba da odgovorim na njeke stvari, što je iztaknuo častni Dr. Bajamonti. Po ćudi, ja sam miroljubiv, a častni Dr. Bajamonti rekao

je, da on nesbori danas nego njekim pretjerancem, a baš njegovom besjedom mene je učinio pretjerancem, i zato ću odgovoriti na prvu točku. On je jučer kazao, kad je govorio da u našoj pokrajini imade dva plemena: „sviluppare la nazionalità slava colla civiltà italiana.“ Ja očitujem, Gospodo, da sam tupoglav, i da nemogu razumjeti, kako se ove rieči: „la nazionalita slava,“ i „la civiltà italiana“, mogu sudarati zajedno, i to mi neide nikako u glavu! Možda on misli u svojoj glavi, da jedan narod uzire se u drugi narod u razvijanju svomu, ali svakako valja računati na ljuckotu, koja se razvija na temelju svome narodnome. I Talijani uziru se kao i svaki narod u drugi narod, ali nije trajna života narodu, ako necrpi iz žila svoga naroda svoju ljuckotu. Svaki narod i družtvo i država, i kraljevina i carevina, svako imade svoj život, i taj život se razvija u njekim prije u njekim posjle, te vidimo da njeko više njeko manje živi, i da u svakom imade djetinstva, mladosti, muževnosti i starosti. Častni Dr. Bajamonti možda je na to pomislio, da mi, koji smo zaostali u prosvjeti i u ljuckoti u Evropi, treba da tražimo njekog skrbnika, koji bi nas poveo do prosvjete. Častni zast. Dr. Bakotić odgovorio je na to, da smo mi imali dosta posla s Turcima, i da smo održali tu strašnu navalu azijatsku. Ali tu ima nješto drugo, t. j., da u sebi svaki narod ima više ili manje žilavosti i više ili manje njeke sile, da tim prije postigne onu svoju prosvjetu i ljuckotu, za kojom teži. — Jedan je Njemac u velikom djelu u potonje vrieme kazao za to razvijanje narodâ, da su Španjolci n. pr. „vegetirend“, a da su Njemci, „blühend,“ a da su Slaveni „wachsend“; i upravo je tako, da Slaveni rastu stopram. Ti Slaveni imadu svoju snagu u sebi, te se malo po malo razvijaju, sporo ali odlučno, i kultura slovenska biti će ona, koja će potonja ali najdugotrajnija biti i po misli tog glasovitog njemačkog pisca.

Častni Bajamonti razvija tu svoju ideju, da bi mogli živiti u miru u Dalmaciji, kad bi zvali našu narodnost narodnošću dalmatinskom. On se zato pozivlje možda na uzvišenu zdravicu gospodina Namjestnika, koji je napio narodu dalmatinskom. I upravo kada se etnografički adjektiv rieči „narodu“ doda, znači po francezki: „nation“, ali samo po sebi znači mnogo čeljadi, kako što Bokezi kažu vojska; ali mislim, da taj naziv nije uzet u tom smislu, nego u smislu pokrajine Dalmatiske, gdje po mojem mišljenju živi jedan jediasti narod, razdvojen u dva plemena, i to: Srbi i Hrvati, koji narod ima sam u sebi svoju osnovu kulture. Nemože se nazivati narodnost dalmatinska kao ni narodnost austrijska; je da mi tko reče: Ti si narodnosti austrijske, — ja bi mu se nasmijao. Ti si državljanin austrijski, može mi svak kazati; jer u Austriji imao sim naše narodnosti i više ostalih drugih narodnosti, ali narodnosti austrijske nema. Tako u Ugarskoj nemože se reći: „ugarska narodnost,“ nego „ugarska država“, a „narodnost magjarska“, kao što i narodnost hrvatska i srbska i t. d. Time je ta ideja narodnosti dalmatinske posve netemeljita, i nema nikakve osnove u istoj narodnoj klici. Ako nebi častni Bajamonti došao do tog zaključka po onomu, kako je bilo straga njekoliko godina, kada se je ovo ono, što se je u Austriji pisalo i štampalo, nazivalo austrijskom literaturom, i kada su sve pisce koji su u Austriji pisali, a medju timi i Manzona literata, nazivali austrijskimi. To su pojmovi pomućeni bili; jer se nije znalo kojoj se narodnosti pripada.

Častni zast. Bajamonti dalje spomenu je u svojem govoru Slavene, t. j., da mi složemo i sastavljamo jednu državu, t. j., austrijsku državu, i da se u toj državi možemo razvijati. Naravski, on je promienio svoje ideje, otroga 20 godina, koje je imala njegova stranka, kada su bjedili naše zastupnike, da teže za granicam današnjim, a sada kaže, da se možemo razviti i u samoj državi austrijskoj. To je svakako napredak u nazorima častnog Bajamonti-a. — Što se tiče naziva jezika, o čem je i časni zast. Ljubić govorio, g. Dr. Bajamonti hvali jezik srbski, a hrvatski veli da je dijalekt, ovako „la lingua vera è solo la serbica, e la croata non è che un dialetto.“ Što se tiče tog naziva jezika tu treba mnogo razmišljati i učiti, jer veliki ljudi, kao što su Miklošić i Daničić, nemogu da dadu granicu izmedju jezika tih plemena, te zato nije niti patriotično niti umjestno, da o tom govorimo. Jedan narod na širokom prostoru na kojem žive, nemože govoriti istim narječjem. Svuda se govori različito, na jednoj strani različito od druge strane, pak se uzme jedno kao najbolje, i to se zove književni jezik; kao što su uzeli Talijanci svojim jezikom toškanski

govor. Nije patriotično govoriti, da Hrvati sve loše štampavaju, a Srbi sve dobro; jer u Mletcima n. p., i neka se govori grdno jezik, može se jedan centrum književni razvili, i tu se može pisati vrlo dobro talijanski; a tako n. p. u Zagrebu, neka i negovore liepo nego dijalektom, jest ipak Zagreb pravi centrum književni, kako je baš i u Milanu jedan centrum književni talijanski, a dijalekt je pučki.

Ovo, što kaže časni zast. Bajamonti u onoj izreci o jeziku srbskom, smjera na to, ne da se on tobože podigne na obranu srbskog imena, ali on vidi da se mi mirimo, pak hoće da nas opet razdvaja, (*Tako je! — Smieh*) no je nama svima drago pleme koli hrvatsko toli srbsko, a mene bliže se tiče srbsko pleme. Zato s moje strane odbijam odlučno zaštitu i obranu častnog zastupnika Bajamonti-a nad srbskim plemena i jezikom i time hoću da kažem, nama nije potreba, ni Srbima ni Hrvatima, nikakva saveza s protivnicim očitim našega jezika, kano što je častni Bajamonti! *(Živo odobravanje)*.

Vladin povjerenik Pavić. Molim za rieč.

Predsjednik. Rieč imade vladin povjerenik dvorski savjetnik plemić Pavić.

Vladin povjerenik Pavić. Glede napitnice Nj. P. gospodina Namjestnika prigodom objeda u čast zastupnika, čast mi je primjetiti, da Vlada pod izrazom „narod dalmatinski“, razumi cielokupno pučanstvo u Dalmaciji, sa svimi slojevi bez razlike vjeroizpovjesti i jezika.

Dr. Klaić. Predlažem, da se zatvori obća razprava, pošto je već dosta kasno.

Predsjednik. Prije nego dadem rieč g. zastupniku Dru. Bakotiću, koji je već upisan za rieč, stavljam najprije na glasovanje formalni predlog g. zastupnika Dra. Klaića, da se obća razprava o učionskom proračunu zatvori. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sada imade rieč g. zastupnik Dr. Bakotić za stvarni izpravak.

Dr. Bakotić. Učinit ću jedan stvarni izpravak u pogledu mojih zadnjih rieči. Kazao sam bio, da ću uzeti za podlogu posebne razprave predračun zemaljske učionske zaklade, kao što nam je bio podnešen od strane financijalnog Odbora. Ja to moram izpraviti, pošto tu imade jedna točka, peta: „pomoć privatnim učionam“, kojoj se ja donekle moram protiviti, i stoga nemogu sasvijem primiti ovaj predračun za podlogu posebne razprave; kazano mi je, da u toj točki imade nešto, o čemu ću pitati razjašnjenje, i usljed toga mislim, da ću se sasvijem protiviti tome. Drugo mi je opaziti, da nam veleštovani zastupnik Borčić kaže, da je do mene bilo, do mene pojedinca, i do mojih prijatelja zastupnika Srba, ako danas nije uveden naš narodni jezik u javnu upravu i u javne škole. Ja mislim da je ta izjava sama po sebi pobijena, jer je poznato, da su upravo Srbi ono pleme, koje je sačuvalo i vazda čuva najčistiji osjećaj narodni, da je ono pleme, koje vazda miluje i goji najčistiji jezik narodni. Po tome ja držim, gospodo moja, da se protiv plemenu srbskom ne može govoriti gdje se radi istinito i iskreno o narodnom jeziku i narodnoj književnosti. Srbi su uviek glasovali za to, da se u urede uvede srbski jezik. Ja sam jednom u otvorenom pismu, upravljenom na pokojnog Pavlinovića i Dra. Klaića, krivio ih što narodni jezik nijesu uveli u Sabor i Zemaljski Odbor. Poslije sam te rieči ponovio prisjednicima na Zemaljskom Odboru, i usljed toga podnešen je dotični predlog 1883. Častni zastupnik Ljubić primjetio je na moju opazku, što narodni naš jezik nazivljem obćim imenom srbskim, primjetio mi je, velim, da protiv tomu mnenju stoji sam glas naroda. Time je htio kazati, glas puka glas sina božjega. On kaže: upitajte neuka čovjeka, koji nepoznaje knjiga, upitajte ga kojim jezikom zbori, on će vam odgovoriti: jezikom hrvatskim. Gospodo moja, stavite u takav položaj jednog Mlečanina, koji nije išao u školu, i koji se nerazgovara učenim ljudima, koji nečita novine i knjige, i premda je Talijanac, upitajte ga, kojim jezikom govori, kazat će vam: mletački. Ali to neodlučuje u smislu narodnostnom, te se po tome ne može kazati, da postoji nekakva narodnost mletačka, nego postoji narodnost talijanska. U tom smislu išla je i moja misao, da imade pleme hrvatsko, da imade dijalekt hrvatski, ali da je uzprkos tome, obći naziv našega narodnog

jezika, da je obći naziv upravo srbski. To kažem za to, ne da razpirim neslogu medju braćom, što nije moja misao, nego da utvrdim istinu, oslanjajući se na misao jednog velikana, koji kaže, da je u tome pogrieška, koja se svaki dan ponavlja i koju treba svaki dan pobijati.

Dr. Bajamonti. Domando la parola per un fatto personale.

Predsjednik. Imade rieč za lično pitanje Dr. Bajamonti.

Dr. Bajamonti. Brevissime parole per un paio di fatti personali. Prima di tutto ci tengo a rilevare, che io non trascinai la discussione fuori del campo in cui doveva mantenersi, il campo scolastico. Si fu l' onorevole Borčić, che in un lungo discorso gettò contro il mio partito accuse che io dovetti ribattere. Il secondo fatto che voleva retificare si è questo: tanto l' onorevole Borčić che l' abate Ljubić ricordarono una smentita, che l' onorevole Dr. Klaić mi avrebbe dato l' anno decorso relativamente alle cose da me dette circa all' appoggio da noi datovi nella questione della lingua. È possibile che in una qualche votazione il nostro voto vi sia stato contrario, come peresempio nell' ultima, quando si trattava dell' introduzione della lingua slava negli uffici; ma ciò non implica l' avversione alla lingua che con ciò s' intese di combattere in noi, perchè quel voto l' abbiamo dato fra quelle citcostanze e così moderatamente che non può tornare di danno, ma piuttosto di utile al paese. Un' altra contradizione rilevò il Borčić in ciò che io accennai, che mediante le scuole italiane le borghigiane di Santa Croce, dove egli ebbe i natali, avevano progredito in civiltà. Io voleva con ciò provare che essendovi scuole italiane e slave, avevano preferito di frequentare le scuole italiane, per una ragione messa innanzi da loro stesse: e che andremo ad apprendere lo slavo se lo conosciamo? — Finalmente devo rilevare una frase di rimprovero lanciata dall' onorevole Borčić contro gli spalatrini, che sarebbero stati inquieti, non sofferenti dell' ordine (*Borčić prosvjeduje*). Almeno contro il partito cui io appartengo (*Glasovi: To je nešto drugo*), partito che è a Spalato il partito della gande maggioranza, perchè voi avrete la magioranza ufficiale, ma con me sta quella della popolazione. (*Glasovi: Nije istina*). Le vostre elezioni furono mistificazioni indegne, e se volete un plebiscito io mi vi presto. — Voleva rilevare che se ci fu disordine non fu colpa nostra ma dei provocatori, ed il fatto cui accenava l' onorevole Borčić di un tentativo da parte della popolazione di incendiare la čitaonica di Spalato, sta in questi termini, che cambiano l' aspetto alla cosa. Era morto Giovanizio, tutta la popolazione era commossa. In quel giorno la čitaonica aveva una festa da ballo. Si pregò si desistesse dalla stessa. Io era a letto; al dopo pranzo fui chiamato, perchè la popolazione tumultuava ed esigeva che il ballo non avesse luogo. Io uscii, consigliai la moderazione, e la Direzione della čitaonica, alla cui testa si attrovava il Dr. Tacconi, si convinse della convenienza di tale pretesa; il ballo fu sospeso e la quiete fu tosto ristabilita. Essa del resto non fu turbata dal mio partito, ma da voi. Un' altra volta il fratello dell' illustrissimo signor presidente, il Dr. Vojnović, che per capriccio, o per desiderio che sia, aveva messo sulla sua abitazione gli strati tricolori, fu minacciato dalla popolazione. Alle porte di casa sua c' era io, ed alla folla che voleva precipitarsi su delle scale io dissi: voi passerete all' apartamento superiore, ma soltanto attraverso la mia persona. — Di tal maniera potrei accennare ed altri fatti rilevantissimi, nei quali da parte nostra fu usata quella moderazione, che da parte vostra ha mancato.

Dr. Klaić. Pitam rieč za stvarni izpravak.

Predsjednik. Za stvarni izpravak imade rieč g. Dr. Klaić.

Dr. Klaić. Gospodin je zastupnik Borčić rekao u svojem govoru da su donekle o neuspiehu našem o uvedenju jezika narodnog u javne urede krivi zastupnici srbski, i to mu je pobijao g. zastupnik Dr. Bakotić, razjašnjujuć — što i ja priznajem — da su bili vazda i dan današnji su najveći zagovaratelji u pitanju narodnog jezika. Nego stvarni moj izpravak u tom smislu jest taj, da je gosp. zastupnik

Borčić pravo imao, kada je rekao, da su neuspiehu našem donekle krivi zastupnici srbski; jer kada se je došlo s tim našim predlogom na glasovanje u ovom Saboru godine 1883., Srbi su se uztegli glasovanja za taj predlog, pa su glasovali za izpravak, koji je podnio g. Petranović; a kada smo mi nastojali u Beču, da se naš zaključak ostvari, bijaše nam prikazan zaključak predložen po g. Petranoviću, i rečeno: Kako možete zahtjevati da se jezik narodni uvede, kada jedan učeni član, kao što je g. Petranović, predlaže, da se jezik imade postepeno uvesti, jer da još nije gotov na obću porabu? kako možete to zahtievati, kada su se Srbi, narodnjaci kao i vi, uztegli glasovanja u ovom poslu? — U tom smislu izpravljam prigovor g. zastupnika Borčića, koji je rekao, da su donekle krivi zastupnici srbski o neuspiehu našem glede uvedenja narodnog jezika u javne urede, premda po izkustvu znam, da se je ipak nešto od toga postiglo.

Ljubić. Pitam rieč za stvarni izpravak.

Predsjednik. G. zastupnik Ljubić imade rieč za stvarni izpravak.

Ljubić. Gospodo, dva slova samo. Kriv je častni zastupnik Bajamonti, što me nije razumio. Ja sam govorio hrvatski, i nisam prigovorio, što on nije glasovao proti našem predlogu o uvedenju hrvatskog ili srbskog jezika u urede; nego sam napomenuo njegovu osobu prigodom prvog zasjedanja saborskog, kada nije htio dati, da se progovori u ovom Saboru hrvatski ili srbski. Dan danas toga pitanja nema, i smiešno bi bilo dan danas o takovu pitanju i pomisliti; to je bilo onda, kada smo se uzdali, da će nam barem dopustiti, da u ovom Saboru govorimo svojim jezikom.

Borčić. Pitam rieč za lično pitanje.

Predsjednik. Rieč imade g. zastupnik Borčić za lično pitanje.

Borčić. U samoj je stvari isto ono, što je častni zastupnik Dr. Klaić rekao, i u tom smislu htio sam izpraviti rieči g. Dra. Bakotića. — Što se tiče navoda g. Dra. Bajamonti-a, ono nije istina; jer onaj dan, kada je Dr. Giovannizio umro, čitaonica je imala držati ples, i javila je prije nekoliko dana svim pozvanicima i drugovom, da neće biti plesa. Nu pošto je taj dan umro pokojnik, koji je bio glava obćine, i čovjek obće štovan i ljubljen, stoga se je u poštovanje napram njemu odustalo od plesa, što je javljeno bilo i svim pozvanicima i drugovom. Nu pošto su glasbari bili drugdje zaporavljeni svih sliedećih dana, odgodio se ples za treći dan. Sbog kojekakvih priprava kod sprovoda ovaj je bio odvlačen baš do u jutro dana kad se je imao držati ples, bez da je upraviteljstvo čitaonice o tom išta znalo. — Budući da su pozivi već bili porazdieljeni, i da se nije moglo više družinare ni pozvanike obznaniti o kakvoj drugoj promjeni, ono upraviteljstvo nije moglo pristati na zahtjev nekoličine gradjana, da se iznova odvlači ples. A to je uzrok navale. A nije istina niti da je upraviteljstvo na molbu Dra. Bajamonti-a odustalo od plesa, nego je ono svojevoljno to učinilo. Ono što se je potla dogodilo poticajem Dra. Bajamonti-a, bilo je prosto nasilje.

Dr. Bakotić. Pitam rieč za lično pitanje.

Predsjednik. Rieč imade g. zastupnik Dr. Bakotić za lično pitanje.

Dr. Bakotić. Na ono, što je rečeno sa strane g. zast. D-ra Klaića, jedno mi je opaziti. Kakve su misli bile g. Petranovića u pogledu jezika, to je njegov posao, i pošto sam onda bio odsutan od sabornice, neznam o tom ništa. Za mene je samo to napomenuti, kako se mogu sjetiti, i mislim da sam dobro upamtio, i da se dobro spominjem, da prije nego sam stupio u ovu sabornicu, obvezni jezik ovog Sabora nije bio naš narodni jezik; pak će se siećati vrlo dobro častni zastupnik Dr. Klaić, da sam prije toga zasjedanja u jednom otvorenom pismu, baš na njega i pokojnog sada Pavlinovića, javno ih korio, što nisu u Beču kao narodni zastupnici izposlovali, da u Saboru dalmatinskom bude obveznim jezikom naš narodni jezik, — neka oproste oni, koji

hoće talijanski jezik, ali jezik oficiozni našeg Sabora svakako mora da bude izključivo naš narodni jezik — i to bi mi mogli posvjedočiti, ako mi se nevjeruje, gg. zastupnici Čingrija i Vranković, da sam to govorio i u Odboru Zemaljskom, te izza malo dana prigodom zasjedanja saborskog, sada pokojni Pavlinović, meni se čini, da on, ili koji drugi od većine, predložio je, da obvezni jezik Visokog Sabora bude izključivo naš narodni jezik. — Toliko sam imao u ime moje kazati.

Predsjednik. Izvjestitelj financijalnog Odbora Dr. Čingrija imade riec.

Dr. Čingrija. Nekim načinom, kojim je odgodjena današnja razprava, meni nebi kao izviestitelju potrebno bilo baviti se na dulje predmetom, o kojemu se razpravljalo. Ipak uvažujuć, da položaj sve gospode, koja ovdje slušaju, je težak, pošto je današnja razprava već trajala za nekoliko sati, ipak moliti ću, da budu u toliko uztrpljiva, da poslušaju ono malo rieči, koje se držim dužnim ovdje kazati. — Kada je započela jučer ova naša razprava, častni zastupnik Bjelanović rekao je, da se u nas i u najmanjoj stvari upliće politika. To je rekao, pak je i održao besjedu, jer baš što je onom prigodom govorio, nije bilo nego u političkom smjeru; i ne on, dapače svi govornici koje smo čuli s jedne i s druge strane, sliedili su njegov primjer. Moj posao je govoriti o računima a ne o politici. Moj posao je, da branim ovdje račune, da branim posao, koji je Odbor obavio; ali neću reći, onako, kako je moj prijatelj častni gospodin Zorc rekao, da će on prije o svemu govoriti nego o računima. Ali mislim, da mi je dužnost kao izviestitelju nešto da s moje strane rečem vrhu nekih nazora, koji su ovdje iznešeni bili sa strane neke gospode govornika. Započeti ću sa onim, što je rekao častni zastupnik Bjelanović. Žao mi je, da njega ovdje neima; ali ipak mislim, da neću upotrebiti nikakav izraz, rad koga bi se mogao potužiti; dapače da ću, koliko mogu više, biti objektivan u tom poslu, premda je govora bilo dosta ličnog, što je smjeralo više na me kao izviestitelja školskog proračuna prošastih godina. — Ako ste dobro pazili, — možebit je već od jučer zaboravljeno — već od jučer čuli ste tolike stvari, i ako ste dobro pazili biti će čuli, da je častni zastupnik govorio o njekakovoj teoriji, po kojoj bi se morali baviti naši učitelji s politikom. To je, gospodo, smjeralo lično na mene; jer kada je lani g. zastupnik Bjelanović naveo n. pr. one iste razloge, — već ima nekoliko godina da se nenapominju nego iste stvari — i iste osvade, koje je i ovoga puta naveo, ja sam ustao na branik učiteljâ, i rekao, da oni na posljedku i kao svaki drugi državljanin imadu svoja politička prava, koja im pristoje kao i svakom drugom dapače braniti i uzdržavati, i oni mogu to činiti. Nisam rekao, da učitelji moraju biti agitatori. Ja o tom nisam niti sanjao; ali je sve ono, što je on govorio, bilo rečeno u tom smjeru, što znači, da je, ako i nehotice, bila izopačena moja misao i moja namjera. Time sa častnim Bjelanovićem ja ću biti gotov, jer mislim, da sam mu već lani u tom pogledu odgovorio. Nego sada po redu nastaje drugi govornik, a to je častni zastupnik Dr. Bajamonti, onaj, koji kako smo vidili tekom ove razprave, samo zagovara u ovom Saboru njeku tobožnju talijansku narodnost; nu to nestoji, jer ja imadem izpovjed od istog častnog zastupnika D-ra Bajamonta, i baš to iz prošlih godina, da ovdje te narodnosti talijanske neima. Ako se dobro sjećam, — a zato mislim da se mogu pozvati na većinu vas, gospodo — u lanjskoj razpravi jednoj — neznam već vrhu česa se je razpravljalo — častni zastupnik Dr. Bajamonti rekao je: „Mi smo iz početka pripoznavali, da je narodnost jedna: ali da samo ima kultura talijanska, izobraženost“, to jest, da ovdje imamo medju nami samo talijanskih izobraženih ljudi. Ali se je njemu svidilo da to nije bilo dosta za moći tjerati napred, pak je našao fundamentalni članak XIX, o kojem se govori toliko sada, kojim hoće, da svaka narodnost bude zaštićena. Žaliboże još nismo našima zakonima do te savršenosti doprli, da štite i kulturu, nego to može biti glede budućmosti; ali za sada nismo došli još do toga. Ti ljudi talijanske kulture htjeli bi imati zaštitu izmišljene talijanske narodnosti u Dalmaciji, kako nam je već lani častni zastupnik Dr. Bajamonti pripovjedao. Dakle nije drugog posla tu, nego da skinem krinku, i rečem, da te talijanske narodnosti kod nas u Dalmaciji nema.

Častni zastupnik Dr. Bajamonti — ipak oslanjajuć se na tobožnju talijansku kulturu — mogao bi bio opaziti, da više manje mi svi stariji ljudi koji ovdje sjedimo, u njegovom se položaju nalazimo, i ja mu nedopušćam da on sam vodi monopol talijanske kulture. Ja mislim, da je više od nas imalo tu kulturu, i ja dapače isti, ako ne u onom stepenu kako častni Dr. Bajamonti, ali ipak toliko sam bio izobražen, da sam ne malim naporom došao do toga da mogu danas zboriti talijanski kao moj materinski jezik. Častni zastupnik Dr. Bajamonti dotakao se je i mog rodnog grada i htio ga je navesti kao primjer za svoju tezu, te je rekao, da je u Dubrovniku bila plodonosna talijanska kultura. Talijanska naobraženost u Dubrovniku posve je relativna stvar. Stari Dubrovčani — kako je već prigodom drugom iztaknuo častni zastupnik Zore — bili su izobraženi latinski, a talijanske kulture u Dubrovniku nije bilo. Ako sudim po nadgrobnimi nadpisima i ostalom, pošto da hoćemo izvesti kakvog pisca Dubrovčana, koji se je u talijanskimi knjigama uzvisio nad drugimi, tog čovjeka meni se čini, da naći nećemo. Naći ćemo izvrstnog latinskog pisca ali talijanskog ne, i mi talijanskih pisaca nemamo. Ako je Dubrovnik na njekom glasu, to se imade pripisati sve drugim razlogom; pripisati se ima onoj kulturi, koju častni Dr. Bajamonti psuje, t. j. našoj narodnoj kulturi. (*Dobro!*) Dubrovnik je na glas došao zato, što je podigao hram našoj narodnoj rieči, a ne rieči talijanskoj! (*Dobro!*) Dubrovnik je na glas došao zato, što je porodio našeg največeg pjesnika, kojemu sada baš tristogodišnjica prispjeva, koju će proslaviti sjajno vas slavenski jug. (*Živahno odobravanje.*) Zaisto neglase kod nas istinito one rieči „talijanska kultura", koja nama nije bila od nikakve koristi! Častni zastupnik Dr. Bajamonti htio je govoriti i o našem jeziku. On je na tom polju bio pobijen, i nije mučno bilo: jer su mu zaista gg. predgovornici dokazali, da on u tome nije kompetentan. On nemože govoriti o našem jeziku, zašto taj jezik nerazumije. Primjeri koje navodi, da nije savršen naš jezik, da je takav, da se nemože u javni život uvesti, i što li ja znam, nedokazuju i nevriede ništa, pošto znamo, da ima Hrvatska kraljevina, u kojoj se sva uprava baš vodi u tom jeziku, u kojem, kako častni Dr. Bajamonti govori, da se nebi mogla voditi. Kuda ćete bolji primjer od ovoga, koji ga faktično pobija! (*Dobro!*) Mislim, da bi time bio snjime gotov. Nego žalibože nemogu da se neosvrnem na pogibeljne posljedice, koje bi moglo imati ovakovo ponašanje kakovo je njegovo u obće za našu pokrajinu, a nada sve za ona mjesta, u kojima hoće na silu da se stvori talijansko središte. Medju ta mjesta poglavito spada i ovaj plemeniti grad Zadar, koji se takvim postupanjem sve to više otudjuje od ostale pokrajine, i može do znatno pogibeljnih posljedica dovesti, kada se glavni grad otudjuje od ostale pokrajine. Tu vidjam talijansko družtvo „Pro Patria" i što li ja znam, čim se sve to veći jaz kopa, kojim se pokrajina od ovog glavnoga grada otudjuje; ali pazite se, da nedodje čas, da se grad Zadar neupropasti u tom jazu, što ga vi kopate, a pokrajina će ostati. Zadar bi do potrebe pregorjeti mogla Dalmacija; ali Dalmaciju neće Zadar pregorjeti. (*Odobravanje*). Time mislim da sam tako sa častnim zastupnikom Drom. Bajamontom posve gotov. Sada bi rado preći na častnog zastupnika Borčića, koji se je bavio, kako znate, stvarima znanstvenima, poglavito pedagogijom, tako da ja s te strane nebi ima što da rečem, a u najboljoj nakani sve kada bi i htio nebi mogao, jer nisam strukovnjak u tima stvarima, pak se nebi htio staviti na polje. Nego ja nemogu drugo, nego da pohvalim njegovo nastojanje, koje mislim, da je izmedju naše braće s te strane učinio posve dobar utisak jučer, s umjerenošću njegovom, kao i načinom njegovog mišljenja s kojim je sve ono nama jučer pripovjedao. Sa ostalim, što su govorili gg. zastupnici Bakotić, Ljubić i ostali, ja mislim, da se netreba baviti, pošto nije bilo drugo rečeno, negoli nekako sve ono, što je već izrečeno bilo, a s druge strane vidim, da je svaki već umoren i ja nebi rada biti neslušan, zato prestajem.

Predsjednik. Prije nego zatvorim sjednicu, stavljam na glasovanje predlog, da se predje na posebnu razpravu proračuna zemaljske učionske zaklade zaklade za godinu 1888, na temelju proračuna predložena po Zemaljskom Odboru i potvrdjena po financijalnom Odboru.

Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina.*) — Primljeno.

Navješćujem Visokom Saboru, da večeras u 6 ½ sati ima sjednicu Pravničko-Gospodarstveni Odbor. — Šesta sjednica dalmatinskog Sabora biti će sjutra u 10 sati u jutro, a dnevni red biti će nastavak i svršetak današnjeg dnevnog reda. — Sjednica je zatvorena.

(*Svršetak sjednice u 2 sata 37 časova po podne*).

VI. Sjednica dneva 14 Prosinca 1887.

Sadržaj: Navještaj molbenicâ. — Upiti. — Odgovori. — Posebna razprava o predrazbroju pokrajinske učionske zaklade za god 1888. — Razprava o predrazbroju pokrajinske zaklade za god. 1888.

(Početak sjednice u 10 s. 35 č. pr. p.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje**.

Tajnici: D.r **Srećko Karaman** i Dr. **Roko Mišetić**.

Vladini povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, namj. savj. **Manojlo Budisavljević**, školski nadzornik **Josip** vitez **Peričić**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. — Ima nas 32. — Broj je zakonit. — Molim gosp. Tajnika Dra. Mišetića, da čita zapisnik jučerašnje sjednice.

Dr. Mišetić (*čita*).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku. — Nitko. — Ona gospoda, koja odobravaju zapisnik jučerašnje sjednice, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Zapisnik je odobren.

Primio sam jednu molbenicu. — Molim g. Tajnika, da u kratko kaže sadržaj njezin i broj.

Dr. Mišetić. Br. 113. Općina Trpanjska moli, da se Cozoti uklone iz zalieva dalmatinskih.

Predsjednik. Prelazi Molbeničkom Odboru.

Prije današnje sjednice primio sam dva upita: jedan, podpisan po zastupniku Gojkoviću i družini, upravljen je na Vladu; a drugi, podpisan po zastupniku Dru. Bajamontu i družini, upravljen je na Zemaljski Odbor. — Molim g. Gojkovića da čita prvi upit.

Gojković (*čita*).

Упит

на Владу Н. Величанства.

У четвртој сједници Сабора Далматинског, државној 17. Децембра 1886., Владин повјереник, односно на упит учињен од подписатијех у трећој сједници Сабора Далматинског, државној на 16. Децембра 1886., у погледу старинског оружја одузета приходом разоружања Обћине Е. Новске и Рисанске, господин је Владин повјереник одговорио, да је Намјесништво Далматинско одлуком од 25. октобра 1884. број 1891. било наредило да се поврате неке сабље, ђевердари, шарке, кубуре и лпжари; да је Намјесништву познато како је повратак диелом слиедио, а диелом га се није могао још обавити, јер да није властништво доказано било; а да ће се и осталијем таково оружје повратити, чим властништво доказано буде, а да од појединога зависи, да дотичне своје молбенице упуте на поглаварство, које ће их рјешавати као обично при разним молбама.

Колико је подписатијем познато, до сада није повраћено било него само једна старинска сабља, једн г гласовитог француског Генерала Клебера, и која је сада властништво поморског капетана Марка Ђурковича.

О повратку другог каквог старинског оружја није подписанијем познато; а истоме сада именованом капетану, а да друге неспомињемо, однешено је било пригодом разоружања и ђевердара и другог старинског оружја, пак му до сада још ништа није повраћено, прем да се је он био потрудио, да се нађе на састанку код повјереништва у Е. Новом, да прими своје старинско оружје натраг.

По овом произлази да није ни дан данас старинско оружје повраћено било.

Одредба пак Наместништва да би сваки поједини имао се молбеницом обратити на поглаварство, те да би се дотичне тражбе имале рјешавати као обично при размијем молбама, по мњењу подписатијех сасма је неумесно и неправедно, јер обтерећава поједине између којих има доста сиромашкијех људи, на велику дапгубу времена, и на доста

знатан трошак, дотичнијех молба и случајнијех утока.

Влада има и мора да има точан попис оружја одузетог сваком поједином, те по том попису она може и мора да поврати сваком власнику своје старинско оружје, или, ако га је нестало, да његову вриедност исплати.

Стога свега подписани стављају изновице на В. Н. Величанства упит:

1. Намјерава ли једном повратити народу одузето старинско оружје?

2. Јели вољна накнадити власницима вриједност случајно несталог оружја.

Задар 8 Децембра 1887.

Спиро Гојговић — Ђуро Војновић — Симић — Д.р Бакотић — Ј. Кулишић — Бјелановић — Pezzi.

P r e d s j e d n i k. Ovaj upit izručujem Vladinu povjereniku.

Molim g. D.ra Bajamonta, da čita drugi upit.

D.r B a j a m o n t i. (*čita*):

Interpellanza alla Giunta Provinciale.

Nel numero 87 della *Difesa* di quest'anno, primo tra i trafiletti della rubrica *Spalato*, viene riportato un sunto delle cause pendenti del Comune di Spalato. Il linguaggio vi è forse vivace, ma esso nulla può togliere alla gravezza dei dati e delle cifre riportate, che vi ha ragione di credere scrupolosamente esatti e veri.

Le cause nelle quali il Comune figura quale reo convenuto sarebbero le seguenti:

Real-Credit-Bank per pagamento di circa fior. 80.000, compresi i censi che non si pagano da oltre otto anni.

Bajamonti per pagamento di circa fiorini 85.090, compresi i censi dal 1884 in poi soltanto.

Lo stesso per turbato possesso nella fontana monumentale.

Ferriera di Kladno per pagamento di fior. 30,000 circa compresi i censi.

Ingegnere Antonelli per pagamento di circa fiorini 10.000 per negate competenze e censi relativi.

Stabilimento Dall' Ara per pagamento di fiorini 7000 e censi relativi a saldo delle fontane comunali, delle quali tre, le maggiori, si trovano ancora nei magazzeni dello stabilimento a Milano.

Associazione Dalmatica per pagamento di circa fiorini 12.000 per pigioni non pagate delle scuole Reali e censi relativi.

La stessa per pagamento di fior. 2000 circa per pigioni non pagate della scuola ginnastica e censi relativi.

La stessa per pagamento di fior. 500 circa per pigioni non pagate pei locali della Camera di Commercio, compresi i censi relativi.

La stessa per pagamento di fior. 500 circa per pigioni non pagate pel locale degli spazzini e censi relativi.

Le cause nelle quali il Comune agisce come attore sono le seguenti:

Contro Bajamonti e gli obblatori della fontana monumentale per consegna del patrio monumento.

Contro Bajamonti per prenotazione di fior. 4000 sull'area dell'ex-teatro per la dotazione teatrale, mentre l'area del teatro e le mura restate dopo la catastrofe del 14 maggio 1881 furono da due anni e mezzo, e precisamente fino dal giorno 19 maggio 1885, vendute mediante pubblica asta ad un consorzio rappresentato da Giuseppe Duplančić.

Contro lo stesso per prenotazione e consegna di un palchetto comunale che esisteva nel distrutto Teatro — nello stesso tempo che questi in sede amministrativa non vorrebbe permettere la ricostruzione del teatro stesso e commina, allo scopo, multe di centinaia di fiorini.

Contro lo stesso e Giuseppe Duplančić per priorità d'iscrizione a carico degli stabili dell'Associazione Dalmatica per un credito di fior. 6000 in confronto ad un importo complessivo di oltre fior. 100.000 di cui vanno legittimamente creditori i primi.

Cause in prospetiva per vertenze insolute:

Pagamento di fior. 30.000 al d.r Bajamonti per l'importo anticipato per la costruzione del serbatoio dell'acquedotto.

Pagamento dei censi tacitati dal d.r Bajamonti per procurare i capitali occorrenti per la costruzione dell'acquedotto ed opere ac-

cessorie, in complesso in tutti questi anni oltre fior. 40.000.

Pagamento di fior. 500 circa al D.r Bajamonti per estinzione di tassa da lui pagata all'i. r. erario per conto Comune.

Indennizzo pel mancato contratto stipulato regolarmente per 18 anni tra Comune e Associazione Dalmatica pel mercato delle carni.

Pagamento per lo meno di un anno di pigione, cioè di fior. 3600, per le Scuole Reali per non aver dato in tempo utile disdetta alla società proprietaria.

Liquidazione delle spese incontrate per la canalizzazione coi denari del Comune dal d.r Bajamonti per conto e nell'interesse del Comune stesso.

Consegna delle sette fontane e sette fontanini già pagati.

Delle prime parrebbe non vi sia dubbio, dacchè da informazioni ritratte le contestazioni evitano i rispettivi giudici.

Le seconde vi ha ragione a credere siano semplici rescrizioni personali, le quali se soddisfano rancori privati, aggravano senza ragione il peculio del Comune per le necessarie spese.

Le terze — in fine — preparano nuove spese, nuovi aggravi, nuovi danni.

Questi fatti, queste cifre, questo brillante complesso, hanno impressionato altamente la popolazione di Spalato, che ha veduto triplicare con molta disinvoltura il suo budgett, raddoppiare le imposte, nè può essere lieta di essere vicina a trovarsi sotto il peso di un mezzo milione di debito. La posizione di Spalato va ad essere gravissima ed essa ha bene diritto di conoscere intera, per dolorosa che sia, la verità. I sottoscritti inerendo a stretto dovere si permettono di interpellare la Giunta provinciale, preposta con serio mandato alla tutela ed alla sorveglianza delle gestioni comunali, alla loro economia e all'integrità del patrimonio, chiedendo:

1. Se le consti di questo ammasso di cause, delle quali la massima parte ha carattere vessatorio e non sono giustificate da alcuna ragione griuridica, mentre invece aumentano le spese del Comune, lasciano prevedere sicuri insuccessi e trasformano l' ufficio del Comune in un' aula di perpetua contestazione.

2. Se constandole il fatto anormalissimo e pregiudicevole tanto agl' interessi dei contribuenti del Comune di Spalato, siasi essa occupata di studiare l' entità e l' equità delle pretese, onde poter agire in senso alle prescrizioni del regolamento comunale e nell' interesse del Comune?

3. Se trovate o trovando fondate le domande dei creditori del Comune e consigliate da spirito di parte o da rancori personali quelle del Comune, sia disposta ad invitare l'attuale Amministrazione comunale ad abbandonare le cause ingiuste, immorali e ripugnanti ai principi più elementari del diritto, a risparmio di spese, di fastidi e di noie al Comune stesso?

4. Se il Comune non volesse scendere a così equo proposito, la Giunta provinciale intenda di consigliare almeno a quella Amministrazione comunale di battere la via della conciliazione, rimettendo tutto ciò che sia possibile al giudizio arbitramentale di onesti e intelligenti cittadini?

Bajamonti — Trigari — G. Messa — Pezzi — Leop. Stermić.

Predsjednik. Na ovaj će upit odgovoriti Odbor što prije. — Ima rieč Vladin povjerenik, dvorski savjetnik pl. Pavić.

Vladin povjerenik Pavić. Na upit častnog zastupnika g. Gojkovića i družine imati ću čast odgovoriti u jednoj od dojdućih sjednica.

Častni gospodin zastupnik Gojković i družina upraviše na Vladu u sjednici dneva 12 t. m. sliedeći upit: „Jeli voljna Vlada razpoložiti što treba, da se što prije Mokrinjskijem seljenima povrati pogodba o kupovini zemljišta „Bjelatine".

Na upravljeni upit čast mi je sljedeće odgovorit:

Neima nikakve zaprijeke sa strane Namjestništva da se rečena pogodba povrati, te se je već ista poslala kotarskom poglavaru u Kotoru nalogom, da ju povrati zanimanim strankama.

U saborskoj sjednici dne 13 tekućeg mjeseca častna gospoda zastupnici Tripalo i družina upitaše Vladu:

I. Zbog kojih uzroka Visoka je Vlada zapustila izvršenje već izradjenih osnova odstranjenja carske ceste na „Zrncu" izmedju Sinja i Vrlike pak one „Bračka strana" povrh Trilja?

II. Mislili i jeli voljna c. k. Vlada izdati shodne naredbe, a da se dotične radnje čim skorije izvedu?

Na ovaj upit čast mi je odgovoriti sliedeće:

Glede strmeni „Zrnca" nije bila u novije doba nikakva osnova sastavljena; a glede strmeni „Bračka strana" sastavljena je bila i podnesena c. k. ministarstvu nutarnjih posala podpuna osnova još 1875 godine, ali Visoko c. k. Ministarstvo našlo je sa odpisom dneva 21 kolovoza 1876 Br. 18636 da naredi neka se za sada od naumljenog uredjenja napomenute strmeni odustane.

Budući se sada izvadja novi komad ceste izmedju Knina i Vrlike, od Topolja do Knina, za mimoići velike strmeni, kod Topolja, Alinklanca i Sivabrda, i pošto te radje stoje državu preko 140.000 forinti, jedva bi shodno bilo da se Visokom Ministarstvu podnesu u ovi čas predlozi za uredjenje strmeni „Zrnca" i „Bračke strane"; ali kada se uredjenje ceste izmedju Topolja i Kieva bude primicati kraju, što će biti 1889 ili najdalje 1890, te godine namjestništvo neće propustiti da na novo ne uzme u pretres i posao uredjenja strmeni „Bračke strane", i „Zrnca".

Predsjednik. Prelazim na dnevni red. — Prva točka dnevnoga reda jest: Posebna razprava o proračunu prokrajinske učionske zaklade za godinu 1888. — Pozivljem Izviestitelja Financijalnog Odbora g. D.ra Čingrija da čita. — Potrebštine. — Naslov I.

D.r Čingrija (*čita*).

(*Bez razprave su primljeni naslovi I-IV Potrebština*).

Predsjednik. Naslov V. st. 16.

D.r Čingrija (*čita*).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o predmetu?

D.r Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Bakotić imade rieč.

D.r Bakotić. Visoki Sabore! Pod ovim naslovom imade jedna stavka, koja je namienjena jednoj niemačkoj školi u Zadru, u iznosu od 300 for. Ja se toj stavci opirem, ne zato, što je namienjena vojničkoj školi, nego zato, što je namienjena jednoj niemačkoj školi u Dalmaciji; a polazim, Visoki Sabore, od tog gledišta, da u pravnoj i ustavnoj državi, svakomu je privatnomu članu, svakom privatnom družtvu slobodno osnovati privatnih škola u svom jeziku, radi uzgoja vlastite djece; i stoga može slobodno biti Niemcima da osnivaju svoje privatne škole u granicami obstojećeg zakona. Ali ja mislim, da naša pokrajina niti je dužna niti obvezana da podupire taku privatnu školu, kada se radi o jednoj niemačkoj školi u Dalmaciji. Ako ikoji jezik nema prava da se obaziremo prama njemu, to je niemački jezik; jer mi pada na pamet veliki historički fakat, koji se tiče plemena slavenskog. U sriednjem vieku Teutonci, oni koji su govorili niemački jezik, nisu se uzstručavali da kazne smrću u iztočnoj Prajskoj one Slavene, koji bi jedino to radili, da govore svojim jezikom, oni su ih dali kazniti smrću, da utamane tamošnji slavenski živalj. Imamo ružnih primjera i iz ovih godina. To je primjer gvozdenog Njemačkog kancelara Bismarka, koji se usudjuje u ovom vieku prosvjete da upotrebljava jednakom nesmiljenošću neka sredstva, koja nebi se čudili, kada bi se upotrebljavala u srednjem vieku. Poznato je, Gospodo, da gvozdeni Kancelar troši na stotine milijunâ, da utamani slavensko pleme Poljsko u Poznanskoj, državi Prajskoj. Kada je to tako, onda mislim, da nam nemože biti dozvoljeno, da mi njegujemo u svojima njedrima takvu zmiju, koja bi nam mogla nanieti otrov, i da mi nemamo ni prava ni dužnosti, da podupiremo takve svrhe. A da je opasno, Gospodo moja, i s drugog gledišta da mi stvaramo podporu niemačkoj školi u Dalmaciji, to proizlazi i odtuda, da već javno opažamo, kako Niemci teže, da bi i nas, ako bi im moglo poći za rukom, odnarodili i gjermanizirali. Evo vam čudni slučaj u brzopisnom izvješću ovog Visokog Sabora od lanjske go-

dine. Ja nalazim tu prilog 14. na strani 253. pod br. 20861-I. gdje stoji štampan list g. Namjestnika dalmatinskog na Predsjednika ovog Visokog Sabora, to je viest, kojom g. Namjestnik dalmatinski dostavlja Predsjedniku Sabora dalmatinskog zakonsku osnovu glede uredjenja rieke Krke i njezinih pritokâ. U kakvom je tekstu bila dostavljena ta osnova ovom Visokom Saboru? Poznato je, da je jezik obvezan uredovni ovog Visokog Sabora i Odbora Zemaljskog izključivo srbski jezik. Kada je to tako, Gospodo moja, ja mislim, da je dužnost Vlade da ona ima iznieti svoje predloge našem Saboru jedino na tom izvornom jeziku; ali ona bi rada nas poniemčiti, i dostavlja ovom Visokom Saboru svoju zakonsku osnovu na niemački jezik, a dostavlja ju samo u prevodu srbskom. Ja mislim, da su znakovi sve veći, kako ta niemačka struja želi oteti mah u našoj zemlji, i naša je dužnost stoga, da se odapremo toj njezinoj težnji. S tih razloga, Visoki Sabore, imadem čast predložiti, da se u naslovu V. predračuna zemaljske učionske zaklade za god. 1888. stavka od 300 for., namienjena niemačkoj školi u Zadru, ne zato, što je vojnička nego zato što je niemačka, izbriše. *(Tako je!)*

Predsjednik. Jesteli svršili?

D.r Bakotić. Jesam.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Ljubić. Pitam ja.

Predsjednik. G. zastupnik Ljubić imade rieč.

Ljubić. Koliko god častni predgovornik D.r Bakotić mrzi niemačke škole u Dalmaciji, i ja ih mrzim; pa i svaku tudjinsku školu u Dalmaciji, da rečem, upravo kao otrov mrzim, i njima se opirem; ja bi ih izkorenuo do žilâ, kamoli bi njim pružio ruku pomoćnicu. I ja sam vidio kako je Vlada kušala ušuljati niemštinu i u sabornicu, ne samo iz primjera što je iznio častni zastupnik D.r Bakotić, iz izvješća saborskog. Istina, s namjestničtva bio došao tekst zakonske osnove za uredjenje rieke Krke i njezinih pritoka u niemačkom izvoru, a tomu je dodan kao prevod hrvatski i talijanski. Nego sam vidio još takovih sličnih osnovâ, koje su bile prikazane u niemačkom tekstu, a u našem jeziku samo kao prevod; stoga sam lani u sabornici podviknuo niemštini: „usque huc et non procedes amplius“, te predložio — što je Sabor i zaključio — da se pozove Vlada, da nam više nikada nema dostavljati niemačkih teksta, pa niti prevoda. — Po tom nebi ni ja glasovao za kakvu niemačku pučku školu u Dalmaciji, niti sam do sada glasovao; ali moram razjasniti stvar o kojoj je govor. Kad se je radilo o zavedenju pučke učione niemačke u Zadru, Ministarstvo je čisto govorilo o vojničkoj učioni, i za vojničku učionu tražilo pripomoć našu. Sabor je udielio pripomoć; kao što sam ja i drugi su narodni zastupnici privolili na to, pripoznavajuć da moramo imati osobita obzira prama vojsci. — Ja neću reći, da je austrijanska vojska niemačka, dapače u toj vojsci ima više krvi slavjanske nego niemačke, pa po obilatoj krvi slavjanskoj u vojsci Austrija postaje velemoć u Europi. Nu mora se priznati, da vojska imade donekle potrebu niemačkog jezika — radi jedinstva svoje uprave — te i pravo je, da se vojnički sinovi niemačkim jezikom odgajaju. Ne samo što se nesmi priečiti, da se vojnička ruka izučava u niemačkom jeziku, nego smo mi dužni pružiti joj pripomoć, da stvori sebi školu i kod nas; vojska je raztrkana na sve krajeve, i nemogu se djetca sva okupiti u niemačkim zemljam. Radi toga uzroka glasovao sam i glasovati ću i ove godine, uz neki uvjet, za pripomoć. Žalim viditi, da se je upravo ta vojnička škola u Zadru pretvorila, recimo, u pravu niemačku — privatnu, dakako učionu — ali sa pravom javnostit, dakle u nekakvu javnu pučku školu niemačku. Ta se učiona natrpala djetcom Zadranâ. Nečudim se ja, što se niemački jež traži širiti, nego žalim videći Zadrane, gdino hrle da djetcu gone u niemačku učionu. Ti se Zadrani ističu svagdje i zagovaraju nekakvu talijanštinu, nekakvo izobraženje talijansko; krste se tobožnjimi talijancima, stvaraju i slave nekakvu „Pro patria“; a kad smatramo što rade, vidimo da rade „Pro patria teutonica“. Netom se je i tunekidan otvorila ženska škola niemačka u Zadru, tako zvani Talijanci Zadarski na hrpe sgonili svoje djevojčice u tu školu. Da nije te mekosti, te beznačajnosti narodne u Zadarskom pučanstvu, zaludu bi se otvarala pučka škola

niemačka; ona bi ostala prosto vojnička škola. Ali ako Zadrani nemadu, ima Sabor narodnog značaja, pa onaj mu nalaga da uzkrati svaku pripomoć tudjoj školi. Nego od dužna obzira prama vojsci, nesmi ju uzkratiti vojničkoj niemačkoj školi.

Stoga ja s jedne strane žaleć, da se je ta škola u javnu pretvorila, i da je vlast pustila, da se tako prevrne, a želeć s druge strane svagdje pokazati ljubav i susretljivost prama vojsci i djetci vojničkoj, kažem, da ću glasovati, kao što u prošle godine tako i ove, za ovu pripomoć; ali predlažem, neka Visoki Sabor glasuje i za god. 1888. pripomoć od fior. 300 vojničkoj pučkoj školi u Zadru uz uvjet, da se ta učiona mora stegnuti na same sinove vojnika i vojničkih činovnika.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Izviestitelj Financijalnog Odbora imade rieč.

D.r Čingrija. Visoki Saaore! Kako ste već čuli od častnog zastupnika Ljubića, ima tomu već deset godina, da se je glasovala ova stavka u našem proračunu za podporu niemačke škole, za koju sam ja s mojimi drugovi do sada glasovao. Ovog puta, pošto su se na obzorju pojavili neki čudni znaci; pošto već ovo nije jedina škola, koja je osnovana u Zadru, nego kako mi kažu, bila je osnovana i ženska niemačka škola; pošto se je čulo govoriti o tobožnjoj nekakvoj gimnaziji, koja bi imala imati paralelne razrede, t. j., niemačke i srbsko-hrvatske, koja bi gimnazija u Zadru imala pogibeljne posliedice za nas, htio sam u Financijalnom Odboru medju članovima tog Odbora potaknuti pitanje, nebili bilo shodno, da se ovog puta ova svota od 300 for. uzkrati; ali pošto sam glasovao već više godina za ovu svotu, i pošto ta svota nekako nije opredieljena na drugo, nego da se podpomože jedna vojnička škola niemačka, i idući tako u susret nekako onizijem blagodatim, koje vojničtvo može dati gradu Zadru u ekonomičkom pogledu, mislio sam, da bi bilo bolje, da neiztaknem to pitanje, i ja sam to ostavio, te pitanje to u Odboru iztaknuo nisam. Ipak ja od moje osobne strane nenahodim ništa protivna, dapače nahodim sa faktičnog gledišta opravdano sve ono, što je častni D.r Bakotić rekao, i s druge strane što je rekao častni zastupnik Ljubić. Nego ipak u ovom pitanju u meni istom nekako treba da vidim, Visoke Sabore, dvie različite osobe, t. j., kao zastupnika s jedne strane, a s druge kao člana Financijalnog Odbora, s kojim moram biti solidaran a sa drugovima mojima i konsekventan. Pošto to pitanje s moje strane nebi bilo protivno, da neglasujem da se ova stavka iz proračuna izmetne; ali ipak mislim, da ću posve poći za mnenjem mojih drugova u Odboru, ako prisvojim resoluciju, koju je predstavio častni zastupnik Ljubić, koja je napokon umjestna, kada mi vidimo one nepodobštine, koje je on naveo, i ako te budu trajati unapred, naravska će posljedica toga biti ta, da ćemo mi svi do godine zaniekati onu stavku; stoga dakle gledišta stvar smatrajuć mislim, da mogu kao izviestitelj Financijalnog Odbora predložiti za ovaj put, da se glasuje za onu stavku u petom naslovu, da se glasuje sva navedena svota, ipak sudim, da bude glasovana u isto doba i resolucija, koju je predstavio častni zastupnik Ljubić.

Gospodo moja, unapred vladati ćemo se, kako budu okolnosti naučile da se vladamo.

Predsjednik. Jesteli svršili?

D.r Čingrija. Jesam.

Predsjednik. Najprije ću staviti na glasovanje predlog g. zastupnika D.ra Bakotića, koji je poduprt po gg. zastupnicima: Kulišiću, Simiću, Gojkoviću i Stefanoviću, i koji glasi: Da se u naslovu V.om predračuna zemaljske učionske zaklade za godinu 1888. stavka od 300 fiorinâ namienjena niemačkoj školi u Zadru, ne zato što je vojnička, nego zato što je niemačka, izbriše. — U slučaju kada bi ovaj predlog bio primljen, staviti ću na glasovanje obaljenu sa 300 fior. svotu pri naslovu V.om st. 16.; ako li bude ovaj predlog odbijen, staviti ću na glasovanje naslov V. stav. 16. sa cielom svotom od fior. 6191; a najposlie staviti ću na glasovanje zaključak g. zastupnika Ljubića, koji glasi: Sabor dalmatinski glasuje i za godinu 1888. pripomoći fiorina 300 za vojničku pučku školu u Zadru, uz uvjet, da se stegne učiona na samu djetcu vojnika i vojničkih činovnika. — Imali prigo-

vora ovom redu glasovanja? — (*Nitko se nejavlja*). — Neima.

Ona Gospoda, koja primaju predlog g. zastupnika D.ra Bakotića, koji glasi: Da se u naslovu V.om predračuua zemaljske učionske zaklade za godinu 1888. stavka od 300 fiorina namienjena niemačkoj školi u Zadru, ne zato što je vojnička, nego zato što je niemačka, izbriše, neka izvole ustati — (*Manjina*). — Predlog je ovaj pao. — Ona Gospoda, koja primaju V. stav, 16. „Pripomoći privatnim učionam“ u svoti od fior. 6191, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Naslov je V. primljen. — Stavljam sada na glasovanje zaključak predložen po g. zastupniku Ljubiću, koji glasi: Sabor dalmatinski glasuje i za godinu 1888. pripomoći fiorina 300 za vojničku pučku školu u Zadru, uz uvjet, da se stegne učiona na samu djecu vojnika i vojničkih činovnika. — Ona Gospoda, koja ovaj zaključak primaju, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Ovaj je zaključak primljen. — Sliedi posebna razprava.

(*Primljeni su bez razprave naslovi VI-VIII Potrebština i ukupna svota od fior. 275.000. — Isto tako naslov I-IV. Pokrića.*)

Predsjednik. Naslov V stav. 10.

Dr. Čingria. (*Čita*).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o naslovu V. stav. 10. „Manjak što se nadomiruje pokrajinskim doprineskom“?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. G. zast. Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. Prima di passare all'approvazione della quinta partita relativa ai mezzi di cuoprimento, credo di proporre all' Eccelsa Dieta il seguente voto da esprimersi al Governo di Sua Maestà:(*čita*). Io non mi farò ad appoggiare il presente voto, perchè esso trova il suo appoggio nelle cose dette ieri; soltanto dirò due parole per togliere un equivoco credo incorso nella discussione di ieri. Nel sostenere, come ho fatto e come fo, con richiamo alle prescrizioni di legge, il diritto che si abbia riguardo a coloro che sono di nazionalità italiana, io non dissi parola che possa esprimere il pensiero di osteggiare la lingua slava. Accennando alla mia formola che fu tanto derisa da alcuni, non ho mai preteso di insinuare l' idea che precisamente lo sviluppo della lingua e della nazionalità slava dovesse aver luogo a mezzo della frequentazione di scuole italiane. Io credo troppo giusto e naturale che la nazionalità slava proceda nella via dell' istituzione di nuove scuole, onde sviluppare il popolo, ma non credo che sia giusto, conveniente e neppur utile il sopprimere le scuole italiane. L' onorevole Ljubić volle far credere fosse mia idea di sviluppare la lingua slava mediante la frequentazione di scuole italiane. Le mie pretese non vanno tanto oltre. Il partito, cui ho l' onore di appartenere, domanda unicamente che la legge sia scrupolosamente eseguita e che non venga osteggiata l' istituzione delle poche scuole italiane, ove vengano chieste. Del resto se lo sviluppo della parte italiana andasse così innanzi che si dovesse pensare più seriamente ai suoi bisogni, quando arrivassimo alle parolelle, esse sarebbero il non *plus ultra* delle mie aspirazioni e corrisponderebbero ai postulati dell' equità e del patriottismo. Devo anche sciogliere un dubbio relativamente a ciò che disse l' onorevole e rispettabile deputato Bakotić. Io non ho censurato, molto meno deriso, l'imperfezione della lingua slava. Io non sono autorità, ma so però che quando si ha un po di buon senso, ed anco il solo senso comune, si possono censurare e criticare opere d' arte, dove non si sia addentro quanto l' autore che le scrisse. Io accennai a quelle imperfezioni soltanto per mostrare che il precipitare coll' introduzione dello slavo non sarebbe soverchiamente utile alla provincia e per far vedere che se lo slavo non è condotto a quella perfezione a cui potrà giungere fra qualche tempo, tanto più era plausibile la condiscendenza che avevamo addimostrato in tutti gl' incontri perchè alla lingua slava fosse dato pieno sviluppo e nella vita pubblica fosse concesso il posto che le

si addice. Queste cose ho creduto di dire onde porre la verità a suo posto e perchè non s' interpretino le mie parole come ostili ad una nazionalità che è sorella all' italiana e ch' io desidero sinceramente possa esistere come nei secoli passati.

Predsjednik. Pitali tko rieč o predmetu?

Ljubić. Pitam ja.

Predsjednik. G. zast. Ljubić imade rieč.

Ljubić. Dokako da ću ja glasovati protiva predlogu častnog D,ra Bajamonta, a to s prostog razloga, jer kako smo se sa više strana izjavili, ovdje u Dalmaciji neima narodnosti talijanske, i stoga narod talijanski nema pravo na pučke učione. Ako oni gdikoji došlac talijanski hoće da stvara učione, neka ih stvara, prosto mu, ali neka krene u svoju kesu, neka od ortaka prosi prineske i milostinje; nu neka ne traži da doprinaša za te njihove učione ova zemlja naša, koja sačinjava jednu jedinu narodnost, i neće svojimi novcima stvarati tudje učione, koje bi tu narodnost našu kvarile. Bilo bi veleizdajstvo proti narodu, kad bi Sabor dao novce, da se otrovnoj guji savija gnjezdo u njedrim naroda, da narodnim novcem plaća otrovne recepte D.ra Bajamonta! — Što kaže častni Dr. Bajamonti, da on neprogoni jezik naš hrvatski i da Hrvate ljubi — to je on opetovao višekrat; hvala mu na toj ljubavi; ali mu nitko nevjeruje, niti može vjerovati kod pamti, da je u ovoj sabornici — onda, kad je nešto mogao — htio zadaviti grlo hrvatsko, koje je htilo pregovoriti hrvatski. Kako je on progonio, tako su i njegovi svi sumišljenici proganjali i progone, u ovoj zemlji i izvan nje, gdje se god prilika pruži, a misle da imadu snage progoniti. I ovo dana vidilo se u Saboru Istarskom, — gdje tobožnji talijanci još uzdrže nezakonitu većinu, gdje po nesreći manjina prikazuje se kao većina, gdje narodna većina stenje pod gospodstvom manjine — vidilo se kako su nasrnuli kao lavovi na hrvatske zastupnike, bukom i trieskom, da im nedopušte hrvatski progovoriti. Po tom primjeru možemo, pa iz njegove i njegovih sumišljenika, prošle i sadašnje povjesti zaključiti, kako je iskrena ta ljubav njegova prama hrvatštini. Što on kaže da može suditi o jeziku, opažam mu, da je moguće o slikam i kipovim i nevještaku donekle govoriti; ali ne o jeziku, nesmie govoriti nego tko ga zna; koji nezna kakav jezik, kao što Dr. Bajamonti nezna naš, ne smie govoriti o tom jeziku, jer je u pogibelji, da će reći stvari barem netočnih.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

D.r Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. Due sole parole. Non sono in grado di rispondere esaurientemente alle cose dette dall'onorevole Ljubić, perchè parte per distrazione, parte per la difficoltà della lingua, non l' ho ben compreso. Ma su una circostanza soffermo in questo momento il mio pensiero, la mia attenzione, su ciò che egli disse che non si possa parlare di cose che non si conoscano perfettamente. Io credo che anche un' opinione individuale possa avere un valore specie se basata a quella di autorità competente. Ciò che io dissi lo dissi sul giudizio di persona autorevole, interpellata nel senso da me desiderato. Finisco queste poche parole col rilevare una circostanza su cui desidero richiamare l' attenzione generale. In tutti questi giorni si son combattute, non dirò acremente ma energicamente, le cose da me dette relativamente al diritto ab origine della nazionalità e della lingua italiana in Dalmazia. Moltissime ragioni, alcune più, alcune meno speciose furono messe innanzi, ma generalmente si disse; una nazionalità italiana in Dalmazia non sussiste e quindi a morte tutte la scuole italiane, ostracismo completo a questa lingua. Come io ed i miei compagni abbiamo espresso nell' interpellanza alla Giunta Provinciale, io non credo che in argomento di così grande e delicata importanza possano erigersi a giudici terzi che non possono nè devono esser in grado di giudicare di simili questioni. La nazionalità e le convinzioni che in tal riguardo si possono avere, per me hanno

l' idea dei principî religiosi. È questione di coscienza: nessuno ha diritto di chiedere ad altri perchè sia israelita, ortodosso o protestante; la fede è che lo ispira e questa deve essere rispettata. Il solo fatto — e qui richiamo la vostra attenzione per eliminare, per togliere un equivoco, a non dire un' asserzione di poco buona fede — il solo fatto che ci è della gente in Dalmazia che insiste per esser istruita in lingua italiana, che dice di essere educata, di sentire e di vivere italianamente, basta a mio credere per riconoscere che una gran parte della Dalmazia è di nazionalità italiana. Vivaddio! se dicessero di essere chinesi, chi vi darebbe il diritto di contrastarglielo? È questione loro, della loro mente, del loro cuore, delle loro aspirazioni. È innegabile, voi non potete negare, a Spalato, e Traù desiderano scuole italiane: non accordargliene è lo stesso che sconoscere i diritti di quei cittadini, è mettere sotto i piedi la legge, dimenticare l' affetto che ci deve legare in un pensiero, nella prosperità della patria e nel rispetto alle comuni convinzioni, ed è in nome di questo, io spero e voglio credere, che voi rimetterete della vostra tenacità e, permettete che ve lo dica, della vostra acerbità nel combattere l' istituzione delle scuole italiane, che il partito cui appartengo ha il diritto di pretendere.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Ljubić. Pitam ja.

Predsjednik. G. zast. Ljubić imade rieč.

Ljubić. Imam malu opazku da učinim častnom D.ru Bajamontu, na ono što je rekao, da on sudi o našem jeziku po nekakvom za njega auktoritetu. Istina je i ja pamtim, da se je on pozvao juče na auktoritet velikog našeg domorodca i zemljaka Tomase-a. Čast i poštenje velikomu mužu kao spisatelju „Sinonima“, ali u poslu hrvatskog jezika, on je manji auktoritet, nego je ikoji pučki poučitelj. (*Tako je! Dobro!*) Nego opet opažam, da se on nije služio auktoritetom Tomasea, kada je iznio rieči, po kojima je hotio dokazati, da nam jezik nevriedi; dakle on je sam iz svoje glave htio naš jezik prosuditi, nu u prosudjivanju zapeo je, jer se je naslonio na pogrieške pisarčića sudbenoga, odgojena talijanskim duhom. Sada kaže, da oni imadu pravo na talijanske škole, jer da su oni nekakvo pleme talijansko u Dalmaciji. Ja mu opetovano kažem, što smo mu ja i moji drugovi već toliko puta rekli, da nepriznajemo kakva talijanskog plemena u Dalmaciji. Ta lani ni Dr. Bajamonti nije zanj znao. Ja se pozivljem na ono, što je on sam izpovjedio ovdje svečano pred Saborom, da je izmislio tu narodnost, onda kada je vidio, da nedamo mjesta talijanskoj izobrazbi; da je iznio taj argumenat, eda bi se tim mogao zakloniti za §. 19. temeljnog zakona. To je častni Dr. Bajamonti izrekao ovdje lani u saborskom zasjedanju. Što kaže, da opet svaki ima pravo nazivati se Talijancem, reći ću mu, da mu prosto nazivati se i Turčinom, nebudi mu zamjerno, ni njemu ni njegovim drugovom; ali nek ne traži da mu kao Turčinu gradimo džamije; nema pravo zahtjevati, da ga zemlja priznade Talijancem, i da ga takova zemlja odgaja novcem svog jadnog naroda. (*Odobravanje*).

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Zore. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zast. Zore imade rieč. — Samo molim, da se ograničimo na peti naslov pokrića, jer će se drugačije otvoriti obća razprava o proračunu zemaljske školske zaklade za godinu 1888. — Molim izvolite govoriti.

Zore. Častni zastupnik Bajamonti želi talijanske škole osnovati, po kojim bi tobože živili kao braća u slozi. On je u jučerašnjoj razpravi kazao očito, da on neće zvati: „nazionalità italiana in Dalmazia“, nego da će zvati: „coltura italiana“. (*Dr. Bajamonti: Non è vero. — Predsjednik zvoni).* Kad je tako, odgovoriti ću i za jedno i za drugo. Najprije o kolturi talijanskoj. — Ja vidim, da se je zemlja odazvala do kraja; jer u svakoj školi, pak i u planinskimi, uči se jezik talijanski. U srednjimi školami talijanski se jezik predaje toliko, da učenici naši, kada su u osmom razredu, umiju već pisati liepo talijanski, a još bolje nego onda, kada je bio talijanski

jezik nastavni u našimi srednjimi školami; a to je po nekom pravilu, kojeg su iztakli veliki ljudi na polju nauke, i spomenuti ću prosto jednu izreku iz niemačkog prevedenu, koja kaže: „tko nezna dati računa o svom narodnom jeziku, taj ne može pisati tudji jezik nikad dobro". To je glasoviti Humboldt rekao. — Evo me na narodnost talijansku, kako želi častni Bajamonti. On kaže: Osnujte nam talijanskijeh škola u Dalmaciji, pak ćemo tako u slozi živiti. Ako pogledamo Evropom, viditi ćemo, da n. pr. u Italiji živi Slavena nekoliko hiljada, pa što znam, nisu podigli glas, da se u talijanskoj državi podigne slavenska škola na troškove državne; a i oni Slaveni plaćaju poreze. I u Beču imade Taljanaca nekoliko hiljada; ali nigda nisu podigli glas, da se talijanska škola digne na troškove Beča. Tako i u Marsilji imade preko 20.000 Talijanaca, a sada su se mnogo povećali, i nisu pitali nigda školu talijansku. (*Dr. Bajamonti*: *Non è legge.*) Time mislim, da ovo nemože biti način, po kojem mi možemo živiti u ljubavi i miru. Oni, koji hoće imati talijansku školu, koji hoće biti Talijanci, prosto im je, neka osnuju talijansku školu, ali neka za nju sami i plaćaju; jer ima u Beču i englezka i francezka škola, koju dotičnici sami uzdržavaju. Kod nas mi bi ubili sami sebe, kada bi dopustili, da se talijanska narodnost osniva na troškovima zemlje, i da se talijanske škole na troškove države podižu u zemlji našoj, jer bi time pripoznali, da ima i druga narodnost u Dalmaciji, a te očito neima, i s toga ću ja glasovati proti predlogu častnog zastupnika Bajamonti-a.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Dr. Bajamonti. Domando per un fatto personale una sola parola.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. Rettifico una frase dell' onorevole deputato Zore. Parlando ieri o l' altro ieri di nazionalità italiana e di italianità, io soggiunsi in linea di conciliazione: e quando pure si volesse abbandonare questa frase e parlare di coltura italiana, ancora non sarebbe nè conveniente, nè giusto di negarci ogni scuola. Io non mi sono contradetto e se per il passato non parlammo di italianità, sentendo pur nell' anima la natura della nostra esistenza, l' abbiamo fatto in omaggio a quella concordia che fu sempre in cima ai nostri pensieri e che fu compromessa negli ultimi tempi da intemperanze che non hanno nome.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Niiko. — Razprava je zatvorena. — Izviestitelj financijalnog Odbora imade rieč.

Dr. Čingrija. Kada je malo prije držao rieč častni zastupnik Dr. Bajamonti, nisam nikako mogao dokučiti, zašto se je on onako uzgrijao, zašto je ona uzrujanost u njemu; ali ipak neki znakovi, koji su se pokazali na triemovima, nekako su mi napomenuli, što je tu moglo biti, što ga je moglo na to uzrujati. Nikad ga u ovom predmetu, kojim se je on do sada bavio, i koji se samo u drugoj formi premeće kroz ovaj sabor, nisam vidio tako uzrujana, kako danas. — Ostavimo to na stranu. Ako je on kakav uvriedljivi izraz upotrebio, ja se proti tomu samo ogradjujem, i nenalazim ovdje nikakovo lično pitanje, nego prelazim na ono, što je on predložio. On je predložio, da se te tobožnje talijanske škole kod nas osnivaju, i to, zašto? Zato, kako on kaže, jer da ovdje kod nas u Dalmaciji ima talijanske narodnosti. Meni se čini, da je to pitanje već riešeno pri našem Saboru, da je to već dokazano bilo, da po etnografiji ovdje talijanske narodnosti nema, da talijanske narodnosti ovdje nemože biti, i da sve ono, što je on u tom pogledu rekao, počiva na onoj njegovoj običajnoj bludnji, i da se on bavi o takozvanoj talijanskoj narodnosti ovdje u našoj zemlji Dalmaciji, to neka mi oprosti, umjestno nije. Nego pošto je dao povoda njegov govor izazivu na ovom polju, dopustite mi, da mu učinim jednu opazku, a ta opazka u tome sastoji, da, uvaživajuć faktično stanje naše pokrajine, ja mislim, da bi baš one obitelji, gdje se usljed te talijanske kulture, o kojoj sam govorio, uveo talijanski jezik i gdje djetca više manje govore, imale upravo onda, kada i mi nebi htieli i Sabor nebi na to nukao, zamoliti Sabor putem peticije, da im sredstva pruži, da njihova djetca nauče narodni naš jezik; jer

će doći drugačija vremena, usljed kojih vaša djetca, gospodo moja, neće biti sposobna služiti u našim uredima, i nemojte misliti, da će što priečiti ovo. Svrnimo okom nazad 20 godina, vidili ćete, da imam podpuno pravo, jer ideja talijanska u našimi školami izčezava u ovim posljednjim godinami, te netreba biti sliep na posljedice, koje vam ja sada napominjem, da je u vašem interesu, da djetca vaša narodni naš jezik uče, da budu mogli poslje služiti u tom jeziku, a ne namećati ovoj zemlji tudji jezik, kako se je do sada činilo (*Dobro!*), nepriznavajuć naš narodni jezik, koji po pravu i duhu vremena sve to više prevladjuje i koji mora da jedini postane ovdje gospodarom (*Živo odobravanje*). S druge strane mislim, da vam i samoj talijanskoj kulturi pogibelj neprieti; ali se u to sada upuštati neću, jer je moj sudrug častni zastupnik Zore rekao, s kojim uspjehom u školami, gdje je nastavni narodni naš jezik, napreduju djetca i u talijanskom jeziku. To ću dakle pitanje pustiti; ali ja stojim zato, da se odbije predlog častnog zastupnika D-ra Bajamonta, i da se primi ovaj naslov kako je ovdje.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje V. naslov pokrića stavka 10. „Pokrajinskim doprineskom u iznosu od for. 126.526“. Ona gospoda, koja primaju ovaj V. naslov, stavka 10. pokrića „Pokrajinskim doprineskom“ u iznosu od 126,526 fior. neka izvole ustati. — (*Većina*). — Naslov je V. primljen. — Ukupna svota.

Dr. Čingrija (*čita*).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ukupnu svotu pokrića u iznosu od 275.000 forinta, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Sada stavljam na glasovanje zaključak predloženi po g. zastupniku Dru. Bajamontu, koji glasi: Neka Sabor izjavi želju vladi N. V. da pokrajinsko učionsko vieće, pokoravajući se strogo izričitim propisom zakona učionskoga, a uprav onim sadržanim u §. 59 zakona 14. svibnja 1869, u suglasju sa člankom XIX. temeljnog državnog zakona 21. prosinca 1869. uzme u ozbiljni obzir, izbiegavajuć zatezanja i zaprieke, prošnje pučanstva, koja bi na temelju predpomenutog zakona, želila zavedenje koje talijanske pučke učione u raznim mjestim Dalmacije“. — Ja ću na ovaj zaključak, predloženi po g. zastupniku Dru. Bajamontu, preći na glasovanje poimence. — Ona Gospoda, koja su za ovaj zaključak, odgovoriti će „da“; a koja su proti njemu „ne“.

(Odgovaraju „da“: Bajamonti, Kapović, Messa, Strmić i Trigari; odgovaraju „ne“: Arneri, Bakotić, Borčić, Bulat, Bulić, Čingrija, Duboković, Jakša, Ivčević, Karaman, Klaić, Ljubić, Machiedo, Mašovčić, Mišetić, Mrkica, Natali, Paštrović, Rendić, Simić, Stefanović, Šupuk, Tomić, Tripalo, Vranković, Vuković, Zafron, Zanki, Zore i Vojnović).

Glasovaše 35 zastupnika; 5 sa „da“, a 30 sa „ne“, i time je predloženi zaključak pao.

Prelazim na sljedeću točku dnevnog reda: drugo čitanje predračuna zemaljske zaklade za godinu 1888. — Molim g. Izviestitelja i predsjednika financijalnog Odbora g. zastupnika Dra. Bulata, neka čita izvješće.

Dr. Bulat (*čita*).

Visoki Sabore!

Proračun Zemaljske Zaklade za god. 1888. ima običajni oblik, i malo se razlikuje od onoga godine 1887.

Potrebština iznaša, kako je iztaknuto u izvješću Zemaljskog Odbora, fior. 8714 više nego je iznosila svota odobrena za g. 1887.

Razlog tomu povišenju stoji osobito u naslovu XI. (Bolnice), u kojemu je točka za bolestnike povišena ukupno sa fior. 4746; ali ako se uzme u obzir okolnost da pod ovim naslovom imamo izvanredna troška od fior. 8000 za novu sgradju paviljona za izoliranje bolestnika u bolnici Šibenskoj, pravog povišenja neima.

Povišenja ima takodje u naslovu XII. (Učione) gdino je uvršten viši zahtjev za pokrajinsku učionsku Zakladu od

	fior. 3654.—
i za mirovinsku učiteljsku Zakladu	„ 1026.—
skupa je dakle zahtjev viši .	„ 4680.—

I kod drugih naslova ima koje neznatno povišenje, ali ima i sniženjâ, te s toga ukupni

višak nenadmašuje svotu od fior. 8714 gori-naznačenu.

Opaziti je da na naslovu VII. „Putevi“ stavka 1. uvrštena je svota od fior. 4000, koja, pošto je dovršena radnja pokrajinskog puta Vodice-Mostina, moći će služiti za početak gradjenja pokrajinskog puta preko Poljica.

Financijalni Odbor neima da predloži ikakove promjene glede potrebština, jer sve dotične stavke odgovaraju podpuno faktičnom stanju stvari i izkustvu prošastih godina.

Ukupna potrebština dakle ostaje netaknuta na fior. 451.491.

Za pokriće ove svote imamo osobitih pokrajinskih dohodaka za fior. 81.223, te valjalo bi pokrajinskim nametim pokriti manjak od fior. 370.268.

Nameti predloženi od Zemaljskoga Odbora sudaraju postotkom sa onim za god. 1887., ali će se više utjerati prireza izravnim porezom fior. 4420, jer ukupna svota državnih poreza predvidjena je za god. 1888 na fior. 650.000, dočim je bila proračunana za godinu 1887. na fior. 637.000.

I prirez potrošarini dati će više nego ljetos, naime fior 3843 više, jer predvidja se da će biti od fior. 125.000, dočim za tekuću godinu bilo je proračunano na fior. 121.157.

Prirezi, dakle su udareni kako sliedi:

a) prirez izravnim porezom 34%	fr.	221000
b) prirez potrošarini 100% .	„	125000
c) Uvozarina kako za g. 1887.	„	18779
Ako se ovim svotama nadostavlja ona od pokrajinskih dohodaka su	„	81223
imamo skupa za pokriće . . .	„	446702
dočim potrebština iznaša . . .	„	451491
Tim nastaje manjak od	„	4789

koji valja da bude pokriven blagajničkimi ostatcima.

Financijalni Odbor časti se dakle predložiti:

1. da Visoki Sabor izvoli uzeti podlogom posebnoj razpravi proračun Zemaljske Zaklade popraćen izvješćem 9. Studenoga t. g. Br. 4803 Zemaljskog Odbora;

2. da usljed posebnog glasovanja Visoki Sabor izvoli zaključiti;

1. Potrebština Zemaljske Zaklade za god. 1888 proračunana je na fior. 451.491, a osobiti dohodci ustanovljeni su na fior. 81.223.

2. Na podmiru iztičućeg manjka od fior. 370.268, udareni su sliedeći pokrajinski nameti:

a) Prireza 34% izravnim porezom zemljarine, kućarine, obrtarine, dohodarine (pristojbina vanredna i redovita);

b) Prireza 100% potrošarini po cieniku dodanu Zakonu 18. Svibnja 1875. (Z. Z. L. Br. 51) na sve stvari, izuzam točke 3, 4, 6.

c) Posebne odredbine na uvoz u sva mjesta podložna potrošarini:

na pivo	fior.	0.90
na žeste neosladjene .	„	3.—
na žeste osladjene . .	„	4.50

od svake metričke cente (Zem. Zakon 17. Studenoga 1880 Br. 62);

3. Svota od fior. 4789 nepokrivena u proračunu, pokriti će se blagajničkim ostatcima.

Od Financjalnoga Odbora

Zadar, 7. Prosinca 1887.

Predsjednik-izvestitelj
Bulat.

Predsjednik. Obća je razprava otvorena o proračunu zemaljske Zaklade za god. 1888. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Obća je razprava zatvorena. — Prelazim na posebnu razpravu.

Trigari. Domando la parola.

Predsjednik. Ja sam već javio, da je obća razprava zatvorena i zapitao, želili tko govoriti; a pošto nije nitko rieč pitao, javio sam Visokom Saboru, da je obća razprava zatvorena, i da prelazim na posebnu razpravu; s toga nemogu sada već odustati od toga, van ako neima prigovora sa strane Vis. Sabora. (*Dobro! Neka govori!*)

Pošto nema prigovora, ima rieč vitez Trigari u obćoj razpravi.

Trigari. Io, signori, devo dichiarare che apparteneva al Comitato finanziario, per cui taluno si stupirà che io prenda la parola nella discussione generale. Non ho potuto intervenire nel Comitato alla discussione del preventivo provinciale, perchè non aveva tempo, altri affari me lo impedivano; mi sono riservato

però di parlare in questa Eccelsa Dieta. Ognuno si stupirà che io sempre venga innanzi con riduzioni di spese. Io non faccio carico all' Eccelsa Giunta che è obbligata ad aumentare ogni anno i preventivi, giacchè vediamo, tutti domandano qualche cosa e quindi indirettamente tutti vogliono che le spese aumentino. Non posso a meno però di far osservare fino a dove si vada oggigiorno colle cifre del preventivo. Mi ricordo che ancora tre anni fa, quando erano nel Comitato il Dr. Bulat e ritengo anche il signor Cingria, fu fatta una mozione nel senso si cerchi di eliminare alcune spese e di limitare più che sia possibile il preventivo, od altrimenti si curi per lo meno che esso non aumenti· Capisco che i grandi lavori fatti con vera economica dalla Giunta Provinciale, come gli ospitali ed altri, hanno portato la cifra delle spese ad un' altezza veramente necessaria. Io non voglio portare a confronto il preventivo del 1863 che coll' esigenza dei tempi doveva aumentare, ma prenderò le mosse dal giorno che abbiamo raccomandato la diminuzione delle spese e quindi dal 1884. Il preventivo di quell' anno arrivava a 381511 fiorini, nell' 85 ascese a 405169 fiorini, nell' 86 a 414419 fiorini, quello del 1888 ammonta a 451491 fiorini ; per modo che in confronto al 1884 abbiamo una spesa in più di 69980 fiorini. Questa è certamente una spesa che noi non possiamo sopportare, se si consideri che i nostri mezzi sono assai limitati, in ispecie quest' anno, in cui la popolazione deve vendere le derrate a prezzi mai veduti, che i comuni la devono aggravare di un addizionale non indifferente per le spese ospitalizie, per le scuole, per gli sfratti e che oltre a ciò ci sono le multe boschive, che aggravano la popolazione rustica e che sono una vera imposta, quanto tutte le altre. Non è quindi il 34% che si paga, ma quando si consideri l' importo delle dirette si vedrà che paghiamo assai di più. Gli onorevoli signori deputati avranno avuto occasione di persuadersi, che oggi giorno vengono oppignorati per difetto di pagamento d' imposta non solo i beni mobili dei contadini ma che vanno esecutati anche i fondi, e che fondi i quali valgono 100 fiorini vengono deliberati per 20 e per 10 fiorini. In questo stato si trova la popolazione e noi siamo quindi obbligati di pensare sul serio acciochè venga una volta ridotto il preventivo. Volli premettere queste poche parole, acciochè, se farò qualche raccomandazione nei dettagli, sieno persuasi che parto da questo solo principio della necessità di limitare le spese, e che non intendo di osteggiare l' amministrazione provinciale, nè di far rimproveri. In questo senso mi riservo di parlare nelle singole poste del preventivo.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi?

Dr. Čingrija. Pitam rieč za jedan faktični izpravak.

Predsjednik. Rieč imade g. zastupnik Čingrija za stvarni izpravak.

Dr. Čingrija. Častni zastupnik Trigari rekao je u njegovu govoru izmedju ostaloga, da još nazad 2, 3 godine, ako se sieća, bila je učinjena preporuka sa strane financijalnog Odbora, da bi se iskalo što više umanjiti troškove proračuna, t. j., da Odbor Zemaljski promisli, kako bi se mogao što više umanjiti obstojeći porez. Ja, u koliko se siećam, bio sam zajedno sajime već od nazad nekoliko godina član tog Odbora financijalnog, ali što se ja spominjem, nije bila nikada učinjena prigodom pretresanja proračuna slična preporuka sa strane financijalnog Odbora. To je bilo učinjeno, jest, ali u drugom smislu, prigodom razprave o školskom proračunu. Mi smo zastupnici nazad tri godine, baš dvie godine, predložili jednu resoluciju u tom smislu, da bi Odbor Zemaljski proučio način, kako bi se sadašnji školski sistem doveo u sklad sa ekonomičkim položajem naše pokrajine, promišljajuć, kada bi se sve moglo osnovati na temelju današnjeg zakona, da bi školski samo proračun poskočio oko pol milijuna forinti ; te se je Odboru financijalnom činilo, da tomu neodgovaraju sredstva našeg ekonomičkog položaja; ali nije, u koliko se siećam, predložio Odbor nikakvu resoluciju u onom smislu, nego je po dužnosti svojoj pretresivao stavku po stavku proračuna, da vidi gdje se može što odbiti i prištediti. Ja mislim, da bi bilo i neumjestno predložiti sličnu resoluciju, što je častni zastupnik Trigari naveo, i da će on biti u bludnji ovdje, pošto

je uzeo proračun školski za proračun pokrajinski, i time sam htio razjasniti položaj stvari.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. Rieč imade g. zastupnik Dr. Klaić.

Dr. Klaić. Progovoriti mi je nekoliko rieči na opazku častnog zastupnika Trigari-a, što je proračun naš od godine 1884. do god. 1888., dakle kroz četiri godine, narastao blizu 70.000 for. više. To je istina; ali navesti ću stavke pod kojimi je narastao, da se vidi, da se tu radi o troškovima, koji su neobhodno potrebiti, a da su neobhodno potrebiti, priznati će mi i isti g. Trigari; jer da nisu neobhodno potrebiti, on bi doista predložio, da se jedna ili druga od tih svota obali. Koje su točke porasle? Te su točke, koje se na to odnose četiri, i to: prva točka „Ustamba žandarmerije i vojničtva“. Godine 1884. bilo je zato proračunano 25.000 for., a za dojduću godinu proračunano je 30.517 for., dakle za 5.500 for. više, jer su dogodjaji zadnjih godina, koji su svakom dobro poznati, prouzrokovali pomnoženje žandarmerijskih postaja u zemlji. Zemaljski je Odbor nastojao te troškove sa pomnoženjem žandarmerijskih postaja odvaliti sa pokrajinske zaklade, dokazivajuć, da ovo pomnoženje sgodilo se više za obranu granice, nego radi nutrnjeg reda; ali je timi razlozima slabo uspjeo, jer je Vlada ostala pri svojoj, da ti troškovi za ustambu onih novih postaja moraju stati na zemaljskoj zakladi, i tako su se morali primiti. Druga točka koja je poskočila, to je točka „Bolnice“. Tu je bilo proračunano godine 1884. 155.000 for., dočim je proračunano za dojduću godinu 179.000 for. Ovaj je poskok, da tako rečem, sasvime prividan, jer svota koja je bila proračunana za godinu 1884. nije bila naznačena točno. Toliko je istina, da su troškovi one godine mjesto na 155.000 for. izpali na 177.000 for., malo manje dakle, negoli je ove godine proračunano. Ovdje mi je napomenuti, Gospodo, da bi se prošlih godina proračun za bolnice činio, uzimajuć srednju troškova prošlih godina, i to bar od tri godine prošle. Ali što se je dogadjalo? Dogodilo se je to, da je u ovim godinam palo otvorenje novih bolnica i ludnice, te su troškovi porasli morali i prama tomu srednjem proračunavanju — koji je način i zemaljski Odbor i računovodstvo uzelo, i koji nije mogao odgovarati predvidjenim troškovom — izpala je ta svota veća; ali za god. 1888. razvidio je Zemaljski Odbor potanko, koji će biti faktično ti troškovi, a ne da ih je kao dosada uzimao po prošastim trim godinam, i takvu je svotu uvrstio u proračun. — Ako, Gospodo, uzmemo konačne račune prošlih godina, naći ćemo, da su vazda troškovi efektivni viši, nego su proračunani. Ja se nadam, da ćemo imati tu dapače nešto prištednje prama proračunanoj svoti g. 1884., koja je izpala na 177.000 for. a za dojduću god. 1888 proračunana je na 179.650 for., nu kad se odbije 8.000 for., koji su dobro računani za novu sgradu u Šibeniku, te će pasti na 171.000 for. Dakle one godine, koju je spomenuo častni vitez Trigari, da se proračuna, nebi mogao proračun iznositi 381.000 for., nego bi iznosio prieko 400.000 for. — To je druga točka. — Točka je treća: „Učione“. Ovdje, je istina, godine 1884. bilo proračunano 118.000 for., dočim je za dojduću godinu proračunano 142.000 for. I ovo je trošak, koji je neobhodno potrebit, jer naravski rastu troškovi na učione i moraju se pokrivati. To odvisi od neizbježiva uzroka iz školskog zakona, pa s najboljom našom voljom, sve kada bi i htjeli, nemožemo skratiti tu točku; jer bi morali zatvoriti nekoliko učiona. Četvrta točka, koja se je povisila, to je točka „Pokrajinski dug“. Godine 1884. za pokrajinski dug nije bilo uvršteno nego 19.294 for., dočim je za dojduću godinu 1888. uvršteno 36.000 for.; naravska stvar, pošto pada u ovo vrieme amortiziranje duga pokrajinskog zajma, koji je potrebit bio za sagradjenje bolnicâ. Ovo je trošak, kojemu se nikako, s najboljom voljom, nesmjemo oteti. Ostale su točke, Gospodo, sve ostale jednake, i nestoji nigdje toliko više, toliko manje, nego su sve jednake, najme: troškovi uprave, navrćanje bogiinja, zaprate, kazničari, priprega, putevi, vode, podpore umjetnosti i zanatom, podpore knjizi i razni troškovi. To je sve ostalo, kako one tako i ove godine. Najviše je paziti na to — kako sam već

prije sličnom prigodom upozorio Visoki Sabor — da premda proračun raste i premda poslovi rastu kod Zemaljskog Odbora, ipak troškovi uprave vazda ostaju u istim granicam, i to je najbolji dokaz, da se radi najvećom štednjom, da se bolje postupati ne može. U ostalom, Gospodo, ako su i prirezi nešto poskočili kroz ovo vrieme naše uprave, t. j. od kada je stranka, kojoj imam čast pripadati, postala većinom u ovom Saboru, ti prirezi nisu ni toliko narasli kako bi se činilo da su imali, kada se čuje, koliko su porasli ovi razni troškovi. U proračunu, koji je prijašnja uprava za godinu 1870. pripravila bila da iznese Saboru, iznosio je prirez 25 novč. na izravne poreze, a nije bilo prireza na potrošarinu; sada iznosi 34 novč., dakle je skočio od 25 novč. na 34 novč., 9 novčića je višji. Ali, Gospodo, valja da promislite — kako je bilo rečeno u izvješću na Sabor — da godišbina, što zemlja ima da plaća za kamate i utrnuće dvaju učinjenih dugova za gradnju bolnicâ, ta iznosi 36.000 for. na godinu, i toliko će iznositi za 25 godina, dok se ti dugovi posve utrnu. Podmira tih godišnjih 36000 for. sgadja se prirezima izravnim porezom, te se hoće 6 novč. na svaki forint izravnog poreza. Dakle od ono 9 novč., što je uzrastao prirez kroz ovo 17 godina, 6 novčića pripadaju ovoj točki, a ostaje još samo 3 novč. Nego 3 novč. više, Gospodo moja, daju našeg pristojbinskog prireza samo oko 19000 for., dakle nebi bili troškovi u tom smislu uzrasli nego za 19000 for. Napomenuti mi je, da se je godine 1870 za ustambu žandarmerije plaćalo 18000 for. dočim se danas 28000 for. plaća, dakle za 10.000 for. više. Opaziti mi je takodjer, da je do g. 1870. država doprinašala za uzdržavanje nahodâ 30.000 for., koji se je doprinesak kroz nekoliko godina polako sasvime uništio i nestalo ga, te je tih 30.000 for. sada posve prešlo na zemaljsku zakladu. Ona 3 novčića dakle, koliko je prirez porastao, nisu dovoljna niti da pokriju ono troška na nahode, što je od one 1870. godine oborilo se na zemaljsku zakladu. Što se učionskih troškova tiče, to je dobro poznato, kako smo — kada su novi školski zakoni stupili u život — na pokriće tih novih velikih troškova uveli prirez pokrajinski potrošarini i uvozarinu, na pivo i žeste. Proračun za dojduću godinu 1888. nosi 125000 for. od prireza pokrajinskog potrošarini, a od uvozarine 18.419 for.; dakle 143000 for. skupa. Tu je baš male razlike od troškova, što imamo za učione, koji iznose kako sam prije rekao 142.170 for.

Gospodo moja! Mi od Zemaljskog Odbora — to je častni zastupnik Trigari pripoznao, i ja mu zahvaljujem — gledamo na sve načine, kako bi mogli štediti. O tom ste se mogli osvjedočiti i po konačnom računu za god. 1885. koji ste jur odobrili. Za g. 1886. nije nam još računovodstvo dostavilo konačni račun; ali nam je dostavilo izkaz izplata učinjenih kroz god. 1886. pa i po tom izkazu proizlazi, da je na svim točkam razhoda bilo štednje, izuzam jedino kod bolnicâ, gdje se je prekoračilo, a to s onog uzroka, što sam gori rekao, i ufam se, da se ni to prekoračenje neće ponoviti više. S druge su strane dohodci zemlji veći. Naravski, tu neima naše zasluge; ako su dohodci veći, to je i veća pristojbina prirezna, a ta je viša jer je viša porezna snaga zemlje. Svakako, što mogu radostno javiti, jest to, da nam izplate u godini 1886. kažu, da smo imali čista pretička od 42000 for., t. j. da odbiv ono što se je platilo, od onog što smo utjerali, ostaje pretička 42000 for. Ja se nadam da će izpadak i u ovoj godini 1887., ako ne toliko, ali ipak svakako dosta povoljan biti. To uhvanje crpim iz sliedećih fakta. Glede nove bolnice u Zadru, premda još nisu svikoliki računi od računovodstva uredjeni, ipak mogu vam kazati, da su troškovi te bolnice izpali na 240.000 for. u gradnju iste i u nabavu svega pokućtva i ostaloga što je trebalo u njoj. Po zaključcima Sabora, od dvaju zajmova što su učinjena bila, odredjeno je bilo u tu svrhu od prvog zajma 108.000 for., a od drugog 105.000 for. Od prvog zajma novce, budući se nije počela odmah graditi bolnica, mi smo uglavničili bili, pak smo, nješto na prodaji obveznica, a nješto sa dobitcima dobili 8000 for. Tako na pokriće troškova ućerali smo od dva zemaljska zajma skupa fior. 221000. Bio bi manjak od 19000 for. Ali kako je Saboru javljeno, unići će od stare bolnice 12.000 for., tako da ćemo imati još jedan manjak od 7000 for. koji će se naravski pokriti iz blagajničkih ostataka. U toliko velim, da ciela svota manjka od 19000 for. za sada je pokrivena tim

ostalcim; jer obćina Zadarska još nije dala, pak će dati po 1000 fior. na godinu, tako da će dakle kroz 12 godina svoj dug platiti. — Za gradnju bolnice u Dubrovniku, kao i za sve potrebstine u njoj, potrošeno je 179.500 fior. Za ovu bolnicu bilo je od dva zajma zemaljska odredjeno, i to: od prvog 42,000 for. a od drugog zajma 65.000 for., skupa dakle 107,000 fior., koju smo svotu uglavničili, pak smo poslje obveznice prodali uz bolju cienu, te smo tako, nešto sa dobitima, a nešto sa boljom cienom obveznica, realizirali 120.000 fior. Baština dubrovačke bolnice ima doprinieti gradnji fior. 27.000 i osim toga cienu kuće, u kojoj je sada nahodište, koja se ima prodati. Od tog doprineska još ništa nije bilo realizirano, tako da nismo imali na razpoloženje nego spomenutih 120.000 fior. a potrošeno je 179.500 fior., dakle 59.000 fior. više. Ovih 59.000 fior. više pokrili smo privremeno iz blagajničkih ostataka zemaljske zaklade. Sa svim tim, da smo to 59.000 fior. i gorispomenutih 29.000 fior., dakle ukupno 78.000 fior. za gradnju bolnicā predujmili, ipak ćemo mi koncem ove godine imati u blagajni svotu razpoloživu za platiti prvu polugodišbinu za kamate i amortizaciju obveznica, kao i za polugodišnji najam za ustambu žandarmerije, koji valja svake godine plaćati unapred. Dakle kako vidite, naše male čedne financije nisu u lošem stanju, i zato smo mi u stanju, premda su troškovi povišeni, predložiti Visokom Saboru, da odobri za dojduću godinu iste prireze, kao što su bili za ovu godinu.

Gospodo moja! Ako je tko od vas u stanju predložiti, da se nekoje točke smanje, t. j., da ima nekojih troškova, koji bi se mogli smanjiti bez upravu poremetiti, da bi se mogle smanjiti obveze na koje je zemaljska zaklada vezana, mi ćemo ga radostno pozdraviti; ali ako ne, onda vam ništa drugo nepreostaje nego primiti naš predlog i glasovati za proračun zemaljske zaklade za godinu 1888. kako vam je predložen od Zemaljskog Odbora.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Trigari. Domando la parola.

Predsjednik. Vitez Trigari imade rieč.

Trigari. Soltanto una rettifica al Dr. Klaić. Egli ebbe ad osservare che non abbiamo che l' aumento del 7% cioè dal 27 al 34.

S desnice. Dal 25 al 34.

Trigari. Dunque l'aumento del 9%. La cifra è esatta, ma l'aumento non sta in questi termini, poichè esso va commisurato con riguardo alla competenza sulla quale va fissata l' addizionale provinciale. Siccome la competenza ha aumentato, e precisamente anche questo anno, come l' avrà veduto il Dr. Klaić, così ha aumentato anche l' incasso generale; voglio dire, che se in quel tempo col 34% si incassavano sulle dirette 200,000 fiorini, oggi coll' aumento di queste si incassa assai di più. Il fatto si è che noi abbiamo la forte differenza di spesa di 70.000 fiorini. Ora la Giunta non poteva prelevare questa somma dalla propria saccoccia, ma l' ebbe in seguito all' aumento delle competenze, sia delle dirette che delle indirette, perchè anche di queste hanno incassato un' importo molto maggiore di prima. L' aumento non è dunque del 9%, ma sarà forse dei 20%, se prendiamo a confronto l' incasso del 1880 coll' attuale. E difatti nel 1870 credo che il preventivo non arrivava a 300,000 fiorini, mentre oggi lo abbiamo portato a 451,000, importo che sarebbe stato impossibile di ragginngere col solo 34%.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Klaić. Pitam ja.

Predsjednik. G. zast. Dr. Klaić imade rieč.

Dr. Klaić. Častnom zast. Trigari opazili mi je, da naše pristojbine od izravnih poreza nikada nisu bile izpod 600.000 fior., toliko je bilo vazda i za prijašnje uprave, pak je tako i sada. Kada se je u zadnjim godinam uredila zemljarina, obaljena je bila pristojbina zemljarine, za jedno 16 ili 18.000 fior.; ali su se druge prirezne pristojbine digle, kako sam to malo prije već rekao, jer se je nešto i porezna snaga zemlje digla; tako da ukupne pristojbine nisu bile niti su manje od 600.000 fiorina.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko.

— Obća je razprava zatvorena, — Izvjestitelj Financijalnog Odbora imade rieč.

Dr. Bulat. Ja mislim da će mi gospodin Predsjednik dozvoliti, da nešto rečem odnosno jučerašnjoj razpravi, pošto učionski proračun nije nego dio proračuna zemaljske zaklade. Kao izviestitelju ovog zadnjega biti će mi dakle dopušteno nekoliko rieči o jučerašnjoj razpravi, o nekakvoj formuli, koja bi služila temeljem nekom „modus vivendi", po kojemu da svakom bude pripoznato njegovo pravo. Govoreći ob ovoj formuli iztakla se je iz početka kultura talijanska, a danas čuli ste gdje se govori o narodnosti talijanskoj. — Što se tiče kulture talijanske, i formule, koja je potekla jutros iz ustiu gosp. zasutpnika trgov.-obrtn. komore Zadarske, t. j. da se ima slavjanska narodnost razviti talijanskom kulturom, kako je to talijanski rekao: „sviluppare la nazionalità slava colla coltura italiana," to je formula prestara, već osudjena, koja spada recimo u arkeologiju. — Što se pak tiče narodnosti talijanske, danas je ona bila iztaknuta opet od istog zastupnika, te ću mu ja spomenuti, što sam mu odgovorio lani takodjer pri razpravi o proračunu, t. j. da je ideja talijanske narodnosti u Dalmaciji jedino manevra, kojom hoće da se služi protivna stranka.....

Dr. Bajamonti. Inviterei il Sig. Presidente di richiamare l' oratore all' argomento.

Predsjednik. (*Zvoni*). Nitko nesmije govoriti, ako nije dobio rieč. — Molim, Izviestitelj Financijalnog Odbora imade rieč.

Dr. Bulat.... velim, kojom se manevrom hoće da služi protivna stranka, da upotrebi čl. XIX., i da se može na nj pozvati; manevra, koja je možda potekla od onog čovjeka, o kojem je jučer bilo rečeno s lievice, da je stekao veliku slavu u Africi, i o kojem je toliko govorio zast. trgovačko-obrtničke komore Zadarske. — Da se dokaže, da obstoji u Dalmaciji talijanska narodnost, i da tobožnja talijanska djetca imadu pravo na talijanske škole u ovoj zemlji, argumentiraju ovi tobožnji Talijanci ovako: pošto ima takvih, koji pitaju da bude u našoj zemlji ustanovljeno školâ talijanskih, to će reći, da obstoji i talijanska narodnost u ovoj zemlji; pak se kaže, da je narodnost kao vjeroizpovjed „cosa di sentimento"; te tko se ćuti Talijanac da je Talijanac. Lasno je na to odgovoriti, da je svakomu prosto promieniti vjeroizpovjed i da onaj koji je katolik, može postati ako hoće i protestant i turčin; ali nemože promieniti narodnost i krstiti sebe po volji, da je Talijanac ili Hrvat ili Srbin (*Smieh*), jer to nije pitanje ćuvstva nego faktuma.

Dakle, pošto u Dalmaciji nema talijanske narodnosti, to sve ono što se tiče škola talijanskih nije bilo umjestno.

Pitalo se takodjer, kako da budemo složni, ili kako je rekao g. zasttupnik trgov. — obrtn. Komore talijanski: „unirsi in un solo concetto." Onu smo misao mi već iztukli u našem Splitu nazad pet godina s ovim riečima: „nek se otvorito pripozna hrvatska narodnost našega puka, i neka se prama ovomu načelu udesi sva uprava" — pa dobri prijatelji. — Ovo sam ja opetovao i lani u Saboru, a ista misao proiztiče i iz rieči častnoga zast. Bulića, kad je tražio „da budemo gospodari u našoj kući."

Bilo je govoreno o nekoj pretjeranosti sa naše strane protiv talijanštini. Te prećeranosti nema u našoj stranki. Još je bilo rečeno, da ona gospoda, koja rade za „Pro patria" štuju hrvatski jezik, i da su zadovoljni, da se dade našemu jeziku ono, što mu je potrebno za razvitak. Ali ja sam nazad malo dana čitao kako baš ta „Pro Patria" zove naš jezik „lingua straniera" a to u nekim stihovim od „Inno pro patria", gdje je medju ostalim slieđeće: „Sui gioghi dell' Alpe, sul dalmato lido — passata è una voce: Siam figli di Dante — Siam figli di Dante! — Linguaggio straniero non turbi la pura — toscana beltà!" — Dakle vi smatrate naš jezik hrvatski kao linguaggio straniero" u vašim „Pro Patria", koja traži da se djetca odgajaju talijanski u našim školam. Oni ljudi koji kažu, da štuju naš hrvatski jezik i koji mu žele razvitak zovu ga „linguaggio straniero" !

Glede onoga što je bilo jučer rečeno sa strane gosp. zastupnika trgov. — obrtn. Komore Zadarske o „imperfezione della lingua slava", ja nisam auktoritet da mogu o tome razpravljati; ali mu je častni zast. Ljubić na to vješto jučer odgovorio. U ovom predmetu meni je drago bilo slušati, kako je isti zast.

trgov. — obrtn. Komore rekao hrvatskih rieči, i kako se je potrudio da dokaže koliko imade pogriešaka u jednom pismu. On je citirao uredovni spis, gdje imade dosta pogriešaka, i na to mu je častni zast. Ljubić odgovorio. Meni je nadodati samo to, da se talijanski piše još gore u nekim Uredima. Da sam kod kuće, gdje imadem svakojakih akta, mogao bi mu iznieti silesiju primjerâ. Ali za dokaz kako se piše talijanski, mogu mu i na pamet navesti jedan primjer. Evo ga: „Inquantochè soltanto in questo modo e non altrimenti, il reo convenuto poteva anzi doveva essere venuto a conoscenza di essere stato colto in contumacia“ *(Smieh veliki)*. Jeli to krasno, Gospodo? — Ovo je samo jedan primjer, a da sam kod kuće, mogao bi izuieti, kako sam rekao, silesiju takvih primjera. Sto sam naveo, pamtim iz jedne odsude talijanski napisane od jednog sudca koji nije sada živ, pa i zato sam ga citirao. Ako imamo ovakovih primjera talijanskog jezika izmedju „figli di Dante“, može se dopustiti da i koji pisar, koji nije naučio u školi hrvatski jezik, pogrieši i stavi mjesto genitiva nominativ i. t. d.

Kako se je lani govorilo u Saboru o školi Trogirskoj, tako se je govorilo i danas, te će meni dopušteno biti kao zastupniku one občine, premda je ondje kada sam izabran bio drugo zastupstvo vladalo, da i ja ipak o tome nešto rečem. Ja neću opetovati čast. zastupniku trgov.-obrtn. Komore Zadarske, da se u Trogiru u svakoj obitelji govori hrvatski, kada se izuzmu jedno tri četiri obitelji, jer mu je to bilo već rečemo; ali ću mu spomenuti, da prama hramu S. Ivana Orsini stoji stara sudnica i viećnica *(Loggia)*, koja je bila podignuta od Hrvatâ i na koju su Mlečići postavili mletačkog Lava, i tuj su u staro doba gradjanske Trogirke igrale u narodnoj nošnji narodni ples „skoči gori“, a ne mletačku monferinu *(Smieh)*. Glede ovog pitanja Trogirskog, t. j. glede pitanja Trogirske škole dužan sam da odgovorim nešto kao za lično pitanje, na ono što je naveo čast. zastupnik trgov.-obrtn. Komore Zadarske u interpelaciji, što je nekidan prikazao Vladi, i na koju mu Vlada nije još odgovorila. U onoj interpelaciji imade nekoliko rieči koje me se osobno tiču i proti meni su naperene.

Premda po našem poslovniku nije dopušteno, da zastupnik na zastupnika stavlja interpelaciju, ipak ona Gospoda, koja su podpisala interpelaciju, našla su za shodno, umetnuti u nju moje čedno ime. Neka mi dopusti g. Predsjednik, da sada nešto odvratim, jer je lična stvar, o kojoj nemogu mučati. Rečeno je u interpelaciji: „Il deputato al Consiglio dell'Impero D.r Bulat non è molto, fra circostanze che vennero pubblicate nei giornali della provincia, ebbe a dar torto ad un maestro coscienzioso, dichiarando ch' egli avrebbe dovuto obbedire agli ordini dei suoi superiori, atti ad invalidare disposizioni del Ministero, *fatte a posta*, disse lui, (to jest ja) *per gettare la polvere negli occhi*“. — To je sve liepo, ali nije istinito, ili, ako nije neistinito u svemu, nije točan fakt, koji je naveden u ovoj interpelaciji, i o kojemu je bilo rieč u novinam. Fakt je ovo, da ravnajući učitelj pučke škole Trogirske, kada se je radilo o uvedenju talijanskog odsjeka, nje postupao na način, kako mu je bilo propisano po njegovim starešinam. A kada su ga zvali na opravdanje, odgovorio je, da Ministarska odredba u tom predmetu neodgovara onomu, što su mu starešine naredile. Na to, može biti da sam ja, — ili privatnoj kojoj osobi, ili u sjednici kotarskog školskog vieća Splitskog, komu imadem čast pripadati — rekao, da je dotični učitelj bio dužan poslušati nalog svojih starešina, a ne, kako je on mislio, da je propisano od Ministarstva; jer učitelj nema prava da tumači ministarske naputke. A na dokaz da sam podpuno pravo imao, ja bih se rado pozvao na častnoga zastupnika učionske uprave u Dalmaciji, ali ga ovdje nema. Kada jedan učitelj neće da posluša ono, što mu starešine naložu, ovi imadu pravo staviti ga pod iztragu i kazniti, kao i vojnika koji bi si prisvajao pravo da razpravlja jeli gjeneral dao svoju zapovjed iz pravoga strategičnog pogleda; jer je njemu samo red da sluša, što mu gjeneral zapovjeda; a što je u vojsci valja da bude i u drugoj javnoj službi, pa je i učitelju promisliti, da starešini mora poslušan biti. Ostalo pako sve, što je rečeno u interpelaciji, očita je laž; ja nisam rekao, da je Ministarstvo htjelo baciti „la polvere negli occhi“. Ja nisam rekao, nego ono, što sam malo prije očitovao, i to mi se čini, da je posve korektno, i nemože nitko na to prigovoriti.

Imao bi se još osvrnuti na interpelaciju

glede monumentalne česme u Splitu, upravljenu na Zemaljski Odbor po čast. zastupniku trgov.-obrtn. Komore Zadarske, koji je i tu htio staviti moje čedno ime, i imao bi se još osvrnuti na interpelaciju njegovu upravljenu danas na Zemaljski Odbor glede pravdâ občine Splitske; ali ob ovim predmetim neću sada da govorim, jer nisu baš u doticaju s današnjom razpravom, i možebiti da ću progovoriti o tome prigodom razprave o radu Zemaljskog Odbora ili prigodom razprave o interpelacijam. Ali sada jedan put za uvjek pozivljem častnog zastupnika trgovačke-obrtničke Komore Zadarske, neka dodje u viećnicu občine Splitske, to neka tu kao viećnik razpravlja, i neka nečini, da Sabor ovdje danguhi s onimi stvarima. Sve njegove interpelacije nisu nego članci prepisani iz „Avvenira“ i „Difese“, pak možda nebi mi niti dopustio g. Predsjednik, da mu na sve ono odgovorim, što je u interpelacijami rečeno; ali gospodin zastupnik neka dodje u občinsku viećnicu u Splitu, pak ću mu ondje odgovoriti pred našim občinskim zastupstvom; vidjeti ćemo hoćeli biti on osudjen ili ja! (*Odobravanje*).

Sada o računima. Rečeno je bilo u jučerašnjoj razpravi o računima, da kad bi Mletačka Vlada bila mogla razpolagati sa 600.000 for., što troši pokrajina, „non sarebbe ricorsa alle multe“. Ova prispodoba nestoji; ali ipak pitam: koliko je „repubblica veneta“ trošila za ustambu oružničtva i vojničtva, koliko je trošila za učione; koliko je trošila za bolnice, koliko je trošila za puteve? (*Odobravanje*). To je nešto, što se nemože prispodobiti; jer se mletačka vladavina nemože prispodobiti sa Zemaljskim Odborom, pošto je ona bila država, a Zemaljski Odbor nije nego zastupstvo pokrajine. Ipak kada vidimo, što se troši možemo reći, da sa ovim malim sredstvim financijalnim što ih zemlja ima, više ona radi, nego je u vrieme Mletačke republike sama Vlada učinila. — Ali i čast. zastupnik trgov.-obrtn. Komore Zadarske nije puno sretan kada govori o računima. On je rekao da je pokrajinski račun od 600.000 for. a poslie 700.000 for.; što nije istina, jer pokrajinski račun ima oblu svotu od 450,000 for. — Nego treba viditi, dali se troši dobro ili dali se troši hrdjavo. Opaziti mi je kao izviestitelju Fnancijalnog Odbora, što sam već opazio lani, da premda su troškovi poskočili u velike u nekoliko godina, ipak su troškovi uprave ostali jednaki; a to će reć, da se dobro upravlja, i time odgovaram i čast. zastupniku Trigari-u. Još godine 1863., kada je pokrajina imala proračun od 133,000 for. trošilo se u upravne troškove 32.000 for., dočim sada, kada je proračun poskočio na 450,000 for., netroši se u upravne troškove nego samo 1500 for. više, i po tomu se vidi, da je ova uprava valjana, i da zaslužuje u podpunoj mjeri povjerenje svojih povlastitelja ili *mandanta*. — Još mi je jedno spomenuti glede nečesa što je bilo navedeno kada se je govorilo o „civiltà italiana“. Bilo je tu rečeno od čast. zastupnika trgov.-obrtn. Komore Zadarske, da mi Hrvati kvarimo učenike, da su nekoji učenici pjevali po ulicami Splitskim: „colle teste dei professori giuocheremo alle borelle“. Na to mu je častni zastupnik Borčić odgovorio, a ja mu imam reći, da je to sve i ostalo bilo importirano iz Zadra, glavnog grada „Pro patria“. U Zadru se je to isto pjevalo, ali na drugi način; bilo je pjevano mjesto „dei professori“ — „dei croati“, te se je u Splitu ova izreka zamienila sa drugom „dei professori“. Bilo je nadalje od istoga zastupnika rečeno: „alla educazione delle donne ha provveduto la civiltà italiana“. To nije nego fraza, jer nije dosta da žena znade koju rieč talijanski: „bon giorno, bona sera, come la sta“, a da se uzmogne reći, da je izobražena. Častni zast. trgov.-obrt. Komore Zadarske mogao je učiniti štogod u ovom predmetu, da je upotrebio novac skupljen godine 1869. „per un istituto femminile“ u svoti od 5700 for., kada je bio načelnik grada Splita; ali taj novac je nestao, kako je dokazano u poznatoj noti Ljubiše od 8/12 1861. (*Senzacija*). Da mi imamo taj novac, i mi bismo mogli više misliti na „educazione della donna“; ali pošto ovo nespada u razpravu, neću dalje o tome govoriti. Nego nešto mi je reći ob onom, što je naveo čast. zastupnik trgov.-obrtn. Komore Zadarske, govoreći, da mi nezastupamo većinu naroda, da smo samo oficiozna a ne realna većina, akoprem smo faktično u većini; rekao je da u Splitu: „voi avete la maggioranza ufficiale, noi la reale“. Na to mi je nekoliko rieči progovoriti, pošto je stvar koja ima političku važnost. Reklo se je

to isto i god. 1870. u Saboru, kada je za prvi put u Saboru bila narodna većina. Onda se je reklo: vi nezastupate narod, to je jedna fikcija, vi ste predobili s bajonetami oružnikâ i. t. d.; te tako se kaže isto i za izbor u občini Splitskoj.

Mnogi će od vas pamtiti, Gospodo, kada se je god. 1882. pretresivalo ovdje u Saboru o radu Zemaljskog Odbora. I tada bilo je iztaknuto pitanje o razpustu občinskog vieća Splitskog. Onaj dan, čini mi se da je bilo 8. ili 9. Rujna, pozvao sam ja na izborno polje častnog zastupnika trgovačke-obrtničke komore Zadarske, pak što se je dogodilo? Dogodilo se je to, da smo mi onda, nazad pet godina, predobili velikom većinom. Ipak je onda bilo rečeno, da smo mi oficiozno predobili, i da nismo u faktičnoj većini, ali fakt je, da su občinski izbori u Splitu god. 1882. bili isto tako zakoniti kako i ljetos. Ljetos su bili urečeni izbori občinskog vieća u Splitu, i mi smo na takav način udesili stvar, da bude moguće manjini, da dobije šest zastupnika u vieću, jer da nismo razdielili treće izborničtvo u tri osjeka, njima nebi bilo moguće ma ni jednog zastupnika dobiti. Evo da potanko tu stvar razložim. Glasovala je ciela občina u tri izborničtva; a treće je izborničtvo razdieljeno bilo u 3 odsjeka. U prvom izborničtvu imali smo mi 159 a oni 27 glasova; u drugom izborničtvu imali smo mi 123 a oni 41 glas. (*Dr. Bajamonti prigovara neraznmljivo talijanski*). Ja odgovaram (*naprama Dru. Bajamonti-u*) na ono, što ste vi govorili u javnoj razpravi (*Dru. Bajamonti-u rači se još prigovarati, ali Predsjednik zvoni*). U trećem izborničtvu imali smo mi u obadva vanjska odsjeka preko 1000 glasova više; dočim su oni u jednom osjeku imali samo 10 glasova više. Dakle i u trećem izborničtvu imali smo mi faktično okolo 1000 glasova više. Vi apelirate na plebiscit? pa neka bude, dobro je; vidili bi i kod tog obćeg glasovanja tko bi predobio, da li mi ili vi! Ali občinski je izbor upravo pravi plebiscit, jer je tako široko pravo glasovanja da nije od potrebe kod nas plebiscita; pošto imadu pravo glasovanja i ljudi i žene i moralne osobe, samo da plaćaju i novčić poreza. Što ćete dakle više? to je upravo jedno sveobće glasovanje. A kako je bilo u Splitu, to je pravi plebiscit, pa stoga i mislim, da uživam podpuno pouzdanje našega puka. I tako sam dovršio. (*Odobravanje*).

Predsjednik. Stavljam na glasovanje predlog Financijalnog Odbora, koji glasi...

D.r Bulat (*čita*).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog Financijalnog Odbora, da se uzme za podlogu posebne razprave proračun zemaljske zaklade za god. 1888., neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je priimlen. — Prelazim na posebnu razpravu. — Potrebštine: Naslov I. „troškovi uprave“, točka 1.

D.r Bulat (*čita*). Naslov I. „Troškovi uprave“. Točka 1. Doznake službovne članovom Zemaljskoga Odbora fior. 13.100.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o naslovu I. toč. 1.?

D.r Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. G. zast. D.r Bajamonti imade rieč.

D.r Bajamonti. Era mia intenzione di prendere la parola nella discussione generale del preventivo provinciale dell' anno 1888., onde rilevare l'aumento della spesa che abbiamo anche quest' anno ed accennare come l'aumento progrediente non corrisponda nè ai bisogni, nè all' utile reale, nè all' avvenire della provincia. Non l'ho fatto, perchè con una maggioranza che vuol violata la legge e che non ha esitato a respingere la mia mozione di questa mattina, che tendeva unicamente a raccomandare al Governo che sia rispettata la legge scolastica, naturalmente è difficile discutere.

Nel campo pratico avrei voluto quindi, viste le maggiori spese di quest' anno, l' enormità della quota stabilita, fare la proposta del rinvio del preventivo del 1888 al Comitato finanziario onde lo ponga meglio in armonia coi nostri mezzi e con una stretta economia. Non l'ho fatto certo com' era che la mia mozione avrebbe ottenuto l' esito della mozione per il rispetto della legge, e tanto più forse. Mi era riservato di mettermi sul

campo pratico, di seguire l'andamento della discussione, di metter innanzi dove dove le mie modeste mozioni. Prima di farlo però sento il dovere di sciogliere un debito verso l'illustrissimo signor Presidente. Io ho fatto ieri l'altro un' interpellanza consimile a quella dell'onorevole signor Bakotić, con cui domandava conto del ritardo frapposto a stabilire sedute per la pertrattazione degli affari, ed egli per tutta risposta ha creduto bene di ricorrere ad alcune parole da me dette l'anno scorso, colle quali deplorava che le pertrattazioni seguano a tamburo battente, per cui non si aveva il tempo necessario a leggere e studiare i varî progetti di legge. Stando così le cose, lasciando correre un certo intervallo fra una seduta e l'altra, si sarebbe venuto incontro alle mie vedute e si sarebbe dato agio ai deputati di poter esaminare gli atti. Ciò tutto sarebbe andato benissimo, s' egli non avesse dimenticato una circostanza assai vitale. Noi, seppure a Zara da varî giorni, non abbiamo avuto il progetto del credito fondiario, il progetto della regolazione del Krka e quello per la costituzione di un istituto agricolo, ma non abbiamo avuto che Domenica, ed io nel pomeriggio, quindi poche ore prima della seduta, il preventivo del 1888. Da Lunedì ad oggi trascorsero due o tre giorni — ma occupato colle sedute non poteva occuparmi di dettagli. Oggi siamo quasi alla fine della seduta e noi non abbiamo ancora la relazione sull' operato della Giunta Provinciale.

Sdesnice. Imamo.

Bajamonti. Io non l'ho.

Predsjednik. Izvješće je bilo porazdieljeno gospodi Zastupnikom.

D.r Bajamonti. Allora prego il signor Presidente di vedere come sia che io a tutt' oggi non sono in possesso della relazione della Giunta Provinciale. — Ciò premesso e prima di venire all' argomento concreto e positivo, pur deplorando che legge, statuto, diritti, convenienze, sieno messi sotto ai piedi e che si possa vedere in una seduta del preventivo divagare così estesamente come lo fece l' onorevole Bulat, costituendosi perfino esplicatore delle accuse onde Governo e Giunta ebbero interpellanze, visto che egli discese nel campo di discussioni non proprie dell' odierno argomento, mi permetterò di rilevare alcuni pochissimi fatti senza seguirlo nella lunga via delle divagazioni, che non mi paiono nè opportune, nè decorose per quest' Eccelsa Dieta. Egli, e ciò particolarmente intendo di rilevare, fece una colpa a me di portare le cose spalatine in quest' Eccelsa Aula. Io credo, parmi almeno, di procurare di essere corretto nelle mie azioni — io credo di non aver mai aggredito, ma di essermi soltanto difeso dalle aggressioni, come lo fo oggi; io ho cercato di attenermi alle discussioni occupandomi degli argomenti che si trattavano, e non di divagare come oggi stesso, con tanta tolleranza da parte del signor Presidente, fece il deputato della Poljica. Pure devo osservare, o signori, l' argomento comunale non interessa in prima linea la provincia — non è chiamata la Giunta ad invigilare sui comuni, e particolarmente a sorvegliare l' integrità del patrimonio comunale? — Se io quindi ho portato talvolta questioni comunali dinanzi a questa Dieta, lo feci non solo con diritto, ma per dovere. Spalato ha vissuto e vive in condizioni così anormali, così eccessive, che non vi son parole a descriverlo. Io mi asterrò dal farlo, perchè le sono a voi note — ma è un fatto che Spalato non le ha subite per il complesso, per la forza delle circostanze in cui ci troviamo, ma per il rancore, per l' odio di un uomo solo. Questa è storia! Badate alle persecuzioni, alla guerra economica che si fece a distinti uomini, alle vessazioni di ogni genere che si sono imprese da un uomo, che non seppe meritarsi la stima ed il rispetto dei suoi correligionarî, da un uomo che maltratta i nostri diritti, che ci fece subire umiliazioni e che a titolo di vanto accenna alle elezioni che sono uno scorno, una onta per la provincia e per il Governo. Quest' uomo..... (*Povladjivanje i negodovanje sa triemova*).

Predsjednik. (*Napram triemovim*). Onaj gospodin gori napram meni neka izidje na dvor. (*Napram D.ru Bajamonti*). Rieči što izustiste — *alle elezioni che sono uno scorno, un' onta per la provincia e per il Governo* — smatram nepristojne, te Vas za iste zovem na red.

D.r Bajamonti. Io le mantengo. La votazione del 1884 è uno scorno...

Predsjednik. Opet Vas pozivljem na red.

D.r Bajamonti. Ed io avrei amato meglio che il signor Presidente avesse compreso meglio il suo dovere ed avesse interrotto l'onorevole deputato di Poljica quando entrò nel campo delle interpellanze, la cui discussione è impedita e ch'io accetterei di buon grado, mentre non sono restio dal difendere le opere mie ed accettare le conseguenze del mio operato. Del resto non voglio occuparmi per riguardo alla Camera di dettagli conosciuti in provincia e che non abbisognano di commenti, e così l'onorevole Zore non avrà d'uopo di ricordare l'aneddoto del panegirico di San Giuseppe, poichè sarà provato che io, provocato, ci passai sopra e non me ne curai. — Verrò pertanto al preventivo del 1888.

Il preventivo del 1888 presenta un nuovo aumento di spesa. Esso non è rilevante, ma sono 8000 f., che costituiscono una nuova goccia che va ad aumentare il cumulo dei passivi che si vanno addossando alla provincia. L'anno scorso 22.000 e quest' anno 8000 f. Di fronte all'uso invalso di portare in pertrattazione il consuntivo non del prossimo passato anno, ma dell'anteriore, non sono in grado di asserirlo con esattezza, ma ho ragione di credere che i denari preventivati sono stati spesi. — L'aumento progrediente cui ci troviamo dinanzi è in media di 15.000 f. Io non risalirò ai dettagli dell'onorevole Trigari, mi corre però al pensiero la Dieta del 1882, in cui dopo 20 anni di azione dietale le spese erano state portate da 150 a 314.000 f. Ciò prova la mitezza, l'economia dell'anteriore amministrazione e nei primi anni in parte anche della vostra. Ma da quell'anno andammo precipitando e siamo arrivati ai 451.000 f. e chi sa dove andremo. E perciò concretandomi e per non farvi perdere un tempo prezioso con chiacchere che non apporteranno alcun cangiamento pratico, mi soffermerò alla prima posta della spesa di cui si diede lettura e che ascende a 13.100 fiorini. Qui io proporrei il primo risparmio. Questa spesa si compone di due cifre: l'onorario del presidente, e quello dei 4 assessori a 2400 f. per ciascuno, che somma f. 9600. — Un posto d'assessore è scoperto — la relativa paga di f. 2400 può essere eliminata dal preventivo, per cui l'aumento di spesa preventivato con 8000 f. viene a subire una piccola riduzione. — Vi è un altro mezzo di ridurre almeno tale aumento, e questo involve anche una questione di delicatezza. Alcuni membri della Giunta sono contemporaneamente deputati al Parlamento di Vienna e finchè seggono colà non prestano l'opera loro alla provincia; a me parerebbe quindi opportuno e delicato, che per l'epoca della loro assenza, ciò che s'era fatto in altri tempi, venisse loro sospeso l'onorario che percepiscono quali assessori. Stabilito che tre mesi possa essere aperto il Reichsrath, sarebbero 600 f. all'anno per persona risparmiati; e postochè due membri della Giunta sono deputati al Parlamento, si risparmierebbero alla provincia 1200 f.

Ci sarebbe ancor un altro mezzo di risparmio. I membri della Giunta quando è aperta la Dieta, non hanno da spiegare una duplice attività, e quindi ritengo che per quel tempo sarebbe conveniente sospender loro l'onorario di assessori. Ritenuto che la Dieta possa durare un mese soltanto, si otterrebbe un ulteriore risparmio di 800 f., che sommati cogli altri due importi da me ricordati, darebbero un annuo risparmio di 4400 fiorini, che equivale a più della metà dei f. 8000 di cui difettiamo e che corrispondono all'aumento di spesa di quest'anno.

Io ritengo pertanto equo e necessario che queste mie proposte vengano prese in seria considerazione.

Predsjednik. Vladin Povjerenik, dvorski savjetnik Pavić, ima riječ.

Vladin Povjerenik Pavić. Io devo altamente respingere gli attacchi dell'onorevole D.r Bajamonti diretti contro il Governo, e ad un'osservazione da lui fatta ho l'onore di dichiarare che le autorità scolastiche rispettano e rispetteranno le leggi anche senza bisogno di raccomandazioni.

D.r Bajamonti. Ho piacere e spero che sarà.

Predsjednik. Pitali još tko riječ?

D.r Klaić. Pitam ja.

Predsjednik. G. zast. Dr. Klaić imade rieč.

D.r Klaić. Na ono što kaže g. zasp. D.r Bajamonti, da su troškovi narasli i da rastu zadnjih godina, to je po prilici rekao prije i častni zast. Trigari, a ja sam mu na to odgovorio, te nemam što da nadodam; tim manje pošto on nije ničim pokazao, kao da su ti troškovi neopravdani. — Što se tiče četvrtog prisjednika Zemaljskog Odbora, pošto toga ndma, te ce se pristediti ono 2400 for. godišnjih, da se to izbriše iz proračuna — na to mi je opaziti, da dok nema jednog prisjednika, tu plaću opredieljenu zanj i nepoteže nitko, te će ostati u blagajni. Nu pošto su po pravilu četiri prisjednika Zemaljskog Odbora, morala se je u proračunu plaća za sva četiri ustanoviti. Uz to mi je opaziti, da pošto ima u proračunu jedan mali manjak, a govori se, da će se pokriti blagajničkimi ostatcima, manjak će se pokriti takodjer sa preostatkom te plaće, koju nitko nepoteže. — Na ono što je rekao častni zast. D.r Bajamonti, da se članovom Zemaljskog Odbora, za vrieme Sabora ukine plaća, na to mi je opazili da mi od Odbora imamo dvostruku radnju za vrieme saborskog zasjedanja; valja nam obavljati obične poslove pri Zemaljskom Odboru, a uz to i pristupati na Sabor, da sudjelujemo saborskom radu, kao svi ostali i možda više. Predlagati da budemo za to vrieme bez ikakve plaće, jeli to, Gospodo, ozbiljno, i na čemu osnovano? Po čem tko dvostruko radi, da mukte radi? — Što se tiče trećega zahtieva D.ra Bajamonti, da se prisjednicima Zemaljskoga Odbora za vrieme što su na carevinskom vieću obustavi plaća, to je pitanje koje se mene lično tiče, i tu neka Visoki Sabor odluči, kako scieni za shodno.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o naslovu I.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Prije negoli dadem rieč g. Izviestitelju, dužan sam s moje strane nešto odgovoriti na ono, što je primjetio zastupnik Dr. Bajamonti. Pozivajuć se najprvo na ono, što sam odgovorio na upite stavljene mi u predposljednjoj sjednici sa strane gg. zastupnika Dra. Bakotića, i Dra. Bajamonti-a, gdje sam se pozvao na rieči, koje sam i lani na slične upite izrekao, iztaknati mi je, da mi imamo ove godine važnih zakonskih osnova, koje su štampane i nalaze se sada u pretresivanju. Za vrieme odmora od osam dana, bili su skoro svi zastupnici u Odborima, koji su od tri četvrtine članova ovog Visokog Sabora sastavljeni, na veliki rad obvezani za proučavanje i pretresivanje odnosnih zakonskih osnovâ, te se nemože za nijednog to vrieme smatrati odmorom, toliko kao što za častnog zastupnika trgovačko-obrtničke komore Zadarske. On je pak imao više vremena, nego ostali zastupnici da prouči sve zakonske osnove, pošto nije član nijednog saborskog odbora i to tim više, što je svakoj zakonskoj osnovi dodan prevod u talijanskom jeziku. Što se tiče dnevnog reda, mogu jamčiti, da su u subotu kada sam podpisao dnevni red za ponedeljak, već gotovi bili računi, i ja sam dao nalog, da se imadu još iste večeri dojednom zastupniku uručiti. Ako nijesu one večeri uručeni bili častnom zastupniku trgovačko-obrtničke komore Zadarske, to ja žalim i pozvati ću na odgovornost onoga, koji je primio taj nalog. Što se tiče izvješća o radu Zemaljskog Odbora, ja se pozivljem na ostalu gospodu zastupnike, koji su dne 8. t. mj. svi primili izvješće, te je bilo dosta vremena za čitati i proučavati to izvješće za eventualne primjetbe. Izjaviti mi je pak, da ako koga od gospode zastupnika nije poslužitelj našao kod kuće, nije naravski mogao predati njemu te spise, nego ih je predao onomu koji je bio zato opunomoćen, i koji ih je primio. Što se tiče primjetbe, koju je častni zastupnik trgovačko-obrtničke komore iztaknuo, da sam naime dozvolio Izviestitelju financijalnog Odbora u dulje govoriti, opaziti mi je na to, da ću ja, Gospodo, dokle sam na ovom mjestu, poštovati slobodu rieči u najvećoj mjeri, kao što sam i do sada činio, bez ikakve ni najmanje pristranosti, pošto se ja ovdje smatram kao štitnik manjine, te višu slobodu rieči dajem manjini negoli većini; jer mislim, da je jedina zaštita manjine u Saboru Predsjednik. Tako sam postupao i jučer, Gospodo, kada je počeo govoriti moj prijatelj častni zastupnik Zore, koji je otvoreno rekao, da će on o svemu govoriti samo ne o školskim računima, i kada sam poslie dao rieč zastupniku trgovačko-obrtničke komore Zadarske, koji je govorio samo o Splitu. Ko što sam

dakle dozvolio slobodu rieči svim govornicima i zastupnicima, nisam je mogao uzkratiti Izvjestitelju financijalnog Odbora, koji imade vrhu svega što je govoreno i što je predloženo učiniti svoje opazke i obzirom na to jer je u zemaljskom proračunu za god. 1888. uvršćena svota kao doprinesak učionam. Ako sam dopustio g. Izvjestitelju danas govoriti ob onomu o čemu je govorio, to sam morao učiniti. da odbije napadaje sadržane u interpelaciji častnog zastupnika trgovačko-obrtničke komore Zadarske, gdje je izrično citiran Dr. Bulat, na koju se je interpelaciju Dr. Bulat pozvao, te smatrajuć to za lično pitanje, mislim, da svaki imade pravo i dužnost braniti se. — Iza ovih razjašnjenja dajem rieč g. Izviestitelju financijalnog Odbora.

Dr. Bulat. Ako dobro pamtim, lani je g. zastupnik trgovačko-obrtničke komore Zadarske bio predložio zaključak, kojeg je jedna točka na to vodila, da se preporuči Odboru Zemaljskom, nek u dojdućem proračunu uvede štednjâ u obće, ali nije ih naznačio. Kada se je pak došlo do glasovanja, čuo sam, da je g. Predsjednik izjavio, da za taj predlog nije glasovao nitko, jer je medju time isti predlagatelj iz sabornice izašao, i nitko nije podupro njegov predlog. Sada kaže, da bi se mogla brisati iz proračuna plaća jednog prisjednika Zemaljskog Odbora, koji neobstoji. Na ovo odgovorio je častni izviestitelj Zemaljskog Odbora Dr. Klaić, te su jedan i drugi bili suglasni u tom, da se ova svota netroši, ali jednom razlikom. Častni zastupnik trgovačke-obrtničke komore Zadarske želio bi, da se iz proračuna briše, dočim častni izviestitelj Zemaljskog Odbora, obazrievši se na stvar u sebi, kaže, da pošto neima četvrtog prisjednika, da se niti neplaća nikomu ta svota, te da nije potrebno taj novac štediti, pošto je faktično prištedjen time, što se nikomu neplaća, već ostaje u blagajni, i služi kao i drugi blagajnički pretičci za pokriće drugih troškova. Što se tiče prigovora, da i za ono vrieme kada su prisjednici Zemaljskog Odbora na carevinskom vieću, pobiraju plaću a nebi ju imali pobirati, prisjednik Zemaljskog Odbora častni zastupnik Dr. Klaić pustio je Saboru da sudi. Meni je spomenuti, da je ovo isto pitanje bilo potaknuto nazad četiri ili pet godina; ali koja je bila posljedica tomu? Bila je posljedica ta, da je Visoki Sabor svetčano izjavio, ne samo da se nesmi njima pristojba uzkratiti za ono vrieme kada su u Beču, nego je na predlog financijalnog Odbora zaključio, da im se povisi mjesečna pristojba na 200 for., i time je Visoki Sabor riešio ovo pitanje. Da je Visoki Sabor to učinio dobro, razumi se po sebi; jer ovi zastupnici neidu u Beč da šetaju, nego da zastupaju interese pokrajine, te imadu pravo na ono što dobivaju, a da se uzdrže ondje prema svome položaju. Napomenuti ću jedan drugi primjer. Naš veleštovani Predsjednik zastupničke kuće kao zastupnik na carevinskom vieću poteže plaću za cielu godinu. U isto je doba on prisjednik Zemaljskog Odbora u Lavovu i pobira dotičnu pristojbu, a kada idje u Lavovo, dosta radi, jer radi dvostruko da može izcrpiti svakojake razne stvari, što pripadaju njegovu referatu; tako rade isto i naši prisjednici. S toga mislim, da nema temelja prigovoru podignutu sa one strane visoke ove Kuće. Sada „pro domo“, ali u malo rieči, pošto je častni gosp. Predsjednik odgovorio gospodinu predgovorniku i opravdao što je pustio da odgovorim na ono, što je glede mene i proti meni bilo rečeno u interpelacijam upravljenim na Vladu i na Zemaljski Odbor. To je lično pitanje, te mi se čini da sam na to bio vlastan odgovoriti, ali nisam odgovorio, niti u ime Vlade, niti u ime Zemaljskog Odbora, nego u svoje osobno ime, jer imam pravo braniti sebe protiva napadaju. Vidi se, da se srdi častni zastupnik trgov.-obrtn. komore Zadarske, pak je iz srdžbe upleo mene u interpelacije, kada je interpelirao Vladu i Zemaljski Odbor. Ja sam se pozvao na zadnje Splitske izbore, a mislim, da je bilo vriedno pozvati se na glas birača, koji je svetčano izdan, i mislim, da sam bio u dužnosti to učiniti. Što se kaže s one strane da je sve ono što se dogodilo „illegale“, tu mi je reći, da je zastupniku trgov.-obrt. komore Zadarske krivo sve ono što mu nije povoljno. Još jednu stvar, o kojoj se nesmi premučati. U Splitu imade ljudi sviestnih, izmedju kojih su trojica u ovom Visokom Saboru. Ja mislim, da ovakovi ljudi neće izlagati ponos svoj radi jednog samoga čovjeka, kao što je rekao častni zastupnik trgovačko-obrtničke komore Zadarske. Što on misli, da sam ja sam učinio, to je proizašlo od občin-

skoga Splitskoga zastupstva. On misli da kad govori, može govoriti „in nome della cittadinanza“. Nek si to izbije iz glave; jer ono što je bilo i bitisalo, sada više nije. — Narodna stranka imade sada upravu i zastupa narod u Splitu. Kako ste mislili vi za narod i narodnu korist, gradjanstvo je zabilježilo. Kada vi, bivša većina, mislite, da imate pravo govoriti u ime Splita, pomislite da vas nema nego šestorica u vieću, te stoga nemožete doći u viećnicu i reći: mi zastupamo gradjanstvo Splitsko i većina smo ovog grada i občine. Dok vas bude samo šest, vi nezastupate narod. — A sada molim, neka izvoli Visoki Sabor primiti ovaj naslov u proračunanoj svoti od 13.100 for.

Dr. Bajamonti. Domando la parola per un fatto personale.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč za lično pitanje.

Dr. Bajamonti. Il signor deputato della Poljica ha creduto di usare una frase che non è giunta fino a me, ma che ha offeso la dignità di quest' Eccelsa Camera: „igraju manovru“. I deputati non giucano manovre, soddisfano bensì al loro dovere, ed io faccio il mio. Che se del resto egli crede che non è questo il luogo di trattare sulle questioni comunali, ma che si possa farlo altrove, io fin d'ora, visto che le nostre leggi providenziali ce lo permettono, ne assumo da questo seggio impegno categorico. Io porterò tutte queste questioni a Spalato dinanzi ad un meeting.

Dr. Bulat. Dinanzi al Consiglio Comunale.

Dr. Bajamonti. Dinanzi ad un meeting. Il Consiglio comunale non rappresenta la popolazione di Spalato. L'attuale Consiglio non è che una delle tante mistificazioni che ha subito Spalato, e per Dio! è tempo di finirla.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bajamonti učinio je jedan predlog, a pošto mi ga nije predao, nemogu ga staviti na glasovanje. (*Borčić: Molim gospodine Predsjedniče! odozgor pljuju sa triemova. — (Senzacija u sabornici.) — Ja se čudim, da onaj tko ima gore paziti, nepazi to. — To je glupost. — (Senzacija. — Predsjednik zvoni.) — Dr. Čingria: Biti će nehotice. — (Obistinilo se je poslje, da je bilo nehotice*). Ja ću dakle staviti na glasovanje Naslov I. „Troškovi uprave“ točka 1. kako predlaga Financijalni Odbor.

Dr. Bajamonti. Credo che la mia proposta avrebbe un diritto di priorità, perchè porta una spesa minore.

Dr. Bulat. Molim i ja ću govoriti. (*Dr. Bajamonti nosi Predsjedniku predlog.*)

Predsjednik. Dakle g. zastupnik Dr. Bajamonti učinio je dva predloga: Prvi, da bude u naslovu I. točki 1. brisana svota za jednoga prisjednika Zemaljskog Odbora; a drugi da bude obaljena svota u 1. točki ovoga naslova za 2000 for. i to u ime odbitka plaće prisjednicima zemaljskog Odbora, za vrieme saborskog zasjedanja i dok su na carevinskom vieću odsutni. Oni, koji podupiru ove predloge, neka izvole ustati, jer ih inače nemogu staviti na glasovanje. (*Ustaju četvorica*). — Dakle predlozi su dovoljno poduprti. — Stavljam na glasovanje prvi predlog gosp. Dr. Bajamonti-a, t. j. da bude u naslovu I. u točki 1. brisan trošak za jednog prisjednika Zemaljskog Odbora. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog neka izvole ustati. — (*Manjina*). — Ovaj je predlog pao. — Sada stavljam na glasovanje drugi predlog koji glasi: da se obali u 1. točki ovoga naslova I. 2000 for. obustavom beriva Zastupnikom na Reichsrathu i za zasjedanja saborskog. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog neka izvole ustati. — (*Manjina.*) — I ovaj je predlog pao. — Stavljam na glasovanje naslova I. „Troškovi uprave“ točku 1. onako, kako je predloženo po Zemaljskom Odboru t. j. „Doznake službovne članovom Zemaljskog Odbora u iznosu od 13.100 fior.“ — Ona Gospoda, koja primaju ovoga naslova I. točku 1. u iznosu od 13.100 neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. Točka 2.

Dr. Bulat (*čita. Bez razprave su primljene točke 2—8 i ukupna svota naslova I.*)

Predsjednik. Naslov II.

Dr. Bulat (*čita*).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o naslovu II.?

Trigari. Domando la parola.

Predsjednik. Gospodin zastupnik vitez Trigari imade rieč.

Trigari. L' istituzione della vaccinazione è cosa santa. La vaccinazione s' esercitava nei primi tempi ancora con maggior interesse. Oggi divenne una cosa d' apparenza, inquantochè i 3000 fior. che vengono stanziati a questo scopo nel preventivo non servono a nulla, pel motivo che i medici si rifiutano di portarsi in luoghi molto distanti per la piccola competenza assegnata. Io non fo rimprovero di ciò alla Giunta Provinciale, perchè questo importo viene stanziato in base ad una legge provinciale e credo anzi che la Giunta non potrebbe fare altrimenti, escluso il caso che avesse l' incarico di elaborare un nuovo progetto di legge che portasse un aumento nelle competenze spettanti ai medici che si recano pei villaggi in occasione della vaccinazione. Dal momento che adesso ogni anno abbiamo l' epidemia del vaiuolo in quasi tutti i luoghi e quest' anno specialmente a Sebenico, io credo che si dovrebbe prender a petto la cosa ed incaricare la Giunta Provinciale che l' anno venturo ci presenti una nuova legge, che aumenti le competenze di vaccinazione e non potendo farlo, sia devoluto un importo di fior. 1000 da assegnarsi ai medici, non quale competenza, ma quale sussidio. O si stanzi l' importo neccesario acchè la vaccinazione sia fatta a dovere o non la si faccia. La vaccinazione non è obbligatoria — quando però il medico si presta, va sopraluogo ove occorra anche più volte e fa comprendere la necessità della vaccinazione, il popolo vi si adatta. Noi abbiamo un esempio a Zemonico, ove di tal maniera si vaccinarono 98 persone. Concretandomi adunque io fo due proposte: la I. che sia incaricata la Giunta Provinciale di studiare e proporre una riforma alla vigente legge — la II. che nella posta del preventivo 1888 sieno devoluti fior. 1000 a titolo di sussidio, coi quali poter venir incontro anche quest' anno ai bisogmi dela vaccinazione.

Ljubić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Ljubić imale rieč.

Ljubić. Ja nebi mogao glasovati za predloge častnog zastupnika Trigarića, pošto sam imao prigodu da vidim kako se vode ti poslovi i opremaju, i vidio sam iz uredovnih spisa; ali nisam nikada vidio, da se tko tuži na malu pristojbinu nego samo jedan jedini, c. kr. liečnik, i to baš iz Zadra. Politički liečnik kotarski prikazivao je, da ne može hotiti navrćati uz onu pristojbu, koja je god. 1863. odredjena, i u smislu ovom u kojem predlaže častni Trigarić predložilo je takodjer pokrajinsko zdravstveno vieće, da bi se povisila ova pristojbina. Navodi medju razlozima, da su se povisile plaće svim liečnicima, a da je Sabor prema starimi plaćami odredio pristojbinu; odtuda navodi posljedicu, da bi se radi viših današnjih plaća činovničkih i pristojbina za navrćanje imala povisiti. Ja u tome nevidim uzroka povišenju pristojbine, nego mislim, da bi mogli uz manju pristojbinu raditi, jur njim je viša plaća. Od obćinskih liečnika, koji najviše obavljaju taj posao, nije se ni jedan radi toga potužio. Zadarski kotarski liečnik traži povišenje i s drugoga uzroka; jer da je u Zadarskoj okolici bilo zapušteno navrćanje — po izpovjesti iste političke oblasti jedno 5—6 i više godina — te dan danas liečniku strašno narastao broj potrebnih navrćanja. Na to ću opaziti da nebi pravo bilo, da pokrajinska zaklada naknadi nemarnost i političke oblasti i obćine u navrćanju boginja. Uz to mislim, da ni povišenjem pristojbinâ liečnikom nebi se postigla veća marnost od Vlasti u vršenju njihovih dužnosti. Ne treba povisivati pristojbine liečnikom za navrćanje boginjâ, nego druga providjenja trebaju, e da se bolji uspieh dostigne pri tomu poslu. Sa današnjim središtim navrćanja, gdino tolika sela vele odaljena imadu se okupljati, težko je da navrćanje podje za rukom. Boljemu se je uspiehu nadati, ako se središta navrćanja boginja pomnože, da budu pristupna. To je tim više potrebito u našim okolnostima, jer nam vrlo loša obćila

niti majka, kada dodje s nejakim djetetom, ima gdje da se zakloni. Još bi bilo nešto što bi boljemu uspiehu doprinašalo, a to je da bi se mjesto s ruke na ruku — kao što to do sada biva — navrćalo životinjskim ciepivom. Ne samo da bi time brže i uspiešnije bilo navrćanje, nego nebi ni pogibelji bilo, da se druge bolesti navrnu. Nu za ta providjenja netreba nikakva novog zakona. To su nuutarnji poslovi, i kada bi Namjestničtvo potražilo od Zemaljskog Odbora, da se u tu svrhu nešto više potroši, to Odbor nebi uzkratio; kao što, ako bi Namjestničtvo predložilo osnovu, za više središta, Odbor bi za stalno privolio, jer bi se postigao bolji uspieh pri tomu poslu. Netreba dakle zakona glede ovih providjenja, a povišenju pristojbine kako sam rekao, nenahodim uzroka, stoga ću glasovati protiva predlozim častnoga Trigari.

Predsjednik. Pita li još tko rieč o naslovu II. „Navrćanje boginja“?

Dr. Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Klaić imade rieč.

Dr. Klaić. Valja mi izpraviti faktično ono, što je rekao gosp. zastupnik Trigari. On je rekao, da se netroši ova svota, dočim se vidi u konačnim računima, od kojih imam dva, i to od godine 1884. i 1885., koliko se je potrošilo u tu svrhu. Godine 1884. potrošilo se je od onih 3000 fior., 2985 fior i 92 novč., dakle 14 fior. i 8 novč. manje, nego je proračunano; dočim se je u godini 1885. potrošilo 2831 fior., dakle 169 fior. manje nego je proračunano. Ali ovdje mi je opaziti, da kada bi se navrćalo kako zakon propisuje i potreba iziskuje, to bi i pristojbina išla i preko 3000 fior., pošto se ovdje radi o jednoj službi, koja je zakonom uredjena, moralo bi se nadoknaditi ono, što bi se više preko predračuna potrošilo, a poslje pako pitalo bi se od Sabora odobrenje naknadno. Ali pošto ovih prošlih godina nikada nije trošak nadmašio, nego je ostao u granicam predračuna, to mislim, da kada bi se ove godine potrošilo više, naravski da bi Sabor Odboru dao naknadno odobrenje, jer se radi o poslu, koji je zakonom uredjen i zakon se mora obdržati.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. Appoggio e di gran cuore l'onorevole Trigari, in quanto che colla sua proposta tende ad uno studio della legge sulla vaccinazione allo scopo essa, ove occorra, venga riformata. A mio credere l'insistere, il raccomandare che si studî quest'argomento di vitale importanza, dinanzi alla strage che il vaiuolo fece nella povera Sebenico, è dovere cui non si si può sottrarre. Il numero di 1500 attaccati dal morbo sopra una popolazione di sole 6 o 7000 anime, è qualche cosa di spaventevole. Se la Giunta troverà che nella legge stanno i difetti per cui la vaccinazione non coglie il suo affetto, ci proporà una riforma — altrimenti vedrà dove sieno gl' inconvenienti e non dubito che inerendo ai principî ai quali devono essere informati i suoi membri, cercherà che la vaccinazione sia fatta con più efficacia e diligenza. — Molti sono gli ostacoli che si presentano nella questione e ad alcuni fu già accennato. Io stesso, assolti gli studî accademici, esercitai un anno l'arte medica nella bella ed a me simpatica borgata di Sinj. Nel primo anno ebbi l'incarico di procedere alla vaccinazione. Mi prestai coscienziosamente, andando da villaggio in villaggio a fare il mio dovere. Mentre i prospetti ufficiosi accennavano a migliaia di vaccinati, trovai che pochissimi lo erano di fatto. Estesi indagini, compresi come stesse la cosa e deplorai. Degli inconvenienti e delle ragioni per cui la vaccinazione non va come dovrebbe, ce ne sono. Starà nella Giunta di vedere e stabilire se le cause risiedano nella legge, ed in caso negativo di ricorrere a quei mezzi che valessero a porvi riparo, non escluso quello suggerito dall' onorevole Trigari, di un sussidio personale ai medici onde l'operazione segua regolarmente.

Predsjednik. Pita li još tko rieč?

Dr. Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Klaić imade rieč.

Dr. Klaić. Valja mi razbistriti pojmove. I ovdje nije obavješten Dr. Bajamonti o stanju stvari, jer da je obavješten, bio bi prikratio možda svoj govor. On preporuča Zemaljskom Odboru, da uči pitanje, dočim Zemaljski Odbor u ovom poslu ništa drugo nije, nego koji plaća. To pitanje navrćanja boginja zdravstveno je pitanje, a za zdravstvena pitanja u obće nadležna je državna vlast, i tim se pitanjem ima baviti državna uprava. Neka preporuči dakle državi, da uči, kako bi se dala ta stvar bolje urediti, kako pogibelj odkloniti, da se ova pošast od nas ukloni. Za nas je jedino pitanje to, nisu li ili jesu li te odredbine, koje zakon ustanovljuje, dostatne? Zemaljskomu se Odboru čini, kako je i častni zastupnik Ljubić rekao, da su dostatne, i zato mi nećemo predloga učiniti, da se povise, te ću s toga glasovati proti predlogu g. zast. Trigari-a. Što se tiče pitanja znanstveno-zdravstvenoga, opetujem, da to nespada u našu nadležnost, niti ću se time baviti više.

Predsjednik. Pita li još tko rieč. — Nitko. — Razprava je zatvorena. — G. Izvjestitelj Financijalnog Odbora imade rieč.

Dr. Bulat Predmet je ovaj dosta razjašnjen od častne gg. zastupnikâ Ljubića i D-ra Klaića, i meni nepreostaje, što da nadostavim. Istina je, kako je častni zastupnik Dr. Klaić rekao, da nespada u nadležnost Sabora zakon o navraćanju boginja, nego da je to stvar države. Kako mi je poznato, Vlada ista proučava ovo pitanje, i može biti do malo vremena da dodje kakav predlog o tom na carevinsko vieće, da se stvori novi državni zakon glasovan o obvezatnom navrćanju boginjâ. Ovom će prigodom nadležni faktori odlučiti ob ovom predmetu. Pošto je dakle dokazano, da Zemaljski Odbor ništa ne može da učini u tome pitanju, to nemože niti financijalni Odbor što da predloži. — Što se paka tiče predloga, koji ide na to, da se povise pristojbine liečnicima za ovaj posao, nemože financijalni Odbor niti na to pristati, i čudim se, da častni zastupnik Trigari to predlaže. On je žalio, da se preveć troši i da se mora šediti, a sada ide na to, da se imade trošiti više. Meni je poznato po izkustvu, da u občinam u stvari navrćanja boginja ide prilčno dobro. Mi smo lani i ljetos u Splitu dosta učinili u ovom pogledu, i nekidan, kada su dva slučaja u Solinu bila, tu su sva deca bila u jednom danu navrnuta, bez prigovora s ni jedne strane, i naši su liečnici bili zadovoljni onom pristojbinom, koju njima obćina daje, i koja se naravski nadoknadjuje od zemaljske zaklade po obstojećem propisu. S toga predlažem, da se primi predlog financijalnog Odbora.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje naslov II.

Trigari. Dal momento che giusta gli schiarimenti offertimi sta pendendo al Consiglio dell' Impero una legge che tratterà sulla vaccinazione, ritiro la mia proposta.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje naslov II. „Navrćanje boginja“ u iznosu od 3000 fior. — Ona gospoda, koja primaju naslov II. u iznosu od 3000 fior., neka izvole ustati. — (*Većina*). — Naslov II. je primljen. — (*Bez razprave su primljeni naslovi III.—VI.*) — Dolazi na red naslov VII. točka 1.

Dr. Bulat (*čita*).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o naslovu VII. točki 1.?

Vuković. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Vuković imade rieč.

Vuković. Molim visoki Sabore, da bi se sagradio onaj put od Imotskog preko Radovnja do Cvitić-mosta, koji bi nas sastavio s putem bosanskim, štono vodi u Županjac; jer kada je občina sagradila put do Škobaljuše, primljen je bio po zem. Odboru taj put za predielni put time, da će ga sagraditi, dočim i dan današnji tako stoji. Nadalje molim, da bi se za onaj put, koji vodi iz Imotskog do Sinja, koji ima preko 50 kilometara, i kojim c. kr. pošta svaki dan ide, nešto pripomoći

općini u proračunu uvrstilo, i da bi se taj put u pradjelne primio.

Predsjednik. Pita li još tko rieč?

Dr. Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. izvjestitelj Zemaljskog Odbora Dr. Klaić imade rieč.

Dr. Klaić. Što se tiče one prve ceste, to je komad predielne ceste, koja vodi preko Poljica; ta će se, uzdamo se, do godine započeti graditi, dočim glede one gradnje od Imotskog preko Škobaljuše o tom nemogu ništa kazati, jer to zavisi od silâ, kojima razpolaže Odbor zemaljski; slabe sile i nemogu dosizati u jedanput na sva mjesta. — Što se tiče pako puta k Sinju, ono je općinska cesta; za tu će se moći udieliti pripomoć iz one točke proračuna, koja je ustanovljena za pripomoć općinam na uzdržavanje njihovih puteva.

Predsjednik. G. izvjestitelj financijalnog Odbora imade rieč.

Dr. Bulat. Pošto je izvjestitelj Zemaljskog Odbora u tom pogledu kazao, da će Zemaljski Odbor imati na pameti želju, izraženu po častnom zastupniku Vukoviću, stoga neka se primi ova točka proračuna bez promjene.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje naslov VII. točku 1. u iznosu od 4000 fior. — Ona gospoda, koja primaju točku 1. naslova VII. u iznosu od 4000 fior., neka izvole ustati. (*Većina*). — Točka 1. naslova VII. je primljena. — Točka 2.

Dr. Bulat (*čita*).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o točki 2. naslova VII.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona gospoda, koja primaju točku 2. naslova VII. u iznosu od 4700 fior., neka izvole ustati. — (*Većina*). — Točka 2. naslov VII. je primljena. Točka 3.

Dr. Bulat (*čita*).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o točki 3. naslova VII.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona gospoda, primaju 3. točku naslova VII. u iznosu od 300 fior., neka izvole ustati. — (*Većina*). — Točka 3. naslova VII. je primljena. — Točka 4.

Dr. Bulat (*čita*).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o točki 4. naslova VII.?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. In massima naturalmente la partita intera non potrebbe che esser accetata, poichè le strade sono un mezzo principalissimo con cui la civiltà può far ingresso anche nei luoghi dove non si trova. Non ho detto parola alla I. nè alla II. partita, ed in massima non contrasto la necessità dell' importo stanziale di 3000 fior. per sovvenzioni ai Comuni. Vorrei però raccomandare che il riparto sia fatto nel senso della più stretta utilità. Ci sono Comuni che sono tanto abituate a domandare, che non potrebbero proprio farne a meno e talvolta insistono per opere di seconda e terza importanza; ci sono invece altre nelle quali il sentimento della dignità è più avvanzato e cui ripugna il domandare con insistenza, seppure trattasi di opere d' importanza non lieve. Io mi limito a raccomandare all' Eccelsa Giunta che nel riparto di questi tenui importi abbia particolarmente riguardo alla necessità più stretta e di più severa natura ed abbandoni tutto cio che potrebbe esser ispirato ad altri sentimenti e ad altre velleità.

Predsjednik. Pita li još tko rieč o 4. točki? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Gosp. Izvjestitelj financijalnog Odbora imade rieč.

Dr. Bulat. Ja neimam ništa nadodati, pošto mislim, da Zemaljski Odbor baš zastupa takve želje, koje su u preporuci učinjenoj po čast-

nom zastupniku trgovačko-obrtničke komore zadarske.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje točku 4. naslova VII. „Pripomoći občinam“. — Ona gospoda, koja primaju točku 4. naslova VII. u iznosu od 4000 fior., neka izvole ustati. — (*Većina*). — Točka naslova VII. je primljena. — Ukupna svota.

Dr. Bulat (*čita*).

Predsjednik. Ona gospoda, koja primajn ukupnu svotu naslova VII. u iznosu od 13.000 fior., neka izvole ustati. — (*Većina*). — Ukupna ova svota naslova VII. je primljena. — Naslov VIII.

Dr. Bulat (*čita*).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o naslovu VIII.?

Messa. Domando la parola.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Messa imade rieč.

Messa. Nella seduta del 14. Decembre 1885 io avea fatto la propesta che sia raccomandata la regolazione delle acque del contado di Zara, incominciando da Bocagnazzo. Siccome non mi consta che da allora sia stato fatto alcunchè, così mi permetto di interpellare l' Eccelsa Giunta, se da parte del Governo sia stato disposto qualche cosa e se intenda d' incominciare il lavoro.

Dr. Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. Rieč imade gospodin zastupnik Dr. Klaić.

Dr. Klaić. Zemaljski je Odbor uvažio preporuku visokog Sabora i obratio se je visokoj Vladi u predmetu, koji mu je bio preporučen. Od visoke Vlade opet je odgovoreno, da za uredjenje raznih vodâ u okolici Zadarskoj i u Kotarima imade jur osnovu pripravnu, nego da ostvaranjem te osnove valja postupati kako zakon propisuje o tom predmetu, kako se se ima postupati za uredjenje ovih vodâ. U koliko se sva ta uredjenja, koja častni zastupnik Messa Zemaljskom Odboru preporuča, odnose na poboljšice zemalja u korist poljodjelstvu, to imamo zakon od godine 1884., koji naznačuje, koji su razni činbenici pozvani na to, da imadu slične radje učiniti. Ali svakako valja da poprimi netko inicijativu, koja nije moguća da bude od drugog koga primljena, nego od dotičnih zanimatnika, kojih se najviše stvar tiče. Gospodari od onih zemalja, koje su poplavljene vodom, valja da se sakupe u Zadru i potrebne korake učine da se ta uredjenja izvedu doprinescima, kako su u zakonu naznačeni. Neka se dakle ta gospoda, koja su osobito interesirana u predmetu, da se razne vode u Kotarima urede, sastanu u Zadru, stupe napred i započmu nešto, pa će se moći nešto i uradili, tim više, jer je gotova prilična osnova. A ako visoki Sabor primi osnovu zakonsku od Zemaljskog Odbora podnešenu u tu svrhu, i ako ta osnova dobije previšnju potvrdu, trebati će onda najglavnijoj stvari doskočiti, t. j. nabavi potrebita novca za izvedenje osnova. Onda će se moći, u tom pravcu radeć, postignuti i ono, što želi častni zastupnik Messa.

Predsjednik. Pita li još tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Rieč imade gospodin Izviestitelj financijalnog Odbora.

Dr. Bulat. Neimam što da rečem izza razjašnjenja D-ra Klaića.

Predsjednik. Ona gospoda, koja primaju naslov VIII. „Vode“ u iznosu od 2000 fior., neka izvole ustati. — (*Većina*). — Naslov VIII. je primljen. — Naslov IX. „Bolnice“.

Dr. Bulat (*čita naslov IX. točku 1.*)

Predsjednik. Sve točke možete čitati.

Dr. Bulat (*čita*).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o 1., 2., 3., 4. i 5. točki naslova IX. „Bolnice“?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Presjednik. Gospodin zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. Ci troviamo dinanzi alla massima spesa della provincia. Gli ospitali, sarebbe inutile il dirlo, sono istituti assolutamente necessarî, istituti umanitarî, e sotto ogni aspetto va lodata la loro istituzione, vanno lodate le cure che ci si pongono onde tenerli nel miglior ordine possibile, vanno lodati i tentativi fatti per portarli a condizioni sempre migliori. Ma non posso nascondere che la spesa è tuttavia ingente e mi si presenta, non dirò eccessiva, ma di grande importanza. Gli istituti sono tenuti abbastanza bene ed, onesto e leale qual sono, devo dichiarare, che non temono il confronto con istituti di altre provincie e non lasciano molto a desiderare. — Ma lo stesso lusso si deve riformare dinanzi alla pochezza dei mezzi ed al continuo aumento delle spese che ci vengono addossate. L' onorevole relatore della Giunta ci mise innanzi questa mattina, a proposito di alcune osservazioni del signor Trigari, diverse cifre onde dimostrare che l' aumento delle spese era necessario e razionale. Io non volli prender parte alla discussione, ma sono ricorso col pensiero ad una frase, che udii da un distinto individuo, che si poteva ritenere un' autorità finanziaria, il conte Antonio Pavlović, che consumò la sua vita in affari finanziarî. Egli diceva che qualche volta dove vi sono molti prospetti, e molte cifre, la sostanza non corrisponde. Io allontano qualunque idea di indelicatezza o che possa con ciò confinare, ma qualche volta può mancare l' assennatezza, l' occulatezza, la previdenza. Io credo si potrebbero trovare dei risparmî negli importi che l' uno o l'altro articolo possa esigere. L' anno scorso ebbi occasione di fare un' interpelanza relativamente a certi lavori per impresa per gli ospitali. Venne risposto che il metodo addottato era più conveniente ed economico e che si avrebbe continuato nella stessa via. Io convengo che il lavoro per economia possa riuscire più utile, ma non dobbiamo dimenticare che chi lo fa si assume una responsabilità ed è in dovere di adoperare occulatezza ed attanzione assai maggiori. Non fo insinazioni, ma è un fatto che corsero voci non sovverchiamente confortanti a questo riguardo delle forniture, e perchè le mie parole non paiano insinuazioni, accennerò ad fatto raccontatomi, e voi avrete occasione di giudicare se sono esatte le nozioni che ho io. Un' onorevole ditta di qui, il signor Persicali, avea ricevuto da Vienna una lettera con cui veniva eccitato di fare l' offerta per le forniture alla Giunta. La Giunta ha risposto — e se non sono esatto starà a voi di rettificare — che i campioni che avea ricevuto non soddisfacevano pienamente e non erano sufficienti a sodisfare a tutti i bisogni. — Allora il Persicali presentò una seconda offerta e con questa esibì una grande massa di campioni, in cui erano compresi articoli dei più svariati oggeti e concludeva che quando l' offerta non soddisfaceva per la quantità dei campioni, era disposto di ricevere le istruzioni della Giunta, onde concorrere ai lavori di fornitura, e la Giunta ha risposto negativamente anche a questa offerta. Ed in questa — se i dati che ritraggo da persona che mi si disse informata sono esatti — c' era della crena, il cui prezzo era fissato in fior. 75 per quintale. Ne fu comperata altrove piu tardi dell' altra, ed è voce sia stata pagata a 120 f. per quintale. Potrebbe darsi che la qualità fosse migliore, ma la differenza colossale di 44 fior. per quitale è importo così rilevante da dover, non dirò elevar dubbio sull' onestà dell' affare, ma mettere ad ogni modo in forte apprensione. — Nella speranza che con maggior occulatezza, con maggior previdenza, si possa ottenere qualche miglior risultato, propongo nell' ordine delle mie idee e tendendo a diminuire il preventivo del 1888 di alcune migliaia di fiorini, che anche in questa rubrica si faccia qualche risparmio, per modo che col risparmio di 4000 f. ch' io avea proposto al primo titolo sarebbe eliminato il deficit che abbiamo in confronto all' anno passato. Seppure il primo importo non venne accolto, senza ritenere di compromettere il buon andamento degli ospitali, io proporrei che la spesa preventivata con 175.000 fior. sia portata a 170.000, convinto che risparmiando dove un pò più e dove un pò meno si potrebbero ottenere circa 9000 fior. coi quali il preaccennato deficit sparribbe. In questo senso fo concreta proposta.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o naslovu IX.?

Dr. Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Dr. Klaić imade rieč.

Dr. Klaić. Razjasniti mi je najprvo što se tiče nabave stvari za bolnice. Nabavu za bolnice čini obično, osobito što se tiče odjeće, upravitelj bolnice u dogovoru sa starešinicom milosrdnicâ, koja je takodjer štediša u dotičnom zavodu. Osobito kada se radi nabaviti rubenine, posteljine i sličnih stvari, ja mislim da boljeg sudije do istih ženskica nema; bolje one mogu te poslove prosuditi negoli prisjednici Zemaljskog Odbora, i zato Zemaljski Odbor podpuno tu stvar povjerava, kako sam rekao, upraviteljstvu u dogovoru sa starešinicom milosrdnica, i dokle se Zemaljski Odbor nebude osvjedočio, dok mu nebude faktima dokazano, da se on u tome vara, i da mu valja udariti drugim putem, vazda će on stazom ovom i putem ovim sliediti. Istina je što kaže častni zastupnik Dr. Bajamonti glede ponude nekog trgovca za nabavu strunje; ali Zemaljski Odbor nije to ni pogledao, pošto je uzalud gledati stvar u koju se nerazumi, nego je prepustio upravitelju, da on stvar rieši, a što je upravitelj učinio, to je Odbor odobrio, jer zna da je učinjeno duševno. Druga je što se odnosi na upravu naših bolnica, da se sve potrebite stvari koliko je god moguće nabavljaju u dotičnom mjestu. Prije se obično nabavljalo izvana; ali se nami činilo pravednije, da se svaki grad gdi su bolnice, i trgovci koji su u tom gradu okoriste, da oni mjesto stranaca dobiju, jur nam porez plaćaju. Dok se nabavljalo ravno iz Beča, iz Trsta, ili drugog velikog mjesta, ono čega nema u mjestu, možda bi se koja stotina fiorina prištedila; ali ta prištednja nije podnipošto od obće koristi. Dandanas nastojimo, da i sve pokućtvo nabavimo u dotičnom mjestu, eda se time dotični zanatlije okoriste; tako smo radili u Šibeniku, Zadru i tako sada činimo u Dubrovniku, i mislim da se nemamo pokajati, što smo tako postupali. Stvari su možda nešto poskuplje, ali je s druge strane bolja radja. Da smo dali to jednom poduzetniku, možda bi se koji fiorin prištedio; ali što bi se dogodilo? Dogodilo bi se, da bi taj poduzetnik dobio sam, dobio na radnicim, drvodjelcim, kovačim i tako dalje; a nami se činilo pravednije da se taj dobitak porazdieli na razne zanatlije. To sam i lani rekao, pa i ovoga puta opetujem, i zemaljski će Odbor i unapried tim sistemom postupati. Što se napose strunje tiče, koju je spomenuo častni zastupnik Dr. Bajamonti, kazat mi je: istina, bila je ponudjena vrst strunje po 75 novčića; a mi smo uzeli drugu, koja nije zapala po 1 fior. 20 nvč. kilogram, nego po 1 fior. 5 novč. i ovih dana naručili smo za hiljadu kilograma strunje od iste vrsti za bolnicu Dubrovačku; i to zato, jer ta vrst po 1 fior. 5 novč. izvrstna je vrst, koju su vještaci priznali izvrstnom i prosudili da je prama njezinoj vrsti sasvime nizke ciene. Ako je dakle skuplja, ali je mnogo bolja, i bolje odgovara svrsi, dulje će trajati; nije dakle trošak veći, nego je uprav štednja zemaljskoj zakladi. Častni Dr. Bajamonti predlaže nekakav u obće odbitak od troškova, jer govori, da bi se moglo prištediti. Ja upozorujem častnog Dra. Bajamonti-a na priloge dodane računima, gdje su navedeni potanko svi troškovi. Meni se čini, da bi on dužan bio kazati na kojoj da bi se stavci moglo prištediti; ali samo tako predložiti jedan odbitak, mislim da nije osnovano, nije ozbiljno. U upravi, kao što je ta uprava bolnička, gdje se upravlja sa četiri bolnice i jednim nahodištem, reći: vi nemožete dalje ići, morate se držati stanovite svote — to je nekako smiešno, pošto glavni faktor o kojem to zavisi jest broj bolestnika, koji u bolnice pristupa, a taj se broj neda predvidіti. Ako pristupi manje bolestnika, ako godina bude zdravija, biti će i troškovi manji; akoli stupi veći broj bolestnika, ako bude godina zla u pogledu zdravlja, biti će naravski i ti troškovi veći. Ovo što se u proračunu bilježi za ovu vrst troškova, to nije drugo, nego predvidjanje po izkustvu prošlih godina, koliko će se po prilici potrošiti, ali naravski da će pravi troškovi biti prema broju nemoćnika, koji se predviditi neda. Sve da bi se i primio predlog častnog zastupnika Dra. Bajamonta, i to nebi značilo ništa; ako bi se manja svota uvrstila, odtuda nesliedi, da bi se manje potrošilo, jer će se morati potrošiti onoliko, koliko bude potrebno. To se neradi kao o plaći kakva činovništva, koje danas ima godišnje plaće 2000 fior. pa da se predloži,

da mu se u buduće obali na 1500 fior., i tako se prištedi 500 fior. godišnjih.

Da umirim častnog zastupnika Dra. Bajamonta, upozorujem ga na izvješće Zemaljskog Odbora lani obielodanjeno, koje je popratilo neke članke zakona o upravi bolnicâ. U ovom su izvješću potanko naznačeni troškovi bolnicâ, koji su razdieljeni medju različite činbenike. Ondje je dokazano, koliki su troškovi, i kako je što poraslo, a ipak dnevna odredbina — koja je mjerilom, kako se u bolnicami troši — zadnjih godina sve ide nase, i nadam se, da će baš ove godine, u koju stupamo, još više poći nase i znatno. Od sada možemo predvidjeti, da ćemo poglavito u glavnim predmetim hrane, t. j. mesu, kruhu i vinu, budući su nizke ciene, imati pristednje u odredbinam godine 1888.

Častni je zastupnik Dr. Bajamonti pohvalio ipak upravu bolnicâ; a ja ću mu na to opaziti, da Zemaljski Odbor nastoji i pazi, da ide sve u najboljem redu; nu javno mi je kazati, da za upravu u javnim bolnicam najveća zasluga ide Milosrdnice. Od onda od kada su one došle u bolnice uprava napreduje u bolnicam u svakom pogledu, koli u njegovanju bolestnika toli u štednji; nije toga toliko bilo prije, jer Zemaljski Odbor nije mogao po sebi tomu doprieti. Ja vam preporučam, da primite ovu svotu, koja je predvidjena po kombinacijami, po srednjoj mjeri, po izkustvu što se je dosada trošilo; akoli se manje potroši — a to će se ukazati u konačnim računima — biti će korist zemaljskoj zakladi; akoli bude više nemoćnika više će se potrošiti, i morati će se podieliti naknadno odobrenje, kako je to podieljeno u konačnim računima prošlih godinâ.

Trigari. Domando la parola.

Predsjednik. Vitez Trigari imade rieč.

Trigari. Alla rubrica IX. partita 4. abbiamo una spesa di 46.000 fior. per la ruota. Questa è una spesa che riesce assai grave alla provincia ed io ho inteso dire in questa Camera anche altre volte che si deve cercare di eliminarla, come lo fu nelle altre provincie, poche eccettuate. L'eliminazione io ritengo anche una cosa morale; e se le altre provincie non possono sostenere tale spesa, non la possiamo neppur noi. Questa spesa poi sorpassa il preventivo. Abbiamo p. e. che nel 1885 ha ecceduto da 43 a 47000 fior. Dal 1886 al 1888 abbiamo preventivata una spesa maggiore. Di quanto sia stata ecceduta io non lo so. Era stata fatta una legge e presentata a questa Camera. Tutti erano d'accordo di divenire ad una diminuzione di spesa, perchè 46000 fior. sono un' esagerazione. Questo progetto fu rimandato alla Giunta perchè lo studî. D'allora sono passati due o tre anni almeno e non abbiamo ancor nulla. Io raccomando pertanto all' Eccelsa Giunta che questa legge sia portata quanto prima in discussione, con che otterremo non solo un risparmio non indifferente, ma con 46000 fior., che sono un discreto capitale, si potranno fare lavori di maggior utilità.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. Poche parole in risposta a quelle del Dr. Klaić e ciò non per vaghezza di confutare le cose da lui dette, ma per giustificare la mia cifra. L'onorevole Dr. Klaić ha detto che non si può precisare la cifra della spesa, nè quindi un importo pauschale da dettrarsi dal preventivo, perchè egli disse, verranno i bisogni — se questi saranno minori si avrà un risparmio, se maggiori si dovrà anche sorpassare il preventivo. Io condivido fino ad un certo punto le sue vedute, ma ricordo pure un detto di vecchia persona, che ormai scomparve dalla scena del mondo, e che quando si diceva *bisogna*, rispondeva: no, perchè si fa quello che si può. La provincia non è ricca, e quindi da oggetto ad oggetto, da mobile a mobile si può fare qualche differenza. Io di recente ho veduto il manicomio di Sebenico e, devo dirlo, mi sono compiaciuto. È un istituto che onora la provincia, e che lascia pure assai poco a desiderare. Ma mi ricorse al pensiero uno stato di cose che va preso certo in considerazione. Vidi dei pazzi nel più desolante stato morale e fisico non solo, ma era facile vedere dagli arnesi che indossavano, che

appartenevano alla più infelice delle classi sociali. Ne vidi altri sufficientemente bene vestiti, che appartenevano alla classe media e finalmente persone che non avendo mezzi per procurarsi una stanza separata, dovevano rimanere nella classe comune. L' eguaglianza dei diritti e dei doveri dinanzi alla legge è chiara, evidente, ma in faccia alla sventura non è la più plausibile; per cui io credo che nello stabilire alcuni riparti si potrebbe cercare un qualche risparmio; perchè ciò che sarebbe strettamente richiesto in un' ala, dove sono raccolti ammalati di condizione molto migliore, potrebbe altrove riuscire superfluo. Ho veduto la stessa cosa negli ospitali ordinarî, dove le persone di classe civile sono in minor numero, perchè hanno le famiglie che si prestano alla cura e la malattia non esige l' isolamento. In complesso dunque io credo che un qualche risparmio, o nelle suppellettili, o nei mobili, o negli accessorî ci potrebbe essere, per cui sto fermo nella cifra da me progettata di 170,000 fior. Certo che se questa non potesse bastare, nessuno legherebbe le mani alla Giunta per modo che non possa spendere di più, e precisamente quanto occorresse. — Nel plauso che ho fatto dell'istituto di Sebenico, ho però dovuto fare un rimarco che non esito di portare dinanzi a questa Camera. Nella costruzione dell' istituto di Sebenico si potevano risparmiare 30 a 35,000 fior., quando si fosse adottato un genere di costruzione diverso, genere che avrebbe forse corrisposto meglio dell' attuale. Questo sistema americano è bello, è simpatico, ma in pratica difficile e porta seco spese maggiori, che non si limitano solo alla prima spesa d' impianto, ma ad un dispendio annuo pel maggior personale che esige. Per cui io dico, c' è modo e modo a spendere e convinto che un qualche risparmio si può ottenere, sto fermo nella mia proposta.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o naslovu IX.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Izviestitelj financijalnog Odbora imade rieč.

Dr. Bulat. Ja ću samo jednu opaziti predlogu čast. zastupnika trgov. obrtn. komore Zadarske, koji bi sastojao u tom, da se od ove ukupne svote od 179.650 fior. na ovom naslovu briše svota od 9650 fior. Pošto ova ukupna svota odgovara posebnim svotam od svih pet točaka naslova IX., to je on imao učiniti predlog glede odbitka svote u svakoj pojedinoj točki, pa bi se tako i bilo stavilo na glasovanje; ali pošto on toga nije učinio, nemože se sada uvažiti njegov predlog glede odbitka ukupnoj svoti naslova, koja odgovara, kako sam reko, svim posebnim svotam na ono pet točaka naslova devetog.

Što se tiče nabava za bolnice, mislim da ćo visoki Sabor biti mnenja častnog izviestitelja Zemaljskog Odbora, da sinovi naše zemlje nemogu primiti ponude ljudi iz Beča, Trsa, ili drugog kojeg mjesta.

Što se napose tiče opazke nabavi strune, t. j. da je bila ponudjena za 75 nč. po kilogramu, a da ju je Odbor Zemaljski platio 1 fior. 20 nč., i na to mu je liepo odgovorio častni izviestitelj Zemaljskog Odbora, ma da se je tu gledalo na bolju vrst strunje, a nje na cienu manju za lošiju vrst i svrsi neodgovarajuću.

Častni zast. Trigari glede nahodišta iztakno je jedno važno pitanje. On kaže, da ima tomu dvie tri godine, radilo se o zakonskoj osnovi, po kojoj bi se imala ukinuti u Dalmaciji nahodišta, te preporuča, da se ova zakonska osnova što prije iznese na pretres. Mi smo zato poslali ovu zakonsku osnovu Zemaljskom Odboru, jer zadnji put, kada se je pretresala ovdje u sabornici, pojaviše se u ovom predmetu mnenja posve različita. Ja mislim, da i sada ona zakonska osnova, kako je bila tada izradjena, nebi u saboru zadobila većinu, stoga nebi preporučio da se po drugi put ta osnova iznese, i to tim manje jer kada bi se ukinula nahodišta, zemaljska bi zaklada bila manje obterećena, ali bi s druge strane mnogo više obterećene bile občine, na što se nebi nikako po mojemu mnenju pristati moglo. S ovih svih razloga molim, da se primi predlog financijalnog Odbora i dotično Zemaljskog Odbora.

Predsjednik. Ja ću najprvo staviti na glasovanje predlog zemaljskog Odbora, dotično Financijalnog Odbora, o naslovu IX, sa posebnimi točkami, onako kako je bilo pročitano, u ukupnoj svoti od 179.650 fior. U slučaju, da nebi ova svota primljena bila, staviti ću

na glasovanje onu manju svotu, predloženu po g. zastupniku D.ru Bajamontu.

Ona gospoda, koja primaju točku 1., 2., 3., 4., i 5.. naslova IX. „Bolnice“ u ukupnoj svoti od 179.650 fior., neka izvole ustati. — (*Većina*). — Naslov je ovaj IX sa ukupnom svotom primljen, i time pada predlog g. zast. D.ra Bajamonta.

Dr. Bajamonti. Ecco la ragione per cui insisteva anche prima che l'emenda deve andar prima a votazione. Adesso necessariamente ritiro la mia proposta. Gli emendamenti a mio credere devono avere la precedenza nella votazione. L'esito è lo stesso, ma io, dinanzi alla maggioranza già contraria, non posso sostenere una proposta.

Predsjednik. Ja sam prije stavio na glasovanje predlog Financijalnog Odbora, jer širji.

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. É morto ieri un cittadino di cui a tre ore si faranno l'esequie. Esso è padre di un egregio cittadino e doveva esser suocero di un membro di quest' Eccelsa Camera. Visto che l'argomento è quasi esaurito, io pregherei l'illustrissimo signor Presidente, onde onorare la memoria di quest' uomo, che sospenda l'odierna seduta.

Predsjednik. Pošto u pet minuti možemo sve svršiti, to neima razloga, da se sjednica odgadja. —

(*Bez razprave su primljeni naslovi X-XIV Potrebština, kao što i ukupna svota od fior. 451,491. Isto tako naslovi I-VIII. Pokrića i ukupna svota).*

Predsjednik. — Sada idemo na zaključke predložene po Financijalnom Odboru.

Dr. Bulat (*čita*).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko riečʼ? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju ove zaključke po Financijalnom Odboru predložene, kako su sada pročitani, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Ona Gospoda, koja primaju i u trećem čitanju proračun zemaljske zaklade za godinu 1888 onako, kako je bio glasovan i primljen u drugom čitanju, neka izvole ustati. (*Većina*). — Proračun zemaljske zaklade za godinu 1888, primljen je i u trećem čitanju. — Sjednica je zatvorena.

(*Svršetak sjednice u 2 sata 50 časova po podne*).

VII. Sjednica dneva 16 Prosinca 1887.

Sadržaj: Upit. — Odgovori. — Obca razprava zakonske osnove o ustanovljenju zemljišno — veresijskog Zavoda u Dalmaciji.

(Početak sjednice u 10 s. 35 č. pr. p.)

Predsjednik: **Vojnović knez Gjorgje.**

Tajnici: D.r **Srećko Karaman** i Dr. **Roko Mišetić.**

Vladini povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, namj. savj. **Manojlo Budisavljević.**

Predsjednik. Ima nas 30. — Broj je zakonit. — Sjednica je otvorena. — Molim g. Tajnika, da čita zapisnik posljednje saborske sjednice.

Dr. Mišetć (*čita*).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku? — Nitko. — Ona Gospoda, koja odobravaju zapisnik posljednje saborske sjednice, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Večina*). — Zapisnik je odobren.

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupniku D.ru Bakotiću dati ću rieč prije nego predjem na dnevni red.

Prije današnje sjednice primio sam jedan upit podpisan od gg. zastupnika: Kulišica, Bakotića, Simića i Štefanovića. — Molim prvo podpisanog častnog zastupnika Kulišića, da ga čita.

Kulišić (*čita*).

Upit

C. K. Vladi Njegovog Veličanstva.

U saborskoj sjednini 11 Decembra 1885, imao sam čast upitati C. K. Vladu: jeli njoj poznato da je mnogim vlastnicima tovarne životinje, koju je ck. Vlada iz Vrličke i Kninske Općine uzela pod kiriju za vrijeme okupacije Bosne i Hercegovine, neplaćena kirija, nekim nepovraćena životinja a gonjačim neizplaćene ili uzkraćene nadnice; a za tim, što je ck. Vlada učinila da se životinja povrati ili po ugovoru naknadi, a kirije i nadnice izplate.

Na taj upit, u Saborskoj sjednici 14 Decembra iste godine, gospodin Vladin Povjerenik odgovorio je: da su mal da ne svi vlastnici tovarne životinje iz Općina Knina i Vrlike već podmireni i za kiriju i za gubitak, za ostale da traju izvidjanja i da Namjestništvo nastojati će žurno, da se i to što skorije dovrši — a na posljedku: da stoji do svakog pojedinca, ako misli da nije podmiren, nek iznese molbu dobro obrazloženu, a da će Namjestništvo, kao i do onda, živo nastojati kod dotičnih vojničkih Vlasti, da se svačiji opravdani zahtjev i razlog uvaži.

Na temelju ove zadnje zadovoljajuće izjave, poznato je da su se neki vlastnici Općine Vrličke svojski postarali da prikupe dokaze na potvrdu svih zahtjeva. i da su dotične podkrjepljene tražbe, preko c. k. Poglavarstva Sinjskog upravljene bile Visokom Namjestništvu, ali da je ck. Poglavarstvo Sinjsko odma odbilo rečene tražbe izjavom „da se ne nahodi uoblašćeno prosliediti tražbu“ (!?)

Usljed nerazumljiva postupka ck. Poglavarstva, a na živu molbu oštećenih stramaka, Općina Vrlička, Dopisom 8 Maja t. g. B. 846, uputila je sve tražbe, neposredno, Visokome Namjestništvu, bez da je do sada ikakvo rješenje prispjelo.

U interesu oštećenih i na korist dobroga izgleda i oblakšânja teškog zadatka i ck. Vlade i Općina u budućim eventualnim jednakim prilikam, željeti je odveć da se preostalim tražbama jednom na kraj stane i trudi dotičnika po pravici naknadi.

Za to dužnost mi je upitati ck. Vladu Njegovog Veličanstva:

I. Kako i po čemu je moglo ck. Poglavarstvo Sinjsko odbiti tražbe, kad su ove preko istog, upravljene bile Visokom Namjestništvu, te ako je Poglavarstvo premašilo svoju oblast

i pomanjkalo jednoj naročitoj urodovnoj dužnosti, jeli Visoko Namjestništvo opomenulo istu podčinjenu Vlast?

II. Jeli i što je Visoka Vlada preduzela u pogled tražba njoj neposredno odpravljenih izvješćem 8 Maja t. g. B. 846. Upraviteljstva Općine Vrličke, a da se pravedne i trudno zaslužene preostale znatne svote, vlastnicim konja i gonjačim, unajmljenim za vrijeme okupacije Bosne i Hercegovine, što skorije pristojno namire?

U Zadru 16 Decembra 1887.

J. Kulišić — Simić — Stefanović — Dr. Bakotić — Bjelanović.

Predsjednik. Prelazi Vladinu povjereniku. — Ima rieč Vladin Povjerenik dvorski savjetnik plemić Pavić.

Vladin povjerenik Pavić. Ja ću imati čast odgovoriti na ovaj upit u jednoj od dojdućih sjednica.

Gli onorevoli signori deputati Giuseppe Messa e compagni, nella seduta dietale del 12 decembre 1887 interpellarono il governo:

1. Se gli consta che lungo la costa dalmata, anche in quei punti dove si trovano organi chiamati a tutelare la legge, viene pescato colla dinamite?

2. Quali misure abbia preso, e quali intende di prendere perchè cessi una volta l'abuso della dinamite per la pesca?

A tale interpellanza ho l'onore di rispondere quanto segue:

Tutti gli organi di pubblica sicurezza e specialmente quelli delle autorità marittime, nonchè la i. r. gendarmeria e la i. r. guardia di finanza, sono chiamati a sorvegliare l'esercizio della pesca, ed a denunziare alla competente autorità — che ora, a sensi del § 40 dell' ordinanza ministeriale 5 decembre 1884 B. L. I. N. 188, è l'autorità portuale — tutte le contravvenzioni di pesca e quindi anche quelle commesse mediante l'uso della dinamite.

Le autorità politiche non tralasciano i necessari provvedimenti a porre un argine a tale abuso tanto pericoloso e nocivo, ed oltre a ripetute anteriori disposizioni, anche nell'anno 1885 vennero dalla Luogotenenza incaricati i relativi Capitanati distrettuali di attivare con tutti i mezzi che stanno in loro potere, energiche misure di sorveglianza e repressione, atte a por fine all'uso della dinamite nella pesca. La Luogotenenza non mancherà anche in avvenire di rivolgere la propria particolare attenzione a questo importante argomento.

Častna gospoda zastupnici Kulišić i drugovi upravili su u saborskoj sjednici 13 tekućeg mjeseca sliedeći upit na vladu:

1. Jeli voljna c. k. Vlada odmah narediti putem brzojava c. k. Poglavarstvu Kninskom, neka primi tužbe seljana Vrhpoljskih Dokaza Joza, Bare Paška, Božić Franja i Barić Stipe, progonjenih i zlostavljenih nepravo i nezakonito od strane dvojice c. k. žandara Grahovskih i istragu pomnjivu povede?

2. Hoće li c. k. Vlada i za ovaj dogadjaj visoko prosvjedovati kod c. k. Vlade Sarajevske i izraditi pravedno zadovoljenje zlostavljenim tužiteljim, seljanim Vrhpolja Kninske občine?

O tom častim se ovo priobčiti.

Po brzojavnom izvješću zapitanu od c. k. Poglavarstva u Kninu bili su saslušani na zapisnik Vrhpoljski seljaci Dokaza Joso, Bare Paško, Barić Stipan i njihovi sinovi. — Iz dotičnih izjava razabire se, da je samo djete Marko Dokaza bilo tobože od jednoga bosanskog žandara prigodom zapljene jedne sjekire dvaput uzdrmano, i da ga je tobože jednom udario za vrat.

Po izvidu, što je učinio kotarski liječnik na ovome djetetu, proizlazi, da se neopaža na istome nikakva ozleda, ili kakovi drugi biljeg pretrpljenih udaraca.

Božić Franje i njegov sin, koji su u upitu za istu stvar spomenuti, nijesu se prikazali kotarskom Poglavarstvu da budu saslušani, premda su pozvani bili. — C. k. kotarsko Poglavarstvo u Kninu obratilo se je na kotarsku Vlast u Livno, da točnije opredijeli, kako se je gorirečena stvar dogodila; te Vlada neće doći na manje, netom joj prispije odnosni resultat, a da ne posreduje eventualno kod Zemaljske Vlade u Sarajevu za dalje pretresanje ove okolnosti.

Tvrdnja, da prije imenovani Vrhpoljanci nijesu bili primljeni sa svojom tužbom 1. de-

cembra t. g. podnešenom kod c. k. kotarskog Poglavarstva u Kninu, mora se popraviti tim, što su isti dobili sasvim koretni odgovor, t. j. da tužbe o tjelesnoj ozledi spadaju u nadležnost kotarskih Sudovâ, te da se ove nemogu pretresati kod kotarskog Poglavarstva.

Još se ima opaziti, da dosad nije bila prikazana nikakva tužba kod Kninskog kotarskog Suda, koja bi se odnašala na gorispomenuti dogadjaj.

All' interpellanza degli onorevoli signori deputati d.r Antonio Bajamonti e compagni, fatta nella seduta dietale 12 corrente mese, sulle cause che si frappongono al sollecito compimento del tronco ferroviario Siverić-Knin e sui provvedimenti che il governo intende di prendere onde scongiurare un altro ritardo, ho l'onore di rispondere, che gl' inattesi, sensibili e prolungati cedimenti degli argini nella zona paludosa del Kerka non consentirono che si progredisca nei lavori colla desiderata sollecitudine.

L'attuale stato dei lavori però ed i provvedimenti che si vanno ad adottare autorizzano a ritenere con sufficiente certezza che il tronco ferroviario Siverić-Knin potrà essere aperto in primavera del prossimo venturo anno 1888.

Predsjednik. Ima rieč g. zastuknik D.r Bakotić.

D.r Bakotić. Ja sam molio za rieč da stavim upit na gospodina Predsjednika. Ako dobro pamtim, u sjednici još 28. Novembra ove godine imao sam čast podnieti Visokom Saboru predlog o uvedenju izučavanja jezika i književnosti ruske u c. k. Realkani u Gimnazijami. Taj se predlog, kako propisuje § 24. našeg poslovnika, gosp. Predsjednik dao pročitati, pak je rekao, da će ga staviti na dnevni red u jednoj od dojdućih sjednica. I u istinu, na dnevnom redu četvrte sjednice dalmatinskog Sabora urečene na 12. t. mj. pod točkom 10. dolazilo je prvo čitanje toga moga predloga. Držane su sjednice na 13. i 14. t. mj., svakomu je od vas poznato te je i meni vrlo dobro, da kroz sve te sjednice tekle su duge razprave o prvih deset točaka dnevnoga reda četvrte sjednice našega Sabora, i nije se izcrpio dakle taj dnevni red dne 14. t. mj. Kada nije meni uručen bio dnevni red, kojim je urečena sedma sjednica našega Sabora za danas, ja sam mislio, da će doći na prvo mjesto prvo čitanje mojega predloga; ur nije moguće bilo, da to bude učinjeno pri zadnjoj sjednici, naravska je posljedica bila, da će doći kao najprva točka dnevnoga reda današnje sjednice. Nu ja opažam, da na prvoj točki današnjeg dnevnog reda dolazi: Drugo čitanje osnove zakona, kojom se ovlašćuje ustanovljenje Zemljišno-Veresijskog zavoda i odobravaju mu se pravila. — Meni je veoma milo, da ona zakonska osnova dolazi na dnevni red, i da se o njoj razpravlja; ali pošto ja mogu držati, da će ovo pretresivanje, ova razprava zakonske ove osnove na dulje trajati, i pošto s druge strane prvo čitanje mojega predloga nebi imalo zauzeti velikog vriemena, to sam ja, Visoki Sabore, ustao i uzeo rieč, da čujem, zašto gosp. Predsjednik nije mogao staviti na današnji dnevni red kao prvu točku prvo čitanje prije pomenutog mojeg predloga. Meni se sve nekako čini, da je čitanje ovoga mojega predloga, pošto se sve primiče i odmiče dotična razprava, kao nekakva vidna obmana. S toga uzroka imam čast upitati gosp. Predsjednika, s kojih uzroka on nije stavio kao prvu točku današnjeg dnevnog reda prvo čitanje prije pomenutog mojeg predloga o uvedenju izučavanja jezika i književnosti ruske u c. k. Realkami i Gimnazijami.

Predsjednik. Na upit zastupnika D.ra Bakotića, čast mi je sliedeće odgovoriti. U smislu §.a 35. Zemaljskog Reda ja sam ovlašćen odrediti, koji će se predmet i po kojemu redu razpravljati. To je moje nepobitno pravo. — Ja sam pa bio stavio na dnevni red šeste saborske sjednice i predlog čast. zastupnika D.ra Bakotića nadom, da će se izcrpiti dnevni red u onoj sjednici. Kako je Visokom Saboru poznato, trajala je ona sjednica do tri sata po podne, i pošto neki zastupnici koji su podpisali predlog zastupnik D.r Bakotića, došli su me moliti, da što prije završim sjednicu obzirom na sprovod, kojemu su želili prisustvovati, ja sam našao, da je opravdana njihova želja; te sam upotrebljavajuć moju vlast u tri sata poslie podne zatvorio sjednicu. Ako nisam danas stavio kao prvu točku dnevnoga reda predlog zastupnika D.ra Bakotića, to je moje

pravo. Kada sam ja dakle usljed svojeg prava sastavljao novi dnevni red, stavio sam na prvo mjesto dnevnoga reda ono, što mi se je svidilo najbolje. Ja mislim, i Visoki Sabor valjda će to priznati, da je Dalmaciji mnogo prešnije i koristnije pretresati osnivanje Zemljišno-Veresijskog zavoda, nego predlog čast. zastupnika D.ra Bakotića. S ovih sam razloga tako udesio dnevni red, kako je bolje i koristnije za nas; ali moram odbiti primjetbu častnog D.ra Bakotića, kao tobož da ja otežem stvar na način takav, da predlog nedodje na razpravu. — Taj je predlog, kako sam izjavio, kada je po čast. zastupniku D.ru Bakotiću predan bio, ustavan i već opetovano stavljen je na dnevni red, te se nadam, da će danas, ako nebude dugo trajala razprava o prvom predmetu, biti pretresan. — Iza ovih razjašnjenjâ prelazim na dnevni red.

D.r Bakotić. Pitam rieč za stvarni izpravak.

Predsjednik. Rieč imade g. zastupnik D.r Bakotić za stvarni izpravak.

D.r Bakotić. Ja mislim, da je to nehotice, ali svakako pogriešno, gosp. Predsjednik kazao, da je bio moj predlog na dnevnom redu šeste sjednice, jer je jur na dnevni red četvrte sjednice stavljen bio. S druge strane opažam, da ja nisam molio Predsjednika da odgodi šestu sjednicu. Ako je tko drugi to učinio, nije u moje ime to učinio, niti je bio od mene ovlašten.

Predsjednik. Istina je, da g. D.r Bakotić nije mene molio, da odgodim sjednicu ali to nisam ja niti rekao; nego sam iztaknuo da su me zamolili zato neki zastupnici koji podupiru njegov predlog. Opetujem, ja nijesam rekao, da me je zastupnik D.r Bakotić za to molio. *(D.r Bakotić: Čini mi se, da ste rekli)*. Molim, to nisam rekao. — Istina takodjer da je predlog D.ra Bakotića stavljen bio na dnevni red četvrte sjednice, i kako je svakomu poznato, bio je u sliedećim sjednicam nastavak dnevnoga reda iste sjednice, te se je imalo predpostaviti, i mogućno je bilo da bude raspravljen i predlog čast. zastupnika D.r Bakotića. Ako nije razpravljen bio to nije do mene. — Dajem rieč čast. zastupniku D.ru Klaiću, da čita izvješće Zemaljskog Odbora na Visoki Sabor.

Dr. Klaić. *(čita)*.

Br. 5298.

Visoki Sabore.

Časti se Zemaljski Odbor dostaviti tri Dopisa Njegove Preuzvišenosti Gospodina Namjestnika Kraljevine, kojim su mu bile priobćene Naredbe tuskoro izdane, i jur objelodanjene u zvaničnom listu zemaljskome od Visokih Ministarstva Nutrnjih posala, Pravosudja, Financija i Poljodjelstva, odnoseće se popunjenju Naredbe 20 Travnja 1872 o porabi jezika pri sudovim i Političkim Vlastima u Dalmaciji, o propisim u istome predmetu za činovnike podčinjene drugim dvama pomenutim Ministarstvima, i o uvjetim glede poznavanja jezika od strane istih činovnika da budu primljeni u javnu službu.

Doznao je paka Zemaljski Odbor iz pouzdana izvora da slične Naredbe ili su jur, ili će do skoro biti izdane i od Ministarstva Trgovine za činovnike i urede njemu podčinjene.

Priobćio je i četvrti Dopis Njegova Preuzvišenost Gospodin Namjestnik, kojim javlja da je Gosp. Ministar Pravasudja naredio da se priredi autentični prevod na hrvatski iliti srbski jezik:

a) Obćeg gradjanskog postupka, valjana za Dalmaciju, sa odnosnim Carskim poveljama, riešenjima, dvorskim Odlukama, itd. itd.

b) Sumarnog postupka.

c) II. knjige Napoleonskoga zakonika o pomorskom pravu, i političkog edikta 25 Travnja 1774 o Austrijskom trgovačkom brodarstvu, u koliko mienja neke odredbe navedene knjige Napoleonskog Zakonika.

Neka izvoli Visoki Sabor primiti na znanje ove odredbe kao djelomično riešenje zaključaka o uvedenju hrvatskog iliti srbskoga jezika u civilne Urede u Dalmaciji, primljena pri sjednici 20 Prosinca 1886.

Zadar, 15 Prosinca 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izvjestitelj
Klaić.

Uz to predlagam da se ovi spisi izruče Odboru pregledaoca rada Zemaljskog Odbora.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu g. zastupnika D.ra Klaića? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja pristaju na predlog da se ovi spisi izruče Odboru za pregledanje rada Odbora Zemaljskoga, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno. — Prelazim na dnevni red.

Prva točka dnevnoga reda glasi: Drugo čitanje osnove zakona, kojom se ovlaštuje ustanovljenje Zemljišno-Veresijskog Zavoda i odobravaju mu se pravila. — Izviestitelj pravničko-gospodarskog Odbora častni zastupnik D.r Ivčević, molim da čita izvješće.

D.r Ivčević *(čita)*:

Visoki Sabore!

Svojim izvješćem 13 listopada 1886 Br. 3086 i 26 kolovoza 1887 Br. 398 Zemaljski je Odbor jasno obrazložio korist zavedenja zemljišno-veresijskog Zavoda u pokrajini.

Tim obrazloženjem slaga se podpuno i pravničko-gospodarstveni Odbor, komu pri sjednici 28 studenoga t. g. bi izručena na pretresanje dotična osnova.

Koliko je naša pokrajina izostala drugim zemljam u razvitku kredita u obće, a osobito zemljišnog, o tomu ne treba na dugo razpravljati.

Dočim su se drugdje ustanovili različiti veresijski zavodi u pomoć toliko prometu, koliko zemljišnoj vlastitosti, Dalmacija, izuzam gdikoji zavod, što se je samo u zadnje doba zasnovalo, još je u primitivnom stanju.

Zavodâ, kojima da je zadaćom pripomoći zemljišnoj vlastitosti, nema, ter je ovoj mučno dobaviti novac, a kad ga dobavi, valja joj se višekrat podvrći takim kamatam, koje upropašćuju dužnika i prieče svaki napredak zemlje. Poznato je da ima, žalibože, kod nas cielih kotara gdje kamata satire zajmoprimaoce, a i u predielih i mjestih gdje dobit na zajmove nije surazmjerno visoka, ipak uz najsigurniju hipoteku svedje je još težka, prispodobili se sa dobiti uz koju zemljišna vlastitost može u drugih pokrajinah naše carevine postići u zajam potrebite joj glavnice. O polakšici pa da dužnik uzmogne malim godišnjim doprineskom utrnuti dug, nema ni govora, jer glavničari hoće da im se na jedan put povrati glavnica, te tako ne dopušćaju niti izplatu na malo obrokâ.

Mal da ne sve pokrajine zastupane na carevinskom Vieću oćutile su potrebu da utemelje veresijski Zavod zemljišni, a medju imi i one gdino su jur obstojali drugi veresijski zavodi. Pokrajinski zavodi u prilog zemljišnom vlastništvu ustanovljeni, najboljim su plodom urodili. Da se ne osvrćemo na daleko, dosta je napomenuti Istru, čije okolnosti dosta našim naliče. Sabor donje Austrije lanjskog zasjedanja glasovao je i on zakon o ustanovljenju zemljišnog veresijskog zavoda, premda u onoj pokrajini obstoje i djeluju veliki ipotekarni zavodi, kao na pr. ipotekarni odsjek Austro-Ugarske banke, Bodenkreditanstalt, toliko drugih banaka, i 46 štedionica, koje ulagaju glavnice i u zajmove na ipoteke, i premda zbog ovih razloga i obilujuć glavnica, mjera kamate nebiva velika.

Vrieme je dakle da se i u našoj pokrajini slični zavod zavede.

Ukupna svota ipotekarnog duga u Dalmaciji dopria je do znatne visine. Netom zavod stupi u život. veliki će dio dužnika nastojati da konvertira svoje dugove obraćajuć se Zavodu, a s ovim samim operacijam Zavod bi veliku korist učinio zemlji.

Plodovi uvedenja zavoda neće se naravno odmah oćutiti, jer će se on mal po malo razviti; ipak nadati se je da će u malo godina probitačan upliv imati na naše ekonomično stanje.

Zavodu nije zadaća da okoristi zemaljsku zakladu, već da ulagajuć kredit zemlje, pripomogne zemljišnoj vlastitosti u pokrajini. S toga će on davati zajmove uz bolje uvjete nego li zavodi, koji na to smjeraju, da svojim dioničarom pruže prigodu dobitka. Nego i ako zavod ne smjera na korist zem. zaklade, može ipak, budeli dobro upravljen i zauzmuli operacije odbitkovanja i predujmova neki obseg, pribaviti vremenom i koju korist istoj zakladi.

Pravničko-gospodarstveni Odbor mnije dakle da se ovi Zavod ima zavesti u pokrajini.

Pretresajući predloženu osnovu, Odbor prije svega postavio si je zadaćom da razvidi jesuli ustanove tako udešene da Zavodu stеku po-

vjerenje glavničara, i da uklone svaku štetu od zemaljske zaklade, koja jamči sa 50.000 fior. i sa cielim svojim imanjem za obveze Zavoda prama posjednikom obveznica; jer bez povjerenja glavničara Zavod nebi mogao razviti onu spasonosnu djelatnost, koja se od njega očekiva, a ako zemlja svojim kreditom rado ide u pomoć zemljišnome vlastništvu, nesmije se nikako dopustiti da ovo zauzimanje postane za poreznike uzrokom daljeg obterećivanja.

U ovom pogledu razmišljao je Odbor da slični Zavodi zavedeni u drugim pokrajinam ne samo da nisu štetovali zemaljskoj zakladi, nego su joj koristili; razmišljao je suviše da su, po primjeru naprednijih i iskusnijih naroda, ustanove zavoda tako sastavljene, da pri točnom izvršivanju sa strane Upraviteljstva, a dotično Zem. Odbora, nije se bojati da zemaljska zaklada bude izložena gubitku.

Razni propisi predloženih pravila na to smjeraju da se pri udieljenju zajmova postigne po mogućnosti najveća sigurnost. Izmedju ovih iztaknuti je propise u pogledu procienjivanja vriednote nepokretnine podvržene ipoteci, i razmjerju izmedju vriednote i zajma; u pogledu dokaza da je zajmoprositelj vlastnik iste; u pogledu uvjeta da se sgradje imaju osigurati proti pogibelji požara; da dotično družtvo nesmije, kad bi sgrada izgorila, platiti vlastniku bez privole Zavoda osiguranu svotu; da se zajmovi ne smiju udieliti na dobra uporavljena izključivo ili većim dielom na obrtničke svrhe, čija vriednota znatno spada kad prestane dotični obrt ili nazaduje. Iztaknuti je još propis da Zavod može odbiti prošnju zajma, pa i kad su bili podnešeni svi potraženi dokazi i posvjedočenja, jer i ako se zemljišna veresija poglavito naslanja na realno jamstvo, kô što je hipoteka, ipak osobni kredit ima tu svedjer veliku važnost, ter Zavod mora da ima pravo odbiti prošnju, i ako podkriepljena svim propisanim dokaznicami, kad se radi o nepouzdanoj osobi.

Iztaknuti je još pravo Zavoda da dade odpovjed dužniku u nekim naznačenim slučajevim *(§ 37)*, koji bi dokazali da dužnik nije valjan ili mogućan da ispuni svoje dužnosti, ili da se je smanjila vriednota založenog dobra.

Nego osim napomenutih propisa, pri osnovi sličnog Zavoda Zemaljski se je Odbor i na to obazrio, da kad bi se uporabili postojeći zakoni, Zavod, akoprem bi svoje pravo proti netočnom dužniku izvojštio, ipak bi mu to moglo mnogo dangube i troška stati, ter su u § 51 navedene povlastice i iznimke od postojećih zakona, koje bi Vlada državnim zakonom imala pribaviti Zavodu, eda ovaj što pospješnije i jeftinije uzmogne svoje pravo ostvariti.

Nadat se je da će Vlada udovoljiti želji Sabora, jer su te polakšice jur drugim sličnim zavodim udieljene, a ako ima izmedju pokrajina zastupanih na Carevinskome Vieću jedne gdino zemljišni veresijski zavod ekonomično stanje promaknuti može, to ti je bezdvojbeno Dalmacija. Na koncu, što se tiče providba smjerajućih na to da se zajam ne udieli nego uz najtvrdju sigurnost, biva ta da preko opredieljene svote Zavod nemože bez dozvole Zem. Odbora udieliti zajam, a da je Zavod pod nadzorom istoga Odbora, koji pri riešitbi nekih posala ima i s njim neposredno sudjelovati. Nego pravničko-gospodarstveni Odbor, u svrhu da udari još tvrdji temelj Zavodu i ukloni svaku pogibelj zemaljskoj zakladi, predlaže nekojih izpravaka i dopuna osnovi zemaljskog Odbora, koje je red ovdje napomenuti.

§ 35 ustanovljuje da ako se dadu u ipoteku *samo* sgrade, tad će se morat zahtjevat uslov da bude podnešena izjava Družtva za osiguravanje da neće biti izručena eventualna odšteta posjedniku bez privole Zemljišno-veresijskog Zavoda, i da se redovito prikaže namirnica izvršene izplate asikurativne nagrade.

Odbor predlaže da se izostavi rieč *samo*, jer kad nije sgrada po sebi, već uz inu nepokretninu podata u ipoteku, ona doprinaša vriednoti ukupne ipoteke, ter ima se zahtjevati da bude osigurana proti požaru i da se u slučaju požara Zavod uzmogne naknaditi odštetom, koju mora izplatiti dotično družtvo.

§ 37 povlašćuje Zavod da dade odpovjed dužniku čim bude bezuspješno opomenut i jedan cigli put, da podnese dokaz da su sgrade bile osigurane proti požaru.

To je dobro, ali nedostatno, jer, odkad je dužnik opomenut dok Zavod obavi sudbene korake za utjeranje svoje veresije, kuća može izgoriti, a nijeli asikuracija bila ponovljena, Zavod ostaje praznim rukami.

Da se ovoj pogibelji izbjegne, Pravničko-gospodarstveni Odbor predlaže zadnjoj stavci § 37 dodatak, po komu je Zavod ovlašten ponoviti o trošku dužnika osiguranje, čim je on bezuspješno bio opomenut da tu dužnost izvrši.

Predpomenutom §.u 37 osnove, koji se bavi odpovjedi duga rieč *zapljena* izmienjena je sa rieči *ovrha*, koja naznačuje točnije misao dotične ustanove, a pošto i neovršna sekvestracija založenog dobra može postati pogibeljnom za Zavod, to bi nadodana pod slovom *c* rieč *sekvestracija*.

Istome §.u nadodala se je pod slovo *d* nova stavka, u smislu da Zavod ima pravo tražiti povratak glavnice i kad bi se na imanje dužnika otvorio natječaj vjerovnikâ. Ovaj nadometak opravdava se po sebi.

K § 51, o polakšicam i povlasticam Zavoda, nadometnuta je pod slovom *k* nova stavka uzeta iz pravilâ austro-ugarske banke, preinačenih zakonom 21 svibnja 1887 Br. 51.

Koliko je nepovoljan za vjerovnike gradjanski postupnik, osobito u onom dielu koji se odnosi na dražbe i izručbu kupovine, poznato je svim pravnicim, a i posebnikom, koji su morali, pri utjerivanju svojih veresija, kušati djelatnost zakona i praksu sudova.

Da se u ovom pogledu iztakne samo jedna, opazit je da pošto bude obavljena dražba koje nepokretnine, ako je na istoj upisano više vjerovnika, hoće se dosta vremena dok vjerovnik dodje do svog novca, jer valja da svi vjerovnici i dužnik budu složni o razredu s kojim će se kupovina dieliti, ili da se to utanači pravomoćnom odsudom nadležnog Suda.

Kad bi vjerovnik svojom glavnicom dobio i dotičnu kamatu do dana izručbe, mogao bi mirno čekati dok se ova obavi; ali to nije tako.

Praksa vrhovnoga Suda u Beču nije izvjestna o tome dali se prvo upisanom vjerovniku pristoji pravo na kamatu svoje glavnice do dana izručbe, ili samo do dana dražbene prodaje. Dočim je razsuda 19 siečnja 1886 Br. 15.004 *(Centralblatt, svez. V god. 1886)* prihvatila prvo načelo, razsude 12 studenog 1867 Br. 10.154 (*Glaser Unger Walter Br. 2914*), 17 travnja 1884 Br. 1445 (*Gerichtszeitung Br. 61 g. 1884)*, i 29 prosinca 1885 Br. 13.910 (*Centralblalt, svez. V god. 1886)* prihvatile su nasuprot zadnje načelo, ter ako se pravda o prednosti veresije nerieši brzo, pošto kupovina leži neproduktivna kod Suda, postaje za vjerovnika očita šeta, koja reste u razmjerju njegove veresije.

Razmišljaj na štete, kojim bi ovo nepovoljno stanje sudbene prakse moglo izbžiti Zavod, potaknuo je Odbor da k § 51 natoda odredbe pod slovom *k*. Uslied ovih, kad bi bile primljene carevinskim zakonom, Zavod imao bi pravo putem dražbenih uvjeta zahtjevati da mu kupac plati neposredno svoju tražbinu, odbivši prije iznos za podmiru tražbina imajućih prednost i možebitnih predićućih tražbina hipotekarnih. Na dalje, usljed predložene nove točke, kad bi se kupovina nepokretnine položila kod Suda, imala bi se tražbina Zavoda likvidirati na temelju izvoda iz svojih knjiga i izručiti istome, odbivši prije iznos potrebit na pokriće tražbine privilegirane ili imajuće prednost.

Na koncu napomenut je da svedjer nadahnut željom bolje zajamčiti točno vršenje pravila, i s tim napredak Zavoda i zemaljsku zakladu, Odbor pronašao je obaliti od 3000 na 500 fior. svotu, preko koje zajam nemože biti udieljen bez privole Zemaljskog Odbora, ter dotično preinačiti §§ 43 i 61 osnove. Pošto se radi o zemaljskome Zavodu, mjere koje na to ciljaju da se, u koliko drugi obziri dopuštaju, razširi pri sklopljenju zajmova nadležnost stalnog Odbora pokrajinskog zastupstva, nemogu nego koristiti Zavodu i podignuti mu ugled.

U pogledu nekih pojedinih ustanova Odbor opaža što sliedi:

Najmanja svota koja po predloženim pravilim može biti uzajmljena jest od fior. 200.

Promotriv, da kad bi Zavod mogao doći u pomoć malim posjednicim, cilj njegova ustanovljenja bila bi bolje postignuta; promotriv da se ima staviti i najmanjim posjednicim na raspoloženje blagodati veresijskog Zavoda, to se predlaga Visokom Saboru da najmanji iznos zajma bude obaljen od 200 na 100 fior., i u ovome smislu preinačen je § 43.

U § 32, gdje no je govor o kamatam, koje je zajmoprimaoc dužan platiti Zavodu, ako ne izvrši na opredieljeno vrieme svoje dužnosti, bi izbrisana rieč *zatežne*, a takodjer i u § 33; jer usljed zakona 15 svibnja 1885 Br. 77 D. Z. zatežne kamate omjeravaju se su 5%, a našim ustanovam odredjene su u

razmjerju od 6%. Da je ostala rieč *zatežne* kamate, mogla se je pobuditi sumnja kao da je dotična ustanova u oprjeci sa predpomenutim zakonom, dočim izbrisujuć tu rieč, ostaje očevidno, da ako prem se radi o kamatam zateżnim, ipak njihova se visina osniva izključivo na propise pravila, i tim dobiva obilježja pogodjene kamate. jer se zajmoprimaoc podvrgava pravilim Zavoda.

Uspjehu Zavoda doprinašaju ona sredstva koja olakoćuju doticaj izmedju njega i zajmotražioca, a zadnjemu zaštedjuju trošaka.

Obzirom na to, Odbor u § 2, koji kaže da je Zavodu sjedište u Zadru, nadodao je da u svim sudbenim kotarim Dalmacije mogu biti ustanovljene Poslovnice, a da će se moći takodjer ustanoviti poslovnice za više kotara pod imenom „glavne Poslovnice". U savezu sa § 2.im nova stavka označuje u § 58.om nadležnost Poslovnica, ustanovljujuć da im je glavna svrha primati tražbe za zajmove, pregledati ih, zapitati slučajna popunjena i proslieditì ih Zavodu uz svoje mnenje. Promotriv pa važnost grada Splita, toliko u sebi, koliko radi svoje okolice i važnih pobližnjih kotara u pogledu zemljišne vlastitosti; promotriv da je Split središte nadobudna ekonomična pokreta, Odbor predlaže nadalje u § 2 da bude tu ustanovljena glavna Poslovnica, koja će se po razvitku posala s vremenom pretvoriti u Podružnicu.

Na koncu, k §.u 54 primljen je dodatak glede prisege upraviteljnih viećnika, a u § 58 glede iznimke istih i upravitelja u stvarim, u kojim su zanimani oni, ili osobe, u čijim pravdam nebi mogli biti nesumnjivi svjedoci.

Jednaka iznimka bi ustanovljena i za savjetujućeg pravnika.

Cilj je očevidni ovom propisu osigurati nepristranost čimbenika, koji imaju upravljuti Zavodom. Preinakâ je još učinjeno u §§.im 4, 5, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 22, 23, 25, 27, 28, 32, 33, 34, 35, 37, 39, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 55, 61, 63, 66. — Ove su preinake ponajviše štamparske ili stilistične naravi, a biti će iztaknute za pretresanja u Saboru.

A sada neostaje Pravničko-gospodarstvenome Odboru već preporučiti da Visoki Sabor izvoli primiti sliedeće zaključke:

1. Ustanovljuje se zemljišno-veresijski Zavod za Kraljevinu Dalmaciju;

2. Odobravaju se pridružena Pravila tog Zavoda, nalogom Zemaljskom Odboru, da postigne za ista previšnje odobrenje.

3. Ovlašćuje se Zemaljski Odbor da samostalno se dogovori sa C. K. Vladom glede kojekakvih promjena Pravilim, koje bi C. K. Vlada potrebitim našla, u koliko te promjene nebi u oprjeci bile sa glavnim načelim Pravilâ.

4. Nalaga se Zemaljskom Odboru da kod C. K. Vlade izvojšti Zavodu polakšice i iznimke od postojećih sudbenih zakona, uvrštene u Pravilim, ove zadnje putem državnog zakona.

5. Dan u koji će Veresijski Zavod započeti svoje djelovanje biti će opredieljen posebnim Saborskim zaključkom

Zadar, 14 Prosinca 1887.

Od Pravničko-Gospodarskog Odbora Saborskog

Predsjednik
Bulat

Izviestitelj
Dr. V. Ivčević.

Predsjednik. Obća je razprava otvorena. — Pitali tko rieč u obćoj razpravi?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Najprvo mi je izjaviti, Visoki Sabore, da sam ja u načelu zato, da se uvede i u našoj zemlji hipotekarno-kreditni zavod, i u pogledu takvog zavoda milo mi je, da mogu citirati jednog srbskog naučenjaka, profesora Vujića, a sadašnjega ministra financija u kraljevini Srbiji. On u svojoj razpravi o teoriji i praktiki novčanih banaka piše, da se kreditom širi i množi danas produktivna moć kapitala, pak kaže, da se organizovanjem kreditnih zavoda pruža danas i seljacima i zanatlijami i trgovcima uz jeftinu cienu potrebiti kapital na potrebitu cilj, i stoga da je kredit najvažniji činilac ekonomičkog napredka; jer mobiliše kapital, kojim se okorišćuju svi oni koji ga potrebuju, a to zavisi od načina

organizacije zavodâ i njihovih načelâ. Jednom riečju kaže, da je organizovanjem kredita organizovan i produkt, jer kredit demokratiše proizvod. Još samo tri rieči što kaže. On kaže, da je dandanas pitanje o organizovanju kredita najveći problem naučenjakâ ekonomije.

Pitanje je, Visoki Sabore, da li osnova, koja nam je predložena sa strane Zemaljskog Odbora i danas sa strane pravničko-gospodarskog Odbora, odgovara uslovima, na kojima se može najkoristnije ustanoviti kredit, kako kaže i onaj naučenjak, kojega sam malo prije citirao. Ja imam predpostaviti, da sam pošao jučer prije podne, već je bilo 11 uri, na Zemaljski Odbor, da bi pročitao slučajne izmjene i promjene, nadopunitbe, koje bi pravničko-gospodarski Odbor učinio bio na dotičnimi ustanovami pravilâ, koja su nam bila podnešena; nu na žalost nisam mogao još naći, da je to svršeno. Danas sam veoma pomnjivo slušao izvještaj, što je bio pročitan od gospodina Izviestitelja pravničko-gospodarskog Odbora, i po tome vidim, da se u nekimi stavkami imade zahvaliti poznatoj vještini pravničkoj gospodina Izviestitelja, ako su neke točke veoma dobro izpravljene bile u prvašnjim pravilim, koja su podnešena bila; nu sa svim tim mislim, Gospodo moja, da nije sve ono izpravljeno, što bi se imalo izpraviti. Što se tiče jeftinoće samoga kredita, mislim u istinu, da se vi nalazite u nekoj obmani, ako absolutno tako govorite. Vi kažete, i imate pravo, da je kredit veoma skup, za koji da se plaća 8, 10 i više po sto kamate; to imate podpuno pravo. Ja mislim, da se varate u tome, kada vi kažete u vašem izvješću od 13. Oktobra 1886. godine: „Ako bude moguće založnice prodavati „al pari“, da će zajmo-primaoc uz godišnju kamatu od 6.30% izplatiti učinjeni dug kroz 36 godina“. Ja mislim, da vi valja da računate kamate, pa godišnju odplatu za utrnuće duga, pa sijaset troškova, dok se dodje do realiziranja zajma. Kako stvar stoji, mislim, da će dotičnik žaliti, da ima zajam od strane zavoda, koji se ima ustanoviti, gledeć na sve ono, što ima da učini po propisima ovoga zavoda. Ima da sabere dokaze o vlastničtvu dotične nepokretnosti koju je ponudio vama na zalog, da mu date dotični iznos, koji će od vas moliti. To je njegov prvi trošak. Valja molbu da učini, valja da imade izvadak iz zemljišnih knjiga, valja mu potrošiti na biljege, poštarske pristojbe i t. d. Dobro, vi ćete mu odobriti zajam, ali on mora zatim da učini obveznicu, obveznicu valja da legalizira dotični bilježnik, i obveznica mora da bude uknjižena, pak mu valja da vam dokaže, da je uknjižba sliedila, izvadkom iz dotičnih zemljišnih knjiga. Niti to nije dosta. On mora da doprinaša i troškovima uprave ovoga zavoda. On mora, i to nalazim sa svime pravo, da plaća unapred kamate na zajam, kojega mu dajete. Imade još troškova, koje nisam spomenuo. Imade troškova od procjene, jer valja da dodju na lice mjesta i sudac i vještaci kao procienitelji, da nepokretnost, koja vam se na zajam nudi, prociene, a ti troškovi nisu šala. Pak najposlje imade troškova koje valja da plati, za izbrisanje duga iz zemljišnih knjiga na temelju kvitancije, koju ćete vi njemu izdati, da je podmirio dug. Kada vi sve ove stavke izračunate, doći ćete do većeg iznosa od 6.30% na godinu. Pošto dakle stvar tako stoji, to mislim, da bi dobro bilo, da vi to jasno i čisto kažete narodu, neka znade, ako hoće imati kredit, da neće biti taj kredit tako jeftin, kao što se tu misli na prvi mah. Misli gospodin Izviestitelj pravničko-gospodarskog Odbora, i u tome ima pravo, da će najveća blagodat ovoga zavoda u tome sastojati, što će dotični dužnik imati pravo, da svoj dug u nekoliko godina izplati, mjesto da ga mora u jedan mah izplatiti. To već misli, da je tako velika blagodat, ako i kamate budu iznašale nešto više nego vi predpostavljate, da neće narodu naškoditi, nego da bi mu to imalo koristiti. Ja mislim, da se vi nalazite, dotično naš Zemaljski Odbor, mislim da se nalazi u jednoj drugoj i velikoj obmani, kada kažete u prije pomenutom izvješću zemaljskoga Odbora od 13. oktobra 1886. godine: „Okolnost, da će zavod ovlašćen biti davati zajmova do fior. 200 — koristovati će i našem težačkom svietu, i doprinieti će da ga izbavi iz ruku lihvara, koji ga sada batale i prieče mu svaki ekonomički ravitak“. U pogledu ovom čuo sam od strane gosp. Izviestitelja pravničko-gospodarskoga Odbora, da je isti našao za nuždno i pravo da obali dugovni najmanji iznosak, koji se može pitati na 100 f. mjesto 200 f., kako je to bilo rečeno u štampanimi pravilima.

Da nije bio to pravničko-gospodarski Odbor predložio, ja bih bio s moje strane predložio, tim više, što imade založnicâ od 1000, 500 i 100 for. Nu, gospodo moja, to je rečeno mimogred u pogledu iznosa zajma. Da vidimo, hoćete li vi težačkom svietu ovime koristiti. Ako vi ove rieči: „težački sviet“ uzmete u onom smislu, u kojem se talijanski kaže: „coloni“, mislim, da mu nećete ni najmanje pomoći. Jer, gospodo moja, kada vi želite jednom vlastniku pomoći, vi tražite, da dug bude upisan, budi na zemlju budi na kuću, i da ta zemlja ili kuća, da ta dotična nepokretnina unešena bude u zemljišne knjige; a vi znate, kako su sastavljene zemljišne knjige, da težak nije nikada upisan kao vlastnik, nego stoji upisano kao teret na vlastničtvu, što je upisano na dotičnom listu zemljišne knjige; te s toga mislim, da je to obmana baš kada ste kazali, da ćete moći pomoći težačkom svietu. Ja mislim, gospodo, da našem težačkom svietu moglo bi se priskočiti u pomoć drugim načinom; jer ovim načinom nemožete pružiti pomoći ni težaku ni zanatliji ni nadničaru ni služinčadi, i koji najviše potrebuju, da imadu nekakav kredit. Ja mislim, da bi bila nužda, da nešto drugo o tome promislite; ne vi kao Odbor zemaljski, jer vi kao Odbor Zemaljski u tome ništa drugo nemožete, nego izreći svoje predloge i nastojati, da to bude od drugih organâ učinjeno. Mnijem, da bi skrajna doba bila, da se po gradovim i varošim naše Dalmacije uvedu jedan put štedionice; jer štedionice ne samo da promiču štednju naroda, nego su štedionice i zato, da se može uzajmiti novac svakomu onomu, koji ima kakvu stvar da vam dade. Stedionice bi služile za to, da se jedan put stane na kraj onoj nevolji, koja se kod nas dogadja, kada se nepokretnine prodavaju na javnoj ovršnoj dražbi, i tu je nevolju spomenuo gospodin Izviestitelj pravničko-gospodarskog Odbora. On vam je kazao, naime, da kupovina leži neproduktivna kod suda. Dogadja se kod nas u Dalmaciji, što se u drugimi zemljami nedogadja. U drugim zemljami dogadja se, da se oni novci, koji kod nas leže ne samo neproduktivni u sudbenimi polozima, nego na koji se i dotična taksa plaća kada se dignu, stavljaju u štedionicu, pak od štedionice imadu svoje kamate. Tako se novci nenalaze neproduktivni, nego vazda teku kamate, koje su ustanovljene od dotične štedionice. — Za mene je upravo čudo, da važan grad, kao što je Split, neima još občinske štedionice, jer je to po mojemu mnenju jedan od najprvih ekonomičkih napredaka jednoga mjesta. Meni je poznato, koliku korist donosi gradu Rieci občinska tamošnja štedionica. Vidio sam tamo sagradjene dvie velike sgrade, da bi ste se divili kako su sagradjene. A čijim su novcem sagradjene? Znajte, da su sagradjene s dobitcima štadionice Riečke, a mi žalibože neimamo niti občinske kuće. — To je rečeno u pogledu toga, da vi ovim zakonom, ovim zavodom, nećete ni najmanje pomoći težaku, upravo onomu jedinomu, koji žive od poboljšícâ na zemlji. — Vi kažete: mi smo uzeli propise, pravila, iz drugih zemalja, iz Moravske i Istre, koji imadu slične zavode, koji mi namjeravamo sada ustanoviti. Vi niste promislili, da Istra neživi u onih okolnostih poljodjelstva, u kojima mi u Dalmaciji živimo. To čudovište težačtva neobstoji nigdje u Austriji kako kod nas. U Istri nije težak kao što kod nas, nego je prosti nadničar, akoprem imade ugovor za više godina. Kod nas je drugačije. Kod nas težak mora da izloži obilatu glavnicu, dokle stane ploditi zemlja, a to je sa svime drugačije. — Danas nije pitanje, da se bavimo o težačkimi odnošajima u Dalmaciji, jer je to po mojemu mnenju jedno veliko pitanje, koje se nemože na jedan mah riešiti, i za riešenje kojega pitanja trebalo bi, da se učine takozvane enkete po svoj Dalmaciji, da se saslušaju vlastnici i težaci, i kada se prouči faktično stanje, onda neka se prosudi i vidi, je li moguće, nije li moguće, da se to pitanje rieši. O tome pitanju u ostalom za danas govoriti neću, i prelazim na drugo, što je rečeno u ovom predmetu, koji se sada ovdje razpravlja.

Izmedju svih ovih izpravaka, svih nadometaka, što sam mogao čuti, da nam kaže gosp. Izviestitelj pravničko-gospodarskog Odbora, što ih je učinio pravničko-gospodarski Odbor u preinaci pravila ovoga zavoda, izostaje jedna, i to po mojemu mnenju najvažnija stvar, koju sam čuo i pročitao u pravilim, o kojima ćemo mi sada razpravljati. Tu je, gospodo moja, u jednom §. kazano, da će ovaj zavod, koji se ima ustanoviti, biti vlastan odbiti dotičnika, koji pita

zajam, i sve u slučaju, da bi taj dotičnik najčistije dokaze imao, da on pruža zavodu naj sigurniji zalog. Ta ustanova, gospodo moja, čini mi se da bi mogla dovesti do toga, da mjesto da bude ovaj zavod zemljišno-vjeresijski, da bude kakov stranački zavod. Pak recimo, ako koji god pripada stranki, kojoj pripada Odbor Zemaljski, vi ćete mu dati zajam, a ako nepripada, vi ćete mu ga uzkratiti i kazati: Nedamo! Mislim, da je to ne samo nepravedno, nego da je to velika ekonomična pogrieška. Vi osnivate taj zavod, zašto? Zato, da svaki koji mu drago čovjek u Dalmaciji, koji dokaže, da daje dovoljno jamstva za iznos zajma, koji traži od vas, imade pravo zahtievati, da mu date zajam na kamate, dokle imate novaca; a nemate ni najmanje pravo, da odbijete dotičnika, premda je dokazao sve potrebštine, koje se iziskuju da date zajam. Ovaj zavod nije lični kredit. Ovo je jedan izključivo realni kredit, i tu nema razlike, po kojoj se komu daje zajam, kada je odgovoreno propisom pravilâ. Po mojemu mnenju mora da date zajam, a ne da odbijate Petra, Pavla, Jakova, zbog toga, da nebi pripadao vašoj stranki, recimo, što vam simpatičan nebi bio. — Meni je poznato, i svakom je poznato, da kada se radi o ličnom kreditu, dotična banka, koje bilo vrsti, imade pravo odbiti dotičnika i kazati: neću eskomptirati mjenicu, bez kazati zašto. Poznato je, da u velikoj Francuzkoj, bolje rekuć u Parizu, imadu banke svoje trgovačke policaje, koji poznadu sve i najmanje okolnosti trgovacâ u Parizu, pa kada se zabilježi kod kojega, da se neeskomptira mjenica, ona se neoskomptira pa bio on i sam Rothschild. Tu se radi o ličnom kreditu, o povjerenju, koje može osoba dati sa svojim vladanjem i položajem družtvenim itd. Ovdje se pako radi o realnom kreditu. Tu nemožete biti vlastni da kažete: Kao Petru, dati ću novaca, ali kao Pavlu, neću. To nije pravedno i protivi se ekonomiji. S toga ću ja, kada bude specijalna razprava, oprieti se takovim propisom ovoga vašega pravilnika. Ali, Gospodo moja, polazeć dalje našao sam jednu točku, koju sam si mogao zabilježiti, i to točku ob organizaciji vaše uprave. Meni se ta točka ni najmanje nedopada; jer kako ćete vi moći raditi ne posve velikom glavnicom, kada vi ovdje hoćete množinu svieta, da se nalazi u toj upravi? Vi hoćete ravnatelja, vi hoćete četiri člana nadgledača vi hoćete jednoga tajnika, pak se kaže nadalje, da će biti drugih službenikâ i sluga. Sve to sačinjava veliki broj svieta. Mislim, da kada vi osnivate ovakov jedan zavod, da se nemate ugledati u Vladu austrijansku, koja kada imade recimo potegnuti 100 for. potroši 400 for. To sam čitao u knjizi njemačko štampanoj, da se dogadja ovima dohodcima u Dalmaciji, te se troši 40 for. da se škodoje 50 for., tako i ovo. Ako stavimo množinu svieta na upravu zavoda, mislim, da će se ići sa svime pogriešnim putem. Mislim, Gospodo, kada biste vi imali jednog upravitelja kasira, pak vašeg tajnika, koji da je pravnik izučen i vriedan, pak biste imali dva člana koji bi nadzirali administraciju, pak bi imali jednog pisara, i imali jednog slugu, vi biste imali osoblja iz obilja za takav zavod. To vam mogu potvrditi i Gospoda koja sjede na vašoj strani, koliko osoblja obavlja posao u jednoj odvjetničkoj kancelariji. Tu je samo odvjetnik i pisar. Da tu radi kakav ured, da bi se recimo sada tu položili stolovi i sjedala, neznam bi li polovicu toga posla obavljali, što ga odvjetnička kancelarija obavlja. Budite praktični! I u tom slučaju čini mi se, da je glavna okolnost ta, da ne samo osobe, koje budu izabrate, budu veoma odlične osobe, nego da upravitelj kasir ili blagajnik mora da položi jamčevinu, da bude siegurnosti, i da toj siegurnosti odgovara jamčevina koju položi. Nema tomu godinu dana, što sam čitao, da jamčevina kod francuzkih bankâ iznaša 27 miljuna franaka. Vidite, kada oni mogu položiti jamčevinu koji su poznati ljudi, mora se i kod nas položiti. Ako li vi nebudete postupali na taj način poput bureau-a, nego upravo trgovački, mislim da možete doći do liepoga uspieha; ali ako vi budete postupali poput bureau-a, ja se malo nadam od takova vašega zavoda.

Imadu i prelazne ustanove, koje su učinjene u pravilima, i koje mi se čine, da neodgovaraju bitnim ustanovam, koje su sadržane u pravilima. Vi kažete n. pr., dokle nebudu uvedene zemljišne knjige u nekimi kotarima, da ćete vi davati zajam i onima, koji dokažu vlastnost njihovu. Mislim, da bi to za vaš zavod moglo biti opasno kad kada, te u tom slučaju, pošto nije vlastnost izviestna, vlast-

nost bi imala teret, ali to nebi bio hipotekarni teret na timi nepokretninami. Mislim, da bi dobro radili, kada bi izbrisali tu stavku, i ostavili da vaš zavod uzajmljuje na one nepokretnosti, koje su izključivo upisane u zemljišnimi knjigami. Tako ja neodobravam, da vi u nekakvoj magluštini osnujete taj zavod. Vi bi rada povjeriti taj posao vašemu tajniku sadašnjeg Zemaljskog Odbora. Nemislite koliki on posao na Odboru Zemaljskom ima? Vi bi rada povjeriti taj posao jedino samo članovima prisjednicima Odbora Zemaljskoga, nemisleć, kolike i kakve poslove oni imadu i obavljaju na Odboru Zemaljskom, te bi to bilo tako kao neka nuzgredica Odbora Zemaljskoga. Taj zavod nemora da to bude, nego mora točno opredieljeno biti, da se znade, da u djelokrugu svome mora da radi kao što svaki trgovački financijalni zavod, ni pošto kao nekakva nuzgredica Odbora Zemaljskoga, koji ima sa svime druge ciljeve u svojoj upravi i koji imade sa svime drugi način u svojoj upravi. U tom smislu ja sam mislio, da učinim predlog, da se iznovice povrate ova pravila pravničko-gospodarskomu Odboru zato, da one zadnje točke, oni zadnji paragrafi, koji se odnose na predloženu osnovu, budu drugačije štilizirani, dotično, da neke stvari budu sa svime promienjene. — Ja sam toga mnenja, da dokle vi sve čisto i bistro u vašoj pameti nemate, kako će biti osnovan, kako će biti u upravi uredjen taj zavod, da do tada neotvarate taj zavod. Ovo ja kažem sada Saboru Dalmatinskomu, a kazati ću kada bude otvoren ovaj zavod sve što sam sada rekao, ako slične ustanove ostanu, proti kojima ja sada govorim.

Čuo sam iz izvješća gosp. Izviestitelja pravničko — gospodarskog Odbora neku novu okolnost. Tu je kazano, da će biti s vremenom otvorene poslovnice kod svih sudbenih kotara. To je po mojemu mnenju dobro i veoma dobro, ako te poslovnice budu sa svime trgovački uredjene, i ako budu sa svime pravo ograničene u vlasti, koju budu imale te poslovnice. Nu nadalje se kaže, da bi se u Splitu imala ustanoviti glavna poslovnica a svremenom podružnica (*filiale*). Meni je mio veoma Split, i ovih dana, kada se ovdje razpravljalo o pripomoći za obrtničko — zanatlijsku školu, ondje ja sam za tu pripomoć najdragovoljnije glasovao i želio bih bio, da se je glasovala nešto veća pripomoć toj obrtničko — zanatlijskoj školi u Splitu; ali neznam, zbog kojih uzrokâ vi bi hjeli u pogledu zavoda, koji je zemaljski i čigovo bi sjedište u Zadru bilo, učiniti razliku izmedju Splita i Zadra? Žalim, da je i dan danas u Splitu u stvarima ekonomičnima strančarenje. Vi imate banku hrvatsku, i imate banku autonomnu. To je nevolja, i nadam se, da će se izliečiti ta nevolja; ali nemojte treću banku uvesti, koja bi mogla, kako mi se čini, svrham kakovim služiti, koje ja ni najmanje neodobravam, jer ja neželim, da Split imade na novo tako zvana gospodara. Neka se ravna kao svaka druga občina, neka ustanovi svoju štedionicu, i kao svaka druga občina neka čini sve, što u djelokrug občinskog samog kredita spada; ali nemogu razumieti da kada vi u Splitu postavljate veliku vašu poslovnicu, zašto kažete u Splitu glavnu poslovnicu? Neznam, zašto bi kazali glavnu poslovnicu u Splitu kada postavljate već veliku vašu poslovnicu? Valjda je to zbog nekakvog većeg tituluša vašoj većoj poslovnici u Splitu, a to je samo prazna fraza. Zašto ta razlika, kada nije bilo govoreno, da će biti veća poslovnica nego druga? Vi kažete, da bi s vremenom podružnicu otvorili. Vi ćete na taj način pomnožiti troškove uprave vašega zavoda, te će onda jadan dužnik plaćati morati postotne troškove više i valjda će se s vremenom učiniti, da zavod propadne, te zemlja da odgovara nekakvoj filiali u Splitu. Filiala pošto novaca ima, najmanji novčić računa, i što ostane, da bude zavodu kojega budete osnovati u našoj zemlji. Te kratke opazke imao sam da učinim u pogledu ove osnove. Ostavljam za sada, i pridržavam si kasnije, pri specijalnoj razpravi i pri čitanju dotičnih paragrafâ, moje opazke učiniti na neke druge odredbe, koje sam si sada zabilježio prigodom čitanja ovih pravilâ, koja ja bar onako, kako su sada štilizirana, nebi mogao razumieti. Kada bude dakle jedan po jedan paragraf čitan, pridržavam si, kako sam rekao, učiniti kasnije moje slučajne opazke.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u občoj razpravi?

Dr. Bulat. Pitam rieč.

Predsjednik. Rieč imade g. zast. Dr. Bulat.

Dr. Bulat. Ja ću glasovati za osnovu predloženu od pravničko — gospodarskog Odbora s onih istih razloga, koji su me naveli, da godine 1881 podnešem sličan predlog o ustanovljenju zemljišno — veresijskoga zavoda u Dalmaciji; a sada poslje šest godina još sam bolje uvjeren o koristi i može biti o potrebi ovog zavoda. O shodnosti ovoga zavoda izkustvo me je još čvršće uvjerilo, te tim više uzanj pristajem usljed lanjske razprave u Saboru i novog izvješća zemaljskoga Odbora, usljed ljetošnje razprave u Odboru o svim potankostim dotičnih pravilâ, napokon, usljed izvješća, tako vješto sastavljena od našeg častnog prijatelja D.ra Ivčevića. U obće neće nitko zaniekati, da zemljištno-veresijski zavodi nisu od velike koristi i da mogu igrati važnu ulogu u ekonomičkom razvitku svake zemlje. — Ja nisam u obće prijatelj dugova; nego koji put, bilo od potrebe bilo od nevolje, treba, da čovjek uzme novca na dug. Kad god je to od potrebe, jer se neima na razpoloženje glavnica da se zemlja poboljša, a kadgod je nevolja za seljaka, da dobije novaca na dug da pokrije potrebe u nestašici koje godine; ali ako su veliki dobitci, tada je propala obitelj, tada je propao čovjek, koji uzimlje novce na zajam.

Častni g. predgovornik rekao je, da se mi varamo, kada mislimo, da će naše kamate biti jeftinije nego one, koje se sada pobiraju u pokrajini. (*Dr. Bakotić: To nisam rekao.*) Molim, ja se popravljam. — Gosp. predgovornik rekao je samo, da neće biti toliko jeftinije, jer — mislim da je tako rekao — jer *velike troškove valja uzeti u obzir*, kada se proračuna koliki će dobitak platiti dotičnik. Na to mi je opaziti, da god. 1881, kada sam podnio visokom Saboru predlog za ustanovljenje ovakova zavoda, ja sam u obrazloženju mojega predloga rekao, što sliedi: „Kamata koju bi po osnovi plaćao zajmoprimaoc, jest od 5%, a uz to bi plaćao $^{30}/_{100}$ za troškove uprave i za reservu i 1% za izplaćivanje glavnice; tim plaćajući 6 $^{30}/_{100}$ na godinu, izplatio bi dug u 36 godinâ. Glavnica se može izplatiti i kroz kraći rok, a tad se surazmjerno obaljuje godišnji obrok izplaćivanja“. Nadostavio sam zatim: „Kad bi gubitak srednji bio od 6% na založnice, zajmoprimac platio bi 5:30 na 94 fiorina, a to odgovara 5:62%; njima pak na volju ustanoviti postotak na izplatu glavnice.“ Ja se pozivljem baš na ovo što sam iztaknuo god. 1881. da odgovorim na prigovore častnog zastupnika D.ra Bakotića. On kaže, da se neće „al pari“ eskomptirati založnice, kako je rečeno u izvješću zemaljskoga Odbora (*Dr. Bakotić: I to nisam rekao*).

Predsjednik. (*Zvoni*). Molim, da se ne razgovara.

Dr. Bulat. (*Nastavlja*). Izvješće kaže, da će se moći „al pari“ eskomptirati založnice. Ako sravnimo račun koji sam god. 1881. učinio, pokazati će se kamata od 5:62%, u slučaju kada bi se na založnicah i izgubilo 6%. Ali pošto sada Zemaljski Odbor dokažuje da založnice neće imati gubitka, onda ovo 6% moglo bi služiti za pokriće troškova o kojima je govorio častni Dr. Bakotić. Ja nisam mogao razabrati točno podatke o stanju hipotekarne veresije kod nas; ali po mojemu izkustvu i kako je svim odvjetnicim poznato, dobitci od glavnice u zajmovim sa ipotekom mienjaju od 7 do 12%. Ali pošto je to veliki dobitak i nesnosljiv, i pošto za podignuće poljodjelstva valja naći razmjerje iznedju dohodka zemlje i kamata glavnice, potrebno je, da se ustanovi jedan zavod, koji će odgovarati ovoj potrebi. Gospodo moja! Da bi koji privatnik ovamo došao sada, pa da bi rekao, da će ustanoviti družtvo, koje će odgovarati ovoj potrebi, mi bi ga s veseljem pozdravili, te bi ga poduprieli sa svima našim silam. Ali pošto nije moguće da privatno družtvo toliko glavnice smože, koliko je potrebno za ustanovljenje ovakog zavoda, stoga treba, da zemlja uzme na se taj zavod na temelju pravila, koja su bila prikazana od Zemaljskog Odbora.

Ovaj će zavod, kako sam iztaknuo i lani pri razpravi ove iste osnove, imati prigodu da dodje u pripomoć dužnicima sa tako zvanim konvertiranjem, a tim će već donieti veliku korist. Da dokažem kolika bi bila korist s ovoga gledišta, dopustite mi, Gospodo, da opet navedem neke podatke, koje sam lani ovdje iztaknuo — a sada je po svoj prilici isto. — U samom hipotekarnom uredu u Splitu upisano je bilo 9,000.000 (devet

miljuna) fior. duga, od kojih: 5.500.000 (pet miljuna i po) su 10%, a 3.500,000 (tri miljuna i po) su 8% dobiti godišnje, što dužnik jadan valja da plati, a uz to mu valja takodjer na svoje vrieme i glavnicu povratiti. Kada bi se učinilo konvertiranje ovih dugova, došlo bi se do posljedice, da bi se onaj dug od 5.500.000 (pet i po miljuna) na koje se plaća 10%, izplatio u 14 godina; dočim bi se onaj od 3.500.000 (tri i po miljuna), na koje se plaća 8%, izplatio u 19 i po godina, i to sve zajedno glavnica i dobitak. — I kad se nebi imalo druge koristi negoli samo ova, to bi se imala osnova o ustanovljenju zavoda svakako primiti podlogom specijalne razprave, u kojoj će se moći pretresati one potankosti, o kojim se je bavio častni predgovornik, kojemu ću ja tom prigodom i odgovoriti.

Stavimo slučaj, da nebi stvar išla kako se misli, a da bi dužnici konvertiranjem dugova plaćali dobitke bez amortiziranja, kao i do sada, što bi se dogodilo? Dogodilo bi se to, da bi se na 5.500,000 (pet i po miljuna) na koje se sada plaća 10%, imalo plaćati 5½%, a to bi iznašalo 180,000 fior. prištednje svake godine; dočim bi se kod onih 3.500.000 (tri i po miljuna) na koje se plaća 8%, imalo bi se plaćati 6½%, bilo prištednje svake godine od 87,500 fior., ukupno dakle 267,500 fior., te bi samo u okružju Splitskomu narod toliko manje dobitka plaćao, nego ga sada plaća. To bi bilo od velike ekonomičke koristi za našu pokrajinu, jer ovaj novac, što bi se uštedio dobitcima, mogao bi se uložiti u druge ekonomičke svrhe. Opaženo je bilo pri razpravi o proračunu, da se preveć plaća poreza u pokrajini. Premda je to bilo rečeno sa financijalnog gledišta, ipak na neki način prelazi u ekonomiju pokrajine. Ja velim, ako mi tražimo od naroda u ime prireza 221,000 fior. godišnjih, i ako mu dademo prigodu da može prištediti u samom okružju Splitskom 267,500 fior. za dobitke, a razmjerno u cieloj pokrajini do pol miljuna fior. na godinu, ova bi svota značila liepi darak u ekonomičnom pogledu i paralelizirala bi teret od 221,000 fios. što pokrajina plaća za prireze. Ta sama okolnost od sebe je već dostatna da dokaže, da bi osnovani Zavod ne samo bio koristan, već da bi i nuždan bio.

Kako sam već rekao, načelo našega Zavoda jest, da pokrajina uzme na se Zavod i da ga ustanovi sa glavnicom od 50,000 fior., sa pravom izdavanja založnica, koje nebi smjele premašiti iznos hipotekarnih veresija. Na ovaj način Zavod bi mogao s malom glavnicom raditi u velike, i na neki način bio bi sa izdanjem založnica mobiliziran zemljišni posjed, i njegova bi vriednosi bila tako rekuć podvostručena, jer bi funkcionirala na dva načina. To sam iztaknuo već god. 1881. u mojem predlogu, gdje sam rekao: „Na ovaj način s malom utemeljnom glavnicom, rad će se moći razvesti u veliko“. Izdanjem založnica na neki način pokrenuo bi se zemljišni posjed, i njegova vriednost funkcionirala velikom korišću gospodarstva u zemlji. A na ovo se oslanjam i danas.

Misli častni predgovornik, da bi moglo biti pogibelji za pokrajinu od ovog Zavoda, u tom, da bi naš Zavod kao mogao biti strančarski zavod, i stoga on bi htio da se briše onaj propis gdje je rečeno: „Ravnateljstvo je Zavoda uoblašćeno odbiti tražbu zajma bez da navede uzroke“. Ja mislim, da te pogibelji nema. Ovaj će Zavod biti ustanovljen od pokrajine; Zemaljski Sabor ima birati činovnike i imenovati upravne viećnike, i ima na sve nadzirati. Jednom riečju, dok narod bude slao u Sabor razborite i poštene ljude, koji će znati imovinom pokrajinskom vladati i nadzirati ju, te pogibelji neće biti.

Nešto se prigovara organizaciji inštituta; ali što je g. Bakotić naveo, dade se lasno popraviti; jer on kaže, da po našoj osnovi imali bi biti: jedan ravnatelj, jedan tajnik i četiri viećnika, dočim da bi dosta bilo: jedan kasir, jedan tajnik, dva viećnika i jedan pisar. Plaćeno dakle osoblje, kako on predlaže, bilo bi veće za jednog pisara, o kojem nije govora u našim pravilim. Dali bi viećnika bila četiri ili dva, to je mala razlika, jer viećnici po pravilim nebi imali drugo pravo, nego biti plaćeni za prisustvo na svakoj sjednici. Kad bi častni predgovornik predložio, da mjesto četiri viećnika budu dva, moguće je, da bi na to pristao pravničko-gospodarski Odbor. Kad bi on učinio takov predlog ja ću reći svoju rieč. Svakako ovaj javni Zavod utemeljen od pokrajine pruža više jamstva negoli svaki drugi privatni zavod, i može dati jeftinije novac; jer, kako je liepo iz-

taknuto u izvješću našeg častnog Dra. Ivčevića, Zavod neće misliti na to, da dade dividendu dioničarim, nego koristi narodu; i stoga, kada se pokriju troškovi, neće se misliti na dobitak, pa tako će moći dati jeftinije novac negoli ikoji drugi zavod.

Čini mi se, da je još s jedne strane koristno, da se uvede taj Zavod, i to radi toga, što svaki privatnik, svaki zavod, svaka moralna osoba, kada budu imali gdi da ulože novac, koji da bude po propisu zakona osjeguran, mjesto da traže komu dati novac, kupiti će založnice našega Zavoda a koje će iznositi dobitka od 5%. Time ćemo imati i drugu korist, da će domaći Zavod našim novcem u našoj pokrajini raditi, i neće biti moguće, da odtudjujemo sami sebe tudjim novcem. Prigodom razprave o učionskom proračunu bilo je izraženo u ovoj Kući sa strane častnog zastupnika Bulića, da mi hoćemo biti gospodari u našoj kući, ili drugima riečima, da hoćemo da budemo sebi svoji. To je dobro s političkog gledišta, ali je dobro i s ekonomičnog gledišta. Mi ćemo ustanovljenjem ovog Zavoda imati narodni Zavod, koji će raditi razpoloživim novcem naše pokrajine; Zavod, gdje će biti naš narodni jezik u upravi; Zavod, kojim će biti zatvorena vrata tudjinstvu, koje bi se moglo uvesti putem drugih inštituta ili filjalka u Dalmaciji, a to nebi podnipošto dobro i koristno za nas bilo. — Imati ćemo Zavod, gdje će se naši posjednici obraćati, a neće im biti od potrebe obraćati se u Beč, gdje se koji put neshvaća kako stvari u nas stoje. Kaže se, da neće biti koristan ovaj Zavod našim težacim; jer častni predgovornik misli, da ako se kao težaci smatraju oni, koji se talijanski zovu „coloni“, da neće biti moguće dati njima novacâ na zajam, jer da nisu njihova prava tako utanačena u zemljišnim knjigam, da bi se mogla dati u ipoteku po zakonu. *(Dr. Bakotić: Sigurno!)* Sam častni predgovornik Dr. Bakotić priznaje, da nije danas naša zadaća baviti se o težačkom pitanju. Ali ipak, kada je to iztaknuo, opaziti mi je, da po mojem mnenju i na težačka prava moći će se imati novca, jer je težačko pravo upisano upravo kao neka vrst realna prava, što se tiče poboljšica; ali ipak o tom nećemo pretresati, jer su u Dalmaciji odnošaji takovi, da što valja za Split, nevriedi za Zadar, a što vriedi za Zadar, nevriedi za Dubrovnik itd. Okolnosti su takove glede kmetskih odnošajâ, da nije danas umjestno upuštati se u potanku razpravu. Ovo će pitanje, od slučaja do slučaja, Upraviteljstvo i Zemaljski Odbor riešiti. — Mi nismo pozvani, da ga riešimo danas, nego valja da ga ostavimo netaknutim, jer pitanje stoji to, da li će se imati težačka prava od slučaja do slučaja ubrojiti u nepokretnine ili ne.

Nešto je bilo rečeno glede štedionicâ, glede poslovnicâ i glede Splita. Što se tiče štedionicâ, ja nemogu nego složiti se sa onim, što je rekao častni predgovornik Dr. Bakotić o koristi ovakovih zavoda. Ali kada on kaže, da bi bilo dobro, da se u Splitu jedna obćinska štedionica oživotvori, opaziti ću, da ima 4 do 5 godina — čini mi se od godine 1883. — da već obstoje poštarske štedionice, koje odgovaraju potrebam našega pučanstva. Mi imamo toliko drugih potreba, i za toliko drugih stvari imamo misliti, da je bolje netaknuti ovo pitanje, i neka oni, koji hoće štediti, podju na poštu, gdje je data prigoda za to dobro organiziranim poštarskim štedionicam. Što kaže, da su se sa štedioničkim dobitcima na Rieci veličanstvene sgrade sagradile, to nije točno. Štedionica Riečka sagradila je ove sgrade kao špekulaciju za osobiti interes. Imala je ovlast od občine Riečke, da može utjeravati sve dohodke, koji se utjeravaju od pazarâ i ribarnicâ za nekoliko godina; a zatim da občina ostane gospodaricom sgrada. Što je štedionica Riečka učinila, mogu i drugi kapitalisti učiniti. Riečka je štedionica učinila dobrih posala, i stoga je mogla učiniti i ovaj drugi posao: sagraditi sgrade za obću korist, primajuć za 90 godina sve dohodke ovih sgrada.

Što se tiče poslovnicâ i osobito glavne poslovnice, od kojih je predloženo, da bude jedna u Splitu, koja s vremenom da može postati i podružnicom, premda bi to spadalo na specijalnu razpravu, ipak ću opaziti častnom predgovorniku, da je točno naznačeno u §. 58., koja će biti svrha svih poslovnica. — Tim se nestvara kakov novi zavod, koji bi mogao služiti sredstvom agitacije. — Istina, u Splitu obstoje dva privatna družtva, jedno autonomaško, a drugo narodno; ali nemislim, da će osnovana poslovnica imati značaj narodni ili autonomni, nego će biti

ono, što Zemaljski Odbor, što Sabor, što pokrajina odredi. Poslovnica ništa drugo neće biti, nego ono što §. 58. kaže, i tu neima ništa, da bi moglo služiti u Splitu sredstvom agitacije.

Što se tiče prigovora, zašto će biti u Splitu ova glavna poslovnica a u Zadru ne, opaziti mi je na to, da je ova razlika zato, jer će biti u Zadru Ravnateljstvo, koje će stupati u odnošaje sa strankami. Ako Zemaljski Odbor bude pronašao, da se u svakom kotaru može ustanoviti jedna poslovnica, tad će se ustanoviti, a to će se učiniti s razloga, da bude lakše strankam prikazati se da pitaju zajam. Mjesto da se muči zajmoprimac k Ravnateljstvu, ide k poslovnici i pita što mu je potrebno znati, te će biti upućen, i neće imati troška toliko, koliko bi imao ako bi morao do Zadra doći, ili poći do kojeg bilježnika ili odvjetnika. — Glavna poslovnica ustanoviti će se za više kotara; a budući da je Split središte Dalmacije, i budući da je Split bliži 400,000 stanovnikâ nego li Zadar, ima biti glavna poslovnica u Splitu, obzirom na središni položaj onoga grada, kamo čeljad pristupa sa raznih kotara za vlastite svoje poslove, te će moći lahko bez daleka putovanja sklopiti zajmove sa zavodom i to osobno. Toj glavnoj poslovnici povjeriti će se nekoliko kotara, jedan, tri, četiri, prama potrebi. To nesmjera na ništa drugo, nego samo da našem narodu bude olahkoćeno, da se posluži ovim Zavodom. Sa navedenih razloga opet izjavljujem, da ću glasovati za osnovu, nesamo sa ekonomičkog, nego i sa političkog gledišta, i molim, da bude primljena podlogom specijalne razprave, obzirom na popravke, koji su predloženi od našeg pravničko-gospodarskog Odbora.

Predsjednik. Pita li još tko rieč u obćoj razpravi?

Dr. Bakotić. Pitam rieč za stvarni izpravak.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Dr. Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Samo ću, visoki Sabore, primjetiti malo rieči na ono, što je kazao častni predgovornik. — Ja sam izrično izjavio u početku mojega govora, da što se tiče samo načela zavoda, koji se ima osnovati, da smatram, da je dobro, i da na to pristajem. Ja na sve ono, što kaže častni predgovornik o načelu toga zavoda, da bi bio dobrobitan, nebi imao što reći, i mislim, da mu nije bilo potrebno mene osvjedočavati o nečemu, o čemu sam ja i prije bio osvjedočen. On je htio mene naći u nekom protuslovju, kada kaže, da bi po mojem mnenju, koje sam ja iztaknuo u pogledu organizacije ovoga zavoda, koji se ima ustanoviti, bilo osoblja više, nego li u istim pravilima. To nije istina. On je to pogriešno kazao (*Dr. Bulat: Možda ja nisam shvatio. — Predsjednik zvoni*). Bila bi više jedna osoba, nego je u predlogu, to ste vi kazali. Ja kažem gledom na §. 54. pravilâ, gdje se kaže, da će biti jedan plaćeni ravnatelj, da će biti četiri upraviteljna viećnika, kojima će se, kaže se, moći odmjeriti nagrada, a to će reći, da će i oni biti plaćeni; — ne mislite, da će mukte tko raditi na ovom svietu, i kako se u Americi svaki trud plaća, tako će se i u Dalmaciji svaki pošteni trud platiti. — Kaže se u istom paragrafu, da će biti jedan plaćeni tajnik, a dalje u §. 56. kaže se, da ostali činovnici i poslužitelji odvise od Ravnateljstva. Tu će biti činovnikâ i poslužiteljâ, jer se kaže u pluralu, dakle više nego jedan. U §. tom 56. kaže se dalje, da će Ravnateljstvo biti vlastno pozvati na svoje sjednice jednoga pravnika, da čuje njegovo dotično mnenje. Ovo sve sačinjava sedam (7) osoba, a stavite k ovima, izmedju onih ostalih što se navadja, bar tri (3) još, to ih je deset (10). Kada se kaže u pluralu, ja sam ih nabrojio osam (8). a možete nabrojiti po ovomu, kada se kaže u pluralu, samo tri više, pak ih je deset (10). Ja sam predložio: 1.) jednog ravnatelja blagajnika, 2.) jednog pravničkog tajnika, 3.) dva viećnika upravitelja, 4.) jednog pisara, i 5.) jednoga slugu. Ja sam dakle predložio četvoricu manje, a ne jednoga više.

Što se kaže, da će, visoki Sabore, zavod koji se ima osnovati, davati zajmove na težačka prava, to mislim, da je sa svime pogriešno mnenje častnoga predgovornika. Ako vi uzmete dotičnu ustanovu upitnog pravilnika, vi ćete viditi, da se nedaje zajam na kakvi teret upisan na dotičnoj nekretnini, nego jedino i izključivo na nekretnine, na kojih nema tereta; a težačka prava upisana su, u

koliko je meni poznato, kao stvarni teret. Častni predgovornik ostavio je to pitanje, te kaže, da će od slučaja do slučaja Zemaljski Odbor moći odlučiti, da li je moći dati kredit. Nu, gospodo, u ovakovimi poslovim neželim, da se radi od slučaja do slučaja. To može reći nekakav političar. Jedan ministar austrijanski kazao je jednom, da od slučaja do slučaja radi. Ovdje se ne radi o tome. Ovdje valja da imade malo mjesta i najmanjoj samovolji, i svaka samovolja valja da bude ograničena u najužje i najčistije granice. Ako se može dati, mora da bude jasno u pravilima, i ako se nemože dati, neka se nedaje, i to je jedina stvar, koja valja da čisto i bistro proizlazi iz samih pravilâ. Stoga oslanjajući se na dotične propise pravilâ došao sam do toga mnenja, koje sam malo prije iztaknuo, da po osnovi zavoda nije moguće pomisliti, da bî težačkom svietu kao takovom, negovorim od onih, koji kuće imadu, i kojim možete dati; nego kažem, težaku kao takovom, da vi ovim zavodom nemožete pružiti ni najmanju pomoć. Ja sam dotaknuo pitanje o št edionicami mimogred. Na to mi je častni predgovornik odvratio, da mi imamo poštarske štediouice, pa što bi trebalo obcinske štedionice. Ja mislim, da je to uvjerenje po mojemu mnienju veoma pogriešno, na koje odgovara najbolje izvješć e, koje smo mi danas čuli čitati od veoma uvaženog gospodina Izvjestitelja ovoga Odbora, o kojem je govor. On vam je naveo, da akoprem u Beču imade sijaset svake vrsti bankâ, imade još iz obilja štedionicâ. Mislite si, gospodo, da u Beču imade zaista poštarskih štedionicâ, i biti će ih ne malo u svakom od onih njihovih kotara, a kamo li da ih neće biti valjda u velikom Beču, koji je u toliko kotara razdieljen; ali osim toga imade i izobilja štedionicâ, što znači, kolika je velika potreba od tih kreditnih zavodâ, kao što su štedionice. Na ono što sam slučajno i kao primjer spomenuo o Riečkoj štedionici, odgovorio mi je častni predgovornik, koji je mislio na jedno, a ja na drugo. On je mislio na ribarnicu i pokrivene pazare, koji su na Rieci sagradjeni, na što ja nisam ni najmanje mislio, nego sam mislio na sgradu, gdje je bilo kazalište na Rieci, a sada u toj sgradi kao pregradju radi štedionica Riečka; pak sam mislio na onu drugu veličanstvenu sgradu, što je kod kuće gospodina Gorupa na istoj pijaci, takvu sgradu, koja je koštala dvi ili tri sto hiljada forinti. Od ovih sam sgradâ govorio, koje je štedionica Riečka sagradila svojim novcen, i nije zato upotrebila tudji novac; a na one pokrivene pazare i ribarnicu nisam ni najmanje mislio.

U pogledu poslovnicâ najposlje, rekao je gospodin predgovornik, da bi ja bio rekao: čemu glavna poslovnica u Splitu, a ne u Zadru? Meni je žao, da svaki put kada govorim, gospodin predgovornik ueshvaća što govorim, premda mislim, da dosta jasno govorim. Ja to nisam kazao. Ja znadem veoma dobro, da kada je sjedište zavoda u Zadru, da u ovakovom gradu, koji nije tako velik kao Beč ili Pariz, nije potrebna poslovnica, jer je ovdje sam zavod, direkcija zavoda, pak se ide tamo. Ja sam kazao, da nije nuždno, da se u Splitu jedna glavna poslovnica ustanovi, pošto i sami razlozi, koje je naveo častni predgovornik, obaraju predlog, da se u Splitu ustanovi glavna poslovnica; jer kaže, da će tu imati prigodu sviet onaj, koji neće da troši, da se obrati na odvjetnika i drugu osobu — da će imati priliku, da se obrati kroz glavnu poslovnicu na zavod u Zadru, koja će mu posredovati poradi zajma, i da je svakako Split središte od više kotara, te kao takov, da je sgodno, da se ustanovi glavna poslovnica. To nije tako. — Ako hoćete, da se narodu olakša, da nebude posrednikâ drugih, koji bi nanieli velike troškove, vama je dosta ustanoviti po jednu poslovnicu u svakom sudbenom kotaru. U tom smislu mnijem, da nije bio ni najmanje umjestan taj umetak, koji je učinio pravničko-gospodarski Odbor u pravilima, nego da bi se on bio imao ograditi na to samo, da u dojednom kotaru ustanovljene budu poslovnice, a da Split u tome bude izjednačen svim sudbenim kotarima.

Predsjednik. Pita li još tko rieč u obćoj razpravi?

Dr. Bajamonti. Demando la parola.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. Oppositore di questo progetto nell' anno decorso ed avendo proposto l' ordine del giorno che in sostanza venne anche accettato, perchè la discussione venne rimessa all'anno venturo, mi sento in debito di dire brevi parole. Combattere l' organizzazione del credito in massima, sarebbe pazzia da non esser compatita. Ma nel caso concreto, non posso tacerlo, le mie convinzioni mi trarrebbero a fare la stessa proposta, cioè a proporre l' ordine del giorno puro e semplice sul progetto di legge che ci sta dinanzi. Quattro sono i motivi che mi consiglierebbero questa proposta. Primieramente io credo che purtroppo la posizione fondiaria sia altamente pregiudicata da un grande errore commesso da voi nella discussione ed approvazione della legge tavolare. L' introduzione dei coloni nei libri fondiari, i quali seppure non figurano come assolutamente comproprietarî, come aventi un diritto su questi fondi, vengono posti nel foglio degli aggravî, ha, checchè possiate dire o credere, compromesso enormemente la posizione fondiaria. Voi avete dato un colpo massimo a questa fonte prima del benessere sociale e nel progetto stesso che oggi trattate, troverete le massime difficoltà. — Recenti giudicati della Suprema Corte di giustizia, che io ho veduto, stabiliscono che parti accessorie di un ente non possono essere vendute separatamente — ma non possono essere vendute separatamente neppur frazioni di questo ente. La legge del 10 Marzo, se non mi tradisce la memoria, dell' anno corrente, relativa alla procedura in affari di esecuzione, e, se non erro, il §. 3 esplica tale concetto: gli accessori dovranno essere esecutati insieme al fondo. Questa posizione così grave, difficile, dannosa per la provincia, la avete creata voi colla legge tavolare; mentre era facile trovare modo di sorpassare su queste difficoltà o fare un' articolo, una dichiarazione, che mettesse in chiaro quest' equivoco, questa posizione fra proprietario e colono, e non compromettesse la proprietà. Recentemente, di questi giorni, ho saputo di una domanda fatta ad uno dei principali istituti di credito a Vienna da una ditta che possiede nientemeno che 2000 jugeri di terreno — la più grande o una delle più grandi possessioni della provincia. Questa possessione non fu in grado di raccogliere sopra di sè neppure 10 a 15,000 f., perchè l'istituto di credito, quando vide la lunga serie di colôni nel foglio degli aggravî, disse: sono per lo meno creditori i quali hanno un diritto di priorità in nostro confronto, e quindi come volete che vi diamo un importo? — Potreste soggiungere forse, appunto perciò è tanto più necessario l' istituto di credito in Dalmazia, perchè noi conosciamo le condizioni locali e potremo essere in grado di valutarle. L' osservazione sarebbe speciosa se non sorgesse al pensiero l' idea che questo denaro non l' avete nella cassa. Se fossero denari giacenti e ne voleste disporre, benissimo! ma sappiamo come stia l' organizzazione del credito: voi stabilite una riserva di 50,000 f. per questo credito che arriverà forse a milioni. — Ma se, o signori, la condizione fondiaria può far obice all' argomento del credito e se i capitalisti fuori di qui non darebbero nessun importo fra le attuali condizioni, è possibile che gli stessi capitalisti non andranno in cerca delle lettere di pegno della Dalmazia, ma rifiuteranno il loro credito e cercheranno altrove impiego ai loro danari. Da questo lato per la difficoltà di trovar credito e per la posizione dello stato fondiario da voi compromesso, avrei creduto che l' istituto nelle attuali condizioni non sarebbe stato opportuno. — Il secondo motivo pel quale sarei rimasto nelle mie convinzioni, sono le apprensioni che eventualmente potessero derivare alla provincia e l'entità della spesa relativamente alla quale parlò con tanto senno l' onorevole Bakotić, le cui idee io condivido pienamente. La spesa che si va ad incontrare non è lieve. Precisamente il personale di servizio di cui avrete bisogno è per lo meno di 10 individui, e ciò calcolato moderatamente. L' onorario di questi, compresa la pigione, compresi alcuni accessorî, non potrà essere minore di 15 o 16,000 fiorini; ponete in cifra rotonda 15.000 fiorini. Come pensa di coprire tale spesa il vostro progetto? Esso fissa il 15% per semestre, ossia 30 soldi % all' anno per le spese......., quindi per avere l' importo di 3,000 fior. converrebbe fare un complesso di operazioni di 100,000 all' anno; per coprire di conseguenza l' intera spesa di 15,000 fiorini avreste bisogno di operazioni che dovrebbero salire a 5.000,000 — in 10 anni vi sarebbero di tal modo 5.000,000 di ipoteca; ed andando su

per la scala arrivereste ad un punto ove dovreste arrestarvi. L' importo che voi avete stabilito per la riserva è assai tenue, e non sarebbe sufficiente per soddisfare a tutte le eventualità che potrebbero sorgere dallo sviluppo degli affari. Se aveste avuto la previdenza di far venire dai Giudizî un prospetto delle esecuzioni di quest' ultimo ventennio, avreste veduto cose da far orrore. Possessi del valore di 60 a 70,000 fiorini furono venduti a 5 o 6000 fiorini. — possessi minori, per una dozzina di fiorini o poco più. Ciò, voi dite, va a vantaggio della nostra proposta, perchè quando ci sarà la possibilità di aver denaro, altri concorreranno a queste aste e si porrà così un freno all' ingordigia degli esecutori. — Non possiamo tacere che il prezzo, il valore del fondo dipende da molte circostanze che non possono esser prese in questo momento in saggia considerazione, ma che ne alterano grandemente il valore. Confrontiamo p. e. l' isola di Solta coll'isola di Lissa. Questa esporta un' infinità di vino, l'isola di Solta invece nella sua esportazione è di gran lunga inferiore. A Lissa ci sono abitanti vigorosi, attivi, laboriosi; a Solta non c' è popolazione sufficiente, e quella che vi è non ha per lo meno quel vigore, se non quella sobrietà e quell'operosità, che sarebbe necessario. Esecutate quindi terreni di buonissima qualità e pregevolissimi, e se non troverete braccia che li lavorino, il loro valore verrà ad essere ben poco. Anch'io mi associo all' obbiezione fattavi dall'onorevole Bakotić, che voi col vostro progetto possiate appoggiare e giovare alla classe agricola, cioè ai coloni. Colono, per ciò che riguarda la marina, non è nome ignobile. Dico questo in risposta ad un' osservazione fatta da parte destra. Il colono ha infisse sul fondo le sue migliorie. Le migliorie variano nel valore, nello sviluppo della loro essenza, e, visto che il credito è fatto per lungo tempo, non possono mantenersi per tutta la serie dei 30 o 35 anni allo stesso prezzo. Quindi le esecuzioni presenteranno ad ogni anno o almeno ad ogni qual tratto delle gravezze enormi alla provincia — perchè la provincia o dovrà farsi esecutrice e addivenire proprietaria dei fondi, la cui coltivazione non starebbe nei suoi interessi, o rivenderli a prezzi esorbitanti. E quindi, perciò che riguarda e la spesa e la sostanza delle operazioni, cioè i danni che dallo sviluppo del credito potrebbero derivare alla provincia, io sarei contrario al vostro progetto. — Il terzo motivo per cui si potrebbe fare a meno del vostro istituto, si è un argomento che per me si presenta quale l' ovo di Colombo. Noi quest' anno abbiamo dinanzi alla Dieta tre progetti di colossale importanza e tutti e tre nel campo finanziario. Abbiamo il credito fondiario di cui ci occupiamo oggi — l' istituto di credito per sorreggere miglioramenti agricoli, ed il progetto per la regolazione del Krka. Io non potrei far plauso a vedere che l' autorità provinciale, chiamata ad amministrare la Provincia e ad occuparsi dei suoi interessi morali e materiali, addivenga quasi una banca d' affari. Un eminente pubblicista, se non m' inganno il Cantù, dice che quello è il Governo migliore che governa meno; ed io dico che quando un' amministrazione può far senza di altre speciali amministrazioni ed ottenere gli stessi scopi, è assai meglio. Nel caso concreto, come dissi l'anno scorso, abbiamo diversi istituti di credito fondiario che, quando fosse regolata la posizione fondiaria, non esiterebbero a fare affari, anzi ciò starebbe nei loro piu vivi desiderî. Ma voi direte: i piccoli possidenti, anche se la provincia si fosse messa d' accordo con uno stabilimento, non ne avrebbero risentito alcun utile. Io credo invece che si sarebbero potuti allontanare tutti gli ostacoli. Fra tutti questi istituti di indole privata vi è uno che pei benefici che ritrae dallo Stato, deve cercare di venire incontro alle popolazioni, allo sviluppo degli interessi materiali — la banca austro-ungarica. Se aveste fatto ciò che ho potuto far io appoggiato da Alberti e Lapenna, l' istituzione cioè di una filiale a Spalato, perchè i primi passi, le prime trattative, furono iniziate da noi; se coll' influenza di cui possono valersi i deputati al Reichsrath vi foste presentati alla banca austro-ungarica ed aveste cercato di combinare — e la cosa era assai semplice — che alla filiale oggi attivata regolarmente a Spalato fosse unita una sezione di credito fondiario, con pochissima spesa, senza rischio e con maggior accontentamento generale avreste ottenuto l' organizzazione del credito fondiario. Quest' è un' osservazione che deve essere presa in seria considerazione — dacchè se, anzichè vagare per vie non sem-

pre corrette, vi foste messi sul serio proposito di ottener ciò dalla banca austro-ungarica, coll' appoggio del Governo sono certo vi sareste riusciti. — Il quarto motivo per cui starei nelle mie convinzioni si è — perdonatemi, ma il mio dovere e la lealtà del mio carattere mi impone illimitata schiettezza — che non m' inspirano fiducia le circostanze fra le quali sorte l' organizzazione del credito fondiario, nè gli uomini che sono chiamati a sorvegliare e diriggere le sorti dell' istituto. A prendere uno ad uno, ad entrare delicatamente nel campo della personalità, nei tre assessori della Giunta troviamo individui che possono avere il diritto alla stima, alla simpatia ed alla considerazione generale; ma nel loro complesso succede un fenomeno che in Dalmazia, la terra delle grandi eccezioni, non può stupire, ma che altrove richiamerebbe la più grande attenzione. Questi uomini che messi a parte ciascuno per sè e nelle sociali conversazioni vi manifestano idee plausibili, mitissime, come è che danno manifestazioni erronee, poco giuste, ispirate assai spesso a spirito di parte e da compromettere gli interessi della Provincia? Io getto lo sguardo in due campi: quello dello sviluppo della vita comunale, lasciate lo dica — almeno per quanto riguarda Spalato — non si ebbe mai il conforto in sede di ricorso di una decisione che possa soddisfare le giuste doglianze della popolazione. Questi ultimi tempi, per accennare ad un solo fatto e non annoiarvi, basterebbe la vituperevole questione della fontana per domandare come avvenga che uomini di mente, che si proclamano disposti a favorire la concordia, ben due volte sorgono a contendere la competenza giudiziar a? L' elemento che io temo sia la ragione di questo stato di cose, è l' intromissione di uomini che non dovrebbero avere azione nella Giunta. La Giunta si lascia influenzare per modo che le decisioni non sono le più giuste, e se rivolgiamo lo sguardo ad altri argomenti d' importanza, si riscontreranno orrori ed ingiustizie che non confortano gli onesti. Io ho ragione a temere che anche in questo campo, in cui ci va dell' avvenire della Provincia, non possa entrare poi la politica. Ed un fatto a cui accenna il vostro progetto e che fu combattuto con tanto sode ragioni dall' onorevole Bakotić si è la proposta di un'agenzia speciale a Spalato, colla prospettiva di elevarla a filiale. Se c' è una città che potrebbe aver meno bisogno di una agenzia, questa si è Spalato, che ha la banca austro-ungarica, la banca commerciale che non fa politica, la popolare ed una società di mutuo soccorso. So che la prima è di natura semplicemente commerciale, ma so che lo sviluppo del credito commerciale sorregge assai dappresso anche il credito fondiario. L' istituzione di agenzie e filiali sarebbe inutile, perchè le comunicazioni con Zara sono così facili e giornaliere, che il costituire agenzie e filiali non sarebbe che aumentare le spese, già gravissime; ed io credo invece che si dovrebbe cercare il modo di diminuirle. Ed anche in questa circostanza io credo che la Giunta o il Comitato abbiano ceduto a pressioni di persone non chiamate. — Espresse queste idee onde giustificare la mia condotta, non combatterò in massima l' istituto e non proporrò come l' anno decorso l' ordine del giorno; mi limiterò solo a seguire il corso della discussione articolata ed appoggiare tutte quelle emende che venissero proposte nell' intento di togliere le apprensioni ed i dubbî da me esternati.

D.r Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Klaić imade rieč.

D.r Klaić. Dužan sam na ime Zemaljskog Odbora odgovoriti na razne prigovore, koji su bili učinjeni osnovi po Zemaljskom Odboru predloženoj. Najbolji dokaz, da je ova osnova dobra i prama potrebam zemlje, to je slabost prigovarâ, što su do sada proti istoj iznešenih, od ljudi inače darovitih i učenih.

Prigovora se da je obmana pomisliti, da će se moći ostvariti ono, što je rečeno u lanjskom izvješću Zemaljskog Odbora; biva, da će zajmoprimaoc, koji dobiva novaca, uz godišnju kamatu od 6·30%, moć izplatiti učinjeni dug kroz 36 godina uz predpostavu, da bude moguće založnice prodavati „al pari“; pa se prigovora drugim troškom u biljege, legaliziranje, uknjižbu i. t. d. Pitam gosp. predgovornika, što danas zapada onoga koji novca traži? I nijeli mu potreba putovati do bilježnika, i preštedili drugih troškova, koje valja učiniti eda zajam kod Zavoda dobije,

nu mora 8, 9, ili 12% godišnje kamate plaćati. Ja sam uvjeren, da će se moći postignuti ono što je rečeno, sa 6·30%, i moći će se izplatiti učinjeni dug u 36 godina. Ako založnice izdamo, biti će moguće s vremenom dignuti iz osnove onaj postotak što je u osnovi stavljen, jer se vidi, da ciena novcu u obće pada, te je moguće da se u nedaleko vrieme izdadu založnice uz 4% kamate, kao što se dogodilo kod Moravskog hipotekarnog Zavoda. Ovaj prvi prigovor dakle nema nikakva temelja.

Drugi je prigovor, što se tiče slabe pomoći našim kmetovom. Tko pozna naš jezik, razumi da u izvješću nazovom težačkog svieta nisu naznačeni „coloni", nego oni, koji zemlju teže, koji se bave obradbom zemlje, jednom riečju oni koji se obćenitom riečju reku poljodjelci. Nije bilo moguće, da se osnova pobrine za manjinu, nego je morala pobrinuti se za većinu. Pravi kmetovi ili ti vam „coloni" u nas su u velikoj manjini, dočim je poljodjelaca posjednika, koji uredjuju svoju zemlju, velika većina. Ti „coloni" nepostoje nego pri moru oko većih gradova, gdje su prije bila *municipija*. Po otocima, i po najvećoj prostoriji naše pokrajine, nema tih „coloni". U zadnje doba stvorilo ih se je nekoliko u blizini oko varošâ; postali su usljed kamatâ, kamatnici su ogulili narod, oteli njim zemlju, pa da živu, morali su raditi kao „coloni" onima, koji su ih ogulili. Tih je malo, dočim je velika većina poljodjelaca posjednika u Dalmaciji; za te je namienjen ovaj zavod, namienjen da im pomože uz lagani teret, da ih izbavi od lihvarske kamate, te rak-rane, osobito Zagorskih naših krajeva. (*Odobravanje*). Ja nisam toliko naivan, i nenalazim se u obmani, da će s ovim zavodom nestati kamate. Kamata je kano kužna bolest, hvata se ondje, gdje narod neuredno živi, gdje se nečuva. Ovo su obćeniti uzroci, koje valja dignuti, ako se hoće, da se kužna bolest, kada se uvukla, jednom ukloni. Liečenje i druga nastojanja doprinašaju donekle tomu, ali ih lasno izkoreniti neće. Tako ti vam je i sa kamatom. Kad se narod prosvjetli, kad postane radin, štedljiv, manit će ga se kamata i nije pogibi, da ga kamatnici oglodjaju. U zemlji su kamate termometar izobraženja i načina življenja naroda. Gledajte u južnoj Dalmaciji, gledajte po otočim i povećim mjestim pri moru; vidit ćete da tu nema kamatnika, akoli ga i ima gdjegod, žive u zakutku, i narod ga se krsti. Naravski, u gornjim stranam zemlje, gdje je narod neuk, tu žive kamatnik o krvi naroda; uznapredujeli i onamo narod, nestati će i onamo kamatnika; a svakako mislim, da se neće kamata širiti ondje gdje je narod napredan, a da uznapreduje i ovaj će zavod dopriníti, donoseć koristi težačkoj ruci, koja zemlju posjeduje i obradjuje.

Rečeno je takodje, da ona ustanova, po kojoj može Zavod odbiti moliteljа zajma bez da mu dade razloga, nije pravedna, i mal da se nije reklo da je nemoralna. Naprotiv ja držim, da je to baš glavni uvjet obstanku i napredku Zavoda, da vriedi više neg svi ostali zakonski propisi. Kada bi se ona odredba iz pravilâ odbacila, ja bi prvi proti pravilim glasovao. Istina je, da realni kredit počiva na realnim pravilim; ali kredit ostaje vazda kredit, koji dolazi od glagolja „credere", vjerovati. Vjere nema niti u kuću niti u zemlju, nego u osobu. (*Tako je!*) Može biti osoba najbogatija, može biti osoba koja razpolaže s velikimi novci i dobri, ali kada poštena nije, neću mu pozajmiti niti 10 for., jer nisam sieguran, da će mi povratiti. Ako se takva osoba prikaže Zavodu, neka najljepšu hipoteku ponudi, ali se zna, da je čeljade od prevare, neće joj se zajam dati, a nesmje joj se reći čisto zašto se ne daje. Tuskoro bi glasovan sličan zakon za doljnju Austriju u Beču, pa u tim pravilim imade ista odredba, da Zavod može, bez da se kaže razloga, odbiti prošnju zajma. Odbijam sa svom snagom onaj prigovor, kao da je tu nešto stranačkoga, kao da će Zavod jednoj stranki služiti, a neće drugoj. Takova misao, nije nipošto vladala kod zemaljskog Odbora, kada je ovu osnovu Saboru predložio.

Častni Dr. Bajamonti naveo je iste uzroke, kao i lani, samo što je posljedice izveo druge. Lani je predložio dnevni red dočim ove godine govori, da će glasovati za posebnu razpravu, i da će učestvovati toj razpravi. Ja mu se radujem njegovoj promjeni, jur je promjenuo na bolje. Od četiri prigovora, koje je naveo prvi mu je: da bi mi zemljišni posjed prejudicirali, kada bi glasovali zakon o zemljišnimi knjigami. Mogao bi mu i na to nešto odgovoriti, jer radim u pravničkimi

poslovi, akoprem nisam pravnik, ipak to ostavljam častnim svojim drugovom pravnicima i g. Izviestitelju Dru. Ivčeviću napose, koji će to bolje izpraviti nego ja. Ja ću na drugi prigovor preći, na ono što se plaši škode i troška, što bi zemlji nanio ovaj Zavod, kada bi propao, t. j. kada bi hrdjave poslove učinio. Ali potankosti u pravilim, kako su sastavljena i predložena po pravničko-gospodarskom Odboru, idu tamo baš, da zemlju sačuvaju od te škode; smjeraju da bi se postupalo tako obzirno i tako pametno, a da se zemlja neizloži toj škodi. Stalan sam, da ne samo mi, nego da će i naši nasliednici pri Zemaljskom Odboru, koji bili da bili, imati svi pred očima vazda interese toga zavoda, paziti će novac od zavoda, kao novac od poreznikâ porezom pobran. Svak će svetom dužnosti smatrati, pazit da se ti novci pogibelji ne izvrgnu.

Gospodo moja! Hoće li Zavod uspieti, neće li uspieti, to je pitanje, koje će budućnost dokazati. Svakako je dužnost naša bila, ovaj pokus učiniti. Uspieti će pako, ako narod pokaže točnosti, poštenja, savjesti, da se okoristi blagodati, koju Zavod pruža. Ako bi se počelo s prevarom, netočnošću, mora Zavod odmah u početku stroge mjere poprimiti, eda se odmah svaka pogibelj škode ukloni. Taj Zavod neće donieti velikih troškova zemlji. Kad Zavod djelovanje svoje započme, i da svaku ubilježi, kupiti će nekoliko knjigâ, n. pr. upisnike dužnikâ, dnevnike i t. d. Onaj gospodin predgovornik, koji prigovara osoblju, čini mi se, da je upao u protuslovje; jer s jedne prigovara da je preveć osoblja, a s druge neće da taj posao obavlja osoblje Zemaljskog Odbora; te bi htio uvesti odmah sve one ljude što su navedeni u pravilim — ravnatelja, dva viećnika, tajnika, pisara i slugu — na koje valja trošiti. S jedne strane dakle predlaže neko prividno umanjenje osoblja radi štednje, dočim s druge hoće da se odmah s početka na predloženo po njemu osoblje troši. To nije drugo, nego samo težnja da prigovara pravilima. Radi štednje u početku nebi se nabavljalo nikakva činovnika, nego najviše jedan koji će knjige držati — *tenitore dei libri* — i Zavod bi poslovao u istoj kući gdje je i Zemaljski Odbor. Kada se Zavod razvije i učini posala, kako je g. Dr. Bajamonti napomenuo, na miljune forinti, naravska stvar, da će se moći tada namjestiti i činovnici; ali iz početka hoditi će to polahko i bez troška. Gledajmo u Istriji, gdje je Zavod došao do toga, da čini posla od dva miljuna fiorina, a ipak ostao je pri prvoj uredbi, te poslove obavlja osoblje Zemaljskog Odbora; tajnik je od Zemaljskog Odbora, blagajnik od Zemaljskog Odbora, računovodstvo od Zemaljskog Odbora; i neimadu iz vana nego jednog ciglog mladića, koji drži knjige, tako zvane „scrittura doppia“. Tako bi sve i kod nas bilo, dok bi posla i do dva miljuna učinili, pa bi se moglo reći, da Zavod dobro idje.

Nadalje g. Dr. Bajamonti prigovara: što je potrebit ovaj Zavod? da bi se mogla učiniti filiala kakvog velikog zavoda austro-ugarske banke. — To je sasvim protivno našem shvaćanju stvari. Kada bi to imalo biti, ja bih s mojim glasom upro da pravila nedodju na glasovanje; baš zato, što neću u našoj zemlji tudjih zavodâ, nego hoću da bude zemaljski zavod, da se zemaljskim novcem pomaže onomu, komu je potreba vjeresije. (*Dobro!*) Tudje glavničare zvati u zemlju, znači prodavati zemlju tudjincu na milost i nemilost (*Burno odobravanje*), prodavati narod čifutskim glavničarom. (*Burno odobravanje*). Mi imali godine 1883. zajam učiniti za gradnju bolnice; nismo se usudili pozvati se na kredit zemlje, nije bila stvar lahka četvrt milijuna fiorina naći u zemlji; počeli smo moljakati, zvali smo u pomoć ministra financijâ, i zemlji je dozvoljen bio zajam *al pari*, i to se je velika blagodat činila. Ali kada je pošlo za rukom dokopati se obveznicâ od zavoda, i postići da vjerovnici budu sami Dalmatinci, to je bio za me dan, kojega sam se oćutio tako veselim, kako malo kada u mom životu. Nedugovati tudjoj banki, špekulantim, što je to, mogu samo oni znati, koji u njihove pandže dodju; znati da su obveznice u našim rukama, gledati da nije potreba tražiti tudji novac, to rodoljuba mora da obraduje. (*Odobravanje*).

G. Dr. Bajamonti rekao je, da je neki imućni vlastnik iz Dalmacije tražio u Beču zajam, jamstvom na svojem imanju, i da mu ga nisu dali. — To je bio samo pretekst; nehtili dati. Zašto su druge osobe iz Dalmacije tražile zajam od „Boden-Credita“, pa dobile ga? Toj i toj osobi nisu htjeli dati, premda su svi

spisi bili u redu; ali njim je pofalilo nešto, što sačinjava kredit.

Na svrhi je rekao Dr. Bajamonti, da on u nas nema povjerenja. — Ja sam mu lani rekao pa i ovoga mu puta ponavljam: ako on u nas nema povjerenja, ni mi ga unj nemamo; u tom smo smireni. On kaže, da je Zemaljski Odbor odlukâ izdao, koje su nepravedne i protivne interesom naroda. Naravska stvar, kada sudac sudi, nemože obim parbacim pravo dati, a tko pravdu izgubi, viče na sudca: hajduk, učinio mi je nepravedno! Tako je i sa odlukami Odborovim; tu dvojica traže pravo, a nemože se obadvojici jednako pravo učinit. Nu gospodin Dr. Bajamonti grieši, kada misli, da što njemu nije pravo, što nije po njegovu interesu, da je odmah nepravedno, i u obće protivno interesom naroda. To nije tako! Jur je napomenuo neko pitanje tobožnje *monumentalne fontane* u Splitu, pa je nazvao *„vituperevole“* shvaćanje Odbora u tom pitanju, — ja ću mu na to kazati, da mi na Odboru nikako ne možemo shvatiti ono kao pitanje gradjanskoga suda. Kada se radi o čezmi na obćinskoj obali, to nemože da bude pitanje gradjanskog sudca, ja to nemogu shvatiti niti ću shvatiti. Da sam ja na njegovu mjestu, ja bih bio tražio za tu gradnju dozvolu, pa bih se bio pogodio, a da se nebudem pogodio, ostavio bih se posla; pijaca mora da bude slobodna; koji mu drago privatnik nesmje reći: to je moje. To se nigdje na svietu nemože dogoditi (*Odobravanje)*, nego jedino u u Splitu.

Ako on prigovara, da mi nismo branili obćinska prava naprema političkoj vlasti, ja ću ga upitati: što je politička oblast uradila? Zapriečila je, zatvoriv ciev, da jedan privatnik zlorabi obćinskom vodom, da gospodari vodom cieloga gradjanstva, samo da zadovolji svojoj taštini. Politička oblast kada je to zapriečila, tim nije proti obćini radila, nego je u korist obćini i po našem shvaćanju radila, stoga mi, ne samo što nismo prosvjedovali proti tomu, nego smo dapače joj zahvalni bili (*Odobravanje*). Ako on s ovih razloga nema povjerenja u nas, žalim, ali ne žalim nas. (*Dobro!*) Kako vidite, prigovori Dra. Bajamonta — kakvim se nebi bili nadali od čovjeka javnoga, od zastupnika, od bivšeg načelnika itd. — nisu poništo temeljiti, te ne mogu biti uzrokom da se zateže s ovimi pravili; s toga molim vsoki Sabor, da bi izvolio preći na posebnu razpravu *(Odobravanje)*.

Predsjednik. Pita li još tko rieč?

Dr. Bulat. Ja pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Dr. Bulat imade rieč.

Dr. Bulat. Neću nego samo dvie rieči častnom zastupniku D-ru Bakotiću. — Ja vidim, da je u §. 54. rečeno: „Ravnateljstvo sjedi u Zadru. i sastoji: 1. iz jednog plaćenog ravnatelja; 2. iz četiri upraviteljna viećnika, kojim će se moći doznačiti nagrada svaki put kad se prikažu u sjednicu, a tu će ustanačiti Sabor po predlogu Zemaljskog Odbora; 3. iz jednog plaćenog Tajnika“. Drugih osoba nema. — §. 54. kada govori o ostalim činovnicim i poslužiteljim, govori u obće, i to se odnosi na one činovnike, o kojima je govor u §. 54. — On bi htio predložiti, da bude jedan sluga. Ja mislim, da jedan sluga valja da bude svakako a i da se neobali broj upraviteljnih viećnika, što će biti lahko *razpravljati*, ako bude podnešen izpravak k §. 54. U ostalom će broj činovnika i sluga, o kojim je govor u §. 56. odvisiti od potrebe.

Što se tiče poslovnicâ, tu je častni zastupnik Dr. Bakotić drugoga mnenja od častnog zastupnika trgovačko-obrtničke komore Zadarske. Ovaj bi htio da nebude nijedne poslovnice, pošto je Zadar dosta blizu svakomu; dočim častni Bakotić, kako mi se vidi, nema prigovora proti tomu, da se ustanove poslovnice u svim kotarim; ali samo nije zato, da se ustanovi glavna poslovnica u Splitu. Častni zastupnik Dr. Bakotić kaže, da nije potrebno, da sviet iz Brača i drugih mjesta dolazi u Split, i da može u svakom kotaru biti poslovnica. Ja ću mu opaziti, da je namjera Odbora bila ova, da u svakom mjestu, gdje god jedan sud obstoji, uzmogne biti ustanovljena jedna poslovnica. U slučaju kada se nebi našla pouzdana osoba, koja bi se rado primila te poslovnice po kotarim, onda bi glavna poslovnica, koja bi se u Splitu ustanovila, mogla djelovati ne samo za kotar

Splitski, nego i za druge kotare, i to je razlog, s kojeg da se ustanovi ona glavna Poslovnica, koju naš Odbor predlaže.

Što se tiče prigovora častnog zastupnika trgovačko-obrtničke komore Zadarske, premda mu je gosp. Izviestitelj Zemaljskoga Odbora uspiešno odgovorio, ipak ću i ja dvie rieči nadostaviti. Što se naime troška tiče, opaziti ću, da neće absolutno nikakve neprilike u tom pogledu biti. Istra godine 1884. i 1885. nije imala više troška od 6000 fiorina, a 6000 fior. troškova dade se lasno pokriti sa onu $^1/_3$ % što je dužan plaćati svaki zajmoprimac za tako zvane „regie“ troškove, i tim neće biti nikakve štete našoj pokrajinskoj zakladi, kako je već dokazao častni Izviestitelj Zemaljskoga Odbora. Dr. Bajamonti želio bi, da Bečka austro-ugarska banka uz filialku u Splitu osnuje i odsjek za hipotekarne poslove u Dalmaciji; dočim sam ja malo prije tu želju izrazio, da bude domaći zavod. Ono što on kaže nije niti moguće po obstojećim štatutim iste Banke, sadržanim u zakonu od god. 1878., po kojem Banka nemože ustanoviti filiale za hipotekarne poslove, nego ima biti samo jedan hipotekarni odsjek u Beču. Izričito je rečeno u štatutu, da tu imade jedan osobiti odsjek, gdje upravlja jedan predsjednik ili podpredsjednik, i tri viećnika. Nije dakle moguće da se ustanovi podružnica proti onom štatutu.

Bilo je rečeno, da nije umjestno da budu ustanovljene poslovnice. Ja ću na to opaziti, da valja svakako da bude poslovnicâ u mjestim gdje je god Sud; jer svaki čovjek imade posla u varoši ili u gradu, gdje je glavno mjesto kotara, i kada opremi ostale poslove, može u isto doba ovjeroviti kod Suda pismo, koje ima izdati za dobiti novac. S ovog gledišta koristno je doista ustanovljenje poslovnicâ u svim mjestim gdje Sud obstoji; jer tu dolazi sviet od drugih mjesta. — A kada nebi bilo moguće ustanoviti poslovnice u svim mjestima, onda bi shodnije bilo, da dotični poslovi budu obavljeni od glavne poslovnice u Splitu, kamo dolazi sviet k parnicam, ili za druge poslove, koje imade u gradu.

Što se tiče „fiducia“ odgovorio je častni zastupnik Dr. Klaić. Ali ovdje nije „questione di fiducia“. Kada bi se sada o proračunu pretresalo ili o radu Zemaljskog Odbora, onda bi mogao zastupnik trgovačke komore Zadarske reći, da neće glasovati, jer nema pouzdanja, pošto bi bila po sriedi uprava Zemaljskog Odbora; ali kada se pretresuje o zavodu koji je za budućnost ciele zemlje, i kojim će upravljati uvjek Sabor dalmatinski, onda svaki zastupnik, kojemu leži na srdcu dobrostanje naroda mora da glasuje za ovaj predlog, a ja se uzdam, da dok narodni duh bude vladao u zemlji, biti će u Saboru izabrani ljudi pošteni. Naš mandat dovršuje naskoro; kad budu novi izbori narod će imati obzir i na ustanovljenje novog zavoda, te će poslati u Sabor ljude, koji će duševno nastojati o ustrojenju i upravi zavoda. Kada zastupnik trgovačko-obrtničke Zadarske komore kaže da nema pouzdanja u Zemaljski Odbor glede pitanja Splitske občine, dosta mi je odgovoriti, da su kroz pet godina bila proti občini Splitskoj podnešena samo tri utoka, i da su sva tri bila odbačena, jer nisu temeljita bila. U ostalom imati ću prilike na to se osvrnuti, kada bude odgovoreno na interpelacije; a za sada sam svršio.

Dr. Bakotić. Pitam rieč za stvarni izpravak.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Opet sam morao na žalost čuti častnog Dra. Bulata, da vazda hoće da dokaže, što nestoji da sam kazao. Zapilio si je u glavu, da sam više činovnikâ predložio, nego što ih ima u §. 54 ovih blaženih pravila. U §. 54 ima jedan ravnatelj, četiri opraviteljna viećnika i jedan plaćeni tajnik, a to ih je već šest; akoprem će ih biti i više, kako sam rekao, polag §. 56 koji govori još od ostalih činovnika i poslužitelja; dočim sam ja glede činovnikâ predložio jednoga ravnatelja blagajnika, jednoga tajnika i dva viećnika, a to su četiri osobe, što je svakako za dvojicu razlika od šest.

Častni zastupnik Dr. Klaić nalazi, da sam upao u neko faktično protuslovje u pogledu troškovâ uprave, kada neodobravam prelazne ustanove pravilâ glede uprave, nego nasuprot želim, da bude ustanovljena jedna uprava, koju su sama pravila utanačila, te mislim da nije to protuslovje. Mnijem, da će biti ko-

ristnije po Zavod, koji se imade ustanoviti, ako bude u njegovoj upravi već iz početka ustanovljeno onako, kako sam imao čast iztaknuti, nego kako je napisano u tim prelaznim odredbam.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi?

D.r Bajamonti. Prego la parola.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Bajamonti imade rieč.

D.r Bajamonti. Sono debitore all'onorevole D.r Klaić di una breve risposta. Egli ha detto che nell'anno decorso ho combattuto questo progetto e che quest'anno invece voto per il progetto stesso. Egli accenna in breve ad una contraddizione, la rileva e se ne compiace. Nessuno del resto meno di lui avrebbe diritto di fare quest' osservazione, perchè nell'anno decorso mi rimproverò d'esser incorreggibile, d'essere rimasto quello stesso di venti anni fa. Non è, o signori, che in me si verifichi un cangiamento d'opinione — anzi io dissi, che se stesse nelle mie convinzioni, rifarei la stessa proposta dell'anno scorso, che sul progetto si passi all'ordine del giorno. Ma di fronte a ciò che succede in questa Camera, che cioè la maggioranza vota come un sol uomo; nel caso concreto, visto che si fece strada qualche simpatia anche nella minoranza e che l'idea di organizzare il credito fondiario è un'idea cara, diletta e simpatica, non ho voluto far perder tempo — chino il capo al volere della maggioranza, e da uomo pratico e perfettamente corretto seguirò la discussione, tenendo dietro alle emende che valessero a torre le apprensioni che manifestai nel mio primo breve discorso. — Fatta questa dichiarazione, dirò brevi parole su alcuni argomenti che furono posti innanzi da diversi oratori. L'onorevole Klaić ha inneggiato alla bontà dell'istituto ed all'eccellenza del progetto di ammortizzazione e quindi alla bontà degli affari che si faranno. Se ci facciamo ad esaminare il progetto e vediamo che col 6% in 36 anni si restituisce il capitale, avendo pur pagato i censi, si deve convenire che il progetto è elaborato assai bene; senonchè c'è uno di quei *ma* che viene a tagliar corto nella questione ed a sollevare i più grandi dubbî. Noi non sappiamo a quanto potranno esser vendute le obbligazioni. Se le obbligazioni potessero venir vendute al pari, non ci sarebbe che dire — ma io dubito che ciò possa avvenire. — Conosco e purtroppo viddi in dolorose circostanze che cartelle di istituto consimile furono cedute per importi molto minori e le operazioni divennero scabrosissime. Egli disse per giustificare l'osservazione fatta dal signor Bakotić, che nella risposta non ci sarebbe stato obbligo di notivazione, perchè anche il credito personale ci doveva entrare. Ma, o signori, questo è un istituto di credito reale, nel quale dinanzi alla proposta scompaiono gli individui e si bada solo alla cauzione. Presenta la cauzione gli estremi voluti dalla legge, la si accetta — non presenta questi estremi, ed allora la si respinge. L'idea adunque che anche questo elemento, la fiducia personale, possa entrare nella stipulazione dell'affare, aumenta i miei dubbî e mi fa temere possibile un qualche favoritismo e che l'istituto possa addivenire per una fatale circostanza un istrumento di partito, anzichè uno stabilimento atto a sollevare le condizioni agricole ed avvantaggiare il credito fondiario. Il Dr. Klaić disse: lo faremo in via di esperimento — ma gli esperimenti costano qualche volta cari e non se ne esce senza esser danneggiati più o meno lievemente. Credo assai più saggio, previdente, anzichè fare i primi passi in una via incerta, l'esaminarla e vedere previamente su quale via si metta, onde non avere lo sconforto di dover retrocedere, se non con onta, almeno con danno. Il Dr. Klaić disse che l'Istria fa due milioni di operazioni. Ma l'Istria è in altre condizioni — gli affari si trattano colà assai oggettivamente e c'è alla direzione un uomo assai moderato e severo nelle sue decisioni, il presidente Vidulić, che è contorniato da assessori che nello sviluppo degli interessi e nell'amministrazione della provincia non fanno politica *(Smieh na desnoj)*. Non c'è che ridere! Si fa presto a ridere, ed è doloroso che deputati che non hanno mai fatto sentire la loro voce, non abbiano che da sogghignare. Così non si giova alla provincia, nè si soddisfa ai riguardi che si devono alla buona creanza. — In quanto a ciò ch'io dissi relativamente alla possibilità che si avrebbe

avuto di trovare qualche altro istituto, ha ricordato i suoi giovani anni in cui *spazzava quest' Aula dalla Dalmazia* per respirare un aria libera. Apprezzo certi sentimenti nel campo politico, ma nel finanziario sto per la concorrenza ed il libero scambio. La libertà è un vantaggio, il . . . . è un danno. Chevalier, distinto pubblicista francese, dice: quello è il bove nazionale che mi dà la carne migliore al miglior mercato. Se possiamo ottenere gli stessi vantaggi senza lanciarci nell' ignoto, credo che il mio non è consiglio improvvido nè imprudente. Nel caso concreto e particolarmente a ciò ch' io accennava dell' istituzione di una sezione della banca austro-ungarica, non si tratterebbe di un favore, ma di un dovere, perchè questa banca è sovvenuta dal Governo, e se ha quindi un milione di vantaggi, deve pur venir incontro allo sviluppo delle provincie. — Se non erro, mi fu detto da quella parte, che negli statuti della banca austro-ungarica non starebbe questo genere di operazioni. Credo che questa obbiezione non sia esatta, perchè è troppo noto che la banca austro-uagarica ha due sezioni distinte, la commerciale e la fondiaria e mi consta in via positiva che anche a Spalato la banca austro-ungarica ha due tre forti capitali impiegati. Se c' era mezzo in altro tempo di ottenere direttamente, non sarebbe impossibile di raggiungere ciò ch' io accennava, cioè, non già di fare che la filiale di Spalato, com' è oggi costituita, entri in questi affari, ma di unirvi una sezione speciale che di ciò si fosse accupata. L' accenno che fece il Dr. Klaić relativamente alla risposta data da un istituto circa ad un affare di qualche importanza sopra un' estesa possessione, che l' iscrizione cioè dei coloni sarà stata una scusa, io non l' ammetto. Un istituto così serio com' è il Boden-Credit-Anstalt, che fa operazioni per centinaia di milioni, non avrebbe coperto con una menzogna il suo proposito di dire un no — avrebbe detto francamente non voglio. Se il Boden-Credit avea iniziato trattative ed avea incaricato qui a Zara persona che se ne occupasse, se ebbe luogo una lunga corrispondenza, se vi tennero dietro schiarimenti, prova è che l' istituto era seriamente intenzionato di conchiudere l' affare. Ed a tale proposito appunto mi corre alla memoria un fatto narratomi da una rispettabile individualità, che possiamo contare fra le migliori nostre, l' onorevole Dr. Smirić. Alcuni anni addietro egli era stato officiato di vedere se in Dalmazia fosse possibile impiegare un capitale di 20 o 25.000 f. L' onorevole Smirić fece l' offerta ad una delle più distinte famiglie, il cui capo-famiglia conosceva ed era mio amico e contemporaneo a Padova. — Seppure la famiglia fosse ricca ed avesse possessi vasti e non provasse bisogno di prender denaro pelle occorrenze ordinarie, tuttavia, proprietaria di vastissime possessioni, avea accettato. Si sono mandati i documenti — ma quando si vide la lunga filza di coloni, non si conchiuse niente — la persona disse allo Smirić: prendeteveli, non vi darei un soldo su questa cauzione. — Io credo pertanto che, se l' iscrizione dei coloni fu nei tempi anteriori di ostacolo a trovare capitali, essa possa essere anche in oggi una solida ragione per respingere affari, senza bisogno di ricorrere a mezzi straordinarî e poco convenienti, come quello dei pretesti. — Vengo ora ad un argomento spinoso e dirò poche parole, dacchè, gettata una frase nella foga del dire, si è creduto di raccoglierla e di occuparsene con qualche dettaglio, facendovi su diverse osservazioni. Alludo alla fontana. Io credo, o signori, che un fatto enorme come quello che si riferisce a quell' opera, non si riscontrerà facilmente in nessuna parte del mondo civile. Se ciò che successe a proposito della fontana monumentale di Spalato, fosse accaduto in una Satrapia dell' Asia, non ci sarebbe che dire — ma ciò nacque, o signori, in una provincia che appartiene ad uno Stato che vuol essere civile, che è retto a regime costituzionale — e ciò mi si presenta così enorme da dover dire: ma è proprio vero? L' anarchia non è nella popolazione ma nel Governo!

Predsjednik. *(Zvoni)*. Ja vas pozivljem na red za ove rieči, i uz to vam imadem primjetiti, da ste vi učinili na Zemaljski Odbor upit o monumentalnoj fontani, i na taj će vam upit odgovoriti Zemaljski Odbor; budeteli želili, otvoriti će se i razprava, onda ćete moći na dugo i široko govoriti o tome. Sada je obća razprava o zemljišno-veresijskom Zavodu a ne o čezmi monumentalnoj, te vas pozivljem, da o tom imate govoriti.

D.r Bajamonti. Ebbene, signor Presidente, quando l'altro ieri si è aperta la discussione del preventivo del 1888 io non ho detto verbo. Abbiamo veduto invece un deputato da quella parte slanciarsi fuori del campo della discussione, aggredirmi in modo tanto poco conveniente che dovetti rivolgermi a Lei e pregarla in base al regolamento, che il deputato venisse chiamato all' argomento. Ella non fu persuaso e lasciò aggirarsi per quasi un' ora nel campo delle divagazioni l' onorevole deputato della destra, dicendo che era suo desiderio, suo compito, sua compiacenza di lasciare larghezza nelle discussioni. Oggi invece, appena toccato quest' argomento della fontana, sul quale mi proponeva di dire brevi parole, Ella m' interrompe. Sono state gettate su tal proposito delle osservazioni contro di me ed io credeva di aver diritto di rispondere — ed è in nome di questo diritto che mi compete, ch' io La prego di lasciarmi parlare.

Predsjednik. Ja vam opetujem, što sam rekao, da u granicami obće razprave ob ovom predmetu možete govoriti, i da štujem vazda više manjinu nego većinu, kako sam onomadne izjavio; ali ako štujem slobodu rieči, neštujem nikako slobodu na psovke. Vi ste malo prije jednoga zastupnika od većine uvriedili, pak ste i uvriedili cielu stranku Sabora, pošto se rekli, da se neuljudno postupa, kada se je netko posmiehao, što se dogadja u svakom Saboru; i u bečkom Saboru, u kojemu sam nekoliko godina, ima posmieha. Vi ste davali lekciju radi neke neuljudnosti zastupnikom, i da je bilo s ove strane prigovoreno, morao bih Vas bio pozvati na red; i baš zato, što je bilo propušteno pozvati Vas na red, mjesto da budete blagodarni, Vi opet odgovarate u istom smislu, i hoćete da pol sata razpravljate o monumentalnoj česmi. Vi ste učinili upit glede toga na Zemaljski Odbor, na koji će Vam se odgovoriti, i ako želite otvoriti će se na upit razprava, onda ćete moći, kako sam rekao, na dugo i široko o tome govoriti. Mislim, da moje postupanje nije moglo bolje niti korektnije biti. *(Odobravanje)*.

D.r Bajamonti. Io reclamava e reclamo quei riguardi che si hanno per gli altri — non domando niente di più — e se l' altro ieri si permisero mezze ore di divagazioni, credeva non compromesso il decoro della Camera, nè che gli affari avrebbero avuto danno, s' io avessi detto due parole. Del resto, poichè non piace la verità, non c' è che dire, rinunzio alla parola.

D.r Čingrija. Pitam rieč za faktično pitanje.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Čingria imade rieč.

D.r Čingrija. Malo prije kada je D.r Bajamonti govorio, dogodilo se je ovdje, da mu se je medju nami nasmiehalo, a medju onimi, koji su se nasmiehali, bio sam i ja. To sam dužan reći, da svaki zna, da sam se i ja nasmiehao, pošto ja za moje ćućenje i smijanje odgovaram. Častni zastupnik D.r Bajamonti obratio se je na ovu stranu Kuće, i izrazio se neuljudnom rieči. Ja sam mislio, da se na to ne treba ni obazirati, pošto mislim, da izkustvo uči, da je D.ru Bajamonti-u slobodno reći ono, što svakomu nije od nas bilo slobodno, i može biti nebi bilo za koga slobodno. Ali, pošto se je on na onaj način ponio prama nami, ja ću mu razloge navesti, zašto smo se mi nasmiehali ovdje. Zato smo se nasmiehali, zašto Sabor nije mjesto gdje se sbija lakrdija kakova; zašto je Sabor mjesto, gdje se samo istina govoriti ima. Ja ako sam se nasmiehao kada je častni D.r Bajamonti govorio, nasmiehao sam se zato, zašto je on prispodobio pokrajinu našu prema Istriji, pak je rekao, da su u Istriji drugačije stvari, da se tamo drugačije i objektivno postupa u svemu, i da tamo nikoga neprogone. Te njegove rieči smieh su moj izazvale. To častni D.r Bajamonti ima znati, ja sam čitao ono, što se je dogodilo u jednoj od prošlih sjednica Istarskoga Sabora. Znate li što se je dogodilo u Istarskom Saboru? Protivnoj trojici zastupnika, koji zastupaju slovensko-hrvatsku stranku u Istri, htielo se je nasilje učiniti, htielo se je zabraniti toj trojici da govore hrvatskim jezikom, i to protiva zakonu; i tu je bio jedan izgred, da se je takva šta malo gdje vidilo u jednom zastupničkom tielu. Predsjednik onoga Sabora, ne samo da im nije dopustio da hrvatski govore, i da svojim jezikom brane narodna prava *(Odobravanje)*, nego im nije niti dopustio, da čitaju upit u hrvatskom je-

ziku i. t. d. Kada sam čuo, da častni zastupnik D.r Bajamonti zove, da je objektivno ponašanje jednog zastupničkog tiela, koje tako postupa, ja sam se nasmiehao, i punim sam razlogom to učinio. *(Odobravanje i pljeskanje)*.

Vladin Povjerenik Pavić. Io respingo energicamente le parole dell' onorevole deputato D.r Bajamonti, che nel Governo vi sia l'anarchia. Il Governo si attiene strettamente alla legge, e ad ognuno che si ritenesse leso nel proprio diritto resta libero il ricorso fino alle istanze supreme. Corre una grande differenza del resto tra l'opinione che taluno ha di esser stato leso nei proprî diritti, ed il fatto se taluno abbia dovuto soffrire effettivamente una qualche lesione.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi? — Nitko — Obća je razprava zatvorena. — Izviestitelj pravničko-gospodarskog Odbora ima rieč.

D.r Ivčević. Iza sjajnih govora, koji su bili izrečeni od častnih predgovornikâ s ove strane Kuće, i koji su izcrpili predlog, ne ostaje meni drugo, nego da se ograničim na nekoje opazke. Obratiti ću se najprvo na častnog zastupnika D.ra Bakotića, i to u pogledu one točke govora, gdje je htio dokazati, da bismo mi htieli pobuditi nekakve obmane u narodu u pogledu jeftinosti zajmova, koje će udieliti Zavod. Mi nebudimo ikakvih obmana, dapače kažemo čisto i bistro narodu, što će on plaćati za zajmove, jer uz godišnji doprinesak u ime kamata, utrnuća glavnice i troškova uprave, o komu se bavi § 29. pravilâ, § 33. kaže da će dužnik plaćati sve namete i troškove pridolazeće iz zaključenog posla. Pravila su učinjena ne samo za Zavod već i za obćinstvo, ter će svak znati koliko će mu zapasti zajam. Ipak uz sve troškove zajam bit će svedjer jeftiniji kod Zavoda nego li drugdje, a to i častni D.r Bakotić priznaje. — U pogledu troška, D.r Bakotić napomenuo je i procjene. — Nego, redovito, da se postigne zajam od Zavoda neće se procjena obavljati. — Temelj na komu će Zavod prosudjivati vriednotu dobra ponudjena u hipoteku jest, u pogledu poljskih dobara i sgrada podvrženih razrednom porezu, katastralni prihod uglavničen u razmjerju od 5 po sto; a što se tiče sgrada podvrženih najmovnom porezu, srednji najam izjavljen za posljednih šest godina, odbivši od srednje trećinu i do potrebe polovicu u ime troškova za porez i izdržanje. Pravila predvidjaju i procjenu, ali glede poljskih dobara neće sliediti nego kad će dotična stranka to zahtjevati, a u ovom slučaju ona neće se naravno moć tužiti na veće troškove jer „volenti non fit injuria". — Častni D.r Klaić je već jasno dokazao, da Zavod mora imati pravo da odbije prošnju za zajam, i kad su izpunjeni svi uvjeti i podnešene sve dokaznice. — Ako prem će se zajam poglavito naslanjat na hipoteku, ipak će uvjek veliku ulogu igrati i osobni kredit, tako da je jednom duhoviti Dupin rekao, da nema realnog kredita. — Nego i neobazriv se na važnost osobnih razloga, lahko je predviditi slučajevâ, u kojim, sasvim da su izpunjeni svi uvjeti u pogledu hipoteke i da se radi o pouzdanoj osobi, ipak nebi bilo pametno udieliti joj zatraženi zajam. Stavimo da je ponudjen na hipoteku liep vinograd, koji može zajamčiti svotu zaiskanu, ali da se je tu okolo pojavila filoxera, i da obstoji pogibelj da se protegne na taj vinograd. Ako bi se primio predlog častnog Bakotića, Zavod bi morao udjeliti zajam; ali tko bi smio to učiniti? Stavimo da je ponudjena u hipoteku kuća, čija vriednota prosudjena obzirom na prihod jamči svotu zaiskanu, ali da je ona u takovom hrdjavom stanju da prihod može brzo prestati. — Stavimo da je ponudjena u hipoteku sgrada čija vriednota zavisi od uredâ koji postoje u dotičnom gradu, i da je Zavod izaznao iz pouzdana izvora, da će ti uredi biti premješćeni. — Kad Upraviteljstvo nebi imalo pravo u ovim slučajim odbiti dotičnu prošnju, izložilo bi Zavod ocitoj šteti. Sličnih se primjera daje lahko navesti. Po mome mnenju radi se dakle o jednoj nuždnoj ustanovi, koja valja svakako da ostane u pravilim. Nismo je mi izumili, već smo je našli u pravilim drugih Zavoda, kao na primjer u onim Dolnje Austrije i Istrije. — Častni D.r Bajamonti mnije da je ovaj Visoki Sabor učinio pogrješku kad je zaključio da se kmetska prava imaju upisivati u uložak tereta zemljišnih knjiga, jer da je to smanjilo vriednotu vlastitosti i njenom kreditu štetovalo; i naveo je nekojih primjera. Ja nasuprot mi-

slim, da je Sabor spomenutom odredbom bolje zajamčio prava vlastitosti, a to je očevidno kad se promisli na dosadašnje stanje vlastnika prama kmetu. Uzkraćuje li kmet dohodak gospodaru, i njeće li mu vlastitost i odnošaj kmetstva, ovaj mora da dokaže sve te srkajnosti, ter da iznese potrebite izprave, a pošto ima u pokrajini velik broj kmetskih bezpismenih pogodaba, višekrat je mučno vlastniku dokazati da je kmetski ugovor bio sklopljen. Sve ove neprilike prestat će s zemljišnim knjigam, a tim će realni posjed biti sigurniji i uzrasti će mu kredit. Primjeri navedeni po D.ru Bajamonti-u nevriede. Na to mu je već odgovorio i D.r Klaić. Ja ću nadodati da svi pravnici znadu da kmetska prava upisana u zemljišnim knjigan nesačinjavaju teret, koji ima prednost na upisanu veresiju, nego da su to prava, koja, da tako rečemo, idju paralelno sa pravom vlastnikâ. To svakako nemaju injorirati izobraženi bečki pravnici. Ako je dakle Bečka Banka, da udieli zajam jednom veleposjedniku iz Dalmacije, zahtjevala, da joj kmeti ustupe prednost, to nije mogla biti nego prosta izlika; a isti razlozi navedeni po častnome Bajamontu idju tomu u prilog, jer ako je ovdješni valjani odvjetnik u obrazloženom izvještaju razjasnio stvar i pored toga Banka zaniekala zajam, to najbolje dokazuje, da nije ga udielila, ne jer je tu obstojala kakva zaprieka s upisbe kmetskih prava u zemljišnicim, već, jer ga Banka nije htila udieliti. — Odbijam, ne samo u moje, nego i u ime svih članova pravničkog-gospodarstvenog Odbora, najenergičnije tvrdnju Dra Bajamonti-a, da je Odbor podlegao kakvom nepristojnom pritisku kad je predložio da se u Splitu ima zavesti glavna poslovnica. Odbor vladao se jedino obzirom na stvarne razloge, to jest na važnost Splita, u seb i kao središte važnih kotara, i na olakoćenje narodu. Ostale opazke — častnih predgovornika — spadaju u posebnu razpravu i tu ću odgovoriti. — Ako smo razdieljeni u političkim pitanjim i mal da se svaki dan borimo, budimo barem složni na polju ekonomočnih interesâ naše domovine, te u ovo ime pozivljem, ne samo moje drugove s ove strane Kuće, već i naše protivnike nek izvole glasovati za predloženu osnovu *(Živo odobravanje)*.

Predsjednik. Molim Vaš predlog!

D.r Ivčević. Predlažem, da se predje na posebnu razpravu, i da se podlogom razprav prime pravila, kako su predložena po Odboru.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati.— *(Većina)* — Primljeno.

Pošto je već dosta kasno, namjeravam zatvoriti sjednicu i javljam Visokomu Saboru da će se večeras u šest sati nastaviti jutrašnji dnevni red.

Sjednica je zatvorena.

(Svršetak sjednice u 2 sata 40 časova po podne).

VIII. Sjednica dneva 16 Prosinca 1887.

Sadržaj: Navještaj molbenica. — Posebna razprava zakonske osnove o ustanovljenju zemljišno-veresijskog Zavoda za Dalmaciju. — Prvo čitanje predloga zastupnika D.ra Bakotića o podučavanju jezika i književnosti ruske u c. k. Realkama i Gimnazijama.

(Početak sjednice u 6 s. 15 č. večeri.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje.**

Tajnici: D.r **Srećko Karaman** i Dr. **Roko Mišetić.**

Vladini povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, namj. savj. **Manojlo Budisavljević**, i školski nadzornik **Josip** vitez **Peričić.**

Predsjednik. Sjednica je otvorena. — Ima nas 23. — Broj je zakonit. — Molim gosp. Tajnika, da čita zapisnik posljednje današnje sjednice.

D.r Mišetić *(čita).*

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku? — Nitko. — Ona Gospoda, koja odobravaju zapisnik posljednje saborske sjednice, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — *(Većina).* — Zapisnik je odobren.

Primio sam jednu molbenicu. — Molim gosp. Tajnika, da pročita sadržaj i broj.

D.r Mišetić (*čita*): Br. 118. Poljodjelna zadruga Zadarska prosi podporu za izdavanje gospodarskog lista.

Predsjednik. Prelazi Molbeničkom Odboru. — Prelazim na dnevni red. — Na dnevnom je redu posebna razprava zakonske osnove o ustanovljenju zemljišno - veresijskog Zavoda za Dalmaciju. — Molim izviestitelja pravničko-gospodarskog Odbora gosp. D.ra Ivčevića, da čita pravila. I. „Obće odredbe“, § 1.

D.r Ivčević (*čita*). I. „Obće odredbe“. § 1. Da bi se promaknula zemljišna veresija u Dalmaciji, zemaljsko Zastupstvo ustanovljuje Zemljišno-veresijski Zavod, ovlašćen na dozvolu zajmova izključivo u založnicam povrh nepokretnih dobara u Kraljevini Dalmaciji.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 1.? — Nitko — Tko prima § 1. kako je bio pročitan neka izvoli ustati. — (*Većina*). -- Primljeno. — § 2.

D.r Ivčević (*čita*). § 2. Zavodu je sjedište u Zadru, naslov mu je „Zemljišno-veresijski Zavod Kraljevine Dalmacije“, a na pečatu nosi grb zemaljski okružen pomenutim naslovom.

U svim sudbenim kotarima Dalmacije moći će se po potrebi ustanoviti poslovnice Zavoda. Moći će se takodjer ustanoviti poslovnice za više kotara pod imenom „glavne poslovnice“. Jedna će tih glavnih poslovnica biti ustanovljena u Splitu istodobno sa ustanovljenjem Zavoda. Ova poslovnica moći će se s vremenom po razvitku posala pretvoriti u Zadružnicu *(Filiale).*

Predsjednik. Pitali tko rieč o § 2.?

D.r Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Bakotić imade rieč.

D.r Bakotić. Što sam imao čast kazati jutros pri obćoj razpravi ove zakonske osnove, to kažem sada, i predlažem, da se u §.u 2. sada pročitanom izostavi ona zadnja stavka, naime, da će se ustanoviti glavna poslovnica za više kotara u Splitu. To mnijem s toga razloga, pošto će na istom §.u, ako sam dobro shvatio, što je čitao g. izviestitelj o preinakam koje je Odbor učinio, u svakom sudbenom kotaru biti ustanovljena po jedna poslovnica. Nije dakle nuždno stvarati glavnu poslovnicu, jer bi to bilo sa svime suvišno; stoga pred-

lažem, kako sam malo prije kazao, da bi se izostavila zadnja stavka iz ovoga sada nam pročitanâ §.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o §. 2.?

D.r Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. Rieč imade gosp. zastupnik Dr. Bajamonti.

Dr. Bajamonti. Appoggio la proposta dell' onorevole Bakotić e credo anch' io che l' istituzione di un' agenzia, di una filiale a Spalato sia inopportuna, vi si oppongano ragioni di risparmio, e sia anche inutile, dacchè abbiamo l' istituto, principale a Zara. Non adopererò lunghe parole per provare ciò che sta nelle mie convinzioni, che le cose relative a Spalato non vengono trattate colla necessaria oggettività. Portare la discussione di argomenti relativi ad affari positivi in un consesso di nomini in cui la passione di partito non sia predominante, è saggio consiglio. A Spalato abbiamo veduto cosa nasce e possiamo immaginare cosa potrebbe nascere. Una filiale a Spalato sarebbe una nuova arma per torturare la popolazione; fin d' ora possiamo esser certi che non sarebbe un istituto serio, ma un' officina di agitazione, messa in mani che non ispirerebbero fiducia e comprometterebbero l' istituto. Io appoggio la proposta dell' onorevole Dr. Bakotić e faccio appello alla maggioranza della Dieta, perchè trovato necessario, come deve, di evitare una spesa maggiore, inutile in un campo in cui dobbiamo cercare economia, voglia togliere quest' agenzia, eventualmente questa filiale. Lo ripeto, perchè a Spalato e non a Ragusa e non a Cattaro? Perchè questa predilezione? Un secondo fine è chiaro, e questo è così trasparente, così evidente, che non ho bisogno di aggiungere parole. Circa al § stesso mi permetterò ancora un osservazione. Il §. 2 suona (*čita*). In omaggio ai principi iniziati dal l' onorevole Ivčević, a quella concordia che dovrebbe stare e sta, se non in tutti, nella grande maggioranza dei rappresentanti della popolazione, fo l' emenda che questo titolo sia stabilito in entrambe le lingue del paese, per le ragioni che dissi in altri incontri e che mi guarderò bene di ripetere per non annoiare l' Eccelsa Dieta. Sarebbe un' aggiunta di stretto dovere, che la maggioranza della Dieta non vorrà trascurare. Non parlo di tabelle, lettere di pegno ecc., dacchè se non le ragioni politiche, quelle di diritto di convenienza, ve lo consiglierà col tempo l' interesse — ma che il titolo dell' istituto venga stabilito in entrambe le lingue del paese, è a mio credere un atto di stretta convenienza e di dovere.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o §-u 2.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Izviestitelj pravničko-gospodarskog Odbora imade rieč.

Dr. Ivčević. Razlog navedeni po častnom Dru. Bakotiću proti ustanovljenju jedne glavne poslovnice u Splitu, naslanja ne na jednoj bludnji. On predpostavlja, da će se u svim sudbenim kotarim uvesti jedna poslovnica. To nije istanovljeno u zakonu, koji samo u obće veli, da će se po potrebi moći ustanoviti u svim sudbenim kotarim po jedna poslovnica. Neće se dakle odma ustanoviti te poslovnice, nego s vremenom i po potrebi, i stoga neobstoji prigovor da pošto se ima u svim sudbenim kotarim ustanoviti po jedna poslovnica, nebi se znalo s čega bi se imala odma pri otvorenju zavoda otvoriti glavna poslovnica u Splitu. Da je osnova opravdana, ako izjavljuje samo načelo da će se s vremenom moći ustanoviti poslovnice u pokrajini, to će svatko priznati koji razmišlja na trošak skopčan sa uvedenjem poslovnica. Nego da se u Splitu odma ima otvoriti glavna poslovnica i to je sasvim opravdano. Split je grad zamašne važnosti u našoj pokrajini, središte liepe okolice, kao i središte važnih kotara, u kojima će realni posjed sve to veće napredovati, ako će uz dobre uvjete naći na zajam potrebite mu glavnice. Zavod će s druge strane naći u zemljam Splita i onih kotara podloge za sigurne operacije.

Na prigovor častnoga Dra. Bajamonti-a, koji pobija ustanovljenje glavne poslovnice u Splitu, jer da bi ona postala ognjištem političke agitacije, odgovorit ću da poslovnici nije svrha da dozvoli zajam, već da posreduje izmedju zavoda i posjednika, koji bi imao potrebu novacâ, da primi dotičnu prošnju, da sakupi material i da ga dostavi uz svoje

mnenje zavodu, koji ima odlučiti. S ovoga gledišta nebi se dalo pomisliti, da se poslovnica u Splitu može pretvoriti u ognjište političke agitacije. Ja pak odbijam s moje strane te navode, koji nisu osnovani, da bi se u Splitu imalo obzira ne na stvar samu, nego da bi se tu vladalo po osobam i po politici. Rekao je suviše još častni Dr. Bajamonti: zašto se uvadja poslovnica u Splitu, zašto ne drugdje? Ja sam na to jur odgovorio: jer je Split ne samo središte pokrajine, nego je središte i drugih važnih kotara. Ja mislim, da kada bi častni Dr. Bajamonti na kormilu u Splitu bio, da bi potražio, da se u Splitu zavede jedna poslovnica. Nema tu po sriedi nego jedna svrha: dobrobit zemlje. Nas ne vode kakve tajne svrhe, nego obziri na faktične okolnosti, na potrebe zemlje i na objektivne razloge, koji imati mogu upliva na prosperiranje Zavoda. Ja mislim dakle, da su netemeljiti svi prigovori, koji su iztaknuti bili protiva ustanovljenju jedne poslovnice u Splitu. Što se je pako prigovorilo u pogledu troškova, opazit je, da tu velikih troškova neće biti, jer za jednu agenciju neće biti od potrebe imenovati činovnike, i mislim, da će jedna sama osoba moći obavljati dotične poslove. Nemogu pak pristati na predlog Dra. Bajamonti-a da naslov zavoda bude napisan i u talijanskom jeziku. Sabor je odlučio, da hrvatski iliti srbski jezik bude uredovni jezik Sabora i Zemaljskoga Odbora. Isti jezik valja da bude uredovni svih zemaljskih zavoda. To bi bila velika nedosljednost sa naše strane, kad bi smo mi pristali na Bajamontov predlog. Nego ne samo s konsekvencije već i s istih razloga koji su nas naveli na proglašenje hrvatskog iliti srbskog jezika kao uredovnog, ja moram odbiti Bajamontov predlog. Dr. Bajamonti se je pozvao na slogu, ali ona nije ovdje po sriedi, nije ti ga u naslovu i na talijanskom jeziku: „Instituto dei Regno di Dalmazia“.

Predsjednik. Jesteli svršili?

Dr. Ivčević. Jesam.

Predsjednik. Daklen imamo na §. 2. dva izpravka. — Prvi je izpravak na prvoj stavci predložen po g. zastupniku Dru. Bajamonti-u, koji je dovoljno poduprt sa podpisima gospode zastupnika Dr. Bajamonti-a, Pezzi-a, Messe i Strmića, t. j. da u prvoj stavki §. 2. koja glasi: „Zavodu je sjedište u Zadru, naslov mu je „Zemljišno-veresijski Zavod Kraljevine Dalmacije“ — bude taj naslov napisan u oba jezika zemlje. Ja ću staviti najprvo na glasovanje prvu stavku ovoga §. sa izpravkom g. zastupnika Dra. Bajamonti-a. — Ona Gospoda, koja primaju §. 2. prvu stavku sa izpravkom g. zastupnika Dra. Bajamontia, neka izvole ustati. — (*Manjina*). — Izpravak je ovaj pao. — Ona Gospoda, koja primaju stavku 1. §. 2. onako kako je po Odboru predložena i sada ovdje pročitana, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Stavljam sada na glasovanje drugu stavku §. 2., koja glasi: „a na pečatu nosi grb zemaljski okružen pomenutim naslovom“. — Ona Gospoda, koja primaju ovu stavku drugu ovako kako je sada pročitana, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sada ću staviti na glasovanje treću stavku §. 2. sa izpravkom gosp. Dra. Bakotića. Pošto je taj izpravak podpisan samo po gg. zastupnicima: Dru. Bakotiću, Štefanoviću i Simiću, to nebi bio dovoljno poduprt; ali pošto se je gosp. zastupnik Dr. Bajamonti ustmeno za taj izpravak izjavio, to ga smatram dovoljno poduprtim, i da zadovoljim željenom izpravku g. Dra. Bakotića, stavljam na glasovanje 3. stavku.

Dr. Ivčević. Sada nedolazi izpravak, jer je g. Dr. Bakotić predložio, da bude izostavljena ova treća točka. Ako bude ova točka primljena, pada time izpravak g. Dra. Bakotića.

Dr. Bakotić. Ja mislim, da imade prije doći na glasovanje moj izpravak. Ja pitam, da bude izbrisana ova stavka, i ako moj izpravak nebude primljen, tada ostaje predlog pravničko-gospodarskog Odbora.

Predsjednik. Time bi se samo bez potrebe dva puta glasovalo; jer *implicite* tko prima ovu stavku po Odboru predloženu, taj odbija Vaš izpravak.

Dr. Bajamonti. Anch' io appoggio le vedute dell' onorevole Bakotić. Le emende si votano sempre prima in tutti i parlamenti. L' altro ieri avvenne pure che è passata a voti la

proposta principale e l' emenda non ebbe neppur l' onore di essere sbalottata.

Dr. Klaić. Pitam rieč o glasovanju.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Klaić imade rieč.

Dr. Klaić. Predlog da se jedna stavka izbriše, nije izpravak; jer su izpravci kada se što god štilistična promieni u kojoj stanovitoj stavci, a ne kada se predloži, da se što izbriše. Ja ću proti glasovati. Postupak Predsjednika je sa svime korektan, i odgovara postojećim parlamentarnim propisom.

Dr. Bakotić. Ja mislim, da je mnenje gosp. Dra. Klaića sa svime nova teorija u parlamentu, premda sjedi u parlamentu 20 godina. „Amendement“ ili izpravak reći će, da se nješto drugo hoće, nego ono što se iznaša po Odboru, i kada ja kažem, da se iz zakona izostavi ona stavka, činim „amendement“ popravak, izpravak, i s toga se zove izpravak; a pošto je upravo izpravak, stavlja se na glasovanje prije, nego se stavlja dotična osnova o kojoj se u Saboru razpravlja.

Dr. Klaić. Baš zato, što sjedim 25 godina u Saboru moram to potvrditi, jer se je vazda ovako postupalo. Ako je bilo predloženo, da se izbriše koja stavka, došla je najprije na glasovanje ta stavka koja da se izbriše, i ako je primljena, pada predloženo brisanje, ako nije primljena, primljeno je predloženo brisanje. Tako se je vazda postupalo u Saboru dalmatinskom.

Predsjednik. Žalim, da nemogu pristati na primjetbu g. zastupnika Dra. Bakotića i stavljam na glasovanje treću stavku §. 2, kako je predložena po pravničko-gospodarskom Odboru, i koja glasi . . .

Dr. Ivčević (*čita*).

Predsjednik. Daklen najprvo stavljam na glasovanje treću stavku, onda ću četvrtu, da zadovoljim željenom izpravku gospodina Dra. Bakotića.

Dr. Bakotić. Pitam rieč, ako je dozvoljeno.

Predsjednik. Izvolite.

Dr. Bakotić. Ja sam protivan toj stavki i svemu što se odnaša na tako zvanu glavnu poslovnicu u Splitu. Moje mnenje na to ide, da budu u pojedinim kotarim dotične poslovnice.

Predsjednik. Ja kažem da ću staviti na glasovanje sve ove stavke.

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. In tal modo ci si fisca il diritto di votare sulla proposta principale, dacchè se cade la nostra proposta — ciò nel campo pratico succede assai spesso — noi potremmo votare pella proposta principale — e questo non possiamo fare nel caso concreto, in cui la proposta principale va prima a votazione, nella supposizione che essa possa cadere e venir quindi a voti la nostra emenda.

Dr. Bulat. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Dr. Bulat imade rieč.

Dr. Bulat. Ja mislim, da će ona Gospoda, koja neće da prime stavku, proti glasovati. Kada budu proti glasovali, to će reći, da su za izpravak g. D-ra Bakotića, i to će reći, da stavka bude izostavljena posve jednostavno.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje podjedno obe posljednje stavke, koje glase . . .

Dr. Ivčević (*čita*).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ove posljednje stavke §-a 2. onako, kako su sada pročitane, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno, i time odpada izpravak gospodina zastupnika D-ra Bakotića. — Prelazim na §. 3.

Dr. Ivčević (*čita*). Na poglavito pokriće založnica služe hipoteke stečene u smislu ovih

pravila, i svota od fior. 50,000 na to opredieljena iz zemaljske Zaklade Kraljevine Dalmacije, koje će opredieljenje biti izjavljeno u dotičnim obveznicam. Osim toga Kraljevina Dalmacija jamči svojom zemaljskom zakladom za svaku obvezu koju bi na se uzeo Zavod Zemljišne Veresije.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 3.

Dr. Bakotić. Pitam rieč za jedno razjašnjenje.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bakotić ima rieč.

Dr. Bakotić. Ja nalazim u ovom §., da će služiti za pokriće založnica hipoteke i svota od 50,000 for. na to opredieljena iz zemaljske Zaklade Kraljevine Dalmacije. Ja nalazim u §. 9., da će ono, što će davati zemaljska Zaklada Kraljevine Dalmacije ovomu Zavodu, biti ukamaćeno uz 5% godišnje dobiti. Ja neznam da li je ova svota od 50,000 for. što će se opredieliti iz zemaljske Zaklade, predujmovim spojena od 5% godišnje dobiti, ili je bez njih.

Dr. Ivčević. Ja mislim, da je sa svime bistro rečeno u §. 9., citiranom po gospodinu zastupniku d-ru Bakotiću, da će Zemaljska Zaklada dozvoljavati predujmovâ uz 5% godišnje dobiti toliko za gubitke, koji neće biti pokriveni od pričuvne Zaklade i od Zaklade jamčevine, koliko za prvo osnovanje Zavoda. Sasvim je druga stvar Zaklada jamčevine predvidjena u 3. §. za koju je opredieljeno 50,000 for.

Ova će svota biti kao jamčevina za svaku obvezu, koju bi na se uzeo Zavod Zemljišne Veresije. Na ovo 50,000 for. neće Zavod plaćati kamata, a samo predujmovi, koje će Zemaljska Zaklada davati, biti će uz godišnje dobiti od 5%.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Dr. Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Premda častni Izviestitelj kaže, da je to veoma jasno, neka mi dozvoli kazati, da nije ni najmanje jasno. §. 9. glasi ovako: „Gubitci se imadu pokriti prije iz pričuvne Zaklade, pa onda iz Zaklade jamčevine, a zatim iz Zemaljske Zaklade, koja toliko za ovu svrhu, koliko za prvo zasnovanje, dozvoljava Zavodu predujmova uz 5% godišnje dobiti“. Ali ovdje je hrdjavo stiliziran §. i veoma je nejasno. Moralo se je kazati u §. 3., da će biti bez ikakve dobiti dozvoljeno iz Zemaljske Zaklade tih prvih 50,000 for. To nije rečeno, i s toga ostaje sumja, da li će ovih 50,000 for. biti bez kamata ili sa dotičnim dobitkom. Ja mislim, za učiniti konkrtean predlog, ja bih predložio, da na ovom §. 3. poslje rieči 50,000 for., bude kazano: „bez ikakve godišnje dobiti“. Predlog taj stavljam.

Predsjednik. Pita li još tko rieč?

Dr. Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Dr. Klaić imade rieč.

Dr. Klaić. Ono, što je opazio častni zastupnik Dr. Bakotić, bilo bi temeljito, kada bi Zavodu ovih 50,000 for. služilo u početku njegova zasnovanja, i kada bi se ovih 50,000 for. iznielo iz zemaljske zaklade u veresijski Zavod; ali ovih 50,000 forinti biti će kao jamčevina, te se iz Zemaljske Zaklade iznieti neće. Ovih 50,000 moradu ostati u Zemaljskoj Zakladi i jamčiti će za eventualni gubitak ovoga Zavoda. Za sve što bude Zavodu potrebno, toliko za onu svrhu u §. 9. naznačenu, koliko za prvo njegovo osnovanje, dozvoljavati će mu se predujmovi uz 5% godišnje dobiti. Zašto bi se ovih 50,000 for. iz jedne sobe prenielo u drugu, samo zato za da se zove da pripada ovomu Zavodu? Ovih su 50,000 for. kao jamčevina, koja ostaje u blagajni Zemaljske Zaklade, i služi za pokriće eventualnog gubitka, ali se neće odmah podati za ovo. Zašto bi se podalo odmah Zavodu, kada mu nije potrebno? i zato nije potrebno ovdje kazati niti bez kamata, niti s kamati. Ovo je jedna jamčevina, što opetujem, koja će ostati u blagajni Zemaljske Zaklade.

Predsjednik. Gospodin Izviestitelj želi li govoriti?

Dr. Ivčević. Nemam ništa više reći.

Predsjednik. Imam dakle predlog gospodina zastupnika D-ra Bakotića sa izpravkom. — Molim, da ga napiše; ja ću ga staviti na glasovanje. — Molim onu gospodu zastupnike, koji podupiru izpravak gospodina D-ra Bakotića, da ustanu.

Dr. Bakotić. Nije kazano jasno: Mi vam dajemo novac badava, ili mi vam nedajemo novce badava; plaćati ćete na te novce. — Ja sam učinio predlog sbog toga, što nisam mogao shvatiti iz stilizacije ovoga §., sravniv ga sa §. 9., da li će biti ta svota od 50,000 for. bezplatna ili uz kamate. Pošto se kaže, da će biti bez kamata, dobro.

Predsjednik. Dakle Vi odustajete od izpravka?

Dr. Bakotić. Jest. Nema nikakve praktične svrhe.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje §. 3., koji glasi . . .

Dr. Ivčević (*čita*).

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju §. 3. onako, kako je sada pročitan, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Dr. Bakotić. Sada bi moj predlog na to išao, da se ovomu §. stavi dodatak, da tih 50,000 for., opredieljenih iz Zemaljske Zaklade, imati će se ovomu novomu Zavodu izplaćivati bez 5% godišnje dobiti. To neka bude dodato radi boljega razjašnjenja.

Dr. Bulat. Pitam rieč o glasovanju.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Dr. Bulat imade rieč.

Dr. Bulat. Čini mi se, da je razprava zatvorena o §. 3., i s toga se nemože više staviti na glasovanje predlog častnog D-ra Bakotića.

Predjednik. Razprava je bila otvorena o 3. §., i ja sam pitao, tko će govoriti o tom §. Pošto se je o tom §. 3. govorilo, i zaključnu je rieč g. izviestitelj držao; a pošto je gospodin zastupnik Dr. Bakotić odustao od svog izpravka, stavio sam na glasovanje §. 3. koji je bio primljen, te nema više o tome govora.

Dr. Bakotić. To bi bila stavka nova.

Predsjednik. Molim, gospodine, imali ste iznieti ovu stavku vašu u svoje vrieme, kada se je razpravljalo o §. 3., pak bih ju ja stavio bio onda na glasovanje. Pošto o niste učinili, i odustali ste od vašeg izpravka, to sam ja stavio na glasovanje §. 3., koji je primljen, s toga sada više nemogu staviti na glasovanje predloženu po Vama stavku. — Prelazim dalje, na II. „Djelovanje Zavoda“, §. 4.

Dr. Ivčević (*čita*). „II. Djelovanje Zavoda“. Veresijski je Zavod ovlašćen:

a) na dozvolu žajmova, pravilno zajamjamčenih na nepokretna dobra, i povrativih u godišnje rokove koji će se uglaviti (§§. 29—40);

b) da postane ustupovnikom glavnica već osiguranih ipotekom (§§ 33 i 34);

c) na izdavanje na temelju posala naznačenih pod *a)* i *b)* založnicâ do visine iznosâ što no zajmoprimaoci duguju Zavodu.

Ukupni iznosak založnicâ stvarno izdatih nesmje nikada premašiti ukupni iznosak postojećih ipotekarnih veresija.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 4.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Molim, pošto nema prigovora, sliedi razprava o §. 5.

Dr. Ivčević (*čita*). §. 5. Zavod mora paziti da koristno uloži uz što veću sigurnost svaki razpoloživi preostanak novca, a u tu svrhu može:

a) eskomptirati vlastite založnice već vučene, i kamatne odrezke (coupons) dospjetnim rokom najdalje svako pô godine;

b) dozvoliti predujmove, izplative kroz kratki rok. u iznosu triju četvrtina vriednosti dnevne burze na vlastite založnice, a dviju trećine

na one drugih ipotekarnih Zavoda, i na Državne papire.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rie o §. 5.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava o §. 6.

Dr. Ivčević *(čita)*. §. 6. Zavod može trgovati uz providbu sa vlastitim založnicam izdanim na jednog zajmoprimca, nu jedino na njegov izrični zahtjev i pod uvjetim s njime uglavljenim.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 6.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi §. 7.

Dr. Ivčević *(čita)*. „III. O pričuvnoj Zakladi, i Zakladi amortizacije". §. 7. Zavod je dužan ustanoviti i hraniti pričuvnu Zakladu do iznosa fiorina sto hiljada; ista je namienjena da pokrije slučajne gubitke i troškove, koji se nebi mogli naknaditi tekućim prihodima.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 7.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — §. 8.

Dr. Ivčević *(čita)*. §. 8. U pričuvnu Zakladu stiču dobitci postignuti koristnim uloženjem blagajničkih ostataka, i u obće svi dohodci i pretičci kako mu drago dobiveni, kojih uporaba nije drugčije opredieljena, i koji neimadu biti upotrebljeni na pokriće troškova uprave ili drugih predujmova Zemaljske Zaklade.

Kad pričuvna Zaklada postigne naznačeni iznos od sto hiljada fiorina, njezini dohodci mogu biti od Sabora opredieljeni u zemaljske svrhe.

Glavnica pričuvne Zaklade uložiti će se tvrdo na dobit i računati napose.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 8.?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Prije nego dadem rieč gospodinu zastupniku D-ru Bakotiću, stavljam na glasovanje §§. 5., 6. i 7. kako su bili sada pročitani. — Ona Gospoda, koja primaju §§. 5., 6. i 7. onako, kako su bili pročitani, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno. — Dajem sada rieč gospodinu zastupniku D-ru Bakotiću o §. 8.

Dr. Bakotić. Hoću da bude razjašnjeno u pogledu zadnje stavke ovoga §., koja kaže: „Glavnica pričuvne zaklade uložiti će se tvrdo na dobit i računati napose". Ja nemogu shvatiti, što se čisto i bistro razumi pod riečju „tvrdo", te molim, da bi se izvolilo razjasniti, kakov je pojam pod tom rieči.

Dr. Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Dr. Klaić imade rieč.

Dr. Klaić. To će reći, da valja glavnicu pričuvne Zaklade uložiti sjegurno, ili u takove državne papire, koji po mogućnosti pružaju najbolju sigurnost, ili možda u koju drugu svrhu, koju sada nebih znao navesti. Ali bih znao n. pr. ono navesti, što je jutros ovdje naveo kao primjer isti častni Dr. Bakotić, da je štedionica Riečka sagradila jednu sgradu, koja je u takvom položaju, da je od nje dobit siegurna, i da su u nju novci najbolje uloženi. Ali naravska stvar, da će, dokle Zavod do toga ulaganja dodje i pričuvna Zaklada naraste, proći vremena; s toga držim, da bi se iz početka ovi novci ulagali u javne papire, koji pružaju najbolju sigurnost. Drugo se nemože misliti.

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Iza ovog razjasnenja od strane Zemaljskog Odbora čast mi je predložiti, da bude u ovoj stavci umetnuto poslje rieči „tvrdo", to jest u javne papire ili dotično u sgrade. Ja mislim, da se zakoni stvaraju za budućnost a ne za sadašnjost. Svaki zakon mora da predvidi unapred, što se može dogoditi po prilici u budućnosti, te s toga mora da ima i dotičnu svoju odredbu. S toga čast mi je predložiti, da u ovoj stavci §. 8. poslje rieči „Glavnica pričuvne Zaklade uložiti će se tvrdo", pridodaju rieči: „t. j. u javne

papire ili dotično u nabavu dobrih nekretninâ.“

Predsjednik. Pita li još tko rieč o §. 8.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Izvjestitelj pravničko-gospodarskog Odbora imade rieč. — Molim gospodina D-ra Bakotića, da napiše izpravak.

Najprvo ću staviti na glasovanje 1. i 2. stavku §. 8., pošto nema prigovora tu, pak najposlje 3. stavku sa izpravkom gospodina D-ra Bakotića. — Stavljam na glasovanje 1. i 2. stavku §. 8., koje su bile pročitane. — Ona Gospoda, koja primaju 1. i 2. stavku §. 8. onako, kako su bile pročitane, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sada dolazi 3. stavka. — (*Naprama Izvjestitelju*). Izvolite govoriti!

Dr. Ivčević. Htio bih vidjeti prije izpravak. (*Pokle je vidio izpravak*). Ja molim, da bi gospodin Predsjednik izvolio na 5 minuta obustaviti sjednicu, da bismo se u pravničko-gospodarstvenom Odboru mogli dogovoriti o izpravku.

Predsjednik. Sjednica se odgadja za to vrieme. — (*Nakon dogovora i sporazumka*). — Sjednica je opet otvorena. — Imade rieč gospodin Izviestitelj pravničko-gospodarskog Odbora.

Dr. Ivčević. Odbor se je dogovorio s častnim predlagateljem D-rom Bakotićem. U pogledu izpravka, što je bio učinio pri zadnjoj stavci §. 8., častni zastupnik Dr. Bakotić, odustao je od nakane, da se može glavnica pričuvne Zaklade uložiti u nabavu dobrih nepokretnina, i to pošto mu bijaše primjećeno, da ova glavnica mora biti uvjek razpoloživa. Odbor je s druge strane prihvatio predlog častnog zastupnika D-ra Bakotića, u koliko se tiče toga, da glavnica pričuvne zaklade ima biti uložena u javne papire, pak je tomu nadodao jošte, da ti javni papiri imadu pružati pupilarno jamstvo, i nadodao je jošte u dogovoru s gospodinom predlagateljem, da se ovi novci mogu uložiti takodjer i u dobre pologe. Tako je izpravak gospodina D-ra Bakotića primljen sa strane Odbora u ovom smislu (*čita*): „Glavnica pričuvne Zaklade uložiti će se tvrdo na dobit, a najbolje u javne papire, koji pružaju pupilarna jamstva, ili u dobre zaloge“.

„Ta će se Zaklada računati napose“.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovu 3. stavku §. 8 ovako, kako je sada popravljena, neka izvole ustati. — (*Većina*) — Primljeno. — §. 9.

Dr. Ivčević (*čita*). §. 9. Gubitci se imadu pokriti prije iz pričuvne Zaklade, pa onda iz Zaklade jamčevine, a zatim iz Zemaljske Zaklade, koja toliko za ovu svrhu, koliko za prvo zasnovanje, dozvoljava Zavodu predujmovâ uz 5% godišnje dobiti, i ovi će se imat povratiti od prvih utjerivanja.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 9.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 10.

Dr. Ivčević (*čita*). §. 10. Zaklada amortizacije ustraja se rokovima glavnice štono svake godine duguju zajmoprimaoci (§ 27 *a*), ili glavnicam povraćenim usljed odpovjedi (§§ 37 i 38), a odredjena je izključivo na odkup založnicâ, putem vučenja na sreću, za cijelu njihovu nominalnu vriednost.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 10.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Sliedi razprava §. 11.

Dr. Ivčević (*čita*). IV. O Založnicam. §. 11. Svaka je založnica, redovno, obveznica na nosioca, kojom zemljišno-veresijski Zavod jamči onomu što je posjeduje izplatu polugodišnjih poplatnih kamata, i cijele glavnice nominalne kad bude vučena na sreću.

Svaka će založnica biti s toga podpisana od upraviteljnih poslovača Zavoda i uzpodpisana po Zemaljskom Odboru.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 11.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 12.

Dr. Ivčević (*čita*). §. 12. Založnice će se izdavati u austrijanskoj vriednosti po formularu *A*, za svotu od fiorina 1000, od fior. 500 i fior. 100 na ime nosioca, ili drugo koje naznačeno, iznosom kamatâ, i odkupom u istoj vriednosti.

Iznos kamatâ na založnice ima biti jednak onomu uglavljenu za zajmove, za koje bjehu izdate.

Postotak kamate ustanovljuje dalmatinski Sabor.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 12.? Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 13.

Dr. Ivčević (*čita*). §. 13. Ovlašćena je prodaja založnica na javnim Burzam Kraljevina i zemalja zastupanih na Carevinskom Viecu, i njihovo bilježenje u izkaznicam burzovnih tečaja.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 13.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 14.

Dr. Ivčević (*čita*). §. 14. Založnica sadrži:
a) glavnicu u austrijanskoj vriednosti;
b) mjeru kamate;
c) dospjetni rok kamata;
d) kad bi se to izrično zahtjevalo, ime osobe, na čije ruke bi izdata;
e) jamstvo za povratak cijele nominalne glavnice, u slučaju vučenja na sreću;
f) pečat Zavoda i podpis Ravnatelja i dvaju upraviteljnih Viećnika;
g) potvrda Odbora Zemaljskoga, da je bila izdana po propisim Pravila;
h) a na ledjima prenešeni od rieči do rieči §§. od 1.og do 25.og ovih Pravila.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 14.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 15.

Dr. Ivčević (*čita*). § 15. Posjednik založnice na nosioca, smatran je kao vlastnik iste.

Slobodno je svakomu preobratiti založnicu izdanu na nosioca u drugu izdanu na ime označeno, ili obratno, a tako isto zamieniti stare založnice sa novim, ili one za višu svotu sa odgovarajućim brojem pomanjih, i obratno. Za takova poslovanja morati će se plaćati odredbina, koju će utanačiti Ravnateljstvo.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 15.?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Prije nego dadem rieč gosp. zastupniku Dru. Bakotiću, stavljam na glasovanje §§. 9., 10., 11., 12., 13. i 14. — Ona Gospoda, koja primaju §§. 9., 10., 11., 12., 13. i 14., onako, kako su bili sada pročitani, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sada dajem rieč g. zastupniku Dru. Bakotiću o §. 15.

Dr. Bakotić. Visoki Sabore! U §. 15. kazano je, da je slobodno svakomu preobratiti založnicu izdanu na ime nosioca u drugu izdanu na ime označeno ili obratno, a tako isto zamieniti stare založnice sa novim, ili one za višu svotu sa odgovarajućim brojem pomanjih, i obratno. Ja proti tomu nemam ništa prigovoriti. Ali je u istom §. kazano nadalje, da za takova poslovanja morati će se plaćati odredbina, koju će utanačiti Ravnateljstvo. Ja mislim, da to nedonaša nikakov teret Ravnateljstvu, da ono izmieni jednu založnicu recimo od 1000 for. u drugu založnicu recimo od 100 for. Zato opredieljivati jednu odredbinu, mislim, da je to jedan trošak, koji nema nikakvog razloga; s toga ću ja imati čast predložiti, da bude izostavljena ta odredbina za slučaj, kada se radi samo o zamieni založnice. Ja sam protivan štilizaciji toga §.a i glede toga, što se kaže, da bi ta odredbina bila utanačena od ravnateljstva, jer mislim, da je nuždno, da se u pravilim samim ustanovi, kakova i kolika bi ta odredbina bila, neka pojedini, koji dodje u Zavod, zna koliko će imati dati za takov slučaj. S toga svega imam čast predložiti, da bi se opet §. 15. povratio Odboru pravničko-gospodarskomu, da bi ga izvolio izmieniti u smislu ovom, koji sam sada imao čast iztaknuti.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o §. 15.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — G. Izviestitelj imade rieč.

Dr. Ivčević. Nemogu pristati na predlog častnog zastupnika Dra. Bakotića. Promjena jedne založnice od nosioca na označeno ime, kao takodjer i promiena stare založnice u novu, ili za višu svotu i obratno, prouzrokovat će Ravnateljstvu dangube a Zavodu trošak, ako i mali, i stoga razloga nemože se

primiti predlog gosp. Dra. Bakotića. Opaziti mi je jošte, da je u svim pravilim drugih pokrajina sadržana odredba, da onaj koji hoće promieniti jednu založnicu u drugu, ima platiti dotičnu odredbinu. Što se tiče predloga, da u ovom §.u odmah ustanovljeno bude, koliko se imade platiti, to nije po mome mnenju umjestno, jer se pravila neimadu baviti ovim potankostim, toliko više, u koliko ova odredbina može rasti i pasti. Ja se opirem predlogu g. Dra. Bakotića i molim, da Visoki Sabor izvoli primiti §. 15. onako, kako je predložen po Odboru.

Dr. Bakotić. Pitam riec.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Ja neznam, Gospodo moja, u prvi mah, što je upisano što li nije u drugim pravilnicima. Ja mislim na to, da kada dodje jedan da promieni banknotu od 1000 for. u 10 banknota od 100 for., da tu nema osobite stvari. To je u pogledu odredbine, koja bi se imala platiti za promienu. Što se tiče toga, da će se od strane Ravnateljstva utanačiti ova odredbina, to mislim, da bude u svakom zakonu, bio manji bio veći, sve jasno i točno, da se zna unapred, što se ima platiti na troškove, koliko se ima dati Ravnateljstvu odredbine. To bi po mojemu mnenju imalo biti ustanovljeno već u samom pravilniku, neka se znade svota, koja se ima platiti. S toga predlažem, da se imade ovaj §. opet povratiti pravničko-gospodarskom Odboru, da ga izpravi. To je predlog odgoditeljni, koji stavljam.

Dr. Ivčević. Što se tiče primjera navedena glede promiene banknota, to se nemože odnositi na poslove naznačene u §. 15. Kada stranka dodje i zahtieva da joj se jedan od ovih poslova obavi, nemože se to mukte učiniti. Zavod neprima mukte založnice već ih plaća, a neznam zašto bi imao n. pr. izdati mukte novu založnicu na promjenu jedne odrte i već neslužive. Što se tiče pako toga, da svaki mora znati, koliko će odredbinu imati platiti, da se ova svrha dostigne netreba odredbinu u zakonu jur opredieliti. Budeli Ravnateljstvu podano pravo, ko što mi predlažemo, da utanači odrebinu, svak će je unapried znati, samo ako se obaviesti kod Ravnateljstva. S toga mnijem, da mi imamo ostati pri predlogu Odbora, a odbiti odgoditeljni predlog častnog zastupnik D.ra Bakotića.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju odgoditeljni predlog gosp. zastupnika D.ra Bakotića, neka izvole ustati. — (*Manjina*). — Odgoditeljni je predlog ovaj pao. — Stavljam sada na glasovanje § 15., kako je bio pročitan po g. izviestitelju. — Ona Gospoda, koja primaju § 15. ovako, kako je bio pročitan, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sliedi razprava §.a 16.

D.r Ivčević (*čita*): § 16. Založnice izdane na čije ime, moći će se prenieti od Blagajne Zavoda na kojemudrago drugo ime, kad se u dotičnom ustupu, iliti prenosu, podpiše onaj na koga bjehu izdane, bez ikakve odgovornosti sa strane Zavoda za vjerovnost podpisa.

Posjednik založnice izdane na označeno ime ima u svako doba pravo, prikazav je Blagajni, zapitati da se u knjigam Zavoda zabilježi: „da se prikazana založnica nemože na drugo ime prenieti, već u slučaju njegova ovjerovljena podpisa."

Ovo će se pridržanje zabilježiti i na dotičnoj založnici, a za zabilježbu ne potražena pri izdanju založnice, platit će se odredbina koju će odsjeći Ravnateljstvo.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč u §.u 16.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava § 17.

D.r Ivčević (*čita*): § 17. Založnice koje bi
a) bile izrično naznačene kano svojina mladoljetnih, ili zaskrbljenih;
b) bile uglavljene na ime kakve občine kakve zadruge ili zaklade, iliti kakva Zavoda upravljena po kojoj javnoj Vlasti;
c) bile obvezane na jamčevinu;
d) ili glede kojih sudbenom odlukom, priobćenom Blagajni Zavoda, priečilo bi se slobodno razpoloženje,

moć će se preniti na drugo ime tek onda kad bude dokazana privola odnosne Vlasti kroz naročitu dokaznicu, ili odnosnom naledjicom na založnici oskrbljenom uredovnim pečatom.

Pri prenašanju obvezanih založnica s osobe na osobu, zahtievalac, kad nebi bio ista osoba imenovana kao vlastnik u založnici, morati će dokaznicom zasvjedočiti da je postigao dotičnu vlastitost.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 17.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava § 18.

D.r Ivčević (*čita*): § 18. Kamate založnica izdanih na ime plaćati će se uz namirnicu.

Svaka založnica izdana na nosioca biti će oskrbljena odrezcima za dvadeset polugodištâ, i jednim talonom za izdanje novih kamatnih odrezaka dok se ne izvuče na sreću.

Izplata kamatâ sliedi poplatno svakog polugodišta na 1.vi Siečnja i na 1.vi Srpnja uz povratak izteklih odrezaka.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 18.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §.a 19.

D.r Ivčević (*čita*): § 19. Slobodno je poslužiti se založnicam za uložiti na dobit novce zaskrbljenikâ, glavnice občinâ, zadruga, crkava, zakladâ, povjerbinâ, i drugih zavoda postavljenih pod javnim nadzorom, a tako isto za ustanoviti službovne jamčevine, ilili jamčevine za ina poduzeća.

Predsjednik. Razprava je otvorena. —, Pitali tko rieč o §.u 19.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §.a 20.

D.r Ivčević (*čita*): §. 20. Za postignuti utrnuće založnica i njihovih odrezaka u slučaju gubitka, požara i sličnih kod c. k. pokrajinskog sudišta u Zadru, vriede odredbe postojeće za državne papire.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 20.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §.a 21.

D.r Ivčević (*čita*): V. „O vučenju na sreću založnica". § 21. Založnice se vuku na sreću dva puta na godinu, i to se vrši javno posljednjih dana lipnja i prosinca u prisutnosti jednog člana Odbora Zemaljskoga naročito odaslana, Ravnatelja ili mu zamjenika, jednog upraviteljnog Viećnika i Tajnika. Prvo vučenje ima se izvršiti najdalje tri godine pošto su bile izdane prve založnice.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 21.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje §§.e 16., 17., 18., 19., 20. i 21., onako, kako su sada bili pročitani. — Ona Gospoda, koja primaju §§.e 16., 17., 18., 19., 20. i 21. onako, kako su bili pročitani, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sliedi razprava §.a 22.

D.r Ivčević (*čita*): § 22. Odbor Zemaljski, sačuvši Ravnateljstvo Zavoda, ustanačuje visinu iznosa odredjena na odkup založnicâ.

Tri nedjelje prije vučenja na sreću biti će proglašen broj založnicâ koje se imadu vući, čija nominalna vriednost ima odgovarati onoj svoti koja je pri koncu zadnjeg svibnja, i odnosno studenoga, sačinjavala ukupnu zakladu amortizacije, u koliko je ista razdieljiva za stotinu bez preostatka.

Brojevi izvučenih založnica biti će javljeni oglasom prilieplјenim u uredovnoj dvorani Zavoda, i proglašeni kroz listove na to opredieljene. Istodobno morati će se proglasiti brojevi založnicâ već izvučenih, koje nebi bile još prikazane za izplatu.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.o 22.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §.a 23.

D.r Ivčević (*čita*): § 23. Izvučene založnice biti će izplaćene po Blagajni Zavoda 6 mjeseci nakon vučenja uz povratak založnicâ, oskrbljenih dotičnim odrezcima i talonima, u skupnoj njihovoj nominalnoj vriednosti, ubrojiv slučajne zaostale dobitke, od tri godine nazad.

Izplaćene će založnice uništiti zajedno sa dotičnim odrezcima Ravnateljstvo u prisustvu jednog člana Odbora Zemaljskoga.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 23.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §.a 24.

D.r Ivčević. (*čita*): § 24. Dospjetnim rokom izvučenih založnica, prestaje i tečenje dobi-

taka, i zato se dotični odrezci neće moći izplaćivati preko toga roka.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 24.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §.a 25.

D.r Ivčević (*čita*): § 25. Glavnica izvučenih založnica a ne prikazanih na odkup kroz 30 godina po vučenju, ide na korist pričuvne zaklade, a tako isto odrezci ne prikazani prije izteknuća triju godina po dospjetnom roku.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 25.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje §§.e 22., 23., 24. i 25. onako, kako su bili sada pročitani. — Ona Gospoda, koja primaju §§.e 22., 23., 24. i 25. onako, kako su pročitani, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sliedi razprava §.a 26.

D.r Ivčević (*čita*): „VI. O pravu posjednikâ založnicâ“. § 26. Posjednik založnice dobiva pravo na točnu izplatu dobitakâ kad im rok prispije, a u slučaju da bi se založnica izvukla, na izplatu cijelog iznosa u istoj naznačena.

Izvršenje obvezâ Zemljišno - veresijskog Zavoda, odgovarajućih predpostavljenom pravu posjednikâ založnicâ, zajamčeno je cielokupnim imanjem Zavoda, i jamstvom nametnutim u § 3 Zemaljskoj zakladi Dalmacije.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 26.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §.a 27.

D.r Ivčević (*čita*): § 27. Kad Zemljišno-veresijski Zavod nebi obslužio dužnosti priuzete pri izdanju svojih založnica, pripadati će tad posjednicima istih, svakome po sebi ili u zajedništvu, pravo zahtjevati od Zemaljskoga Odbora nužne providbe, ili prosto obratiti se gradjanskome Sudu.

U ovom zadnjem slučaju moći će vjerovnik eksekutivnim putem vršiti svoja prava već postala presudjenom stvari, a kad ga nebi mogla naknaditi sredstva Zavoda, nastupa onda jamčevina ustanovljena u § 3.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 27.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje §§.e 26. i 27. ovako, kako su bili sada pročitani. — Ona Gospoda, koja primaju §§.e 26. i 27. onako, kako su pročitani neka izvolle ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sliedi razprava §.a 28.

D.r Ivčević (*čita*): VII. „O odnošajima dužnika prama Zavodu i odnosnim dokaznicama“. § 28. Dužnik, prije neg primi iznos zajma u založnicam, morati će prikazati zadužnicu sadržajuću sve uslove propisane po Pravilim, kao god i sve ostale nuždne dokaznice, redovito već upisane u javnim zemljišnim knjigam, na jamstvo po njemu priuzetih obveza.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 28.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §.a 29.

D.r Ivčević (*čita*): § 29. Dužnik se redovito obvezuje:

a) da će svake godine točno plaćati u polugodišnjim predplatnim rokovim, i bez ikakva odbitka jednu svotu nadmašujuću prvobitni iznos kamatâ barem za 1% na uzajmljenu glavnicu. Ovaj će se postotak obračunati kao odbitak od glavnice pri svakoj ratealnoj izplati, nu ostajuć slobodno dužniku dogovoriti se o godištini većoj od 1%;

b) da će pri primljenju založnica platiti $1/4\ \%$ uzajmljene glavnice, i osim toga pri svakoj ratealnoj izplati $15/100$ po sto ($30/100$ po sto na godinu) na svoti preostalog duga, za troškove uprave, i za pričuvnu zakladu.

Ovaj će iznos moći biti kasnije obaljen po odluci zemaljskoga Sabora.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 29.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §.a 30.

D.r Ivčević (*čita*): § 30. Prvi polugodišnji rok ima se podmiriti u gotovu prije primljenja založnicâ, računav i izplativ toliko kamatu koliko dopadak amortizacije do 1 siečnja ili do 1 srpnja, kako kad jedan ili drugi od ovih rokova bude bliži danu, u kom bi sklopljen zajam.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali

tko rieč o §.u 30.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §.a 31.

D.r Ivčević *(čita)*: § 31. Izplate uglavljene u § 29 moraju sliediti u tekućoj vriednosti, ili u izteklim založnicam, ilili u dozrelim odrezcima kamatâ.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 31.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §.a 32.

D.r Ivčević *(čita)*: § 32. Na bolju sgodnost dužnikâ, rokovi za izplatu biti će odgodjeni za 15 dana, tako da će ista moći sliediti do 15 siečnja ili srpnja; ali čim izteče ovaj rok biti će jim računane na zakašnjenoj izplati, bez uštrba ostalih prava spadajućih Zavodu, kamate u razmjerju od 6% na godinu, koje će u ovom slučaju morati biti izplaćene svedj u gotovu.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 32.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §.a 33.

D.r Ivčević *(čita)*: § 33. Zadužnica vrhu zajma postignuta od Zemljišno-veresijskog Zavoda ima poglavito sadržavati sliedeća naznačenja:

a) glavnicu duga u austrijanskoj vriednosti;

b) izplate (u slovu i broju) koje se imadu izpunjati Zavodu u naznačenim rokovim (§ 30);

c) obvezu dužnika da će podmiriti, i odnosno izplatiti sve namete kojemudrago vrste prodolazeće od zaključenog posla, kao i sve troškove potrebite eda se zajamči jali naplati glavnica, godišnje rokove i uzgredne pristojbine, ubrojiv slučajne kamate (§ 32);

d) izjavu dužnika da se podvrgava bezuslovno Pravilim Zemljišno-veresijskog Zavoda, i svim obvezam i zakonitim posljedicam odatle proizvirućim, kao što da se podlaga nadležnosti C. K. Gradskog Suda i odnosno C. K. Pokrajinskog Sudišta u Zadru, u svim slučajima parnice, kad Zavod nebi našao za shodnije tužiti ga običnom mu Sudu;

e) točan opis ipotekarnog dobra, i ovlastbu na upis zadužnice u javne zemljišnike na osiguranje pravâ otud proizvirućih Zavodu;

f) ovjerovljenje podpisa dužnika i dvaju svjedoka; i

g) obvezu solidarnosti sviju posjednika založenog dobra, kad bi ih bilo više od jednoga.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §.u 33.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §.a 34.

D.r Ivčević *(čita)*: § 34. Zavod će moči postati ustupovnikom vjeresijâ, kad bi ove zajamčene bile u smislu § 44, budeli se samo ustupljeni dužnik podvrgao svim propisim ovih Pravila.

Nu, obsluženje ostalih dužnosti nametnutih dužniku u smislu predstojećeg paragrafa, morati će se ipotekarno upisati na uložku i razredom ustupljene glavnice, uz dozvolu vjerovnikâ koji bi imali istodobnu ipoteku, ili onih koji stupaju odma na red vlastitom ipotekom.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 34.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 35.

D.r Ivčević *(čita)*: § 35. Kad se bude dozvolio zajam na jedno dobro, obterećeno jur drugim teretim upisanim u zemljišnim knjigam, te koja bi imala prednost nad vjerovninom Zavoda, morati će se uvrstiti u dotičnu izpravu i uvjet, da svaki put kad bi to Zavod potražio, bude mu podnešen dokaz, da su godišnje obveze odnosno tim teretima bile obslužene.

Dadu li se u ipoteku sgrade, tad će se morat zahtjevati uslov, da bude podnešena izjava Družtva za osiguravanje (§ 48) „da neće biti izručena eventualna odšteta posjedniku, bez privole Zemljišno-Veresijskog Zavoda“, i da se redovito prikazuje namirnica izvršene izplate asikurativne nagrade.

Ipoteciraju li se zemlje, čijoj vriednosti doprinose sgrade na istim postojeće, Zavod je ovlašćen tražiti dokaz da su ove posljednje osigurane proti požaru za svotu i za vrieme koje će on naći shodno da opredieli.

Ravnateljstvo Zavoda ovlašćeno je takodjer, svaki put kad mu se potrebito učini, potražiti u opredieljene rokove dokaz da su državni porezi bili podmireni.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 35.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 36.

Dr. Ivčević *(čita)*: § 36. Kada dužnik nebi zadovoljio svojim obvezam, Ravnateljstvo će ga pozvati na dotično obsluženje, opredieliv mu za to kratki zabašni rok.

Opomena dostavlja se redovito preko pošte i svi odnosni troškovi padaju na teret dužnika.

Minuvši opredieljeni rok, pa makar se dostava i ne izvršila ili zbog koječesa zakasnila, Zavod će imati pravo postupati u smislu odredaba Ministarske Naredbe 28 listopada 1865 (Drž. Zak. List Br. 110).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 36.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 37.

Dr. Ivčević *(čita)*: § 37. Zavod obično ne daje odpovjed glavnice dužniku. Izvanredno pridržano je pravo Ravnateljstvu tražiti povratak iste kroz šest mjesecî, samo u sliedećim slučajim:

a) kad se je Zavod uvjerio da se je vriednost založenog dobra tako smanjila, da je u opasnosti vjerovnina;

b) kad je dužnik, radi zanemarenja svojih obveza, bio po tri puta opomenut kroz tri godine izasebice;

c) kad ipotecirano dobro padne pod ovrhu ili sekvestraciju, na račun trećih;

d) kad se na dužnikovo biće razpiše stječaj.

Ako ipoteka sastoji i u sgradam, Zavod imati će pravo dati odpovjed i ponovit osiguranje proti požaru o trošku dužnika čim ovaj bude bio bezuspješno opomenut i jedan cigli put da podnese dokaz, da su iste bile osigurane proti požaru.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 37.?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Prije nego dadem rieč g. zastupniku Bakotiću, stavljam na glasovanje §§.e 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35. i 36. onako, kako su sada pročitani bili. — Ona Gospoda, koja primaju §§.e 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35. i 36. onako, kako su pročitani, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno. — Imade rieč gospodin zastupnik Dr. Bakotić o §. 37.

Dr. Bakotić. Moja je opazka na §. 37. pod *a*). U toj stavci rečeno je, da će Ravnateljstvo Zavoda imati pravo tražiti izvanredno povratak glavnice kroz 6 mjeseci i u slučaju, ka se je Zavod uvjerio, da se je vriednost založenog dobra tako smanjila, da je u opasnosti vjerovnina. Ja mislim, gospodo, da ta rieč „ubjedio" predstavlja nešto subjektivna, a u ovakvom poslu želio bih, da se najobjektivnije postupa, da se kaže, kada se smatrati imade, da je to objedjenje osnovano na podatcim faktičnim, jer bi se moglo upotrebiti koje kakvo sredstvo proti dužniku, koji nebi bio toliko simpatičan Zavodu. S toga pitam, da se izrazi, što se ima razumievati pod tom riečju „ubjediti".

Dr. Ivčević. Bila je ovdje štamparna pogrieška, koja je izpravljena u smislu, kada se Zavod uvjeri, da se je vriednost založenog dobra smanjila.

Dr. Bakotić. Bilo uvjerenje, bilo osvjedočenje, jedina smisao uvjerenja može se sastojati u pojmovim sa svime subjektivnim. Kada bi se kazalo: „pošto je zavod uvjeren, osvjedočen"; pak da bi se kakov dokaz za to donio, recimo po procieni, ili što takova, dobro. Kada je n. p. kako je sam gospodin predgovornik naveo, danas jedan vinograd dobar, a sjutra se pokaže u njemu filoxera, to predstavlja uvjerenje, da se učini konac, jer to uvjerenje nije nješto subjektivnoga, nego je na podlozi faktičnoj. S toga mislim, da bi nuždno bilo, da se taj pojam veoma točno razjasni.

Predsjednik. Pita li još tko rieč o §, 37.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Gospodin Izvjestitelj Dr. Ivčević imade rieč.

Dr. Ivčević. Po mome mnenju nije sa svime od potrebe učiniti dodatak ovomu §., jer ja mislim, da će se Zavod vladati samo objektivno, i neće postupati iz osobnih razloga. Kada je jedan put dobro osigurano, kada je zajam dat, i kada hipoteka ima uvjek istu vriednost, nemogu pojmiti, da će Zavod, koji

odgovara Zemaljskomu Saboru, odpovjed dati dotičnom dužniku. — Stegnuti kako djelovanje Zavoda, čini mi se, da bi bilo proti težnji zakona ovoga, i da bi to moglo štetovati napredovanju ove inštitucije. Valja promisliti, da, i akoprem može dužnik utanačiti i kraće vrieme, ipak se po pravilim daje zajam na 36 godina. Kroz to vrieme imade dužnik svake pol godine plaćati utanačenu svotu za upravni trošak, za polugodišnje kamate, i na odbitak glavnice. Kada je to tako, to mi valja da uredimo stvar na način, kako će Zavod moći u svaki čas, ako postane od potrebe, dati odpovjed dužniku, i da mu nestvorimo zaprieka, koje bi onemogućile opreznu djelatnost u prilog sigurnosti poslâ. S ovih razloga nemože se uvažiti predlog gospodina zastupnika D-ra Bakotića, u toliko više, u koliko bi to nove procjene i nove troškove prouzrokovalo, za koje dotična pravila ništa nepredvidjaju.

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Oprostite, razprava je zatvorena. Vi niste učinili nikakov predlog, i zato Vam više nemogu dati rieči, nego stavljam na glasovanje §. 37. kako je po pravničko-gospodarskom Odboru predložen i seda pročitan bio. — Ona Gospoda, koja primaju §. 37. onako, kako je pročitan, neka izvole ustati. — (*Večina*). — Primljeno. — Sliedi §. 38.

Dr. Ivčević (*čita*): §. 38. Povratak uzajmljene glavnice sliedi redovno dopadkom amortizacije ubrajenim u godištini, koja se povisuje od šest do šest mjeseci uz suvremeno smanjenje glavnice i kamatâ

Tablica *B* prikazuje obračunanje interesâ i dopadaka amortizacije u trideset i šest godina jedne glavnice od for. 1000, izplative u godištinam od 6%, polugodišnjim rokovim od 30 for, svaki.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 38.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 39.

Dr. Ivčević (*čita*): §. 39. Dužnik ima pravo, uz predjavu od tri, ili šest mjeseci, dati odpovjed za povratak ciele zaostatne glavnice, ili jednog diela iste; nu, kada se radi o povratku jednog diela glavnice, ovaj nemože sliediti nego u roku koji bi sudarao sa jednim od rokova ustanovljenim za izplatu godištinâ, a ima biti ravan barem iznosu deset susljednjih polugodišnjih rokova.

Izplata odpoviedjenih glavnica može se izvršiti u založnicam izvučenim ili neizvučenim za njihovu cielu nominalnu vriednost, ili u tekućem novcu, po želji dužnika.

Kad se nebi povratila glavnica, pokle izteče rok odpovjedi, valja postupati prama dužniku isto kao da je pustio minuti rok opredieljeni u zadužnici.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 39.?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Stavljam prije na glasovanje §. 38. — Ona Gospoda, koja primaju §. 38. onako, kako je sada pročitan, neka izvole ustati. — (*Večina*). — Primljeno. — Rieč imade gospodin zastupnik Dr. Bakotić o §. 39.

Dr. Bakotić. Pitao sam rieč samo zato, da mi se razjasni najzadnja stavka §. 39., koja glasi: „Kad se nebi povratila glavnica, pokle izteče rok odpovjedi, valja postupati prama dužniku isto, kao da je pustio minuti rok opredieljeni u zadužnici“. Nemogu shvatiti ni najmanje smisao ove stavke, te molim, da bi mi izvolili razjasniti.

Predsjednik. Pita li još tko rieč o §. 39.? — Nitko. — Razprava je o §. 39. zatvorena. — Gospodin Izviestitelj Dr. Ivčević imade rieč.

Dr. Bakotić. Molim, gospodine Predsjedniče; Vi ste zaključili razpravu, a ja sam pitao razjašnjenje, usljed kojega bih, kada bih ga čuo, učinio kakav predlog ili ne.

Dr. Ivčević. Mislim, da je smisao dotične stavke ta, da kada nebi usljed odpovjedi bila povraćena glavnica, pokle izteče rok odpovjedi, da bi Zavod imao postupati eksekutivno sudbenim putem protiva dužniku, kao

što bi imao postupati, kada nebi izvršio dužnosti poprimljene u zadužnici.

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Dr. Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Ta smisao, koju nam je sada protumačio gosp. Izviestitelj, neizvire ni najmanje iz § 39.; tim manje, što dužnik, ako je dao odpovjed i propustio poslje rok odpovjedni, nije time nikakov teret niti škodu nanio Zavodu. Zašto bi dakle Zavod u tom slučaju imao pravo proti njemu ovršnim putem postupati, nemogu ni najmanje shvatiti; jer ovdje druga opazka na to kaže: „kao da je pustio minuti rok opredieljeni u zadužnici". Ako je u njegovoj zadužnici bilo kazano, da ima izplaćivati dug na rokove, pa ako je izplaćivao te rokove, nije ništa propustio, što bi dalo povoda, da se proti njemu ovršno postupa. Neznam, kako se je u sliedstvu ovoga moglo doći do ove zadnje stavke §. 39., i što bi to imalo praktična u istinu značiti.

Predsjednik. Želi li još govoriti gospodin Izviestitelj Odbora za daljnje razjašnjenje?

Dr. Ivčević. Jedan put već, kada je dužnik dao odpovjed a ista je primljena po Zavodu, postaje izmedju Zavoda i dužnika nova pogodba u smislu, da će dužnik povratiti zajam u javljeno vrieme. Propusti li dužnik odpovjedni rok, nemože to Zavod prekrštenih ruku pustiti, nego mu je dužnost, da proti njemu za utrnuće duga postupa. Drugčije odpovjed bila bi prosta igra, a Zavod nebi znao da li dužnik postupa ozbiljno, i mogao bi izgubiti prigodu, da komu drugomu zajmotražiocu podade one založnice. Zadnja stavka §. 39. po mome mnenju jest dakle sasvim osnovana i ima ostati onako, kako je po pravničko-gospodarskom Odboru predložena.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju §. 39. onako, kako je po Odboru predložen i po g. Izviestitelju pročitan bio, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno. — Sliedi razprava §. 40.

Dr. Ivčević *(čita)*. § 40. Odpovjedi Zavoda u slučajim §. 37., ili dužnika, moraju biti učinjene sudbeno ili po bilježniku, a rok će odpovjedi počet teći onim danom, kojim izteče najbližnja godiština ustanovljena u zajmu. Osim toga odpovjed dužnika, ako podnešena po Sudu, ima biti ovjerovljena.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 40?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Dr. Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Mi smo čitali prije u §. 16. ovog istog pravilnika, gdje se radi o jednom važnom činu, o prenosu založnice, ovo: „Založnice, izdane na jedno ime, moći će se prenieti od blagajne Zavoda na koje mu drago drugo ime, kad se u dotičnom ustupu, iliti prenosu, podpiše onaj, na koga bjehu izdane, bez ikakve odgovornosti sa strane Zavoda za vjerovnost podpisa"; dočim se ovdje u §., gdje se radi samo o odpovjedi, kaže: „Odpovjedi Zavoda u slučajim §. 37., ili dužnika, moraju biti učinjene sudbeno ili po bilježniku, a osim toga odpovjed dužnika, ako podnešena po Sudu, ima biti ovjerovljena". što mi se čini ne samo uzaludno nego i čudno. Kada se radi o formi, o odpovjedi, zahtjeva se ovjerovljenje, dočim kada se radi o bitnosti, o ustupu založnice, nezahtieva se to; s toga predlažem, da se u §. 40. izostave rieči: „Osim toga odpovjed dužnika, ako podnešena po Sudu, ima biti ovjerovljena".

Predsjednik. Pita li još tko rieč o §. 40.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Gospodin Izviestitelj imade rieč.

Dr. Ivčević. Ja mislim, da se nesmi brisati zadnja stavka §. 40., jer stoji u interesu toliko dužnika koliko Zavoda, da se točno znade, da odpovjed baš od dužnika proiztiče, a to se postizava, kad je dotičnikov podpis ovjerovljen. Inače mogle bi se spletke kakove dogoditi, što bi moglo biti štetno koliko zajmoprositelju, toliko Zavodu. Ova odredba stoji u savezu sa odredbom glede ovje-

rovljenja dužnikova podpisa na zadužnici; ako zadužnica ima biti ovjerovljena, dosljedno je, da bude ovjerovljena i dužnikova odpovjed. Što se tiče opazke gospodina D-ra Bakotića, da kada se radi o ustupu ili prenosu založnice, da se to može učiniti bez ovjerovljenja podpisa, predgovornik nije promislio, da se ovdje ne radi o založnici već o zadužnici. Ustanova napomenuta po častnom D-ru Bakotiću, je zato, da se olakša prenos založnicâ, što stoji u interesu posjednikâ istih, a dosljedno i u interesu Zavoda. Stoga je rečeno, da se mogu prenieti založnice na drugoga bez da bude ovjerovljen podpis dotičnoga prenositelja. Isti §. 16. predvidja slučaj ovjerovljenja posjednikova podpisa, kada veli u 2. stavci: „Posjednik založnice, izdane na označeno ime, ima u svako doba pravo, prikazav je blagajni, zapitati da se u knjige ubilježi, da se prikazana založnica nemože na drugo ime prenieti, već u slučaju njegova ovjerovljena podpisa“. Vidi se dakle, da §. 16. predvidja sve stvari u interesu posla, i da nestoji u protuslovju sa zadnjom točkom §. 40., te stoga molim, da Visoki Sabor izvoli primiti §. 40. onako, kako je predložen.

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Zatvorena je već razprava, molim. — Gospodin Dr. Bakotić učinio je na §. 40. izpravak, ali nije dovoljno poduprt, pošto je samo po trojici podpisan, i stoga ga nemogu staviti na glasovanje. Stavljam na glasovanje §. 40. onako, kako je predložen po pravničko-gospodarskom Odboru, i ovdje pročitan. — Ona gospoda, koja primaju §. 40. onako, kako je pročitan, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno. — Sliedi razprava §. 41.

Dr. Ivčević (*čita*): §. 41. Dužnik može u svako doba potražiti namirnicu za izplaćene godištine, ili za učinjene povratke odpoviedjenih glavnica, padajućih samo na njega jedinoga svi dotični troški, kao što i oni za brisanja u zemljišnim knjigam. Ostaje sasvim tim netaknuta obveza dužnika na izplatu uglavljene godištine.

Ako bi koji treći plaćaoc zahtjevao u mjesto namirnice jednu dokaznicu ustupa (§. 1422. O. Gr. Zak.), to će mu se moći uručiti, ali bez jamstva od strane Zavoda za ustupljenu svotu, i uz pridržanje prava prednosti Zavoda za cio ostatak nepodmirene vjerovine.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 41.? — Nitko. — Sliedi razprava §. 42.

Dr. Ivčević (*čita*): §. 42. Kad bude izplaćen barem četvrti dio glavnice, dužnik moći će zahtievati, da se uglavi nova osnova amortizacije.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 42.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 43.

Dr. Ivčević (*čita*): §. 43. „VIII. O dozvoli zajmovâ“. Zavod dozvoljava zajmove do najmanjega iznosa od for. 100 u založnicam vrhu dobara i sgradâ, nalazećih se u Kraljevini Dalmaciji, u koliko su upisane u zemljišnoj knjizi. Za zajmove preko for. 500 potrebita je privola Zemaljskog Odbora.

Dobra uporabljena izključivo ili većim dielom na obrtničke svrhe, nemogu sama po sebi služiti ipotekom na postignuće jednog zajma od Zavoda.

Povrh nepokretnih dobara, koja nemogu zakonito pasti pod ovrhu, povrh kazališta, rudoslovnih zavoda, kameništâ, i sličnih, Zavod nemože nikako dozvoliti zajma.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 43? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 44.

Dr. Ivčević. Molim, gospodine Predsjedniče, ja sam umoran.

Predsjednik. Molim dakle D-ra Bulata, da čita dalje.

Dr. Bulat (*čita*): §. 44. Zajam može biti udieljen u založnicam u visini od dvije trećine obistinjene vriednosti zemljišnih dobara, a do polovine obistinjene vriednosti sgradâ; na nepokretnine, naprotiv, čije sućanstvo ne može pasti pod ovrhu, kao povjerbine, neće moći biti udieljen nego samo do trećine obi-

stinjene vriednosti, i jedino uz privolu nadležne vlasti.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 44.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 45.

Dr. Bulat (*čita*): §. 45. Kano vriednost poljskih dobara smatrati će se redovito čisti prihod katastralni uglavničen u nazmjerju 5 po sto.

Neće se imati obzira na sgrade, na *fundus instructus*, i druga spojena prava.

U svim onim slučajima, u kojim bi se nalazila upisana u zemljišniku procjemba dobara, ili sgradâ, tečajem zadnjih pet godina udilj predstojećih zapitanom zajmu, i kad bi iz te procjembe proizticala manja vriednota nego li iznosi čisti prihod katastalni uglavničen o razmjerju od 5%, trebati će uzeti ovu manju vriednotu podlogom zajma.

Stranka će svakako imati pravo zahtjevati da za naznačenje vriednosti dobara, koja da se hipotekiraju, Zavod povede o njezinu trošku komisionalnu iztragu, kojoj će morat prisustvovati jedan povjerenik Odbora Zemaljskoga.

Ali za prisvojiti višu vriednotu tako pronadjenu podlogom zajma, potrebita je uvjek dozvola Zemaljskog Odbora.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 45.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 46.

Dr. Bulat (*čita*): §. 46. Vriednota sgradâ, u koliko bi iste bile podvržene razrednom porezu, procienit će se i obistiniti na isti način kako je ustanovljeno u §. 45. glede poljskih dobara.

Glede onih sgrada, koje su podvržene najmovnom porezu, vriednota će im se označiti na temelju srednjeg najma izjavljena za posljednjih šest godina, odbiv od srednje trećinu, a po stanju i položaju sgrade eventualno i polovicu, u ime troškova za porez i uzdržanje. Preostajući dohodak, umnožen za 16, prestavlja tad glavnu vriednotu.

Ako bi se kroz zadnje tri godine udilj predstojeće zajmu, opazilo, da je ubilježena u zemljišnicim ciena procjembe ili prodaje, manja od one obistinjene kako gori, smatrati će se ta manja ciena vriednotom sgrade, kad se kroz isto doba nebi kuća preogradila ili bitno popravila.

Zavod je uoblašćen da eventualno dade razviditi u trošku zajmitelja, kroz vještake, stanje kuće i njezinu procjembenu vriednotu, osobito u svim onim slučajim u kojim nebi bilo moguće prikazati izjavu najma za posljednjih 6 godina.

Procjembena vriednota moći će ipak tek onda služiti podlogom zajma, kad bi ista proizticala manja od srednjeg prihoda kuće u sadašnjem njezinom stanju za tečaj od jedne do pet godinâ.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 46.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 47.

Dr. Bulat (*čita*): §. 47. Zajam koji se ima udieliti neće moći premašiti svotu utanačenu u §. 44. ubrojiv sve one dugovine, koje bi u zemljišniku imale prednost nad veresijom Zavoda.

U koliko bi pako u izvadku zemljišnika izgledali kao ubilježeni medju dugovinam i tekući državni porezi, ovi se posljednji neće ubrojiti u obračunanju dugovinâ.

Godišnji dopadci računati će se dvadeseterostruko, a zaživotni prihodi deseterostruko njihova iznosa.

Tereti, čija se vriednota neda ustanoviti u novcu, nesmiju redovno imati prednost nad veresijom Zavoda. Iznimka ovom pravilu dopuštena je samo uz privolu Zemaljskog Odbora.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 47.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 48.

Dr. Bulat (*čita*): §. 48. Tražba zajma, ili ustupa koje ipotekarne veresije ima sadržavati:

a) dokaz, da je tražitelj vlastnik dobra koje nudi u ipoteku, i kadar obvezati se, a slučajno dokaznicu privole suzanimanih, ili postignutog punomoćja na zajam;

b) izkaz teretâ ležećih na ipoteciranu dobru, putem podnešenja izvadaka zemljišne knjige, i osim toga dokaz, da su bili podpuno podmireni državni porezi jur iztekli;

c) dokaz, putem izvadaka javnog poreznog ureda, prostorije i vrste obradjivanja poljskih imanja, kao i nametâ, kojima su obterećena; a kad bi se ponudile u ipoteku izključivo sgrade, dokaz rečenog ureda da li su iste podvržene razrednomu porezu, ili drugčije podnešenje izjave najma posljednjih šest godina, na temelju koje bio je odmjeren najmovni porez;

d) dokaz, da se sgrade ponudjene u ipoteku nalaze u dobrom stanju i da su osigurane proti požaru kod jednog družtva ovlašćena na takova djelovanja u Državi, iliti ponudu na postignuće asikuracije u slučaju dozvole zajma.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 48.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 49.

Dr. Bulat (*čita*): §. 49. Ravnateljstvo je Zavoda noblašćeno odbiti tražbu zajma bez da navede uzroke, pa i kad su bili redovito podnešeni svi potraženi dokazi i posvjedočenja; ali u takovom slučaju ostaje slobodno tražitelju ponoviti molbu preko istog Ravnateljstva, putem utoka, na Zemaljski Odbor.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 49.?

Dr. Bakotić. Pitam ja.

Predsjednik. Stavljam prije na glasovanje §§. 41., 42.. 43, 44., 45., 46., 47. i 48. onako, kako su sada bili pročitani. — Ona Gospoda, koja primaju ove §§. 41., 42., 43., 44., 45., 46., 47. i 48. onako, kako su pročitani, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Ima rieč gospodin zastupnik Dr. Bakotić o §. 49.

Dr. Bakotić. Visoki Sabore! Kao što sam imao čast jutros napomenuti ovu stavku, ja nisam nikako uvjeren o tome, da bi bilo koristno ovomu Zavodu, kada bi ostala ova stavka §. 49. koja kaže: „Ravnateljstvo je Zavoda uoblašćeno odbiti tražbu zajma, bez da navede uzroke, pa i kad su bili redovito podnešeni svi potraženi dokazi i posvjedočenja“. Ja mislim, da bi ovakovom ustanovom Zavod imao u rukami takovo sredstvo, koje bi mogao najlakše zlouporabiti. Čuo sam malo prije od gospodioa Izviestitelja D-ra Ivčevića, da kaže, da će biti na glavi Zavoda sdušni ljudi, koji budu imali dobro i i napredak Zavoda pred očima. To je sve dobro, gospodo moja; ali svakako na čelu i na upraviteljstvu Zavoda biti će vazda ljudi; a ljudi su izvrženi svakovrstnim strastim. Upravo se zakoni stvaraju zato, da se stane na put svakoj mogućoj ljudskoj zloupotrebi i u tom smislu kažem, da mi se propis §. 49. predstavlja upravo kao nekakvo oružje, što se kaže, kao sablja, koja sa dvie strane siече, t. j. da bi se mogao upotrebiti i ovako i onako; ali svakako da ima opasnosti, da bi tu moglo i zlonpotrebe biti. Mislim, Gospodo, da kada je dotičnimi izpravami dokazano bilo, da je tvrda podloga realna onoga, koji traži taj zajam, da u takovom slučaju nebi mogao imati pravo Zavod, da odbije i u tome slučaju dotičnog čovjeka, koji hoće da ima zajam. — Kaže se s druge strane: i taj hipotekarni kredit i to je kredit. Da bogme da je kredit, i ja znam da imade razlike od ličnog i realnog kredita. Pojmim veoma dobro, da kod ličnog kredita sve da je najljepše mjenica napisana, i da je svim potrebitim propisima zadovoljena, imade ipak pravo Zavod bankovni, kada nije uvjeren o solidarnosti dotičnika, da ga odbije, i da mu ne eskomptira mjenicu. To je lični kredit; ali kod realnog kredita, gdje dotični molitelj zajma daje sjegurnu nepokretninu u zalog, i gdje zadovoljava svim propisima pravilnika, nesmeta ništa Zavodu, da mu dade zajam, jer Zavod valja da radi i da što više poslovâ imade. Zavod bi mogao prigovoriti i molitelja zajma odbiti samo onda, kada nebi u dotičnimi izpravami nalazio onu sigurnost koja je nuždna za dati zajam; ali kada je dotičnik donio sve potrebite izprave u redu, i kada je dokazao dovoljno sigurnost za onu svotu koju traži, imao bi i dužan je Zavod da mu dade zamoljeni zajam u onoj svoti, koiu drži sjegurnom gledeć na ponudjene u zalog nekretnine. S toga uzroka izjavljujem, da ću glasovati proti §. 49. uzdržavajući se od osobilog predloga, pošto vidim, da moji predlozi padaju.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o §. 49.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — G. Izviestitelj imade rieč.

Dr. Ivčević. Ob ovom predmetu, koji se je jutros razpravljao, nebi bilo potrebno više govoriti; ali ću ipak odvratiti malo rieči g. zastupniku Dru. Bakotiću. On predpostavlja stvar tako, kao da bi jedna privatna osoba imala pravo postići zajam od Zavoda; ali to nije tako; jer kao privatni glavničar, tako ni veresijski Zavod nije dužan udieliti zajam kojoj osobi. Razlaganje častnoga Dra. Bakotića nestoji dakle na pravom temelju. S druge strane kad je Zavodu poznato da zajmoprositelj neće izpuniti svoje dužnosti, ja mislim da i akoprem dotična molba odgovara svim zahtievim u pogledu hipoteke, bolje je Zavodu sahraniti založnice za koju osobu poštenu i vriedna obzira, nego li ih udieliti prositelju pak gonit ga do malo sudbenim putem za povratak žajma.

Ima slučajeva u kojima svi su spisi u redu prividna vriednota nepokretnine ponudjene u zalog pokriva dug, ali spisi neodgovaraju istini, a kad bi Zavod udielio zajam izložio bi se očitom gubitku.

S ovih razloga predložena odredba nahodi se u svim pravilim zavodâ, koji se bave zemljišnom veresijom. Sličnu odredbu sadržavaju i pravila zadruga činovničkih, koje imadu pravo davati predujmove, i koje su zato ustanovljene, da pružaju pripomoć činovnicima. Akoprem dotični prositelj nudi zalog ili osobnu jamčevinu, ravnateljstvo zadruge imade pravo odbiti prošnju bez navesti razloge. Častni zastupnik Dr. Bakotić veli, da se može ovo pretvoriti u kakvo oružje, ali sve se na ovom svietu može zlorabiti a kad bismo se mi zloraba bojali, nebismo mogli išta dobra stvoriti. Da uklonimo eventualne zlorabe, nemožemo oteti Zavodu sredstvo, koji za tim idje da ga očuva od šteta. Ja se uhvam pak da će Zavod biti dobro upravljen a kad se promisli, da je pod nadzorom Zemaljskoga Odbora i ovoga Visokog Sabora, nadati se je, da će ova ustanova biti uporavljena u samu korist stvari.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje § 49. onako, kako je sada pročitan bio. — Ona Gospoda, koja primaju § 49. onako, kako je pročitan, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sliedi razprava §. 50.

Dr. Ivčević (*čita*). §. 50. U slučaju da se zajam udieli, zajmitelj ima:

a) dati sastaviti izpravu duga u smislu propisa ovih Pravila;

b) dati je upisati u zemljišnu knjigu;

c) prikazati kroz vrieme koje će mu se opredieliti, izpravu upisanu ujedno sa izvadkom zemljišnika, koji da posvjedoči razred veresija. Kad se to obsluži, biti će zajmitelju izdane založnice.

Sve dokaznice tičuće se zajma, i slučajne odreke prednosti, privole, punomoćja itd. moraju se redovito ovjeroviti.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 50.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje § 50. — Ona Gospoda, koja primaju § 50. ovako, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sliedi razprava §. 51.

Dr. Ivčević (*čita*). IX. Osobita posebna prava Zavoda. § 51. Dozvoljene su Zavodu sliedeće polakšice:

1. Iznimke od obćih propisa zakonâ o odredbinam na pravne posle, izprave, spise i uredovne oprave, udieljene Zavodima bavećim se veresionim poslima zakonom 10. srpnja 1865. drž. Zak. list Br. 55 čl. II. i III. i zakonom 14. Prosinca 1886. D. Z. L. Br. 161. —

2. Sliedeće iznimke od postojećih sudbenih zakona:

a) Za sve slučaje pravde medju Zavodom i dužnikom, koje se poradjaju iz udieljena zajma, izjavljuje se nadležnim c. kr. pokrajinsko Sudište, odnosno c. kr. gradska Pretura u Zadru (§. 33, sl. *d*).

b) Glavne knjige Zavoda, a takodjer izvadci iz istih u svako su vrieme podpunim dokazom o iznosku njegovih vjerovnina.

Izpravam Zavoda ne treba sudbenog ili bilježničkog ovjerovljenja eda budu upisane u zemljišnike.

c) Zavod, ukazom izvadka iz svojih glavnih knjiga, ima pravo tražiti od Suda udiljnu ovrhu proti zaležnog dužnika; Sud je dužan

dozvoliti ju bez predtečne tražbe ili razprave, i bez da je izrečena odsuda.

d) Sudbene odluke postignute po Zavodu o zaostavšim vjerovninam, koje u odsutnosti posjednika budu izručene upravitelju ili skrbniku ipoteke, ili uz prisutnost dvaju svjedoka budu pribijene na vratim stana jedne od navedenih osoba, imadu se smatrati kao dostavljene sasvim redovito.

e) Ako predujmovi od Zavoda udieljeni uz zalog vriednotâ ne budu točno izplaćeni na dospietni rok, Zavod ima pravo prodati te vriednote uz cienu bursovnog tečaja bez posredovanja Suda, i izvadkom naplatiti sebi predujam, dobitke i odnosne troškove.

f) U slučaju da Zavod potraži uzapt (sekvestraciju), Sud je dužan udilje, ali na pogibelj i odgovornost Zavoda istoga, primiti predloženog zaptionika (sekvestrara) i namjestit ga odmah bez obzira na zavržene prigovore.

Odgovornost Zavoda glede predloženog zaptionika prestaje ako kroz četrnaest dana posjednik uzapćene ipoteke nije zavrgao prigovora proti osobi zaptionika, ili časom kad su se obe stranke sporazumile glede osobe zaptionika, ili ako usljed zavrženih prigovora Sud odredi zaptionika.

g) Zavod ima pravo ovršnu procjenu poljskih dobara stegnuti na kuće, na *fundus instructus* i na ostala prava i nuzgredice; pa procjena tako postignuto, pridodana vriednosti zemalja koja je temeljem služila dozvoli zajma, sačinjavati će prvu dražbenu cienu.

Slobodno je ipak Zavodu, u pojedinim slučajevim, kad bi to potrebitim pronašao, da pita procjenu cielog bića.

h) Ako Zavod potraži sudbenu dražbu bića obterećena ipotekarnom veresijom istog Zavoda, Sud ima proučiti predložene dražbene uvjete, do slučaja sporazumno sa vjerovnikom prije upisanim, i odobriti ih svakako ako njim prigovora nema.

Ako sudbenu dražbu bića, na kom je upisana ipotekarna veresija Zavoda bude tražio drugi koji vjerovnik, ili se traži putem stečaja, ima se, prije konačnog riešenja prošnje, priobćiti Zavodu prepis dražbenih uvjeta predloženih po prositelju, u svrhu da Zavod kroz rok, koji se neće dati produljiti, ali se ima opredieliti po okolovštinam, i nemože biti manji od 14 ni veći od 30 dana, predloži sa svoje strane dražbenih uvjeta, jer inače neće se imati obzira na dražbene uvjete kasnije predložene.

Valjanost ipak dražbe poduzete bez tog priobćenja neće se moći pobijati iz tog samog uzroka.

i) Ako drugi vjerovnik poduzme ovrhu bića ipotecirana Zavodu ali za četrnaest dana propusti dalji postupak, Zavod ima pravo prosliediti ovrhom na svoje ime na temelju jur obavljenih ovršnih koraka.

k) na zahtjevanje Zavoda imade se i onda, kad bi se založeno dobro prodati imalo na njezinu prošnju ili na prošnju drugoga kojega vjerovnika, staviti u dražbene uvjete, da je

aa) Zavod oprošten od polaganja ustanovljene jamčevine (§ 11, sl. *f*);

bb) da njegovu tražbinu iz najveće ponude po odbitku iznosa, koji je potrebit za podmiru tražbinah hipotekarnih, i neočekujuć sudbene razdiobe od kupovine, kupac neposredno platiti ima Zavodu uz rok, koji će ona opredieliti.

Na koliko se nepokretnina prodati ima na prošnju Zavoda ili kojega iza nje sliedećega vjerovnika, imade se nadalje staviti u dražbene uvjete, da se nepokretnina nemože niti prigodom dražbe, a niti prigodom možebitne iznovične dražbe prodati izpod najmanje ciene, što će ju ustanovit imati Zavod. Ova najmanja ciena imade se ustanoviti na takov način, da će njom osiguravana biti podmira hipotekarne tražbine Zavoda ujedno s nuzgrednimi pristojbumi, koje joj pripadaju u istom prvenstvu.

Ako se nepokretnina prodati ima na prošnju kojega vjerovnika, koji ide pred Zavodom, imat će Zavod na gornje zahtjevanje pravo samo onda, kad očituje, da je pripravan podpuno podmiriti predidućega joj vjerovnika.

Ako bi se kupovina za nepokretninu, koja je Zavodu založena i ovršbeno prodana, morala položiti kod Suda, tad će Sud tražbinu Zavoda, na temelju izvadka iz knjigâ, što ga je on predložio, likvidovati, zatim iz kupovine izlučiti iznos, koji je potrebit za pokriće tražbina imajućih prednost, i možebit predidućih hipotekarnih tražbina, te odrediti da se tako preostajuća svota kupovine bez okolišanja, navlastito bez predhodnoga saslušanja vjerovnika, izruči Zavodu.

Ako se daljnim tečajem postupka pokaže,

da je Zavod više dobio, nego što mu pripada, imati će ona primljeni višak ujedno s četripostotnimi kamatami povratiti ovršnoj gromadi.

Obvezu na povratak izreći će Sud ovršni, saslušav Zavod, odlukom i nepovedši protuslovni postupak.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 51. — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje § 51. onako, kako je sada pročitan bio. — Ona Gospoda, koja primaju § 51. onako, kako je pročitan, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sliedi razprava §. 52.

Dr. Ivčević (*čita*). X. O upravi. §. 52. Ravnanje i nadziranje Zavoda Zemljišne Veresije pripada Ravnateljstvu, Odboru Zemaljskom i Zemaljskom Saboru.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 52.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Sliedi razprava §. 53.

Dr. Ivčević (*čita*). § 53. Ravnateljstvo upravlja poslima i imanjem Zavoda, kojeg zastupa prama trećim.

Sve se opreme Ravnateljstva vrše podpisom Zavoda (§. 2).

Proglasi zemljišno-veresijskog Zavoda eda dobiju zakonitu krjepost, moraju biti učinjeni u zvaničnom Listu Dalmacije, i slučajno u službenom Listu Bečkom.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 53.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 54.

Dr. Ivčević (*čita*). §. 54. Ravnateljstvo sjedi u Zadru, i sastoji:

1. iz jednog plaćenog Ravnatelja,
2. iz četiri upraviteljna Viećnika, kojima će se moći doznačiti nagrada svaki put kad se prikažu na sjednicu, a tu će utanačiti Sabor po predlogu Zemaljskog Odbora,
3. iz jednog plaćenog Tajnika.

Ravnatelja i Tajnika bira Sabor Zemaljski, i oni su zemaljski činovnici.

Četiri upraviteljna Viećnika bira Sabor Zemaljski za sav saborskì rok, i ostaju na upravi dokgod novi Sabor ne imenuje druge.

Mogu biti nanovo izabrani.

Zemaljski Sabor opredieljuje koji će izmedju Viećnika zamjeniti Ravnatelja, kad bi ovaj bio zapriečen.

Ravnatelj i Tajnik kao zemaljski činovnici polažu običajnu zakletvu službovanja a upravni viećnici polažu svečano obećanje pred Zemaljskim Odborom. da će saviestno izpunjavati svoje dužnosti u interesu Zavoda.

Kad bi koji od članova izstupio iz Ravnateljstva prije nego mu izteče rok, Sabor će mu Zemaljski naimenovati zamjenika putem izbora pri svojem najbližem zasjedanju. Nu, kad bi usljed te odreke zapelo poslovanje Ravnateljstva, te ne moglo zakonito riešavati, nadležati će Zemaljskom Odboru da privremeno poprimi shodne mjere, dok se neobave novi izbori sa strane Sabora.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 54.?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Stavljam prije na glasovanje §§. 50., 51., 52. i 53. onako, kako su sada pročitani bili. — Ona Gospoda, koja primaju §§. 50., 51., 52. i 53. onako, kako su pročitani, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Ima rieč gosp. zastupnik Dr. Bakotić o §. 54.

Dr. Bakotić. Pitam rieč da bude § 54 nakon rieči „Ravnateljstvo sjedi u Zadru, i sastoji“ izmienjen ovako, kao što sliedi: 1. iz jednog plaćenog ravnatelja blagajnika; 2. iz dva upraviteljna viećnika; 3. iz jednog plaćenog tajnika pravnika, — te shodno tomu da bude u šestoj stavci ovoga rečeno: „dva upraviteljna viećnika itd.“

Predsjednik. Pitali još tko rieč ob ovom §.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — G. Izviestitelj Dr. Ivčević imade rieč. Molim g. D'ra Bakotića, da bi napisao predlog.

Dr. Ivčević. Nemogu pristati na predlog g. D'ra Bakotića, i to s razloga da kada bi se udovoljilo tomu, da budu samo dva upraviteljna viećnika, moglo bi se dogoditi da

Zavod nebi mogao riešavati svoje poslove, jer kada bi bio jedan zapriečen, nebi se moglo viećati o dotičnoj prošnji; jer bi jedan mogao glasovati sa „da", a drugi protivno, i nebi se mogla postići većina za riešiti dotični posao. Ja mislim, da radi ovoga uzroka nije već moguće sniziti broj upraviteljnih viećnika; dočim s druge strane držim, da u koliko je više upraviteljnih viećnika, i u koliko ih više pristupa na sjednice, da će u toliko biti većega jamstva, da poslovi budu riešavani na korist Zavoda. S ovih razloga nemogu pristati na predlog g. zastupnika D'ra Bakotića, i molim da Visoki Sabor primi §. 54 po predlogu Odbora.

Predsjednik. Pošto je izpravak predložen po g. zastupniku Dru. Bakotiću dovoljno poduprt, jer je po četvorici gospode zastupnika podpisan, staviti ću ga na glasovanje. — Stavljam na glasovanje § 54. sa izpravkom g. zastupnika Dr. Bakotića, koji glasi, da se u tom §. izmiene točke: 1., 2. i 3. ovako: 1. iz jednog plaćenog ravnatelja blagajnika, 2. iz dva upraviteljna viećnika, 3. iz jednog plaćeneg tajnika pravnika, i shodno tomu, da bude rečeno u šestoj stavci ovog §. mjesto: „četiri upraviteljna viećnika". „dva upraviteljna viećnika". — Ona Gospoda, koja primaju ovaj § 54. sa izpravkom gosp. D'ra Bakotića neka izvole ustati. — (*Manjina*). — Predloženi je izpravak pao. — Sada stavljam na glasovanje § 54. onako, kako je po pravničko-gospodarskom Odboru predložen, i ovdje pročitan bio. — Ona Gospoda, koja primaju § 54. onako, kako je predložen i pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. Sliedi razprava §. 55.

Dr. Ivčević (*čita*). §. 55. Službu Ravnatelja, upraviteljnog Viecnika i Tajnika nemože obavljati nijedan član Odbora Zemaljskoga.

Službenu nagradu Ravnatelja i plaću Tajnika utanačuje Sabor, na predlog Zemaljskog Odbora.

Predsjednik. Razprava je otvorena. Pitali tko rieč o §. 55.?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Bakotić ima rieč.

Dr. Bakotić. Ja kažem, da se nadoda ovomu §. da Ravnatelj ima položiti shodnu jamčevinu, prije nego nastupi službovanje.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 55.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ima rieč g. Izviestitelj.

Dr. Ivčević. Ravnatelja imenuje Sabor, koji će prije imenovanja dobro paziti, kakvu će osobu imenovati. Već s ovoga razloga nenahodim, da je umjestan predlog častnog D'ra Bakotića, a suviše jer Ravnatelj neće razpolagati s blagajnom.

Predsjednik. Stavljam najprvo na glasovanje § 55. onako, kako je predložen po Odboru; a kada bude ovaj § glasovan, staviti ću na glasovanje i dodatak k ovomu § predloženi po g. zastupniku Dru. Bakotiću, koji je dovoljno poduprt. — Stavljam dakle najprvo na glasovanje § 55. onako kako je predložen po pravničko-gospodarskom Odboru, i ovdje pročitan bio. — Ona Gospoda, koja tako primaju § 55., neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sada stavljam na glasovanje dodatak predloženi ovomu §. po g. zastupniku Dru. Bakotiću, i koji glasi: „Ravnatelj, prije nego nastupi službovanje ima položiti shodnu jamčevinu". — Ona Gospoda, koja primaju ovaj dodatak §. 55. neka izvole ustati. — (*Manjina*). — Predloženi dodatak je pao. — Sliedi razprava §. 56.

Dr. Ivčević (*čita*). § 56. Ostali činovnici i poslužitelji zavise od Ravnateljstva.

Odbor Zemaljski, na predlog Ravnateljstva opredieljuje broj prvih i drugih, preinačuje ga i dieli zvanja.

Ravnateljstvo može pozvati na svoje sjednice jednog pravnika savjetujućim glasom. Njegovu će nagradu utanačiti Odbor Zemaljski, sačuv prije Ravnateljstvo.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 56.?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Dr. Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Ja bih želio, da se ovaj §. onako izmieni, da prava njegova točno budu glasila, da na predlog Ravnateljstva budu imenovani samo jedan pisar i jedan poslužitelj ovoga Zavoda; nadalje da bi se u ovom §. u trećoj stavci izostavilo, da Ravnateljstvo može pozvati na svoje sjednice jednoga pravnika. Ja sam upravo zato, Visoki Sabore, predlagao, da bi se imezovao jedan tajnik pravnik, i moj je predlog propao. Ja sam upravo zato učinio predlog, pošto sam vidio, da u ovom §., koji sada pretesamo, imade jedan pravnik savjetujućim glasom, te mjesto da Zavod plaća tog jednog pravnika, svaki put kada bi ga zvalo Ravnateljstvo, da stavlja kakva pitanja na njega, mislim, da bi najbolje bilo, da bi i njegovi poslovi bolje uredjeni bili, kada bi tajnik bio pravnik, koji znade pravničke poslove, i koji bi obavljao poslove koristno, kako to zahtieva pravo dotičnoga Zavoda. Neću stavljati predlog, jer bi to badava bilo, i danguba, nego mi je samo milo bilo, da sam izjavio svoje mnenje, a Visoki Sabor neka sada odluči.

Predsjednik. Pita li još tko rieč o §. 56.? — Nitko. — Razprava je otvorena. — Ima rieč gospodin Izviestitelj.

Dr. Ivčević. U §. 56. nije ustanovljeno, da se imade toliko i toliko činovnika i poslužitelja imenovati, dapače mislim, dok se Zavod nerazvije, da tih činovnikâ ili neće biti, ili sasvim malo. Meni se čini, da nije shodno ustanoviti u zakonu, broj činovnikâ i poslužitetjâ. Može biti nije od potrebe niti jedan pisar niti poslužitelj. Možebiti će se i bez ovih u prvom početku svi poslovi obavljati, i da će se s vremenom već polag nužde moći jedan pisar imenovati, koji će biti plaćen i stavljen u predračun Zemaljske Zaklade, kada Visoki Sabor obnadje, da bude nuždan za obavljanje ovoga posla uz sadašnjega pisara pri Zemaljskom Odboru. Što se tiče pitanja iztaknuta po častnom zastupniku D-ru Bakotiću, da tajnik mora biti pravnik, mislim da u zakonu nije izključeno, da se tajnikom imenuje i jednoga pravnika. Nego to nije uviek moguće, ili moglo bi puno zapasti, zato je dobro, da se taj uvjet nestavi u zakonu. Nije obvezno, nego samo fakultativno pozvanje jednoga pravnika na sjednice. Nevriedi dakle razlog, da koliko bi se imenovanjem jednoga pravnika kao tajnika potrošilo, toliko bi se zaštedilo sa savjetujućim pravnikom. S ovih razloga, mislim, da netreba promjene učiniti u dotičnoj stavci osnove.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje §. 56 onako, kako je predložen po pravničko-gospodarskom Odboru. — Ona Gospoda, koja primaju §. 56. onako, kako je po Odboru predložen, i pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sliedi razprava §. 57.

Dr. Ivčević (*čita*): §. 57. Ravnatelj predsjeda sjednicam, i njemu pripada vrhovno ravnateljstvo ciele uprave.

On dieli poslove i referate, sazivlje sjednice Ravnateljstva, ima pravo, toliko svojevoljno koliko na zahtiev davaju drugih Viećnika, dostaviti jedan posao na riešenje Odboru Zemaljskomu, i može uz svoju odgovornost, kad mu se učini shodno, poprimiti predsjedničke mjere u svim onim slučajim, u kojim se nebi nametnule obveze Zavodu.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 57.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 58.

Dr. Ivčević (*čita*): §. 58. Upraviteljni Viećnici dužni su prisustvovati sjednicam, primati se referata, glasovati o predlozim njima podnešenim, pregledati, na zahtjev Ravnatelja, blagajnu i crpiti obaviesti.

Nijedan član Ravnateljstva nesmije glasovati u onim slučajevim, u kojim su zanimani on ili osobe u čijoj pravdi nebi mogao biti nesumnjivi svjedok u smislu gradjanskoga postupovnika.

Tajnik je dužan riešavati tekuće posle, doznačene mu referate, sastavljati zapisnike sjednicâ, i pripravljati za opremu zaključke sjednicâ.

Savjetujući pravnik zastupa Zavod u prepirnim slučajim, i podnaša mnenje, koja se od njega traže.

Kad bi se on našao u odnošajim naznačenim u drugoj stavci ovoga paragrafa treba ga zamjeniti.

Ravnateljstvo ustanovljuje, potvrdom Od-

bora Zemaljskoga, pravilnik za nutarnju upravu posala, glede djelokruga pojedinih poslovača, i glede pravca koji se ima sliediti.

Svaka promjena u rečenom pravilniku biti će podvržena odobrenju Zemaljskog Odbora.

Ravnateljstvo će urediti, uz odobrenje Zemaljskog Odbora pravilnik za poslovnice (§. 2.) kojimi biti će glavna svrha, da primaju tražbe za zajmove, da ih pregledaju, da zaišće eventualna dopunjenja i da ih dostave Zavodu uz svoje mnenje.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 58.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 59.

Dr. Ivčević (*čita*): §. 59. Da jedan zaključak postane krjepostan, potrebita je prisutnost Ravnatelja, ili mu zamjenika, i barem dvaju upraviteljnih Viećnika.

Zaključci primaju se većinom glasova; u slučaju da bi broj glasova bio ravan, odlučuje glas predsjednika. Dotični zapisnici moraju biti podpisani od svih učestnika.

Obvezni spisi Zavoda moraju biti podpisani od Ravnatelja i od dvaju upraviteljnih Viećnika.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 59.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 60.

Dr. Ivčević (*čita*): §. 60. Zemaljski Odbor vrši nadziranje nad upravom posala, pregleda postupak u smislu Pravilâ Ravnateljstva, i sudjeluje s ovim opravi nekih važnijih posala.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 60.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje §§.e 57., 58., 59. i 60. onako, kako su sada pročitani bili. — Ona Gospoda, koja primaju §§.e 57., 58., 59. i 60. onako, kako su pročitani, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sliedi razprava §. 61.

Dr. Ivčević (*čita*): § 61. Odbor Zemaljski posluje osim slučaja naznačenih u Pravilim:

I. Kao nadzirateljna vlast:

a) odobrenjem poslovnog reda Ravnateljstva, potvrdjenjem preinakâ u istom, i odobrenjem pravilnika za poslovnice (§ 2);

b) razpolažući da mu budu podnešene periodične izkaznice o stanju pojedinih zaklada, kao i ciele uprave, pregledajući bar dva puta na godinu knjige i blagajnu Zavoda, osobitim obzirom na redovitost ipotekâ, na izdavanje i amortiziranje založnicâ;

c) odlučivanjem na utoke proti neobsluživanju obveza poprimljenih po Zavoda (§ 27), i na utoke radi nedozvoljenih zajmova (§ 49);

d) potvrdjenjem dozvolâ na zajmove preko svote od fior. 500, ili na procjembe izvanredno izvršene po nalogu Zavoda (§ 45).

II. Kao vlast pregledajuća:

a) zasvjedočenjem na svakoj založnici, putem podpisa Predsjednika Odbora Zemaljskoga ili mu zamjenika, i dvaju zemaljskih Prisjednika, da je ista bila izdana na temelju ipoteke, redovito postignute;

b) izdavanjem Ravnateljstvu potvrde o redovnosti postupanja pri zamjeni jedne vrste založnicâ sa drugom, o ustupu starih ili za nove u slučaju amortizacije pokvarenih.

III. Kao vlast odlučujuća:

a) ustanačenjem broja činovnikâ i poslužiteljâ, naimenovanjem istih (§ 56);

b) odlukom dali se ima taknuti pričuvna glavnica (§ 8); tako isto odlučuje,

c) dali se ima označiti postupanje kojega se treba držati pri vučenju na sreću, ili glede pribave potrebitog novca na odkup založnicâ koje se imadu skoro vući (§ 22);

d) imadu li se zavesti poslovnice;

e) dali se imadu predložiti Saboru Zemaljskom promjene u Pravilim, ili razpust Zavoda (§ 64); i

f) kad mu Ravnateljstvo dostavi koji posao na riešenje (§ 57).

U slučajim navedenim pod III *a*) *f*) trebat će pozvati na dotičnu razpravu kod Odbora Zemaljskoga Ravnateljstvo u zakonitom broju (§ 59), i jedino sa izvještujućim glasom.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 61.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 62.

Dr. Ivčević (*čita*): § 62. Vrhovni nadzor vrši Sabor, kojemu Odbor Zemaljski podnosi godišnje izvješće o tečaju uprave Zavoda, prikazanjem računâ, i jedne izkaznice o stanju založnicâ, postignutih ipoteka, i pričuvne zaklade. Kad postignu potvrdu Zemaljskog Sabora, ti će računi i izkazi biti proglašeni.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 62.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §, 63.

Dr. Ivčević (*čita*): § 63. Državnoj upravi pridržano je pravo po zakonim istoj pripadajuće nadziranja nad Zavodom. Zadaću naminjenu u zakonu 24 travnja 1874 Br. 48. D. Z. L. Vladinom povjereniku vrši zemaljski Odbor.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 63.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje §§.e 61., 62. i 63. onako, kako su sada pročitani bili. — Ona Gospoda, koja primaju §§. 61., 62. i 63. onako, kako su po pravničko-gospodarskom Odboru predloženi i sada pročitani bili, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sliedi razprava §. 64.

Dr. Ivčević (*čita*): X. „O preinaci Pravilâ, i o razpustu Zavoda“. § 64 Propisi ov h pravila, pošto budu stupili u krepost, moći će se preinačiti jedino putem zemaljskog zakona.

Kad bi se pokazao shodan ili potrebit razpust Zavoda, Odbor Zemaljski, saslušav prije mnenje Ravnateljstva (§ 61 III *e*), podnieti će predlog Saboru Zemaljskomu, koji kad bi se odlučio na razpust, ustanovit će i način izvedenja.

Odnosne zaključke trebati će podvrći na Carsku potvrdu.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 64. — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje § 64. onako kako je po Odboru predložen i sada pročitan bio. — Ona Gospoda, koja primaju § 64. onako kako je pročitan, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sliedi razprava §. 65.

Dr. Ivčević (*čita*): XI. „O prelaznim odredbam“. § 65. Zemljišno-Veresijski Zavod započeti će svoje djelovanje damom na to opredieljenim u cieloj Dalmaciji, tojest toliko u onim poreznim občinam, gdje zemljišne knjige budu već redovito ustanovljene, kao i u ostalim, gdje se takove knjige ne budu još redovito uvele.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 65.?

D.r Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Ima rieč g. zastupnik D.r Bakotić.

D.r Bakotić. Ja mislim, da Sabor imade sa svime oprezno postupati. Poznato je i pravničko-gospodarskomu Odboru, kako je škakljivo pitanje o vlastničtvu i teretima, koji su na tom vlastničtvu, u mjestima gdje postoje hipotekarne knjige, a kamoli ne u mjestima gdje nikakve siegurnosti neima, da li je vlastničtvo obterećeno ili ne. Stoga izjavljam da ću glasovati proti sadržaju ovoga §. 65 Bez da činim daljnu dangubu Visokomu Saboru sa mojimi primjetbami, koje vidim, da su poprimljene od njekolicine, izjavljam stoga da ću dosljedno mojemu jutrošnjemu govoru glasovati i proti svim ustanovam paragrafa sliedećih ovih prelaznih odredaba.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o §. 65. — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje § 65. onako, kako je po Odboru predložen i ovdje pročitan bio — Ona Gospoda, koja primaju § 65. onako kako je pročitan, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Sliedi razprava § 66

Dr. Ivčević (*čita*): § 66. Za dozvolu jednog zajma u ovim posljednjim i dok se zemljišnice ne budu redovno zaveli, trebati će obsluživa još i sliedeće:

a) da u tražbi (§ 48) budu uklopljeni u originalu: naslov (osuda, raspis dosudbe, diobeni spis, pogodba itd. itd.) za koji pripada tražbeniku pravo podpune vlastitosti nad dobrima te nudi u zalog; dokaz putem javnosti mirnog i izključivog posjeda kroz barem 30 godina sa strane onoga koji traži zajam a u taj se rok može ubrojiti i vrieme posjed

njegovih predvlastnika; stanje upisbâ odnosećih se na ista dobra i na osobe, kojih bi posvjedočen posjed, odnosno tim dobrim, koji će se opravdati putem izvadka javne knjige onog mjesta gdje se nalaze; dokaz putem svjedočbe c. k. poreznog Ureda, da su dobra upisana u poreznim knjigam na ime onoga te ih nudi u zalog, i da sačinjavaju naznačene katastalne čestice;

b) da na ispitu tražbe zajma prisustvuje jedan pravnik (§ 56);

c) da konačna dozvola zajma, ma kolik mu bio iznos, uzavisi od privole Zemaljskog Odbora, kojemu će Ravnateljstvo podnieti tražbu sa svojim mnenjem;

d) da u pogodbi zajma (§ 33) ipotecirano dobro bude točno opisano, osim brojem katastalne čestice, i potankim naznačenjem položaja i granicâ, i da se zajmitelj obveže da će u svoje vrieme prepisati zalog u zemljišne knjige i podvrći se na olahkočenje Zavoda svim odnosnim troškovim. Bude li dozvoljen zajam, zajmitelj morati će obslužiti sve propise predstojećeg § 50, i upisati u toliko dokaznicu duga u onu javnu knjigu, koja je krepostna za one porezne obćine, u kojim se nalaze dobra što će se založiti.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 66.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 67.

D.r Ivčević (*čita*): § 67. Jedan mjesec prije opredieljenog dana Odbor Zemaljski dostavit će na javno znanje putem uvrstbe naročite obznane u službeni List Dalmacije i priobćenja iste svim obćinam Pokrajine, da će rečenim danom Zemljišno-Veresijski Zavod odpočeti svoje djelovanje, naznačiv koje su porezne obćine, u kojim zemljišnici redovito posluju, a u kojim neposluju i uputiv vlastnike posjedâ u ovim zadnjim, kad bi htjeli tražiti od Zavoda kakav zajam, na dalje obsluživanje propisâ predstojećeg paragrafa.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 67.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 68.

D.r Ivčević (*čita*): § 68. Dokle god Zavod unapriedjenim svojim razvitkom nebude prikazao potrebu podpuna nutrnjeg ustrojenja, Zemaljski Sabor, na predlog Odbora Zemaljskoga, povjerit će jednomu od četvero Viećnika, koji će se izabrati, zvanje Ravnatelja. Pokrajinski Sabor opredieliti će od svoje, ili usljed tražbe Ravnateljstva, popraćene odnosnim predlogom Odbora, kada se ima imenovati Ravnatelj, i dan u koji će započeti njegovo djelovanje.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 68.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 69.

D.r Ivčević (*čita*): § 69. Odbor Zemaljski imati će s toga predložiti Saboru da izabere četiri upraviteljna Viećnika, da opredieli onoga, koji će medjutim vršiti zvanje Ravnatelja, da ustanači iznos nagrade koja se ima doznačiti članovim upraviteljnog Vieća u smislu § 54 Br. 2, i napokon da uoblasti Odbor, da obavi troškove prvog zavedenja, i kojekakve druge.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 69.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi razprava §. 70.

D.r Ivčević (*čita*): § 70. Kao Tajnik Ravnateljstva poslovati će do podpunog nutarnjeg ustrojenja Tajnik Zemaljskog Odbora, ili druga osoba po Odboru opredjeljena, a istodobno djelovanja računarstva i blagajne Zavoda, biti će rukovodjena po istim poslovačim koji rukovode ona zemaljske zaklade.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje §§.e 66., 67., 68., 69. i 70. onako kako su po Odboru predloženi i ovdje pročitani bil. — Ona Gospoda, koja primaju §§.e 66., 67., 68., 69. i 70. onako, kako su pročitani, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Izvolite sada čitati zaključke, predložene od pravničko-gospodarskog Odbora, a to 3.i.

D.r Ivčević (*čita*): „Ovlašćuje se Zemaljski Odbor da se samostalno dogovori sa c. k. Vladom glede kojekakvih promjena Pravilim, koje bi c. k. Vlada potrebitim našla, u koliko te promjene nebi u oprieci bile sa glavnim načelim Pravilâ".

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč ob ovom zaključku? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj treći zaključak pravničko-gospodarskog Odbora, onako kako je sada pročitan, neka izvole ustati. — *(Večina)*. — Primljeno. — Zaključak 4.i.

D.r Ivčević (*čita*): „Nalaga se Zemaljskomu Odboru da kod c. k. Vlade izvojšti Zavodu polakšice i iznimke od postojećih sudbenih zakona, uvrštene u Pravilim; ove zadnje putem državnoga zakona.“

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč ob ovom zaključku? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj četvrti zaključak pravničko-gospodarskog Odbora, onako kako je sada pročitan, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno. — Zaključak 5.i.

D.r Ivčević (*čita*): „Dan u koji će Veresijski Zavod započeti svoje djelovanje biti će opredieljen posebnim Saborskim zaključkom“.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč ob ovom posljednjem zaključku? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda koja primaju ovaj peti zaključak pravničko-gospodarskog Odbora, onako kako je sada pročitan, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno. — Čimli kakav predlog gosp. Izviestitelj?

Dr. Ivčević. Ja predlažem, da se predje na treće čitanje ove zakonske osnove.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj formalni predlog, da se predje na treće čitanje zakonske osnove, kojom se ovlaštuje ustanovljenje Zemljišno-veresijskog Zavoda, i odobravaju mu se pravila, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Ona Gospoda, koja primaju a trećem čitanju ovu zakonsku osnovu, kako je bila već glasovana i primljena u drugom čitanju, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Ova zakonska osnova primljena je i u trećem čitanju.

Prelazim na drugu točku dnevnoga reda, koja glasi: Pročitanje predloga zastupnika D.ra Bakotića o uvedenju podučavanja jezika i književnosti ruske u c. k. realkama i gimnazijama. — Predložitelj gosp. D.r Bakotić ima rieč za obrazloženje njegova predloga.

D.r Bakotić. Visoki Sabore! Dozvolite da u kratko obrazložim moj predlog.

Moj predlog o izučavanju jezika i književnosti ruske, predlog je kulturne naravi. Meni je poznato i vama, Gospodo, da je ipak ovaj moj predlog susreo glasove tendenciozne od svake vrsti stranaka; u novinama koje se štampaju u Splitu, koje se štampaju u Zadru, koje se štampaju ćak i u Beču. Tu se hoće da se podigne neko plašilo. Nu, da se vidi prava jezgra i suština ovog mog predloga, kazati ću najprije nekoliko rieči, da razbistrim krive pojmove. Ja u ovoj visokoj Kući, kao i svaki drugi zastupnik, imadem pravo zboriti najslobodnije. Za moje izjave u ovom visokom Saboru ne može me pozivati na odgovornost nitko, nego samo onda, kada se tiče načina govora; i to jedino naš g. Predsjednik. Da bude dakle koja druga namjera u ovom predlogu, ja bih imao srca i slobode, da to čisto i bistro ovdje javno kažem. Ali kada ja kažem, Gospodo zastupnici, da je moj predlog kulturne naravi, ja mislim da imadem pravo da mi i Vi to vjerujete. Ja znam da se je podigao prigovor nekim plašilom, koje je bilo izumljeno od naših neprijatelja zato, kako bi nas čim više mogli tlačiti pod izgovorom njihova nekakva straha, t. j. da bi to bio panslavizam. Gospodo, Vam je dobro poznato, da smisao obična te rieči ništa drugo nije, negoli puka izmišljotina, najviše Magjarâ a donekle i Niemacâ, kako bi nas tlačili još većma, negoli nas tlače u razvoju prirodnom naše narodnosti.

Biti će Vam poznato, Gospodo, te nije potrebno da govorim potanko i na dugo o književnosti ruskoj. Svakom od Vas kao i meni poznata su tolika imena svjetska u toj književnosti, kao što su imena jednog Puškina, Lermontova, Turgenjeva, Tolstoja, o čijem je djelu „Vojna i mir“, kad ga je čitao francuzki spisatelj Flaubert, rekao da je to kao Schakespeare. Vidite vriednost te književnosti!

Gospodo moja, ta književnost, premda smo po jeziku najbližji ruskom narodu, nije nama poznata. Mislim da bi najlakše bilo našim

mladićim izučiti jezik ruski i to u veoma kratkom vremenu od samih 6 mjeseci. Ako ćemo da čitamo ruske knjige, primorani smo tražiti prevode francuzke, talijanske, niemačke, a ne možemo da ih čitamo u samom izvoru. Toj nevolji htio bi doskočiti moj predlog, u tom smislu, kako bi i naši mladići mogli izučavati taj jezik, te posredno, kad bi poznavali taj jezik, izučavati i književnost rusku. Čudnovato je, Gospodo, da se bave razvojem književnosti ruske najizobraženiji narodi ovoga svieta, počam od Talijanaca, Francuza, Ingleza, pa najposlje, i možda najviše, od istih Niemacâ; ali ipak njima se nigdje ništa neprigovara, da bi izučavanje jezika ruskoga i književnosti ruske bio nekakav panslavizam. Neznam zašto bi se to imalo prigovarati nama.

Za dokaz koliko je obljubljen jezik i književnost ruska u svietu dan današnji, poslužit ću se samo i upravo izabrati imena u samoj Niemačkoj. Biti će vam poznato, da je gvozdeni kancelar, koji je jednom poslanik bio kod dvora u Petrogradu, vrlo dobro naučio jezik ruski. Biti će vam i to valjda poznato, jer je to spomenuo glasoviti spisatelj francuzki Leger, kako on običava čitati „Vsemirnaju Ilustraciju“ koja se štampa u Rusiji. Jednom je uredničtvo toga lista zamolilo kancelara, da mu izvoli poslati svoj autograf, a on je poslao svojeručno pismo tomu listu, koji ga je donio u jednom od svojih brojeva, na jeziku ruskom. Bizmark zato nije panslavista, ako uči i poznaje jezik ruski.

Jedno je oveće djelo niemačkog pisca Eugena Zabela, koje se bavi sa književnosti ruskom, ne davno štampano u Berlinu, pa izmedju ostalih stvari, što je taj književnik napisao o vriednosti književnosti ruske, sadržava i ove zaista značajne rieči, koje ću vam prevesti na naš srbski jezik. On kaže: da umjetnički razvoj podigao je rusku literaturu do stepena na kojem se ona mora smatrati kao važan dio sve svjetske literature. Zašto bismo dakle mi imali zaklanjati našim mladićem tu književnost, da i u tom pogledu ne budu izobraženi, kao i mladići ostalih izobraženih narodâ? Ja mislim da bi to bilo za naše mladiće u kulturnom smislu veoma koristno.

Nego promislite, da osim liepe književnosti tako uvažene i tako razvijene, promislite na nauku rusku, koja je dandanas u svakoj struci, u svakom znanju toliko razvijena, osobito u geografiji, etnografiji, filologiji, što je i za naš narod veoma koristno, pošto se nalaze u položaju da mogu više učiti nego mi i imadu osobita družtva, te stoga mogu njegovati svaku vrstu i struku takvih študija. Ako pomislite i na ovu stranu moga predloga, nećete moći zaniekati kulturnu važnost koju u sebi sadržava.

Nu mogla bi se spomenuti, osim književnosti i nauke ruskog jezika, i dnevna periodična štampa ruskoga zaroda. Vama je dobro poznato, da na ruskom jeziku u Rusiji izlazi na godinu preko 300 novina. Ali tih novina, ni mi niti naša djeca, nismo u stanju čitati.

Osim tih uzroka, koji me potakoše da podnesem predlog o komu je rieč, ima još jedan praktičan. Meni je poznato, a to je doista i svakom od vas, da naši trgovci, naši mornari, imadu mnogo čestih saobraćaja sa pristaništim ruskimi. S druge strane poznato vam je, da iz Francuzke, Italije, Inglezke, Belgije, Niemačke ide množina inžinjera i poduzetnika u Rusiju, gdje se grade željeznice, te mogu priskrbiti i prištediti sebi liepih glavnica svojim trudom. Zašto bi drugi narodi, Talijanci, Francuzi i. t. d. mogli ići dobivati pošteno kruh u Rusiju, a nebi li mogli sinovi naše ove zemlje, koja se prigovara da je siromašna, koja obilato šalje mladež na sveučilišta, a kada se povrate kući, ako su učili politekniku, težko da mogu naći posla u našoj zemlji. I s toga uzroka mislim, da se sam preporučuje moj predlog.

Neka se ne reče, da je taj jezik težak za učenje, jer i ako žalibože neznam ruskog jezika, ali poznajem srbski jezik, te kada sam imao priliku da vidim Nestorovu „Kroniku rusku“ i stao očima čitati, vidio sam da, izuzevši nešto malo rieči, nama je najlakše shvatiti smisao onoga što je napisano. Koliko sam čuo, a poznato je, da je u ruskom jeziku najtežji izgovor za nas Srbe; jer se drugačije neka slova izgovaraju negoli u našem srbskom jeziku. Uprav u tom pogledu pamtim dobro, da sam nazad 20—25 godina imao priliku viditi jednog mladog Rusa, kojega sam podučavao u historiji, grofa Demidova, i on je imao knjiga napisanih u ruskom jeziku. Čitao sam koješta, ali nisam mogao svaku rieč razumjeti, te sam ga molio da mi izvoli

pročitati koji komad na glas, i tad već nisam više nerazumio, jer je najtežji u tom jeziku izgovor, kao što je u Ingleza izgovaranje težko, pa i u francuzkom jeziku.

Sa svih tih razloga mislim, Visoki Sabore, da se moj predlog sam po sebi preporučuje vašem uvaženju. No valjda će mi se primjetiti, da bismo time veoma obteretili našu mladež, da oni već imadu dovoljno predmeta za učenje. Mislim i ja da je upravo u Dalmaciji, poglavito u srednjimi školami, više predmeta nego li u Beču. I to dolazi s toga, što imamo više jezika. Ali kao što vam je dobro poznato, moj se predlog dieli na dvoje: da bi se u realke uvelo izučavanje jezika ruskog i književnosti ruske, kao obvezan predmet, dočim bi se u gimnazije uvelo kao predmet neobvezan. Što se tiče realkâ, imam pred očima zakon pokrajinski o realkama; u tom zakonu, kao što vam je vrlo dobro poznato, ima § 10. koji kaže: „preko tih predmeta mogli bi se još i sliedeći predavati: jezik francuzki, inglezki, krasopis, brzopis, pjevanje.“ Dakle dva jezika više, ili jedan od ovih dvaju. Na dalje pri kraju istog §.a propisano je: „dopustom popečiteljstva nastave mogu se po potrebi uvesti u realke i drugi predmeti“. Vi vidite, Gospodo, da po ovima propisima moj predlog ne bi se imao smatrati, kao da bi mogao nanieti učenicima na realkama nekog osobitog tereta, tim više, kao što sam malo prije napomenuo, mislim da je moje mnenje podpuno osnovano, što će vriedan mladić, ako dobrih učitelja bude, pa ako podučavanje jezika ruskog započme u realkama, moći će dojedan mladić u godišnjem semestru naučiti jezik ruski za ono što mu je nuždno, a kašnje moći će svojom marljivošću i čitanjem knjiga i riečuikom napredovati u poznavanju jezika i književnosti ruske.

Što se tiče gimnazijâ, rekao sam vam, imajući obzira na okolnosti što u gimnazijama mladići imaju mnogo da uče, da bude samo neobvezan predmet, t. j. da je slobodno onome koji hoće, i slobodno onome koji neće da ga uči.

Eto dakle da je moj predlog u pogledu didaktično-pedagogičnom opravdan, te se isti nemože smatrati, kao da bi to nešto bilo izvanredna, dočim sam zakon o realkama predpostavlja, da se mogu uvesti novi predmeti sa dopuštenjem popečitelja. Mislim, Visoki Sabore, da sam sa ovo malo rieči dovojno obrazložio predlog, te u pogledu forme predlažem: da se imenuje Odbor od pet lica, pod imenom školski Odbor, da prouči ovaj predog, te da u jednoj od dojdućih sjednica podiese o predmetu svoj izvještaj.

Visoki Sabore! Sa strane desne u jelnoj od ovogodišnjih sjednica bile su iztaknute i idealne potrebe, naime naukovne i književne potrebe naroda. Ja mislim, da i ovaj moj kulturni predlog ide na to, da se ponože naukovnom i književnom razvitku naših mladića. U to ime mislim, da će dojedai od Vas glasovati za predlog formalni, koji sam imao čast sada učiniti.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u prvom čitanju? — Nitko. — Razprava je u prvom čitanju zatvorena. — Stavljam na glasovanje formalni predlog g. zastupnika Dra. Bakotića koji glasi . . . .

Dr. Klaić. Molim rieč.

Predsjednik. Razprava je već zatvorena, i nemogu ju više otvoriti, nego samo u slučaju, da bi Visoki Sabor na to pristao. — (*Naprama predlagatelju Dru. Bakotiću*). Izvolite čitati vaš predlog.

Dr. Bakotić *(čita)*. „Da se imenuje Odbor petorice pod imenom školski Odbor, da prouči predmet, te da u jednoj od dojdućih sjednica podnese o predmetu ovomu Visokomu Saboru svoj izvještaj.

Dr. Klaić. Pošto nisam čuo g. Predsjednika kad je izrekao, da je zatvorena razprava, predlagam da se otvori razprava ob ovom formalnom predlogu. Više je puta to učinjeno u ovom Visokom Saboru, pokle je bilo izjavljeno, da se razprava zatvorila.

Predsjednik. Ja nisam vlastan toga učiniti, nego pozivljem Gospodu zastupnike, da se izjave o tom, da li ima tko kakva prigovora proti tomu, da se razprava otvori. — (*Nitko neprigovara*). — Pošto nema prigovora, razprava ja otvorena. — Ima rieč gosp. zastupnik Dr. Klaić.

Dr. Klaić. Ja ću samo u nekoliko rieči na-

značiti držanje moje i mojih sumišljenikâ prema ovom formalnom predlogu, naime, da se preda predlog častnog zastupnika Dra. Bakotića jednom Odboru.

Predlog častnog zastupnika Dra. Bakotića, pri današnjem uredjenju naših učiona srednjih, protivi se didaktično-pedagogičnim načelima. Naša mladež u našimi srednjimi učionami, po izjavi svih pedagogâ, svih učitelja, preveć je obterećena; osobito preveć obterećena je učenjem mnogih jezika, to nema vriemena — i to svi učitelji svjedoče — da se naš narodni jezik uči dovoljno; tako da mladići, kad su dovršili realku ili gimnaziju, dobro ga neznadu, niti su u stanju da ga rabe, kako bi trebalo za naš narodni razvitak. Pri današnjemu stanju naukovnog sustava nije moguće ni uputiti mladost u obuku staroslavenskog jezika, a to je toliko potrebito ze podpuno znanje našega živoga jezika i ciele književnosti slavjanske. Istina je, da po predlogu g. Dra. Bakotića, u gimnaziji podučavanje ruskoga jezika bio bi predmet neobvezni. Ali, Gospodo, mislili se ozbiljno na stvar, t. j. težili se ozbiljno, da mladost nauči jezik, ili hoćeli se da samo na imenu bude tečaj za taj jezik? Ako se ozbiljno misli, onda darovitiji dio mladića, veći dio mladosti morao bî taj tečaj pohadjati; nu naravski, kada bi se većem dielu mladosti nadodao jezik više, narastao bi teret, proti kojem se podižu tužbe.

Ja priznajem kulturnu važnost ruske književnosti; ali ja mislim, kada mladež naša u našim gimnazijam bude dobro naučila svoj hrvatski ilíti srbski jezik, uz to joj bude moguće naučiti početke, ako ne obširno, staro-slavjanskog jezika, time, ako hoće da se u obćoj književnosti slavjanskoj razvije, pruža joj se način, da se po sebi u tom usavrši. Razlozi koje je naveo častni zaštupnik Dr. Bakotić, vriedili bi, kada bi se radilo o tome, da se na sveučilištu zavede katedra ruskog jezika; ali ne vriede za tečaj ruskog jezika na gimnazijam.

Sto se praktične strane jezika tiče, isti je g. Dr. Bakotić rekao, da koji zna naš jezik lasno nauči i ruski jezik za praktičnu porabu, i kada je primoran govoriti ruski, da mu je lasno naučiti taj jezik. — Mi, Gospodo moja, imali smo iz naših krajeva u južnoj Ruskoj nastanjenih mnogo ljudi, koji su do velikog bogatstva doprli, i ti ljudi govorili su i pisali ruski, a nisu to naučili kod nikakve katedre. Ja isti, u mlada moja doba bio sam u južnoj Ruskoj i tamo sam probavio blizu tri mjeseca dana, i pamtim, da sam prilično govorio i dobro razumievao ruski. Za praktičnu porabu onima, koji bi htjeli naseliti se u Ruskoj, kada znadu svoj jezik, lasno je ruski naučiti. U tom pogledu dakle predlog nema vriednosti.

Nego osim tih uzroka, koje sam naveo proti predlogu u didaktično-pedagogičnom pogledu, imade jošte jedan važni uzrok, koji je proti ovomu predlogu. Pruža se time prilika našim dušmanom — to je i g. Dr. Bakotić spomenuo — da osumnjiče značaj i čuvstvo našeg naroda; ta osumnjičenja nisu samo puste lakrdije, nego bi ta osumnjičenja bila orudje, kojim bi se dušmani naši služili, da narodu našemu smetaju i otegote razvitak i postignuće njegovih pravâ. Mi moramo paziti, da našim dušmanom nepružamo orudje, nego u koliko je moguće, da njim ga iz ruku iztrgnemo. Ove mane, koje u predlogu opažam, toli u didaktično-pedagogičnom koli u političkom smjeru nije moguće, po mojem uvjerenju odstraniti, ako bi se predlog o posebnom Odboru razpravljao; stoga ja i moji sumišljenici glasovati ćemo proti ovom formalnom predlogu.

Predsjednik. Pita li još tko rieč?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik dr. Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Mislim, Visoki Sabore, da sam moj predlog dosta obrazložio, te da vam nedosadjujem, dovoljno mi je, ako spomenem, da ono sve, što je častni doktor Klaić naveo proti meritornom predlogu u pogledu didaktično-pedagogičkom, ni najmanje nestoji; i da je to puki izgovor, koji se upotrebiti može proti svakom predmetu, koji bi se mogao uvesti u realke, da se uči. Ja sam se pozvao na zakon, koji predpostavlja, da osim sada obstojećih obveznih predmeta u realkami, mogli bi biti drugi predmeti uvedeni, recimo: francezki, englezki i ostali takvi drugi predmeti. S toga u tom smislu ja ne-

mamj ništa drugo da opažam častnom D-ru Klaiću, jer se je meni učinilo, da ni jedna od onih rieči, koje je kazao, nema kadra razloga za oprovrgnuće mojega predloga. — Nu on je u zadnje nadodao neke rieči, na koje ću mu ja odgovoriti. On kaže, da mi u ovoj prigodi nemamo takova povoda pružati našim dušmanima za sumnjičanje značaja našega naroda. — Nije bila nužda, da takva politička izjava izlazi koli u njegovo ime, toli u ime njegovih jednomišljenika, evo s kojeg i jednostavnog uzroka. Vama je svima poznato, kao i meni, da onaj isti dan, kada sam imao čast stupiti u ovu sabornicu, naime na 28. novembra t. g., kada sam podnio na stol gospodina Predsjednika ovaj moj predlog o kojem se mi bavimo, niti meni, niti vama, niti nikomu na svietu nije bilo tada moguće posumnjati, da imade išta na obzorju političkom, što bi se moglo tako krivo tumačiti u pogledu mojega predloga, te su se nakon toliko dana mogle čitati u novinam neke opazke. Ali, Gospodo moja, nemože se reći: „post hoc, ergo propter hoc“, zašto je moj predlog prije bio u onaj zeman, kada se nije ništa u svietu govorilo. — Ja bi pitao častnog D-ra Klaića, da budem ja, mjesto predložiti izučavanje jezika i književnosti ruske, predložio bio izučavanje jezika i književnosti francezko ili englezke, bi li bio protivan mojemu predlogu? Ja mislim, da nebi. Dapače mislim, da bi on, koji je kulturom zapadnom izobražen, bio valjda još iznesao sve one razloge, koje ja nebih bio kadar iznieti na podporu takova šta. Sada, kada se imenuje jezik i književnost ruska, koju on priznaje i veli da je bio u južnoj Ruskoj i da razumi ruski, kaže on ipak da se time daje oružje našim dušmanima. Kada on tako govori, mislim, da on daje oružje našim dušmanima, da oni kažu, da bi mi takov narod bili, da od jednog izumljenog strašila nebi znali govoriti pred našimi starijimi niti našim srbskim jezikom, i do toga bi se moglo dogoditi, kada se reče, da je to takvo plašilo. Imade godina, Gospodo, kada biste govorili u kojemu gradu talijanski, svi bi policaji gledali, koji je onaj što govori talijanski. Meni je to dobro poznato, jer sam, bivši u glavnom gradu Beču, znao što će to reći pod vladom Bachovom govoriti talijanski, ili učiti jezik i književnost talijansku. Vi se vladate po okolnostin političkim. Ja se nevladam po okolnostin političkim, nego po kulturnim okolnostin, jer vidim, da vas izobraženi sviet, kao što sam prije rekao, uči književnost i jezik ruski i poznaje nauku rusku. Kada može biti Francezom, Englezom, Talijanom i najpače Niemcima slobodno, da tako žurno i oduševljeno uče takvu književnost, mora biti i nama. Ja Srbin kažem, da mora biti slobodno meni izučavati taj jezik i tu književnost. — Neka dopusti častni Dr. Klaić, da izjavim, da je to samo izgovor, što je naveo. Da je on osvjedočen o vriednosti jezika i književnosti ruske i svakog kulturnog naroda, mislim, da nebi bio ustao da pobija moj predlog, nego u ime onih idealnih naukovnih književnih potrebâ našega naroda, mislim, da bi imao biti prvi, da ga podupre. — Premda opažam, Visoki Sabore, da će pasti moj predlog, ipak prije nego sjednem, stavljam opet na Vas sve, Gospodo, molbu da izvolite primiti moj predlog.

Predsjednik. Pita li još tko rieč?

Zore. Pitam rieč.

Predsjednik. Ima rieč gospodin zastupnik Zore.

Zore. Visoki Sabore! Mi smo večeras pred zamašnim pitanjem, naime, pred predlogom častnog zastupnika D-ra Bakotića o uvedenju ruskog jezika u naše gimnazije i realke. — Prije nego predjem na meritorno pitanje predloga, dopustite mi, Gospodo, da svrnem pogled na našu pokrajinu od kraja na kraj, pa da vidimo, koliko mi tih Zavodâ imamo, i kako stojimo u njima sa najprečijim našim potrebama, naime, sa izučavanjem narodnog našeg jezika srbskoga ili hrvatskoga. — Mi imamo u našoj pokrajini četiri gimnazije, od kojih je, kako znate, jedna već ukinuta, i dvie realke. Od tih gimnazija, recimo triju, dvie su na našem jeziku a jedna je na talijanskom; žalibože još na talijanskom, jer odavna imao je ovaj Visoki Sabor podastriet Visokoj Vladi želju ovog Sabora, da se i ta gimnazija poslaveni; ali nije još to postignuto, jer nije iztaknuto. — Mi imamo dakle danas dvie gimnazije na našem jeziku, a jedn

na talijanskom. Ja nisam shvatio način, kako bi mi mogli misliti o uvadjanju ruskog jezika, kada još nismo uveli ni naš narodni jezik u sve tri gimnazije. — U Dubrovniku od prilike, gdje se govori i u Zavodu i izvan Zavoda jezik naš narodni, tu bi lašnje išlo. Ali u Splitu, ja neznam; no ovdje imamo našeg sudruga upravitelja onog Zavoda, on će najbolje moći kazati, bili se moglo tu takva šta uvesti, gdje još žalibože ni svi učitelji nijesu se svikli narodnom jeziku u predavanju. O Zadarskoj gimnaziji nije govora jer je talijanska. Imamo zatim dvie realke, jedna je na talijanskom jeziku, a druga je na našem, i to je još pitanje za realku Splitsku, bili bilo i tu zgodno i lasno da se uvede ruski jezik, pošto bi trebalo da se vrlo i vrlo dobro umije naš jezik za predavanja, jer istom od malo godína je uveden naš narodni jezik u tu školu. Druga je realka u Zadru; i ona je talijanska, o toj neću niti govoriti, jer tu nemože bit govora o uvedenju ruskoga jezika.

Što se tiče učiteljâ, Gospodo moja, mi valja da se obazrijemo na sustav koji vlada u našoj monarkiji, i nemože biti učiteljâ kojeg mu drago jezika i nauke, jer su u nas izpiti na grupe. Mi imamo grupe za gimnazije, za klasičnu filologiju i geografiju, matematiku itd.; za realke opet druge grupe, i za jezike žive, za francezki jezik, englezki, ali nemamo te grupe za ruski jezik na našim sveučilištim, i zato mi nebi mogli imati niti učitelja ruskog jezika za naše srednje škole.

U pogledu pako ruske literature, što je vješto iztaknuo častni zastupnik Bakotić, ja mu potvrdjujem, da je onako sve; jer kao slavista — neka mi je dopušteno, Gospodo, da se ubrojim, ako i ponizno, u tu vrstu učenjakâ i ja sam nekoliko učio ruski jezik za svoje zvanje, i dotle sam dotjerao, da prilično razumijem i govorim ruski, i tumač sam ruskog jezika na Sudu Dubrovačkom. Tako svak privatno može učiti što ga je volja. Ali častni zastupnik Bakotić rekao je, da nije nikako trudno za nas, da možemo naučiti i izvježbati se u ruskom jeziku. Ja nisam posve toga mnenja. Velike težkoće koje bi nastale bile bi i sa strane pismena. Mi znamo, Gospodo moja, da su u našem jeziku dvojaka pismena, latinska i ćirilska; ćirilska su dotjerana do savršenosti, a latinska se istom dotjeravaju. Ćirilska su pismena i za naš jezik mnogima težka. Čuo sam ovih dana od mojeg jednog sudruga reći, da je mnogima vrlo težko čitati ćirilicu, i da im bode oči, a kamoli nebi oči bola ta ćirilica u ruskom jeziku, i to bi bila poteżkoća, što se didaktike tiče. U ostalom o srodnosti ruskog jezika s nama, što kaže častni zastupnik Bakotić, dopustite mi, Gospodo, da rečem. Ruski jezik je sjeverne grupe slavenskih jezikâ i bliže nama nego li su srednji jezici slavenski: českí, poljački i slovački. Južni su pak: slovenski, hrvatsko-srbski i bugarski. Mi, kada bi imali paziti za sada na uzajamnost sa Slavenima, trebalo bi nam ponajprije spoznati se medju nama na jugu. Mnogi Slovenci, a i mnogi Bugari uče naš jezik, t. j., jezik srednji izmedju njih, naime srbski ili hrvatski, i nastoje uzajamno da se tako spoznadu s nama. Zatim mi nismo još razmiricu izmedju Hrvatâ i Srbâ razčistili, kamo li izmedju Slovenaca i Bugara.

Što se Nestorove kronike tiče, i o kojoj govori častni Bakotić, i ja sam ju pročitao, ali tu je jezik ruski stari, koji nam je lašnji, nego li novi, koji u izgovoru odaljuje se od našeg jezika.

Nama je najprečija potreba, Gospodo, da budemo, što su neka Gospoda zastupnici rekla jutros, gospodari najprvo u svojoj kući, naime, da uvedemo naš jezik u sve urede i sve škole, i time malo po malo usvojimo u obće naš jezik, pak će istom tada nastati potreba, da uzmemo kakav kulturni jezik slovenski, kako je to ruski, i da ga izučavamo. Prije toga bila bi po mojem mišljenju smetnja uvedenje kulturnog jezika ruskog u naše škole. Ja sam učitelj jedne srednje škole, i govorim očito, Gospodo, da neznam, kako bi došli do uvadjanja ruskog jezika u te škole. Mi imamo tri jezika živa, i to: jezik naš, jezik talijanski i jezik niemački. U nijednom Zavodu u našoj monarkiji neima toga; najviše da su dva, a usred Beča jedan, niemački nastavni jezik, i time imadu oni vrlo i vrlo više vremena, nego mi, da izučavaju svoj jezik u srednjim školama. — Mi smo u takvom položaju i u takovimi prigodami, da nemožemo za naš narodni jezik nego dvie ure opredieliti na nedelju u srednjim našim školama, a to je posve malo za potrebe naše, toli za potrebe didaktične, koli za potrebe

političke, i kada bi tko baš htio iznieti nešto treće, ja nebi znao kamo bi zašao, jer naš školski razpored raztegnut je do skrajnosti. Ja s moje strane govorim, da ovaj predlog svakako tumači izražaj srca častnog zastupnika Bakotića, i ja mu ni malo ne zamjeravam, niti velim da je to učinio drugom namjerom nego onom, što mu je srce davalo. Ali da se je obazrio na naše okolnosti, kako mislim da valja da pripozna, nebi bio učinio predlog taj, nego bi čekao, da se razvije, i da naučimo naš jezik, a tada da mislimo o ruskom jeziku za naše škole. To je sa strane didaktične. Sa strane političke pak, Gospodo, čitao sam nedavno jednu razpravu u magjarskom Saboru, i tu se nešto razglabalo — nespominjem se, što ili kako — ali nješto što je zasjecalo u rodoljubje magjarsko. Bili su dakako i ministri nazočni pri toj razpravi, a izmedju ministara glavni ministar Tisza, i on Magjar pravi u srcu i u duši nije mogao da odoli srcu, nego se je digao i kazao je: „Gospodo moja, sve je dobro; ali to znate da je baš nepatriotično u ovim prigodama govoriti o tima stvarima“. Isto to ponavljam ja, i govorim: Nije zgoda o tom govoriti u našoj monarkiji, gdje mi nastojimo, da se razvijemo narodno po nami, gdje nas njeki narodi, koji su u Austriji, gledaju krivo, eda nam otmu i ono, što nam zajamčuje zakon državni. U tom smislu i s tih razloga glasovati ću proti predlogu častnog zastupnika Bakotića.

Bjelanović. Molim za rieč.

Predsjednik. G. zastupnik Bjelanović imade rieč.

Bjelanović. Predlog je Bakotićev tako jasan, njegovi su razlozi toliko osnovani, da od svoje strane nebi rieči progovorio, kad me na to nebi naveli prigovori Klaićevi i Zorini. Prvi je prigovor obterećenost učenikâ. Ali ovaj predmet o obterećenosti nestoji u svezi sa predlogom, biva nestoji u uzročnoj svezi, t. j., da bi se sbog toga predlog imao odbiti, nego u zavisnoj. Kad je to tako, taj se prigovor zaista može nazvati izgovorom. Priznajem obterećenost. Ali ne može se samo za naše srednje škole u Dalmaciji kazati, da su naukom obterećene. Tako je svuda. Došlo mi je do ruku nekoliko knjiga, koje se tijem pitanjem bave. Vidio sam, kako to pitanje razpravlja štampa niemačka i talijanska. Stvar je naravna. Nauka napreduje i u školama ima se učiti svaki napredak nauke; pri tom danas treba učiti sve važnije evropejske jezike, a po tom treba kao dosad učiti grčki i latinski. Tako su se srednje škole našle u položaju broda na moru, kad vjetrovi pušu i valovi se raztalasaju. Pravi mornar neće s toga bacati putnike u more, nego će da teret bude lakši, bacati stvari manje vriednosti. Na taj način postupa se i u ovom poslu. Mi možemo mirne duše primiti ovaj predlog, a poslije, kad ga Vlada odobri, doći će red na pedagoge, koji će riešavati, koji se predmeti mogu izbaciti ili suziti, što su manje vriedni od ruskoga jezika. Dok ovaj predlog dodje do Gautscha, dok ga Taaffe preporuči, proći će vremena, pa će se poslije odlučivati, kako se predlog ima izvršiti i kako će se nuždne snage naći.

U ostalom Bakotić nije rekao, da se za ruski jezik podiže katedra, koja bi prvenstvo imala, on nije dodao, da se uz svaku katedru ruskog jezika stavi po jedan Kozak sa kopljem u ruci; nego prosto preporučio je, da se ruski jezik uči po pravoj potrebi mogućnosti. Ja se sjećam, kako su se u gimnaziji Zadarskoj u moja doba učili svi slobodni predmeti: francezki jezik, stenografija, risanje, pjevanje, gimnastika; sjećam se, kako su mnogi mladići uspješno učili ove predmete i to baš oni najbolji, koji su vrlo dobro učili obvezne predmete.

Ruski jezik nikako nebi mogao biti na štetu narodnom jeziku. Ovijem mi idemo jedan korak naprjed, otvaramo nova obzorja; ovijem mi kažemo, da ovdje treba učiti srbski, kojijem se jezikom može naučiti i ruski. Genijalni Miloš Obrenović, i ako nije bio naučenjak, ali je znao jedan srbski kraj osloboditi, vrlo je sgodno opredielio ruski jezik: „kad se srpski sprdaš, eto to ti je ruski“. U stvari je tako, te učenje ruskog jezika nemože obteretiti mladiće niti može biti neprilika za naš jezik.

Što Zore kaže, da mi nijesmo riešili ni srpsko-hrvatsku razmiricu, i to je slab izgovor. Baš učenjem ruskoga jezika naše će se prsi proširiti i mi ruskim jezikom moći ćemo poklopiti mnoge naše sitne razmirice.

Čudim mu se, kako on može govoriti, da ćirilica oči izbija, kad bi mogao znati, da se po zakonu ćirilica mora učiti u svim osnovnim školama.

Žao mi što su dva protivna govornika stala sumnjati cb ovom predlogu; Klaić kazivajuć, „da se pruža prigoda našim dušmanima za sumnjičenja", a Zore „da je nepatriotično o tome govoriti u našoj monarkiji". Na taj način oni idu na ruku našim neprijateljima. U predlogu nema ništa drugo nego što sam predlog kaže; on nestoji u svezi sa kakvom politikom; mi ostavljamo veliku politiku ministrima i delegacijama. Ali ako bi zaista neko na njih takvim sumnjičenjima navaljivao i korio ih, mogu se oni braniti stihovima glasovitog Giustia:

Signor consigliere,
Faccia il piacere.
Di dire al suo padrone,
Che il mondo ha ragione
D' andare come va.

I time sam zaključio. Gospodo, sada vi odlučujte.

Predsjednik. Pitali još tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog gospodina zastupnika D.ra Bakotića, koji glasi: Da se imenuje Odbor petorice, pod imenom školski Odbor, da prouči predmet, te da u jednoj od dojdućih sjednica podnese o predmetu ovomu Visokomu Saborn svoj izvještaj.

Bjelanović. Molim za rieč. — Predlažem, da se poimenice glasuje.

Predsjednik. Glasovati će se poimenice. — Ona Gospoda, koja su za predlog, odgovarati će sa „da", a koji su proti njemu „ne".

(Odgovaraja „da": Bakotić, Bjelanović, Kulišić, Simić i Stefanović; odgovaraju „ne": Arneri, Borčić, Bulat, Bulić, Čingrija, Duboković, Gjakša, Gondola, Ivčević, Kapović, Karaman, Klaić, Ljubić, Machiedo, Masovčić, Messa, Mišetić, Mrkica, Natali, Paštrović, Pezzi, Rendić, Strmić, Šupuk, Tomić, Trigari, Tripalo, Vojnović, Vranković, Vuković, Zafron, Zanski i Zore).

Glasovaše 38. zastupnika; 5 sa „da", a 33 sa „ne". — Time je dakle predlog odbačen sa 33 glasa proti 5.

Pošto je dosta kasno, ja namjeravam sada zatvoriti sjednicu. Dojduća sjednica bìti će sjutra u 10 sati u jutro. — Prva točka dnevnoga reda je: Prvo čitanje zakonske osnove o ustanovljenju Zemaljske Zaklade za poljodjelske poboljšice, imenom: „Zaklada za poboljšanje"; druga točka: Drugo čitanje zakonske osnove o uredjenju rieke Krke; nadalje svi ostali predmeti, koji danas nisu bili riešeni. — Današnju sjednicu zatvaram.

(*Svršetak sjednice u 2 sata 15 časova po podne*).

IX. Sjednica dneva 17. Prosinca 1887.

Sadržaj: Navještaj molbenica. — Upiti i odgovori. — Razprava zakonske osnove o ustanovljenju pokrajinske Zaklade za poboljšanje zemaljâ. — Razprava zakonske osnove o uredjenju rieke Krke. — Razprava o predlogu g. zastupnika Dra. Bakotića, da se sgradi željeznica od Splita do Zemuna preko Sarajeva. — Razprava g. zastupnika Bulića glede pisanja prezimena.

(Početak sjednice u 10 s. 30 č. prije podne.)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje**.

Tajnici: D.r **Srećko Karaman** i Dr. **Roko Mišetić**.

Vladini povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, namj. savj. **Manojlo Budisavljević**, i školski nadzornik **Josip** vitez **Peričić**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. — Ima nas 32. — Broj je zakonit. — Molim gosp. Tajnika, da čita zapisnik sinoćne sjednice.

Dr. Mišetić (*čita*).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku? — Nitko. — Ona Gospoda, koja odobravaju zapisnik sinoćne sjednice kako je sada bio pročitan, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Zapisnik osme sjednice je odobren.

Pošto je danas deveta sjednica, pozivljem Tajnike trećeg razporeda Gospodu zastupnike Dra. Zafrona i nadpopa Zanki-a, da bi zauzeli tajnička mjesta.

(*Dr. Zafron i Zanki zamienjuju dosadašnje tajnike*).

Primio sam jednu molbenicu. — Molim g. Tajnika Zanki-a, da čita kratki sadržaj.

Zanki (*čita*). Br. 119. Pripomoćno hrvatsko družtvo u Beču moli podporu.

Predsjednik. Prelazi Molbeničkom Odboru. — Prije današnje sjednice primio sam tri upita. — Jedan je upit podpisan po gg. zastupnicima: Bjelanoviću, Bakotiću, Simiću, Tripalu i Stefanoviću. — Molim prvopodpisanog gosp. zastupnika Bjelanovića da ga izvoli čitati.

Bjelanović (*čita*):

Интерпелација

На Владу Њ. Величанства.

Пошто се на оправдани захтјев првог потписаног истакнут приликом расправе школског предрачуна, наиме да школе буду једнако раздијељене по свој земљи, није чула ни ријеч одговора са владина стола;

Пошто потписани сматра својом дужности као заступник, да свој глас подиже против сваке неправице и тражи поправак, и у овом послу да позове Владу нека благодати просвјете једнако дијели, односно нека накнади штету претрпљену сњезина заборава, узимајући у обзир при оснивању новијех школа крајеве до сад запуштене, као што је нај више његов изборни котар;

Пошто с друге стране та његова дужност постаје право према Влади, која од своје стране мора правицу дијелити и на сваки захтјев у то име подигнут повољно одговарати;

Пошто је најпослије познато, да школска власт од година отеже преговоре ради школске куће у Жегару опћине Обровачке, на начин таки, да господар куће не мисли на одговарати на досадна запиткивања, а с тако истог отезања није отворена ни школа у Билишанима исте опћине.

Потписани питају Владу Њ. Величанства

1. Мисли ли Влада у будуће при оснивању новијех школа узимати у обзир крајеве до сад запуштене на начин кака би школе једнако биле раздијељене по свој земљи?

2. Зашто Влада отеже отварањем школа у Жегару и Билишанима?

С. Бјелановић — Др. Бакотић — В. Симић — Tripalo — Стефановић.

Predsjednik. Prelazi Vladinu Povjereniku.

Drugi upit predao mi je častni zastupnik Stefanović, podpisan još po gg. zastupnicima Vojnoviću, Pezzi, i Spiri Gojkoviću. — Molim prvopodpisanog gosp. zastupnika Stefanovića, da ga izvoli čitati.

Stefanović (*čita*):

У сједници 20.ог Децембра 1886 Сабор је Далматински дао налог Земаљском Одбору да се заузме за дозволу гојитбе духана у обће а поглавито у Горњем Приморју и у Боки-которској. — Одбор Земаљски вршећи налог Високог Сабора дописом 28 Јануара 1887 Број 351, позивајући се на успјешно искуство задњих година, живо је препоручио Његовој Преузвишености Намјеснику да буде дозвољено све то више сађење духана и истакнуо сходност и потребу да се особито узме у обзир Бока-Которска. На жалост рек би да жеља Земаљског Заступства остаде до сада неиспуњена, јер, колико је познато ниже потписаним, није ове године дозвољено било у Боки-Которској сађење ни једног циглог струка духана. — Ово оклевање Ц. К. Владе на остварење основане и оправдане жеље Зем. Заступства тим више не да се појмити, пошто је свакоме познато да Бока-Которска, која дјеломице граничи са Хрцеговином, могла би дати најбољу врсту духана. — Него и источна страна Боке сгодна би била за гојитбу духана, те и данданашњи стари људи памте и приповједају да је Буљарица посађена била духаном. Гојитба духана била би дакле у Боки-Которској успјешна, а пружила би неку и ако малену помоћ оном пучанству, које уљед пропаднућа поморства, пустих винограда, и љуте суше утамањујуће плод танких ораница, све то више пропаству приближава се.

Обзиром на те истините околности ниже-подписани стављају сљедећи упит:

Јели С. К. Влада вољна својски заузет се да буде дозвољено сађење духана у Боки-Которској и јели наде да ће се прољећа 1888 године почет садити?

Задар, 4/16 Декембра 1887.

Н. Стефановић — С. Гојковић — Ђорђе Војновић — Pezzi.

Predsjednik. I ovaj upit prelazi Vladinu povjereniku. — Treći upit predao mi je g. D.r Bajamonti, koji su podpisali: gg. D.r Bajamonti, Bjelanović, Trigari, Strmić, Messa i Pezzi. — Molim prvopodpisanog g. D.ra Bajamonti-a, da ga čita.

D.r Bajamonti. (*Čita talijanski upit na vladu o uticanju narodnih zastupnika u javnu upravu. Došav do nekih izraza, nastaje velik nemir i uzrujanost u Sabornici. — Glasovi: Dosta! Dosta! — Ovo je nedostojno! Sabor nije ulica! Nek se štuje dostojanstvo Sabora! — D.r Bajamonti hoće, da čita*).

Borčić. Dosta! Dosta! To je preko svake mjere! — Gospodine Predsjedniče! — Čuvajte dostojanstvo ove Visoke Kuće! (*Napram D.ru Bajamonti*). Vi neimate prava ovdje takove uvriede nanašati! — Vi ste nedostojni ovdje sjediti! (*D.r Bajmonti hoće da čita — Veći nemir u Sabornici*).

Predsjednik. (*Zvoni*). Molim, gospodine; tu ima uvrieda na Vladu, na Sabor i na zastupnike, i to nije upit, nego je to jedan pamflet i ništa drugo, i ja Vam nemogu dopustiti da to čitate.

D.r Bajamonti. Il solo diritto che abbia il deputato per controllare l' amministrazione pubblica si è l' interpellanza.

Predsjednik. Vama je slobodna rieč u svako doba, ali ovaka sloboda nije.

D.r Klaić. Pitam rieč, gospodine Predsjednice!

Predsjednik. Zastupnik D.r Klaić imade rieč.

D.r Klaić. Mi nedopuštamo ovo čitati. Ovo je polemika novinarska, za koju Sabor nije. Što imade Sabor time posla, što se u novinam piše, da je to bilo, ovo ili ono? Molim Vas, gospodine Predsjedniče, da činite štovati dostojanstvo Sabora, zakonodavnog tiela.

D.r Bajamonti. Non c' è nel Regolamento una disposizione che autorizzi l' interruzione dell' interpellanza. (*Čita*): „Il Governo . . . . (*Nemir i negodovanje*).

Predsjednik. (*Zvoni*). Pošto ovaj upit sadržaje ličnih uvrieda na Vladu, Sabor i zastupnike, nemogu nikako dopustiti, da se dalje čita i prelazim na dnevni red.

Vladin povjerenik Pavić. Pitam rieč.

Predsjednik. Vladin povjerenik dvorski savjetnik plemić Pavić imade rieč.

Vladin povjerenik Pavić. Mi onoro di dichiarare, che ricuso risposta a simile interpellanza dell'onorevole D.r Bajamonti e consorti e ciò con riguardo alle offensive espressioni contenutevi contro organi del Governo.

D.r Bajamonti. Se ne poteva prevalere ad interpellanza finita. Io ho diritto di leggere. Questo non è una rappresentanza provinciale, è un club di partigiani.

Predsjednik. Vladin Povjerenik pl. Pavić ima rieč.

Vladin povjerenik Pavić. Gli onorevoli signori deputati dottor Bajamonti e compagni nella seduta dei 12 corrente ebbero a produrre la seguente interpellanza al Governo:

Se gli consti a quale causa diretta e concomitante possa attribuirsi la improvvisa, ingiustificata ed inesplicabile negatività della istruzione elementare italiana nella scuola popolare di Traù, in cui da tempo antico la lingua italiana riuscì elemento di benefico ed indubbio progresso;

Se constandogli esattamente nella sua doverosa occulatezza la causa dell'accennato fenomeno, sia disposto ad ordinare quei provvedimenti, che rispondendo alla legalità più scrupolosa, agli ottimi esperimenti passati e alle legali esigenze di moltissimi capi-famiglia, impediscano l'ulteriore ripetersi del fenomeno stesso;

Se non constandogli, a chiarire i dubbi incresciosi e rettificare i commenti dell'opinione pubblica, che accusa in fascio maestri e funzionari pubblici, sia disposto ad ordinare un' inchiesta retta, imparziale, severa sulle gravi anormalità, ripetute due volte con scandalo pubblico nella indicata sezione italiana della scuola popolare di Traù.

A questa interpellanza ho l'onore di rispondere come segue:

In seguito alla disposizioni emesse dal' eccelso Ministero del culto e dell'istruzione col riverito decreto 3 settembre 1885 N. 15370 venne col principio dell'anno scolastico 1885-86 attivata presso la scuola popolare maschile di Traù una sezione colla lingua d'istruzione italiana, e per la stessa venne in origine destinato un solo maestro.

Siccome però il numero degli scolari inscrittisi ammontava ad 83 fù disposto, che a cominciare dal secondo semestre del detto anno scolastico, cioè dal 15 marzo l'istruzione nella mentovata sezione venisse impartita da due maestri.

Essendo dopo qualche tempo pervenuti rapporti dalle autorità scolastiche di Traù e di Spalato, che nulli affatto erano i progressi nella sezione stessa, causa l'assoluta ignoranza della lingua d'istruzione in quasi tutti gli scolari, il consiglio scolastico provinciale incaricò l'or defunto ispettore scolastico provinciale di recarsi a Traù, di assoggettare ad una esatta e rigorosa ispezione la sezione di cui trattasi e di riferire sui relativi risultati.

L'ispettore Bakotić ispezionò la scuola di Traù nei giorni 26, 27 e 28 maggio 1886 e dal relativo rapporto da esso prodotto emerse:

Che sebbene nella sezione italiana, come sopra si espose, fossero stati inscritti 83 scolari, pure realmente la stessa non veniva frequentata che da soli 50, e che l'anno scolastico 1885-86 doveva ritenersi quale un anno affatto perduto, perchè tutti gli scolari meno 5 erano affatto ignari della lingua d'istruzione. Tale risultato preveduto dall'ispettore Bakotić, ebbe anche realmente a verificarsi colla fine dell'anno scolastico 1885-86.

Essendo stati elevati dei lagni, che il risultato medesimo non sarebbe stato tale ove i maestri si fossero prestati col dovuto impegno, venne l'istruzione presso detta sezione nel testè decorso anno scolastico 1886-87 affidata ad un maestro conosciuto favorevolmente per la sua particolare attitudine didattico-pedagogica.

Qui devesi osservare che se il numero dei maestri, presso la sezione italiana di Traù nel testè decorso anno scolastico 1886-87

venne ridotto da due a uno. Ciò seguì con riguardo alle disposizioni del § 11 della legge 2 maggio 1883, perchè il numero degli scolari inscrittisi col principio dell'anno scolastico testè decorso ammontava a soli 56.

Già al principiare dell'anno scolastico medesimo era stato stabilito, che colla fine del primo semestre la sezione italiana della scuola di Traù dovesse essere assoggettata ad una nuova ispezione da parte dell'ispettore scolastico provinciale per le scuole popolari, e se tale ispezione fino ad ora non ebbe luogo, ciò non può essere ascritto che ad un concorso di circostanze indipendenti affatto dal consiglio scolastico provinciale, cioè la morte dell' ispettore Bakotić avvenuta in gennaio anno corrente e la nomina del suo successore seguita al principio delle decorse vacanze autunnali. Dalle avute relazioni ebbe a risultare, che dei 56 scolari, che col principio dell'anno scolastico 1886-87 si erano inscritti nella piudetta sezione, 36 soli la frequentarono e furono perciò classificati, dei quali uno con distinto, 4 con buono, 4 con sufficiente e 27 con cattivo risultato.

Dalle sumentovate relazioni risultò pure che il maestro adempì con tutto impegno e con la più scrupolosa esattezza agli obblighi del suo ministero, e che se l'esito delle classificazioni finali fu sfavorevole anche nel testè decorso anno scolastico, ciò assolutamente non può essere ascritto ad altro, che alla circostanza, che quasi tutti gli scolari inscritti sono affatto e del tutto ignari della lingua italiana, nella quale esclusivamente, secondo le leggi attualmente vigenti, deve il maestro impartire l'istruzione nell'affidatagli sezione.

Del resto prima della fine del corrente semestre l'ispettore scolastico provinciale visiterà la scuola di Traù, e la di lui relazione servirà di base ai provvedimenti che risulteranno necessari rispettivamente alla sezione in discorso.

Predsjednik. Prelazim na prvu točku dnevnog reda.

D.r Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. Za kakvu stvar?

D.r Bajamonti. Per un richiamo al regolamento.

Predsjednik. Izvolite!

D.r Bajamonti. Il capitolo VIII sulle interpellanze è composto di tre paragrafi. Il § 25 suona (*čita*): il § 26 (*čita*), ed il § 27 (*čita*). Altre disposizioni per ciò che riguarda le interpellanze non esistono. E se non esistono, come diffatti non esistono, devo rilevare che il regolamento interno fu violato dal signor Presidente, che non poteva interrompermi nella lettura di una interpellanza; sarebbe stato in diritto del Commissario Governativo di rifiutarmi la risposta ed accennare ai motivi che ve lo determinavano, come fece oggi accennando alla vivacità delle frasi contenutevi, ma nessuno, nè Presidente, nè Commissario Governativo, nè la Dieta, nè i singoli deputati, che sono balzati di seggio, avevano il diritto di proibirmi la lettura di un'interpellanza. Io protesto altamente contro questa enorme violazione del regolamento e contro la fiscatami libertà di parola: protesto contro questa intransigenza.

D.r Tomić. Indecenza!

D.r Bajamonti. Indecenza! Lei che non sa che sogghignare!

Io depongo l'interpellanza scritta e firmata sul tavolo della presidenza, perchè ne faccia l'uso che crede. Quando interessa di sopprimere la verità io ci ho egualmente il mio tornaconto, dacchè in questo modo la provincia sa che certi fatti avete l'interesse di tenere nascosti (*S desne: Dosta! Dosta! — Predsjednik zvoni*). Sento ad ogni modo il dovere di dire che l'interpellanza era rivolta contro l'indebita ingerenza dei deputati, ma particolarmente contro quella di un uomo che si è intromesso fin troppo e portò tanto danno ad una città che riconoscete come una delle più importanti della provincia.

Dacchè trattate a questo modo gli affari, io mingherlino, non ho che dire altro che richiamarmi al regolamento per protestare come fo contro la prepotenza, riservandone il giudizio alla Dalmazia ed ai miei elettori. (*Smieh na desnoj*).

Dr. Čingrija. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik dr. Čingrija imade rieč.

Dr. Čingrija. Nije sumnje, da po zakonu postojećem svaki od nas može prikazati jedan upit. budi na vladu, budi na Odbor Zemaljski. Vrhu toga nije sumnje, i oni članci zakonski, koje je pročitao častni dr. Bajamonti, podpuno odgovaraju tomu; ali sve pitanje po mojem mnenju stoji u tome, što je upit na vladu, što je upit na Zemaljski Odbor. Upit je baš onaj dio interpelacije, u kojemu se pita: je li istinito to, da li nestoji to, da li nije istinito to; ali što se tiče obrazloženja interpelacije, nemogu se podmetnuti oni paragrafi, koje je Dr. Bajamonti pročitao, te mi se čini, da je to nesmisao i odveć nješto čudna. On scieni, da je njemu dozvoljeno bilo u obrazloženju interpelacije najniže prostote ovdje navodlti, svakomu i prema svakomu; da nitko niti nebi mogao niti odgovarati, a on da bi zakonito mogao takvu interpelaciju pročitati ; a to nemože stati, to je bezumje. Interpelacije spravljene za talijansku štampu, koje se ovdje u našem Saboru čine, prosto je častnom D.ru Bajamontiu prošuljatii da ih žurnali talijanski tiskaju; ali mi nećemo ovdje trpiti one sramotne izraze, onakve svakojake pogrdne rieči, i Sabor mora svagdje na put stati, da se onakve prostote i onakve sablazni ovdje neporadjaju. (*Živo odobravanje*). Sabor je vlastan to učiniti na temelju baš onog zakonskog paragrafa, a to je §. 43. našeg poslovnika saborskog, koji glasi ovako: „Ako se govornik u svom govoru posluži nepristojnim izrazom, dužan je Presjednik pozvati ga na red. — Kad bi govornik svojim govorom ili držanjem težko povriedio dostojanstvo Sabora, može ga Predsjednik prekinuti i oduzeti mu rieč". Častni zastupnik Dr. Bajamonti povriedio je težko, ne samo dostajanstvo Sabora, nego i svakog pojedinog od nas ovdje i to mi trpiti nećemo. (*Živo odobravanje*). Konačno ovaj paragraf glasi: „Govornik se može pozvati na Sabor, koji odlučuje bez razprave".

Daklen, častni Dr. Bajamonti ako misli, da je njemu bilo krivo ovdje učinjeno, neka se pozove na Sabor, i Sabor će odlučiti; ali neka nedodje s timi petljanijami ovdje, da prosvjeduje i kaže: neka sudi Dalmacija izmedju nas i njega. — Dalmacija je njega već davno osudila! (*Obće odobravanje i povladjivanje*).

Predsjednik. Neka se primi na znanje, da sam bio prinuždan usljed §. 43. našeg saborskog poslovnika gospodinu zastupniku D.ru Bajamontiu oduzeti rieč, da sačuvam dostojanstvo ovog Visokog Sabora. — Time prelazim na dnevni red. — Prva točka dnevnog reda jest sliedeća: Drugo čitanje zakonske osnove o ustanovljenju Zemaljske Zaklade za poljodjelske poboljšice, imenom „Zaklada za poboljšanje". — Izviestitelj pravničko-gospodarskog Odbora gospodin Dr. Masovčić, molim da čita izvješće.

Dr. Masovčić (*čita*).

Visoki Sabore!

Odbor pravničko-gospodarstveni, pošto je proučio zakonsku osnovu ob ustanovljenju Zemaljske Zaklade za poboljšanje, pozivljuć se na razloge navedene od Zemaljskog Odbora, preporučuje ju Visokom Saboru bez ikoje preinake i predlaže: da izvoli Visoki Sabor uzeti istu zakonsku osnovu za podlogu posebite razprave, pak odobriti je kao pokrajinski zakon.

Zadar, 14. prosinca 1887.

Predsjednik Odbora
Bulat

Izviestielj
Masovčić.

Predsjednik. Obća je razprava otvorena o zakonskoj osnovi glede ustanovljenja Zemaljske Zaklade za poljodjelske poboljšice imenom: „Zaklada za poboljšanje". — Pita li tko rieč u obćoj razpravi? — Nitko. — Obća je razprava zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog pravničko-gospodarskog Odbora, koji glasi . . .

Dr. Masovčić (*čita*): da izvoli Visoki Sabor uzeti istu zakonsku osnovu podlogom oso-

bitoj razpravi, pa odobriti je kao pokrajinski zakon.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Prelazim na posebnu razpravu. — I. Odredbe obće. §. 1.

(*Bez razprave su primljeni §§. 1—22 zakonske osnove*).

Dr. Misovčić (*čita* §. 23).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 23.?

Dr. Bajamonti. Prego la parola.

Predsjednik. Ima rieč gospodin zastupnik Dr. Bajamonti.

Dr. Bajamonti. Il progetto di cui si è testè occupata l' Eccelsa Dieta è di di così grande importanza, almeno per ciò che riguarda la sua delicata natura, da sorpassare il progetto che abbiamo discusso ieri. Io credo, che con questo progetto ci slanciamo ben più nell' ignoto, che non si sia fatto col progetto relativo all' istituzione del credito fondario. È tutto un caos — l' incertezza è all' ordine del giorno — si sa dove si comincia, ma non si sa dove andremo a finire. D' altronde devo osservare, che il modo che viene tenuto relativamente alla fissazione degli ordini del giorno non è tale da mettere il deputato in grado di studiare gli argomenti. L' ordine del giorno di ieri portava diversi argomenti importanti. Sospesa la seduta e ripresa questa mattina si è introdotto come primo questo argomento. Tale procedere sarà legale, ma non è certo razionale. Concludendo, per non portar noia a questi signori, dirò che per me — ciò che del resto non monta — il progetto non mi soddisfa. Non avrei votato contro, ma avrei opposto e proposto l' ordine del giorno puro e semplice. Se l' avessi fatto, non avrei fatto altro che far perdere tempo a quest' Eccelsa Dieta. Ci tengo però a dichiarare che non presi parte alla discussione, che mi vi sono astenuto. La seconda osservazione che voglio fare, si è che in 21 minuto si voti un progetto di legge che porterà gravissimi ed importantissimi danni alla provincia.

Predsjednik. Pita li još tko rieč o §. 23.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje §. 23. onako, kako je sada pročitan bio. — Ona Gospoda, koja primaju §. 23. onako, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Ovaj posljednji §. 23. je primljen. — Naslov i uvod.

Dr. Masovčić (*čita*).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o naslovu i uvodu ove zakonske osnove? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Ona Gospoda, koja primaju naslov i uvod ove zakonske osnove onako, kako je to sada pročitano bilo, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Dr. Masovčić. Sada predlažem, da se predje na treće čitanje ove zakonske osnove.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj formalni predlog, da se predje na treće čitanje ove zakonske osnove, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Ona Gospoda koja primaju u trećem čitanju ovu zakonsku osnovu onako, kako je bila već glasovana i primljena u drugom čitanju, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Ova je zakonska osnova primljena i u trećem čitanju.

Prelazim na drugu točku dnevnoga reda, koja glasi: Drugo čitanje zakonske osnove o uredjenju rieke Krke. — Izviestitelj pravničko-gospodarskog Odbora g. Dr. Masovčić, molim da čita izvješće.

Dr. Masovčić (*čita*):

uz Br. 41-s.

Visoki Sabore!

Odbor pravničko-gospodarstveni, kojemu bi predata zakonska osnova ob uredjenju rieke Krke, da je prouči i svoje izvješće visokome Saboru donese, pronašao je, obzirom na raz-

loge navedene u izcrpljenom i posve temeljitom izvještaju Zemaljskog Odbora, preporučiti Visokom Saboru istu zakonsku osnovu bez ikoje promjene, te predlaže: da izvoli Visoki Sabor istu zakonsku osnovu uzeti za podlogu posebite razprave, pak odobriti je kao pokrajinski zakon.

Zadar, 14. prosinca 1887.

Predsjednik
Bulat

Izviestitelj
Masovčić.

Predsjednik. Obća je razprava otvorena ob ovoj zakonskoj osnovi. — Pitali tko rieč? — Nitko. — Obća je razprava zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog pravničko-gospodarskog Odbora, koji glasi . . .

Dr. Masovčić (*čita*): Da izvoli Visoki Sabor uzeti za podlogu posebite razprave istu zakonsku osnovu, pa odobriti je kao pokrajinski zakon.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Prelazim na posebnu razpravu.

(*Bez razprave su primljeni §§. 1. 2. i 3*).

Dr. Masovčić (*čita* §. 4.)

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč o §. 4.?

Dr. Bakotić. Pitam ja.

Predsjednik. Rieč ima gosp. zastupnik Dr. Bakotić.

Dr. Bakotić. Visoki Sabore! Ja sam jedino zbog toga molio za rieč, da bi njeke opazke učinio, glede doprineska, koji se označiva u §. 4., da bi imala izplaćivati država, pokrajina i zadruga o vodama. Glavni je dio očekivanog ovog predmeta da dodje na dnevni red, i čemu se ja radujem; pa je, da mi možemo naznačiti, da li je pravedno bio razdieljen doprinešak, koji bi imala doprinieti država za uredjenje ove rieke, kada no se kazalo da bi imala doprinieti samo 30%. Promislimo, da uredjenjem rieke Krke, kako je to iztaknuto bilo u izvješću Zemaljskog Odbora, doprinieti će se velika blagodat ne samo za one koji imadu zemaljâ oko rieke Krke nadalje, nego će se doprinieti blagodat i u pogledu zdravstvenih, recimo i materijalnih okolnosti stanovnikâ varoši Knina. Mislim da je dužnost države obzirom na sve to, da što veći teret podnaša, pošto se radi o javnomu dobru; a s druge strane mnijem, da će se, kada se bude uredila rieka Krka po nacrtu, koji je Namjestničtvu podnešen o toj rieci, za mnogo kilometara moći uvesti i njekakva plovitba. Imajući obzira dakle, da zakon od godine 1873. u svom §. 3. naznačuje kao javna dobra i same dielove jedne veće ili manje rieke, koji mogu služiti za plovitbu, ja mislim, da bi u tom smislu imala država doprinieti nješto više od 30% za uredjenje rieke Krke. Po predlogu Odborom učinjenu u §. 4., koji mi sada pretresivamo, država bi doprinieIa jednaki postotak sa onim, koji bi imala doprinieti zadruga o vodama. Ja mislim, da će biti znatnija javna blagodat sa uredjenjem rieke Krke, nego će valjda biti za pojedine koji imadu tudi svojih zemaljâ, koji imadu tudi velim i svojih vinograda i što takova, što nebi znao sada točno kazati. Mislim, da bi se, kako u drugim sličnim zakonima, imalo postupati i s ovim zakonom. Na primjer, u zakonu za Štajersku za uredjenje rieke Mure, bilo je opredieljeno da država ima izplatiti $^4/_{10}$ diela, da pokrajina imade izplatiti $^4/_{10}$ diela, a kotari da imadu izplatiti $^1/_{10}$ dio. a občine $^1/_{10}$ dio. Ja dakle predlažem Visokom Saboru, da doprinesak države bude odmjeren na 50%, a doprinesak zadruge o vodama, koja će poslje imati vazda teret uzdržavanja obale, kada bude jednom uredjena, da nebude nego samo 20%.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o §. 4.?

Dr. Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Klaić imade rieč.

Dr. Klaić. Predlog častnog zastupnika Dra. Bakotića nemože biti primljen, jer ovaj zakon koji mi sada pretresamo, usniva se na državnom zakonu, koji je ovdje više puta citiran, a to je državni zakon od 30. lipnja 1884. Ovim zakonom državnim bi ustanovljena tako zvana „zaklada državna za poboljšice zemalja", i u tomu su zakonu opredieljene mjere, u kojima ta zaklada za poboljšice ima doprinašati za radje oko poboljšica u raznimi zemljami. Taj zakon stavlja uvjetom, da dotične radje kojima će država doprinieti u razmjerju ondje opredieljenom, imadu biti jedino zemaljskim zakonom proglašene, ili kako radje koja zemlja izvadja, ili kako radje koje izvadjaju pojedini zanimanici, t. j. zadruge, občine i kotari. Za uredjenje rieke Krke uzela se je prva alternativa, naime, da bude ovo poduzeće uredjenja te rieke proglašeno zakonom kao zemaljsko poduzeće, i to sa gledišta toga, jer radeć sa poduzećem zamašnim, koje proiznosi znatnih troškova i prikazuje mnogo strukovnjačkih potežkoća, držalo se je, da kada bi to izvadjale občine, zadruge, u Kninu vodena zadruga, ili družtva usljed natečaja, da nebi te radje tako točno i tehnički izvedene bile. Kada je poduzeće proglašeno zemaljskim poduzećem u zakonu, koji sam citirao, naznačeno je i točno razmjerje, kojim dotični čimbenici imadu prinašati, a ti su činbenici: država, zemlja i zanimanici — upravo je rečeno — zadruge i občine. U zakonu je rečeno, da doprinesak koli države toli zadruge nemože biti veći od 30%. Može se obaliti postotak zakonski ali povisiti se nesmi. Ostalo što fali, ima doprinieti zemlja, koja je proglasila zakonom svoj podhvat kao zemaljskim podhvatom. I ovaj zakon o ustanovljenju državne zaklade za poboljšanje ima pred očima vodene radje, koje glavno smieraju na poboljšanje zemalja. On nije imao pred očima uredjenje velikih rieka po kojima se plovi, i koje služe kao sredstvo prometa, komunikacije; te su naravski pridržane državnom zakonu, i to je slučaj od rieke Mure o kojoj se bavi častni predgovornik. Rieka je Mura uredjena državnim zakonom, i tu je glavni čimbenik koji doprinaša, država. A isto tako je u nas rieka Neretva bila proglašena državnim poduzećem, i tu su se radje državnim novcem izvadjale, te nitko nije bio pozvan, ni pojedini zanimanici ni pokrajina, izuzam onoga doprineska, koji su dotične občine imale doprinieti, time što je jednoj ili drugoj občini put ili zemljište od vode oslobodjeno. Na temelju dakle zakona o poboljšanju zemalja nemože se promieniti razmjerje postotka, nego da bi se smanjio doprinesak države ili zanimanika a povisio zemaljski, što mislim, da u tom smislu postupati nebi bilo pravo; jer zemlja, kada je preuzela 40% prineska, uzela je dosta prineska sa svoje strane, a u istinu osnova o uredjenju rieke Krke namienjena je tomu, da se razvode doline one, koje su danas poplavljene, i koje su u svome plodu neizvjestne, jer je vazda tu poplava, koja uništuje plod. Mislim, da o plovitbi ovdje nemože biti govora, da može biti od kakove zamašnosti na onom komadu rieke, na kojem je ploviti moći s čamcima, dočim je tu glavna svrha, osloboditi zemlje od poplave. Meni se čini, da upravo oni, koji su pozvani da tu doprinesu, jesu gospodari zemalja, i zato je zakonom učinjeno, da oni 30% doprinesu, dočim oni imadu najveću korist. To je učinjeno više stoga, da se time olahkoti izvadjanje sličnih radja, jer se razumieva samo po sebi, da kada bi oni sami izvadjali slične radje, da se nebi izvele. S ovih razloga molim, da primite taj § onako, kako je bio predložen od Zemaljskoga Odbora, jer je inače sigurno, da kada bi se promjenio taj §, protivan bi bio tada zakonu državnom na koji se odnosi i nebi bio odobren.

Predsjednik. Pita li još tko rieč?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Dr. Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Najprvo mi je opaziti častnom zastupniku D.ru Klaiću, da glede uredjenja rieke Mure mnijem, da ima jedan drugi zakon, pokrajinski zakon štajerski od 24. Marča 1875. Nadalje mi je opaziti i to, da po zakonu državnom od 30. Maja 1869. broj 90. rečeno je u §. 3., da to valja i kod malih rieka koje služe za plovitbu, bilo to s brodovi, bilo catarami ili čamcima što se kaže. Nu usljed razjašnjenja, koje je on pružio danas ovom Visokom Saboru u pogledu toga,

da već obstoji zakon državni, koji se nemože promieniti, nego po kojem mora da bude udešen i ovaj pokrajiuski zakon o uredjenju rieke Krke, ja izjavljam, da potežem natrag moj predlog.

Predsjednik. Pita li još tko rieč §. o 4.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Želili gospodin Izviestitelj govoriti?

Dr. Masovčić. Neželim.

Predsjednik. Stavljam na glasovanje §. 4. onako, kako je predložen po pravničko-gospodarskom Odboru, i kako je ovdje pročitan bio. Ona Gospoda, koja primaju §. 4. onako, kako je po pravničko-gospodarskom Odboru predložen i ovdje pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — §. 4. je primljen.

(*Bez razprave su primljeni §§. 5. i 6.*)

Dr. Masovčić (*čita* 1. *stavku §. 7. do „Glede odredaba“.*)

Prije nego čitam drugu stavku ovoga §. valja mi napomenuti, da je pri koncu ove stavke pogrieška neka prepisivanja. Nakon rieči: „koji niti su občinari druge bližnje občine“, izostale su ove rieči: „niti pripadaju občini gdje se nalazi predmet“. Ove rieči fale u tekstu usljed pogrieške prepisavanja. Ja ću sada čitati kako ide. (*Čita*).

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč o §. 7.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje §. 7. onako, kako je sada pročitan bio. — Ona Gospoda, koja primaju §. 7. onako, kako je sada bio pročitan, neka izvole ustati. — (*Većina*).

(*Bez razprave su primljeni §§. 8. 9. 10. uvod i naslov zakona*).

Dr. Masovčić. Predlažem, da se predje na treće čitanje.

Predsjednik. Pita li tko rieč ob ovom formalnom predlogu gospodina Izviestitelja? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, da se predje na treće čitanje ove zakonske osnove, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Ona Gospoda, koja primaju ovu zakonsku osnovu u trećem čitanju onako, kako je već glasovana i primljena u drugom čitanju, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Ova je zakonska osnova primljena i u trećem čitanju.

Prelazim na treću točku dnevnoga reda, koja glasi: Prvo čitanje predloga zastupnika D.ra Bakotića, da se sgradi željeznica od Splita do Zemuna prolazeći preko Sarajeva. — Gospodin Dr. Bakotić imade rieč za obrazloženje svojega predloga.

Dr. Bakotić. Visoki Sabore! Neka mi prosto bude u malo rieči obrazložiti ovaj moj predlog, koji ja, premda neuspješno, imadem čast ponavljati od kada sam stupio u ovu Visoku Kuću. Što vriedi za privredu trgovačkom svietu brzina, točnost i jeftinoća saobraćaja sa svietom, o tome netreba govoriti rieči, svakomu je jur poznato. — Bila je jednom u svietu i u narodim veoma civilizovanim velika protivnost proti gradnji željeznica; to će vam svima veoma dobro poznato biti, što se je dogodilo u Francezkoj za vrieme vladanja Luigja Filipa. Ali toga dan danas više nigdje nema, jer se grade na vas mah danas željeznice i u samoj Africi, pak čak najzad i u Kinezkoj neopiru se tomu, te se u njih počima malo po malo pomaljati gradnja željeznicâ. A kako je kod nas, gospodo zastupnici, što se tiče saobraćaja u našoj Dalmaciji? Imadem ovdje jedan čudnovati dokaz glede toga po jednom telegramu, koji sam ovih dana dobio iz Zadra u Postirim. Znate li, u koliko je vremena prispio taj telegram onamo kamo je odredjen bio, i to od jedne prve trgovačke firme u našoj Dalmaciji? Ovaj je telegram iz Zadra na 6. t. mj. Decembra u 5 uri i 30 časova poslje podne poslat bio, a ja sam ga primio na 7. t. mj. Decembra u 8 uri u jutro, u tolikom prostoru vremena, za koje obično vapor iz Postira u Zadar dva puta doći može. Mislite si, Gospodo, kada je tolika brzina u telegrafičkim uredima Dalmacije, što će biti sa drugim saobraćajem sa svietom, koji mi imamo! Neznam, hoće li sa stola Vlade Vladin Komesar čitajuć dokazati, da je za Dalmaciju sve u najboljem redu? To je njegov posao. — Ja vidim, da je kod nas u tom pogledu veoma žalostno! — Vama

je poznato, Gospodo moja, koliko se proizvodâ iznaša iz zaledja prirodnog Dalmatincem, a to najviše iz Bosne. Vi znate, koliko hiljada i hiljada marve, velike životinje, dolazi u Dalmaciju i prolazi preko Dalmacije iz tih krajevâ. Vama je poznato, koliko je plodna Bosna u svačemu, i koliko tu imade svake vrsti proizvoda, i kako bi to sve moglo da ide preko Dalmacije! Dan danas dogadja se onima, koji pješice putuju za više dana s marvom, ne samo da to putovanje umori životinju, koja onda već nije takova, kakva bi morala biti za pazar, nego prouzrokuje strah, dangubu i štetu već samim onima, koji preduzimlju te puteve. Kada se uzme u obzir, koliko bi na više poskočiti mogla trgovina ta, kada bi imala saobraćajna sredstva, koja odgovaraju nazorom današnjeg ekonomičnog svieta, onda promislite, Gospodo, kakva nam se ogromna šteta donaša s toga, što nemamo jednog dobrog, jednog umjestnog saobraćaja svieta sa zaledjem naše Dalmacije. Kad kada, Gospodo moja, kad pogledamo na sadašnje stanje naše Dalmacije, pak ga sravnimo sa onom davnom dobom, kada su u Dalmaciji vladali stari Rimljani, ja, Gospodo moja, moram da dodjem do tog zaključka, da je blagostanje ekonomično ondašnjeg naroda bilo veoma znatnije, nego li je današnje blagostanje naše zemlje. — Vi znate veoma dobro, da je onda bio za neko vrieme poglaviti grad Dalmacije Solin, a Solin je grad brojio onda, kako sam čitao, ništa manje nego 80.000 duša. Što je danas Solin, Gospodo, to najbolje dokazuje molbenica, što su ju skoro poslali na ovaj Visoki Sabor žitelji Solina, koji mole, da bi se osušila sva blatija, koja tamane u pogledu zdravlja ono mjesto. Budi mi dozvoljeno mimogred kazati, da su većinom ona blatija prouzrokovana bila od nepravilnog i nesustavnog načina, kojim administracija austrijanska izvadja ovakove njeke radje u našoj Dalmaciji. Svakomu je poznato, da je nazad njekoliko godina vlada potrošila dosta hiljada fiorina, da uredi ušće one male rieke u Solinu, pak dobro, to je ušće bilo uredjeno. Kašnje je došla ova sadašnja naša smiešna željeznica od Splita do Šibenika; što radi ta Vlada? Nespominje se koliko je hiljada potrošila da očisti i uredi ušće te male rieke; ona se nespominje, da ušće nije samo za brodove, koji hoće nositi terete svoje tamo; ne misli, kakve bi posljedice moglo imati za zdravlje Solinsko, ako bi se priečila voda da idje naravnim tekom; nepromišlja na sve to, nego gradi most nova željeznička uprava na ušću te rieke. Napravljen je tudi jedan veliki nasip, i taj most i taj nasip prouzrokovali su strahovite močvare, sbog kojih ona čeljad u Solinu pati od groznice. I to vam je način, kojim se javne radje izvadjaju od tako mudre administracije austrijanske, upravo u našoj Dalmaciji. — Mislite si, da se je u staro doba od Solina putovalo za Carigrad, kao u druge strane, za Slavoniju i Srbiju. Dan danas, što nam se dogadja? Mi smo, kako znate, za mnogo viekova imali u našem susjedstvu u zaledju vladu barbara Turaka, i kada je jednom to naše prirodno geografično zaledje došlo pod upravu austrijske vladavine, što se je tada dogodilo? Dogodilo se je to, da je ta uprava, premda Dalmacija pripada austrijanskoj državi, tako uredila trgovački saobraćaj sa svietom, Bosnom i Hercegovinom, da je odciepila Dalmaciju od Bosne, da po mogućnosti svi proizvodi i sva trgovina teku kroz Peštu i Beč, da trgovina, kao i proizodi Bosne neteku svojim prirodnim putem, t. j. preko Dalmacije na more i tada u dalji sviet.

Nu, Gospodo moja, premda ja mislim, da svaki od Vas ima uviditi, koliko je nuždna željeznica, koja bi išla onim pravcem, koji sam ja predložio; jer Vi vidite po tom, da nebi samo koristila gradu Splitu, koji se nalazi na najljepšem položaju geografičnom; nebi koristila samo gradu Splitu, koji ima veoma liepo pristanište; nebi samo koristila gradu Splitu, čiji žitelji traže, da im se pomaže gradnjom i trgovanjem, nego bi koristila posredno svoj našoj cjelokupnoj Dalmaciji. Jednom kada je sagradjena jedna željeznica, ta nedonaša samo korist onomu predielu kroz koji ona prolazi, nego ona ima blagodatni upliv i na sve ostale predmete, koji se nenalaze u tako dalekom njezinom položaju, a kako Vam je poznato, Split je srdce Dalmacije, te nije daleko ni od jednog ni od drugog kraja Dalmacije, i ta bi željeznica mogla biti koristna svoj cielokupnoj našoj Dalmaciji. — Nu, Gospodo moja, kao vazda, ja očekivam i ovaj put, da će ustati tkogod s one strane, valjda, kao do sada bar, isti častni zastupnik Dr. Klaić, koji će pobijati

ove moje nazore, *(Podpredsjednik Kapović zauze predsjedničko mjesto)*, koji će pobijati ovaj moj predlog. Slobodno je njemu, kao bi bilo i meni imati svoje mnenje o svakom predmetu, tako i ob ovom; ali ako se nevaram, ti prigovori mogli bi sastojati u tome, što da bi mi imali željeznicu, pak da bi ta željeznica hodila pravcem, koji bi s vremenom mogao koristiti Dalmaciji. Gospodo moja! Svima nami poznato je, da ta željeznica, koja dan danas obstoji, nekoristi nikomu, da je to teret za istu državu, a za nas Dalmatince njekakva smiešna pruga; jer vidite Vi, da na toj čudnovatoj izvanrednoj željeznici jedan samo vagon predstavlja Vam svu željeznicu; pak se na tom vagonu piše, da je to vagon od prve, druge i od treće klase! Toga čudovišta nisam vidio nigdje na svietu, da i sam vagon predstavlja neznatnost te željeznice. — Recimo da bude sagradjena željeznica tamo od Knina te na Novi; mislim, da se tim pravcem nebi koristilo, nego samo brzom putovanju za osobe, a za trgovinu nebi bilo mnogo pomoći, jer tu imade druga željeznica, koja ide na Rieku, i doista ta željeznica ide na one ivore, kuda bi išla ona željeznica od Novog; te s toga mislim, gospodo, da nam u ekonomičkom, da nam u trgovačkom smislu, nebi niti u privrednom, ni najmanje moglo pomoći, to jest, podignuti znatno blagostanje naše zemlje željeznicom, koja bi išla pravcem na Novi upravo sbog konkurencije, koju mora da pravi željeznica, koja polazi sada na Rieku.

Kazati će se nadalje, Gospodo moja, da nije tako kao što sam malo prije primjetio, da bi poslje zaposjednuća Bosne i Hercegovine po Austriji administracija austrijska odjelila Dalmaciju od svog prirodnog trgovačkog i geografičkog zaledja, pošto će se reći: eno Vam željeznice Mostar-Metkovići, koja je sada most medju Dalmacijom i onimi zemljami; ali to nije tako, kako sam Vam malo prije kazao.

Gospodo! Vama je dobro poznato, da rieka Neretva, premda veoma liepa kada se okom na nju pogleda, i premda je krasna, ali ipak sadržava u sebi sbog svojih močvara takov otrov za zdravlje ljudsko, da je težko pomisliti, da bi se moglo napučiti još za mnogo i mnogo godina, dokle bude izliečena od tih uzroka, sbog kojih svaki, koji onamo dodje mora oboliti; i poznato vam je s druge strane, da je i na samoj delegaciji austrijsko kazano, kako su tu bačeni u vodu milijuni forinata, jer da ta radja nije bila ništa dobro izvedena, mnijem u pogledu uredjenja rieke Neretve. Poznato mi je, da ni vapori, koji nisu toliko veliki, kao n. p. vapor „Mesina" Lloydovog družtva, nemogu sada da uđju u ušće Neretve, te kažu, da je tomu upravo uzrok taj, što uredjenje Neretve nije bilo osnovano dobro, te prema tomu niti izvedeno dobro. Kaže se, da je Vlada u Metkovićim potrošila do 60.000 for., da uzdrži obalu s one strane željeznice, jer je ta obala tako nizko zagradjena bila, da kada dodje malo više vode, ta je obala poplavljena, i sada trgovci nemogu uvažati ni izvažati robu. — S tih uzroka, koji su dovoljni za prosuditi stvar, mnijem, da Metkovići, pa da i najljepši položaj svieta ima, nemože se takmiti sa položajem grada i pristaništa Splita, te moramo odatle zaključiti, da željeznica od Mostara do Metkovića nikada nema za Dalmaciju tako važne koristi, kao što ona željeznica, koja bi išla od Splita preko Sarajeva i tamo du Dunava, i koji bi jedini pravac bio za podignuće naše trgovačke privriede.

Koliko vriedi, Gospodo moja, jedna željeznica, to svaki znade; ali budi mi dozvoljeno navesti jedan mali primjer, koji ću vam napomenuti. Doživio sam, meni je poznato, a mnijem da će i vama i mnogima od vas poznato biti *(Predsjednik se vraća na svoje mjesto)*, da je bila veoma živa trgovina u hrvatskom primorju i na Rieci sve do godine — ako se nevaram — do godine 1864. Tu u Senju, u Bakru, tu na Rieci bilo je takvih trgovačkih firma, koje su bile poznate u svemu svietu, u Francezkoj, u Englezkoj i u Ruskoj. Dogodilo se je, Gospodo moja, da je te godine bila sagradjena željeznička pruga od Zagreba do Kamenog mosta. Što se je dogodilo sa hrvatskim primorjem i Riekom, što se je onda dogodilo sa trgovačkimi firmami u Senju, u Kraljevici, u Bakru i na Rieci? Dogodilo se je, Gospodo, da je onda stala ne samo propadati, nego upravo izčezavati ona velika životna trgovina, koja je u ovim gradovim vladala sa žitom, koja je vladala s raznovrstnim lesom, i tada su počeli falimenti, i tada je ne samo stao pro-

padati grad Senj, Kraljevica, Bakar i Rieka, nego je stalo uzduž sve ono primorje ekonomično propadati. Kašnje poslje duže godina sagradila se je napokon željeznica koja ide iz Zagreba do Rieke, a s druge strane i željeznica koja ide iz svetoga Petra do Rieke. Ja, Gospodo, nisam već više godina bio na Rieci, prije 11 godina nisam mogao opaziti, da bi taj grad imao očitu blagodat od tih željeznicâ; ali sam skoro bio za dva dana na Rieci, i ja sam se upravo začudio. koliko je onaj grad u ovo malo godina napredovao. Tu imade, Gospodo, veličanstvenih zgrada, koje je sagradila obćina Riečka, tu imade veličanstvenih zgrada, koje su sagradili pojedinci, tu imade veličanstvenih magaza, koje je sagradila država, bez da spominjem veliku luku koja je koštala tolike miljune; i ja sam imao prigodu da vidim kolika je ovdje trgovina sa svakovrstnom robom i raznovrstnim lesom, što dolazi iz Madjarske, Slavonije, Banata i iz drugih krajevâ. Ja sam tu vidio krcati brodove od dvie do tri hiljade tonelada, i tu nije bilo nego li četvorica koji su krcali taj dan, kada sam bio tamo. Eto vam posljedak jedne željeznice koja bi imala takov pravac, da može doprinieti blagostanju jedne zemlje, blagostanju jednoga grada.

Kada je jednom počela ići željeznica od Zagreba do Kamenog mostu, tada dakako oni putevi po kojima se je vozilo prije žito i les u Senj, na Bakar i Rieku, nisu više za ništa bili, to su bile obične ceste, koje nemogu konkurencije željeznici praviti; povratila se je usljed tog ekonomičnog preporoda, usljed željeznice, zaobraćajna sveza, koja je odgovarala trgovini, i tada su ta mjesta stala da procvatu i napreduju.

Kada na sve ovo Visoki Sabore, ja promislim, ja bi došao i do toga mnienja. da bi za nas, za našu Dalmaciju koristno bilo, da mi učinimo najzad i jedan dug, da garantiramo onaj komad željeznice, koji bi prošao od Splita do granice Dalmacije s onim pravcem, i kada bi ta željeznica sagradjena bila, mogla bi našoj trgovini blagodat doprinieti. Mi smo dugove načinili, da podignemo veličanstvene zgrade za nevoljnike, za bolnice, što je dobro učinjeno, jer treba pomagati krajnjeg nevoljnika; ali treba da se mi jedan put promislimo, da treba pomagati i zdravu čeljad, da treba promisliti, da ovaj narod koraca napred, da treba promisliti, da mi neidjemo u nazadak, nego da idjemo sve to većma u napredak. Vidite zemlje oblagorodjene sa svimi blagodati, koje uživaju svi drugi narodi na ovom svietu, izključivši samo našu Dalmaciju.

Kada je to tako, mislim, Gospodo moja, da svi prigovori koji bi mogli učinjeni biti proti ovomu predlogu, nemogu biti nego pusti izgovori, i to ja ostavljam vama, ostavljam vašoj sviesti, ostavljam vašemu razboru, da vi kao većina sudite o uspiehu ili neuspiehu mojega predloga, koji, ja mislim, da je najkoristniji za trgovačko i ekonomičko blagostanje naše Dalmacije i koji je ne samo najkoristniji nego i najnuždniji. Stoga ja imadem čast zamoliti Visoki Sabor, da izvoli ne samo usvojiti ovaj moj predlog, nego da bi ga izvolio hitnim proglasiti, i da bi izvolio odmah i na njegovo drugo čitanje preći.

Dr. Bajamonti. Prego la parola.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Klaić. Pošto je učinio g. zastupnik Dr. Bakotić predlog, da se predje na drugo čitanje njegovoga predloga, mislim, da bi se imalo odmah o tom predlogu glasovati.

Dr. Bajamonti. Io credo che la discussione sia aperta.

Dr. Klaić. Neka se glasuje odmah o predlogu formalnom g. zastupnika Dra. Bakotića.

Predsjednik. Ja ću u svoje vrieme staviti na glasovanje formalni predlog g. zastupnika D.ra Bakotića. Sada sam dao rieč gosp. zastupniku Dru. Bajamonti-u.

Dr. Bajamonti. Eppur si muove! Con questo due parole dall' immortale italiano pronunciate, sa non mi tradisce la memoria, al giudizio di Salamanca, mentre gli si voleva contendere di dire la verità, si può sintetizzare il procedimento di quest' importantissima questione. Sono felice di poter appoggiare la proposta dell' onorevole Bakotić, e dopo la sua esauriente ed oggetiva concione credo potrei aggiungere assai poche parole che

egli non avesse già detto. Tuttavia creatore, o almeno se non creatore dell' idea, essendo l' uomo che fin da principio propugnò questo interesse della provincia, sento il dovere di non tenermi in silenzio dinanzi ad un argomento di sì vitale importanza. Venticinque anni fa nelle modeste aule del comune fu slanciata l' idea della ferrata. Essa fu irrisa da molti di voi, ma un uomo che non portava o spirito di parte nel campo dell' oggettività, il deputato Vojnović, ne parlò alla camera di commercio in favore. Furono iniziate le trattative, e qui non soffermerò l' attenzione per motivi personali che si possono comprendere. — Accenno solo al fatto che l' idea slanciata 25 anni fa progredì sempre a poco a poco, ed avrebbe progredito più ancora se durante il cammino non avesse trovato ostacoli non pochi. Il mio progetto si era la ferrovia che da Spalato passasse a a Sarajevo e per Zvornik finisse a Belgrado. Io credo che se questa idea fosse stata affettuosamente appoggiata, io avrei giovato più allo sviluppo della nazionalità slava che non molti di voi che si credono rigeneratori del paese, propugnatori migliori dell' idea slava. Appena slanciato nel campo della pubblicità, il progetto trovò opposizione da parte croata. L' idea di proseguire la strada per quel tratto di cui non tratterebbesi ora, avea toccato le suscettività di taluno e cominciò allora un' opposizione fatale al progetto. Il progetto aveva cominciato benissimo — era stato accolto dal ministero degli Esteri, allora diretto dal Rechber, con speciale favore — del pari dal Governo di Serbia, cui Garašanin era a capo — e questi avea invitato il patrocinatore del progetto a venire a Belgrado onde intendersi fino a qual punto la Serbia dovesse dare il suo appoggio. Tre anni appresso, nel 1865 speravamo che potesse esser accolto favorevolmente, perchè allora cominciavano le buone relazioni fra l' Austria e la Serbia. Abortì invece e cadde ad un tratto, come, perchè, non si potrebbe dire, perchè vi potrebbero essere supposizioni che coglierebbero nel segno. Il progetto rimase lettera morta fin qualche tempo fa, in cui lo vedemmo far capolino, risorgere per opera di un deputato tedesco, del Dumba. Nelle Delegazioni fu lui a propugnare il progetto — egli ebbe parole circa alla necessità di vederlo attivato, ed incoraggì il Governo ad attuarlo. Nella vostra Camera nell' anno decorso noi stessi abbiamo espresso un voto, perchè il progetto della ferrovia da Spalato a Sarajevo potesse esser un fatto compiuto. Si credette di unirci un altro ramo, non so perchè, non ci si fece opposizione, ed il progetto fu innalzato alle sfere superiori. Dall' anno decorso non c' è niente di concreto, e va lodato l' onorevole Dr. Bakotić che parlò con tanto affetto e vigore della questione. — Accennare a voi dell' importanza delle ferrovie sarebbe inutile, dotti come siete. L' onorevole Bakotić accennò alla grandezza dell' antica Salona, ed è un fatto che, popolata com' era, dovea la sua maggior grandezza alle due strade mondiali che andavano, l' una a Roma, l' altra a Bisanzio. — Il cercare ogni mezzo di attuare questo progetto è dovere nostro preciso e, dico il vero, se, come disse l' onorevole Bakotić, se male non ho compreso, se la Provincia si sobbarcasse qualche garanzia, qualche spesa preliminare o altro aggravio, sarebbero denari bene spesi; giacchè la Dalmazia può e deve sperare particolarmente il suo sviluppo materiale nell' avvenire, appunto mediante le comunicazioni colle fertili provincie che le stanno a tergo e relativamente alle quali si mantiene quasi estranea, perchè il poco movimento tra Mostar e Metković non è tale da far risentire un vantaggio sensibile alla Provincia. — La strada propugnata dall' onorevole Bakotić è eminentemente commerciale e poche, come questa, potrebbero soddisfare alla spesa della manutenzione, della condotta, lasciando oltre a ciò un utile ai capitalisti. Io ricordo che nell' occasione in cui propugnava quest' idea e che pareva potesse avere vicina esecuzione, l' inglese Leard, rispettabile individualità, incoraggiva i miei amici — io era a Vienna — perchè si sorreggesse quest' idea, assicurandoli che, se in nessun altro luogo non si fossero trovati denari, l' Inghilterra si sarebbe prestata. Io credo che l' Austria avrebbe interessi speciali — e l' abbiamo inteso alle Delegazioni — avrebbe interessi politici e di altra natura, di appoggiare quest' idea e di cercare di attuarla quanto prima. Ma se ciò pure non dovesse essere, io credo che la Provincia potrebbe vedere di richiamare l' attenzione della speculazione privata su questo

argomento di così vitale importanza pella Dalmazia. Se con questi mezzi noi svilupperemo il benessere della Provincia nostra, se in questo campo ci metteremo pacatamente ad appoggiare idee che possano condurci a miglioramenti positivi, morali e materiali, se rispettandoci reciprocamente uniremo le nostre forze, io credo che avremo fatto il nostro dovere ed avremo assicurato — in nessun altro modo lo potremmo meglio — l'avvenire della Provincia. Io non vi farò perdere un tempo prezioso in momenti in cui si sta per chiudere la Dieta, ma sento il dovere di appoggiare con tutta l'anima questa proposta, come quella che costituirebbe il primo elemento dello sviluppo del nostro avvenire, dacchè se la Dalmazia, e Spalato, può sperare miglioramenti nelle sue sorti economiche, è certo, colle provincie che le stanno a tergo, rinnovando ed aumentando i rapporti commerciali colle provincie stesse e sottraendo ad un mare che ci è tanto fatale, al Mar Nero, una quantità di vittime che ogni anno dobbiamo constatare nelle statistiche marittime. Spalato verrebbe ad essere il centro del commercio di queste provincie, del commercio dei popoli balcanici e quindi dal Danubio a Spalato si costituirebbe una via diretta che scenderebbe all' Adriatico. Io fo voti perchè almeno questo progetto, che è tanto oggettivo, non trovi opposizione da parte destra e voglia essere sorretto con speciale affetto.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u prvom čitanju.

Dr. Čingrija. Pitam rieč.

Predsjednik. Dr. Čingrija ima rieč.

Dr. Čingrija. Kako smo čuli, Gospodo, sa strane častnog zastupnika Dra. Bakotića, on već od kada je došao prvi put kao zastupnik u ovaj Visoki Sabor svake godine ovo predlaže. To sam ja već od onda opazio; ali ipak, ako do danas nisam uzeo rieč da o tome što prosborim, nisam to zato htio, pošto sam vidio da u našoj monarkiji imadu Madjari samo prevlast u ekonomičkim i političkim poslovim, i da bi naši predlozi u tom pogledu uzalud bili. To nas posljednja poviest uči, i ako ništa drugo, to znam mada sve, kako su u posestrimi Hrvatskoj na štetu pojedinih hrvatskih gradova udešene magjarske financije, na korist Budim-Pešte i Rieke. Nego pošto se baš ovo pitanje sa strane častnog zastupnika Dra. Bakotića svako godišće ponavlja, ja, ako i s velikom mukom, — jer ja Gospodo moja u ovom poslu iskreno vam kažem, znam uvažiti položaj Gospode Splitskih zastupnika i svih onizijeh, koji u gradu Splitu stanuju, ipak kažem, da s velikom mukom nemogu pustiti, da se samo grad Split iztiče u pogledu one željeznice, koja bi sdružila Adrijatik sa Dunavom. Nikakva strast, nikakov tajni cilj kod mene u ovome nevlada, nego ono, Gospodo, što ću Vam sada pred oči staviti, pak ću Vas upitati, što biste Vi u mojemu položaju učinili, i što biste kazali?

Pošto je sliedila posljednjih godina zaprema Bosne i Hercegovine sa strane Austro-Ugarske, mislilo se je u obće, da će to koristiti mnogim gradovima na našoj obali i mi smo si u Dubrovniku činili baš nekakvu iluziju; ali nas je izkustvo naučilo, da ne samo da to koristi kakve nije nanielo, nego dapače da je naš položaj u gore pošao; jer je položaj Dubrovnika dan danas u trgovačkom smislu gori, nego je to bilo prije zapreme Bosne i Hercegovine po Austro-Ugarskoj. Nekoliko godišta imao sam čast biti načelnikom grada Dubrovnika, i počelo se je govoriti, kako bi se može biti taj naš položaj promienio, kada bi se sagradila jedna željeznica, koja bi se uputila od Dubrovnika preko Mostara na Sarajevo, i sdružila nas s onimi stranami. U tu svrhu mi nismo iskali ni da nas pomože pokrajina, ni da nas pomože Vlada. Mislim, da ta naša skromnost uzrokom je, da mnoga Gospoda koja sjede u ovom Saboru, neznadu, da je obćina Dubrovačka, imajuća trgovinske odnošaje, potrošila do kakovih 30—40,000 for., ako se nevaram, da učini jedan nacrt željeznice, jedne željezničke pruge, koja bi od Dubrovnika preko Mostara i preko Sarajeva išla. Stojeći tako stvari, ja mislim, da mi neće nitko sa vaše strane upisati u grieh, ako očitujem već od ovoga časa, da ja nemogu kao Dubrovčanin glasovati podpuno za predlog častnog zastupnika Dra. Bakotića. Ako taj predlog dodje do glasovanja, i ako se kroz današnju raspravu ništa drugo neiztakne, ja bih si prisvojio

to, da učinim jedan izpravak onomu predlogu, i tada bi mogao glasovati, t. j., kada bi mi uzporedili Split s Dubrovnikom, pak pitali, da ta željeznica bude spajati one obale na jadranskom moru, one obale na Splitu i Dubrovniku zajedno; ali nebi mogao nikako dopustiti, da se glasuje jedan predlog, u kojemu ima Dubrovnik biti zatajan. Ja drugo nemam za sada da rečem, dok nevidim kako će tečaj razprave biti.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u prvom čitanju? — Nitko. — Razprava je zatvorena u prvom čitanju. — Stavljam na glasovanje formalni predlog gosp. zastustnika D.ra Bakotića, t. j., da se predje na drugo čitanje upitnog predloga. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno. — Pitali tko rieč u drugom čitanju?

D.r Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Klaić imade rieč.

D.r Klaić. Pogodio je častni zastupnik D.r Bakotić, kada je rekao, da ću se ja protiviti njegovu predlogu, a zašto ću se protiviti, navesti ću razloge. Gospodo moja, da se sa željami mogu graditi željeznice, ja bih objeručke prihvatio njegov predlog, zašto nemam u tom pogledu nikakve predsude, oliti više ljubavi tamo ili onamo; jer koliko se više željeznicâ gradi, toliko bi više sa stranim svietom bili u svezi, i toliko bi više blagostanje zemlje bilo; a to nije potrebno dokazivati, pošto je to stvar poznata, i nerazpravlja se o tome. Nego što znači po Saboru dalmatinskomu izražena želja, da se gradi željeznica od Splita do Zemuna? — Neznači ništa drugo, gospodo moja, nego da se gradi jedna željeznica, koja bi blizu 600 kilometara duga bila, što je po prilici kao od Trsta do Beča. Tim predloženim pravcem provesti željeznicu zapalo bi troška do može biti preko 100 miljuna fior. Sabor dakle dalmatinski da izražuje želju, da se gradi željeznica od 100 miljuna fior., a taj Sabor, kada predielni put od 15 kilometara gradi, mora razrediti troškove na 3 godine, e da ih može podnositi? Sabor dalmatinski, koji kad ima što uraditi, mora troškove razrediti, i promisliti na swakojakī način glede tih troškova, i ako je moguće, razdieliti troškove na 5, 6 godina i više? To su razlozi radi kojih sam se protivio prije i sada se protivim sličnomu prelogu. Ovaj predlog neznači ništa, kada se kaže, da zemlja uzima jamstvo na se, da garantira. Što može zemlja garantirati, koja je prošlih godinâ učinila dug od pol miljuna fior. za sagradjenja bolnicâ, koji će se izplatiti kroz 25 godina, i teret je na zemlji 6 novč. na svaki fior. izravnoga poreza, i da još sada za ovako ogromnu svotu ima garantirati? Molim, jeli se može ozbiljno govoriti, da takvu garanciju preduzima naša zemlja? Eto uzrokâ. — Idimo dalje. — G. zastupnik D.r Bakotić govorio je o željeznici od Splita do Zemuna. Naravska stvar, da je on, kada je predlog stavio, mislio do Serbije. To je on bio siegurno razumio, jer bi stalo u predlogu da se izgradi. On je predložio, da se ta željeznica gradi iz Splita u Sarajevo, a onda dalje iz Sarajeva do Zemuna, a to će reći do Biograda, budući je u Zemunu sadržan Biograd. Recimo dakle da se ima iz Sarajeva u Biograd graditi željeznica; na ta bi, kada bi se najpreče išlo, do 150 kilometara prošla na zemljištu kraljevine Srbije. Da mi sada tu željeznicu gradimo na zemljištu tudje kraljevine, molim vas gospodo, bili ovakav zaključak ozbiljan bio, i smjeli se ozbiljno govoriti, da ako primimo taj predlog, da ćemo time podignuti blagostanje naše zemlje? Ako bi se imao dakle ravno onaj komad željeznice graditi, koja bi bila na tudjemu zemljištu, tu je gospodar država Srbska, kojoj na volju stoji, ako hoće ili neće graditi. Nu i ne treba se misliti za željeznicu dalje od Sarajeva; jer imamo željeznicu jur dolinom Bosne do Broda, a od Broda do Vukovara; pa preko Novog Sada, može se u Zemun i u Biograd. Ostaje gradanja željeznice iz Splita u Sarajevo. — Kako stvari stoje, biti će do skora dovršena gradnja željeznice iz Mostara na Sarajevo polag konačno odobrene osnove, i mislim, da će godine 1888., 1889—1890. svakako biti Mostar spojen sa Sarajevom; dakle će Sarajevo biti spojeno s Metkovići. Jedina željeznica, koja bi išla iz Splita pak preko Imoskog na Mostar, sačinjavala bi sdruženje Splita sa Sarajevom, premda nebi bila siegurno najkraći put, ali ipak bila bi sdruženje. Projekt ove željeznice, koja da ide

iz Splita preko Imoskog na Mostar, bio je jur izradjen. Mjernik koji ga je izradio na svoje troške, znam dobro da se je poturao od nemila do nedraga, da nadje novaca za tu željeznicu; ali zaludu, nije ga mogao naći, zašto još nije opredieljen državo-pravni položaj tih zemalja, još je neizvjestan; a dokle je taj položaj neizvjestan, privatni kapitalisti nisu htjeli dati niti novčića za tu željeznicu, koja bi se imala graditi. Glavničari i pod sadašnjom upravom pitali su, da im se dade kakva mu drago jamčevina za glavnicu, koja bi bila uložena u gradnju te željeznice; ali je odgovoreno bilo, da se jamčevina nemože dati nikakva, i to je naravski, pošto je tu jedno medjunarodno pitanje. Kada dakle, Gospodo, glavničari privatni, jer nemadu siegurnosti, nisu u stanju graditi te željeznice, neostaje drugo, nego da se gradi, kao i one do sada sagradjene, bosanskim novcem; kako ona iz iz Metkovića na Mostar do Sarajeva, tako i ona druga od Imoskog preko Mostara na Sarajevo. Ja znadem da bi uprava dragovoljno spojila Sarajevo, ali ne s onim neizravnim putem preko Mostara na Split, nego upravo preko Livna. Premda bi željeznica iznila mnogo i mnogo koristi, to bosanske financije nisu takove, da mogu u isto doba uzdržati toliki teret, jer imadu plaćati amortizaciju i dobiti za gradnju željeznice Zenica-Sarajevo, Mostar-Sarajevo, što treba razdieliti u nekoliko godina. Što se tiče toga spojenja pravcem željeznice koju je lani spomenuo g. zastupnik D.r Bajamonti i predlog učinio, i o kojoj je spomenuo i gosp. Dumba u delegaciji, ta željeznica nije nikla u glavi ničijoj, nego je to ona željeznica, o kojoj misli vazda upravitelj sadašnje Bosne, koji ju negradi, zašto nema novaca; a kada se bude glavnica njegova obavljanjem zvaničnih posala povećala i kada financije bosanske bolje bude, mogla bi se sagraditi. — Evo uzroka, zašto sam ja proti predlogu, ne da držim, da željeznice nisu sredstvo prometa i blagostanja, to je stvar odavna poznata svakomu, i nije potrebno da danas opetujem. Da bi grad Split doista korist imao, kada bi se sagradila željeznica, to je istina takova, koja netreba razlogâ, i nekoriste slične predlozi. Za to se hoće, jesuli predlozi praktični, imadu li kakvu vriednost, i u tome sastoji vriednost predloga, koji se dostavlja jednomu zakonodavnomu tielu. Ne recite vi meni, da je ipak Sabor dalmatinski prijašnjom prigodom izrazio želju u tom pogledu, koju smo svi poduprli i ja sam; zašto imade predmeta, za koje se mora glasovati kada se stave na glasovanje, jer čovjek nemože proti glasovati; ali da sam se mnogo nadao od toga, nisam. Izkustvo nas uči, kada smo tražili da se spoji ova naša željeznica sa željeznicom državnom ugarskom kod Novoga, tražili smo jednu stvar, koja je u interesu državnom, koja je u interesu obrambenom države, i kojim se interesom spajaju interesi obći trgovački i naši, i u nadi, da ćemo naslonjeni na te interese moći izposlovati, da se ta željeznica gradi, ipak nismo to još ni dan danas izposlovali, premda današnji dan stvar bolje stoji, nego je stala prije. — Znam da nazad tri godine, kada je Sabor učinio u ovom pogledu zaključak, taj zaključak s dugačkom predstavkom sprovedosmo na ministarstvo u Beču, koje se je ministarstvo obratilo na ministarstvo Ugarsko, pošto s Novim dospieva državna željeznica ugarska, pitajuć ništa drugo, nego da bi dozvoljeno bilo priključiti toj željennici; ondašnji ministar ugarski znate li što mu je odgovorilo? Odgovorilo je ministarstvu trgovine austrijskom, kako se može pomisliti, da jedan ministar ugarski morao bi dati privolu toga priključka, koji bi priključak smjerao na upropašćenje grada Rieke, na upropašćenje onih miljunâ, što ih je ugarska država potrošila. Tako je bilo odgovoreno nazad tri godine. Dan današnji nestoji više stvar tako, to se je promienilo. šovinizam je malaksao u Magjarâ, i poći će možda za rukom s vremenom izpasti, da se priključak izvede. Izvesti će se ne usljed naših zaključaka i željâ, nego izvesti će se, zašto je po sriedi ovdje državni obrambeni interes, zašto je ovo obala, obala jedna koju država ima, i usljed koje obale je Austrija velika vlast svjetska. Zato i ja danas, pošto je jedan predlog o željeznici podnešen, i pošto ja za taj predlog nemogu glasovati iz onih uzrokâ, koje sam rekao, a želio bih dragovoljno viditi da bude Split sa Sarajevom upravo spojen, iznieti ću drugi predlog: da Sabor dalmatinski potvrdi svoju želju u prijašnjim zaključcima izraženu glede spojenja željeznice dalmatinske sa državnom željeznicom kod Novoga, i da se predje na dnevni red preko predloga gosp. zastupnika D.r Bakotića.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u drugom čitanju?

D.r Bulat. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Bulat imade rieč.

D.r Bulat. Samo mi je dvie rieči reći, da se nebi krivo tumačilo moje glasovanje, naime da se nebi predpostavilo, da sam glasovao na štetu grada, koji ljubim, i kojega imam čast biti sada načelnikom.

Ako bi od mene zavisilo, da se sgradi željeznica, ja bih drage volje i draga srdca glasovao za predlog častnog zastupnika D.ra Bakotića; ali nama je do toga najprvo, da bude sagradjena željeznica kojom bi naša pokrajina spojena bila sa monarkijom.

U ovom pogledu mi smo izrazili toliko puta želju u Saboru. Lani su dvie želje u ovom smislu izražene bile: jednom, kada je Odbor za pregledanje rada Odbora zemaljskog učinio predlog, da se dade nalog Zemaljskom Odboru, neka sliedi u nastojanju eda se što prije Dalmacija gvozdenim putem spoji sa monarkijom; a drugom prilikom, kad je častni zastupnik trgovačko-obrtničke Komore Zadarske podnio predlog za željeznicu Split–Livno–Sarajevo. Ja sam onom prigodom predložio, da se predlog častnog zastupnika D.ra Bajamonta za željeznicu Split-Livno-Sarajevo izruči Zemaljskom Odboru s nalogom, neka preporuči Vladi osnovu, i u isto doba neka ponovi želju više puta izraženu, da se postojeća željeznica dalmatinska spoji preko Unske doline sa Carevinom kod Novoga i da se sagradi ogranak iz Očestova do Zadra. Ovaj predlog bio je primljem po Visokom Saboru; pokle isti častni D.r Bajamonti je pristao i rekao: „Io fondo la mia proposta“ sa mojim predlogom. — Pošto u ovom predmetu nije stigao nikakov odgovor sa strane Vlade, čini mi se, kada bi se sada izrazila želja da se druga željeznica gradi, da to nebi služilo ničemu drugomu, nego da se pomute pojmovi i prouzrokuju prigovori i neprilike našoj željeznici, i našem ekonomičkom razvitku. — Time bi našli opet drugi temelj naši protivnici da se više protive našoj tako željenoj željeznici, a mi stoga valja da ostanemo pri našem starom predlogu Knin-Novi.

Kako je g. izviestitelj Zemaljskoga Odbora rekao, stvar stoji bolje sada negoli prije glede ove pruge. — A pošto sam tvrdo uvjeren, da kada bi smo rada drugi predlog iznieli, nebismo ništa učinili, nego pokvarili položaj našega pitanja, stoga mislim, da ću glasovati prema potrebi naše pokrajine, a osobito moga grada Splita, kada glasujem za predlog častnog zastupnika D.ra Klaića.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Bakotić imade rieč.

Dr. Bakotić. Visoki Sabore! Na ono što je kazao g. zastupnik Čingrija nebi imao ništa da opazim, nego to samo, da je moja namisao bila jedna glavna pruga, te mislim, da je i njemu samomu namjera bila tu prugu spomenuti, glede koje je častnom zastupnik Čingriji u svomu razloženju i sam g. zastupnik Klaić pokazao, da bi se sagradjenjem komada željeznice od Metkovića do Mostara mogao i Dubrovnik svezati. U tom smislu ja mislim, da opazka častnog zastupnika Čingrije neobara ni najmanje zadaću moju sadržanu u mojemu predlogu. — Prelazim na ono, što je kazano sa strane častnog zastupnika D.ra Klaića. Prije nego odgovorim na prigovore koje je on učinio, neka mi dopusti jednom za swagda, da mu opazim, da premda je on stari parlamentarac, ipak kad kada ima ružni običaj, da upotriebljuje izraze koji nisu ni najmanje parlamentarni. On kaže, kako se može ozbiljno govoriti sa moje strane ob ovom predmetu. Ja mu odvraćam, da sam ja stupio u ovu dvoranu, da vazda govorim ne samo ozbiljno nego najozbiljnije. Jučer sam opazio na drugu njegovu izreku, gdje je dotle došao, da se je izrazio, da nisam ja znao što mislim. Molim dakle, da budu upotriebljivani od swakog, bio strani bio gradjanin, i od mene, onakovi izrazi koji se pristoje ovoj Visokoj Kući. Ja odbijam od sebe svako takovo omalovaženje sa strane tog starog parlamentarca častnog D.ra Klaića. Neka on to drži za sebe, a neka nenamienjuje meni. Prelazeć sada na same meritorne njegove prigovore, opaziti mi je na ove nekoliko rieči. Što on kaže: „Što

znači predlog D.ra Bakotića? Da bi se željeznice mogle sa željami sagraditi, ja bih pristao. To je veoma dobro; ali se tu hoće novaca, tu je tudje zemljište, tu su internacionalne zaprieke i. t. d." Zna se gospodo, da se na ovom svietu nemože niti poljski put sagraditi bez trošiti novaca, a tim manje može misliti, da se može kakva željeznica bez troška sagraditi. Pak ako je istinito što kaže, da bi ta željeznica 600 kilometara duga bila, dakako da bi trošak za gradnju te željeznice bio velik.

Ja vidim, Gospodo moja, da kada se hoće, u mali zeman u srednjoj Aziji sagradiše željeznice od 120 vrsti, a to je nešto više od 600 kilometara. Ja sam čuo da se nakanjuje sagraditi željeznica u pustari Saharskoj u Africi. Kada se promisli na takve željeznice, dopustite, da mi se prizna, da je veoma ozbiljno što sam ja predložio, da se sagradi i ova željeznica, koju ja predlažem, koja bi mogla podignuti ekonomičko i trgovačko blagostanje Dalmacije! — Ja mislim, Gospodo moja, da su dugovi u obće veoma hrdjavi posao; ali mislim, da su dugovi veoma koristni, kada su namienjeni poduzeću, koje bi može biti koristno bilo. Ja vidim, da se i Englezi duže za željeznice, da se sav sviet duži, kada je potrebno za jedno veliko poduzeće, koje je kadro da podigne blagostanje zemlje. Čemu se čuditi, da se mi zadužimo, kada je potrebno zemlji. i da bi mi, kada stavimo taj uslov, za onaj komad željeznice od Splita do granice Bosne, morali garantirati. Napokon kaže: „Što znači taj put, to su puste rieči, to su puste želje". Znači ovo, da mi izrazivamo Vladi misao o pravcu željeznice, koja bi mogla jedino koristna biti za dobrostanje trgovačko i ekonomičko naše Dalmacije. To je velika stvar: jer da stane Vlada graditi željeznicu, i da nesagradi takovu prugu, uzalud potrošila bi miljune, a nebi time ni najmanje pomogla Dalmaciji, kada nebi onakovu prugu upotrebila, koja jedina doprinieti može blagostanje naše pokrajine. Gosp. Dr. Klaić stao je govoriti, da bi po mojemu predlogu došla ta željeznica do Sarajeva, pak kuda onda? G. Dr. Klaić mora predpostaviti, da ako on pozna geografiju Bosne, da ju i ja poznam, i da znam kao i on što je zemlja Bosanska i koje su zemlje pokraj nje. Ja znam, da u zemlji Bosanskoj i u zemljami oko nje i pokraj nje, kaošto je kraljevina Srbska, imade veliko blago. Ako on misli, nemislim ja predloženom ovom prugom, da se idemo preko Sarajeva do Zemuna šetati. Moj predlog čisto i bistro kaže, da bi ta pruga imala prelaziti prieko Sarajeva do Zemuna. Ja nisam izrekao tehnički predlog, pojedine upravo točke kuda bi željeznica prolazila, nego sam izrekao kakav pravac da ima ta željeznica. Ja mislim, kada čovjek hoće odavle da ide u Trst, neće ići na Kotor, nego će ići na Istriju i Pulj, pa će doći u Trst.

Kaže nadalje častni zastupnik Dr. Klaić, upravo izmišljajuć, recimo fantastično, kuda će ići željeznica. On kaže, da bi po mojem predlogu ta željeznica pošla na tudje zemljište, na zemljište kraljevine Srbije, te bi 150 kilometara zemljišta te kraljevine zapremila, i da bi to bila stvar internacionalna, kada bi se zalazilo na zemljište te kraljevine. Ali to nije tako, jer moj predlog jedino kaže to, da ova željeznica podje preko granice Dalmatinske, dakle na granici države Austrijanske, a od granice Dalmacije preko Sarajeva do Zemuna, preko zemalja s kojimi sada upravlja Austro-Ugarska država. Vidi se dakle po tome, da je to puka fantazija častnog zastupnika Dra. Klaića, da tu nema govora o kakvom internacionalnom ugovoru za dovršiti takvu željeznicu.

Nu častni zastupnik Dr. Klaić govori nama i o željeznici izmedju Mostara i Sarajeva. Na to se više neću obraćati, jer sam imao već prije čast u mojemu govoru spomenuti, kakovu vriednost ta željeznica ima za našu Dalmaciju. Ali ja sam opazio jednu čudnu točku u govoru častnog zastupnika Dra. Klaića, a ta se točka može naznačiti, ja mislim, ovako: Kalaj proti Klaiću ili Klaić proti Kalaju. Svima je poznato, ne samo g. Dru. Klaiću, nego svima koji čitaju novine, da je izrično kazano bilo od ministra Kalaja, da će se prije sagraditi željeznica koja bi na Livno išla, negoli ona, koja bi išla na Novi. Siećam se, da je Kalaj rekao, ako se spominjem, da će dosta kasno sagraditi tu tamošnju vašu željeznicu, da bi praktičnija bila ova kroz Livno na Split. On spominje, da se željeznice u Bosni i Hercegovini grade novcem bosanskim. čemu se onda čudi predlogu, da bude komadić željeznice koja bi kroz Dal-

maciju išla, sagradjen našim novcem? Ali, u koliko sam mogao pojmiti sve prigovore sa strane častnog zastupnika Dra. Klaića, ja uvidjam, da je on donekle po mislima kao što ih je izrekao, bez da upadam u ličnost, i bez da ga mislim ni najmanje uvriediti, da je on pravi partajaš. On ostavlja sada riešenje toga pitanja drugomu, kada kaže, da mi jedva imamo novaca da platimo ono, što smo učinili u pokrajini, a sada neka drugi gradi, što se ima graditi. Takav način mišljenja nijedan narod, nijedna napredna zemlja nema, kada je jednom istinita izreka, da je u svietu borba za život. Ja mislim, kada mi, pak bilo to i vazda, zahtievamo ono što nas po pravu ide, t. j., da naše blagostanje napreduje, a ne da nazaduje kao što se sada dogadja u ekonomičkim pitanjima, da mi Gospodo, vršimo najsvetiju dužnost kao zastupnici naroda.

Spomenuti mi je sada ono, što je nadodao častni zastupnik Dr. Bulat, da bi naime ovakov predlog, kaošto je moj predlog, služio da smuti pojmove. I to je nješto čudna, što nemogu ni najmanje shvatiti, da bi moj predlog, koji sam imao čast obrazložiti, smierao na to, da se najboljim putem pomože našoj zemlji, da bi to služilo da smuti pojmove. Neznam čigovi su ti pojmovi smućeni, koji mogu biti u jednom pitanju, koje je pitanje izključivo naravi trgovačke, izključivo naravi ekonomičke, to za mene nije moguće razabrati. U kratko da rečem, Gospodo moja, što se tiče vriednosti praktične ovoga moga predloga, možda nije ova vriednost izvediva ni danas ni sjutra, ni valjda za koju godinu; ali vriednost mojega predloga sastoji se u tome, da mi izrazimo želju Vladi, da je pravac koji ja predlažem, najshodniji, najbolji pravac željeznice, koja bi mogla podići blagostanje naše zemlje, i u to ime ja vam preporučam taj predlog.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. Anche io sento il dovere di replicare poche parole all' onorevole Dr. Klaić. Rilevo con vero dispiacere che anche nel campo degli interessi positivi e di fronte ad argomento di tanta importanza, abbia a far capolino l' idea politica. L' onorevole Dr. Klaić ha certo, fra altri, il merito della franchezza. Nell' anno decorso senza esitanza, senza complimenti ci ha gettato in faccia una frase ben cruda, ben dolorosa; finchè non chiuderemo le porte dell' ultima scuola italiana, non avremo pace. Finora questo progetto della ferrata aveva qualche probabilità di riuscita, pareva che i deputati al Reitsrath non gli fossero contrarî. Vi erano dei dubbî che sorgevano dove dove, ma oggi il sipario è alzato e noi vediamo come i deputati al Reichsrath non hanno agito — e della loro inerzia si faceva ad essi una colpa — perchè non stava nelle loro convenzioni di appoggiare il progetto. A coprire il concetto politico, l' onorevole Dr. Klaić pone innanzi la rilevanza della spesa. Io rispetto, e mi chino dinanzi ai suoi computi matematici, ma calcolo che nella cifra da lui posta innanzi ci sia un errore, ed un errore rilevante. Ammesso che vi sieno fino a Belgrado 600 kilometri, questa ferrata importarebbe una spesa di 1600 fior. per kilometro. Ad ogni modo l' importo che si andrebbe a dispendiare secondo il Dr. Klaić non sta in relazione colle pratiche e coi prezzi che ci sono adesso. Io credo che la spesa sarebbe di gran lunga minore, specialmente fra Sarajevo e Spalato, perchè in seguito ad alcuni studî privati risultò che la strada per la via di Imoschi e per la valle di Ljubuski sarebbe assai facile. Le dificoltà cominciarebbero a sorgere oltre Sarajevo, ove fino a Zvornik vi sarebbero montagne. Io credo che se invece di costruire la breve linea da Metković fino a Mostar, si fosse insistito su questa linea che, come bene disse l' onorevole Bakotić nella chiusa del suo discorso, è l' avvenire della Dalmacija, io credo si sarebbero ottenuti maggiori effetti e risultati e non si sarebbe trovata quell' oposizione alla quali fu accennato. L' onorevole Dr. Klaić in fatto di opposizione accenna all' antipatia ungherese per questa linea ferroviaria. Io credo che l' antipatia da quella parte potrebbe essere maggiore per la linea da lui accennata che per quella proposta dall' onorevole Bakotić. Noi sappiamo cde l' elemento croato non dà

sovverchia pace nel regno ungarico, e quindi non so se stia nella convenienza dei ministeri di appoggiare ciò che si chiamerebbe l' idea della gran Croazia. La linea cui si riferisce la discusione sarebbe invece una linea prettamente commerciale, dacchè Spalato verrebbe ad essere il centro del versante meridionale sul Carpazio e raccoglierebbe i prodotti di queste fertili ragioni. Ciò parlo quando la linea andasse fino a Belgrado, perchè è la mia vecchia linea, ed io credo che se i popoli slavi meridionali avranno un avvenire, sarà da quella parte, per cui non si potrebbe far loro una colpa — parlo nel campo nazionale, non nel politico — se guardassero la loro Serbia. La Serbia, si voglia o non si voglia, è distinata ad avere l' egemonia del movimento slavo. Nel caso concreto non parliamo di politica, ma di affari commerciali. Del resto a poca distanza abbiamo Semlino, territorio Austriatico — andate invece che a Belgrado a Semlino e costituitevi là i due punti di principio e di fine. Io nel 1863 parlai in proposito con Rechber ministro degli Esteri, che era uomo di gran mente. Egli non solo non fece opposizione a questo progetto, ma mi pregò di dargli in via breve ii memoriale per vedere se convenisse presentarlo nei termini in cui era stato da me concepito o se abbissognasse di modificazioni, scritte di suo carattere che io tuttora conservo. Se quindi queste erano le disposizioni a Vienna fra circostanze più difficili, io credo che colle relazioni intime d' oggi assai facile sarebbe stato propugnare il progetto ed ottenere la linea fra Spalato e Belgrado. — Io non sono municipale e mi vanto di non esserlo, perchè ogni uomo di buon senso s' impiciolisce col restringere i i suoi sentimenti al municipalismo, ma io conto che Metković, come posiziona geografica potrebbe aver diritto al primato — ma che Metković lotta colle più grandi difficoltà — ha ingoiato milioni e sarà gran ventura se non si arriverà al mezzo migliardo. A Spalato invece era tutto pronto — un esteso territorio, aria sana, buon' aqua — dacchè le statistiche attestano che negli ultimi anni le mortabilità hanno diminuito del 25% — la bella riviera delle Castella, la famosa *navale Dalmatorum*, le paludi ponte che potrebbero onorare qualunque Stato; avrebbe insomma tutti gli elementi per costruire questa linea che un giorno deve attraversare il territorio balcanico, dove la Dalmazia troverà elementi pei quali possa esser condotta a prospere sorti. La linea propugnata dal Dr. Klaić non è commerciale. Confrontate le due linee e voi vedrete che un confronto fra l' una e l' altra non regge. Il Dr. Klaić addusse anche ragioni di opportunità. Egli è più addentro di me nei misteri dello Stato, la sua proposta perciò può essere giustificata, ma non da cittadini che veggono la questione dal lato oggettivo e che sono convinti che il grande avvenire della Provincia sta nella linea che con tanto interesse, con tanto calore e con tanta dottrina propugnò, come già tre anni fa, l' onorevole Bakotić. — Ciò detto, o signori, per non allungare la discusione e non ripetere cose dette, mi unirò con animo ardente alla proposta Bakotić e chiuderò io stesso colle sue parole, che in questa questione è riposto il grande interesse della Provincia, l' avvenire della patria nostra.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Klaić. Pitam riеč.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Klaić imade riеč.

Dr. Klaić. Jedno mi je samo izpraviti g. Dru. Bakotiću. On je prigovorio, da sam ja jučer rekao, da nezna što misli. Oprostite, to nisam rekao, jer bi to bila uvrieda, i imao bi pravo proti tomu prosvjedovati. Ja sam iz onoga što je on u razpravi pravilâ zemljišno-veresijskog zavoda rekao, da se protuslove neki paragrafi, izvodio, da nezna što hoće, a reći komu, da nezna što hoće, mislim da nije nikakva uvrieda. Ja nisam rekao, da nezna što misli. Nadalje, pošto on nije naveo nikakov novi pojam, nego je opetovao isto ono, što je prie rekao, to ja samo potvrdjujem sve ono što sam rekao, i ostajem pri mojemu predlogu.

Dr. Bakotić. Pitam riеč za lično pitanje.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Bakotić imade riеč za lično pitanje.

Dr. Bakotić. Samo nješto da rečem glede ovog izpravka častnog zastupnika Dra. Bakotića. Priznajem, kada sam ja jučer kazao, da bi bilo protuslovje medju nekimi paragrafi koje sada nepamtim, da je on meni kazao, da neznam što hoću. (*Dr. Klaić: To je naravna stvar*). Ja mislim, da je ono što mi je rekao da neznam što hoću, sve isto, kao da je kazao: da neznam što mislim. Ako se misli jasno, mora se to zaključiti. U tom smislu ja sam već jučer odbio i sada odbijam takov izraz od strane g. Dra. Klaića.

Predsjednik. Pitali još tko riečʼ? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Predlog gosp. zastupnika Dra. Klaića glasi ovako: Sabor dalmatinski, potvrdjujući svoj zaključak glede spojenja dalmatinske željeznice sa željezničkom mrežom Austro-Ugarskom, preko predloga častnog zastupnika Dra. Bakotića prelazi na dnevni red. Ovaj je predlog dovoljno poduprt i staviti ću ga na glasovanje.

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. O čemu?

Dr. Bajamonti. Domando la parola per un richiamo al regolamento.

Predsjednik. Dr. Bajamonti ima riečʼ.

Dr. Bajamonti. Ho veduto anche nei due giorni passati che gli emendamenti non hanno, come dovrebbero, la priorità nella votazione. Oggi la proposta Klaić, in cui meno l' ultimo inciso, se ho ben compresso, trattasi di passare all' ordine del giorno, sarebbe un' emenda ed anzi sarebbe estranea alla discussione, giacchè involverebbe una nuova proposta — talchè sarebbe stato più conveniente che l' avesse presentata sul tavolo della Presidenza, perchè venga presa separatamente in pertrattazione e sulla proposta Bakotić avesse proposto l' ordine del giorno puro e semplice. Dico ciò, perchè nel caso venisse appoggiata la prima parte della proposta Klaić, io vi vorrei fare un' emenda, e per dirla subito, nel caso venisse messa a voti la proposta Klaić, io, come deputato della Camera di Commercio di Zara, di cui altamente mi onoro, proporrei venga compresa la linea Očevlovo-Zara.

Dr. Bulat. Pitam riečʼ o glasovanja.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Bulat imade riečʼ o glasovanju.

Dr. Bulat. Ja ću samo opaziti častnom predgovorniku, da kako se je postupalo jučer, da je to bilo posve po pravilniku, jer nije bilo govora o izpravku nego o izostatku, te stoga kada je gospodin Predsjednik stavio najprvo na glasovanje dotični paragraf, to je po zakonu postupao, jer tko nije htio primiti dotičnu stavku, glasovao je proti tom paragrafu. Sada je druga stvar. Gospodin Dr. Klaić predlaže motivirani dnevni red, a to nije izpravak, nego je to posebiti predlog, koji po §. 30. našega poslovnika imade prednost; jer se kaže u ovom §.: „Ako pri obćoj razpravi bude učinjen predlog, da se preko osnove predje na dnevni red, ima se prije glasovati ob ovom predlogu". To je jasno, te s toga mislim, da tumačenje zakona sa strane našeg Predsjednika odgovara podpunoma našemu poslovniku kao i duhu istoga.

Dr. Bakotić. Pitam riečʼ o glasovanju.

Predsjednik. Ima riečʼ gospodin zastupnik Dr. Bakotić o redu glasovanja.

Dr. Bakotić (*čitajuć Poslovnik*). Neznam koji je to paragraf.

Dr. Bulat. §. 30. 4. stavka.

Predsjednik. Ali je ovdje uporabljiv još bolje §. 32.

Dr. Bakotić. Visoki Sabore! Ja mislim, da je podpuno osnovano ono, što je kazao častni zastupnik Dr. Bajamonti u pogledu glasovanja. On kaže, da častni zastupnik Dr. Klaić nije predložio prosti dnevni red, jer bi onda išla prednost, da se glasuje predlog častnog zastupnika D.ra Klaića. Buduć da je on u svojemu predlogu natuknuo i druge stvari, i da se stoga ima glasovati prije moj predlog, pa onda predlog častnog zastupnika D.ra Klaića. I upravo §. 30., na kojega se po-

zivlje častni zastupnik Dr. Bulat, kaže: „Ako pri obćoj razpravi bude učinjen predlog, da se preko osnove predje na dnevni red, ima se prije glasovati ob ovom predlogu“. Dakle to je jasno, da jednom, kada bi bio nam predlog o prelazu na devni red, tada bi častni zastupnik Dr. Klaić imao svojim predlogom prednost; ali pošto to nije sami prosti predlog da se predje na dnevni red, tako mislim, da je sa svime osnovano što kaže častni zastupnik Dr. Bajamonti, i da nije ni najmanje osnovano što kaže častni zastupnik Dr. Bulat. S toga ja molim, da gospodin Predsjednik izvoli prije staviti na glasovanje moj predlog, te tada tek predlog častnog zastupnika D.ra Klaića.

Dr. Bajamonti. Una sola parola.

Predsjednik. O redu glasovanja?

Dr. Bajamonti. Mi permetto di far presente l'assurdo che deriva da questo modo di votazione. Se passa prima a voti la proposta Klaić, noi che stiamo per la proposta Bakotić dobbiamo votarvi contro; — mentre all'incontro, cadendo questa, è certo che molti voterebbero per la proposta Klaić, che non la esclude. Io starò contro la proposta Klaić, il mio voto però non potrà aver significato, perchè sarà dato nella speranza che passi dopo la proposta Bakotić. E vero che la proposta Klaić comprende anche l'ordine del giorno, ma ad ogni modo fa una confusione.

Predsjednik. Meni je žao, da nemogu pristati na mnenje izraženo po gg. zastupnicima Dru. Bakotiću i Dru. Bajamonti-u; jer je to za mene stvar tako jasna, da nemogu misliti, kako može biti o tome dvojbe. Predlog na dnevni red implicite se razumi da i motivirani dnevni red, imade prednost pred svimi učinjenimi drugimi predlozi. To je stvar, kako sam rekao, tako jasna, da nemogu razumiti, kako se može dvojiti, pak bio predloženi dnevni red motiviran ili ne, imade u smislu našega poslovnika svakako prednost. Ako je predložen dnevni red sa motivacijom, kako je to učinio častni zastupnik Dr. Klaić, to je ta motivacija, koja služi samo za razjašnjenje predloga, stvar nuzgredna, dočim je glavna stvar ono što je predložio, da se predje na dnevni red. Tako se je vazda pri svimi našimi zaključcima u Saboru našemu postupalo, i nije bilo s nijedne strane do sada prigovora.

Dr. Bajamonti. Ed io dichiaro che voterò contro, ma che in linea meritoria ciò non può avere alcuna importanza, dacchè non posso votare pella stessa essendo ancor aperta la proposta Bakotić. Dunque io voterò contro, ma ciò non ha nessuna importanza.

Predsjednik. Da umirim još bolje gospodu zastupnike s ove strane, moram primjetiti, da će baš prigodom razprave ob izvješću Odbora za pregledanje rada Zemallskoga Odbora, koje će doći danas ili sjutra na red, biti prilike predložiti zaključak o tome, da se koja gvozdena mreža spoji, i onda će biti prilike o tome pretresati. — Stavljam na glasovanje obrazloženi i dovoljno poduprti predlog častnog zastupnika D.ra Klaića, koji glasi: Sabor dalmatinski, potvrdjujući svoj prijašnji zaključak glede spojenja dalmatinske željeznice sa željezničkom mrežom Austro-ugarskom, preko predloga častnog zastupnika D.ra Bakotića prelazi na dnevni red. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je ovaj primljen.

Četvrta točka dnevnoga reda je sliedeća: Prvo čitanje predloga gospodina zastupnika D.ra Bulića o pisanju prezimenâ. — Ima rieč gospodin zastupnik Dr. Bulić za obrazloženje njegovog predloga.

Bulić. Ako ustajem da obrazložim i branim predlog, podnešen u sjednici 3. tekućeg mjeseca, neustajem da ga branim kao predlog, koji se tobože pobliže moje osobe tiče, kano predlog, koji ima svoj izvor u slučaju u kojem je moja osoba po sredi bila, dakle iz njeke subjektivnosti, valjda uvriedjene, nego ustajem, da u ovom predlogu branim njeko načelo. U ovom pitanju radi se o načelim u obće, a napose o njekom načelu na znanstvenom polju i pravice. Načela su uzdrmana u zadrugi, dosljedno uzdrman i auktoritet. Odavle pomućenje pojmova, nered. Svatko hoće da se vlada ne po stalnim načelim, nego po prigodi, po svojoj volji, po strasti, hirim, što vodi uzdrmanju temelja zadruge. — Ovo

predpostavljam da Visoki Sabor uvidi cilj mojih rieči, i da protivnike ne zavede i u ovom pitanju politika, kako u svemu, te ga prenesu na drugo polje.

Slučaj koji je dao povoda predlogu ovaj je.

Koncem školske godine 1885.—86. pri Splitskoj gimnaziji, sbio se je slučaj, uslied kojega pobudilo se je pitanje, kako da se pišu imena obiteljska učenikâ, da li naime po ortografičkim pravilim dotičnog jezika, kome ime pripada, ili na koji drugi način. U ovom slučaju Ravnatelj je postupao po rečenim pravilim pravopisnim, i po načinu kojim se je učenik podpisivao u zadaćam, i kojim je bio podpisao molbu, da bude pripušten k izpitu zrelosti. Uzprkos tomu starije vlasti u svim molbam pristale su na zahtjev učenika ili bolje njegova otca, da se piše njegovo hrvatsko prezime drugčije, naime tako zvanom talijanskom ortografijom. Ravnatelj prije uvjek postupao je, ne po krštenicam (kojim nije mogao vjerovati), nego po pravilim ortografije. Nije dopuštao da se talijanče imena hrvatska, njemačka i t. d. ili protivno. Dakle Colombaui, Fischer, Bontou, Matošić itd.

Nego nevriedi obazirati se na pojedini ovaj slučaj, koji shvaćen napose, sasvim je neznatan. Ali uslied ovoga slučaja starije su vlasti ustanovile njeka pravila za ostale slučajeve; a ta pravila s jedne strane ne odgovaraju rezultatim znanosti i načelim prihvaćenim u književnosti, načelim naime, koja se podučavaju u školi, a s druge strane otvaraju vrata samovolji, razpravam i zadjevicam.

Pitanje je sasvim jednostavno: Kako da se u školi pišu obiteljska imena učenika? da li po volji otca, skrbnika, dušobrižnika, koji izdaje krštenicu; ili onako, kako škola uči, po rezultatim prihaćenim od znanosti, od svih književnika?

Nemože tu biti dvojbe. Bilo bi absurdno, protivilo bi se svakomu načelu pedagogije i zdrava razuma, da se u školi obiteljsko ime učenika ima napisati pravopisom, koji je napredak zaniekao; da učenik pri pitanju svog imena naidje na iznimke, na nješto, što se protivi onomu, što je u školi naučio; da piše ime slovim, koje u tom slučaju nedaju svoj pravilni znak, ili što je još gore, da ga napiše tako, da kad se pravilno pročitije, nije njegovo ime.

Stvar treba razmatrati sa njekog višeg gledišta, i ustanoviti njeko stalno, neoborivo načelo; a u školi nemože nego jedno načelo vladati. Što u školi ima vriednosti, to je znanost, njezini rezultati, njezina načela, njezine nauke. Škola se ima podići u visoke vedrine, dokle nedopiru ljudske strasti i kojekakvi hiri.

Poprimiv drugo načelo, ono naime, da se pusti na volju otcu ili skrbniku pisati u školi imena učenika, strastim i hirim ni kraja ni konca. Jer, zašto Gajeva ortografija nalazi protivnikâ? S političkog razloga. A tim razlozim nesmje biti mjesta u školi; škola, hram odgoja, nesmje dati nikomu prilike, da ma bilo kojim sredstvom stupajuć u nju, učini svoju političku izpovjed. Poprimiv ovo drugo načelo, može nastati sukob medju otcem i sinom, učiteljem i učenikom, ravnateljem i profesorom; jedne godine ime može biti napisano na jedan način, a druge na drugi; a što je najgore, istovjetna imena dvaju učenika, dvojice braće, mogu bito različito napisana. To može biti kadgodj smješno, ali u obće nepodobno i protivno uzvišenoj zadaći škole.

Nazad njekoliko godina bila je izdana odluka u Českoj, koja je zabranjivala da česka imena budu poniemčena, njemačka poslavenjena, dosljedno tomu hrvatska nesmiju biti potalijančena, talijanska pohrvaćena. I Predsjedničtvo Prizivnog Suda u Dalmaciji nazad njekoliko godina naredilo je podčinjenim oblastima da srbsko-hrvatska imena budu pisana sa ortografijom ovoga jezika. Ako ovo vriedi za urede, mnogo više će za škole, u kojim se podučavaju dotična pravila.

Uvaživ dakle da je od potrebe ustanoviti u školam jedno mjerodavno načelo, s pedagogičkog gledišta, s gledišta ugleda škole glede pisanja obiteljskih imena;

uvaživ, da drugo načelo nemože imati vriednosti u školi, nego ono, koje se naslanja na znanost i odgovara napredku i rezultatim nauke;

uvaživ, da bi svako drugo načelo bilo nestalno, te bi otvaralo vrata prkosu, zadjevicam, a uvelo u školu političke strasti;

uvaživ, da kada bi se koje drugo pravilo poprimilo, učenik proti svim načelom peda-

gogije i didaktike imao bi često napisati svoje ime na način, koji neodgovara onomu, što je od učitelja naučio, pa bi se mogla dogoditi ubitačna sablazan po školu da učitelj piše ime učenika različito od ovoga, da profesor piše ime na jedan način a otac na drugi, da dva brata pišu svaki na svoj način svoje ime;

Uvaživ sve ovo, preporučam Visokomu Saboru predlog na dnevnom redu stojeći i predlažem dapače, buduć je prešno pitanje, da Visoki Sabor predje na drugo njegovo čitanje.

Predsjednik. Pitali tko rieč o formalnom predlogu gosp. zastupnika Bulića, t. j., da se još danas predje na drugo čitanje ovoga predloga?

D.r Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. Imade rieč gosp. zastupnik D.r Bajamonti.

D.r Bajamonti. Io ho veduto ed ho inteso un po' di tutto in questa sala. Io ho veduto a poco a poco adottarsi il progetto di uno dei vostri correligionarî, il quale, quando molti anni fa si trattava della questione comunale, voleva elevare il comune censuario a comune politico. Io era relatore, credo, del comitato incaricato dell' esame della legge comunale. Noi combattevamo questa idea; tuttavia in linea di transazione abbiamo creato il convocato comunale. Il vostro correligionario accettò questa via di mezzo, e l'accettò con queste parole: „noi la accettiamo, perchè oggi ci date l'unghia del dito mignolo — domani ci darete il dito, posdomani la mano, un momento appresso il braccio e quindi il bacio“ — „della morte“, diss' io; egli rise, credo di aver colto nel segno. Noi a poco a poco siamo stati decapitati, o almeno menomati in tutti i diritti. Abbiamo veduto chiuderci le porte delle scuole e dirci in faccia, con cinismo che non onorava chi lo disse, che non si avrebbe avuto pace finchè non fosse stata chiusa l' ultima scuola italiana; abbiamo veduto portare in quest' aula argomenti estranei a quelli che si pertrattavano, abbiamo veduto mutati gli ordini del giorno con danno delle discussioni; in una parola, per non annojarvi, noi abbiamo veduto di tutto, e particolarmente quest' oggi ciò che non era credibile, cioè che, malgrado un regolamento positivo, concreto, assoluto, che tutti devono rispettare e che non può essere interpretato a piacere dalla Dieta, la quale anzi vi deve ottemperare, abbiamo veduto torre la parola ad un deputato quando si trattava di un' interpellanza, e quindi il D.r Čingrija accennare al § 43 del regolamento, che tratta di discorsi e non di interpellanze. Abbiamo veduto di tutto, ma dico il vero non avrei mai creduto di trovarmi dinanzi ad una proposta così intemperante, come si è quella di cui trattiamo. — La questione del nome riguarda la persona che lo porta — è più che la fede religiosa — è il blasone per chi non si cura di averne un altro. Ma come imporsi nel campo della vita privata, della vita famigliare? Questa questione è stata pertrattata in altra sede, al Reichsrath. Credo che sia stato l'onorevole Vitežić il primo ad interpellare il Ministro Taaffe, e S. E. rispose categoricamente ed assolutamente che i nomi non possono nè devono essere cangiati. L'onorevole Bulić non è di questo avviso, ed è nota la questione *Coporcich*, in cui egli per mesi e mesi andò dietro a scrivere pur di riuscire a dare a Pietro Coporcich un nome non suo. L'egregio consigliere Coporcich ricorse a S. E. il Capo del Dominio e ad evasione ebbe vittoria completa, ciò che dovea avere, che il suo nome di famiglia fosse rispettato. Il venire su questa questione dei nomi è proprio, vi piaccia o non vi piaccia, venire agli estremi dell'intransigenza, obbligare noi che portiamo un determinato nome a cangiarlo. Ma ne avete voi il diritto? otterete lo scopo? Potrete aver leggi finchè vogliate, ma chi lo porta, lo conserverà quale e tale, ed io che fossi abituato a scriverlo in un determinato modo, non lo cangierei per legge, determinazione od imposizione da qualunque parte essa venisse. Neppure il Capo dello Stato ha diritto di cambiare il mio nome. D'altronde io veggo che uomini i quali amano la causa croata più di voi e sono croati per sangue, non si piccano di inezie siffatte. Vi accennerò ad un autorità, ad un uomo cui dovete tanto, al barone Rodić. Egli scriveva sempre il suo nome colla finale *ch* senza corna e non vi fece mai modificazioni. Se quindi un barone

Rodić, che è la sintesi dell'idea croata e che in Dalmazia agì in senso croato, non trovò necessario di sbattezzarsi, perchè vorrete insistere voi su quest'argomento? — D'altronde io non so se troverete sovverchia accondiscendenza. Andate a dire p. e. al direttore del Gabinetto di Spalato, al signor Ancić, c'è una legge, voi dovete scrivere il vostro nome colle corna. Egli vi risponderà, incornatevi voi quanto vi pare e piace, io voglio mantenere il mio cognome intatto, quale fu scritto dai miei antenati. — Relativamente a questa questione del nome mi ricordo di aver letto, non so in qual foglio, alcuni mesi addietro, un caso gravissimo, perchè si trattava di milioni. Un francese andato nell'America avea fatto fortuna. Raccolto un bel gruzzoletto, morendo lo lasciò, se non erro, ad un istituto. Allora il Governo, per leggi speciali che vigono in quello Stato, reclamò a sè questo patrimonio, perchè vi era una differenza di un paio di lettere nel nome. I danni che dalla vostra proposta ci potrebbero derivare sarebbero gravi, e tali che non soddisferebbero il vanto di veder tramutata in cifra croata la cifra pretta slava che ha finor esistito. Mi ricordo che nei giorni passati in una conversazione persona, che conosce assai bene l'individuo, mi accennava ad un patrizio che è in Austria, a Strasoldo, che non ha mai cangiato il suo nome e porta un predicato de Pfeifffenberg, scritto con tre f; tanto maggior sproposito, in quanto l'ortografia tedesca non ne esigerebbe, credo, che uno — ed egli invece in onta a ciò ne mantenne sempre tre, perchè questo è il patrimonio dei suoi avi ed egli lo volle conservare. Io non credo che l'innovazione da voi progettata varrebbe a civilizzare comunque il popolo, che possa portare differenza che il nome sia scritto con *ć* o *ch*. Io credo invece che le nostre instituzioni, i dettati della nostra civiltà giovarono meglio al nostro popolo, che non queste velleità, che destano quell' agitazione politica, quei rancori personali, che l'onorevole Bulić vorrebbe esclusi dalle scuole, e che io temo non lo saranno così facilmente. Noi al nostro popolo slavo, invece delle corna del cognome, abbiamo p. e. insegnato ad ommettere quando parlava della donna, il *da prostite moja žena*. Essere riusciti a togliere questa frase vale assai più che obbligare a scrivere il cognome colle corna. Noi italiani abbiamo mostrato il nostro amore verso il popolo slavo in ogni circostanza; prova ne sia, che quando io era al Reichsrath rappresentava un collegio composto di 80 000 slavi, che mi avevano onorato della loro fiducia ed i cui interessi mi sono guardato bene dal compromettere. In questa occasione voglio citare con orgoglio, che rovistando fra gli scritti dei miei antenati, ho trovato un volume prezioso, almeno per me, e che potrà aver interesse forse anco per voi. Esso contiene un viaggio fatto 100 anni fa da un Bajamonti nelle contermini provincie, onde studiare la Bosnia-Ercegovina. Egli se ne occupò con interesse, io sono lieto di averlo trovato questo volume e lo renderò di pubblica ragione. — Io credo quindi che si possa giovare al popolo slavo, o croato, se così volete chiamarlo, assai bene in altro modo che non trascinando le esigenze in questo campo, ove si viene ad offendere il sentimento della famiglia. La questione dei nomi è sacra, che va rispettata ed in cui naturalmente nessuno io credo ha diritto di ingerirsi. Limitiamo i nostri studî nel campo degli interessi positivi e non divaghiamo, e non perdiamoci in velleità e sofisticherie; dacchè se andremo così avanti, noi non solo avremo il piacere di veder quanto prima introdotta nelle scuole una regolare cattedra di politica, in relazione alle teorie dell'onorevole Borčić, ma vedremo anche una legge per cui ci verrà imposto di portare le *opanke* invece degli stivali e forse il *prčin*, abbandonato dal nostro popolano e che costituisce la delizia del morlacco. Non esageriamo, o signori, nelle discussioni e nelle vedute. Sviluppate quanto volete la nazionalità slava, coltivate la lingua croata, istituite scuole finchè vi piaccia, ma lasciate vivere noi pure, ed in ogni caso non ci imponete cose che assolutamente non avete il diritto di imporci, ed a cui ripugnano ogni sentimento di lealtà ed ogni riguardo sociale.

Ljubić. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik Ljubić imade rieč.

Ljubić. Morao sam pogledati koja su doba, po mi kažu da nebudem dug. Netreba mi dugo ni govoriti, da poduprem predlog častnog zastupnika

Bulića, jer ga je on obrazložio da bolje nije mogao. Digao sam se samo da dvie odgovorim častnom zastupniku D.ru Bajamonti-u. Nebih mu upravo odgovorio da nebudem vidio, da na neki način stavlja u sprdnju narod hrvatski i narodne stvari. On se tuži, da smo mu sve digli. Ja mu odgovaram, da mi nismo digli nikomu ništa, nego smo uzeli svoje. Ako smo što do sada stekli, to je bilo narodno i narodu se povraća. Pravda mu od tužbe, od nekog preotimanja, mislim da je na slabih nogu. — On pako brani ta imena sa gledišta neke slobode osobne. Slobodno je osobi, slobodno je čovjeku i mrčiti se i oblačiti i harlekinom, ali hoće se to na mjestu i u svoje doba. Ali danas predlog onaj čast. zastupnika Bulića neidje na to, da se zabrani komu izkriviti svoje ime, izopačiti, izgrditi, nego na to idje, da ondje gdje se uči, podučava, u javnom uredu, da se nemaju izkrivljena imena prikazivati. Time se nevriedja osobna sloboda, nego se brani sloboda zavoda, sloboda javnog ureda. Dakako, kaže, da ih nećemo zakonom prisiliti; to i ja mislim, da nećemo mi preobratiti griešnika zakonom; ali svakako ćemo zakonom zabraniti, da griešnici ponavljaju svoje griehe na nekojim mjestim, i zakon može u timi mjestima prikratiti takovu slobodu. Neka je slobodno pisati; ali drugo je slobodu braniti u svojimi granicam, da griešnici neškode. Bajamonti se digao da brani jedno slovo u prezimenim; budi mu! Imena ostaju ista koja su bila, i mi u to netičemo, nego se smiera na to, da nebude prosto silovati učevne zavode da grde jezik, pravopis i razum. Kaže se čisto i bistro, da kada budu pisana imena da nebudu pisana starom ortografijom ili pravopisom koji je skovan u Mletcim, onda kad su Mlećići zapoviedali u Dalmaciji, koji su nam tiskali knjige i iz Mletaka slali ovamo; izkrivljujuć i pogrdjujuć svetu knjigu pištulâ i vandjelja slali ovamo pod imenom „schiavetto“. Nisu mogli pojmiti što su to Hrvati i Srbi, da njima može slobodno biti, nego da su „Schiavoni“. Da držimo spomenik otaca od dobe samovolje Mletačke, da držimo taj spomenik dan danas, kada smo se otresli od te samovolje, mislim da nema pravo on to zahtievati, da nas pod timi starimi idejami i propisima stare Mletačke republike poklopi. Neka se ne pozivlje na kakvu svjedočanstva koja spominuje. Čast Preuzvišenom gosp. Rodiću; ali time nije bio vješto iznešen primjer, jer se je Preuzvišeni gosp. Rodić, odgojen u vojničkom zavodu, naučio pisati sa „Rodich“; jer ljudi u starosti mogu na neki način držati tvrdo do nekog običaja, ako i nije najbolji. Ali kazati moram na čast preuzvišenog gosp. Rodića, da sam napisano njegovo ime s njegovom rukom vidio, te sam liepo vidio napisano sa „Rodić“. Ob onom, što je naveo neko ime talijansko i njemačko kako se piše, baš isto govori, što govori i častni zastupnik Bulić, da kakvo je naime čije ime, da se tako i piše, i dobro se čini kada se ono talijansko ime piše po talijanski a ono njemačko po njemački. Svjedočanstva dakle njegova dokazuju ono isto, što dokazuje i častni zastupnik Bulić, te se timi svjedočanstvi podupire samo predlog njegov.

Ja se neću više povraćati na ono što sam imao prigodu do sada ovdje častnomu zastupniku D.ru Bajamonti-u govoriti o njegovoj ljubavi što ju ima prama nami. Neću mu ni odgovoriti danas na njegovu hvalu, da je na Reichsrathu zastupao 70 000 Hrvata. To je bilo, i to je prošlo, i ako Bog da neće se više povratiti. *(Smieh)* On nesmi reći, da je zastupao Hrvate, da je nosio ime zastupnika od 70 000 Hrvatâ. Njega je birala stara burocracija i onda je proti volji Hrvatâ bio zastupnikom. — Ostaje mi na posljedku baš ono, što me je najviše sbunilo, kada sam čuo iz ustiu častnog D.ra Bajamontia-a nabacivati se proti imenu i časti istog naroda o nekim stvarima. Što kaže, da hoćemo nekakva namećanja imenim ružnih, toga neću spomenuti.

Hrvati nisu te stvari namićali, navrćali nikomu, pa niti Talijanom. To nije zanat Hrvata. Nego što bi hotio na neki način on, koji tako srdačno ljubi ove Hrvate? On hoće da pokaže kako su oni divljaci, kada kaže da govore: „moja žena da prostite“; on hoće da uplaši svoje sumišljenike, jer da nismo svukli opanke, da nismo iztegli prčine. Neka se toga neboji! Nije to, da obezčašćuje narod. Častni D.r Bajamonti zna, jesuli u starinsko doba Rimljani govorili: „da prostite moja žena“. Nisu oni, znamo, zvali ženu ženom nego robinjicom. Ako on kaže, da se kod nas govori: „moja žena da prostite“, to je moglo

baš poostati kod starih mletačkih obitelji rimskih častnog D.r Bajamonti-a, koje su robovale Rimljanom. — Glede opanaka ima ih i u Talijanskoj; ih zovu ako ne „opanke“ — „bigoli“. *(Smieh)* Što se tiče pršina, da ga naši starci nose, ta sam ja vidio u Dalmaciji sliku Talijanca pravoga, koji je došao nazad nekoliko godina u Dalmaciju kao trgovac, neznam sada dali ždriebadi ili kostiû, i njegova slika prikazuje nešto slična prčinu. *(Smieh)* Prčin nediže nikako, ni opanak nediže poštenja narodu koje ga nosi. Kako ga nediže Talijancu, tako ga ni Hrvatu nediže. Za to molim gosp. Bajamonti-a, da se pridruži ovomu predlogu današnjemu; jer ovaj predlog odkloniti će namjeravanu neslogu i pomutnju u javnim mjestima. Nama je time prikazati da nemamo braće, koja hoće samo da se kao takovi prečinjavaju, a opet bi drugačije radili. Nama je prikazati, da gosp. Bajamonti reče, da se dičimo zajedno, da radimo za napredak zajedno, koje mora da se očituje iz svakog biljega izvanjskog, tako da će ti Hrvati ostati Hrvati, pa prevrćalo se imenom njihovim koliko mu drago; pak da kažemo, da se ta nepodobština više neponavlja, i u Dalmaciji narod da krene svojom pravom stazom, da se unj ogleda častni Bajamonti. Da se ugleda u Preuzvišenog gosp. Rodića, na kojega se je svjedočanstvo pozvao, pak će vidili, da on svoje ime hrvatski piše. Neka se ugleda unj, i neka digne i ovaj kamen smutnje. Ako i misli, da nije niti od važnosti velike pitanje koje se pretresa, biti će upravo baš od tolike, da se stvori mir u zemlji i da se pomućenje ukloni, i zato bi ga pozvao da se digne za predlog častnog zastupnik Bulića, kako ću se dignuti i ja. *(Odobravanje)*.

Predsjednik. Pitati još tko rieč? — Nitko. — Stavljam na glasovanje predlog, da se predje na drugo čitanje ovoga predloga. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj formalni predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Želili tko govoriti u drugom čitanju?

Bulić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Bulić imade rieč.

Bulić. Častni gospodin zastupnik Dr. Bajamonti, koji se je digao proti mojem predlogu, govorio je o svem i svačem, o poviest, o etnografiji, pak je došao do *opanka* i *prčina*, i što ti ga ja znam. Ovo je on mogao pridržati da izpuškara u jednom drugom obćinstvu nego li je ovo ovdje, ozbiljno. Ja neću odgovarati njemu glede samog pitanja, jer je to jasno obrazloženo, a ono što je on govorio, neodnaša se nipošto na predmet.

Reći ću mu samo, da bi se našao jedan drugi u Splitu koji se zove Bajamonti, pak da bi htio iz političke strasti kvariti prezime te pisati „Bajamunto“ ili „Bagamonti“, pitam ja, bili mu to drago bilo? — Ovo je pitanje ne samo znanosti nego i pravice, te sve ono što je on protiva tomu govorio, nevriedi niti šuplja boba.

On je citirao preuzvišenog Rodića, kojemu čast i poštenje, ali on nije na znanstvenom polju auktoritet. Ja ću njemu na protiv navesti drugu jednu uglednu osobu, koju je prošlih dana on višekrat citirao, a to je Nikola Tomaseo, koji u knjižici tiskanoj godine 1861. u Trstu pod naslovom: „Ai Dalmati“, dočim sa svom snagom duše navaljuje na Hrvate i na združenje Dalmacije sa Hrvatskom, i mrzi upravo sve, što je naše, ipak izpovjeda: Da su Dalmatinci spremni primiti sve što je dobro i od *croatâ*, kao na primjer pravopis: „che se i Dalmati volontorosi abbandonarono le proprie ortografie, varie ed incerte e seguirono quella che dal signor Gaj fu proposta in Zagabria — ciò prova che i Dalmati sono disposti a concordia nelle cose buone e fattibili, nelle chiaramente determinate e non buje di dubbi“. A upravo ova ortografija, što ja branim, upravo je to ona Gajeva ortografija, koju ovdje sam Nikola Tomaseo hvali. Čudno je, što g. zastupnik Dr. Bajamonti kaže *(talijanski)*. To bi bilo Talijancem rečeno (*talijanski*), tako da bi Talijancem bilo takodjer dopušteno našom ortografijom pisati svoja imena. On nije shvatio, u čemu sastoji ovo pitanje. Ono sastoji, da mu opetujem, da imena obiteljska učenika moraju se pisati po ortografičnim pravilim dotičnog jezika kojemu ime pripada. U ovom se pitanju neradi o kakovim političkim [stvarim. On hoće svakako da shvati sa političkog gledišta ovo pitanje, koje je, kako sam rekao, izključivo znanstveno. Ortografija koju on

zagovara i naši Talijanaši, to je ortografija ona koja je cvala pod mletačkom republikom, kada smo mi bili „Schiavoni"; to je ortografija, koju oni od ljubavi prema Mletačkoj republiki njeguju u nadi, da bi na ovoj iztočnoj obali jadranskog mora mogla svanuti mletačka zora za nje. Ja pako scienim, da i sa političkog gledišta, na koje mi nije bila namjera doći, naša Vlada nesmije trpiti, da se naša imena izkrivljuju.

Predsjednik. Imam predlog častnog zastupnika Dra. Bajamonti-a, da se preko predloga gosp. zastupnika Bulića predje na dnevni red. —

Dr. Bajamonti. Prego una sola parola.

Predsjednik. Za razjašnjenje?

Dr. Bajamonti. Si.

Predsjednik. Ima rieč g. zastupnik Dr. Bajamonti za jedno razjašnjenje.

Dr. Bajamonti. Soltanto una parola a schiarimento di un fatto. L' onorevole Bulić, è vero, distinse nel suo discorso fra nomi italiani e slavi, e questo l' onora — ma vedendo come a poco a poco dal meno si progredisce al più, ho i miei riveriti dubbî in argomento. Ci stà dinanzi, o signori, la nota questione *Coporcich*, e dinanzi a questa che potrebbe venir moltiplicata e portare fastidî, ho creduto di proporre l' ordine del giorno puro e semplice sull' argomento in discussione. Trattando in merito io stesso avrei parlato ancora.

Predsjednik. Dakle stavljam na glasovanje predlog g. zastupnika Dra. Bajamonti-a, da se preko predloga gosp. zastupnika Bulića predje na dnevni red. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Manjina*). — Predlog je pao. — Stavljam sada na glasovanje predlog gosp. zastupnika Bulića koji glasi . . .

Bulić. Neka Sabor izrazi želju, da bude opozvana odluka 16. oktob. 1886 b. 18474 visokog c. k. Ministarstva Nastave, priobćena srednjim Zavodima Pokrajine naredbom visokog c. kr. Pokrajinskog školskog Vieća od 20. oktobra 1886. br. 3882, glede načina kojim da se pišu imena; a da bude naredjeno Ravnateljstvima sviju školskih zavoda, da pišu prezimena učenika po ortografičkim pravilim dotičnoga jezika, komu ime pripada.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog onako, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je ovaj primljen. — Namjeravam zatvoriti sjednicu. — Dojduća sjednica biti će večeras u 7 sati, i biti će na dnevnom redu: produženje današnjeg dnevnog reda, i još suviše riešenje molbenica. — Sjednica je zatvorena.

(*Svršetak sjednice u 2 sata 30 časova po podne*).

X. Sjednica dneva 17. Prosinca 1887.

Sadržaj: Upit. — Odgovori. — Razprava o predlogu zastupnika Bjelanovića glede postupka u štamparskim stvarima — Prvo čitanje predloga zastupnika Bulića glede redovine. — Razprava o predlogu zastupnika Ljubića glede glagoljske mise u Dalmaciji. — Razprava o predlogu zastupnika Trigaria glede doprineska u gradnje crkovne. — Riešenje mo benca.

(Početak sjednice u 7 s. 15 č. večeri).

Predsjednik: **Vojnović knez Gjorgje.**

Tajnici: D.r **Josip Zafron** i **Pave** nadpop **Zanski.**

Vladini povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, namj. savj. **Manojlo Budisavljević**, i školski nadzornik **Josip** vitez **Peričić**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. — Ima nas 30. — Broj je zakonit. — Molim gosp. Tajnika, da čita zapisnik današnje sjednice.

Zanki (*čita*).

Predsjednik. Pita li tko rieč o zapisniku? — Nitko. — Ona gospoda, koja odobravaju zapisnik jutrašnje sjednice, neka izvole ustati. — (*Većina*). Zapisnik je odobren. — Poslje današnje sjednice primio sam jednu brzojavku sa strane obćine Kninske. — Molim gospodina Tajnika, da ju pročita.

Zanki (*čita*).

„Moljeni ste najučtivije, da izrazite vruću blagodarnost Visokome Saboru, radi glasovanoga zakona o uredjenju Krke. Žitelji Knina i okolice sa blagodarnosti sjećat će se onih zastupnika, koji su doprinieli preporodjenju njihovoga zdravstvenoga i gospodarstvenoga stanja.

Načelnik: Sinobad. Prisjednici: Katić, Fontana, Omčikuš, Berić, Popović".

Predsjednik. Prima se na znanje. — Prije večerašnje sjednice primio sam jedan upit podpisan po gospodi zastupnicima: Ljubiću, Zanki-u, Buliću, Vukoviću i Masovčiću. — Molim podpisatog gospodina zastupnika Ljubića, da čita upit.

Ljubić (*čita*):

Žalostne su mnoge kuće naših častnih župnika; ali ona gdje je zaklonjen nadžupnik Metkovski spominje krajnu medju bivše Turske, kao da ju je Turčin djaurskomu fratru gradio. Onaka kućerača nije ni na diku državnoj upravi, osim ostaloga; na očigledu je svema onomu svietu, što preko Metkovića prelazi u Hercegovinu. A i milosrdje li nalagalo Vladi, da napravi komad ljudske kuće nadžupniku Metkovskomu, da ga sačuva, koliko je moguće, od zraka Neretvanskoga. Predstaviv to, pitamo Vladu N. V.:

1. Jeli podpuno gotova osnova nove kuće za nadžupnika u Metkovićim?

2. Mislili medju prve uvrstiti u predračun državni 1889 trošak za gradnju rečene kuće?

Predsjednik. Prelazi Vladinu povjereniku. — Ima rieč Vladin povjerenik dvorski savjetnik plemić Pavić.

Vladin povjerenik Pavić. Ja ću imati čast odgovoriti na ovaj upit u jednoj od dojdućih sjednica.

Častni zastupnici gospoda Bjelanović i družina pri današnjoj sjednici prikazali su c. k. vladi sliedeći upit:

1. Misli li vlada u buduće, pri osnivanju škola uzimati u obzir krajeve do sada zapuštene, na način kako bi škole jednako bile razdieljene po svoj zemlji?

2. Zašto vlada oteže otvaranjem škola u Žegaru i Bilišanim?

Na to imam čast odgovoriti:

Pokrajinska se školska vlast brine za da pučke učione budu jednako razdieljene po svoj zemlji, ali raztrkanost kuća u zagorskim selima, oskudica shodnih školskih sgrada i glede okoliša gdje je pučanstvo grčko-iztočne vjere, nedostatak učiteljskih silā ove vjero-

izpovjesti, uzrok su, da koji krajevi ove zemlje nijesu još obskrbljeni učionam.

Sa svim tim kroz tekuću godinu bile su dozvoljene pučke učione u Zagvozdu, Plavnu, Razvadju, Dugompolju i Biovičinom selu, kao i pomoćna učiona u Čeranjam.

Glede učione u Bilišanim došlo se je do sklopljenja dotične najmovne pogodbe za dotično školsko pomješće, ali su ugovori bili prekinuti dok nebude razpoloživa keja učiteljska sila grčko-iztočne vjere, da se neobtereti školska zaklada plaćanjem najmovine za prazno pomješće, kako se je dogodilo glede učione u Erveniku, koja je ostala zatvorena više od godine dana radi oskudice učiteljske sile grčko-iztočne vjere, premda je ista bila obskrbljena pomješćem.

Isto tako može se reći glede učione u Žegaru gdje je pučanstvo izključivo grčko-iztočne vjeroizpovjedi.

Nada je da će svršetkom ove školske godine biti na razpoloženje nekoliko kandidata pomenute vjeroizpovjedi, koji će se namjestiti pri pomenutim učionam te će na taj način biti moguć otvor istih.

Častni gospodin zastupnik Stefanović i družina upravili su danas na Vladu sliedeći upit: Je li c. kr. vlada voljna svojski zauzeti se, da bude dozvoljeno sadjenje duhana u Boki Kotorskoj i je li nade, da će se proljeća 1888. godine počet saditi.

Na ovaj upit častnog gospodina Stefanovića i družine, čast mi je odgovoriti:

Vlada je podastrla i preporučila kompetentnoj centralnoj vlasti želju izraženu sa strane zemaljskog zastupstva glede sadjenja duhana u Gornjem Primorju i u Boki Kotorskoj.

Dotična odluka nije još prispjela, ali se je nadati, da ako dotični vještaci proiznadju, da je zemljište pomenutih prediela prikladno za gojitbu duhana, da dotična dozvola neće izostati.

Vlada podpuno uvažuje i priznaje važnost gojitbe duhana za neke prediele, pa će po načelu vazda promicati širenje sadjenja duhana, gdje su god obezbiedjeni monopolni interesi i gdje može biti uspješna gojitba istoga, a tako se na primjer i ove godine postupalo u Imoskome i Vrhgorcu, gdje se znatno razširila gojitba duhana.

Predsjednik. Prije nego predjem na dnevni red, dajem rieč g. zastupniku Dru. Klaiću za jednu izjavu u ime Odbora Zemaljskog.

Dr. Klaić. Pošto se primiče Božić i zastupnici žele kući, pa malo ovo vremena ostaje za razpravu zamašne zakonske osnove, a takovu imam smatrati zakonsku osnovu o preinaci izbornog pravilnika za Sabor dalmatinski; Odbor je Zemaljski odlučio povući tu zakonsku osnovu natrag, te ju prikazati opet Saboru u dojdućem zasjedanju. Takodjer je Zemaljski Odbor zaključio povući natrag zakonsku osnovu o ukinuću prava „jus pascendi et lignandi“ u bivšem Dubrovačkom okružju, jer Odbor Zemaljski, kojemu je predana ova zakonska osnova da ju razvidi i o tome podnese Saboru izvješće, pronašao je, da mu treba nekih podataka, koje će Zemaljski Odbor nastojati da si pribavi, pak će tu osnovu zakonsku u dojdućem zasjedanju podnieti opet Saboru.

Predsjednik. Prima se na znanje.

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. O čemu, molim Vas?

Dr. Bajamonti. Per un' interpellanza al sig. Presidente.

Predsjednik. Ima rieč g. zastupnik Dr. Bajamonti za upit na Predsjednika.

Dr. Bajamonti. Questa mattina, o signori, è nato qualche cosa di strano, di molto strano. È stato violato il regolamento come forse mai in vent' anni. Io presentai un' interpellanza, di natura delicata, ma correttissima. Lo feci come prescrive il regolamento, in iscritto cioè e prima della seduta. L' onorevole signor Presidente ebbe tempo di leggerla e m' appello alla sua coscienza, se abbia a dire che quella contenesse insulti ed improperî. Tuttavia a metà lettura fui interrotto, violandosi enormemente il regolamento interno, fiscando al rappresentante popolare il primo dei suoi diritti, quello dell' interpellanza al Governo. Tolto questo diritto il regime costituzionale cade. Io credo stia nell' interesse di tutti, senza distinzione di partito, di mantenere in-

tatto questo diritto. Io vidi non meno di 20 deputati balzare dai loro seggi ed imporsi a me per l'interruzione della lettura, ed imporsi allo stesso signor Presidente, il quale, è giustizia il dire, era disposto a lasciar correre. Ciò io credo abbia leso il decoro della Camera, il diritto consentito al deputato dal regolamento, sostituendo alla forza del diritto il diritto della forza. Io mi permetto pertanto di interpellare l'illustrissimo signor Presidente, se egli creda in appresso di tutelare severamente ed imparzialmente i diritti di ogni deputato e di lasciar libera la parola particolarmente per ciò che riguarda le interpellanze. In secondo luogo chiedo ciò che abbia adesso da avvenire della mia interpellanza. A mio credere tre potrebbero essere i casi: o rilettala con calma, il signor Presidente potrebbe invitarmi a continuare la lettura, o potrebbe esser riportata nel processo stenografico la parte letta e l'interpellanza passata al Governo, o finalmente potrebbe venir centinata. Io prego il signor Presidente a dirmi quale sia a questo proposito la sua intenzione a norma del mio operato e di ciò che sarà per risolvere la minoranza.

Predsjednik. Na prvi upit što mi je sada stavio g. zastupnik trgovačko-obrtničke komore Zadarske nemogu ništa drugo odgovoriti, nego se pozvati na ono što sam jutros rekao. — Ako sam bio usilovan prekinuti čitanje njegovog upita, to je sam upitnik g. zastupnik Dr. Bajamonti kriv. Kada sam vidio, da je čitavi Sabor ustao proti tomu, da čita jedan upit, koji ima toliko uvriediteljnih izraza i naprama pojedinim osobam i naprama Vladi i naprama cielom Saboru, to ja kao Predsjednik Sabora, da obranim ugled i dostojanstvo ove Visoke Kuće, nisam mogao dozvoliti, da se dalje čita. — To je glede prvog pitanja. Ostaje mi sada glede drugog pitanja odgovoriti. — Pošto Visoki Sabor nije ni primio na znanje niti Vlada pomenuti sadržaj ni zaključak onog upita, već je odlučno proti njemu prosvjedovao, nemogu nikako promisliti, na koji bi se način mogao taj upit prikazanim smatrati; jer upit, baš zaključak upita, pitanja stavljena upitom nisu bila pročitana usljed uvriediteljnih izraza sadržanih u tom upitu, koji sam smatrao kao da nije bio pročitan, nego samo prvi dio upita do one stavke, kod koje sam bio usilovan u ime dostojanstva ovoga Sabora oduzeti daljnju rieč gospodinu predgovorniku. — Time ja mislim, da sam uradio u smisli našega poslovnika na sačuvanje dostojanstva i ugleda ovoga cieloga Sabora. — Što se tiče moga dalnjega ponašanja, to se ja pozivljem na sve vas, Gospodo, bez razlike stranaka, s lieve i s desne strane, neka mi svaki posvjedoči, da sam bio vazda vieran i bezpristran čuvar ustava zemaljskoga, i da sam u svako vrieme sačuvao dostojanstvo ovog Visokog Sabora, i mogu mirnom savješću reći, da sam moju dužnost podpunoma izpunjavao; što mi može posvjedočiti vas Visoki Sabor na kojega se pozivljem. Iza ovog razjašnjenja prelazim na dnevni red. — Prva točka dnevnoga reda je: prvo čitanje predloga g. zastupnika Bjelanovića, da se Vladi izrazi želja, nek bude ukinut objektivni postupak u štamparskim stvarima, te jamčevina i financijalni pečat. — Ima rieč g. zastupnik Bjelanović, da obrazloži njegov predlog.

Bjelanović. Visoki Sabore! Jedan od poznatih naučenjakâ niemačkih, jedan od najboljih govornikâ u Beču, zastupnik Suess, rekao je ove godine u delegaciji Austrijanskoj, da su sve nesreće, koje su postigle Austriju potekle od tuda, što Austria nije bila pristupična na misli napredne, što je Austrija sve pojmove napredne od sebe odbijala. Nabrajajuć te nesreće, on je u prvomu redu spomenuo godinu 1866.; on je kazivao, kako je Austrija vladala u Nemačkoj, kako je Austrija imala prvenstvo u Niemačkoj, i to prvenstvo da nema sada u niemačkimi zemljami, i to zato, što nije prihvaćala misli napredne, dočim je mala Prajzka otvorila vrata napredku i tako doveh Austriju na godinu 1866. — Onaj, koji je ove rieči izgovorio, nije ulazio u pojedinosti; on nije iznesao dokaze. Nego ja mislim, da se bude on dublje u to pitanje upustio, da bi najprije udario na način, kako se je u Austriji postupalo sa štampom. — Ja van neću o toj prošlosti govoriti, Gospodo moja, nego da navedem samo jednu rieč, koja će nam razjasniti i naše današnje stanje zemlje. — Oko godine 1840. izlazio je jedan književni list, čini mi se u Beču, koji je donoso pjesmice, književne pregledbe i male pripo-

vjedke, i u tom listu nije bilo nikada nikakve politike. Izišao je jedne večeri list napisan takvim sadržajem, a njegov urednik, koji je u isto doba bio liečnik, pošao je gledati svoje bolestnike, kada ga na jedan put ustavi jedan agent policije i zovne ga k upravitelju. Kada je novinar došao pred tog upravitelja, on je stvar na se primio, sadržaj je lista pokazao, i da nezna što je sakrivio; na što mu upravitelj policije reče, da je nesretnik, što se je usudio urotiti, te je stao vikati na njega. Novinar koji za ništa zla nije znao, i koji je pregledao vas svoj list, i mirnom savješću izišao iz uredništva, stao se je izvinjavati i moliti, da mu kaže, što ima u listu, što bi tako nesretna proti njemu bilo, rekao mu je upravitelj policije: Okrivljeni ste, ne za ono što u listu ima, nego za ono, što u listu nema. Kazao mu je, da je sjutra dan dolazio njeki svečani imendan, i on s toga, pošto o tom nije u njegovu listu štampao pjesmu, i pošto je on tu pjesmu izostavio, da je učinio jedno veliko zločinstvo, i nije bilo drugoga puta da se on oprosti te biede, nego je tu pred upraviteljem sastaviti morao stihove, i baš onoliko koliko je upravitelj naredio.

Gospodo moja! Od tih godinâ do danas proteklo je dosta vriemena. Mi smo dobili njeki zakon, koji kaže, da je zakon za slobodu štampe. Meni se čini, da se naše stanje nije popravilo od onda, da i dan danas mogu državni odvjetnici i ostali vladini agenti pozivati urednike na isti način, i da mogu progoniti urednike, ne za ono, što su urednici napisali u svome listu, nego za ono, što bi državni odvjetnik i vladini agenti mogli izmedju redaka toga lista pročitati.

Gospodo moja! Ja vam neću ovdje kazivati, što su znameniti ljudi govorili i pripoviedali o značaju štampe. Neću Vam kazivati, kako je general Castelar rekao, da je najveći izum ovoga svieta štampa, da je štampa veći izum od željeznicâ, telegrafa i parobrodâ; jer štampa bratimi vas sviet, novosti, okrića i prosvjetu pronosi. Neću vam kazivati, kako je još prije toga isto tako glasoviti Mirabeau u skupštini francezkoj rekao: Ako ćete podvrći štampu policiji, tada podvrzite i igranke i druge zabave, nošnje i poglede čovječje. Ja Vam neću duljiti o tom, nego ću samo malo u prošlost saći, jer u prošlosti nalazim sliku opet današnjeg našeg stanja što se tiče štampe. — Jedan od najvećih ljudi, koje je čovječanstvo imalo još u 17. vieku, Milton, rekao je izmedju ostalih na obranu slobode štampe ove rieči: Što je čovjek bolji od djeteta u školi, ako mu se samo izmakla šiba, škola je izmakla, i šiba je, ako se misli ozbiljno, pogubna zadaća — nemogu čitati, crni se. — Dalje on kaže, da je ubijanje štampe gore nego ubijanje ljudi, jer ubijanjem štampe, ubija se duh čovječji. Ove rieči iz 17. vieka mogu se primjeriti na nas dan danas. Ja ću Vam jedan primjer kazati. Ja sam štampao jednom kratki pregled vrlo liepi jednog najprvog srbskog državnika, koji se bavi izvanjskimi odnošaji Srbije. Tu je najveći govor, Gospodo moja, kao što možete sami znati, o zadatku Srbije. Tu se kaže, kako je Srbija vojevala, i kako se je borila da se otme od Turaka. Pošto je točno naznačeno, da je Srbija imala svoj zadatak, zadatak proti Turskoj, da Srbija ništa drugo nije tražila, nego se od Turaka osloboditi sada i svršiti svoju zadaću, i ja sam dodao, kako se je srbskom knezu Mihajlu Srbija zaklinjala, da će misao svog blagorodnog vladaoca izvršiti, i to je izrično stalo u onom mojem pregledu. Dakle to se samo moglo odnositi na Tursku, a ne na nikog drugoga, a državni odvjetnik, kojeg je Milton u 17. vieku naslikao, i koji je ovdje u Zadru do ove godine živio, taj državni odvjetnik našao je, da se može to odnositi na nješto drugo, da ta misao može biti naperena proti Austriji, i zato je moj list sekvestriran bio. — Mi imamo još drugih primjerâ crnijih od ovoga. Ja sam donio u „Srbskom Listu“ ove godine od rieči do rieči preveden jedan telegram iz bečkog lista, o kojem se kaže da je službeni list, i taj je telegram bio sekvestriran. — Ima još gore od ovoga. — Odtraga dvie godine štampan je jedan članak u poznatoj bečkoj „Neue Freue Presse“. Taj je članak donio od rieči do rieči zadarski list „Il Dalmata“, koji je u subotu izišao, a poslje četiri dana izišao je taj članak u „Srbskom listu“ od rieči do rieči, i premda nisu bili sekvestrirani ni „Neue Freue Presse“ ni „Il Dalmata“ koji list ovdje izlazi, „Srpski list“ je bio sekvestriran.

Gospodo moja! Kod takvih primjerâ mo-

ram reći, da mi zaista imamo činovnikâ glupih; jer inače ovakovo progonstvo nemože se tumačiti; jer nemogu vjerovati, da je državno odvjetničtvo moglo misliti na onaj razlog koji smo jučer ovdje u ovom Saboru čuli, da ćirilica kopa oči, i da zbilja ćirilicom pisane listove treba sekvestrirati. — — Njekada, Gospodo moja, toga nije bilo u nas. Njekada u Dalmaciji mi smo imali i uživali više slobode. Prije ovog današnjeg ministarstva ovdje se je inače pisalo. — Što da daljim? Javna je tajna, Gospodo moja, da je prijašnje ministarstvo ustavovjerno davalo naloge svojim podložnim činovnicima, neka do najdalje granice dopuštaju slobodu štampe, neka novine u samoj očitoj nuždi sekvestriraju, dočim danas isto tako poznato je, da najstrožje naredbe dolaze iz Beča, da se novine progone.

Gospodo moja! Ja mislim, da mi imamo i njekih osobitih razlogâ ako ustanemo za slobodu štampe. Kaže se, da dan danas Slaveni vladaju u Austriji; kaže se, da dan danas Vladu podržavaju Slaveni, i sbog toga sva krivica obara se na Slavene. Ja mislim, dakle, da će Visoki Sabor i s tog razloga moj predlog osvojiti. Moj je taj razlog koji sam malo prije napomenuo, naime, da Dalmacija i to baš u sadašnje doba, kada je nestalo ministarskih stolica „Verfassungsfreundâ“ i kada su došli sadašnji ljudi prijatelji Slavenâ, da baš danas nenosi ono pogrdno ime, koje su nam Gospoda iz Beča htiela dati, naime, da u Dalmaciji nema ljudi, nego da su „Menschenfresseri“, i tako, moramo držati, da o nami i danas misle u Beču, kada nam nedopuštaju, da pišemo onako, kako je dopušteno da se piše u Beču i u svoj ostaloj Austriji. — Zaista moramo u tom pogledu žaliti za prošlost, ako ćemo se obazrieti na same naše stare sudce. — U nas se pripovieda kao stvar istinita, da je u prošlo doba, kada nije bilo ustava, bilo sudaca, i to Niemaca, koji su znali podupirati i protiviti se navalam, što bi dolazile od policije i od Vlade. Kaže se, da je jedan sudac Niemac rekao ovdje u Zadru, kada mu je negodovanje jedno poslano: Ja sam ovdje sudac, i ja kao sudac moram suditi po zakonu; mene se netiču ni namjestnici ni dvorski savjetnici ni svi ostali politički činovnici. Dan danas, Gospodo moja, nije tako. Dan danas državni odvjetnik nije branioc zakona, nego je Vladin agent. Dan danas nevidim sudca kao branioca zakona, koji bi mogao onoga, koji od pretjerane svoje revnosti i koji put može i preko zakona preći, za to kao sudac pravi na zakon pozvati; nego vidim Vladina komisara, komu se sudci moraju klanjati dan danas, i kada Vlada hoće da se novine sekvestriraju, novine se sekvestriraju. S ovih razloga, Gospodo moja, ja ću vam preporučiti, da uvažite ovaj moj predlog, koji sadržaje, da bude ukinut objektivni postupak o štamparskim stvarima, te jamčevina i financijalni pečat; jer je to jedno s drugim tiesno skopčano, i bez toga nemože biti slobode štamparske. Čuli smo ovdje jedan slični predlog, koji je vrlo krasno obrazložio poštovani zastupnik Ivčević, i s toga ja sam u tom predlogu iztaknuo, da se Sabor pozivlje i na prvašnji svoj zaključak, i da ovaj današnji zaključak mora najodlučnije izraziti želju tu Vladi Nj. Veličanstva. — Pošto ovo nije stvar stranačka, nego se tiče obćega dobra, i tiče se našega narodnoga dostojanstva, ja se nadam, da će Visoki Sabor uvažiti ovaj moj predlog. Stoga razloga, čuvši da Gospoda zastupnici žele brzo svršiti ove naše poslove, preporučam, da se predlog ovaj proglasi prešnim, i da se na drugo čitanje ovoga moga predloga predje još večeras.

P r e d s j e d n i k. Pitali još tko rieč u prvom čitanju?

Z o r e. Pitam rieč za faktični izpravak.

P r e d s j e d n i k. G. zastupnik Zore ima rieč za stvarni izpravak.

Z o r e. Častni zastupnik Bjelanović u sadašnjim svojimi besjedami čini mi se, da je na mene gadjao kada je kazao, da ćirilica kopa oči, jer je to nekako palo u jučerašnjimi mojim besjedami. Valjda on nije shvatio način, kojim sam rekao, da nedosljednost predloga častnog zastupnika Bakotića jest i u tome, da jo nismo spremni niti ćirilicom kao jednom savršenom asbukom našega jezika, koja bi se imala učiti ne samo u školami nego i medju zastupnicima. To sam kazao a ne subjektivno da ćirilica kopa oči.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u prvom čitanju?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Ima rieč gosp. zastupnik Dr. Bakotić.

Dr. Bakotić. Visoki Sabore! Ja izjavljam, da podupirem predlog častnog zastupnika, mojeg prijatelja Bjelanovića. Ja mislim, da je dovoljno razjasnio i obrazložio svoj predlog: ali samo neka mi bude dozvoljeno malo rieči nadodati. Još mi je kazati, Visoki Sabore, da po mojemu mnenju bez slobode štampe nama niti može biti dobra javna uprava. Ako javni činovnici, ako javna uprava nije podvrgnuta ozbiljnoj javnoj kontroli, onda dakako ostaje njima na volju da rade što hoće, bez da se to može znati nikako u svietu, i bez da to može odsuditi javno mnenje. Pamtim, da sam nazad nekoliko godina čitao u jednom značajnom listu o jednom velikom englezkom državniku, zastupniku u kraljevini Englezkoj. Zapitano je bilo jednom mnenje u tog državnika, da li bi on imao postupati proti — neznam upravo sada, jeli je bio novinar ili je bio drugi tko, znam siegurno da je sborio u Meetingu — da bi on proti njemu imao postupati za uvriedu koju je nanio jednom velikom činovniku, valjda jednom ministru. Znate li što je on na to odgovorio? Taj državnik kazao je: da javni činovnici, dokle se nalaze u javnoj službi, sjede vazda na obtuženičkoj klupi, t. j., da javno mnenje ima pravo da sudi o svakom od njihovih djela. Nasuprot kod nas veoma je dobro poznato svima vama, Gospodo moja, da ako se u javnoj štampi stane govoriti i o najnajnižem slugi kojeg najmanjeg ureda koji se nalazi u našoj pokrajini, eto vam odma dolazi zapliena od strane administrativne vlasti, sekvestracija. Ja mislim, da nedolikuje ni za iste državne odvjetnike, kako je dobro napomenuo častni zastupnik Bjelanović, da moraju zabraniti listi, jer ti činovnici, pak bili najniže sluge, t. j., poslužnici, moraju samo biti štovani kao što mandarini u Kini. Osobito na taj način može se obrazovati narod, koji nebi mogao imati čuvstvo onog dostojanstva, koje se pristoji svakom čovjeku u 19. vieku. Tim načinom jamačno neodgajaju se slobodni ljudi. — Mislim, Gospodo, da izmedju ostalih primjera koje je naveo častni zastupnik Bjelanović, dobro bi bilo spomenuti primjer jednog veoma starinskog naroda, to je narod persijanski. Narod perzijanski u osnovi obučavanja svojih mladića, imao je tu glavnu ustanovu, da mladići moradu biti izobražavani i obučavani, da svagda kažu istinu, a da se najviše kori ono što nije istina, ono što bi moglo biti laž. Ja mislim, Gospodo, da dokle se takovo načelo nepoprimi u svakom civilizovanom družtvu, da dotle moralno nemože to družtvo da napreduje. Pošto je svakom dobro poznato, da za najmanju sitnicu kada se reče o činovnicima biva obično sekvestracija, stoga vidite, da je najprieče da i naš Visoki Sabor podigne glas proti takvom načinu postupanja sa strane vladinih organa. — Za mene je, Gospodo, nesmisao tako zvani objektivni postupak. Ja mislim, da ovom prigodom nije nuždno i o tom ne mislim ovdje govoriti. Dovoljno je ono, što sam imao do sada kazati, i da izjavim, sbog kojeg uzroka, osim onih kazatih od g. Bjelanovića, ja ću glasovati za njegov predlog.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predlogu?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bajamonti ima rieč.

Dr. Bajamonti. Una volta si diceva che all' opposizione restava almeno un conforto, quello di gridare — ora anche questo ci viene tolto, dacchè le condizioni della stampa sono fatte così difficili, che l'opposizione non può manifestare le sue più moderate idee, che non vengano colpite dall' autorità di sorveglianza. Da lungo tempo la stampa era stata colpita da maggiori rigori per parte dei Governo, ma in questi ultimi due anni le autorità di sorveglianza hanno portato il rigore ad un punto estremo. L'onorevole Bjelanović accennò a diversi casi di sequestro che fanno pensare se siamo in un paese civile, o non piuttosto in uno Stato che non è retto a regime costituzionale, ma assoluto. Se ci poniamo ad osservare, noi vedremo i casi de „Srpski List" condivisi dal *Dalmata* e dalla *Difesa*. Alcune volte i sequestri ebbero luogo

per inezie così irrilevanti da far sorridere, anzichè destare il risentimento. Mi ricordo che un foglio venne sequestrato pel seguente motivo. L'*Avvisatore Dalmato*, che qualche volta fa dello spirito, rilevò che in occasione della visita di persona eccelsa in un villaggio, non ricordo quale, le scuole erano andate incontro al personaggio. Un foglio della Provincia, scherzando su questa notizia, disse: e perchè non i campanili e le chiese? Questa frase ebbe l'onore del sequestro. In altra si accennava ad una questione in cui era implicato l'Augusto nome di Sua Maestà. Un articolo diceva: messa pure da parte la questione dinastica ecc. Questa frase venne colpita da sequestro sotto l'imputazione di *lesa maestà*. Se in questi ultimi due anni sommiamo assieme i sequestri del *Dalmata*, della *Difesa*, dello *Srpski List* e di qualche altro foglio, non andremo lungi dal vero dicendo che il 50% delle pubblicazioni fu sequestrato. La libera stampa è una delle più grandi conquiste della civiltà moderna, è un mezzo potentissimo per sviluppare gli interessi materiali e morali ed il Governo, credo, abbia un mezzo di diriggere la stampa e di moderarla senza ricorrere a misure così restrittive. Che il Governo faccia il suo dovere, osservi la legge, non commetta ingiustizie ed intemperanze ed allora io credo che anche coloro che sono attaccati alla causa della libertà, seppure non condividessero tutte le vedute del Governo, tuttavia in omaggio alla giustizia inneggierebbero al suo operato. Ma quando si vedono enormità pari a quelle degli ultimi anni, quando si vedono soppresse le elezioni e sostituitivi degli atti che non possono così chiamarsi, quando si veggono autorità inferiori sopraporsi ai decisi delle autorità superiori e tanti altri che non ricordo per non eccitare suscettività e per non farvi perdere il tempo inutilmente, allora è troppo giusto che la stampa onesta, liberale, che desidera che la legge sia osservata, alzi la sua voce. Se non si vuole la censura, non si dia cagione, non si dia argomento alla censura; ma fare ciò che piaccia ed imporre ancora assolutamente silenzio, non è di un Governo civile. E perciò appoggio di gran cuore la proposta dell'onorevole Bjelanović, sorretta dall'onorevole signor Bakotić.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Kapović. Domando la parola.

Predsjednik. G. podpredsjednik Kapović ima rieč.

Kapović. Sebbene io sieda qui quale deputato, so di essere giudice e come tale devo respingere alcune cose lanciate all'indirizzo dei Giudici dall'onorevole Bjelanović. I Giudici non servono ad alcuno, fuorchè alla propria coscienza ed alla legge. I Giudici non riconoscono nel Procuratore di Stato un Commissario di polizia, ma un funzionario destinato allo scopo di sorvegliare la stampa — essi non ricevono istruzioni da alcuno. I signori deputati anzichè domandare la modificazione o il lievo della procedura oggettiva in affari di stampa, dovrebbero chiedere la cancellazione dei §§. 300, 58, 65, 63 del codice penale, l'articolo V. della legge del 1862 e di altri §§, inquantochè fino a tanto che sussisteranno tali paragrafi, i Giudici, piaccia o non piaccia ai signori giornalisti, continueranno a fare il loro dovere.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predlogu?

Bjelanović. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik Bjelanović ima rieč.

Bjelanović. Odgovoriti ću samo nekoliko rieči častnom zastupniku Kapoviću, koji je ovdje govorio kao predsjednik jednoga suda. Ja se nanj nisam tužio; a ako se on brani, svakomu je slobodno braniti se. Ali ja sam vam, gospodo moja, ovdje kazao neka fakta, koja su nevjerojatna, ali su ipak istinita. Kazao sam, kako se ovdje jedan list može sekvestrirati za onaj isti članak, koji je dva tri dana prije prošao. Ako kažem da takovih i u sličnim prigodami imade sudaca koji potvrdjuju sekvestracije, mislim, da sam kazao vrlo zgodno, da ti sudci klanjaju se državnim odvjetnicima, koji zavise od političke vlasti. Ostalo ostavljam neka slobodno misli i sudi o mojem izražaju Visoki Sabor i sva naša zemlja. Dogodjaji koji se sada ovdje sbijaju, tako su jasni, progonstvo je štampe tako očito, relativna

neka veća sloboda koju da uživamo takodjer je poznata; dakle ja na sve obrane častnog zastupnika Kapovića i vrlo poštovanog predsjednika splitskog suda mogu ostaviti, neka izmedju mene i njega rieši javno mnenje.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu?

Vladin povjerenik Pavić. Molim za rieč.

Predsjednik. Vladin povjerenik dvorski savjetnik plemić Pavić imade rieč.

Vladin povjerenik Pavić. Osobne napadaje na pojedine činovnike, koji vrše svoju dužnost po njihovom najboljem znanju i sviesti po zakonu, u svakom obziru ja odbijam.

Mi associo pienamente all' esposizione dell' onorevole signor deputato Kapović.

Kapović. Domando la parola.

Predsjednik. Podpredsjednik g. Kapović ima rieč.

Kapović. Risponderò all'onorevole Bjelanović, che la nostra procedura è informata al principio accusatorio. Dove non c' è accasatore non c' è giudice. Che se alcuni articoli non vengono sequestrati, ciò accade perchè non viene elevata accusa; il Giudice non c' entra. Il Giudice decide su sequestri fatti e sulla domanda di conferma rassegnata dal foro competente.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predlogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje formalni predlog g. zastupnika Bjelanovića, da se još večeras predje na drugo čitanje ovoga predloga. — Ona Gospoda, koja pristaju na taj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Pitali tko rieč u drugom čitanju? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog gosp. zastupnika Bjelanovića, koji glasi: Dalmatinski Sabor, ponavljajuć svoj glas proti progonstvu štampe izrazuje želju, da se ukine objektivni postupak u štamparskiem stvarima, jamčevina i naročita biljegovina i da štamparski obit bude prost. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je ovaj primljen. — Prelazim na drugu točku večerašnjeg dnevnog reda: Prvo čitanje predloga zastupnika Bulića o tumačenju i uporavljenju zakona 19. travnja 1885. o kongrui.

Bulić. Čast mi je predložiti, da ovaj predlog bude povjeren na predbježno pretresanje posebnom Odboru na temelju § 10. našega Poslovnika, i da taj Odbor koji bi se odmah izabrati imao, bude sastojao od tri licâ.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Bulić predlaže, da ovaj predlog bude izručen jednom posebnom Odboru od tri člana, i da taj Odbor bude odmah izabran. — Pita li tko rieč ob ovom formalnom predlogu? — Nitko. — Ona Gospoda, koja primaju taj predlog, neka izvole ustati. — Molim, gospodo, napišite cedulje.

(*Sliedi obavljenje izbora posebnog Odbora trojice*). Molim gospodina Tajnika, da priobći izpadak izbora. — (*Nakon priobćenja izpadka izbora*). — Skupljene su 32 cedulje. — Na 29 ovih cedulja napisani su gospoda zastupnici: Ivčević, Bulić i Zanki, dočim su 3 bile biele, i time se ova Gospoda zastupnici smatraju izabranimi u ovaj posebni Odbor. — Prelazim na sliedeću točku dnevnoga reda: Prvo čitanje predloga zastupnika Ljubića, da se razbistri istinom i faktičnim stanjem stvari pitanje o glagoljskoj Misi u Dalmaciji. — Gospodin zastupnik Ljubić imade rieč, da obrazloži svoj predlog.

Ljubić. Častna Gospodo! Ja se sretnim smatram, da me je dopalo večeras iznieti pred Visoki Sabor ovaj moj predlog. Sretnim se smatram radi samog predmeta i radi svečanosti predmeta, koji ću Vam obrazložiti. Nu ja ga dugim govorom obrazložiti neću, jer se predmet po sebi preporučuje i netreba mu kakva podupiranja ili kakvih prebiranih rieči da se Vama preporuči. A i lasno je postići svrhu da svi podupriete moj predlog; jer ja sam vidio svaki put kada se je o jeziku progovorilo, da je ovdje Visoki Sabor mal da ne jednodušno i neobazirajuć se na gdje koje malene iznimke ustao na obranu svog narodnog jezika i svoje narodnosti. Za nas nisu sredstvo jezik i narodnost, kako sam to od gdjekojeg častnog zastupnika ovdje

u Saboru čuo, nego za nas su medju najvišim ciljevim jezik i narodnost. Jezik nam je zrcalo naše misli i načina našeg mišljenja. Jezik je po nas zrcalo naše duše, koji kaže, kako ćutimo i kako želimo. Jezik i narodnost je obilježje naše osobine. Može biti je nama Slavenima, koji smo najčistije pleme, to jest bez primjese, i u tom smislu najčistije pleme; možebiti je nama jezik i narodnost milija, nego ostalim narodima, koji svoju krv premješanu imadu od raznih, različitih plemenâ. Radi toga ljubimo mi Slaveni tolikom silom svoju narodnost i svoj jezik; radi toga, jer želimo uzdržati svoju osobinu, jer želimo uzdržati svoje osobito obilježje. Ja mislim, da je to čuvstvo plemenito; jer narod koji se ne ćuti samosvojnim, koji nećuti svoju osebinu, taj nema uzdanja niti u bolju budućnost niti u trajanje dugovično. Nama je naš jezik omilio ne samo jer nam je to narodni jezik, jer nam je to materinski jezik, nego nam je i zato omilio, jer smo ga vidili takodjer posvećena, jer smo ga vidili podignuta na čast riedku, pače čast, koju nijedan drugi jezik neuživa u Europi, osim latinskoga. Mi smo ga vidili podignuta na čast jezika kojim se služba božja ovršiva. S tim jezikom primili smo vjeru a uz vjeru primili smo takodjer i prosvjetu kršćansku, jer nam je jezik crkovni udario temelj takodjer našoj narodnoj knjizi. Odkada je narod Slavenski primio vjeru, odalle je i knjigu počeo ljubiti, počeo gojiti. Crkva je nas branila ne samo od nevjerstva kroz viekove iza obraćanja na kršćanstvo, nego je branila i od barbarstva. Videći narod svoj narodni jezik u crkvi, priljubio se je tomu crkvenom jeziku kao najvećoj svetinji. Deset je viekova odkad počesmo uživat taj jezik i još ga i dan danas uživamo. Neću zatajiti, da je kad kada i protivštine bilo proti našem crkovnom jeziku, ali smo srećom vidili, da nam ga je sveta stolica rimska svedjer obranila, kadgod smo se njoj na obranu uticali. Ako je kad kada koju zabranu potvrdila, to je bio za čas uzrok, jer pojmovi nisu bili sa svime jasni, sa svime bistri. Netom su se pojmovi razbistrili i Rim nam je opet potvrdio našu staru povlasticu. I u ovo zadnje doba pokazala se je nekakva kao protimba ovom jeziku narodnom u službi božjoj. To nas neplaši. Mi znamo kamo se imamo pozvati. Ako se obratimo nadležnom mjestu i razbistrimo što je ova naša povlastica, da netražimo ništa nova, da mi neuzbudjujemo ni uzbunjujemo, da nećinimo prešnja ni podpisa, nego da prosimo, da nam se ono što smo deset viekova uživali, nedira, mislim i uvjeren sam, kada razbistrimo istinu, da će biti glas naš uslišan, tim više, pošto se neradi samo o crkvi, nego o pitanju prosvjete, pošto se neradi o pitanju crkovnom nego o osebujnom, jer je ova povlastica bila podata narodu slavenskom, te je postala njegovo pravo — „genti slavicae“.

Zato ja mislim, ne samo da imamo pravo nego i dužnost u ovaj čas uložiti našu rieč, naš moleći glas, i zato ja visokoj Kući preporučam, da primi sliedeći predlog, t. j., da dade nalog Zemaljskomu Odboru, neka na nadležnom mjestu razbistri istinom i faktičnim stanjem stvari pitanje o glagoljskoj misi u Dalmaciji, te uznastoji ukloniti zaprieke mirnom uživanju te povlastice. (*Obće oduševljenje, odobravanje, čestitanje govorniku*).

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Nadbiskup Maupas. Domando la parola.

Predsjednik. Nj. Pr. nadbiskup Maupas imade rieč.

Nadbiskup Maupas. Io posso ammettere ed ammetto anche le ragioni esposte dall' onorevole deputato Ljubić riguardo all' antichità ed all' uso che si faceva in alcuni luoghi della Dalmazia della lingua slava antica nella liturgia. Io però, mentre accedo ad alcune delle sue ragioni, non posso accedere, ed anzi deploro che egli abbia deviato da una strada che è l' unica che può condurre al raggiungimento di quello che egli desidera. Io venero e non posso senonchè avere tutta la stima per l' Eccelsa Giunta e per l' Eccelsa Dieta, ma non posso credere e dividere coll' onorevole Ljubić l' opinione che la Dieta sia chiamata a sciogliere una questione di tanta importanza quale si è la lingua liturgica della chiesa cattolica. È vero, egli dirà: ma in qualche luogo avevamo l' uso di questa liturgia e vedendocela oggi impedita abbiamo il diritto di appellarci. Va bene! ma appellarci a chi? Appellatevi al Supremo Capo della Chiesa. Egli che fece altre volte questa con-

cessione, e recentemente ad altro territorio indipendente dalla Dalmazia, potrà farla anche alla Dalmazia e dichiarare, che se questo diritto esisteva, continui. Io credo che l' onorevole deputato Ljubić, tanto più che è sacerdote, avrebbe dovuto rivolgersi al suo naturale organo, alla sua autorità diocesana, che si è quella, credo, di Spalato. Il pastore di quella Diocesi, considerate tutte le ragioni da lui fatte valere, visto l' uso anteriore che si faceva della liturgia slava, al momento che riceveva una circolare che limitava o meglio proibiva l' ulteriore uso della lingua slava, poteva rivolgersi al Supremo Capo della Chiesa, e Questi, come ritengo lo farà, avrebbe dato una risposta che avrebbe potuto soddisfare i desideri della nazione dalmata. E quindi io vorrei, dico, appunto che l' onorevole Ljubić recedesse dalla via intrapresa e dicesse: l' organo ed il mezzo con cui io ed altri sacerdoti potremo riguadaguare e riavere quello che abbiamo perduto è appunto la via di rivolgersi al Supremo Capo della Chiesa, al Vicario di Gesù Cristo: e quindi da questo lato se mi fosse lecito di esprimere un desiderio, chiederci che l' Eccelsa Dieta, rimandandolo a questa via, volesse astenersi da un voto che potrebbe offendere l' alta dignità della Chiesa cattolica.

Predsjednik. Pitali još tko rieč?

Dr. Bakotić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bakotić ima rieč.

Dr. Bakotić. Visoki Sabore! Jedan znatni književnik ruski, naime Pipine, pisuć o historiji i književnosti naroda slavenskih, piše, da je prvi njegov historički fakt pokršćenje njihovo ili primljenje vjere pristupne; to je najprvi historički fakt naroda slavenskih. — Mislite si dakle, Gospodo, koliku važnost mora da ima za narode slavenske jezik crkovni, koji je bio već s početka medju nje uveden. Stoga gledišta, Gospodo moja, ja izjavljam, da ću glasovati za predlog častnog zastupnika Ljubića. Nu da se dobro razumimo, ja mu moram jednu primjetbu učiniti, gledom na formalnost njegovog predloga. Ja mislim, da je trebalo upitati prije svega ondje gdje je trebalo, naime upitati Vladu, kako je do toga došlo, da se zabranjuje Slavenom i moliti se Bogu u svom narodnom jeziku. Poznato je, Gospodo, ako je točno ono što se čita po novinama, a meni se čini, da je i Preuzvišeni Prabiskup naš katolički to nekako natuknuo, da obstoji nekakov cirkular. Poznato je, Visoki Sabore, da je uzvišeni poglavica naše katoličke vjere, čovjek neobičan; ali ujedno je poznato i to, da je on veoma vješt diplomata. To mu priznaje ona mudra glava Leopold I. kralj Belgije, s kojim je naš poglavica bio u najljepšem i najboljem odnošaju. Ta vještina diplomatička uzvišenog poglavice naše katoličke crkve, neznam zbog kojega uzroka i što je njega navelo, da upliviše na svog nuncija u Beču, da ovaj dostojanstvenik naše crkve što može više zabranjuje našu slavensku liturgiju. Kada je to tako, mislim, Gospodo, da put, kojim bi častni zastupnik Ljubić imao postupati bio je taj, da upita ces. kr. Vladu, sbog kojih je uzrokâ i razlogâ ona uplivisala na bečkog nuncija, da on upliviše na dostojanstvenike naše crkve, da se živo zabranjuje naša slavenska liturgija u crkvi? Da pita, sbog česa ces. kr. austrijanska policija zabranjuje Slavenom da se Bogu mole u svom staroslavenskom jeziku? — Ništa nemanje, kako sam rekao, akoprem je častni zastupnik Ljubić izabrao formalno put koji ja neodobravam, ipak pogledom na samu stvar, pogledom na jezgru njegovoga predloga, ja izjavljam, da ću za taj predlog glasovati. *(Živahno odobravanje. — Dobro! — Evala!)*

Predsjednik. Pita li još tko rieč?

Nadbiskup Maupas. Pitam rieč.

Predsjednik. Preuzvišeni gospodin nadbiskup Maupas ima rieč.

Nadbiskup Maupas. Avendo l' onorevole deputato signor Bakotić fatto cenno, tanto della mia persona come anche dell' alto personaggio e stimabilissimo che ebbe a diramare quella circolare per tutti i Vescovi, non della Dalmazia, ma benanco per tutti gli altri, devo rispondere a lui e dire che questo personaggio giammai si sarebbe permesso, e realmente credo che nessuno lo può imma-

ginare, di emanare una circolare e diffonderla per tutto l' impero, qualora espressamente non fosse stato, non solo autorizzato dal Supremo Capo della chiesa, ma per così dire se non gli fosse stato anche imposto il tenore della circolare. Di ciò io lo posso assicurare, perchè ebbi l' alto onore di abboccarmi con questo altissimo personaggio, di intendere quali erano i suoi divisamenti ed i suoi doveri per dare esecuzione a questa circolare. — Egli dice che in questa maniera si viene a sottrarre al popolo ed ai fedeli il mezzo di poter pregare nella lingua propria. L' onorevole signor deputato conosce bene la provincia e sa che in qualunque chiesa, specialmente delle campagne, ma anche delle città, i canti che si fanno dal popolo nella chiesa sono slavi. In qualunque funzione, fuori della sacra liturgia, dove non fu mai ammessa, tutti gli altri canti sono slavi, anzi nella liturgia stessa il popolo risponde realmente nella sua lingua. La sua devozione viene colvitata, il suo sentimento religioso lo riconosce ed esercita in questi canti e nessuno pensò di proibire al popolo di pregare nella sua lingua, di esprimere con questa lingua i suoi sentimenti di venerazione e riverenza a Dio, di manifestare il suo culto. Quando il popolo può farne uso, resta al Capo della chiesa di decidere se il sacerdozio sparso nell' orbe cattolico abbia ad essere unisono nella liturgia stessa. Ed io credo e dico sinceramente, se il Capo della chiesa ne concederà l' uso, abbasserò il capo, perchè sono suddito e devoto suo figlio; ma non potrei mai far a meno, quando mi chiamasse a dire il mio sentimento, di rilevare come il celebrare la messa colla liturgia latina, ammessa fin dal principio in cui la religione cristiana fu diffusa nell' orbe, sia un privilegio della chiesa romana cattolica, e che per ogni sacerdote il celebrare la messa colla liturgia latina sia per così dire una vera gloria; tanto più che al popolo non viene precluso l' adito di manifestare il suo culto nella propria lingua, anzi in questo rapporto ogni vescovo, ogni parroco viene incontro a tale bisogno e somministra i libri relativi, dove vi sono canti ecclesiastici che vengono eseguiti dal popolo. Ora che ho dato anche questa spiegazione e che ho allontanato dall' alto personaggio che emanò e diffuse questa circolare, l' idea, il pensiero ch' egli ne potesse esser l' autore di suo arbitrio, credo di aver soddisfatto ad un dovere verso una persona che rappresenta nell' Impero austriaco l' augusto Pentefice Leone XIII.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predlogu? — Nitko. — Čini li gosp. zastupnik Ljubić predlog formalni?

Ljubić. Ja činim formalni predlog, da se predje odmah na drugo čitanje ovoga predloga.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu? — Nitko. — Ona, Gospoda, koja pristaju na ovaj formalni predlog neka izvole ustati. — (*Većina*). — Prelazim na drugo čitanje. — Pitali tko rieč u drugom čitanju? — Nitko. — Ima posljednju rieč gosp. zastupnik Ljubić.

Ljubić. Malo ću rieči odgovoriti Gospodi predgovornicima i prije svega častnom zastupniku Dru. Bakotiću. Milo mi je svakako, što se je on, kada se tiče jezika, pridružio k meni, i ako ne u svem, al ono svakako glede jezgre. Nu ja neću pobijati ono što kaže častni zastupnik Dr. Bakotić, da nema pravoga temelja ono što se ište, da bi imao tražiti onoga koji smeta ovom slavenskom narodu uživanje njegove stare povlastice; ali kada se promisli da bi Vladu uzalud bilo pitati, i da se tu nebi ništa drugo učinilo, nego bi se samo buka dizala bez ikakve koristi, i znam da je to suvišno, to se je morao tražiti drugi put, koji je za stvar istu koristniji i svečaniji bio. — Milo mi je što Njegova Preuzvišenost nadbiskup Maupas kaže od prilike da u mojem predlogu i govoru nema ništa niti kriva niti nepravedna, već samo scieni, da nije mjesto ovo gdje bi se ovo pitanje imalo riešiti. Bog sačuvaj, ja nisam niti pomislio na to, da bi se ovo pitanje ovdje imalo riešiti, nego samo predlagam, da se s ovog mjesta, naime iz mjesta zastupnikâ naroda, kojemu je povlastica podata, da se glas digne i nalog dade Zemaljskomu Odboru po zemaljskom našem redu. To nije protivno našemu ustavu, jer u §. 18. zemaljskog reda pod točkom 2. vidim, da je dopušteno Saboru u granicami zakona progovoriti i glede stvari crkvenih. Vidim nadalje, da 3. dio §. 18. tog našeg zemaljskog

reda takodjer govori, da podpadaju pod nadležnost Sabora „naredbe o inih blagostanja ili potreboća zemlje tičućih se predmetih“. Da se ovaj predmet tiče jedne žive potrebe našega naroda i naše zemlje, to se zaniekati neće, i po tom cienim, da je sa svim nadležan naš Sabor dignuti svoj glas. Što se mene pak tiče osobno, za moje pitanje kao svešćenika, to rado priznajem, što je rekla N. P. i sa svime pristajem uz njegovo mnenje, da bi se morao obratiti na svoga diocezanskoga biskupa, ali to ovdje nije slučaj; jer ja ovdje nisam govorio niti kao svešćenik, niti sam u svoje ime, nego kao narodni zastupnik, i pozvao narodne zastupnike što da čine. Ne da rieše to pitanje, nego da dadu nalog Zemaljskom Odboru, onomu organu koji izliče iz ovoga Sabora, da on na nadležnom mjestu traži lieka toj današnjoj pomutnji. Kažem pomutnji; jer sam pročitao okružnicu Galimbertievu, i ona zabranjuje prošnje podizati na neki način, kupiti podpise; ali se ona neodnosi na nas, jer mi netražimo ništa novoga, nego tražimo da nam se naša stara povlastica vrati. Mi ovime netražimo niti uzbunu niti bunu po zemlji, nego tražimo, da se na nadležnom mjestu ova pomutnja odstrani i ovo pitanje pravedno rieši, da mi dodjemo opet do naše stare povlastice, da tu povlasticu uživamo, i da nepitamo drugo nego da se ta naša stara povlastica nedira. S ovih uzroka preporučam opet, da bi Visoki Sabor glasovao za moj predlog. (*Živio! Tako je! Dobro!*)

Predsjednik. Stavljam na glasovanje predlog gospodina zastupnika Ljubića u drugom čitanju, koji glasi. . . — Molim da ga čitate.

Ljubić (*čita*): Daje se nalog Zemaljskomu Odboru, neka na nadležnom mjestu razbistri istinom i faktičnim stanjem stvari pitanje o glagoljskoj misi u Dalmaciji, te uznastoji ukloniti slučajne zaprieke mirnomu uživanju te povlastice.

Borčić. Pitam rieč za formalno pitanje.

Predsjednik. Rieč ima gosp. zastupnik Borčić za formalno pitanje.

Borčić. Predlažem, da se poimence glasuje.

Predsjednik. Dakle ona Gospoda, koja pristaju na predlog gospodina zastupnika Ljubića, kako je sada pročitan bio, odgovoriti će „da“, a koja su proti njemu „ne“.

(Odgovaraju „da“: Arneri, Bakotić, Bjelanović, Borčić, Bulat, Bulić, Čingrija, Duboković, Gjakša, Gondola, Ivčević, Karaman, Klaić, Ljubić, Machiedo, Masovčić, Mišetić, Natali, Paštrović, Rendić, Simić, Stefanović, Šupuk, Tomić, Tripalo, Vranković, Vuković, Zafron, Zore i Vojnović; odgovaraju „ne“: Bajamonti, Kapović, Maupas, Messa, Pezzi, Strmić i Trigari).

Glasovaše 37 zastupnika; 30 sa „da“, a 7 sa „ne“, i time je ovaj predlog primljen. Prelazim na sliedeću točku dnevnoga reda: Prvo čitanje predloga zastupnika Trigari-a, da se izrazi želja, nek se zakonom urede obveze doprineska u gradnje za bogoslužne svrhe. — Ima rieč gospodin zastupnik vitez Trigari, da obrazloži svoj predlog.

Trigari. Io dirò poche parole per appoggiare la mia proposta. I signori hanno inteso la risposta data dal signor Commissario Governativo all' interpellanza da me fattagli su questo argomento. Tutto ciò dipende dalla mancanza di una legge, ed il solo motivo per il quale i parrocchiani vengono aggravati dalle concorrenze villiche nell' erezione di chiese canoniche ed altre contribuzioni per scopi di culto, si fonda sul diritto canonico. Voi vedete quale aggravio ne derivi alla popolazione. Qualunque legge venisse emanata sarebbe più mite e non darebbe il diritto di assoggettare ad un peso così enorme senza prima sentire le parti se sieno al grado di sopportarlo. Io prego perciò vivamente l'Eccelsa Camera a voler accettare la mia proposta.

Predsjednik. Pita li tko rieč ob ovom predlogu u prvom čitanju? — Nitko. — Rasprava je u prvom čitanju zatvorena. — (*Napram predlagatelju*). — Činite li koji formalni predlog?

Trigari. Propongo che sia accettata anche in seconda lettura.

Predsjednik. Gospodin zastupnik vitez Trigari predlaže, da se još večeras predje na

drugo čitanje ovoga predloga. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Pita li tko rieč u drugom čitanju? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog gospodina zastupnika Trigari-a, koji je bio pročitan.

Dr. Bulat. Nije ga pročitao.

Ljubić (*čita*): da bi Vlada Njeg. Veličanstva odnosnim zakonom napram današnjim okolnostim i mjestnim odnošajim providila, neka se urede obveze doprineska u gradnje za bogoslužne svrhe, i odnosni postupak, eda u slučaju razmirice izmedju više obvezanika mogla bude nadležna vlast redovito rasudjivati.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je primljen. — Prelazim na posljednju točku dnevnoga reda; Riešenje molbenica. — Izviestitelj molbeničkoga Odbora gospodin zastupnik Ljubić ima rieč.

Ljubić. Občina Trpanjska pita, da bi se Visoki Sabor zauzeo kod Vlade, da budu Ćozoti ribari odstranjeni iz svih zalieva Dalmacije. — (*Br. 113*).

Pošto su o predmetu bile občine pozvane, da izraze svoje mnenje, i pošto je Zemaljski Odbor uvažujuć ovo mnenje učinio predstavku na Vladu Njeg. Veličanstva, i pošto je ugovor jur sklopljen, molbenički Odbor predlaže: Neka se preko ove prošnje predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč ob ovom predlogu molbeničkog Odbora? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkog Odbora, koji glasi . . .

Ljubić. Neka se preko prošnje občine Trpanjske za odstranjenje Ćozota iz svih zaljeva Dalmacije, predje na dnevni red.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je ovaj primljen.

Ljubić. Seljaci Solina i Vranjice prose, da se Visoki Sabor zauzme kod Vlade za prosušenje solinskog blata. — (Br. 107.)

Vidiv kolika bi korist bila ne samo sa ekonomičkog nego i sa zdravstvenog gledišta, kada bi se rečena blatija prosušila, Molbenički Odbor predlaže: Neka se prošnja izruči Vladi s najtoplijom preporukom.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč ob ovom predlogu Molbeničkog Odbora? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkog Odbora, koji glasi . . .

Ljubić. Neka se prošnja seljakâ Solina i Vranjice za posredovanje Visokog Sabora kod Vlade za prosušenje Solinskog blata izruči Vladi s najtoplijom preporukom.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je ovaj primljen.

Ljubić. Josip Macoko umirovljeni učitelj prosi kakvu pripomoć. — (Br. 106).

Učitelj ovaj prima svoju redovitu mirovinu od godišnjih fior. 340.; ali kaže da mu nije dovoljna za potrebe njegove kuće. Pošto bi predmet spadao na običnu dobrotvornost mjestnu, Molbenički Odbor predlaže: Neka se preko prošnje Josipa Macoka predje na dnevni red.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pitali tko rieč ob ovom predlogu Molbeničkog Odbora? — Nitko. — Razprava je zatvorena.

Stavljam na glasovanje predlog Molbeničkog Odbora, koji glasi . . .

Ljubić. Neka se preko prošnje umirovljenog učitelja Josipa Macoka za pripomoć predje na dnevni red.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je ovaj primljen.

Ljubić. Nema više riešenih prošnja.

Predsjednik. Pošto je izcrpljen dnevni red, namjeravam zatvoriti sjednicu, i u isto doba

javljam, da 11. sjednica dalmatinskog Sabora biti će u nedjelju dne 18. t. mj. u 6 sati poslje podne. — Prva točka dnevnoga reda biti će: Izvješće posebnog Odbora o predlogu g. zastupnika Bulića o tumačenju i uporovljenju zakona 19. Travnja 1885. o kongrui; druga točka: Izvješće saborskog Odbora o djelovanju Odbora Zemaljskoga; treća: Riešenje molbenica. — Sjednica je zatvorena.

(*Svršetak sjednice u 9 s. noći*).

XI. Sjednica dneva 18. Prosinca 1887.

Sadržaj: Razprava o predlogu zastupnika Bulića o tumačenju i uporavljenju zakona 19. Travnja 1885. o redovini. — Odgovori Zemaljskoga Odbora na upite. — Razprava ob izvješću Pregledaoca rada Zemaljskoga Odbora. — Riešenje molbenica. — Odgovori Vladini na upite.

(Početak sjednice u 6 s. 10 č. večeri).

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje.**

Tajnici: D.r **Josip Zafron** i **Pave** nadpop **Zanki.**

Vladini povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, i namj. savj. **Manojlo Budisavljević.**

Predsjednik. Sjednica je otvorena. — Ima nas 26. — Broj je zakonit. — Molim gosp. Tajnika, da čita zapisnik sinoćne sjednice.

Zanki *(čita).*

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku? — Nitko. — Ona Gospoda, koja odobravaju zapisnik sinoćne sjednice, neka izvole ustati. — (*Večina*). — Zapisnik je ovaj odobren. — Prelazim na dnevni red.

Prva točka dnevnoga reda: Izvješće posebnog Odbora o predlogu zastupnika Bulića o tumačenju i uporavljenju zakona 19. Travnja 1885. o redovini. — Izviestitelj posebnog Odbora častni zastupnik Bulić, molim da čita izvješće.

Bulić *(čita)*:

Visoki sabore!

Dobro je poznato koliko se je truda i vremena htjelo, dok se je došlo do zakona 19 travnja 1885 (D. Z. L. Br. 47.) glede privremena poboljšanja dotacije katoličkih dušobrižnika i koliko je muka stajalo naše zastupnike, dok su izposlovali da zakon za dalmatinske dušobrižnike ustanovi one pristojbe, koje ustanovljuje.

Dotacija zakonom odsječena našim dušobrižnicim neodgovara doduše ni njihovu položaju, ni naucim koje su izučili, ni zadaći njihovoj, ni trudu, ni poslovim koje obavljaju, ni zaslugam prama državi i narodu. Ali ipak u koliko se zakon ima *provizornim* smatrati, on uvadja *po sebi* znatno neko poboljšanje, koje, obzirom na okolnosti, može *provizorno* zadovoljiti.

Nego, kad se je stalo sa strane izvršiteljnih vlasti uporavljati zakon, stalo se je i tumačiti nepovoljno po dušobrižnike, u svim onim točkam, koje ma i najmanjoj dvojbi pružaju ma koju bilo zamčicu, zapostavljajuć načelo u zakonu *„favores sunt ampliandi, odia restringenda“*. Naredba ministarstva bogoštovja i ministarstva financije, od 2 srpnja 1885, na izvedenje zakona, već je nepovoljna za dušobrižnike u raznim točkam, te se austrijsko biskupstvo bilo i proti njoj uteklo u pogledu 13 točaka, koje sadržavaju 13 važnih pitanja, počimljuć od načina, kojim da se faksije kompiliraju, pa sve do mirovina. Nu ne samo da naredba nije povoljna dušobrižnicim, u koliko tumači nepoljno po njih zakon, već i gdje ona sama može dati povoda dvostrukoj interpretaciji, dotične vlasti stoje uvjek za tumačenje nepovoljno po dušobrižnike.

D.r Klaić i družina dotakli su se jednoga od tih pitanja poznatom svojom interpelacijom na vladu, kroz lanjsko saborsko zasjedanje, i dobiše odgovor iz kojeg iztiče, da tumačenje zakona o kongrui sa strane zanimanih vlasti jest korektno, pošto svi utoci podnešeni na nadležno mjesto protiva vladinim odlukam nisu bili uvaženi, nego sasvim odbijeni; osladjujuć tu gorku jabuku sa izrekom da će vlada u koliko bude moguće ići na ruku i na susret potrebam i poboljšanju ekonomičkog stanja dušobrižnika.

Ipak ostalo je dosle neriešeno ili krivo tumačeno sa strane vladine nekoliko pitanja u izvedenju zakona o kongrui, veoma važnih, te osujećena namjera zakonodavnih tiela, da se sbilja poboljša stanje katoličkih dušobrižnika.

Dočim zakon 19 travnja 1885 § 1. očito

kaže, da se imaju smatrati kao *neodvisni* dušobrižnici glede kongrue i svi oni svećenici, koji su uoblašćeni *od dotičnoga biskupa neodvisno vršiti dušobrižničtvo* — vlada neće da prizna njednomu od takvih dušobrižnika neodvisnost, jer se nazivlju *izloženi kapelani*, nego ih smatra kao *župničke pomoćnike*, te im odmjerava plaću od samih fior. 300 godišnjih.

Takovo prosudjivanje pravnih odnošaja izloženih kapelana neodgovara nikako njihovu faktičnomu položaju medju dušobrižništvom; dapače se protivi odrebam samog namjestničkog lista 16 lipnja 1878 Br. 7705, po kom se imaju smatrati *neodvisnim dušobrižnicim* svi oni koji imaju vlastitu redovitu jurisdikciju, budi da se zovu župnici, mjestni kapelani ili drugačije; i napokon ne osniva se na zakonu 19 travnja 1885, koji u prvoj stavki § 1 čl. I. ustanovljuje dva sama razreda svećenika, koji mogu imati pravo na poboljšanje kongrue, t. j. 1) neodvisni dušobrižnici; 2) sistemizirani pomoćni svećenici. A u drugoj stavci čisto označuje izreke „neodvisni dušobrižnici“ i „pomoćni svećenici“ — ovako: „pod izrekom *neodvisni dušobrižnici* razumievaju se svi oni svećen ci, koji na temelju kanoničke imisije sa strane diecezanskog biskupa imaju pravo i dužnost obavljati dušobrižništvo u nekoj opredieljenoj crkvenoj občini, *ili su drugačije uoblašćeni od diecezanskoga biskupa obavljati neodvisno dušobrižništvo*, kao što bi bili mjestni svećenici, župnički vikari, i. t. d. Pod izrekom *pomoćni svećenici* razumjevaju se oni svećenici, koji su pridruženi od diocezanskog biskupa neodvisnim svećenicim u dušobrižnistvu“. — Nastaje pitanje: komu od tih dvaju razreda, polag navedenih pravila izraženih u samom zakonu, pripadaju izloženi kapelani? Na svaki način, kad bi bilo dvojbe o tom, riešenje bi spadalo na biskupa po samom duhu zakona, koji šalje pojedine dušobrižnike, opredjeljuje im djelokrug; te je u stanju riešiti konačno i po svoj oblasti pitanje. U konkretnom slučaju pak nemože se temeljito dvoumiti; ne s naslova im od izloženih kapelana, pošto niti po zakonu ovisi značaj (karakter), budi kod dušobrižnika o imenu, po kom je nazvan njegov položaj, dapače izričito zakon kaže da dušobrižnici neodvisni mogu se nazvati i drugačije nego li nazivom župnika, i kao za primjer navadja nekoje im nazive; — nemože se temeljito dvoumiti niti s toga, što izloženi kapelani običajno ne primaju kanoničko ustoličenje kao što stalni župnici, koje bi ipak moglo sliediti sa strane diecezanskog biskupa, kad bi mu se svidilo nuždno, jer po navedenom zakonu razumievaju se neodvisnim svećenicim u dušobrižništvu ne samo oni dušobrižnici, koji su imali kanoničko ustoličenje sa strane diecezanskog biskupa, nego i oni, koji su na koji mu drago način uoblašćeni od diocezanskog biskupa da obavljaju neodvisno dušobrižništvo, kao što bi bili mjestni dušobrižnici, župnički vikari i. t. d. I uprav ovoj vrsti dušobrižnika pripadaju po pravu i po činu (faktu) izloženi kapelani u svim diocezim naše pokrajine; svi bez iznimke, kao što stoji u odlukam njihova imenovanja, uoblašćeni su obavljati neodvisno dušobrižničku službu, i imaju istu redovitu jurisdikciju kao stalni župnici, a po tom ista prava, osim nepomičnosti, i iste dužnosti. Oni podieljuju neodvisno od drugih dušobrižnika sva svetotajstva, *i samu ženitbu*, koja se po zakonu crkvenom i po zakonu gradjanskom može valjano (valide) sklopiti samo pred dušobrižnikom, koji ima neodvisnu jurisdikciju; namjenjuju misu za puk (pro populo) u svetačne dane i u ukinute svetkovine; nitko od dušobrižnika drugih župa ima pravo umiešavati se u stvari njihove župe i crkve, kao što oni nisu obvezani niti dužni služiti ili ovisiti od drugih dušobrižnika; oni po zakonu drže matice rodjenih, mrtvih i vjenčanih za svoju župu — riečju obavljaju dušobrižništvo neodvisnim načinom u svakom pogledu. — Kad bi se svi izloženi kapelani imali pretvoriti u župničke pomoćnike, kao što se po izvršiteljnoj vlasti tumači i uporavlja zakon o kongrui g. 1885, oni bi mahom izgubili sva dojakošnja prava i dosljedno svoje dužnosti, te bi bio strašno poremećen obstojeći red, i izleglo bi se sijaset neprilika za crkvu i državu, a poimence nezadovoljstvo i odpor sa strane župljana uvriedjenih u njihovim starodavnim pravim, — na koje neprilike svakako zakonodavna tiela nisu namjeravala navesti zakonom o kongrui.

No vršiteljne vlasti pri tumačenju i uporavljanju zakona o kongrui 1885 pozivlju se na organički dekret od 18 kolovoza 1849, te izložene kapelane ubrajaju medju odvisne svećenike a izključuju ih iz neodvisnih. Ali

taj dekret tečajem vremena izgubio je svoju obvezujuću moć, kao što bistro dokazuju nepobitni čini gori navedeni glede prava i dužnosti vazda vršenih sa strane izloženih kapelana, a kojim nema primjera da se zamjerilo ili prigovorilo ikada sa strane vlade ili njezinih podčinjenih organa, dapače i ona i ovi su im vazda priznavali faktično neodvisnost, i kao s neodvisnim župnicim dopisivali, o čem je svjedok svaki i pojedini dušobrižnički Ured. I tako je moralo biti, pošto taj organički dekret glavno je smjerao samo na financijalno uredjenje dušobrižničke kongrue, i kad je na to dospjela vlada, nije ona već iztraživala jedali su izloženi kapelani faktično ili ne odvisni od stalnih župnika. A pak organički dekret 1849 bio je ukinut usljed samog novog zakona o kongrui; pošto se je zastupnički Odbor pri carevinskom Vieću za kongruu, obrazlažuć § 1. zakona, jasno izrazio, da običajni naslov jednog dušobrižnika ne odlučuje u pitanju, da li je on neodvisan ili pomoćnik. „Obstoji, kaže motivacija, župničkih vikara, kurata, filialnih župnika, postajnih kapelana, *izloženih kapelana,* neki od kojih vrše neodvisno, usljed kanoničke investicije, dušobrižništvo, a neki te investicije nemaju, pa (po osnovi organičke naredbe g. 1849) nebi se mogli brojiti u neodvisne župnike. Da se te razlike odstrane, drugo ne ostaje već pojam *„neodvisni dušobrižnici“* i *„pomoćni“* u zakon umetnuti“. Ovako Odbor pri obrazloženju § 1. Odbor je dakako najautentičniji tumač zakona. Zakonodavci su dakle onakvom stilizacijom § 1. kako sada iza proglašenja glasi, *ukinuli* prijašnju ovisnost izloženih kapelana, pripoznali im samostalnost u dušobrižništvu, te ih izjednačili u pristojbi sa stalnim župnicim.

Nema dakle dvojbe, da tumačenje zakona o kongrui glede izloženih kapelana ne odgovara niti faktičnom niti pravnom njihovu položaju, niti samomu, ne samo duhu, nego i slovu zakona o kongrui 1885 — te da im se *nepravica* čini, kad im se odmjerava plaća samih godišnjih fior. 300 a ne fior. 500, kako bi ih išlo; dapače većini faktično neodvisnih dušobrižnika nanaša se šteta odnosno i na samu vanrednu podporu, koju su dosle uživali od fior. 120, te su ukupno birali po prilici fior. 330, dočim sada nije im odmjerena nego plaća od samih fior. 300.

Dušobrižnici ove naše pokrajine mnogo su pak štetovani, što vlada uračunava im u dohodke štolarine i prihode, koji po pravu ne mogu spadati na taj naslov. Pravo štolarine po kanoničkom zakonu ono je po kom se dušobrižniku daje od župljana, a on prima od njih nešto u ime priznaje župničke jurisdikcije, i za hranu nadarbenika prigodom nekih duhovnih služba (V. Aichner Comp. Jur. Eccle. Brixial 1871 § 225). U pravu štolarinu pribrajaju se napovjedi za vjenčanja, sklapanje ženitbe i sprovodi za mrtve. Svaki župljanin dok pripada stanovitoj župi, mislili se družiti u ženitbu valja da se obrati na župnika za napovjedi i za ženitbu, a župnik valja da to obavi po svojoj službi, kojoj se ne može oteti; tako isto budi rečeno i o sprovodu mrtvaca. Kad je župnik obavio to, ima pravo iziskivati od župljana odnosni prinos. Ovdje dakle radi se o službi za koju župljani imaju se samo svomu župniku uteći, a koju je župnik dužan obaviti; po čem se ne može sgoditi, da župljani s nikakva uzroka nemogu zanijekati župniku odnosni prinos, pošto ako nikako drugačije župnik bi imao pravo obratiti se na gradjanski sud, da utjera štolarinu. — Na štolarinu ne mogu dakle pripadati daće, koje nemaju spomenuta obilježja, kao na primjer u nekim mjestim *pogrebica i zvonarina*, ili *križarina*, a u svoj pokrajini *pristojbina za svjedočanstva* rodjenih, vjenčanih i mrtvih. A sa strane vršiteljne vlasti i ovakovi prihodi pribrajaju se k štolarini, i po tom uračunavaju u prihode župničke. Pogrebica i zvonarina ne spadaju k štolarini, pošto župnik nema nikakva naslova u ime župničkog svog položaja, da može iziskivati po pravu takove daće. To su daće u vinu ili u žitu sa strane župljana da im moli u nedjelje nad grobovim (pogrebica), i da za oluja ljetnih u crkvi dok oluja traje, nastoji javnom molitvom odstraniti grad ili krupu (križarina). Ovakova vrsta službe sa strane župnika nit je izključivo župnička služba, niti je obvezna sa strane njegove, pa niti sa strane župljana. Župnik može slobodno zanijekati župljanin takove službe, niti će tim sagriešiti protiv svojim dužnostim; a župljani nemogu nikako pod moraš iziskivati ih od svog župnika, neki u nekim mjestim već ih ne iziskivaju da se oslobode odnosne daće. Da pogrebic i zvonarina pripadaju k štolarini, to bi po

stojale svagdje, jer bi pripadale k pravim i odnosno dužnostim župnika, a k dužnosti i odnosno pravim župljana, kojim ne bi se mogli oteti ni jedni ni drugi. Ali toga nema nego u nekim mjestim i u nekim predielim a ne svagdje u pokrajini. Nije dakle pravedno niti po pravu korektno ubrajati pogrebicu i zvonarinu medju prava štolarine.

Pristojbine za svjedočanstva takodjer nespadaju k štolarini, pošto one se ne izplaćuju usljed koje duhovne službe, gdje treba štole, nego po naslovu sasvim različnom, kako je to očito. Ako se dakle pristojbine za svjedočanstva ne mogu ubrajati u prava štolarine, one bi se mogle uračunati u prihode faksije samo u slučaju kad bi bile *taxative* naznačene u br. 1 § 3 zakona o kongrui 1885; ali o tim pristojbinam za svjedočanstva tu nema ni rieči, te je čisto i bistro, da zakonodavni čimbenici nisu smjerali da ih ubroje u prihode nadarja, a u koje pak nemogu se uvrstiti po nijednom naslovu. Nije dakle po zakonu kad vršiteljna vlast ubraja pristojbine za svjedočanstva medju prava štolarine i uračunava ih u prihode župnika.

Župnički upravitelji pak, koji po novom zakonu imaju uživati nagradu od mjesečnih fior. 30, primorani su podvrći se zakladnim Misam, koje su im usljed toga uračunane u prihode; dočim po § 5. poglavja II. zakona o kongrui 1885 idje im honorar ustanovljen po diecezanskoj taksi za te Mise, naime prihod proiztičući od njih nema im se uračunati u faksiju.

I koliko da sve to nije dosta, na štetu dušobrižnika naše pokrajine, vlada odbija još imenice osoba, koje davaju poreštinu ili bir, premda su iste potvrdjene od Obćina, kad ona nadje, da u novim imenicam ima manje uvrštenih osoba nego što ih ima u onim sastavljenim u prijašnim izjavam. Ovaj je postupak nezakonit, jer priredjivanje novih faksija bi naredjeno po zakonu neka se dokaže vriednost sadašnjih dohodaka dotične župe, te nemože vriediti što je prije bilo, ako se dokaže da već ne obstoji, kako se i dokaživa na temelju i po svjedočanstvu vlasti obćinskih.

Suviše, cienu plodina što župljani davaju u ime poreštine ili bira, vlada hoće da računa po cieniku izdanu od dotičnih obćina. Ali ovaki cienik ima obzir na cienu plodina u mjestu gdje je stolica obćine, a ne na cienu mjesta gdje župnik bere plodine. Pak, što župljani davaju župniku, to je vazda lošije vrsti, te manje ciene. Zato bi morala vlada zahtjevati od obćina, da joj naznače cienu plodina u mjestu gdje stanuje župnik, i obzirom na kakvoću plodina, da ne bude nepravedno odmjeren prihod župniku, kao što se odmjerava po sustavu koji vlada sliedi. Takodjer vlada neće da uračuna medju razhode vriednost vina, rakije, kruha, voća i drugih stvari, koje župnici u stanovite dane, kao na primjer na mlado ljeto ili o uskrsnim svetcim, dužni su davati svojim župljanim, dočim po §. 3 br. 2 slovo *c* imaju se uračunati takovi troškovi, jer tu se veli izrično „Prinosi u novcu koji proizhadjaju iz dužnosti, koji otegoćuju prihod . . . .“ Vlada se tu pozivlje na ministarsku naredbu 9. ožujka 1851 br. 1632, koliko da ova naredba može vriediti protiva čistoj i bistroj izreci potanjeg zakona, koji ukida sve predjašnje naredbe i zakone, koji su mu bilo u oprieci, bilo u nijednom izričitom odnošaju.

Napokon vlada ukida *konjarinu* dušobrižnikom netom dobiju novu kongruu, i tim nanaša im štetu od najmanje fior. 52 koje su dotle uživali; pošto župnici u najtrudnijim mjestim i razstrkanim župam nemogu biti bez konja, te su primorani i potle držati ga a bez ikakve naknade sa strane vlade — i tim faktično primaju manju dotaciju.

Usljed takovih netemeljitih nazora sa strane vlade i nezakonita uporavljivanja zakona u kongrui, u nadbiskupiji Zadarskoj na primjer od 97 župa, 42 dušobrižnika najmanje neće imati nikakve koristi po novom zakonu o kongrui, dapače uporavljivanje istoga postaje im štetnim.

Nazad 50 godina Franjevci Države Sv. Odkupitelja ustupili su nadbiskupu Zadarskomu župe Jesenice, Obrovac, Rodaljice, Ervenik i Nunić, u Bukovici, jer nisu imali dostatno svećenika da bi mogli doskočiti potrebam svih župa, i jer prihodim ovih župa nije mogao pa najvećom štednjom živjeti redovnik. Nadbiskup je Zadarski primio odreku Franjevaca za napomenute župe i u dogovoru sa vladom imenovao je svjetovne (sekularne) župnike kao dušobrižnike u istim župam. Od ono doba vlada je vazda smatrala ove župe kao *liberae collationis Episcopalis,* dapače je

njezinom dozvolom bila utemeljena nova župa u Medvidjam. Vlada je opredielila toliko novoimenovanomu župniku, koliko ostalim dotaciju iz vjerozakonske zaklade, podpomagala je gradjenje crkava i župničkih stanova u naznačenim mjestim; pristala je, da se u istim sa strane Nadbiskupa imenuju stalni župnici sa dotacijom iz vjerozakonske zaklade. A sada vlada niječe povišenje kongrue tim župnicim s razloga da one župe pripadaju Karinskom Samostanu; što je u oprieci sa samim predjašnim odlukam i sa samom predjašnom privolom vlade — pa i sa samim zakonom o kongrui, koji ne mienja nikako obstojeće stanje župa.

A najposlje ne samo da se štetuju dušobrižnici, nego i sami župljani, pri uporavljanju novog zakona, te se u nekojim župničkim postajam prieti i ukinuti ove, ne izvrše li nekoje težke uvjete. To je postupanje vlade naslonjeno na organički dekret 1849, po kom župljani bili su tada prinuždeni doprinieti sa svoje strane veću poreštinu ili bir; a sada se iziskuje isto od puka, da se obveže većoj dači odnosno na fior. 300 ili fior. 500; premda u novom zakonu o kongrui nema ni rieči o tom, i premda organički dekret 1849 po pravu ukinut je iza proglašenja novog zakona o kongrui, i po tom i postupak tadašnji pri odmjerivanju plaće za dušobrižnike. —

Odbor je ovdje iztaknuo samo glavnije mahne pri tumačenju i uporavljivanju novog zakona o kongrui; dočim bi se moglo lahko navesti mnogo drugih ne manjih, koje su se sbile ili se sbivaju još u pojedinim slučajevim i u pojedinim biskupijam, i sbog kojih su se zanimani dušobrižnici već pozvali na starije vlasti, poduprti dakako od prečastnih Naredbeništva, kojih glas i prosudjivanje dosle na žalost nije se sa strane vlade, u koliko se čuje, uvažilo prama njihovu visokomu ugledu pred narodom i pred samom vladom.

Iz svega dosle navedena proiztiče očito, da je namjera vlade uztegnuti i uzmicati na svaku ruku poboljšanje ekonomičkog stanja dušobrižnika; dočim je bila namjera zakonodavnih tiela sbilja poboljšati barem privremeno obće poznato i požalovano njihovo stanje.

Usljed takva netemeljita i donekle nepravedna tumačenja i uporavljivanja novog zakona o kongrui, a da se priskoči u pomoć našem zaslužnom i rodoljubivom svećenstvu, te naporim i nastojanju samih biskupskih Naredbeništva naše pokrajine, Odbor se časti predložiti:

„Neka Visoki Sabor izrazi želju Vladi Njegova Veličanstva, da se pri tumačenju i uporavljivanju zakona 19. travnja 1885. o kongrui bude postupalo na način odgovarajući namjeram zakonodavnih tiela, koja su zakon glasovala, da se naime sbilja poboljša stanje dušobrižnika“.

Predsjednik. Razprava je otvorena.

Bulić. Predlažem, da se predje odmah na drugo čitanje.

Predsjednik. Pita li tko rieč ob ovom formalnom predlogu Izviestitelja častnog zastupnika Bulića, da se predje odmah na drugo čitanje? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj formalni predlog, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno. — Prelazim na drugo čitanje. — Pita li tko rieč u drugom čitanju? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje zaključak. — (*Napram Izviestitelju*) Molim, izvolite čitati zaključak.

Bulić (*čita*): „Neka Visoki Sabor izrazi želju, da Vlada Njegova Veličanstva u tumačenju i uporabljenju zakona 19. aprila 1885 o kongrui, bude postupala na način odgovarajući namjeram zakonodavnih tiela, koja su zakon glasovala, da se naime sbilja poboljša stanje dušobrižnika.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj zaključak, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. (*Većina*). — Primljeno. — Prije nego predjem na drugu točku dnevnoga reda, pozivljem gospodina Izviestitelja, predsjednika Zemaljskog Odbora, Vrankovića, neka čita u ime Odbora Zemaljskog odgovore na tri upita na Zemaljski Odbor stavljena od g. D.ra Bajamonti-a.

Vranković (*čita*):

Dr. Bajamonti i družina upraviše Zemaljskomu Odboru sliedeći upit:

1. Con quale diritto e a quali criterî di storica ed ufficiosa ragione, di equità e di convenienza abbia basata l' asserzione che in Dalmazia — terra italianamente civile — non esista una nazionalità italiana.

2. E trovata soddisfacente risposta a questa domanda concreta si chiede alla Eccelsa Giunta se intenda di annullare di fatto l'evasione data al ricorso di Antonio Fanfogna e compagni coll' accogliere gli eventuali analoghi ricorsi di parte italiana contro l' irrispettosa smania dei Comuni Croati di corrispondere colle parti soltanto in lingua croata, misconoscendo con parzialità indelicata i diritti dei cittadini di italiana nazionalità, appartenenti all' alto censo, al commercio, all' industria e quindi al novero dei maggiori contribuenti comunali.

Kroz sastavak upita navaljuje se na Odbor, jer je ovaj u obrazloženju kojim odbi utok kneza Ante Fanfonje i družine, proti zaključku 16. veljače 1887., kojim Obćinsko Vieće Trogirsko zaključuje, da je jezik hrvatski iliti srbski, uredovni jezik Obćine, naveo kao jedini uzrok, jer da u Dalmaciji ne obstoji kakve narodnosti talijanske.

Uzrok na koji se nagadja, sastavljen je ovako:

„Uvaživ da u pokrajini, ako ima izobraženosti, nema talijanske narodnosti, da nije pa strankam zapriečeno dostavljati Obćinskomu Uredu spise i talijanski napisane".

Kad bi i bio, kao što nije, ovo jedini uzrok odluci, Zemaljski Odbor ga potvrdjuje, jer odgovara faktičnoj istini i pravu, kao što je i Visoki Sabor, iz kojega Odbor proiztiče, to uztvrdio i u zaključcim svojim ovih zadnjih dana.

Zemaljski Odbor dakle nebi nikako bio sklon uništiti svoju odluku 18. lipnja 1887. Br. 2532, proti kojoj inače bi uložena tužba na Carevinsko Sudište, te onamo još visi.

Zadar, 15. Prosinca 1887.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestit lj
Vranković.

Na upit D.ra Ante Bajamonti-a i družine, o samovoljnoj i nezakonitoj nadležnosti vršenoj na vodu vodovoda Splitskoga, Poglavarstvenom odlukom 4. listopada 1887. Broj 380, potvrdjenom od Namjestničtva Dalmatinskoga, i o providjenjim, koja da je Zemaljski Odbor poduzeo ili bi poduzeo proti neovlaštenom pačanju političke Vlasti, čast je ovo odgovoriti.

Dr. Ante Bajamonti potražio je kod sudbene Vlasti, pravdom o smetenu posjedu, napram Obćini, pravo da vodom obskrbi spomen-česmu, pa njegov zahtiev c. kr. Prizivno Sudište priznade temeljitim, te Obćina bi odsudjena da povrati na predjašnje stanje ciev koja je vodu nosila na česmu.

Odboru — u suglasju i sa onim što je prie bio uradio glede spomen-česme — činila se je u pitanju neopravdana nadležnost sudbene Vlasti; te je proti istoj kod c. kr. Carevinskoga Sudišta podigao tužbu o nadležnosti, o čem nije još prispjela nikakva rasuda.

Medjutim podje D.ru Bajamontiu za rukom postići izvršenje sudačke odluke, koja mu je dozvoljavala posjed vode, i koja bi izpunjena dne 6. listopada 1887., te tim podpuno se dokončao postupak sudbene Vlasti.

Pačanje političke Vlasti započe odlukom 8. listopada 1888. Broj 380, na temelju §§. 75. i 76. zakona 9. ožujka 1873., o porabi i izvadjanju vodâ, kojom usljed tražbine Obćine bi pozvan Dr. Bajamonti, da iznese dokaz da je dobio dozvolu vode.

Taj čin političke Vlasti nesmie se smatrati kao samovoljno i nezakonito pačanje na vode vodovoda splitskoga, ni kao povrieda nadležnosti priznate samoj Obćini, bilo jer se to dogodilo uporabom zakona, proti čemu svedje prost put utoka; bilo jer o pravima Obćine Splitske, u odluci političke Vlasti nahode se najšira zadržanja.

U jednom od razmatranja Odluka se izražava uprav ovako:

„*Visto che non consta* se o meno il Dr. Bajamonti abbia legalmente ottenuto una simile concessione, sia direttamente dall' Autorità politica, oppure dal Comune in derivazione dalla concessione politica accordata a quest' ultimo per la conduttura dell' acqua

dalla sorgente del Fiume Jadro nell' acquedotto Comunate".

Upličanje dakle političke Vlasti nije smjeralo na to da vrši kakvo nepravno pačanje na vode Občine Splitske, nego naprotiv da obrani Občinu od onoga, koji je htio skratiti Občini, bez zakonite dozvole, porabu vode, na koju, kako baš politička Vlast priznaje, Občina je bila stekla najnepobitnije pravo.

Obzirom na tu obranu, koja napokon spada u korist občinskoj vlastitosti, Zemaljski Odbor proti odluci političke Vlasti nije poduzeo, niti misli poduzeti nikakva providjenja.

Zadar, 15, prosinca 1887.

Predsjednik
Vojnović.

Izviestitelj
Vranković.

Na upit častnoga D.ra Ante Bajamonti-a i družine o pravdam zametnutim i koje će se zametnuti medju njim i drugim osobam s jedne strane i Občinom Splitskom s druge, Zemaljskomu je Odboru čast odgovoriti:

1. Poznato mu je, da usljed mnogih nerednosti spaženih u Občinskoj upravi, iznešenih u izvješću Povjerenika Nallinia, odredjena upraviteljem Občine po razpustu Vieća godine 1880., nastadoše poglavite pravde, koje upit napomiuje. Početak i donekle razvitak odnošaja Občine sa D.rom Antom Bajamontijem i drugim, iztakli su se u izvješću Zemaljskoga Odbora na Visoki Sabor godine 1881., osobito pravde od for. 85,000 radi vodovoda, o kojem je izvedena pripoviest u izvješću godine 1882. Da odluči kako se ponašati napram riešitbi ovog odnošaja, to je naravito spustio Zemaljski Odbor Občinskomu Vieću. Poznato mu je, da je Vieće odlučilo, da se zametnu ili prosliede pravde, a proti tim zaključcim nitko se nije utekao.

2. Pred zaključcim Vieća zaleglim, Zemaljski Odbor nemože pomisliti da su pravde, na koje se upit pozivlje, škodne koristim poreznika Občine Splitske. Tim više, što poglavite pravde, to su pravde u kojim od Občine traže vrlo znatnih svota, nikad do sada obistinjenih. Pa da nije tako osvjedočen, nezna Odbor pomisliti u kakov naslov, on bi se imao baviti poučavanjem *bitnosti ili pravednosti zahtieva, eda djeluje u smislu propisa Občinskoga Pravilnika.* Občinski Pravilnik na §. 33. priznaje Vieću nadležnost dojedne odluke odnosno baštini občinskoj i občinskim dobrim i odrediti o upotrebi istih. §. 102. ustanovljuje slučajeve kada se ti zaključci imadu podniti Zemaljskomu Odboru na odobrenje, a medjutim nisu upisane pravde ni aktivne ni pasivne Občinâ. Sam §. 101. propisuje, da Sabor, po njegovom Odboru, pazi da se uzdrže netaknuta baština i dobra Občine, njezinih Zavoda i Odlomaka. Nego ta odredba ne nosi u sebi pravo, da Odbor postane sudcem u zahtievim privatnog prava, koji bi mogli se poroditi medju Občinom i trećim, ili obratno; te bi Občine sasvim razložito mogle se prikloniti tumačenju, koje u takovim pitanjim pridržano je jedinomu sudcu; a Odbor štuje vele i samoupravu Občinâ i njihovu vlast, a da se ne pača u pitanja, koja ne padaju u njegovu zadaću.

3. Dobra namjera Odborova da bi sa svoje pomagao riešitbi ovih pravda, iztiče iz njegove odluke 7. studenoga 1883. Br. 3979, kojom je odbio utok stranke a potvrdio zaključak Vieća Splitskoga 29. rujna 1883., kojim su se stranke spuštale za rasudu njihovih razmirica na razmirbu D.ra Tacconi-a i D.ra Kruševića. S kojih uzroka propade taj pokušaj razmirbe, Odboru nije poznato. Kako je onom prilikom, tako će i odsele Odbor biti spravan da podpomogne prijateljskoj pogodbi medju strankami, svjedjer kad joj se pruži prigoda, kad to bude mogao uraditi bez uštrba svoje vlasti i bude mu podano jamstvo da će uspieti sa predlozima.

Zadar, 15. prosinca 1887.

Predsjednik
Vojnović

Izviestitelj.
Vranković.

Dr. Bulat. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Dr. Bulat ima rieč.

Dr. Bulat. Pošto ovi odgovori nisu bili poznati Odboru za pregledanje rada Zemaljskoga, o kojem imade podnesti svoje izvješće, niti se taj Odbor mogao baviti timi predmeti, to ja mislim, da Visoki Sabor izrazi svoje mnenje ob ovim tolike važnosti predmetim, i s toga stavljam formalni predlog, da se otvori razprava ob odgovorim Zemaljskoga Odbora, koji su sada pročitani bili.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom formalnom predlogu?

D.r Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Bajamonti imade rieč.

D.r Bajamonti. Non mi soddisfano le risposte dell'Eccelsa Giunta. Relativamente alla risposta .....

Predsjednik. Molim, gospodine, sada je red govoriti o formalnom predlogu.

Dr. Bajamonti. Sì, ma ho veduto in questa Camera che alla risposta alle interpellanze, senza aprire discussione .....

Ljubić. Pitam rieč.

Predsjednik. Ima rieč g. zastupnik Ljubić.

Ljubić. I ja pristajem uz predlog g. D.ra Bulata. Nu pošto će se razpravljati o radu Zemaljskoga Odbora, to mislim, da bi najbolje i najshodnije bilo, da se otvori razprava ob ovim odgovorim, kako je gosp. D.r Bulat predložio, prigodom onom kada se otvori razprava o radu Zemaljskoga Odbora, i tada će biti prigode o pojedinim činima govoriti.

D.r Bulat. Pitam rieč.

Predsjednik. Ima rieč g. zastupnik D.r Bulat.

D.r Bulat. Meni je do toga, da se razpravlja ob ovim odgovorim, da Visoki Sabor uzmogne izreći svoje mnenje, i zato sam učinio dotični predlog. — Da se ta razprava vodi prije ili poslje meni je svejedno, s toga pristajem na predlog častnog zastupnika Ljubića.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o formalnom predlogu? — Nitko. — Ona Gospoda, koja pristaju na predlog gosp. zastupnika D.ra Bulata, sa izpravkom gosp. zastupnika Ljubića, t. j., da se ob odgovorim Zemaljskoga Odbora na upite g. D.ra Bajamonti-a razpravlja prigodom razprave o radu Zemaljskoga Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Prelazim na drugu točku dnevnoga reda: Izvješće o radu Odbora Zemaljskoga. — Molim gosp. Izviestitelja Bulića, da čita izvješće.

Bulić (*čita*):

Visoki Sabore!

Odbor izabran pri sjednici 26 prošlog mjeseca da pregleda rad Zemaljskog Odbora od 1 studenoga 1886 do svrhe listopada 1887, časti se podastrieti Visokom Saboru izpadak svog pretresanja.

Kroz pomenuto vrieme Zemaljski je Odbor pohvalno razvio svoju djelatnost, toliko što se tiče njegova posredovanja kod nadležnih faktora, eda se potrebam naše zemlje u duhovnom i materijalnom pogledu zadovolji, koliko u raznim strukam njegove osobite nadležnosti.

Najprije je iztaknuti, da se je Odbor svojski zauzeo opetovanim predstavkam kod Vlade Nj. Veličanstva, da se saborski zaključci glede uvedenja hrvatskoga ili srbskoga jezika kao uredovna u sve državne urede izvedu, i da je nekojim od tih želja već zadovoljeno bilo naredbam Visokom Saboru javljenim pri sjednici 16 tekućega, a izdanim od Visokih Ministarstva Nutrnjih posala, Pravosudja, Financija i Poljodjelstva, koje se odnose popunjenju Naredbe 20 travnja 1872 o porabi jezika pri Sudovim i Političkim vlastima u Dalmaciji, o propisim u istome predmetu za činovnike podčinjene drugim dvama pomenutim Ministarstvima, i o uvjetim glede poznavanja jezika od strane istih činovnika, a da uzmognu biti primljeni u javnu službu.

Doznao je paka Zemaljski Odbor iz pouzdana izvora da slične Naredbe ili su jur, ili će do skoro biti izdane i od Ministarstva Trgovine za činovnike i urede njemu podčinjene.

Priobćio je i četvrti Dopis Nj. Preuzviše-

nosti Gosp. Namjestnika, kojim javlja da je Gosp. Ministar Pravosudja naredio da se priredi autentični prevod na hrvatski iliti srbski jezik:

a) Obćeg gradjanskog postupka, valjana za Dalmaciju, sa odnosnim Carskim poveljama, riešenjima, dvorskim Odlukama i. t. d.;

b) Sumarnog postupka;

c) II knjige Napoleonskog zakonika o pomorskome pravu, i političkog edikta 25 travnja 1774 o austrijskom trgovačkom brodarstvu, u koliko mienja neke odredbe navedene knjige Napoleonskog zakonita.

Osobitu je djelatnost razvio Zemaljski Odbor oko poboljšanja obrta i trgovine, a osobito pako glede glavnog proizvoda naše pokrajine, naime vina, pa glede toliko važnog obrta pri našoj obali, naime ribarenja, i još kojekakvih manjih obrta.

I na poljodjelskom polju je Zemaljski Odbor, prama raznim i važnim potrebam pokrajine, razvio svoju djelanost, osobito glede druge grane poljodjelstva, glede šumarstva, nastojeć oko sve to većma rastućeg pošumljenja opustošenih prediela naše pokrajine.

Financijalna uprava Zemaljskog Odbora bila je odobrena po Visokom Saboru prigodom razprave dotičnih računa.

Skoro će da se dovrši gradnja Dubrovačke Bolnice, koja će biti skoro i otvorena.

Ove krasne sgrade bolnicâ nametnule su zemlji novi teret sklapanjem dotičnih zajmova, ali možemo reći, da iste spadaju u najznamenitije radnje, koje su se u javnu korist, u ovom vieku, u pokrajini izvele, i da će vjekovito svjedočiti čovjekoljublje našega naroda i sviest sadašnje pokrajinske uprave, koja je ovu veliku osnovu začela i izvela.

Rado je razabrao Odbor, da je bio dovršen predielni put iz Vodica do Bribirskih Mostina, od znatne važnosti za promet onoga prediela. Rado se je takodjer uzelo na znanje, da dograda državne ceste Makarska - Šestanovac uvrštena je u državni proračun god. 1888.

Nada je pako da će što skorije biti započeta radnja puta Poljičkog, tako važna za promet onog prediela u njegovu odnošaju sa Imotskom krajinom. Istu nadu goji Odbor glede puta Šestanovac - Aržanovo, i glede onoga preko Brača, koji sbog nekojih razloga niesu mogli biti započeti.

Rado je uvidio Odbor da je Zemaljski Odbor udielio raznih podpora za poprave obćinskih puteva.

I na vode Odbor je Zemaljski svrnuo svoju pozornost, osobito pako pri uredjivanju bujica, te tim se je udario čvrst temelj gospodarstvenom razvitku pokrajine i u ovome obziru.

Veoma rado razabrao je Odbor da pučko školstvo, jedan od najglavnijih faktora pučke naobrazbe u našoj pokrajini, i ako čedno, ipak je napredovalo.

Žaliti je da nekoliko škola, sbog oskudice učiteljskih sila, ostalo je zatvoreno. Žaliti je takodjer da pohadjanje nije bilo najbolje, sasvim da je poskočilo u svakdanjem poučavanju od 2%, a palo pri nedjelnom od 8%. Nego se je nadati da uslied zakona konačno glasovana ove godine u ovom obziru, da će se unaprieda i u ovom pogledu na bolje krenuti. Žaliti je, doduše, da se još vuče ono malo talijanskih škola po pokrajini, i da tako nismo još sasvim gospodari u svojoj kući. Ali se je nadati boljemu i u ovom obziru, uslied postojanog nastojanja Zemaljskog Odbora, da pučko školstvo bude takodjer izraz jedne narodnosti u ovoj zemlji.

Na čast je Zem. Odboru što po njegovoj pažnji Dobrotvorni su Zavodi dobro vodjeni, i da sa gledišta upravnog i družtvenog, plode najboljim plodom.

Hvale vriedan je rad Odbora Zemaljskoga za sve to bolje uredjenje Občina, i nadziranje njihova poslovanja, te se preporučuje strogost pri slučajnim neredim, koji bi se mogli unaprieda pojaviti, kao što pri zanemarenju dostavljanja konačnih računa.

Pošto dakle rad Zemaljskog Odbora svjedoči o revnosti i točnosti pokrajinske uprave, Odbor ima čast predložiti Visokom Saboru sliedeći zaključak:

„Sabor Dalmatinski, izražujuć svoje povjerenje Zemaljskom Odboru, odobrava mu rad od 1. studenoga 1886 do svrhe listopada 1887".

Nadalje podpisani Odbor predlaže Visokom Saboru neka izvoli udieliti Zemaljskome Odboru sliedeće naloge:

I.

Da se zauzme, da se ostvare sasviem pravedni zahtjevi naroda glede uvedenja jezika

hrvatskoga iliti srbskoga u cc. kk. urede usli- šanjem točke *b)* zaključka 20 prosinca 1886.

II.

Da se pospješi kod Vlade riešenje lanjskog i predlanjskog saborskog zaključka glede ukinuća talijanskog odsjeka pri pučkoj školi Trogirskoj.

III.

Da nastavi svoje zauzimanje, da se što prije Dalmacija gvozdenim putem spoji s Monarhijom.

IV.

Da se opet zauzme da Lloydov parobrod, koji se svraća u Veluluku, pristane i na Korčulu; i da onaj koji tiče Hvar i Vis bude ticati i Starigrad i obratno.

V.

Da se opetovano pospješi kod Vlade još lanjskog zasjedanja preporučeno gradjenje mosta na Cetini kod Omiša i na Rieci dubrovačkoj; i izvedenje prokopa kod Nina.

Osim toga podpisani Odbor udieljuje Zem. Odboru sliedeće preporuke:

I.

Da kroz god. 1888 dokonča osnovu predielnog puta Šestanovac-Lovreč-Aržanovo; da zasnuje osnovu komada puta od Imotske do Cvitića Mosta, na Bosansko-Ercegovačkoj granici; do doradi osnovu puta preko Brača, a pripomogne gradnji puta Gornjeg Primorja do Neretve.

II.

Da se pobrine, da se što prije učini osnova za uredjenje, odnosno presušenje polja Imotskoga, a svakako promieni dosadanji zaludni način radja.

III.

Da primi na se put rimski, sada obćinski, od Ugljana do Imotske, ili bar pripomože Obćini za uzdržanje istoga.

IV.

Da se opetovano zauzme, nek se preko Neretve kod Metkovića sagradi gvozdeni most.

V.

Da Ministarstvo, u pogledu poreza na brodove, poprimi iste odluke koje je poprimilo Ugarsko Minirtarstvo za Ugarsko - Hrvatsko Primorje.

U Zadru 17 Prosinca 1887.

Predsjednik Odbora
Kapović.

Izviestitelj
Bulić.

Predsjednik. Razprava je obća otvorena ob izvješću rada Odbora Zemaljskoga. — Pitali tko rieč?

Bjelanović. Pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik Bjelanović imade rieč.

Bjelanović. Sve je liepo na ovom najljepšem svietu. To je suština izvještaja. Tako lani, preklani i uviek. Rieči su drugačije, a duh je isti.

Ali slika nije u izvještaju podpuna.

Prve poteze povukao je Predsjednik saborski kad je na otvoru Sabora kazao: „Živo zanimanje zemaljske vlade za sve ono što zasjeca u korist i napredak ove pokrajine i njeno podpuno sporazumljenje sa Odborom Zemaljskim o svim bitnim pitanjima, olakšava zadaću vašeg stalnog Odbora i mnogo doprinosi postignuću željenog uspieha“. Naročiti Odbor sad udara glavne crte, kazujuć odma u izvještaju, kako je Odbor, „pohvalno razvio svoju djelatnost što se tiče njegova posredovanja kod nadležnih faktora“ i. t. d. Kad još čujemo pohvale vladi i slozi sa vladom od

Predsjednika na zaključku zasjedanje, slika biti će podpuna.

Nego, gospodo moja, pred nekim prizorima slobodno je smijati se. Pravo na šalu nije juče osveštao zastupnik Čingrija, nego davno prije njega Voltaire u svom „Candide“, koji sliči ovom izvještaju.

Evo prve točke: vino. Izvještaj hvali Zemaljski Odbor, što se „osobito zauzeo za glavni proizvod naše pokrajine, naime vino“. Tu mu hvalu daje baš ove godine, gospodo moja, kad je prodaja vina zakvrkla. Zaista može se reći da je vino, ne izvor blagostanja, jer blagostanja nema, nego izvor jedini, iz koga narod namiruje najveće potrebe. Ali prodaja vinu već je pala i težko će se podići sbog slabih komunikacija. Tu bi pomogla željeznica, koja bi išla u takozvano zaledje, po prirodnim zakonima, gdje bi se mogli obilato prodavati naši proizvodi: vino, ulje, voće, a otuda opet drugo blago dogoniti. S toga je Sabor primio na se veliku odgovornost pred suvremenicima i potomcima, što je odbio predlog Bakotićev za željeznice.

Govori se nadalje o školama.

Izvieštaj kaže, kako je „pučko školstvo, i ako čedno, ipak napredovalo“; izvieštaj nada se boljem napredku“ usljed zakona konačno glasovana ove godine, koji će nagoniti na pohadjanje škola“. Ja se, gospodo, tome ne nadam, jer se prosvjeta silom ne nameće, a u obće ja nevidim napredka od škola. Žao mi je, što nisam mogao u školskoj razpravi učestvovati, nego sam s početka samo nekoliko mana iztakao. Ja držim, da uspjeh škola nije povoljan što se tiče pismenijeh ljudi, a uz to mislim, da školi nebi imao biti jedini zadatak čitanje i pisanje, nego i ostale moralne i materijalne potrebe. Na ovo sustav se ne obzire, te je pogriešan i treba ga izmieniti.

S toga sam predložiti htio, da se naročiti Odbor izabere od strukovnjaka i ljudi koji naše potrebe poznaju, i po tome bi izradili osnovu za preustrojstvo škola. Ali nije štete nikakve, jer ovaj predlog ne bi bio primljen; doći će vrieme kad će većina ovu nuždu priznati i takav predlog iznieti. — Što se tiče škola, ja bih imao još jedan primjer navesti. Ja sam, gospodo moja, u ovom Saboru podigao jednu interpelaciju, naime, pitao sam zašto naša visoka školska Vlast nije otvorila natječaj za mjesto upravitelja mužke preparandije kod Zadra, zašto tim natječajem nije zadovoljeno jednom zakonitom propisu, i u isto vrieme nije zadovoljeno onim ljudima koji bi imali pravo na to mjesto natjecati se. Predstavnik Vlade nije našao za dobro, da meni na tu interpelaciju odgovori, i zato meni neostaje drugo, nego i ovaj čin kojim je povriedjen zakon, kojim je povriedjeno pravo naših učitelja i profesura, i kojim je povriedjeno pravo naše zemlje, pripisati onoj liepoj slogi, kojom se je pohvalio naš svietli gosp. Predsjednik, i koju će on opet pohvaliti pri zaključku zasjedanja, mislim onu liepu slogu, koja postoji izmedju Zemaljskoga Odbora i naše Vlade.

Gospodo moja! Ovdje još i o drugom veleважnom pitanju ima govora. Ima govora o obćinam. — Ja držim, gospodo moja, da obćine nisu u onakvomu redu, kako se čini našem naročitom Odboru, što je on sam kojji je toliko optimističan donekle posumnjao, kada preporuča gradjenje nekih puteva, što je po mojemu mnenju najbolji dokaz, da obćine naše nisu u najboljem redu.

Ja bih vam, gospodo moja, mogao još o jednoj točki nekoliko rieči kazati, koje bi vas uvjerile, da optimizam našeg naročitog Odbora nije sa svime opravdan. — Mislim samo nekoliko rieči progovoriti o žandarmeriji. Čuo sam po svim našim novinami tužiti se, da ove godine vlada najveća nesigurnost u našoj zemlji, osobito u gornjim planinskim krajevima. Kod tolike nesiegurnosti ipak naša zemlja troši mnogo tisuća na uzdržavanje ovih žandara. Nije to jedina nesreća kako mi se prikazuje, da se uz toliko žandarmerijskih kasarna u pokrajini mogu krasti janjci, ovce i volovi, nego što ti žandari mjesto da paze na javnu siegurnost, imadu neki drugi posao, t. j., oni nadziru obćine, oni šalju izvještaje o našim obćinami, i postali su danas pravi nadzornici naših obćina; kroz što su naše obćine ponižene. Za ove moje rieči mogu se pozvati na g. načelnika Kulišića, na načelnika viteza Trigari-a, koji je slučajno odsutan, i mogu se pozvati na sve ostale načelnike, koji ovdje u ovom Visokom Saboru sjede.

Gospodo moja! Kada sam započeo, ja bih još imao nastaviti.

Ako se nevaram, ove je godine Zemaljski Odbor razpisao natječaj za štampanje spisa.

Najbolju ponudu i najbolji papir ponudila je štamparija Woditzka. Ipak Zemaljski Odbor

odbio je ovu ponudu, na istu sveo jednu drugu štampariju, i snjom sklopio ugovor. Postupak nije pravilan. Tako isto odbijena je ponuda jednog zadarskog trgovca, koji je obećavao dati platno za bolnice nižom cienom od svih trgovaca. Koliko mi je poznato i u Šibeniku nije pravilno otvoren natječaj za davanje mesa bolnici. Ja vidim, da se u ovim poslovima nepostupa strogo, da se ne postupa niti u granicami zakona.

U to ime, gospodo moja, ja bi preporučio Zemaljskomu Odboru, da u ovim poslovima strogo postupa, i dobro oči otvara.

Gospodo moja! Dozvolite mi još nekoliko rieči. — U izvještaju našeg naročitog Odbora uvukao se je i vrlo važni predmet o jeziku. Ja se nisam nadao, da će se takovo pitanje o jeziku svesti u uzke granice rada našeg Zemaljskog Odbora; nego neka stoji. Ja ću i o tom pitanju nekoliko rieči progovoriti.

Kako vam je poznato, gospodo moja, pitanje jezika potaklo se je ovdje godine 1883. One godine mi smo s vama zajedno, gospodo na desnici, podpisali zahtjev, da se u urede naše uvede srpski jezik kao obvezan jezik. Podpisali smo taj zahtjev u ono doba, kada smo mi mogli opaziti vrlo liepu našu slogu, da nije istina ono, što nam se je toliko puta se strane prigovorilo, naime da mi Srbi nismo prijatelji našega jezika, i najposlje, da mi Srbi s politikom pazarimo; i one godine, vi se siećate gospodo moja vrlo dobro, bila je većina saborska u nekoj borbi s Vladom; one godine lupala je namjestnička sablja po većini; i one godine, ako se nevaram, predlog o jeziku bio je uzrokom, što je ono saborsko zasjedanje prije vriemena zaključeno bilo. One godine dakle, gospodo moja, mi smo s vama složni bili, baš u onaj čas kad ste se vi časovito nalazili u opoziciji. Druge godine podnešen je predlog takodjer o jeziku, način je bio podnešen, koji je imao razjasniti i u pojedinostima taj zahtiev razglobiti, i one godine mi smo s vama zajedno gospodo na desnici glasovali. Mi smo samo uzgredno rekli, da što se tiče uredovnog jezika prihvaćamo misao, da se taj jezik počimlje postepeno uvadjati u naše urede. Dakle mi smo to načelo ovdje iztakli, držeći, da će Vlada naša ozbiljni naš zahtjev primiti, da će dakle naš zahtjev biti uslišan odma, i s druge strane uzimajuć u obzir osobite i naročite ove naše okolnosti, koje vladaju sada u Dalmaciji. Kada bi se bio uslišao glas našega Sabora u onaj čas, kada smo se mi mogli nadati, ili je trebalo ministarstvu činovnike odpustiti ili u penziju poslati, ili je trebalo držati se onoga propisa, koji smo u tom pravcu bili predložili. Nego taj naš zahtjev, taj umjereni zahtjev ovaj s naše strane kao i vaše, gospodo moja, nije bio uslišan do dan danas. Mi smo tako rekuć na istom položaju. Poslje toliko i toliko godina danas, dok vlada tobožnje slavensko ministarstvo, ili ministarstvo bar naklono Slavenima, mi smo jedva dočekali, da je Vlada proširila kao za milost one poznate naredbe o jeziku na sve vlasti, i kao za milost izdala nalog, da nam se prevedu nekolike knjige na naš srpski jezik. To je sve, što smo mi u toliko godina izradili u tom pokretu. — Nego, gospodo moja, ako smo mi krivi, što smo godine 1884 zahtjevali da se postepeno uvadja naš jezik kao jezik uredovni za sve vlasti, ja mislim, da su još više krivi predstavnici ove zemlje u Beču, koji nisu znali izraditi ni ono umjereno što smo mi godine 1884. zahtjevali. — Kakov je današnji naš položaj o jeziku, najbolje ilustrira ovaj naš izvještaj, koji je nama iznio naročiti Odbor o liepoj slozi koja vlada izmedju većine i izmedju Vlade. Sloga je u svim pitanjima, samo u pitanju jezika nije, i tomu tko je kriv? Ta siegurno krivi smo mi Srbi!

Kaže se nadalje u izvještaju našeg naročitog Odbora, kako je žaliti, što se još povlači po koja talijanska škola u pokrajini, kako sbog tih škola mi još nismo sa svime gospodari u svojoj kući. Dakle, kada nebi bilo Trogirske škole ili još koje talijanske škole u Dalmaciji, mi bi bili svoji gospodari — Ja kažem, gospodo moja, da je i to za šalu; jer kada bi zaista talijanski osjek u školi Trogirskoj bio uzrokom, što mi nismo gospodari u svojoj kući, vjerujte mi, gospodo, da bi se medju Srbima našao jedan novi Singjelić, koji bi otišao u tu školu, i kada bi tu školu našao punu bačava praha, zapalio bi ju, pak da bi znao da će se i sam u lagum dići.

Gospodo moja! Pojedine škole talijanske u Dalmaciji nisu uzrokom s kojeg mi nismo gospodari u ovoj zemlji, nego ja mislim, da smo mi najmanji gospodari u ovoj zemlji s toga, što vlada ona liepa sloga, koju je

nam toliko pohvalio naš Zemaljski Odbor, sloga izmedju većine ove zemlje i naše visoke Vlade. Time sam gospodo moja završio što sam imao kazati o liepoj slici izvještaja, a ja ću vam okvir darovati. Darovati ću okvir mislim, ako u ime jednih i drugih koji sjede na ovu stranu visoke Kuće izrečem zahvalnost našemu Predsjedniku, koji je ove godine bio naš zaštitnik, jer je on zaista štitio naše prsi zabranjujući joj kadgod je mogao govoriti i pisane interpelacije čitati. To je završetak mojega govora.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi?

Dr. Bajamonti. Domando la parola.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Dr. Bajamonti imade rieč.

Dr. Bajamonti. Io pure voleva prendere la parola per manifestare le mie idee relativamente all' amministrazione dell' Eccelsa Giunta nell' ultimo periodo cui si riferisce la relazione che ci venne comunicata, ma dinanzi al vigoroso discorso dell' onorevole Bjelanović, dinanzi al biasimo che egli ha inflitto all' amministrazione della Giunta provinciale, credo inopportuno di scendere a speciali dettagli. Fo plauso alle sue parole e particolarmente per ciò che riguarda la ferrovia, il cui progetto respinto così poco patrioticamente da quest' Eccelsa Camera nella seduta di ieri, non cura certo gli interessi della Dalmazia, non assicura il suo avvenire.

Il vino, che è realmente il massimo nostro prodotto, comincia a degradare nel valore. Quest' anno ne abbiamo avuto una prova; i prezzi sono di molto minori e la vendita stentata. Ciò su cui io particolarmente avrei voluto fare le mie osservazioni e su cui pure dirò alcune parole, si è l' odio accanito che si manifesta ad ogni linea, ad ogni incontro contro la lingua italiana e l' istituzione di qualche scuola. Ringrazio l' onorevole Bjelanović che rilevò la questione con nobili parole ed ha pure accenuato come tre o quattro scuole italiane non formerebbero la rovina della provincia e come la sussistenza di queste non possa esser la causa pella quale il partito croato, che non aspira al primato ma ad aver l' intera Dalmazia, non è padrone di questa terra. Quale sia la vera causa di ciò, lo disse francamente e lealmente l' onorevole Bjelanović. Non mi soffermerò a sciorinarvi una lunga tiritera relativamente all' importanza ed ai diritti della lingua italiana, ma è un fatto che due sono le schiatte che vivono in questa provincia ed avrebbero diritto ed obbligo di vivere in buon accordo. È un fatto che coloro che sono di nazionalità italiana concorrono nei balzelli pubblici con somme vistose in quasi tutte le località e particolarmente alla costa, specie poi a Zara, Spalato, Traù ed in altre città importanti. Il sottrarre tutti i denari che vengono versati da queste città e negare loro fin l' ultima scuola italiana, è giustizia, è dovere il dire, non è patriotico, non è opportuno, è qualche cosa che compromette la buona pace, l' armonia e, ciò che è più, calpesta la legge e calpesta i diritti degli italiani. Io su questo argomento, così importante per me, non tornerò, dacchè e nella discussione scolastica e nella discussione del preventivo, abbiamo avuto occasione di parlarne a lungo, ma posso assicurarvi che il partito cui ho l' onore di appartenere, insisterà presso l' i. r. Governo perchè faccia il suo dovere, e lo faccia lealmente, decorosamente ed onestamente, e non si abbiano a deplorare mistificazioni come quelle di Traù e quali, per quanto prevedo, si verificherano nell' inchiesta pell' istituzione d' una scuola italiana a Spalato, la quale fu diretta non solo dal rappresentante politico, ma da altra mente, da altra mano, per cui i 105 ragazzi pei quali fu chiesta, discenderanno ad una trentina o giù di lì. — Io aggiungo poche parole di censura all' amministrazione della Giunta. Io credo, e ciò è stato rilevato nella discussione del preventivo del 1888, io credo due cose — che si spenda molto e che si spenda male. È un fatto che le spese sono portate ad un eccesso che non possiamo sopportare, e che a coprirle abbiamo dovuto non solo aumentare le imposte dirette, ma abbiamo dovuto por mano puranco al dazio consume, portato al 100%, e fu levato ai comuni, dei quali era una risorsa naturale, e che devono perciò elevare le imposte. Io credo a questo proposito particolarmente che nella spesa degli ospitali ci potrebbe essere qualche risparmio. 180.000

fior. per quattro ospitali è troppo, ed io non credo di andar lungi dal vero quando suppongo che la causa principale di tale elevamento di spesa si è il cattivo modo di acquistare ciò che occorre agli ospitali, ciò che in termine tecnico si chiama le forniture. Si è toccato quest' argomento delicato più volte anche in quest' aula e si rispose con tranquilla coscienza che l' addottato era il metodo migliore e si sarebbe collo stesso proseguito. Io credo che il perseverare in questa via non sia altamente nè corretto, nè giusto. Non corretto, perchè ricade sopra la Giunta una responsabilità, la quale sarebbe assai meglio non ci fosse; non giusto, perchè il togliere la concorrenza, questo estremo mezzo, questo primo elemento del buon mercato, togliersi a questo campo ove ad ogni uomo onesto, intraprendente, amante del lavoro è aperta la possibilità di concorrere, non è effettivamenti giusto. Quando si hanno campioni già scelti, quando si fissano bene i proprî contratti, quando si sia severi nell' assumere gli oggetti, allora credo, e nessuno potrebbe negarlo, la concorrenza sia il miglior mercato. — Tanto più credo che l' Eccelsa Giunta dovrebbere battere la via della concorrenza, inquantochè in questi ultimi anni si ripetono voci che non tornano decorose alla Giunta. (*S desne: Koji?*) Quella del Persicali p. e. (*S desne: I dosta!*) Ed altre ancora. Anche l' anno scorso ne abbiamo ricordate. Altre poche parole dirò relativamente all' amministrazione dei comuni. Nei comuni è evidente, è chiaro che non impera sempre la legge, ma assai più volte le convenienze speciali, i desiderî personali, e quasi sempre lo spirito di parte. I nostri comuni della Dalmazia da qualche tempo si sono dati ad un dispendio favoloso. Non farò nomi, ma questa è una pecca generale. Dovunque sorgono uomini vostri è certo che si raddopiano le imposte, si creano ed aumentano i passivi e si spende con leggerezza. D' altronde è osservazione generale, che se le minoranze rivolgono con fiducia all' Eccelsa Giunta le loro doglianze, i loro richiami alla legge, la voce dei loro dolori non è intesa. O per una ragione o per l' altra i ricorsi prodotti dalla minoranza o da singoli individui che vi appartengono, sono quasi sempre respinti. Se vi paresse ardita la frase ci potreste dare in proposito una statistica dell' ultimo quinquennio e noi vedremmo cose realmente disdicenti. — Finalmente dirò poche parole in un campo più elevato, in un campo morale. È certo che la provincia oggi si trova ad uno stato di cose impossibile. La tensione dei partiti è così grave che porta diritto alla questione personale. È difficile trovar luogo in cui la questione personale non si sopraponga alla questione politica ed anco alla locale. C' e una discordia piena, assoluta; sono sorti i bianchi ed i neri e la guerra civile, non non lo tacciamo, o signori, questa grande piaga della società l' abbiamo all' ordine del giorno. — Ora, e gli uni e gli altri nei convegni sociali, nelle occasioni che loro si presentano, deplorano questo stato di cose e pensano ai modi con cui si potrebbe trovare per lo meno il siffatto *modus vivendi*, che desse un po di pace, se non piena contentezza fra i due partiti, che si contendono il primato, il primato dico non per ciò che riguarda la minoranza, che non vi aspira, ma per ciò che vuole il partito croato. Chi avrebbe potuto interporsi con efficacia per ridonare alla provincia un po di pace, un po di concordia, per trovare un modo di vivere, pensando pure come e quanto si voglia, sarebbe stata la Giunta. Mille occasioni, non mi farò a dettagli, avrebbe essa avuto a trovar modo a spuntare queste acredini, che nuociono tanto allo sviluppo materiale e morale della Dalmazia. Alla voce della Giunta, sono sicuro, avrebbe risposto con fiducia, con premura, con affetto, qualunque uomo, in cui il nome di patria fa sorgere un palpito più accellerato al cuore, ogni uomo che ami la propria terra e senta onestamente. La via sarebbe stata alla Giunta assai facile. Fu da essa mai battuta? Mai. In ogni incontro, in ogni circostanza essa respinse ogni desiderio di conciliazione non solo, ma lo feco con tali forme, con tanto cinismo e con tanto sarcasmo, che non onora chi sarebbe stato chiamato ad usare il linguaggio dell' affetto e del rispetto ai diritti di tutti. Non vo innanzi, nè mi concreto in proposte, nè in un voto di biasimo all' Eccelsa Giunta, dappoichè, o signori, l' esito delle mie proposte le conoscete in precedenza. Io non approvo l' amministrazione della Giunta, e, votando, ci voterò contro.

Soddisfatto a questo dovere, trovo necessario di dire poche parole relativamente alla risposta alle mie tre interpellanze, testè data dall' Eccelsa Giunta. Non osserverò ciò che ho detto pur altre volte, come venga cioè manomesso il regolamento interno; non accennerò come di fronte ad una risposta ad interpellanza, primo ad avere la parola dovrebbe essere l' interpellante, come quello che può accontentarsi della risposta, od ha diritto di fare delle osservazioni. Tuttavia aperta la discussione, e pur trovando molto poco corretto l' aver trasportato questa discussione in quella sull' operato della Giunta, colla quale non ha gran fatto che a fare, e ritenendo che sarebbe stato assai meglio di trattare l' argomento a parte, dirò poche parole. — Sulla prima risposta relativamente alla mia richiesta sull' evasione data al ricorso dell' onorevole conte Fanfogna, il quale si doleva di non vedere accolti dal comune di Trau i suoi esibiti in lingua italiana, mi pare, se ho ben compreso, che la Giunta dicesse, che il consiglio Comunale di Traù avea votato che la lingua d' ufficio sia la lingua croata, e che quindi il ricorso doveva essere respinto. Sia pure, è un diritto, sarà, ma credo che quando pure nel Consiglio Comunale stesse il diritto di decretare la lingua d' ufficio, non starebbe quello di escludere gli esibiti che potessero venir presentati in lingua italiana, dacchè essa è l' altra lingua del paese. Che il croato sia la lingua ufficiale, sta bene, sia pure la lingua interna e nella stessa si dia anche la risposta, ma chiudere le porte a degli atti perchè scritti nella lingua dei nostri padri, dei nostri nonni non è giusto, non è conveniente. *(S desne: Nije to tako!)*

Dr. Klaić (*utičući*). Gli esibiti possono esser presentati in lingua italiana, soltanto il Comune non ha dovere di rispondere in italiano.

Dr. Bajamonti. Rettifico in questo senso le cose che potrebbero contraddirvi. Circa alla risposta data alla mia interpellanza relativa alla fontana monumentale dirò pure sole poche parole, per non riaccendere in questi ultimi momenti della nostra attività dietale, discussioni disgustose. La risposta non mi soddisfa. Tre fatti non possono esser distrutti. Il primo fatto si è che l' acqua relativamente alla quale l' inclita Pretura di Spalato dichiarò essere in mio possesso, non apparteneva allo Stato, nè era di compeenza dell' autorità politica, ma apparteneva a quella massa d' aqua che era stata mediante regolare investitura concessa al Comune di Spalato. Quindi nello stesso modo — e ciò lo potrebbe dire un popolano qualunque, un idiota perfino — nello stesso modo per cui quando un cittadino di Spalato chiede la concessione dell' acqua per condurla nel suo domicilio, l' autorità politica mai si ingerisce, è l' autorità comunale che decide, è chiaro che nel caso concreto era esclusa ogni competenza politica. Ma, si dice, mancava una concessione formale, sia dell' autorità politica che dell' autorità comunale. Quanto all' autorità politica ho detto, essa non doveva ingerirsene — e se mancava poi una concessione comunale, il comune avrebbe avuto diritto di ventilare la questione in altra sede, dinanzi ai Giudizî, mai però in sede possessoria, poichè era un fatto già deciso che l' acqua era in mio possesso.

Il secondo fatto cui voleva accennare è questo, che risulta ben chiaro ed evidente, che il comune di Spalato, esauriti tutti i rimedî di legge permessi e, dirò, quasi non permessi, si è votato all' ultima ora, all' ultima tavola, seppure marcita, che gli si fosse offerta, si rivolse al potere e disse: „non ho dato una concessione, sorregetemi, aiutatemi". Se questo sia legale, se sia corretto, io non lo so, ma credo, che voi tutti, senza pur conoscere le discipline legali — parlo di coloro che non le conoscono — potreste vedere a primo aspetto che ciò non poteva, nè doveva essere, non doveva permettersi che l' autorità politica ponesse mano in questa questione.

Il terzo fatto si è che con sette sentenze di Giudizî imferiori e superiori e fra queste niente meno che quella della Suprema corte di Giustizia in Vienna e del Supremo Tribunale dell' Impero, la questione è ancor sempre insoluta e pende in tre sedi: al Ministero, al Tribunale dell' Impero e presso la Corte Giudiziaria — e sono convinto che, ottenute queste tre sentenze, si troverà ancor modo di eludere la legge. Se ciò sia bello e se

non possa giustificare il termine vivace che mi sfuggì ieri nella foga del dire, ditelo voi!

Sono in debito di una risposta all' onorevole Dr. Klaić relativamente a questa questione, per ciò che la questo riguardo disse ieri nella discussione che destò il nome della fontana. Nessuno degli obblatori, ed io meno di tutti, pretende di trattenerla in proprietà. Tutti senza eccezioni, ed io per primo, desideriamo che essa compia il suo destino, cioè che passi in mano del comune. Non ci voleva che una politica di dispetti per far sorgere una massa di questioni, ed io sarò felice quando si possano risolvere in via di stretta equità. Dirò all' onorevole Dr. Klaić che in qualunque caso non saremo mai disposti di fare ciò che, se ho ben compreso, egli ci consigliava, di disfare cioè la fontana e di portarcela via. Noi batteremo altra via. Esauriremo tutte le vie legali nel campo in cui ci troviamo per garantire il possesso che ci fu decretato dal solo giudice competente. Che se tutto andasse fallito, se le tre sentenze ci fossero sfavorevoli, o se malgrado queste non si potesse trovar modo a far rispettare la legge, ecco cosa faremo: ci rivolgeremo al comune, e domanderemo, pagando, l' acqua che si dà ad ogni altro privato — e se il comune, continuando nella politica dei dispetti, non ce la volesse dare, ce la prenderemo noi. Le conseguenze saranno quelle che saranno — la responsabilità di queste conseguenze a chi le avrà provocate. Dopo ciò ho da aggiungere ancora, che relativamente alle cause promosse dal comune, meglio di me, risponderanno in un non lontano avvenire i tribunali. — Con ciò ho finito — avrei a fare soltanto una proposta. Visto che siamo alle 8 ore; che la nobile città di Zara, che da qualche giorno ci ospita con tanta gentilezza, ha una festa popolare pubblica; — visto che potrebbe parere cosa inconveniente che, mentre Zara festeggia una solennità qualunque, noi manteniamo in piedi una seduta, e che ciò potrebbe esser anche interpretato quale un dispetto; — visto che gli argomenti che ci restano a pertrattare, tolto questo della revisione dell' operato dell' Eccelsa Giunta, non hanno sovverchia importanza, io pregherei l' illustrissimo signor Presidente a voler interpellare l' Eccelsa Dieta, se non credesse opportuno e di stretta convenienza di aggiornare la seduta a domani mattina.

Predsjednik. Nemogu nikako zadovoljiti molbi častnog zastupnika D.ra Bajamonti-a, da upitam Visoki Sabor glede zatvorenja sjednice, u toliko, u koliko je to moje pravo nepreporno. U smislu zemaljskoga reda nemogu nikako dozvoliti, da Visoki Sabor za to pitam, da on odluči o tom, jer §. 32. zemaljskoga reda kaže: Predsjednik naredjuje, započinje (*otvara*) i završuje (*zatvara*) sjednice. To je moje jedino nepreporno pravo, koje nemogu nikako Saboru da ostavim. — Pošto nema nego sat i pô što sam otvorio sjednicu, pošto želi svaki čim prije Božića kod kuće biti, i pošto će se večeras opraviti svi predmeti, nemogu nikako pristati na zahtiev častnog zastupnika D.ra Bajamonti-a, tim više što mislim, da su svi zastupnici pozvani u Zadar i došli ovamo, da se bave zastupničkim poslovima i vršenjem zastupničke dužnosti, a ne sa zabavami.

Dr. Bajamonti. Se ci sono i doveri politici. . . .

Dr. Čingrija. Pitam rieč za lično pitanje.

(Dr. Bajamonti polazi).

Predsjednik. Ima rieč gospodin zastupnik Dr. Čingrija za lični čin.

Dr. Čingrija. Ja neznam jesam li dobro shvatio častnog zastupnika Bjelanovića, kada je malo prije nešto o šaljivosti govorio. Ako sam dobro shvatio njegove rieči, on je rekao, da sam ja u jučerašnjoj sjednici rekao šaljivih stvari. Ja mislim, da nisam govorio jučer nego baš ozbiljno, jer da sam rekao jučer šaljivih stvari, ja bih dragovoljno ostavio, da Visoki Sabor sudi izmedju mene i njega u tom smislu, naime, jesam li šaljiva ili ozbiljna štogod govorio. Ja ipak niječem častnom zastupniku Bjelanoviću, da sam ja jučer govorio budi što god šaljiva. — To sam imao reći i ništa drugo.

Dr. Klaić. Pitam rieč.

Predsjednik. Rieč ima gosp. zastupnik Dr. Klaić.

Dr. Klaić. Imadem faktično izpraviti neke stvari rečene po g. zastupniku Dru. Bjelanoviću. Što se tiče nabave mesa za bolnicu u Šibeniku, to on nije dobro obavješćen, u koliko je Odbor Zemaljski vidio iz oglasâ obielodanjenih po ravnateljstvu bolnice, koje je jeftimbu za nabavu mesa za tu bolnicu razpisalo, da je ta jeftimba, kako on kaže natječaj, držana bila, i kad prispije na Zemaljski Odbor, odlučiti će on o tome, kao što odlučuje o svemu i u obće što se tiče forniture. Kod nabave forniture Zemaljski Odbor postupa putem jeftimbe, i vazda drži jeftimbu koja može donieti korist. Kada se kod nekih predmeta nije postupalo putem jeftimba, to je učinjeno zato, zašto je Odbor Zemaljski držao, da nebi bilo koristno, nego škodno; kao što u onim predmetima, o kojih je u govoru svojem spomenuo častni Dr. Bajamonti, naime o poslu uplićanja ovdje nekoga trgovca. Ja sam mu onomadne glede toga odgovorio, i nemogu se, naravska stvar, pozvati nego na ono što sam rekao onomadne, naime, da je ona strunja koja je bila od tog trgovca ponudjena bila cienija, istina; ali je bila nevaljana, i uzela se je druga bolja i skuplja, naravska stvar. Što se tiče postave, to je bilo ostavljeno starešinici milosrdnih sestara u Zadru, da razsudi glede toga kako joj drago, i ona je izabrala onu, koja joj se najboljom svidila. Tako se postupa vazda, kada se radi o nabavi postave, posteljine i rubenine i takovih drugih stvari; jer se one najbolje razume u taj posao, i ovaj se posao ostavlja njima. Odbor je Zemaljski imao do sada u njima povjerenje, i imati će ga dotle, dok se činima nedokaže, da toga povjerenja nisu vriedne. Što se tiče nabave tiskanica, što je napomenuo častni zastupnik Bjelanović, reći mi je, da glede toga zemaljska zaklada nije imala nikakve škode. Ako ponuda za nabavu tiskanica nije od neke tvrdke primljena, nego od druge, smatralo se je to pitanjem povjerenja, kada se stvari uzimlju prije od jedne osobe negoli od druge, a kada je pitanje povjerenja, nesliedi odatle škoda po zemaljsku zakladu. I kod ovakvih jeftimbâ i ponudâ vazda je pitanje povjerenja igralo neku ulogu, te se može dogoditi i dogodilo se je u tom poslu tiskanicâ, da je ponuda bila jeftinija, ali nije bila primljena, zašto onaj koji je učinio ponudu, nije bio povjerljiv, te se je moglo predmnievati, da ako se ta ponuda primi, da neće biti na korist nego na škodu zemaljske zaklade.

Neima ovdje častnog zastupnika Dra. Bajamonti-a, i zaludu je odgovarati mu na neke stvari; ali gledeć na obćinstvo moram ipak reći, da je njegova tvrdnja, da su u poslovim, u kojima su se na Zemaljski Odbor obraćali, nepravedno odbijeni bili, neistinita. Zemaljski se je Odbor kao upravna vlast u tima poslovima držao koliko moguće zakona, i po zakonu ih je razsudjivao bezpristrano, negledeć ni na manjinu ni na većinu, te se nije obazirao na ono, što nije bilo na zakonu osnovano. Dokaz najbolji tomu jesu razlozi njegovi, kada su se više puta utočnici, koji su bili odbijani, obratili na vrhovno upravno Sudište u Beču proti Odborovim odlukam, koji su razlozi navedeni u raznim riešenjim priznati i potvrdjeni bili od tog vrhovnog upravnog Sudišta. Tako i glede obćinskog izbora u Trogiru, gdje je, naravska stvar, političku neku upravo ulogu igrao Zemaljski Odbor, pripoznalo je ipak vrhovno upravno Sudište odluku Zemaljskoga Odbora i odbilo dotični utok. Drugi je jedan faktor, koji više vriedi nego odluka vrhovnog upravnog Sudišta, a to je povjerenje, koje Zemaljski Odbor uživa u zemlji, ne samo kod naših prijatelja, nego i vaših i kod istih protivnika. Dokaz je tomu najbolji, pošto njegova riešenja i njegove odluke, premda on nema nikakve eksekutivne vlasti, i premda je njegova vlast prama obćinam sa svime moralna, nisu nikada kod obćinâ i dotičnikâ na odpor naišle, nego su vazda bile dragovoljno izvršene. To je, Gospodo moja, najbolji dokaz, da su njegove odluke osnovane na zakonu i na pravici. Drugo nemam što kazati.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi?

Dr. Bulat. Ja pitam rieč.

Predsjednik. G. zastupnik Dr. Bulat imade rieč.

Dr. Bulat. Ja sam pitao rieč osobito za to, da se bavim o odgovorim Zemaljskoga Odbora na interpelacije častnog zastupnika trgovačko-obrtničke komore Zadarske, Dra.

Bajamonti-a, glede kojih sam pitao da bude otvorena razprava. Pošto je on nešto počeo govoriti o drugim stvarim, i ja ću ga sliediti. On je počeo svoj govor upravo sa jednom insinuacijom, naime, da smo mi odbacili osnovu željeznice do Zemuna, koja bi doniela veliku sreću našoj pokrajini. Mi taj predlog nebi bili odbacili, nego bi ga bili iz svega srdca prihvatili, kada bi obstojala osnova teknička, i kada bi bilo razpoloživih miljuna za izvedenje te osnove. Nebi mi onda proti osnovi glasovali, nego bi ju drage volje primili, kako je to jučer rečeno bilo. Ali častni zastupnik trgovačko-obrtničke komore Zadarske igra se s ovakvimi stvarima i Bog zna koliko će pisati u novinami ob ovom predmetu. On je još rekao, da u pokrajini zemaljska uprava preveć i zlo troši. To je stara historija, o kojoj mu je već lani odgovoreno bilo. Što se tiče tvrdnjâ, da u občinam vlada strančarstvo i razsipnost; da su njegovi prijatelji iz občinâ progonjeni; da Zemaljski Odbor neuvažava njihove utoke, i što li ja znam, pitam ja, je li on kakov dokaz za to naveo? Ne samo da nije nikakov dokaz naveo, nego je rekao, da kad bi Zemaljski Odbor podnio statističkih podataka o riešenjim utokâ, vidilo bi se, da strančarski postupa. On bi htio dakle, da mu mi pružimo dokaz da krivnju svali na većinu i na Zemaljski Odbor. To je način razlaganja, koji se nemože smatrati ozbiljnim. Tuži se on nadalje, da se krivo tumači naš poslovnik saborski, i da se nedopušta govoriti po redu. Ali on je baš prvi govorio o predmetu svojih interpelacija. Nego što se je dogodilo? Govorio je o svem i svačem, baš do osme ure, kada se je imala započeti zabava, što ju priredjuje „Pro Patria“, te kada je cienio, da može, pita odgodu sjednice, i zapitao je tu odgodu radi te zabave, i pošto mu to nije dozvoljeno sa strane častnog Predsjednika, udaljio se je odavle, misleći da mu neće nitko odgovoriti, jer on nebi mogao replicirati u ime njegove stranke. Dužnost mi je ipak odgovoriti i reći ono, što sam namjeravao reći, i ako on nebi izašao iz sabornice; jer ja negovorim za njega, negoli za visoki Sabor. — Dakle, Visoki Sabore, ja držim, da je odgovor Zemaljskoga Odbora, što se tiče jezika u Trogiru, odgovor naslonjen na ono načelo, koje sačinjava za nas članak vjere, te nemožemo nego odobriti taj odgovor. — Što se tiče odgovora Zemaljskog Odbora na interpelaciju glede takozvane monumentalne čezme u Splitu, moram već usljed svog osobitog položaja na moj račun što god reći. U toj interpelaciji, upravljenoj na Zemaljski Odbor, rečeno je: „il comune fu esautorato nel suo diritto“, pa je nadodano: „il podestà cooperò a questo esautoramento a sfogo di personali rancori“. To nije istina, jer ne samo da občina nije bila „esautorata“ nego je nasuprot načelnik Splitske občine ovom prigodom bio poduprt od političke oblasti u interesu občine u upravi njemu povjerene. — Odgovor Zemaljskoga Odbora dokazuje, da je podpuno opravdano postupanje občinskoga zastupstva, kojemu se častim biti načelnikom.

Povjest cieloga pitanja o toj monumentalnoj čezmi duga je; ali ću je ja u malo rieči nacrtati. Kada je zastupnik Dr. Bajamonti bio načelnik, počeo je graditi tu čezmu na občinskom zemljištu. Kad je bila razpuštena občina, on je obustavio radnju, a godine 1883. izjavio je, da će je dovršiti i predati ju občini. — Poslje je došao na manje a onda občinsko vieće zaključilo da se pozove na predaju pod zapelom da inače će občina po sebi uzeti posjed. Onda je on zametnuo pravdu, koja je bila izgubljena od občine. Za tim je zametnuo drugu pravdu za smetanje posjeda radi cievi, koja vodi vodu do čezme. Občina podignu pitanje o nadležnosti, zagovarajuć nadležnost Zemaljskog Odbora, sa gledišta da razsudba stvari spada autonomnoj vlasti, a ona političke vlasti u koliko se radi o uporabi vode. Pošto je pravda bila izgubljena u koliko se je posjeda ticalo, bila je zametnuta razpra administrativna, te ministarstvo izjavi da kad stvar bude povraćena u prvašnje stanje i Dr. Bajamonti bude navoditi vodu, predmet će podpasti pod nadležnost političke vlasti. Usljed toga občinsko upraviteljstvo pitalo je od političke oblasti da g. Dru. Bajamontu zabrani uživanje vode, a politička oblast pitala je od njega da njoj dade dokaz da je imao dozvolu vode. Pošto on te dozvole nije imao, ona mu je zabranila uživanje vode iz občinskoga vodovoda. Po tom je jasno, da je občina pitala da se njezina prava štite ili, od Odbora ili od političke vlasti, te nije nimalo ostala „esauto-

rala“. Pitajuć da nebude dopušteno privatniku rabiti vodu bez dozvole, občina je štitila svoja prava i interese pučanstva, tim više, da bi sa cievim postavljenim od Dra. Bajamonta čezma progutala četvrti dio vode što donosi vodovod u grad. Občina je uvjek rekla, nek joj se preda čezma, a da će ona sve urediti. Ja sam u ovom poslu kao u svim drugim radio u interesu občine; jer poznajem svoja prava i svoje dužnosti, te se do skrajnosti držim u granicam svečanog obećanja, koje sam položio na dan svoga ustoličenja. Kada sam pako tako radio, kao što i dan danas radim samo na temelju poštenja, nebojim se prietnjâ nikakvih s nijedne strane. Kada pak g. zastupnik Dr. Bajamonti kaže, da će vodu po sebi uzeti, ako ne bi občina dobre volje to učinila, ja mu odgovaram: neka kuša, pak ćemo vidjeti!

Sada prelazim na drugo. — Sinoć je častni Dr. Bajamonti rekao: „All' opposizione è tolto perfino il conforto di gridare“. Da bi tko drugi to rekao, moglo bi se razumieti, ali on tako darovit, kada se tuži, da mu nije dopušteno da viče, čini mi se, da je preveć. Čini mi se, da je s ovom izjavom izpoviedio, da je njegov objektiv ništa drugo nego vikati, navaljivati, psovati i klevetati, što je baš u obilatoj mjeri učinio ovih zadnjih dana, a osobito jučer u onom upitu što ga je htio upraviti na Vladu, i u kojem je bio prekinut sa strane veleštovanog Predsjednika. Ja se glede ovog upita neću upustiti u kakvu polemiku, nego moram ovom prigodom očitovati jasno, da ja prezirom odbijam navale protiva mojoj osobi, koje su bile upisane u onom upitu. — Kada je godine 1880. razpušteno bilo občinsko zastupstvo Splitsko, i kada se je sliedeće godine ovaj Visoki Sabor bavio o upravi D.ra Bajamontia, osudio je svečano i odlučno upravu bivšeg načelnika Splitskog. Sadašnje navale D.ra Bajamonta protiva meni i protiva Splitskoj občini nisu ništa drugo, nego li mržnja i posljedice izgubljenoga položaja. Njegov jučerašnji upit bio je osudjen od Sabora i od našeg veleštovanoga Predsjednika, koji je time pripoznao, što mu je digao rieč, da je težko povriedio dostojanstvo ovog Visokog Sabora. Uslied osude, koju je jučer Sabor izrekao, onaj upit neobstoji, netreba mi se na isti osvrćati, niti mi treba iztraživati, tko ga je drugi još podpisao. Ali što mogu uztvrditi, to je, da ako bi tko s ove strane visoke Kuće htio upraviti ovakov upit, kada li ga sastavio i prikazao našim prijateljem, ja sam tvrdo uvjeren, da nebi našao tri četiri podpisa, kako sam uvjeren, da su i oni koji su s njime podpisali ovaj upit, isto tako uvriedili dostojanstvo ovoga Sabora kao i on!

Sada glede pravdâ, o kojih se bavi odgovor Zemaljskoga Odbora na interpeaciju njegove.

Zemaljski Odbor u svojem odgovoru iztaknuo je dva glavna momenta, jedan: da obstojeće pravde nisu drugo, nego li posljedica nereda u upravi razpuštenog občinskog zastupstva pod bivšim načelnikovanjem Bajamontijevim; a drugi: da Odbor Zemaljski štuje samoupravu občinâ.

Neću vam ob ovim pravdam govoriti mnogo — Što se tiče pravde sa „Real-Credit-Bankom“, i glede svote, što pita Dr. Bajamonti od občine Splitske, dosta je rečeno u izvješću Zemaljskoga Odbora godine 1881. — Nego da nebi tko mislio, da su ove pravde kakova špekulacija od strane občinskog Upraviteljstva, opaziti ću, da od onih šest pravda što je naveo gospodin Dr. Bajamonti, najvažnije bile su zametnute prije nego smo mi došli na kormilo; pravde najglavnije sa Real-Kredit-Bankom, sa D.rom Bajamontom i sa Kladskom žetjezarom, počele su pod upravom bivšeg vladinog povjerenika Nallini-a, i poslje su narasle za vrieme načelnikovanja D.ra Bajamonta. Prva zavisi od zajma, koji je učinio sa razpuštenim občinskim zastupstvom Splitskim, bez dozvole Zemaljskoga Odbora, i o kojem je govor u Izvješću Zemaljskoga Odbora od godine 1881. — Druga je pravda za svotu, što on pita od občine Splitske od 60.000 for., naslonivši se na jedno očitovanje, što je njemu dao bio bivši povjerenik Nallini, i o kojem je govoreno u Izvješću rada Zemaljskoga Odbora od god. 1883. — Sve ove i druge pravde što su u odnošaju sa njegovom dožnošću da preda račune o kanalizaciji, koje položiti ima usljed zaključka občinskog, koje je njemu povjerilo izvedenje tih radnja, doznačivši 50.000 for. — Ti računi još nisu predani, nego je ostavio na teret občine sve one dugove o kojima govori u svojoj interpelaciji. One pravde pa koje su počele za vrieme današnjeg občin-

skog zastupstva bile su prouzrokovane ili od uprave Bajamonta ili od one bivšeg komisara Nillini-a. Na primjer pravda sa D.rom Antonelli-om htio bi Dr. Bajamonti naprtiti na račun obćinski. A glede onih protiva „Associazione dalmatica", on bi htio biti plaćen za ono, što on zahtjeva, a ne platiti što je on dužan. — O pravdam, što on misli zametnuti protiva obćini, netreba govoriti, jer se osnivaju na zahtjevu, koji nema temelja, i koji je takodjer u odnošaju s ovim samovoljnim zakupom, što je on stvorio za radnju rimskog vodovoda za paušalnu svotu od 300,000 for. usljed zaključka bivšeg obćinskog Upraviteljstva o kojem je govor u izvješću Zemaljskoga Odbora godine 1881. — Ja ću dakle zaključiti, iztaknuvši, da sve ove pravde zavise od odnošajâ, i na neki način nečistih odnošajâ, što su prouzrokovani od istog D.ra Bajamontia, dokle je bio načelnikom Splitskim. — Poslje, kada je izgubio vlast, on misli, da može pitati od obćine novce; ali tako su neteineljiti njegovi zahtjevi, da bi ga ja, da je ovdje prisutan, pozvao, neka dodje k razpravi ob ovom predmetu u obćinsko vieće; ali do potrebe biti će o tom sudjeno i na drugom mjestu.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi?

Ljubić. Pitam ja.

Predsjednik. G. zastupnik Ljubić imade rieč.

Ljubić. Ja se baš nebi digao da ulazim u razpravu; ali sam se digao za to, da izpravim jedan fakt, što ga je krivo iznio D.r Bajamonti u svojemu govoru, i žao mi je da ga ovdje nije. Iznio je krivih fakta glede obćina, koje su meni mile, a on kaže i osvadja obćine, da su razsipne, da njim troškovi rastu svake godine. Žao mi je što dotiskana nije tablica, od Odbora spravljena, o obćinskim troškovim od godine 1882-1885; žao mi je, što ju nemam pri ruci, a nepamtim niti možem pamtiti iznoske od osamdeset četriu obćina. Svakako n. p. pamtim, da ako je Zadar trošio srednjom na godinu, napram predjašnjemu trogodištu, desetak hiljada fiorina više, uza Zadar Šibenik je tri četiri hiljade manje i. t. d. Zaisto bi znao Bajamonti opravdati Zadar radi višeg troška; a zar bi krivio Šibenik radi manjeg troška? — Sve je u neredu kod obćinâ po Bajamontu. Da gdigdje nije bilo kakva nereda, netaji ni Odbor u svom izvješću, nu u obće smie se reći, da bi mogle biti uzorom obćinam drugih pokrajina. Navesti ću mu svjedočanstvo čovjeka, kojemu će D.r Bajamonti zaista vjerovati, kojeg poznaje, a možda mu je i znanac i prijatelj. Lani se u Bečkom saboru D.r Kopp ljuto žalio na bezredje obćinâ u Donjoj Austriji, u onoj pokrajini toli naprednijoj — barem po statistici. Dr. Kopp tuži svoje njemačke obćine, da nemadu nikakva imovnika, a naše ga hrvatske dojedna u redu ima; tuži ih da neprave računâ, a naše dojedna pravi, narodu proglasuje, Odboru podnosi. D.r Kopp, član Bečkoga Odbora, žali se da obćine neslušaju Odbor, kao da ga i nije; hoćeli da Odbor postigne posluha — čujte njemačkoga slobodoumja! — obraća se poglavarim, neka načelnike globami pokore. U nas naprotiv, ako politička vlast štogod nemože da postigne od obćina, u poslim povjerenog djelokruga, utiče se Odboru, a obćine svedjer su poslušale Odbor, i u tim ne Odborovim poslim. I to svjedoči, osim povjerenja u Odbor, kako se naše obćine pokoravaju zakonu. — Sada ću nadovezati dva mala naloga, onim koje predlagaju pregledaoci. Svud se razapinju mreže obćilâ; parobrodi se uvlače i u najmanji škrip; nu do danas su zaboravili jedan, a to je Sućurje na Hvaru. Sućuranom knjige iz Zadra dopiru nakon sedam ili osam dana; ni manje ni više nego koliko ulagaju iz Amerike u Europu; ako ćeš za poslom u Sućurje moraš se povjeriti maloj brodici, a misliš se prije bili učinio oporuku, kao što su radili naši stari kad bi krenuli preko Kvarnera. A ipak svaki dan parobrodi prolićaju Sućuranom pred očima. Da se svrate, nebi pol sata izdangubili. Nijoli grjehota božja zapustiti i Sućurane, ostaviti ih i unaprjed osamljene i odsječene od svieta? S toga ću ja preporučiti Odboru, da dostigne da se barem jedan poštarski parobrod na nedjelju svrne za čas u Sućurje. — Sada ću dvie o šumarskom pitanju. Nebojte se, neću na dugo; govorilo se na dugo i na široko o šumam, a ja ću pitanje stegnuti u krug jedne male, mlade obćine. I meni su šume drage, i ja ih smatram potrebite; ali nije šuma jedina potreba narodu; uz drva za ogrijanje hoće

mu se i kruha da se nahrani, hoće i vina da se okriepi. Našim otocim hoće se šume po vrhovim, da razhlade i ovlaže zrak, da obrane obronke od bujica; ali njim nesmješ uzkratiti zemlje da ju obradjuju, da trudom iz zemlje iztuču komad hljeba; nesmješ otočane šumom dognati do mora, jer inače ih goniš u more. Ima mlada občina Selačka; njezini upravitelji svom dušom krenuli da joj promaknu blagostanje. Ali kako? Dan danas občinari selački neimadu pedlja zemlje gdji da udare mašklinom. A na očima njim silne puste muše občinske. Čezne narod da bi izkrčio gdi koji komadić, nu neda kruti šumarski zakon, koji nevidi nego jednim okom. Po katastru sama Selca imadu preko 1500 jutarâ tako rečene šumske zemlje. Kažem tako rečene šumske zemlje, jer mnoge knjige lažu, ali najviše laže naš katastar. Nu pustimo katastar, a govorimo po razboru. Nebi li bilo, razborito da se komadić šume odkine, i pusti da se lozom nasadi, koja kiti, hrani i brani! Osim što bi se tim narodu pružila prilika da svoje blagostanje razmakne, občini bi nabavili vrelo dohodka i tim občinarom oblakšali namete. S toga ću ja preporučiti Zemaljskome Odboru, neka kod Vlade dostigne dozvolu da izkrči do samih 100 jutara zemljišta šumskoga; a uzdam se da ni Vlada neće biti tvrda kao goli kamen, nego kamen šumom omekšan.

Borčić. Pitam rieč.

Predsjednik. Rieč ima g. zastupnik Borčić.

Borčić. I ja kanim govoriti o jednom predmetu, koji se već nalazi u izvješću Odbora za pregledanje poslovanja Zemaljskog Odbora.

Ministarskom naredbom od 12. Junija 1886. bi kod sviju srednjih zavoda Cisleitavske povišena školarina. Proti toj mjeri, koja, barem što se tiče naše zemlje, neda se opravdati, podigli se od strane domaće štampe glasovi, koji su ju smatrali neumjestnom i škodljivom.

Isti Zemaljski Odbor, kako to iztiče iz izvješća o njegovom poslovanju hvalevriednim izgledom bio se obratio na nadležnu oblast s preporukom da se za Dalmaciju pridrži stari sustav. Na žalost njegova predstavka nije bila uvažena. Dočim s moje strane podpuno odobravam postupanje Zemaljskog Odbora držano u tom pogledu s cienim shodno da se riešto i nadalje učini, i to iz sliedećih razloga: Soškudice zanatlijskih i obrtničkih škola, obitelji rodničke, težačke i obrtno-trgovačke ruke šalju svoju djecu na nauk kod Gimnazija ili realkâ, da tu izuče barem prva četiri razreda, eda sa dobivenim znanjem uzmognu potla okoristiti, budi u svojem zanatu, budu u ma kojem svojem potonjem zvanju. Navesti mi je još, da većina učenikâ što napričuju naše srednje škole pripada siromašnoj ruci pučanstva, koja svakako nije u stanju podnositi velikih žrtava za uzgoj svoje djece. Po rečenoj ministarskoj naredbi školarina je za našu pokrajinu udarena na 30 fiorinâ na godinu, a to je, moja gospodo, čitava glavnica za jednog zanatliju.

Da prikupi tu svotu, on mora da se znoji i hrve nekoliko mjeseci dana, i da cielu obitelj davi. Istina je, da mogu biti oprošteni od školarine zaslužni siromašni djaci, i da roditelji nebi imali taj teret podnositi nego za prvo poljeće upisivanja njihovih sinova. Ali, kad se uzmu u obzir domaće okolnosti naših obitelji, te nesavršen odgoj što učenici kod kuće dobivaju; kad se pomisli da je otac za radnjom a majka za poslom, da su dakle djeca puštena samim sebi, bez ikakva nadgledanja; dodaj tomu vruću krv naše mladeži, strogost dok neke granice opravdana, što pokazuju neke naše srednje škole pri ocienjivanju učenika u ćudorednosti, marljivosti i napredku, onda se mora pristati, da učenici siromašnih kuća, večim dielom, ne mogu prvih godina svojega nauka dobiti oproštenje školarine.

Moji častni drugovi gospoda Bulić i Zore, znali bi vam, gospodo, mnogo šta pripoviedati o ganutitljivim pozorim što se svakoga poljeća sgadjaju u školam pri izplaćivanju školarine. Puca ti srce kad vidiš otca ili majku priklinjati ravnatelja da jim ne tjera sina iz škole s neizvršene izplate školarine, a on mora da se ogluši njihovoj molbi, da se okameni na njihov plač jer mu je vršiti puste propise zakoza. Proti svojoj volji mora da se pokaže tiranom. Neki će možda primjetiti: pa što treba siromahu višeg uzgoja? Na žalost u našoj pokrajini, pa čak i kod prosvjetljene gospode, biva mnenje, da mali puk nema šiljati svoju djecu u srednje škole, da su za nju predostatne pučke. Ali je to, moja gospodo, strašna

zabluda, jer zemlji treba prosvjete da se moralno i ekonomično podigne. Najvriednije glave naše Dalmacije jesu li možda za svoje mladosti bili pitani medom i maslom, jesu li bili zaodjenuti u svili u kadifi? A ne uči nas isto historija drugih naroda? Ja ću se kaniti da vam navedem dotične primjere, jer bi to bila uvrieda vašoj razboritosti, vašoj učenosti. Osim pravnikâ, liečnikâ, svećenikâ, učiteljâ, zemlji treba valjanih radnika, umnih gospodara, okretnih trgovaca, a svim ovim nije dostatan pučki uzgoj kako je danas udešen.

Što za Boga da radimo sa svojom djecom sada kad nam je malne ponestalo mornarice, kad je ribarstvo izdalo a zemlje za obradjivanje nemamo zadosti, nego da joj pružimo sredstvo obilne naobražbe.

Odredba povišenja školarine, toliko ako ju promatramo s financijalnog koliko sa socialnog gledišta, skroz je pogriešena. Naše su ekonomične okolnosti sa svim različite od onih većeg diela ostalih pokrajina. Kod nas nema na izobilj bogataša, dapače može se uztvrditi da bogata ruka čisto fali, narod bo je u svojoj većini čisto siromašan, pak s toga i tereti, — a školarina je od najvećih — moraju se odmjeriti prama ekonomičnoj snazi obitelji. S druge strane ne smije se ograničiti ulaz u srednje škole na sinove kakovih bogataša ili viših činovnika, jer bi se tada nečuvenom nepravednošću zavela povlastica u korist jedne jedine već privilegirane ruke pućanstva, te nejednakost sreće, što obstoji medju raznim staližim podigla na načelo, jer bi se time na jedan mah uništila najdragocienija glavnica kojom je Svemogući u obilatoj mjeri obdario hrvatski i srbski narod, zdrav razum, pomutilo mu pošteno srdce, kojim se svedjer iztica i presušili izvori njegova blagostanja; jer bi to bilo proti duhu vremena, pravo natražnjačtvo.

Neka se dakle neuzkrati i neotegoćuje viši uzgoj onom dielu našega naroda, koji ima prigodu da ga dobije, jer tko bi ga htjeo zaustaviti na putu prosvjete, zaniekao mu sredstva višeg izobraženja, oteo bi mu glavne uslove njegova obstanka.
Fakat da se prevelikim posjetom srednjih zavoda stvori učeni proleterijat kod nas nema smisla. Naše srednje škole u obće su slabo posjećene; svake godine dovršuje cieli tečaj od prilike šestdeset djaka, od kojih sami 30 daju se na više nauke. Taj broj, kako vidite, tako je malen, da nemožemo ni podpuno doskočiti našim potrebam, to smo često primorani poslužiti se djelom inostranih ljudi. Od one pako tridesetorice što ostaje u zemlji, neki idu u administrativne urede, a neki u trgovinu. Odkud dakle kod nas taj blaženi učeni proletarijat?

Gospodo! pitanje, što sam imao čast iztaknuti od velikog je dojma za daljni razvitak našega naroda. Sveta nam je dužnost dakle, da podignemo narod iz nizkog stepena naobrazbe u kojem se ne sa svoje krivnje nahodi, i da u tu svrhu svaku upotrebimo, da ga što prije na stazu prosvjete svedemo. Dovršujem moleći vas, gospodo, da glasujete za sliedeći zaključak:

Sabor daje nalog Zemaljskom Odboru, da obzirom na ekonomične okolnosti kraljevine Dalmacije zaprosi Visoku Vladu, nek bi stavile izvan krieposti novu naredbu o školarini i uzpostavila staru.

Predsjednik. Pita li još tko rieč o obćoj rapravi?

Kulišić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Kulišić imade rieč.

Kulišić. Častni zastupnik Bjelanović rekao je, da su žandari nadzornici naših občina. Za to njegovo mnenje pozvao se je na svjedočanstvo občinskih načelnika, koji u ovom Visokom Saboru sjede, a u prvom redu spomenuo je mene. Kada je tako, ja se smatram da nešto o tom rečem. U prvom redu reći ću, da navodi častnog zastupnika Bjelanovića podpuno odgovaraju istini. — Prije svega reći ću malo rieči, u kojem je stanju javna siegurnost.

U predjelim bar koji su meni bolje poznati, to ću upravo reći, u predjelim planinskim, stanje javne siegurnosti sve do zadnje vriemena mnogo je dalo željeti, što se očekuje od javne siegurnosti. Davalo je željeti u pogledu toga, što su se mnoge kradje počimale još više ponavljati, i vidilo se svaki čas, da se u istim predielim ponavljaju. Ja moram priznati, da se je u ovo zadnje vrieme

javna siegurnost u tim predielim poboljšala, a to pripisujem u zaslugu brzom odpremanju stvari kod naših sudova, i strogosti, koja je upotrebljena bila od strane porotničkih sudova. Priznati mi je i to, da su u to zadnje vrieme djelatnije radili c. kr. žandari, služeći se drugim tielom. koje je veliko zasluge steklo u našim predielim pokrajine, a to je četa, koja se nazivlje kolonaško tielo. — Stanje javne siegurnosti poboljšano je, to priznajem, ali od nekog vremena opažam manju djelatnost i marljivost c. kr. žandarâ. Oni su zapustili dužni nadzor na javnu siegurnost, koji je potrebit, da se to stanje na bolje zavede, i to je ono, što sam htio reći na ono, što je častni zastupnik Bjelanović rekao, da su oni nadzornici naših občina, mjesto da su nadzornici javne siegurnosti. Ja ću navesti čine, koji će opravdati te rieči. Načelnik sam občinski i čuo sam jednu tužbu od drugih sudrugovâ, da su mnienja, izjave i izvješća občinâ, koja su se pitala od njih sa strane političke vlasti, bila vazda podvržena kontroli c. kr. žandara. Takov se je slučaj i meni dogodio, kada je kotarska politička oblast upitala občinu, da li je istina, da je prestao delati jedan posve neznatni obrt, jedna stupa od 100 godina nazad. Ja sam se dao dobro obavjestiti prije nego što sam odgovorio na to pitanje, i doznao sam izvjestno, da je stupa ta prestala raditi, te sam prema tomu i izvjestio. Preko toga vidio sam, da dva žandara idu izpitivati u selo, je li občina istinu rekla, a to je najveće poniženje za čast i ugled naše občine. — U drugom slučaju vidio sam, kada su se pred nekoliko godina pojavile boginje u mojoj občini, i občina se je obratila bila za pomoć od dotične Zaklade, te dobila zatim pitanje od strane političke oblasti, koji je broj tih nevoljnika, što je ona iztražila i sa svime pouzdano izviestila i taj broj navela, vidio sam dva žandara ići po selu, da o takvom delikatnom pitanju iztražuju, je li istina ono, što je občina izviestila. Naveo sam ta dva dogodjaja, koja su dosta za posvjedočiti, da način postoji kod političkih oblasti i c. kr. žandara, po kojem su c. kr. žandari kao neki nadzornici naših občina.

U tom pogledu nebi znao više govoriti za opravdati jedan moj sliedeći predlog i moliti Visoki Sabor, da bi ga izvolio primiti, a to je: Sabor kraljevine Dalmacije daje nalog Zemaljskom Odboru, neka izrazi želju Vladi, da se c. kr. oružničtvo, jedino u granicam zakonite službe uzdrži i bolje o javnoj siegurnosti nastoji.

Predsjednik. Pita li još tko rieč o obćoj razpravi?

Bjelanović. Molim za rieč.

Predsjednik. Gospodin zastupnik Bjelanović imade rieč.

Bjelanović. Ja imam nekoliko rieči kazati. Imam govoriti o nekom pitanju, koje je sa svim lične naravi.

Poštovani zastupnik Dr. Bulat odgovarajuć odsutnom zastupniku D-ru Bajamonti-u, rekao je i o interpelaciji jučerašnjoj gospodina zastupnika Bajamonti-a, da se medju većinom nebi našla tri četiri zastupnika, koja bi onu interpelaciju podpisala, i da ona interpelacija vriedja dostojanstvo Sabora. Ja imam čast izjaviti, da sam ja onu interpelaciju podpisao; a što se tiče detalâ, sitnica kao i stvari koje mogu imati izključivo mjestnog ili ličnog značaja u toj interpelaciji, to mislim uzimlje na se prvi podpisatelj. Što se tiče jezgre, šuštine one interpelacije, ja vam izjavljam, Gospodo moja, da podpuno pristajem na interpelaciju i primam na se odgovornost.

Gospodo moja! Nekada je bilo u ovom Saboru, kada je sadašnja većina bila manjina! Nekada su se dizale najoštrije tužbe na zastupnike većine, da oni upliviše na administraciju, da oni udjeljuju službena mjesta, da oni jednom riečju dominiraju Dalmacijom, i da drmaju sve u svoje političke ciljeve. Kada se je tako o nekadašnjoj administraciji govorilo, nitko se nije našao u ovom Saboru ni u Dalmaciji, da je rekao, da time narodna manjina vriedja dostojanstvo Sabora! Reći ćete, kuda ta ide? Ja ću odgovoriti odmah. — Što se tiče uprave u Dalmaciji, po mojem najboljem uvjerenju, izmienila su se lica, izmienile su se stranke, a uplivisanje i uprava ostala je onakva, kakva je i prva bila. Danas jedni ljudi, prije drugi, a uprava je ostala ona ista, akoprem neupravlja autonomaška stranka, nego stranka narodna, koja je sada u većini. Ja ću vam, Gospodo, još

štogod navesti. Ja moram opet doći na istu stvar, i moram tražiti, da mi se razjasni, zašto se mogu službena mjesta popunjivati bez natječaja. Na to se ne odgovara, ali javno mnienje odgovara. Ostalo je prazno mjesto upravitelja na mužkoj preparandiji; natječaj nije razpisan. Zašto je dano ono mjesto sadanjem Upravitelju? Sav sviet kaže: za njegove zasluge na političkom polju, u korist većine, zašto, jer se je taj Upravitelj proslavio pri izborima.

U ovom Saboru podigle su se toliko puta tužbe proti jednom c. kr. političkom činovniku, proti bivšem c. kr. Poglavaru u Splitu Conradu. Mi smo ondje vidjeli, da na ljude poštene i nezavisne kao što je gospodin Dr. Bakotić, koji je ovdje nama kazao, taj deran u svojem uredu nasrće, i da poštene i nezavisne ljude napada. Mi smo čuli ovdje očito koriti, da taj činovnik uporavlja naredbu 20. aprila 1854. na ljude poštene i ugledne, koja je izdana za lopove i skitnice. Mi smo druga djela i nedjela o tom gospodinu čuli pripoviedati, pak ipak tko je prvi na obranu takovoga činovnika skočio prije vladina komesara? Zastupnik Dr. Bula. Čudna čuda! (*Dr. Bulat. Ja braniem istinu uvjek*). Još bi nješto čuli ovdje. Neke godine se je ovdje zametnulo pitanje o zastupnicima u Beču, te je jedan zastupnik upitan rekao, kakvim uspiehom oni rade za zemlju ovdje. A gdje je taj uspieh? Jeli nam udieljen najprvi zahtiev o jeziku? Ništa od toga uspieha mi nemamo, kako je bila u prošla vriemena Dalmacija, u istom je položaju i danas. A kuda ide taj upliv zastupnikâ, i kuda se obraća njihova svjetlost? Javno mnienje odgovara još nešto. — Kazao sam, kako je hvaljena na toliko načina sloga izmedju Vlade i naših zastupnika od većine, kuda ide ta sloga, i kakav probitak ima zemlja od te sloge. Gospodo moja! Iz svega se vidi, da se sve dela za uplivisanje pri upravi dalmatinskoj. Gospodo moja, to je malo čudnovato! — Što je u stvari, u bitnosti govorila ona interpelacija zastupnika Dra. Bajamonti-a? Govorila je, da dalmatinski zastupnici u pojedinim slučajevim uplivišu na imenovanja, premještaje, i upravu našu. Jeli to kakva uvrieda? — Ovdje je većina skočila i zabranila čitati interpelaciju, kojom da je uvriedjena čast Sabora, a kad izadjemo iz Sabora čujemo sa strane najprve prijatelje tih zastupnika većine razgovarati se i hvaliti, kako su oni moćni u Beču, kako su moćni kod dalmatinskog Namjestničtva, i kako se bez njih ništa neradi! Gospodo moja, ja dakle kažem, da je većina zlo uradila, što je vratila jučer onu interpelaciju. Ako jučerašnja interpelacija nesadržaje istinu, vi ste mogli ostaviti neka o njoj sudi javno mnenje. Napadaji neosnovani nikada nepogadjaju. To sam imao odgovoriti, jer sam bez ikakve potrebe danas izazvan bio od poštovanoga zastupnika D.ra Bulata. — Sada o predmetu prvašnjemu. Imam takodjer što se tiče ličnoga pitanja gospodinu zastupniku Čingriji odgovoriti, koji mi je rekao, da sam na njega ciljao, da sam mislio njemu reći, da je govorio šaljive rieči. Imam izjaviti, da ja to nisam mislio kazati. Ja sam rekao i mislio govoriti o nekom govoru jučerašnje, kada je gospodin zastupnik Čingrija ovdje nama rekao, da se u nekim prilikam čovjek mora smijati. Ja nisam rekao, da su rieči gospodina zastopnika Čingrije za smijanje.

Imam sada odgovoriti njekoliko rieči i na izjavu poštovanog D.ra Klaića, koji je rekao, da u poslu tiskanica nema štete, nego da je Odbor Zemaljski ostao na istom trošku, a da je on imao pravo podieliti taj posao po svomu uvjerenju, t. j. dati onima, koje on drži, da su dostojni njegove povjerljivosti. Ja s moje strane, Gospodo, taj postupak neodobravam. Ja kašem, da u svim slučajevim imade držati jeftimba, i da se sve jeftimbe imadu svršavati onako, kao što se sve jeftimbe svršavaju, t. j. da se imade primiti najbolja ponuda. Da izbor Zemaljskoga Odbora, što se tiče tiskanica, nije najsretniji bio, čini mi se da smo imali dokaza i za vrieme ovoga zasiedanja; jer smo mi tolika izvješća Zemaljskoga Odbora primili litografirana na veliku našu štetu. Što se tiče nabave stvarî, i ako je priznao častni zastupnik Klaić, da neće biti štete, to ja ipak držim, da je način postupka kod te nabave štetan i nije u sebi pravilan. Kada se je natječaj razpisao, i kada se je toliko ponudâ sakupilo, mislim, da treba ili primiti najbolju ponudu, ili, što bi bilo ozbiljnije, taj natječaj i neotvarati; jer ako se otvori natječaj i ako se neradi polag uvjeta sadržanih u tom natječaju, onda je ljepše taj natječaj ni neotvarati, to je sva-

svakako ljepše i pristojnije. Druga će šteta nsljed takvog postupanja biti poslje; jer kada se danas ovako postupa, druge godine se neće naravski druga štamparija niti izjavljati, jer će si misliti, što mi je korist izjavljati se i ponudjati, kada ponuda neće biti primljena. Držim dakle, da je moja preporuka osnovana. što se tiče ovih nabava, za koje troši Zemaljski Odbor.

Imam jošte kazati na još neku točku ovog vašeg izvještaja, da nemogu pristati na one Zemaljskomu Odboru naloge i preporuke, koji se tiču predjelnih puteva. Ne zato, Gospodo, što bi mogao biti protivan ovim predjelnim putevima, koji naš naročiti Odbor preporučuje, nego zato, jer se ti putevi negrade po redu, kako su odobreni bili u Saboru, po kome bi se imala najprije graditi predjelna cesta u Bukovici. i pošto je ovime po mojemo uvjerenju povriedjena pravica. Ja s toga nemogu glasovati za ove preporuke, koje naš naročiti Odbor da e Zemaljskomu Odboru glede predjelnih puteva.

Što se tiče najposlje prvoga naloga našega naročitoga Odbora glede jezika, moram vam izjaviti u ime svoje i u ime svojih prijatelja, da ćemo glasovati za točku prvu, koja se tiče jezika u uredima.

Vladin povjerenik Budisavljević. Molim za rieč.

Predsjednik. Rieč ima gospodin vladin povjerenik namjest. savjetnik Budisavljević.

Vladin povjerenik Budisavljević. Častni zastupnik Bjelanović kaže, da se je siegurnost javna u Dalmaciji pogoršala, dočim smo čuli iz ustiju častnog zastupnika Kulišića na suprot, da je na bolje krenula. — Ja bi mogao uvjeriti Visoki Sabor po podatcim koji su stigli od podčinjenih političkih oblasti, da je stanje javne siegurnosti sve to povoljnije u zemlji. Premda neću zaniekati, da djelomice i ono istina, što je častni Bjelanović iznio, da se je kad kada u gdjekojim predjelim pokrajine časomice stanje siegurnosti pogoršalo; ali je politička vlast Zemaljska koja odgovara za obezbjedjenje javne siegurnosti, doista i vazda, kao što sam se imao čast uvjeriti, odmah tomu priskočila i tražila proti tomu lieka, koji je mogla naći pojačanjem ili pokretne čete, ili žandarma nekoliko vremena, dokle se je tomu stalo na put.

Što se tiče prigovora, da su žandari nadzornici občinâ postali, na to mi je čast odgovoriti, da ako se je gdje kada taj slučaj mogao dogoditi, mislim, da tome nisu krivi žandari, koji po nalogu starije vlasti rade. Starija vlast, neznam jeli nije li takav nalog izdala žandarima, ili ga oni možda nisu dobro razumili. Ali ako je možebiti izdala nalog takav, to bi bio, da je došao do znanja namjestničtvu, ukinut i zapriečan. — Uvjerovam Visoki Sabor, da će biti preporučeno vlastim, da se od sele nebi taj slučaj nigdje pojavljivao.

Predsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi?

Dr. Bulat. Pitam rieč.

Predsjednik. Ima rieč g. zastupnik Dr. Bulat.

Dr. Bulat. Častnom Bjelanoviću, koji je nekako prigovorio što sam ja odgovorio Bajamonti-u u njegovoj odsutnosti, odvratiti mi je, da sam se ja prijavio za rieč prije nego je Bajamonti izišao, i da je moja dužnost bila odbiti što je Bajamonti rekao, i ako ovaj nije bio prisutan, jer ja govorim za Sabor a ne za Bajamonti-a. Da ovo moje mnenje poduprem pozivam se na parlamentarnu praksu. — Šta je pak častni Bjelanović rekao da se časti izjaviti da je i on podpisao Bajamontovu interpelaciju, odvratiti mi je, da kad on drži za čast što je onakovu interpelaciju podpisao, nek mu bude. Nemožem odobriti Bjelanovićevu tvrdnju, da za stvari lokalne naravi odgovoran je prvi podpisani. Ozbiljni zastupnici moraju čitati što podpisuju — a u konkretnom slučaju mogli su iz svega razumjeti da je namjera Bajamontova bila da vikom uguši istinu. Mi imamo za sebe fakta, dokumenta i zaključke toli Zemaljskoga Odbora koli Visokoga Sabora, a Bajamonti nema nego „si dice", — što on stvara i baca u novine. Što on kaže Bjelanović da on pristaje u jezgri na interpelaciju, njemu je to prosto; interpelacija bila je odsudjena, ali ne od njega, već od Sabora i od Predsjednika, koji, premda

je toli velikodušan prama manjini, kô što je priznao Bjelanović, nije pored toga pustio da se interpelacija čita, pripoznavši da su s njom podpisanici uvriedili dostojanstvo Sabora. — Nakon ovoga razjašnjenja čast mi je predložiti Visokomu Saboru sliedeću resoluciju: Sabor Dalmatinski prima na znanje odgovore Zemaljskoga Odbora od 15. Prosinca tekuće godine, Br. 5368., 69., 70., odobrava ili i prelazi na dnevni red.

Bjelanović. Pitam rieč za lično pitanje.

Predsjednik. Ima rieč g. zastupnik Bjelanović za lično pitanje.

Bjelanović. Poštovani zastupnik Bulat rekao mi je, da svaki, prije nego dade podpis na interpelaciju, mora dobro promisliti. — Ja kažem, da sam pročitao interpelaciju, i da sam se sa suštinom te interpelacije složio. Ako sam rekao, da glede nekih sitnicâ i malenkosti koje mogu postojati izmedju pojedinih zastupnikâ ili pojedinih mjestâ, nemogu primiti odgovornosti, zato nisam rekao, da sam dao podpis prije nego sam sa svime i podpuno bio uvjeren o istinitosti odnosne one interpelacije, koja nevrieda nipošto dostojanstvo ovoga Visokoga Sabora, kano što misli poštovani zastupnik Bulat. — Ondje je govora o upravi, i o nedužnom uplivisanju pojedinih zastupnika. Ako se ovdje o upravi sadašnjoj u zemlji našoj govori, ja mislim, da to nije ni najmanja uvrieda za Sabor. — U ostalom, ja primam na se čast onu koju daje D.r Bulat meni, a čast obrane poglavara Conrada ostavljam njemu (*Na ljevici*: *Bravo!* — *D.r Bulat: Neka vam bude!*)

Predsjednik. Pitali još tko rieč u obćoj razpravi?

D.r Bulat. Pitam rieč za lično pitanje.

Predsjednik. G. zastupnik D.r Bulat imade rieč za lično pitanje.

D.r Bulat. Iztaknuti mi je ovo, da iz rieči g. predgovornika proizlazi, da je podpisao stvar, za koju neće da primi odgovornosti.

Bjelanović. Nije istina! — Ja primam podpunu odgovornost.

Predsjednik. (*Zvoni*). Molim, nitko nesmie govoriti dok mu nedadem rieč. — (*Napram Podpredsjedniku Kapoviću*). — Molim gospodina Podpredsjednika, da me zamjeni za jedan čas *Podpredsjednik Kapović stupa na Predsjedničku stolicu*).

Podpredsjednik. Gospodin Predsjednik Vojnović ima rieč.

Vojnović. Visoki Sabore! Želja je stanovnika Pastrovića u Boki da, Lloydov parobrod pristane na onu stranu u Kastelastvu. U tu svrhu se je još lani obratila bila obćina Pastrov.ći na Odbor Zemaljski s molbom, da bi Odbor Zemaljski nastojao kod Vlade i osobito kod Ministarstva trgovine u Beču, da bi Lloydov parobrod jednom prisiao i u Kastelastvu. Odbor Zemaljski živo se je zauzeo bio za taj posao obzirom na promet i trgovačko mjesto, i bio je preporučio osobitim dopisom; ali na žalost nije se to još riešilo. — Ja sam prigodom mojeg skorog boravljenja u Beču imao priliku lično tu stvar preporučiti Ministarstvu trgovine, i bilo je rečeno, da će se prigodom ponovljenja pogodbe medju Vladom i upraviteljstvom Lloyda imati osobita obzira na tu želju. Nije mi poznato, da je ta stvar povoljno riešena, po želji naime obćine Pastrovići, i zato da se ostvari to što prije, namjeravam predložiti Visokom Saboru jedan mali izpravak ili dodatak nalogu četvrtomu. Nalog četvrti glasi: „Da se opet zauzme da Lloydov parobrod, koji se svraća u Veluluku, pristane i na Korčuli; i da onaj koji tiče Hvar i Vis bude ticali i Starigrad i obratno“. — Dakle moj bi izpravak ili dodatak glasio ovako, da se u nalogu četvrtom poslje rieči: „pristane na Korčuli“, dodaju sliedeće: „i u Kastelastvu“. — Molim Visoki Sabor, da bi izvolio i ovo mjesto u četvrtom nalogu primiti. (*Predsjednik se vraća na svoje mjesto*).

Kapovič. Domando la parola.

Predsjednik. Častni podpredsjednik Kapović ima rieč.

Kapović. Prima di passare alla votazione dei conchiusi proposti dal comitato incaricato della revisione degli atti dell'Eccelsa Giunta mi corre obbligo di dichiarare che in esame degli atti stessi mi sono convinto che l'attività spiegata dall'Eccelsa Giunta nel corso dell'anno 1887 è tale da meritare il più grande elogio, che tutti gli atti impresi sono corretti sotto ogni aspetto, ed è perciò che mi sono unito agli onorevoli signori del comitato, perchè di tal guisa sia espresso un voto di elogio all'Eccelsa Giunta Provinciale. — Non ho convenuto coi signori del comitato su due punti, relativamente agli incarichi che si danno alla Giunta e precisamente riguardo al 1.o ed al 2.o incarico, di ripetere cioè la raccomandazione all'Eccelso Ministero perchè sia indilatamente introdotta la lingua slava negli uffici, e perchè sia provocata la soppressione della scuola italiana di Traù. Mi riservo di addurne i motivi allorchè si verrà alla trattazione dei due argomenti.

Predsjednik. Želili još tko govoriti u obćoj razpravi? — Nitko. — Obća je razprava zatvorena. — Ima rieč izviestitelj odborski g. zastupnik Bulić.

Bulić. Razjašnjenja što su ih gg. govornici desnice dali na pojedine opazke protivnika, olahkoćuju meni posao kao izvjestitelju Odbora za pregledanje rada Odbora Zemaljskog.

Mene je bilo strah, da će i večeras biti puškaranja sa strane protivnikâ, ali za sreću izpuškaralo se je prošlih dana pa se večeras pucalo prostim prahom bez olova.

Da samo nešto rečem, opaziti ću g. Bjelanoviću, da ja iz njegovih maglovitih riečih nisam mogao razumjeti, što je htio time, kada je rekao, da je Zemaljski Odbor kriv, što je trgovina vinom ove godine zapela. Glede školstva je takodjer nešto opazio. On je naime rekao, da se globam školskim nemože podignuti školstvo u pokrajini i u obće sa prisilnimi sredstvi. I ja sam toga mnienja, da kada bi blaga sredstva pomagati mogla, da se neupotrebljavaju nasilna. Ali na žalost nije tako na nikakvom polju, pak ni na školskom i s toga se treba na žalost poslužiti kadikad i prisilnim sredstvom. Glede ostalih točaka odgovorili su njemu ostali govornici.

Žao mi je, da nije prisutan ovdje častni zastupnik D.r Bajamonti, da čuje odgovor same dvie rieči na njegove opazke. Kako sam mogao iz njegovih riečih razumjeti, on je rekao, da cielo izviešće za pregledanje rada Zemaljskoga Odbora sadrži napadaja na talijanski jezik. Ja kao izviestitelj nisam toga nigdje našao, akoprem sam izvješće i napisao, nigdje u nikakvoj izreci, van ako g. D.r Bajamonti misli to naći u onoj točki, u kojoj smo naglasili da hoćemo da budemo glede jezika gospodari u svojoj kući, dočim on bi rada da talijanski jezik gospodari kod nas. Neka bude uvjeren častni D.r Bajamonti, i svi njegovi politički jednomišljenici s njime, da se nemrzi talijanski jezik, nego da se štuje; nego naravski da nećemo imati mira, dok sa svime nebudemo gospodari u svojoj kući. Odnašajuć se na ono, što sam rekao u prijašnjoj nekoj sjednici kažem, da ćemo mi, kada budemo gospodari u svojoj kući, pripustiti rado odlično mjesto talijanskom i drugim jezicima, i to naravski, prema njihovu ponašanju.

Moram pridodati dvie tri reči još glede predloga častnog Borčića, da se naime Zemaljski Odbor zauzme za umanjenje školarine pri srednjim zavodim u Dalmaciji.

Razlozim od njega iztaknutim moram pridati još jedan važan. U koliko se siećam, znam, da sam je ili u samoj naredbi ili po novinam čitao, da je bila namjera ministarstva pri povećanju školarine za srednje zavoda, da se time smanji broj učenika; ali ta namjera nije postignuta. Ja sam bar glede gimnazije kojoj sam ravnateljem, mogao opaziti da od kada je povišena školarina, od tada se je uprav povećao broj djece te kako mi je poznato, to biva i kod mnogo drugih srednjih zavoda. I s ovog razloga podupirem predlog častnog zastupnika Borčića.

Bjelanović. Molim rieč za lično pitanje.

Predsjednik. Ima rieč g. zastupnik Bjelanović za lično pitanje.

Bjelanović. Što se je naš izviestitelj pop i profesor u Splitu osvrnuo na me davajuć mi neumjerno lekcije, i kazivajuć mi, da maglovito govorim i krivo tumačim jednu moju

opazku, moram ja to izpraviti, i na to odgovoriti.

Ja od moje strane nisam prigovorio Zemaljskome Odboru, da je on kriv što vino nema ciene. Ja nisam prigovorio Zemaljskome Odboru da je on kriv što je trgovina s vinom zakrkla, nego sam opazio, da je naprotiv naš naročiti Odbor danas Zemaljskome Odboru dao hvalu što se je zauzeo za trgovinu s vinom. — Ja s moje strane kažem, da bi se to lani moglo reći, kada je trgovina s vinom veća bila, kada se je vino skupo prodavalo, nego nebi ove godine kada se vino slabo prodaje.

redsjednik. Prelazim na zaključak i pojedine naloge. — Molim izvolite čitati zaključak.

ulić (*čita*): Sabor dalmatinski, izrazujuć svoje povjerenje Zemaljskomu Odboru, odobrava mu rad od 1. studenoga 1886. do svrhe listopada 1887.

redsjednik. Pitali tko rieč ob ovom zaključku? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje ovaj zaključak. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj zaključak onako, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Zaključak je ovaj primljen.

Sad je zaključak predložen od D.ra Bulata, a glasi: Sabor dalmatinski prima na znanje odgovore Zemaljskoga Odbora 15 prosinca t. g. Br. 122-s. 123-s. i 124-s., odobrava ih i prelazi na dnevni red. — Ona Gospoda koja pristaju na ovaj zaključak, neka izvole ustati. — (*Većina.*) — Primljeno. — Sad su na redu Nalozi. — Nalog I.

ulić (*čita*).

redsjednik. Pitali tko rieč ob ovom nalogu?

apović. Domando la parola.

edsjednik. Častni podpredsjednik Kapović imade rieč.

apović. Io mi era riservato di motivare il mio voto. La questione della lingua è questione che ci interessa — interessa specialmente noi slavi, fra i quali annovero me pure, perchè sono nato slavo, vivo slavo e voglio morire slavo (*Žamor u kući*). Io credo però che la precipitazione deve essere evitata, perchè ci condurrebbe a fatali conseguenze. Io ammetto che la lingua slava sia sviluppata sufficientemente e possa corrispondere ai desideri della nazione, ma non so in Dalmazia quanti sieno gli impiegati che possano usarla in modo da evitare un danno che dal mal uso potrebbe derivare alle parti che ricorrono al giudice o ad altra autorità. Io non combatto in principio l'introduzione della lingua slava, desidero anzi il pieno suo sviluppo e l'introduzione della stessa negli uffici, ma la sua graduale introduzione. — Che prima di tutto sieno ammaestrati gl' impiegati, che la conoscano, ed allora appena la si introduca. Io credo che l'Eccelso Ministero abbia bene esaminata la questione e credo che il responso dello stesso corrisponda allo stato di fatto in cui si trova la Dalmazia, corrisponda ai rilievi fatti ed alle più esatte e coscienziose informazioni, ed è perciò, anzitutto per ragione di coerenza, e per le ragioni che esposi negli anni passati e per il rispetto che porto alla risposta ministeriale, che voterò contro il primo dei postulati che si riferisce all'incarico che si dà all'Eccelsa Giunta di ripetere all'i. r. Governo la raccomandazione della Dieta per l'indilata introduzione dello slavo nel foro e negli altri uffici.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o nalogu I.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje ovaj nalog I. — Ona Gospoda, koja primaju nalog I. onako, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Nalog I. je primljen. — Nalog II.

Predsjednik. Pitali tko rieč o nalogu II.?

Kapović. Domando la parola.

Predsjednik. Častni podpredsjednik Kapović ima rieč.

Kapović. Ho dichiarato che anche relativamente a questo punto io non era d'accordo coi signori del comitato. — Quest' argomento fu trattato nell' anno passato ed antipassato. Su tale argomento ho preso più volte la parola e mi riporto di buon grado alle ragioni da me esposte in quegli incontri. Io credo che

la città di Traù abbia diritto a questa scuola, non fosse altro perchè ha il numero sufficiente di scolari, necessario per legge per domandarla ed ottenerla. E perciò dichiaro di votar contro il secondo degli incarichi ora preletti dal signor relatore.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o nalogu II.?

Borčić. Pitam rieč.

Predsjednik. Gosp. zastupnik Borčić imade rieč.

Borčić. Pri razpravi o predračunu zemaljske učionske zaklade za god. 1888. bilo je već jasno rečeno, kako odsjek talijanski pri pučkoj školi u Trogiru nemože obstojati, jer neima talijanskih obitelji, niti narodnosti talijanske. Dokazano je dalje, da od sve djece koja pohadjaju tu školu neima više od četvorice petorice koji nešto znadu talijanski, dočim svi ostali neznadu niti slova.

Bilo je dokazano, da je ne samo prve godine uspieh nepovoljan, nego i druge godine, kada se je učitelj promienuo. — Isti predsjednik onog mjestnog školskog vieća, častni kan. Barbieri, u izviešću upravljenom na c. k. kotarsko školsko vieće u Splitu, izjavio je čisto i bistro, da u onom odsjeku nemože biti napredka, dok je jezik naukovni talijanski, a svakako da bi uspieh bio osjeguran kad bi se, kao što se je prije činilo, podučavala djeca u hrvatskom jeziku. Suviše, jedan član kotarskog školskog vieća u Splitu, akoprem je politički protivnik naš, pripoznao je u jednoj sjednici onog vieća da u Trogiru nije moguće da obstoji talijanski odsjek, te je glasovao da se taj odsjek ukine. — Ja preporučam dakle, da se taj nalog primi.

Kapović. Pitam rieč.

Predsjednik. Gosp. podpredsjednik Kapović imade rieč.

Kapović. Gospodo, nevalja suditi po uspiehu. I ja kada sam nastupio školu u Zadru, nisam bio naučan, kao ni gosp. Pastrović i ostali, ipak mi smo nastupili tu školu i nešto naučili. Tako što se je dogodilo nama, može se i onima u Trogiru dogoditi. Kada je njihova želja, da imadu tu školu, i imadu po zakonu dostatan broj učenikâ, meni se čini, da imadu pravo to zahtievati i da je Vlada dužna njihovoj želji udovoljiti.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o naslovu II.?

Ljubić. Pitam rieč.

Predsjednik. Ima rieč g. zastupnik Ljubić.

Ljubić. U nečem nahodim, da je častni zastupnik Kapović mnogo sličan častnomu D.ru Bajamonti-u. I on, kao častni D.r Bajamonti, svedje pripovieda i hvali se da ljubi narod, da mu ljubi jezik; kad tamo, ako negoni jezik kao Bajamonti, ali ga tura, tura, tura na daleko, kao da goni iz Suda. (*Smieh.*) A i u školi kao da goni, kad čuješ kako brani jadnu talijansku školu trogirsku. Kako se u toj školi potlačuju najprostija načela didatička i pedagogička, to je liepo dokazao častni Borčić. Ja ću nešto drugo iztaknuti. Kod talijanske škole trogirske uporabio se je baš onaj recept Bajamontov, što nami Hrvatim ponudja da se izobražimo. Hajte — kaže Bajamonti — na školu talijansku da naučite hrvatski. Tako se u Trogiru siluju u školi talijanskoj; gone tamo Hrvate da hrvatskim jezikom uče talijanski. Jeli to razumno? — Liepo pripovieda Kapović, da on rodjeni Hrvat izobrazio se je u talijanskoj učioni. — I ja sam sin hrvatskoga brkaša, i ja sam se izobrazio na talijanskoj učioni; ali žalim to, jer da me budu učili materinskom hrvatštinom, mjesto me mučili tudinštinom, slavan sam, da bi danas u glavi imao više nego što imam.

Kapović. Pitam rieč.

Predsjednik. Gosp. Podpredsjednik Kapović imade rieč.

Kapović. Imam odvratiti gospodinu Ljubiću, da sam ja vazda ljubio svoj narod, i da sam vazda ljubio njegov jezik. Ja sam si sviestan. Kada sam bio kao savjetnik kod pokrajinskoga suda, i kao što sam današnji predsjednik suda okružnoga u Splitu, da sam ja unašao naš narodni jezik u sve stvari kod suda, te mi se nemože prigovoriti, što ja oporičem, da ja privoljujem više talijanskomu nego li našemu

narodnomu jeziku. Nego ja velim, da štujem i pravo drugoga. Ja mislim, da jedna mala škola u jednomu malomu gradu nemože biti zaprieka velika razvitku našega jezika. Naš će se narodni jezik razviti, akoprem mala ta škola ostane u jednomu malomu gradu.

Predsjednik. Pitali još tko rieč o predmetu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Želili g. Izviestitelj govoriti?

Bulić. Nemam šta.

Predsjednik. Izvolite čitati nalog II.

Bulić (*čita*).

Predsjednik. Stavljam na glasovanje ovaj nalog. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj nalog onako, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Nalog je II. primljen. — Nalog III.

Bulić (*čita*).

(*Na predsjedničku stolicu stupa Podpredsjednik Kapović*).

Podpredsjednik. Pitali tko rieč ob ovom nalogu III.? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje nalog III. — Ona Gospoda, koja primaju nalog III. onako, kako je sada bio pročitan, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Nalog III. je primljen. Nalog IV.

Bulić (*čita, sa nadodatkom Vojnovića „i u Kastelastvu“.*)

Podpredsjednik. Pitali tko rieč ob ovom nalogu IV. sa nadodatkom gosp. Predsjednika kneza Vojnovića? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljan na glasovanje nalog IV. sa učinjenim izpravkom. — Ona Gospoda, koja primaju nalog IV. sa izpravkom gospod. Predsjednika kneza Vojnovića, onako, kako je sada pročitano bilo, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Ovaj je nalog IV. sa izpravkom primljen. — Nalog V. (*Predsjednik se vraća na svoje mjesto*).

Bulić (*čita*).

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom IV. nalogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena — Stavljam na glasovanje nalog V. — Ona Gospoda, koja primaju nalog V. onako, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Nalog V. je primljen. — Sada dolaze nalozi predloženi po g. zastupniku Ljubiću, i to I.

Bulić (*čita*): Da bi Zemaljski Odbor uznastojao eda bi Ravnateljstvo poštâ postiglo, da jedan od poštarskih parobroda takne luku Sućurja na Hvaru.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom nalogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje nalog ovaj. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj nalog onako, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Ovaj je nalog primljen. — Nalog II. predloženi po g. zastupniku Ljubiću.

Bulić (*čita*): Da bi Zemaljski Odbor posredovao da c. k. Namjestništvo dozvoli Občini Selačkoj izkrčiti do 100 jutara šumskog občinskog zemljišta.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom nalogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje ovaj nalog. — Ona Gospoda, koja primaju ovaj nalog onako, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — I ovaj je nalog primljen. — Sada dohodi nalog predloženi po g. zastupniku Borčiću, koji su podpisali gg. zastupnici: Karaman, Tripalo, Tomić i Čingrija, a glasi . . . . .

Bulić (*čita*): Daje se nalog Zemaljskomu Odboru, da se zaprosi Visoka Vlada nek bi, obzirom na ekonomične okolnosti Kraljevine Dalmacije, stavila van kreposti novu naredbu o školarini i uzpostavila staru.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom nalogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje ovaj nalog. — Ona Gospoda, koja primaju i ovaj nalog onako, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — I ovaj je nalog primljen. — Sada dohodi nalog predloženi po gosp. zastupniku Kulišiću,

koji su podpisali gg. zastupnici: Tripalo, Stefanović i Bjelanović, i koji glasi...

Bulić *(čita)*: Sabor Kraljevine Dalmacije daje nalog Zemaljskomu Odboru, neka izrazi želju c. k. Vladi Njegova Veličanstva a da se c. k. Oružaništvo jedino u zakonitim granicam službe uzdrži i bolje o javnoj sigurnosti nastoji.

Predsjednik. Pitali tko rieč ob ovom nalogu? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje ovaj nalog. — Ona Gospoda, koja primaju i ovaj nalog onako, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — I ovaj je nalog primljen. — Sada dolaze želje, i to I.

Bulić *(čita)*.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Izvolite čitati dalje II.

Bulić *(čita)*.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi III.

Bulić *(čita)*.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi IV.

Bulić *(čita)*.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Sliedi V.

Bulić *(čita)*.

Predsjednik. Pitali tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje želju I., II., III., IV., i V. onako, kako su sada po g. izviestitelju pročitane bile. — Ona Gospoda, koja primaju ove preporuke I., II., III., IV., i V. onako, kako su sada pročitane bile, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Ove su preporuke primljene.

Pošto je izcrpljena druga točka dnevnoga reda prelazim na treću točku dnevnoga reda, t. j., riešenje molbenica. — Izviestitelj molbeničkoga Odbora častni zastupnik Ljubić imade rieč.

D.r Bulat. Molim, ja bih imao jedno izviešće od strane Financijalnog Odbora.

Predsjednik. Izvolite.

Dr. Bulat. Ovdje je molbenica Dobrotvornosti Korčulanske za pripomoć od fior. 14.000. U saborskoj sjednici od 13. t. mj. ta je molbenica dostavljena bila Financijalnom Odboru. Nu pošto Financijalni Odbor nije mogao riešiti ovu molbenicu, to predlaže, da bude dostavljena Zemaljskomu Odboru na riešenje.

Predsjednik. Razprava je otvorena o predlogu Financijalnoga Odbora. — Pita li tko rieč? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Stavljam na glasovanje predlog Financijalnog Odbora, koji glasi . . .

Dr. Bulat *(čita)*: Neka se prošnja Dobrotvornosti Korčulanske za fior. 14,000 pripomoći ustupi na riešenje Zemaljskomu Odboru.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja pristaju na ovaj predlog, neka izvole ustati. — *(Većina)*. — Primljeno. — Izvjestitelj molbeničkog Odbora imade rieč.

Ljubić. Hrvatsko pripomoćno družtvo učenika na sveučilištu bečkom moli pripomoć. — *(Br. 119)*.

Molbenički Obor, razmotriv, da se radi o sinovim ove zemlje, koji se dakako neimadu nikomu uteći, već zemlji svojoj — predlaže i preporuča: neka se udieli fior. 100 pripomoći hrvatskom pripomoćnom družtvu učenika na sveučilištu bečkom.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč ob ovom predlogu molbeničkoga Odbora? — Nitko. — Razprava je zatvorena. Stavljam na glasovanje predlog molbeničkoga Odbora, koji glasi . . .

Ljubić. Neka se udieli fior. 100 pripomoći hrvatskom pripomoćnom družtvu učenika na sveučilištu bečkom.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju

ovaj predlog molbeničkoga Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Primljeno.

Ljubić. „Comizio Agrario“ prosi pripomoć za izdavanje lista „Bolletino Agrario“. — (*Br. 118*).

Molbenički Odbor predlaže, neka se ova prošnja izruči Zemaljskomu Odboru.

Predsjednik. Razprava je otvorena. — Pita li tko rieč ob ovom predlogu molbeničkoga Odbora? — Nitko. — Razprava je zatvorena. — Stavljam na glasovanje predlog molbeničkoga Odbora, koji glasi . . .

Ljubić. Neka se prošnja „Comizio Agrario“ za pripomoć izruči Zemaljskomu Odboru.

Predsjednik. Ona Gospoda, koja primaju ovaj predlog molbeničkog Odbora, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Predlog je ovaj primljen.

Ljubić. Nema više molbenica ni riešenih ni neriešenih.

Predsjednik. Pošto je dnevni red izcrpljen i neima više neriešenih predmeta, namjeravam sjutra svetčano zatvoriti ovo zasjedanje Dalmatinskoga Sabora. — Pošto će ovaj ponedjeljak biti zaključna sjednica, pozivljem gospodina Vladina povjerenika, da bi odgovorio upitim, ako što odgovoriti ima.

Vladin povjerenik Pavić. Imam odgovoriti na neke upite.

Predsjednik. Vladin povjerenik dvorski savjetnik plemić Pavić imade rieč.

Vladin povjerenik Pavić (*čita*): U sjednici držanoj na 3. tekućeg mjeseca častna gospoda zastupnici doktor Bakotić i družina upravili su na vladu sliedeći upit:

Jeli i koje mjere preduzela Vlada Njegova Veličanstva, da budu izmienjeni, dotično ukinuti propisi cesarske naredbe 20. aprila 1854. u koliko se ti propisi nalaze u protuslovju sa osnovnim ustavnim zakonima koji vriede za kraljevine i zemlje zastupane na carevinskom vieću u Beču?

Na taj upit čast mi je odgovoriti kao što sliedi.

Dopisom 20. septembra godine 1884 javilo je predsjedništvo sabora namjestništvu, da je Dalmatinski Sabor u sjednici 20. junija 1884. primio predlog gospodina zastupnika doktora Bakotića koji je glasio:

„Nek Visoki Sabor izvoli izraziti želju, eda se redovitim zakonodavnim putem ukinu svi propisi cesarske naredbe od 20. aprila 1854., koji se odnose na vlast udieljenu političkim i redarstvenim organim, da isti mogu, na sačuvanje njima dužnog počitanja, neposredno suditi i kazan opredieliti“.

Ovaj je predlog bio podastrt visokom c. kr. ministarstvu unutarnjih posala za daljnje odredbe, namjestništvenim izvješćem 3. oktobra 1884. br. 19.326, bez da je o predmetu do sad stigao odgovor.

U ostalom red mi je primjetiti da, pošto se cesarska naredba od 20, aprila 1854. imade smatrati državnim zakonom, preinačenje ili ukinuće iste, kao što je isti gospodin predložitelj iztakao, nemože slijediti nego ustavnim putem, dakle na temelju jednog državnog zakona.

Pri sjednici dneva 3. tekućeg mjeseca častna gospoda zastupnici Bjelanović i družina upravili su na Vladu sliedeći upit:

1. Zašto na mjesto upravitelja u učiteljskom Zavodu kraj Zadra, koje je ove godine prazno ostalo, nije bio razpisan natječaj?

2. Misli li Vlada izpraviti ovu pogrješku i kako?

3. Misli li Vlada unapried u ovakovijem slačajevima držati se zakonskijeh propisa?

Na odgovor ovih upita častim se sliedeće priobćiti:

Pravo imenovanja upravitelja i učiteljskog osoblja pri c. kr. Učiteljištim pada izključivo u djelokrug izvršbene vlasti, radi česa ja bih morao načelno u ime Vlade odkloniti odgovor.

Sasvim iznimno opažam, da se je naravno u predmetu postupalo u podpunom suglasju sa §. 35 zakona od 14. svibnja 1869., koji propisuje, da imenovanje učiteljskog osoblja c. kr. Učiteljišta, dakle i ravnatelja istih, ima sliediti sa strane ministarstva za bogoštovje i nastavu, saslušav pokrajinsko školsko Vieće.

Da se otvori natječaj nije propisano, niti prije spomenutim zakonom, niti kojim drugim.

Ministarstvena odluka od 15. srpnja 1873. ustanačuje obća pravila postupanja, po kojim imadu biti podastrti predlozi za imenovanja usljed otvora natječaja, ali rečena odluka neobvezuje podnipošto ministarstvo, koje, pošto se tiče naredbe od istog izdate, može, kad mu se čini shodno, postupati na imenovanje, bez da otvori natječaj, kako se je uprav dogodilo pri slučaju, o kojem se bavi upit.

U saborskoj sjednici od sedamnaestog tekućeg mjeseca, častna gospoda zastupnici Ljubić i družina upitaše Vladu:

1. Jeli podpuno gotova osnova nove kuće za nadžupnika u Metkovićim?

2. Misli li Vlada medju prve uvrstiti u državni proračun 1889. trošak za gradnju rečene kuće?

Na ovaj upit častim se odgovoriti: da je osnova za ovu sgradu jur gotova, ali pošto prečastno biskupsko naredbeništvo u Splitu nije uvrstilo ovu gradnju u prvi red najpotrebitijih sgrada, namjestništvo nemože za sada u tom pogledu ništa da čini, nego je ovih dana na molbu častnog nadžupnika Metkovskoga udielilo mu zaiskanu pripomoć od 150 forinti za popravak crkovne kuće, u kojoj misli stanovati.

Nella seduta dei 12 Decembre a. c. venne diretta dall' onorevole deputato cavaliere de Trigari e consorti al governo di S. Maestà la seguente interpellanza:

1. Se consta al governo, che le autorità politiche distrettuali adottano il sistema di corrispondere coi comuni in forma di decreto;

2. Se intende di dare le neccesarie disposizioni perchè le stesse autorità abbiano invece a corrispondere coi comuni colla forma generalmente adottata fra le autorità che non stanno fra loro nella relazione di dipendenza, cioè in forma di requisitoria.

A questa interpellanza ho l' onore di rispondere quanto segue:

A tenore del §. 29 del Regolamento comunale pel Regno di Dalmazia le attribuzioni del comune sono di duplice natura cioè: a) proprie, e b) delegate. Negli affari di attribuzione propria dei comuni, in base a dispaccio del preesistito i. r. Ministero di Stato 11 Ottobre 1865 Nr. 4630 vennero incaricate le autorità politiche distrettuali di corrispondere coi comuni in forma di requisitoria o di nota, appunto perchè i comuni in questo riguardo non stanno in rapporto di dipendenza verso le autorità politiche distrettuali.

Per quel che risguarda all' incontro e attribuzioni delegate, osservato che giusta il paragrafo 63 del Regolamento comunale il podestà è responsabile verso il Governo relativamente alle attribuzioni delegate, e che giusta il disposto del §. 60 del detto Regolamento comunale il governo può affidare in tutto o in parte gli affari di attribuzione delegata ai propri organi; osservato che a sensi del §. 107 del predetto Regolamento comunale negli affari delegati dallo Stato al Comune, il ricorso è da prodursi in ogni caso all' autorità politica distrettuale, la quale decide quindi quale seconda istanza; — osservato infine che l' Eccelsa Corte di giustizia in affari amministrativi con decreto dei 12 Decembre 1877 Nr. 1602 ebbe a pronunziare, che nei casi nei quali le autorità politiche in base al Regolamento comunale sono autorizzate di prendere i necessari provvedimenti a spese e pericolo del comune, possono le autoritaà stesse anche *ordinare* al rispettivo comune la ommessa o rfiutata prestazione del necessario provvedimento, e che un tale *ordine* non involve minimamente una lesione dell' autonomia del comune; in vista alle suesposte considerazioni, ed in seguito a ripetuti ordini impartiti dall' Eccelso i. r. Ministero dell' Interno, vennero incaricate le autorità politiche distrettuali, mediante circolare luogoteneziale dei 3 giugno 1886 Nr. 10819 di corrispondere coi comuni in oggetti di attribuzioni delegate colla forma di decreti. Di tale disposizione venne ancie resa edotta l' Inclita Giunta provinciale mediante nota dei 20 Agesto 1886 Nr. 14269, interessandola a voler rendere analogamente avvertite le Amministrazioni comunali. — Siccome poi la soindicata disposizione venne emmessa dalla Luogotenenza in base a ripetuti ordini dell' Eccelso i. r. Ministero dell' interno, così la stessa non può essere revocata, ma devesi all' incontro invigilare perchè la medesima sia dalle dipendenti au-

torità politiche distrettuali puntualmente osservata.

Nella seduta dei 12 Decembre a. c. venne diretta dall'onorevole deputato cavaliere de Trigari e consorti al Governo di S. Maestà la seguente interpellanza.

1. Se consta al Governo che le ii. rr. autorità politiche distrettuali in Dalmazia si arrogano di procedere per contravvenzioni ai regolamenti di polizia locale contemplati dal §. 11 dell' Ordinanza imperiale 20 aprile 1854, la cui punitiva giudicatura è di competenza del comune.

2. Se e come intenda il Governo giustificare tale arbitrario procedimento; se, e quali provvedimenti intenda emettere onde far cessare tali illegalità.

A questa interpellanza ho l' onore di rispondere quanto segue:

Non consta al Governo che le ii. rr. autorità politiche distrettuali in Dalmazia procedano per contravvenzioni ai regolamenti di polizia locale contemplati dal §. 11 dell'Ordinanza Imp. 20 aprile 1854, la cui giudicatura è di competenza del comune, non essendo stato prodotto finora verun reclamo in questo riguardo.

Giova però osservare, che a sensi del dispaccio dell' Eccelso Ministero di Stato dei 21 Marzo 1865 Nr. 2272, citato dagli stessi signori interpellanti, il diritto di giudicatura penale di un capo comunale si estende alle contravvenzioni previste al §. 11 dell' ordinanza Imper. 20 Aprile 1854 e commesse mediante contegno contrario ai regolamenti di polizia in luoghi di pubblico convegno, solo in quanto siffatte contravvenzioni tocchino puramente la sfera di attribuzione dei comuni in materia di polizia locale, e non degenerino in eccessi che cadono nelle sanzioni del codice penale, oppure diversamente non rivestano i caratteri di azioni dimostrative contro il Governo, le quali pure sono accennate nel detto §. 11, e che acquistano una importanza, che esce dalla sfera della polizia locale, richiedendo l'immediata azione delle regie autorità. A questi principi direttivi si attenero finora sempre le autorità politiche, e dovranno anche attenersi in seguito fino a tanto che in via legislativa non venga altrimenti disposto.

Qualora però qualche comune si ritenesse leso nell' esercizio delle attribuzioni allo stesso demandate, in conseguenza di un procedimento da parte dell' autorità politica distrettuale nell' azienda di cui si tratta, resta sempre libero al rispettivo comune di produrre una motivata rimostranza alla preposta autorità pegli opportuni provvedimenti.

Siccome poi nell' interpellanza vengono tacciate in generale le autorità politiche distrettuali della Dalmazia di procedere arbitrariamente nell' argomento e di arrogarsi un potere che dalla legge non è loro attribuito; violando le conpetenze del Comune, di attentare con ciò alla libertà personalu dei cittadini, e di commettere un abuso che potrebbe cadere sotto le sanzioni delle leggi penali, senza però declinare i nomi delle rispettive autorità politiche distrettuali e senza addurre fatti concreti, atti a convalidare le suindidate asserzioni; così il governo deve respingere energicamente come del tutto infondate le accuse mosse contro le autorità politiche distrettuali, e ciò in base al noto assioma giuridico: *da mihi factum et dabo tibi jus.*

L'onorevole signor deputato dottor Bajamonti e compagni diressero nella seduta dietale dei 12 decembre la seguente interpellanza al governo:

1. Se gli consti che funzionari del Comune di Sebenico, abusando dell' autorità loro delegata, procedano a perquisizioni arbitrarie in confronto a liberi, pacifici ed inviolabili cittadini, infliggendo loro l' onta delle manette e d' improperi vigliacchi.

2. Se gli consti che funzionari del Comune di Sebenico abusando dell' autorità loro delegata e ristabilendo di fatto le torture medioevali, percuotano brutalmente gli arrestati, quattro contro uno, privandoli dell' indispensabile nutrimento, e bestemmiando contro i principi politici e contro capi del partito autonomo-costituzionale.

3, Se in nome della più rigorosa legalità e di quelle moderne esigenze, che affermando i diritti del cittadino, elevarono lo spirito umanitario, intenda di interporre subito l' opera sua correttiva, perchè colla severa punizione dei funzionari eccedenti, queste perquisizioni, questi arresti e queste sevizie non abbiano a rinnovarsi mai più.

A ciò ho l' onore di rispondera quanto segue:

Nell' interpellanza non sono indicati nè comunque più davvicino designate persone, nè date, nè fatti concreti circa i lamentati abusi, che sarebbero stati perpetrati dalle guardie di polizia comunali di Sebenico e perciò non sono in grado di occuparmene.

Consta che una denunzia fu prodotta da quel Giovanni Karadjole bracciante, al qual fatto soltanto accenna l' interpellanza, in confronto ad alcune guardie al Giudizio distrettuale di Sebenico nel giorno 19 novembre anno corrente, nel giorno stesso, cioè, in cui il Karadjole era stato assunto presso il Capitanato distrettuale, onde rispondere dell' accusa in suo confronto prodotta dalle guardie di polizia per aver nel giorno 7 novembre anno corrente tenuto sulla pubblica strada un contegno indecente, ed aver usato modi violenti ed offensivi verso le guardie stesse. Nè la procedura politica, nè la giudiziale non sono ancora condotte a termine.

In base ai resultati delle stesse l' autorità procederà qualora fosse necessario a termini di legge. Del resto devo dichiarare che giusta rapporto del capitano distrettuale di Sebenico non gli fù prodotto alcun lagno, riguardo a maltrattamenti che persone detenute negli arresti comunali avrebbero subito per opera delle guardie di polizia di quel Comune.

U sjednici od 16. tekućeg mjeseca častni gospodin zastupnik Kulišić i družina upitaše Vladu:

1. Kako i po čemu je moglo c. kr. poglavarstve Sinjsko odbiti tražbe, kad su ove preko istog upravljene bile visokom namjestništvu, te ako je poglavarstvo premašilo svoju oblast i pomanjkalo jednoj naročitoj uredovnoj dužnosti, je li visoko namjestništvo opomenulo istu podčinjenu vlast?

2. Jeli i što je visoka vlaka preduzela u pogledu tražba, njoj neposredno odpravljenih izvješćem od 8 maja tekuće godine br. 846 upraviteljstva občine Vrličke, a da se pravedne i trudno zaslužene preostale znatne svote vlastnicim konjâ i gonjačem, unajmljenim za vrieme okupacije Bosne i Hercegogine, što skorije pristojno namire?

Na ovaj upit častim se odgovoriti, da je usljed napomenutog občinskog dopisa namjestništvo sa nalogom dneva 13 maja tekuće godine broj 10.902 pozvalo c. kr. kotarskog poglavara u Sinju, da navode svih stranaka točno razvidi te da onda podnese namjestništvu izvješće o temeljitosti svake tražbe uz shodne predloge.

Iz spisa koji se nalaze kod namjestništva proizliće da molbe o kojim se radi su već jednom bile riešene i to još godine 1886., i da je to bilo priobćeno Občini Vrličkoj dopisom 10 junija 1886. br. 4323. Kotarskog Poglavarstva. Po tome dopisu trojici molitelja bila je dozvoljena tražena naknada, dočim je ostaloj petorici bila odbačena tražba, jer nije bila dokazana njihova tvrdnja, da su im poginuli konji.

Što se tiče okolnosti da Sinjsko kotarsko poglavarstvo nije prosljedilo tražbe, zapitano je izvješće od pomenutog ureda.

Nella seduta dei 3 corrente gli onorevoli signori deputati dottor Bajamonti e compagni diressero al governo la seguente interpellanza:

1. Se gli consta che la petizione di 81 capi-famiglia, presentata a mezzo della Società politica dalmata, per l' istituzione a Spalato di una scuola popolare pubblica con lingua d' insegnamento italiana dopo un' anno, tre mesi e sei giorni non sia ancora comunque evasa.

2. Se constandogli questa non qualificabile mancanza intenda di adoperare con doverosa energia la sua autorità, perchè l' evasione segua immediatamente a tenore di legge.

3. Se infine sia disposto ad impedire ulteriori ed illecite tendenze di simile genere in argomento così importante.

Ho l' onore di rispondere:

L' instanza sopraccennata appena presentata venne presa in pertrattazione ed avuto riguardo alla sua importanza fu dal Consiglio scolastico provinciale assoggetata alla più accurata ponderazione. — Siccome le proposte state prodotte dagli organi subalterni a ciò chiamati per legge, non contenevano tutti i dati voluti per poter emettere una fondata decisione, dovettero essere ordinati nuovi analoghi rilievi. — Questi rilievi però furono prodotti alcuni giorni fa, ed in una delle prossime sedute dell' i. r.

Consiglio scolastico provinciale verrà definitivamente deliberato in argomento. Quanto poi alla motivazione dell' interpellanza ora riscontrata mi resta da osservare:

che il governo conscio di agire sempre a legge e colla più scrupulosa imparzialità deve altamente protestare contro le insinuazioni elevate nell'interpellanza;

che se non fu data risposta all' instanza della Società politica dalmata per una sollecita evasione dell' argomento di che trattasi, tale silenzio, era quanto di meno si poteva opporre all' instanza stessa con riguardo al suo tenore.

Predsjednik. Prije nego zatvorim večerašnju sjednicu, javljam Visokom Saboru, da će sjutra u sat po podne biti zadnja sjednica Dalmatinskoga Sabora. Jedini predmet iste sjednice biti će odobrenje zapisnika večerašnje sjednice. — Sjednica je zatvorena.

(*Svršetak u 10 s. 20. č. noći.*)

XII. Sjednica dneva 19. Prosinca 1887.

(*Početak sjednice u 1 s. 5 č. po podne*)

Predsjednik: **Vojnović** knez **Gjorgje**.

Tajnici: D.r **Josip Zafron** i **Pave** nadpop **Zanki**.

Vladini povjerenici: Dvorski Savjetnik **Alfons** pl. **Pavić**, i namj. savj. **Manojlo Budisavljević**.

Predsjednik. Sjednica je otvorena. — Ima nas 25. — Broj je zakonit. — Molim gosp. Tajnika, da izvoli zapisnik sinoćne sjednice pročitati.

Zanki (*čita*).

Predsjednik. Pitali tko rieč o zapisniku? — Nitko. — Razprava je o zapisniku zatvorena — Ona Gospoda, koja primaju zapisnik sjednice onako, kako je sada pročitan bio, neka izvole ustati. — (*Većina*). — Zapisnik je sinoćne sjednice Dalmatinskoga Sabora odobren.

Dr. Bajamonti. Domando la parola per un fatto personale.

Predsjednik. Rieč imade gosp. zastupnik Dr. Bajamonti za lični čin.

Dr. Bajamonti. Due sole parole. Ieri a sera, dopochè sono uscito da quest' Eccelsa Stanza, è entrata la discussione in un campo in cui fu aggredita la mia amministrazione durante l'epoca in cui dirigeva il comune di Spalato e su altri argomenti che si riferiscono alla mia Spalato.

L'aggredire un' avversario assente non è atto nobile nè generoso; ad ogni modo sono convinto non sia nel codice che corre nelle mani di ogni persona civile, ed io respingo nella più solenne delle forme qualunque allusione fosse stata fuori del campo della stretta oggettività. Non occuperò, o signori, la vostra attenzione in questi ultimi momenti con cose di alcun genere che avessero carattere speciale. Dovetti allontanarmi dalla sala — e fo questa dichiarazione, perchè credo che se un cittadino ha diritti e doveri politici, ha anche diritti nazionali, e mentre quì mi si apprestava un' aggressione poco convenevole, assisteti invece ad una festa solenne, con cui Zara confermò la sua fede di battesimo, le sue convinzioni politico-nazionali. E questo mi compensò largamente! — Del resto la mia amministrazione. — a parte le altre migliorie urbane — ha dato a Spalato le scuole reali, l'illuminazione a gas, l'acquedotto, la diga, la ferrata, cinque cose che nel loro complesso costituiscono un patrimonio non indifferente; mentre l'attuale amministrazione, con un budget raddoppiato, diede alla città un tempietto vespasiano ed un libello famoso. Con ciò finisco la mia operosità di questa sessione e mi riporto al giudizio, non della maggioranza, ma dell' intera provincia, aspettandolo con tranquilla coscienza.

D.r Bulat. Pitam rieč.

Predsjednik O čemu, molim?

D.r Bulat. Za lični čin.

Predsjednik. Ima rieč gosp. zastupnik D.r Bulat za lični čin.

D.r Bulat. Častni predgovornik rekao je ponajprije, da je bio sinoć napadnut u njegovoj odsutnosti: „Fui aggredito in mia assenza". O tome sam ja već sinoć odgovorio častnom zastupniku Bjelanoviću, da ja govorim za Sabor, ne za pojedine zastupnike i pozvao sam se glede toga na parlamentarnu praksu. Ja poznajem običaje parlamentarne i znadem, da u Beču, kada jedan zastupnik kojemu drugomu odgovara, negleda, jeli taj prisutan u Saboru nijeli, i s toga ja nisam bio dužan čekati da bude prisutan D.r Bajamonti ovdje u Saboru, da mu možem odgovoriti. — Što se tiče nadalje njegovih rieči: „fu aggredita la mia amministrazione quando diriggeva la comune di Spalato". opaziti mi je, da je njegova uprava u Splitu osudjena bila od Sabora već godine 1881., i da je on imao prilike i ostale pute odgovoriti, kada se je radilo o toj nje-

govoj upravi u ovomu Visokomu Saboru, pak on nije odgovorio, i s time je jasno dokazao, da nema načina kako da se može obraniti. U ostalom ja nisam napao D.ra Bajamonta, a da sam to i učinio, radilo bi se samo o stvarim, glede kojih on već više puta pokaza, pa i u prošlim sjednicam, da nezna šta odvratiti.

Predsjednik. Visoki sabore! Velečastna gospodo Zastupnici! Pri zaključnom govoru lanjskog saborskog zasjedanja, izjavih stalnu nadu da će se visoka Vlada napokon odazvati opetovano izraženim željam o uvedenju hrvatskog ili srbskog jezika u svim cc. kk. civilnim uredima u Dalmaciji, a to tim više što lanjski saborski zaključak bi jednoglasno primljen od hrvatskih i srbskih zastupnika.

Kako Vam je poznato, visoka je Vlada tri točke saborskog zaključka prihvatila, a i četvrta, kao naravna posljedica proglašenih odredaba, valja da bude ostvarena. Vi ste na tu svrhu u jučerašnjoj sjednici ponovili želju i dali nalog Zemaljskom Odboru, da ju visokoj Vladi priobći i najtoplije preporuči. Vaš stalni Odbor rado će izpuniti Vaš nalog, koji odgovara pravednim željam narodnim, nevriedja ničije pravo, i slaže se sa temeljnim načelima svake dobre uprave i sa interesima same države.

Milo mi je iztaknuti da ste Vi tekom ovoga zasjedanja dali sjajan izraz nepokolebivih čustva vjernosti i odanosti zastupanog naroda prama predstojećoj proslavi četrdesete godine presretnog vladanja N. V. našeg premilostivog Cara i Kralja. Usvajajući jednoglasno odnosni predlog, visoki je Sabor ne samo najvjernije tumačio podanička osjećanja ciele Dalmacije, nego, namienjujući tim presretnim godom glavnicu na korist siromašnih učenika obrtničko-zanatlijske škole, najbolje je odgovorio poznatim velikodušnim namjerama i željama N. Veličanstva.

Nego ovo saborsko zasjedanje ostat će znamenito u povjestnici našeg ustavnog života, jer ste Vi, na veliku korist Dalmacije, pretresli i odobrili tri važne zakonske osnove, a to su one o zavedenju zemljišno-veresijskog zavoda, o uredjenju rieke Krke i o ustanovljenju zemaljske zaklade za poboljšanje zemalja. Dalmacija bit će Vam za to blagodarna, te se Vi možete kući vratiti onim plemenitim zadovoljstvom, koje potiče od uvjerenja da ste podpuno izpunili svoje dužnosti.

Napokon dužan sam istaknuti i to, da ste Vi svojim umjerenim, razboritim razpravljanjem, olakšali moju težku zadaću.

Proglasujuć zatvoreno XXIII zasjedanje Sabora kraljevine Dalmacije, ja Vas pozivljem da u znak podaničke vjernosti sa mnom uzkliknete: Živio premilostivi car i kralj Frano Josip Prvi!

Zastupnici: Živio! Živio! Živio!

(*Svršetak sjednice u 1 s. 30 č. po p.*)

DALMATINSKO POKRAJINSKO ZASTUPSTVO

ZASJEDANJE XXIII. GODINE 1887.

PREDSJEDNIK

Vojnović Gjorgje knez Užički.

Povelitelj carskog Reda Frane Jozipa (sa Zviezdom), Velitiki častnik kr. Srbskog Takovskog Reda, II.i Red knjaževskog Reda Danila I. (sa Zviezdom), častnik k. Talijanskog Reda Krune, Zastupnik na Carevinskom Viecu.

PODPREDSJEDNIK

Kapović Mihovio

C. K. Predsjednik okružnoga Sudišta u Splitu.

Zastupnici po pravu.

N. P. prab. *Maupas Petar Dujam*, Vitez I.a car. Reda željezne krune, Tajni Savjetnik Nj. Veličanstva, Pomoćnik Svete Stolice, plemeniti Gradjanin Rimski, Član po pravu Gospodske Kuće u Beču, Nadbiskup Prvostolnice Zadarske, Prvostolnik dalmatinski.

Visokopreosvešteni gospodin *Stjepan Knežević*, Povelitelj Carskog Reda Frane Jozipa, Vitez II. carskog Reda željezne Krune, D.r bogoštovja, pravoslavni episkop dieceze dalmatinsko-istarske.

Veleporeznici.

ZADAR

Kapović Mihovio, V gori.
Messa Josip, c. k. Bilježnik u Zadru.
Simić Vladimir, Vitez Reda Frane Jozipa.
Strmić pl. vitez *Leopold*, Posjednik.

SPLIT.

Karaman D.r *Srećko*, Odvjetnik.
Machiedo D.r *Ivan-Krstitelj*, Vitez Carskog Reda Frane Jozipa, Odvjetnik.
Tomić-Micheli D.r *Valerij*, Liečnik.

DUBROVNIK.

Gondola bar. *Frane*, član Gospodske kuće, c. k. Komornik, Vitez III.a Reda željezne Krune i Jerusolimskog Reda.
Zore Luka, c. k. gimnazijalni Profesor.

KOTOR.

Vojnović Gjorgje knez *Užički,* V.i gori.

Gradova.

ZADAR.

Trigari Nikola. Vitez III.a car. Reda željezne Krune, Povelitelj Papinskog Reda Sv. Silvestra, Načelnik Zadarski.

ŠIBENIK.

Ante Šupuk, Vitez Carskog Reda Frane Jozipa, Povelitelj Papinskog Reda Sv. Silvestra, zastupnik na Carevinskom Viećn.

SPLIT.

pl. *Rendić-Miočević* D.r *Dujo,* Odvjetnik.

MAKARSKA.

Ljubić pop *Kažimir*, Tajnik Zemaljskoga Odbora

DUBROVNIK.

Čingrija D.r *Petar,* Odvjetnik.

KORČULA.

Zaffron D.r *Vicko,* Odvjetnik.

HVAR I STARIGRAD.

Gjaxa pl. *Nikola,* c. k. Bilježnik, Načelnik Viški.

KOTOR, PERAST I ERCEGNOVI.

Pezzi D.r *Josip,* c. k. Bilježnik.

Trgovačko-obrtničkih Komora.

ZADAR.

Bajamonti D.r *Ante*, Vitez III.a Reda željezne Krune.

SPLIT.

Borčić Lovre, ravnatelj realke, zastupnik na carevinskom vieću.

DUBROVNIK I KOTOR.

Natali pl. *Jerko,* umirovljeni kot. Sudac.

VANJSKIH OBĆINA.

ZADAR-RAB-PAG.

Paštrović D.r *Jozip*, Odvjetnik.

Zanki Pavao, Župnik.

ŠIBENIK-SKRADIN.

Mrkica Josip, Dekan stolne Crve u Šibeniku.

Vranković Ivan, Vitez reda željezne Krune III.a stepena, c. k. Bilježnik.

BENKOVAC-OBROVAC-KISTANJE.

Bjelanović Sava, Urednik „Srpskog-Lista".

DRNIŠ-KNIN-VRLIKA.

Bakotić D.r *Injacij*, Odvjetnik.
Kulišić Jozip, Načelnik Obćine Vrličke.
Petranović Marko, c. k. Savjetnik kod prizivnog Sudišta.

SPLIT-TROGIR-OMIŠ.

Bulat D.r *Gajetan,* Vitez reda željezne Krune III.a stepena, Načelnik Splitski, Zastupnik na Car. Vieću.
Ivčević D.r *Vicko,* Odvjetnik.

HVAR-VIS-BRAČ.

Duboković Nikola, Vitez Carskog Reda Frane Jozipa, Načelnik Ješe.
Mišetić D.r *Rok*, Vitez Carskog Reda Frane Jozipa, Liečnik.

SINJ.

Masovcić D.r *Agustin,* Odvjetnik, Zastupnik na Carevinskom Vieću.
Tripalo Petar, Vitez Carskog Reda Frane Jozipa.

IMOSKI.

Vuković Luka, Posjednik.

VRHGORAC-MAKARSKA-METKOVIĆI.

Bulić pop *Frane,* Ravnatelj gimnazije, zastupnik na carevinskom vieću.

DUBROVNIK-CAVTAT.

Klaić D.r *Miho,* uč. pok. Nadzornik umirovljen, zastupnik na carevinskom Vieću.

KORČULA-STON-OREBIČ.

Arnevi D.r *Jerko*, Odvjetnik.

KOTOR-ERCEGNOVI-RISAN-BUDVA.

Gojković Špiro, Posjednik.
Stefanović Nikola, Posjednik

ZEMALJSKI ODBOR

Predsjednik

Vojnović Gjorgje, **knez Užički.**

Prisjednici:

Klaić Dr. Miho.

Simić vit. Vladimir.

Vranković Ivan.

(prazno)

Zamjenici:

Paštrović Dr. Josip.

Kulišić Josip.

(prazno)

(prazno)

KAZALO

ZAKONI:

ZASTUPNICI:

ZEMALJSKI ODBOR:

PRILOZI

BRZOPISNOMU IZVJEŠĆU XXIV.a ZASJEDANJA

SABORA DALMATINSKOGA

GODINE 1888

Br. 4753. god. 1887.

(Prilog 1).

Visoki Sabore!

Čast je Zemaljskomu Odboru podnieti na pretres i odobrenje konačne račune za god. 1886 sliedećih pokrajinskih Zakladnina:

a) Poljodjelske,
b) Iznemoglih vojnika,
c) Mamuline,
d) Gluho-niemih,
e) Obiteli spremnih dalmatinskih vojnika,
f) Mirovine pokrajinskih činovnika,
g) Vatrogasaca.

Primjetbe dodane svakome računu razjasnuju pojedine stavke dohodaka i trošaka, i pokazuju kako su se i kroz god. 1886 povisile glavnice mal da ne svih zakladnina.

Još se po običaju prilagaju izkaznice rukovodjenja kroz god. 1886 sliedećih glavnica:

h) Gladinjske,
i) Za gradnju bolnice u Zadru,
k) Za gradnju bolnice u Dubrovniku,

po kojim će Visoki Sabor razabrati u kakvom se stanju nalaze i kako su uložene te glavnice.

Zadar, 25 Travnja 1888.

Za Predsjednika
Vranković

Izviestiteij
Klaić.

a

Pazbroj

God. 1886

Zaklade „Poljodjelstvo pokrajinsko“

Redni Broj	UNESAK	Ostanak početni 1886 fior.	Ostanak početni 1886 novč.	Pristojbina 1886 fior.	Pristojbina 1886 novč.	Skupa fior.	Skupa novč.
	Dohodci baštine:						
1	Od Drž. Obveznica	—	—	4942	25	4942	25
2	Od glavnica na zajam	51	47 ½	26	92 ½	78	40
	Sbroj .	51	47 ½	4969	17 ½	5020	65
	Dohodci zavoda:						
3	Globe šumarske	16656	34	18211	20 ½	34867	54 ½
4	Razna	—	—	—	52	—	52
	Sbroj .	16656	34	18211	72 ½	34868	06 ½
	Skupa dohodaka .	16707	81 ½	23180	90	39888	71 ½
	Prihodi preobratom baštine:						
5	Ciena prodanih Obveznica	—	—	83525	21	83525	21
6	Zajmovi povraćeni	783	48	—	—	783	48
7	Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—
	Sbroj .	783	48	83525	21	84308	69
	Prihodi prometni:						
8	Predujmovi dobiveni	—	—	—	—	—	—
9	Predujmovi utjerani	11	86	—	—	11	86
	Sbroj .	11	86	—	—	11	86
	Skupa Uneska .	17503	15 ½	106706	11	124209	26 ½
10	Preticak početni u blagajni	—	—	—	—	—	—
	Svega izravnano .	—	—	—	—	—	—

Isplate ostanaka fior.	Isplate ostanaka novč	Isplate pristojbine fior.	Isplate pristojbine novč.	Skupa fior.	Skupa novč.	Ostanak konačni 1886 fior.	Ostanak konačni 1886 novč.	Javne vriednoće fior.
—	—	4940	15	4940	15	2	10	—
36	47½	—	19½	36	67	41	73	—
36	47½	4940	34½	4976	82	43	83	—
10737	96½	950	83	11688	79½	23178	75	—
—	—	—	52	—	52	—	—	—
10737	96½	951	35	11689	31½	23178	75	—
10774	44	5891	69½	16666	13½	23222	58	—
—	—	83525	21	83525	21	—	—	—
244	97	—	—	244	97	538	51	—
—	—	—	—	—	—	—	—	83500
244	97	83525	21	83770	18	538	51	83500
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	11	86	—
—	—	—	—	—	—	11	86	—
11019	41	89416	90½	100436	31½	23772	95	83500
—	—	—	—	220	60½			100000
—	—	—	—					
				100656	92			183500

Uz 1) Od fior. 2100 Zajam Lutrija 1860 na 4% za godinu dana f. 84:—
Fior. 97,900 Dohodak banke na 4.20% za poljeće . . . „ 2.055:90
Fio. 83.500 Pokrajinski zajam dalmatinski 1883 za 5 mjeseci „ 1,739:40
Dobiti na izjednačenje od prodanih Obveznica . . . „ 1062:95
f. 4,942:25

Uz 3) Ostanak svrhom godine 1885 bio je . . . . „21,988:19½
Odbiv obaljenja radi oprosta . . „ 5,331:85½
sastaje se na . . „16,656:34

Uz 7) Ove su se Obveznice nabavile iznoskom f. 83,500, ukazanim u razhodim na toč. 7. Godišnji dohodak istih na 5% iznosi . . , . „ 4175:
dočim onaj prodanih Obveznica za f. 97,900 na 4:20% iznosio je . . . „ 4111:80
Takovom stečevinom dobiti će se više dohodka „ 63:20

Redni Broj	IZNESAK	Ostanak početni 1886 fior.	novč.	Pristojbina 1886 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.
1	Troškovi uprave	45	—	208	60	253	60
	Troškovi zavoda:						
2	Pripomoć polj. Družtvom	100	—	1225	10	1325	10
3	Pripomoć lugarom	327	18 ½	456	18	783	36 ½
4	Pripomoći u obće	789	67	3966	86	4756	53
5	Troškovi u svrhe šumarske i poljodjelske . .	3075	82	5350	—	8425	82
	Sbroj .	4292	67 ½	10998	14	15290	81 ½
	Skupa troškova .	4337	67 ½	11206	74	15544	41 ½
	Razhodi preobratom baštine:						
6	Obveznice prodane	—	—	—	—	—	—
7	Novac uložen u drž. Obveznice	—	—	83500	—	83500	—
	Sbroj .	—	—	83500	—	83500	—
	Razhodi prometni:						
8	Predujmovi podati uz povratak	—	—	—	—	—	—
9	Predujmovi povraćeni	112	70	—	—	112	70
	Sbroj .	112	70	—	—	112	70
	Skupa izneska .	4450	37 ½	94706	74	99157	11 ½
10	Preticak u blagajni	—	—	—	—	—	—
	Svega izravnano .	—	—	—	—	—	—

Izplate				Skupa		Ostanak konačni 1886		Javne vriednoče
ostanaka		pristojbine						
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
45	—	208	60	253	60	—	—	—
100	—	1225	10	1325	10	—	—	—
327	14½	310	57½	637	72	145	64½	—
597	17	3766	86	4364	03	392	50	—
2775	82	4650	—	7425	82	1000	—	—
3800	13½	9952	53½	13752	67	1538	14½	—
3845	13½	10161	13½	14006	27	1538	14½	—
—	—	—	—	—	—	—	—	97900
—	—	83500	—	83500	—	—	—	—
—	—	83500	—	83500	—	—	—	97000
—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	112	70	—
—	—	—	—	—	—	112	70	—
3845	13½	93661	13½	97506	27	1650	84½	—
—	—	—	—	3150	65	—	—	85600
—	—	—	—	100656	92	—	—	183500

Uz 1) Tiskanice . f. 208:—
Odredbine za pošiljke po moru . . „ :60
f. 208:60

Uz 3) Ostanak svrhom godine 1885 bio je . . . . . „ 358:89
obalio se je usljed izpravaka pristojbina radi iznosaka zagodjenih . . . . . „ 31:70½
ukazani ostanak . . f. 327:18½

Uz 5) Ostanak svrhom godine 1885 bio je . . . . . „ 3175:82
Obalio se je izpravkom pristojbina . . „ 100:—
ukazani ostanak . f. 3075:82

Uz 6-7) Gle primjetbe Unesak.

BAŠTINA.

U Obveznicah Zajam Lutrija 1860 na 4% Razred	11627	Br. 5	.	f.	500—	
„ „ „ „ „ „ „	11721	„ 8	.	„	500—	
„ „ „ „ „ „ „	12956	11	.	„	100—	
„ „ „ „ „ „ „	19661	12	.	„	500—	
„ „ „ „ „ „ „	17170	3	.	„	500—	
		Sbroj	.	f.	2100—	
U Obveznicah Zajam Pokrajinski 1883 na 5%						f. 83500:—
Glavnicah na zajam na 5%						„ 538:51
Kod nasliednikâ Kambij	f. 50:—					
Kod Jozipa Perića	„ 488:51					
	f. 538:51					
						f. 86,138:51

b

Pazbroj

Zaklade „Iznemogli vojnici dalmatinski“

God. 1886.

Redni Broj	UNESAK	U N O V					
		Ostanak početni imovni		Pristojbina godine 1886		Skupa	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
	Dohodci baštine.						
1	Od Drž. Odbveznica	—	—	2559	60	2559	60
	Dohodci zavoda.						
2	Priložci	174	50	—	—	174	50
	Sbroj dohodaka .	174	50	2559	60	2734	10
	Prihodi preobratom baštine.						
3	Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—
	Prihodi prometni:						
4	Predujmovi uz povratak	—	—	—	—	—	—
5	Predujmovi utjerani	12	50	30	—	42	50
	Sbroj .	12	50	30	—	42	50
	Unesak ukupni .	187	—	2589	60	2776	60
6	Pretičak blagajnički početni	—	—	—	—	—	—
	Svega izravnano .	—	—	—	—	—	—

C U				
Izpuna		Ostanak konačni imovni		Državnih Obveznica
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
2559	60	—	—	—
—	—	174	50	—
2559	60	174	50	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
25	—	17	50	—
25	—	17	50	—
2584	60	192	—	—
1425	68	—	—	61000
4010	28	—	—	61000

Uz 1) Od f. 1200 Zajam lutrija 1860 na 4 % f. 48 : —
Od f. 59,800 Dohodak u bankah na 4·20 % „ 2511 : 60
Skupa f. 2559 : 60

Redni Broj	IZNESAK	UNOV					
		Ostanak početni dugovni		Pristojbina godine 1886		Skupa	
		fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
1	Troškovi uprave	—	—	—	—	—	—
	Troškovi zavoda.						
2	Pripomoći iznemoglim vojnikom, njihovim udovicam i siroti	1064	17	1740	—	2804	17
3	Dar na uspomenu iznemoglomu	—	—	4	20	4	20
	Sbroj troškova .	1064	17	1744	20	2808	37
	Razhodi preobratom baštine.						
4	Novac uložen u nabavu Drž. Obveznica . . .	—	—	—	—	—	—
	Razhodi prometni:						
5	Predujmovi povraćeni	—	—	—	—	—	—
6	Predujmovi podani uz povratak	—	—	30	—	30	—
	Sbroj .	—	—	30	—	30	—
	Iznesak ukupni .	1064	17	1774	20	2838	37
7	Pretičak u blagajni konačni	—	—	—	—	—	—
	Svega izravnano .	—	—	—	—	—	—

C U				
Izpuna		Ostanak konačni dugovni		Državnih Obveznica
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
—	—	—	—	—
1698	—	1106	17	—
4	20	—	—	—
1702	20	1106	17	—
—	—	—	—	—
—	—	—	—	—
30	—	—	—	—
30	—	—	—	—
1732	20	1106	17	—
2278	08	—	—	61000
4010	28	—	—	61000

Uz 2) Ostanak konačni ukazan u predjašnjem predrazbroju . . . . f. 1100 : 51

Odbijeno jer zagodjeno i preminuo jedan vojnik . . . . „ 36 : 34

Ostaje ukazano f. 1064 : 17

Na 3) Na uspomenu Baruna Mamule iz Obveznice državne izriečito darovane po vit. Josipu Höbertu.

Izkaznica pripomo

Redni Broj	PREZIME I IME pripomoženika	STOJBINA	Doznake Broj	DAN		
1	Mihaljević Grgo	Igrani	8079	7	Svibnja	1860
2	Žderić Mate	Rogotin	„	„	„	„
3	Zogorac Šimun	Koljani	„	„	„	„
4	Jurković Ante	Skradin	13106	30	Srpnja	1860
5	Franičević Ferdinand	Split	7805	12	Svibnja	1863
6	Franjola Nikola Marijanov	Ložišće	11834	21	Prosinca	1864
7	Antolac Stjepan	Zablaće	15938	22	Kolovoza	1865
8	Kalapać Jure	Smoković	19600	9	Studenoga	1865
9	Burćul Ivan	Galovac	19903	„	„	„
10	Ivančević Todor	Krupa	2215	15	Rujna	1868
11	Popović Ivan	Mokropolje	„	„	„	„
12	Damjanović Jure	Škrip	„	„	„	„
13	Srkerić Stjepan	Vačani	„	„	„	„
14	Bielić Stjepan	Bribir	„	„	„	„
15	Matešić Mate	Diklo	1599	13	Svibnja	1858.
16	Modrić Josip	Zaton	3310	11	Studenoga	1868
17	Šulentov Ivan	Split	„	„	„	„
18	Stipičević Antica ud. Jurina	Makarska	4667	18	Prosinca	1872
19	Gagić Marko	Zelengrad	3483	6	Listopada	1873
20	Puljaš Ante	Crnovo kod Trogir.	1758	25	Travnja	1874
21	Belaš Marin	Žedno	3378	27	Kolovoza	1874
22	Šeat Nikola	Biograd	747	4	Ožujka	1875
23	Andriašević Ivan	Gradac	2984	12	Listopada	1875
24	Frantin Marija ud. Josipova	Olib	586	6	Ožujka	1877
25	Cikutović Tomica ud. Josipova	Zlarin	1656	5	Svibnja	1877
26	Zotti Maria ud. Josipova	Zadar	2866	7	Kolovoza	1877
27	Jurelić Filip	Makarska	1245	1	Travnja	1877
28	Klarić Filip	Srednje polje	1353	26	Travnja	1881
29	Mendeš Ante	Makar	1742	6	Lipnja	1882
30	Dijnić Stane sirota Petrova	Poljica	4099	2	Prosinca	1882
31	„ Jovo „ „	„	„	„	„	„
32	Pavlinović Ivan p. Lovre	Podgora	1223	17	Travnja	1883
33	Urlić Grgo	Makarska	4582	15	Prosinca	1883
34	Zurić Marko	Sinj	4782	29	Prosinca	1883
35	Miličić Mitar	Kistanje	3791	16	Listopada	1884
36	Sisarić Bariša	Podgora	4087	4	Studenoga	1884
37	Pirak Pavica udovica	Makarska	8640	24	Lipnja	1886
38	Pirak Ljubo i Jakov, sirote	„	2994	30	„	1886

ženika

Odkad pripomoć	Godišnja pripomoć fiorina	Pristojbina godine 1886 fior.	novč.	PRIMJETBE
1 Svibnja 1860	50	50	—	
„ „ „	50	50	—	
„ „ „	50	50	—	
1 Kolovoza 1860	60	60	—	
1 Lipnja 1863	60	60	—	
1 Siečnja 1865	60	60	—	
1 Rujna 1865	40	40	—	
1 Prosinca 1865	60	60	—	
„ „ „	60	60	—	
1 Ožujka 1868	60	60	—	
„ „ „	60	60	—	
„ „ „	48	48	—	
„ „ „	48	48	—	
„ „ „	48	48	—	
1 Lipnja 1868	48	48	—	
1 Listopada 1868	60	60	—	
1 Listopada 1868	60	60	—	
1 Siečnja 1873	36	36	—	
1 Listopada 1873	60	60	—	
1 Travnja 1874	48	48	—	
1 Kolovoza 1874	48	48	—	
1 Ožujka 1875	60	60	—	
1 Listopada 1875	60	60	—	
1 Ožujka 1877	24	24	—	
1 Travnja 1877	24	24	—	
1 Kolovoza 1877	30	30	—	
1 Travnja 1877	60	60	—	
1 Travnja 1881	60	60	—	
1 Svibnja 1882	48	48	—	
1 Prosinca 1882	12	12	—	
1 Prosinca 1882	12	12	—	
1 Travnja 1883	48	48	—	
1 Siečnja 1884	12	12	—	
1 Siečnja 1884	48	48	—	
1 Listopada 1884	48	48	—	
1 Studenoga 1884	48	48	—	
1 Svibnja 1886	24	16	—	
„ „ „	24	16	—	
Skupa .	1756	1740	—	

BAŠTINA

Državnih Obveznica . . . . f. 61000

Zajam lutrija 1860 na 4%:

Red	4213	Br. 15	f.	500
„	4457	„ 5	„	500
„	6624	„ 7	„	100
„	10376	„ 1	„	100
			f.	1200
Dohodak u bankah na 4·20%			„	59800
			f.	61000

C

Pazbroj

Godine 1886.

Zaklade „Mamula“

PRIHOD	U NOVCU: Ostanak 1885 fior.	novč.	Pristojbina god. 1886 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.	Izpuna fior.	novč.	Ostanak konačni fior.	novč.	U Državnih Obveznicah fior.
Dohodci baštine											
Dobiti na državnih Obveznicah . .	—	—	310	80	310	80	310	80	—	—	—
Dohodci zavoda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj .	—	—	310	80	310	80	310	80	—	—	—
Pretičak blagajnički početni . . .							190	14 ½			7400
Svega prihoda .							500	94 ½			7400

RAZHOD	U NOVCU										U državnih Obveznicah
	Ostanak 1885		Pristojbina god. 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
Troškovi uprave											
Troškovi razni . .	—	20	—	—	—	20	—	20	—	—	—
Troškovi zavoda											
Podporine učenikom poljodjelstva . .	300	—	300	—	600	—	300	—	300	—	—
Podpomoći	—	—	70	—	70	—	—	—	70	—	—
Sbroj .	300	—	370	—	670	—	300	—	370	—	—
Sbroj razhoda .	300	20	370	—	670	20	300	20	370	—	—
Pretičak konačni .							200	74 ½			7400
Svega skupa .							500	94 ½			7400

d

Pazbroj

Zaklade „Gluho-Niemi“

Godine 1886.

PRIHOD	UNOVCU										U Državnih obveznicah
	Ostanak 1885		Pristojbina 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	ior.
Dohodci baštine											
Dobiti od Obveznica unitarnog duga (fior. 6500)	—	—	273	—	273	—	273	—	—	—	—
Dohodci zavoda											
Prihodi od pobiraka .	27	—	32	47	59	47	59	47	—	—	—
Sbroj prihoda .	27	—	305	47	332	47	332	47	—	—	—
Ostanak početni . .							205	97			6500
Svega .							538	44			6500

RAZHOD	U NOVCU										U državnih obveznicah
	Ostanak 1885		Pristojbina 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.
Troškovi uprave											
Razni troškovi (poštarina)	—	—	—	40	—	40	—	40	—	—	—
Troškovi zavoda											
Podporine	—	—	300	—	300	—	300	—	—	—	—
Sbroj razhoda .	—	—	300	40	300	40	300	40	—	—	—
Ostanak konačni .							238	04			6500
Svega .							538	44			6500

Pazbroj

Zaklade

Obiteli spremnih vojnika dalmatinskih

Godine 1886.

PRIHOD	U NOVCU: Ostanak 1885 fior.	novč.	Pristojbina god. 1886 fior.	novč.	Skupa fior.	novč.	Izpuna fior.	novč.	Ostanak konačni fior.	novč.	U Državnih Obveznicah fior.
Dohodci baštine											
Dobiti od Obveznica	—	—	777	—	777	—	777	—	—	—	—
Dohodci zavoda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sbroj prihoda .	—	—	777	—	777	—	777	—	—	—	—
Ostanak početni .							521	25 ½			18500
Svega .							1298	25 ½			18500

RAZHOD	U NOVCU										U državnih Obveznicah
	Ostanak 1885		Pristojbina god. 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
Troškovi uprave	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Troškovi zavoda											
Pripomoći ubožnim obitelim spremnih vojnika	75	—	65	—	140	—	130	—	10	—	—
Sbroj razhoda .	75	—	65	—	140	—	130	—	10	—	—
Ostanak konačni .							1168	25 ½			18500
Svega .							1298	25 ½			18500

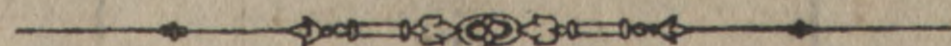

Pazbroj

Zaklade

„Mirovine pokrajinskim Činovnikom“

Godine 1886.

PRIHOD	U NOVCU										U Državnih ob- veznicah
	Ostanak 1885		Pristojbina 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.
Dohodci baštine											
Dobiti od obveznica .	—	—	525	63	525	63	525	63	—	—	—
Dohodci zavoda											
Službovne odredbine	—	—	377	—	377	—	377	—	—	—	—
Prištednje od praznih služba	—	—	266	—	266	—	266	—	—	—	—
Sbroj .	—	—	643	—	643	—	643	—	—	—	—
Prihodi preobratom baštine											
Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	900
Sbroj prihoda .	—	—	1168	63	1168	63	1168	63	—	—	900
Ostanak početni .							662	01			12650
Svega .							1830	64			13550

Primjetba. Iznosak od fior. 266, ukazan na stavci „Prištednje od praznih služba“ nastade od prištednje sgodivše se god. 1886. na stavci „Najmovi Činovnikom pokrajinske Bolnice u Dubrovniku“, a te su se unile u ovu Zakladu po saborskom zaključku 2. listopada 1874.

RAZHOD	U NOVCU										U državnih obveznicah
	Ostanak 1885		Pristojbina 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.
Troškovi uprave											
Razni troškovi (poštarina)	—	—	—	60	—	60	—	60	—	—	—
Troškovi zavoda	—	--	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razhodi preobratom baštine											
Novac uložen u Obveznice	—	—	761	—	761	--	761	—	—	—	—
Sbroj razhoda .	—	—	761	60	761	60	761	60	—	—	—
Ostanak konačni .							1069	04			13550
Svega .							1830	64			13550

Primjetba. Konačni ostanak od fior. 1069·04 bio je uglavničen godine 1887.

Pazbroj

Zaklade

„Vatrogasci"

Godine 1886.

PRIHOD	U NOVCU										U državnih Obveznicah
	Ostanak 1885		Pristojbina god. 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
Dohodci baštine											
Dobiti od Obveznica .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dohodci zavoda											
Doprinesak osiguravajućih družtva	—	—	319	89	319	89	319	89	—	—	—
Prihodi preobratom baštine											
Obeznice nabavljene .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	200
Sbroj prihoda .	—	—	319	89	319	89	319	89			200
Ostanak početni . .											
Svega .							319	89			200

RAZHOD	U NOVCU										U Državnih Obveznicah
	Ostanak 1885		Pristojbina god. 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
Troškovi uprave	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Troškovi zavoda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razhodi preobratom baštine											
Uloženo u nabavu obveznica pokrajinskog zajma dalmatinskog 1883.	—	—	204	—	204	—	204	—	—	—	—
Sbroj razhoda .	—	—	204	—	204	—	204	—	—	—	—
Ostanak konačni .							115	—			200
Svega .							319	—			200

h

Pazbroj

Zaklade „Pokrajinska Gladinja“

God. 1886.

PRIHOD	U NOVCU										U državnih Obveznicah
	Ostanak 1885		Pristojbina god. 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
Dohodci baštine											
Dobiti od Obveznica .	—	—	3438	87	3438	87	3438	87	—	—	—
Prihodi zavoda											
Povratak zajmova učinjenih Obćinam dalmatinskim	196091	38	3300	—	199391	38	32800	02	166591	36	—
Prihodi preobratom baštine											
Obveznice nabavljene .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20000
Prihodi prometni											
Predujmovi primljeni .	—	—	1160	79 ½	1160	79 ½	1160	79 ½	—	—	—
Predujmovi povraćeni .	—	—	9092	99 ½	9092	99 ½	—	—	9092	99 ½	—
Sbroj .	—	—	10253	79	10253	79	1160	79 ½	9092	99 ½	—
Sbroj prihoda .	196091	38	16992	66	213084	04	37399	68 ½	175684	35 ½	20000
Pretičak početni .							4887	08 ½			73100
Svega .							42286	77			93100

RAZHOD	U NOVCU										U Državnih Obveznicah
	Ostanak 1885		Pristojbina god. 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
Troškovi uprave	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Troškovi zavoda											
Zajmovi za gladinju učinjeni Obćinam dalmatinskim	—	—	3300	—	3300	—	3300	—	—	—	—
Razhodi preobratom baštine											
Novac uložen u Obveznice	—	—	17050	—	17050	—	17050	—	—	—	—
Razhodi prometni											
Predujmovi povraćeni .	1197	97 ½	1160	79 ½	2358	77	1358	77	1000	—	—
Predujmovi podani uz povratak	—	—	9092	99 ½	9092	99 ½	9092	99 ½	—	—	—
Sbroj .	1197	97 ½	10253	79	11451	76 ½	10451	76 ½	1000	—	—
Sbroj razhoda .	1197	97 ½	30603	79	31801	76 ½	30801	76 ½	1000	—	—
Ostanak konačni .							11485	00 ½			93100
Svega .							42286	77			93100

i

Pazbroj

Glavnice „Gradnja pokrajinske nove Bolnice“

u Zadru

Godine 1886.

P R I H O D I

Račun

PRIHOD	U N O V C U									
	Ostanak 1885		Pristojbina 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni	
	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.
Isa pokrajinskoga zajma 1886. namienjena gradnji Bolnice u Zadru	—	—	105000	—	105000	—	105000	—	—	—
Iz računa „Imovnik“, povraćeno zavremene pripomoći . .	75	—	5583	06	5658	06	—	—	5658	06
Sbroj .	75	—	110583	06	110658	06	105000	—	5658	06
Pretičak početni .							433	79 ½		
Svega prihodâ .							105433	79 ½		

Račun

PRIHOD	Ostanak 1885 fior.	nč.	Pristojbina 1886 fior.	nč.	Skupa fior.	nč.	Izpuna fior.	nč.	Ostanak konačni fior.	nč.
Iz računa „Gradnja“ zavremena pripomoć	—	—	5583	06	5583	06	5583	06	---	—
Pretičak početni .							—	—		
Svega prihoda .							5583	06		

RAZHODI

Gradnja

RAZHOD	U NOVCU									
	Ostanak 1885		Pristojbina 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni	
	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.	fior.	nč.
Trošak u gradnju nove Bolnice Zadarske	141	25	73864	92	74007	17	73866	17*)	140	—
Računu „Imovnik" zavremena pripomoć	—	—	5583	06	5583	06	5583	06	—	—
Sbroj .	141	25	79447	98	79599	23	79449	23	140	—
Pretičak konačni .							25984	56 ½		
Svega razhoda .							105433	79 ½		

*) Gle primjetbe na zadnjoj strani.

Imovnik

RAZHOD	Ostanak 1885 fior.	nč.	Pristojbina 1886 fior.	nč.	Skupa fior.	nč.	Izpuna fior.	nč.	Ostanak konačni fior.	nč.
Trošak u opravu Bolnice .	—	—	5933	06	5933	06	5583	06	350	—
Računu „Gradnja" povratak zavremene pripomoći . . .	75	—	5583	06	5658	06	—	—	5658	06
Sbroj .	75	—	11516	12	11591	12	5583	06	6008	06
Pretičak konačni .							—	—		
Svega razhoda .							5583	06		

Primjetbe. U gradnju Bolnice Zadarske potrošilo se:

a) po razbroju	1883.	for.	1105	69 ½
b) „ „	1884.	„	17931	69
c) „ „	1885.	„	96116	53
d) „ „	1886.	„	73866	17
	Skupa	„	189020	08 ½

Koji se diele kako sliedi:

Poglavje	I.	Nabava zemljišta	for.	10747:46 ½
„	II.	Osnova i uprava	„	9212:36
„	III.	Izravnanje	„	3565:57
„	IV.	Ogradni zid	„	11250:44
„	V.	Radje zidara i kamenara	„	90011:32
„	VI.	„ kolara	„	23948:38
„	VII.	„ drvodjelca i kovača	„	9860:78
„	VIII.	„ limara i staklara	„	1719:22
„	IX.	„ pengara	„	2210:92
„	X.	Izvadjanje vode i kupelji	„	12539:94
„	XI.	Promah i ogriev	„	6572:20
„	XII.	Zajaruženje	„	130:—
„	XIII.	Kuhina i pralo	„	1266:86
„	XIV.	Vrtlovi	„	3914:88
„	XV.	Telefoni i dobnici	„	11:82
„	XVI.	Razna	„	2007:93
		Kao gori	„	189020:08 ½

Pazbroj

Glavnice za „Gradnju pokrajinske Bolnice“

u Dubrovniku

Godine 1886.

PRIHOD	U NOVCU										U državnih Obveznicah
	Ostanak 1885		Pristojbina god. 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
Dohiti od državnih Obveznica	—	—	1298	73	1298	73	1298	73	—	—	—
Izvadak prodajom Obveznica	—	—	17050	—	17050	—	17050	—	—	—	—
Isa pokrajinskog Zajma 1886. odredjena za gradnju Bolnice u Dubrovniku	—	—	65000	—	65000	—	65000	—	—	—	—
Obveznice poslane od Upraviteljstva Bolnice Dubrovačke, koje da se prodadu za gradnju nove Bolnice . . .	—	—	—	—	—	—	—	–	—	—	22550
Sbroj . .	—	—	83348	73	83348	73	83348	73	—	—	22550
Pretičak početni . .							18458	57			39700
Svega . .							101807	30			62250

RAZHOD	U NOVCU										U Državnih Obveznicah
	Ostanak 1885		Pristojbina god. 1886		Skupa		Izpuna		Ostanak konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
Troškovi u gradnju Bolnice kroz god. 1886.	—	—	98770	74	98770	74	86770	74	12000	--	—
Obveznice prodane .	—	—	—	—	—	—	—	--	—	—	20000
Sbroj .	—	—	98770	74	98770	74	86770	74	12000	—	20000
Pretičak konačni .							15036	56			42250
Svega .							101807	30			62250

Primjetbe. U gradnju Bolnice potrošilo se:

a) po razbroju	1883.	for.	577:87
b) „ „	1884.	„	1290:25
c) „ „	1885.	„	743:81
d) „ „	1886.	„	86770:74
	Skupa	„	89382 67

Koji se diele kako sledi:

Poglavje	I. Nabava zemljišta	for.	32459:37
„	II. Osnova i uprava	„	5420:10
„	III. Izravnanje	„	129:59
„	V. Radje zidara i kresara	„	47300:—
„	VI. „ drvodjelca	„	
„	X. Dovadjanje vode	„	3987:14
„	XII. Izjaruženje	„	18:71
„	XV. Razna	„	67:76
	Kao gori	„	89382:67

Porazdielit će se pogl. V. i VI. kad se izvrši konačno odobrenje.

Br. 5127.
g. 1887.

(Prilog 2).

Visoki Sabore!

Časti se Zemaljski Odbor podnieti na pretres i odobrenje konačni račun za godinu 1886. *Mirovinske učiteljske Zaklade.*

Pristojba troška za tekuću i prošle godine izpala je od	fior.	23,332
prama proračunanoj su	„	21.252
veća je	„	2,080

To se ima pripisati većemu trošku u mirovine.

Nego je poskočila pristojba dohodka i bila je veća od proračunane fior. 2,179, tako da pridržanjem cieloga proračunanoga prineska iz pokrajinske Zaklade od fior. 12,975, bilo je moguće ne samo pokriti navedeni manjak, nego još ostao je preticak od fior. 99. Da se mogla bude uglavničiti ciela svota od fior. 300, uvrštena u proračunu u tu svrhu, i tako povećati glavnica ove Zaklade, bi povišen doprinesak iz pokrajinske Zaklade sa fior. 201. Ova svota uglavničena je kroz godinu 1887.

Razjasnenja dodana računu tumače svaku točku troška i dohodka.

Zadar, 25. Travnja 1888.

Za Predsjednika

Vranković.

Izviestitelj

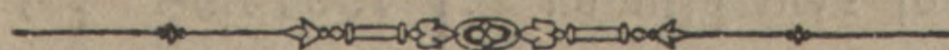
Klaić.

P a z b r o j

Zaklade „Mirovine učiteljem pučkih učiona“

u Dalmaciji

Godine 1886.

RAZ

PRIHODI	U NOVCU						Ob-
	Prihodi		Ostanci imovni				veznice
			početni		konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fiorina
Dohodci:							
a) baštine	976	50	—	—	—	—	—
b) zavoda	11176	47 ½	7229	29 ½	5532	10 ½	—
Skupa .	12152	97 ½	7229	29 ½	5532	10 ½	—
Doprinesak pokrajinski	16779	13	10316	17 ½	6761	71	—
Sbroj prihoda .	28932	10 ½	17545	47	12293	81 ½	—
Prihodi preobratom baštine:							
Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—	—
Prihodi prometni:							
Prihodi na povratak	21037	04 ½	—	—	—	—	—
Utjerba razhoda na povratak	5	83	9	15	6	64	—
Sbroj prihoda prometnih .	21042	87 ½	9	15	6	64	—
Sbroj svih prihoda .	49974	98	17554	62	12300	45 ½	—
Pretičak blagajnički početni	19	50 ½					23250
Svega .	49994	48 ½					23250

BROJ

RAZHODI	U NOVCU						Obveznice
	Razhodi		Ostanci dugovni				
			početni		konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
Troškovi uprave	6	—	—	—	—	—	—
Troškovi zavoda							
I. Mirovine i druga uredjena beriva na opočinak i hranu:							
a) učiteljem i učiteljicam	19830	71	159	93 ½	333	51 ½	—
b) udovicam	2014	61 ½	65	22 ½	362	22	—
c) sirotčadi	274	02	103	12 ½	45	48 ½	—
II. Milostinje	785	59	19	08	15	66	—
III. Oprostnine i posmrtne tromjesečnine	60	—	—	—	—	—	—
Skupa .	22964	93 ½	347	36 ½	756	88	—
Sbroj troškova .	22970	93 ½	347	36 ½	756	88	—
Razhodi u preobrat baštine:							
Iznosak na uložbu u Obveznice	—	—	2164	27	2464	27	—
Razhodi prometni:							
Razhodi na povratak	3	32	—	—	—	—	—
Povratak razhoda prometnih	27020	23	17143	26	11160	07 ½	—
Sbroj razhoda prometnih .	27023	55	17143	26	11160	07 ½	—
Sbroj svih razhoda .	49994	48 ½	19654	89 ½	14381	22 ½	—
Pretičak blagajnički konači .	—	—					23250
Svega .	49994	48 ½					23250

Razbrojitba pra

Stavka Predrazbroja		Predrazbroj za godinu 1886	PRISTOJBINA za godinu 1886		za godine prednje: ostanci početni		za godine prednje: pridošlice		Skupa	
		fior.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
	Razhod									
1.	Troškovi uprave	—	6	—	—	—	—	—	6	—
2.	Mirovine učiteljstvu	17472	19426	95 ½	159	93 ½	577	33 ½	20164	22 ½
3.	„ udovicam učitelja . .	2359	2233	96	65	22 ½	—	—	2299	18 ½
4.	„ „ sluga . . .	132	77	65	—	—	—	—	77	65
5.	„ sirotam	113	112	50	103	12 ½	—	—	215	62 ½
6.	Gojitbine	32	103	88	—	—	—	—	103	88
7.	Milostinje	844	782	17	19	08	—	—	801	25
8.	Oprostnine i posmrtne tromjesečnine	—	60	—	—	—	—	—	60	—
	Sbroj .	20952	22803	11 ½	347	36 ½	577	33 ½	23727	81 ½
9.	Iznosak za uglavničenje . . .	300	300	—	2164	27	—	—	2464	27
	Svega .	21252	23103	11 ½	2511	63 ½	577	33 ½	26192	08 ½
	Prihod									
1.	Odredbine službovne od učitelja	2600	3084	36 ½	—	—	—	—	3084	36 ½
2.	„ nasliedne	2200	1629	19	1292	52	—	—	2921	70
3.	Iz prodaje učionskih knjiga . .	700	787	—	749	99 ½	—	—	1536	99 ½
4.	Prištednje plaća od praznih služba	1500	3545	—	4858	—	—	—	8403	—
5.	Globe s nepohadjanja	300	433	74	328	78	—	—	762	52
6.	Dobiti na državnih Obveznica .	977	976	50	—	—	—	—	976	50
	Sbroj .	8277	10455	78 ½	7229	29 ½	—	—	17685	08
	Manjak što se namiruje									
7.	Doprineskom pokrajinskim . . .	12975	12647	33	10316	17 ½	577	33 ½	23540	84
	Svega .	21252	23103	11 ½	17545	47	577	33 ½	41225	92

Razlika u ispadcih nepovoljnih radi većeg troška od fior. 1,851 : 11 ½ i povoljnih radi viših prihoda.

ma Predrazbroju

IZPLATE						OSTANCI KONAČNI						na slavci	Prislojbine godine 1886. napram Predrazbroju ukazuju izpadak			
za godinu 1886		za godine prednje		Skupa		od godine 1886		od godine prednjih		Skupa			povoljan		nepovoljan	
for.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.		fior.	novč.	fior.	novč.
6	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	6	—
19093	44	737	27	19830	71	333	51½	—	—	333	51½	2	—	—	1954	95½
1871	74	65	22½	1936	96½	362	22	—	—	362	22	3	125	04	—	—
77	65	—	—	77	65	—	—	—	—	—	—	4	54	35	—	—
103	11½	103	12½	206	24	9	38½	—	—	9	38½	5	—	50	—	—
67	78	—	—	67	78	36	10	—	—	36	10	6	—	—	71	88
766	51	19	08	785	59	15	66	—	—	15	66	7	61	83	—	—
60	—	—	—	60	—	—	—	—	—	—	—	8	—	—	60	—
22046	23½	924	70	22970	93½	756	88	—	—	756	88				1851	11½
—	—	—	—	—	—	300	—	2164	27	2464	27					
22046	23½	924	70	22970	93½	1056	88	2164	27	3221	15					
3084	36½	—	—	3084	36½	—	—	—	—	—	—	1	448	36½	—	—
1274	—	614	27	1888	27	355	18	678	25	1033	43	2	—	—	570	82
787	—	—	—	787	—	—	—	749	99½	749	99½	3	87	—	—	—
—	—	4858	—	4858	—	3545	—	—	—	3545	—	4	2045	—	—	—
388	94	169	90	558	84	44	80	158	88	203	68	5	133	74	—	—
976	50	—	—	976	50	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	50
6510	80½	5642	17	12152	97½	3944	98	1587	12½	5532	10½		2178	78½		
6415	13½	10363	99½	16779	13	6232	19½	529	51½	6761	71					
12925	94	16006	16½	28932	10½	10177	17½	2116	64	12293	81½					

od fior. 2178:78½ ukazuje povoljna izpadka ukupnoga . . . . . . 327 | 67

Stanje imovno i dugovno

svrhom godine 1886. napram onomu godine 1885.

	Stanje dne 31. Prosinca				Porestak		Odresak	
	1885		1886		bića			
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
Imovina								
Javnne vriednoće:								
Državne Obveznice dohodkom u notam .	23250	—	23250	—	—	—	—	—
Ostanci imovni:								
a) dohodaka	17545	47	12293	81 ½	—	—	5251	65 ½
b) stavaka prometnih	9	15	6	64	—	—	2	51
Sbroj .	17554	62	12300	45 ½	—	—	5254	16 ½
Pretičak blagajnički u novcu .	19	50 ½	—	—	—	—	19	50 ½
Svega .	40824	12 ½	35550	45 ½	—	—	5273	67
Dugovina								
Ostanci dugovni:								
a) troškova	347	36 ½	756	88	—	—	409	51 ½
b) iznosci na uložbu	2164	27	2464	27	—	—	300	—
c) razhoda prometnih	17143	26	11160	07 ½	5983	18 ½	—	—
Svega .	19654	89 ½	14381	22 ½	5273	67	—	—
Imovina čista:	21169	23	21169	23	—	—	—	—
Pa odvadiv iz dugovina ostanak na b) kao dug prama baštini iste mirovinske zaklade na ime iznosa na uglavničenje . . .	2164	27	2464	27	300	—	—	—
imovina čista iznosi	23333	50	23633	50	300	—	—	—

te ukazuje priresta fior. 300 uprav koliko se je 1886. uglavničilo.

Izkaznica promjena nastavših kod početnih ostanaka.

Ostanci dugovni.	Konačni ostanci ukazani u Pazbroju 1885 fior.	novč.	Prirest fior.	novč.	Odrest fior.	novč.	Početni ostanci preneseni u Pazbroj 1886 fior.	novč.
I. Ostanci kod kojih se sgodi promjenâ:								
Mirovine udovicam učitelja	135	46 ½	—	—	70	24	65	22 ½
Mirovine udovicam sluga	36	75	—	—	36	75	—	—
II. Ostanci ostali nepromienjeni .	282	14	—	—	—	—	282	14
Sbroj .	454	35 ½	—	—	106	99	347	36 ½
Nadodav ostanke dugovne:								
a) uložbe	2164	27	—	—	—	—	2164	27
b) prometne	17143	26	—	—	—	—	17143	26
Sbroj dugovnih ostanaka .	19761	88 ½	—	—	106	99	19654	89 ½
Ostanci imovni.								
I. Ostanci kod kojih se sgodi promjenâ:								
Odredbine nasliedne	1351	69	—	—	59	17	1292	52
Doprinesak pokrajinski	10363	99 ½	—	—	47	82	10316	17 ½
II. Ostanci ostali nepromienjeni .	5936	77 ½	—	—	—	—	5936	77 ½
Sbroj .	17652	46	—	—	106	99	17545	47
Nadodav imovne ostanke prometne .	9	15	—	—	—	—	9	15
Sbroj imovnih ostanaka .	17661	61	—	—	106	99	17554	62

Smanjenje od fior. 106:99 kod ostanaka dugovnih na stavci „Mirovine udovicam“ i od fior. 59:17 kod ostanaka imovnih stavka „Odredbine nasliedne“ postade usljed izprava pristojbinâ; a razlika izmedju ovih dvaju iznosaka porodi naknadu od fior. 47:82 dužnu pokrajinskoj zakladi obaljenjem početnog ostanka doprineska.

Izkaznica pristojbine pokrajinskog Doprineska.

	fior.	novč.
Odmjeren u smislu §. 60. zakona 29. Prosinca 1871, doprinesak iznosi . .	12347	33
štono odgovara manjku nastavšemu po pristojbini troškova od fior. 22,803 : 11½		
napram pristojbini dohodaka od . . . . „ 10,455 : 78½		
nego pošto se je u predrazbroju stavilo, i ako po §. 61 nema pretičaka iznosak za uglavničenje od	300	—
pristojbina pokrajinske zaklade za godinu 1886 iznosi	12647	33
Toj pristojbini dodan za predjašnje godine na podmiru pridošlica dugovnih od fior. 577 : 33½		
odvadiv naknadu za obaljeni dugovni ostanak početni čiste odfior. . 47 : 82—		
ili razliku od	529	51½
izpada prave pristojbine ukupne	13176	84½
koja prama svoti stavljenoj u predrazbroju	12975	—
nadmašuje ju	201	84½

Izkaznica pristojbine iznoska na uglavničenje.

	fior.	novč.
Manjak izmedju troškova i dohodaka godine 1886 od	12347	33
uz to onaj izpali od čistih pridošlica od	529	51½
	12876	84 $^2/_2$
pošto bi podmiren ukupnim doprineskom od	13176	84½
da bi se moglo uglavničiti uprav onoliko koliko bi predrazbrojeno, izpada iznosak za uglavničenje na	300	

Izkaznica točaka prometnih i razbrojitba ostanaka.

	fior.	novč.
Prihodi uz povratak god. 1886.	21037	04½
Dodav početne ostanke . . .	17143	26
Sbroj prihoda povratnih . . .	38180	30½
Povraćeno godine 1886. . . .	27020	23
Ostaje da se povrati koncem g. 1886.	11160	07½
Vjerovnici.		
Pokrajinska učionska zaklada:		
a) za predujmove uz povratak	9157	07
b) što se pridržalo na nje račun	6	35½
Tekući račun državni na dužno izjednačenje	1996	65
Svega .	11160	07½

	fior.	novč.
Razhodi uz povratak god. 1886.	3	32
Dodav početne ostanke . . .	9	15
Sbroj razhoda povratnih . . .	12	47
Utjerano godine 1886. . . .	5	83
Ostaje da se utjera koncem god. 1886.	6	64
Dužnici.		
Dvojica koji su nepravilno potegli	6	64

Zaklada „Mirovine učiteljem“

pučkih učiona u Dalmaciji.

Godina 1886.

Uzroci razlikam

izpadaka Pazbroja napram onim Predrazbroja.

Troškovi predračunani na for. 20,952 poskočiše na	for.	22,803 : 11 ½
Dohodci predmievani od for. 8277 poskočiše na	„	10,455 : 78 ½
Odtud nastaje manjak od	for.	12,347 : 33
a tomu dodav potrebština iznoska za uglavničenje	„	300 : —
porodi se potrebno pokrajinskoga doprineska	for.	12,647 : 33
napram onomu predračunu na	„	12,975 : —
Izpadak godine 1886. ukazuje se povoljan sa	for.	327 : 67
a postade usljed prihoda viših od onih predračunanih	„	2,178 : 78 ½
manje veći trošak u beriva mirovinska	„	1,851 : 11 ½

Nego je opaziti da je pokrajinska Zaklada morala doprinieti na podmiru dugovnih pridošlica od predjašnjih godina for. 577 : 33 uz naknadu for 47 : 82 na dugovnim ostancim početnim čistim, ilili od for. 529 : 51 ½, od kojega iznoska odvadiv gori ukazanu manju potrebštinu god. ù886. od for. 327 : 67, pokrajinski doprinesak u istinu bi for. 201 : 84 više od predrazbrojnoga.

Razhodi.

Izpadci nepovoljni radi viših troškova.

Stavka 1. Troškovi uprave	for.	6 : —
u troškove nepredračunane.		
„ 2. Mirovine učiteljem i učiteljicam	„	1,954 : 95 ½
Pridodjoše nove mirovine izza uredjenja predrazbroja i kroz godinu, nadmašiše prestale.		
„ 6. Gojitbe	„	71 : 88
doznačeno 4 sirotam učitelja J. Jeričevića		
„ 8. Oprostnine i posmrtne tromjesečnine	„	60 : —
čega ništa nije bilo predračunano.		
Sbroj	for.	2,092 : 83 ½

Prinosak for. 2,092 : 83 ½

Izpadci povoljni radi manjih troškova:

Stavka 3. Mirovine udovicam učitelja . . . . for. 125 :04

„ 4. Mirovine udovicam sluga . . . . „ 54 : 35

jer neke mirovinske sluge prestale

„ 5. Mirovine sirotčadi . . . . . . , ... „ : 50

nije da je nastalo razlika u stanju primaoca, nego u predrazbroju računalo se naoblo.

„ 7. Milostinje . . . . „ 61 : 83

Prestadoše neke kroz godinu, jer pripomoženi domašiše se normalnih doba.

„ 241 : 72

Ižpadak nepovoljan troškova . . . . for. 1,851 : 11 ½

Prihodi.

Izpadci povoljni radi viših dohodaka.

„ 1. Odredbine na plaće učiteljâ . . . . for. 484 : 36 ½

Više učitelja postadoše stalni a drugi postigoše petogodišnjice, čim porestoše odredbine na plaće.

„ 3. Dobit iz prodaje učionskih knjiga . . , ... „ 87 : —

Bilo je predračunano for. 700, a od Upraviteljstva iz Beča dobilo se for. 787 : —

„ 4. Prištednje plaća radi praznih služba . . . . „ 2,045 : —

Po pazbroju pokrajinske učionske Zaklade bilo je te prištednje na ustanovljenih službah for. 2.045 : — više nego se je predmjevalo u korist Zaklade Mirovinske, a to jer je ostalo praznih mjesta više nego se nadalo.

„ 5. Globe radi nemarna pohadjanja . . . . „ 133 : 74

Ukupno . for. 2750 : 10 ½

jer bilo pedepsano više s nepohadjanja.

Izpadci nepovoljni radi manjih dohodaka:

„ 2. Nasliedne odredbine . . . . for. 570 : 82

jer bilo manje imućnih ostavština.

„ 6. Dobiti od državnih Obveznica . . . . „ — : 50

jer bilo zaobljeno u predrazbrojci „ 571 : 32

Izpadak povoljan prihoda . for. 2,178 : 78 ½

Br. 5128. god. 1887.

(Prilog 3).

Visoki Sabore!

Čast je Zemaljskomu Odboru podnieti na pretres i odobrenje konačni račun za god. 1886 *Pokrajinske učionske Zaklade.*

Pristojba troška za tekuću i prošle godine, ubrojiv i izpravljene pasivne ostatke, izpala je na . . . . fior. 242,104
prama proračunanoj su . . . . „ 260.335
manja je za . . . . fior. 18,231

Pristojba dohodka bila je od . . . . fior. 141,137
prama proračunanoj su . . . . „ 145,904
manja je za . . . . fior. 4,767

Tako prinesak iz Zemaljske Zaklade bio je manji od proračunana po razlici izmedju manjeg troška i manjeg dohodka, tojest manji za fior. 13,465.

Pridružena razjasnjenja tumače svaku točku dohodka i razhoda.

Kroz god. 1886 podmiren je dug zaklade „Radovića“ pokrajinskoj učionskoj zakladi.

Zadar, 25 Travnja 1888.

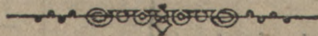
Za Predsjednika
Vranković

Izviestiteij
Klaić.

Pazbroj

Pokrajinske „Učionske Zaklade“

God. 1886

P A Z

Prihod	U N O V C U						Obveznice
	Prihodi		Ostanci imovni				
			početni		konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
Dohodci vlastiti	4455	25½	165	20	165	20	
Doprinesak Obćina	90572	33½	34502	68½	26483	98	
Doprinesak Države	52306	69	10652	69	10601	23½	
Povratba predujmova za gradnju i popravu učionica	1873	57	3994	—	3994	—	
Skupa	149207	85	49314	57½	41244	41½	
Doprinesak pokrajinski	100966	87½	odbit *4514*	*77*	—	—	
Sbroj unesaka	250174	72½	44799	80½	41244	41½	
Prihodi vanredni							
Dar Nadvojvokinje Stefanije učioni u Tkonu	100	—	—	—	—	—	
Prihodi preobratom baštine:							
Obveznice nabavljene	—	—	—	—	—	—	100
Prhodi prometni:							
Prihodi uz povratak	32955	69½	—	—	—	—	
Utjerba prometnih razhoda	11481	31	13405	34½	11512	84½	
Sbroj prometnih prihoda	44437	00½	13405	34½	11512	84½	
Sbroj svih prihoda	294711	73	58205	15	52757	26	100
Pretičak u blagajni početni	9023	17½					54650
Svega	303734	90½					54750

BROJ

Razhod	U NOVCU						Obveznice
	Razhodi		Ostanci dugovi				
			početni		konačni		
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.
Troškovi uprave	689	25 ½	484	78 ½	—	—	
Troškovi zavoda:							
Beriva učiteljskog osoblja	186515	75	13179	95	12566	58	
Isto poslužinčadi	245	52	—	—	—	—	
Troškovi učionski	56335	53	17867	75 ½	13731	35	
Pripomoći privatnim učionam	6576	56	108	33	175	—	
Troškovi u odgoj učitelja	1345	—	168	—	24	—	
Ini troškovi	194	11	5	—	34	50	
Skupa .	251212	47	31329	03 ½	26531	43	
Sbroj troškova .	251901	72 ½	31813	82	26531	43	
Razhodi preobratom baštine:							
Novac uložen u Obveznice	84	55	—	—	—	—	
Razhodi prometni:							
Razhodi uz povratak	9588	81	—	—	—	—	
Povratak prometnih prihoda	34080	33	33905	33	32780	69 ½	
Sbroj prometnih razhoda .	43669	14	33905	33	32780	69 ½	
Sbroj svih razhoda .	295655	41 ½	65719	15	59312	12 ½	
Pretičak u blagajni konačni	8079	49					54750
Svega .	303734	90 ½					54750

Razbrojitba na

Stavka Predrazbroja		Predrazbroj za godinu 1886	PRISTOJBINA za godinu 1886		PRISTOJBINA predjašnjih godina ostanci početni		PRISTOJBINA predjašnjih godina pridošlice		PRISTOJBINA Skupa		IZ za godinu 1886	
		fior.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
	Razhod.											
1	Najmi i druge nagrade Učiteljem	179410	167566	81	11794	28	1036	48	180397	57	157246	42
2	Stanarine	42136	38763	14 ½	9033	34	1171	38 ½	48967	87	32122	61 ½
3	Potrebštine učionâ . .	8150	7938	50	124	50	—	—	8063	—	7774	—
4	Ogrijavanje učionâ . .	207	168	50	—	—	—	—	168	50	168	50
5	Danjci i tereti . . .	6676	6643	23	108	33	—	—	6751	56	6468	23
6	Nagrade zamienikom .	500	170	44	26	30	—	—	196	74	170	44
7	„ Katcketim .	3220	4262	63	602	47	44	36	4909	46	3994	19
8	Najam slugam . . .	246	245	52	—	—	—	—	245	52	245	52
9	Nagrade i podpomoći .	5590	5575	—	250	—	—	—	5825	—	4965	—
10	Ista Učitelj. pučkim .	3500	3450	—	380	—	—	—	3830	—	3245	—
11	Skupštine učiteljske											
	a) pokrajinska . . .	700	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	b) kotarske	1800	3608	11	126	90	—	—	3735	01	2488	54
12	Vrtlovi	1100	222	56 ½	533	24 ½	—	—	755	81	182	56 ½
13	Potrebci za pouku teorično-praktičnu . .	1000	1000	—	422	49	—	—	1422	49	1000	—
14	Uzdržanje sgradja . .	800	1154	44	42	—	—	—	1196	44	752	57
15	Putbine i dnevnice .	400	188	55	—	—	—	—	188	55	145	37
16	Troškovi uprave . .	700	204	47	484	78 ½	—	—	689	25 ½	204	47
17	Troškovi razni . . .	200	223	61	5	—	—	—	228	61	189	11
18	Nabava uč. pokućstva .	2000	1780	59	1171	18	—	—	2951	77	1337	14
19	Za učionu u Kamenu .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
20	Podporine gojencem Učiteljišta	2000	1201	—	168	—	—	—	1369	—	1177	—
—	Zasnuće novih učiona .	—	—	—	6541	—	—	—	6541	—	—	—
		260335	244367	11	31813	82	2252	22 ½	278433	15 ½	223876	68

pram Predrazbroju

PLATE				OSTANCI KONAČNI						Pristojbina godine 1886 napram Predrazbroju izpade				
za godine predjašnje		Skupa		od godine 1886		od predjašnjih godina		Skupa		na slavci	povoljno		nepovoljno	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč	fior.	novč.		fior.	novč.	fior.	novč.
12830	76	170077	18	10320	39	—	—	10320	39	1	11843	19	—	—
10204	72 ½	42327	34	6640	53	—	—	6640	53	2	3372	85 ½	—	—
124	50	7898	50	164	50	—	—	164	50	3	211	50	—	—
—	—	168	50	—	—	—	—	—	—	4	38	50	—	—
108	33	6576	56	175	—	—	—	175	—	5	32	77	—	—
26	30	196	74	—	—	—	—	—	—	6	329	56	—	—
646	83	4641	02	268	44	—	—	268	44	7	—	—	1042	63
—	—	245	52	—	—	—	—	—	—	8	—	48	—	—
250	—	5215	—	610	—	—	—	610	—	9	15	—	—	—
380	—	3625	—	205	—	—	—	205	—	10	50	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11 a	700	—	—	—
126	90	2615	44	1119	57	—	—	1119	57	11 b	—	—	1808	11
533	24 ½	715	81	40	—	—	—	40	—	12	877	43 ½	—	—
422	49	1422	49	—	—	—	—	—	—	13	—	—	—	—
42	—	794	57	401	87	—	—	401	87	14	—	—	354	44
—	—	145	37	43	18	—	—	43	18	15	211	45	—	—
484	78 ½	689	25 ½	—	—	—	—	—	—	16	495	53	—	—
5	—	194	11	34	50	—	—	34	50	17	—	—	23	61
1171	18	2508	32	443	45	—	—	443	45	18	219	41	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
168	—	1345	—	24	—	—	—	24	—	19	799	—	—	—
500	—	500	—	—	—	6041	—	6041	—	20	—	—	—	—
28025	04 ½	251901	72 ½	20490	43	6041	—	26531	43		15967	89	—	—

Slavka Predrazbroja		Predrazbroj za godinu 1886	PRISTOJBINA za godinu 1886		predjašnjih godina ostanci početni		predjašnjih godina pridošlice		Skupa		IZ za godinu 1886	
		fior.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
	Prihod.											
1	Doprinesak Općina . .	88749	82553	63	34502	68½	—	—	117056	31½	70189	75½
2	Dohodci zakladninâ i naslova privatnog prava:											
	a) Dohodci zaklade Sv. Mihovila	2585	2750	80	165	20	—	—	2916	—	2750	80
	b) Ini dohodci . . .	324	1412	55½	—	—	—	—	1412	55½	1412	55½
3	Doprinesak Države:											
	a) za učione u obće .	41654	41654	—	—	—	—	—	41654	—	41654	·
	b) za gradjansku i tečaj poljodjelski u Šibeniku	4800	4901	55	4890	89½	—	—	9792	44½	—	—
	c) za gradjansku i tečaj tehnički na Korčuli .	5500	5199	68½	5261	79½	—	—	10461	48	—	—
	d) za tečaj pomorski na Silbi	500	500	—	500	—	—	—	1000	—	—	—
4	Dobiti na Obveznicah .	292	291	90	—	—	—	—	291	90	291	90
5	Povratci predujmova za gradnju i pregradnju učionskih stanova .	1500	1873	57	3994	—	—	—	5867	57	1873	57
	Sbroj .	145904	141137	69	49314	57½	—	—	190452	26½	118172	58
					odbit							
	Manjak podmiren:											
6	Pokrajinskim doprineskom	114431	103229	42	4514	77	2252	22½	100966	87½	103229	42
	Sbroj .	260335	244367	11	44799	80½	2252	22½	291419	14	221402	—

Razlika medju povoljnim izpadcim radi manjeg troška od fior. 15967:89 i nepovoljniim rad

PLATE				OSTANCI KONAČNI						Pristojbina godine 1886 napram Predrazbroju izpade				
za godine predjašnje		Skupa		od godine 1886		od predjašnjih godina		Skupa		na stavci	povoljno		nepovoljno	
fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.		fior.	novč.	fior.	novč.
20382	58	90572	33 ½	12363	87 ½	14120	10 ½	26483	98	1	—	—	6195	37
—	—	2750	80	—	—	165	20	165	20	2 *a*	165	80	—	—
—	—	1412	55 ½	—	—	—	—	—	—	3 *b*	1088	55 ½	—	—
—	—	41654	—	—	—	—	—	—	—	3 *a*	—	—	—	—
4890	89 ½	4890	89 ½	4901	55	—	—	4901	55	3 *b*	101	55	—	—
5261	79 ½	5261	79 ½	5199	68 ½	—	—	5199	68 ½	3 *c*	—	—	300	31 ½
500	—	500	—	500	—	—	—	500	—	3 *d*	—	—	—	—
—	—	291	90	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	10
—	—	1873	57	—	—	3994	—	3994	—	5	373	57	—	—
31035	27	149207	85	22965	11	18279	30 ½	41244	41 ½		—	—	4766	31
odbit *2262*	*54* ½	100966	87 ½	—	—	—	—	—	—					
28772	72 ½	250174	72 ½	22965	11	18279	30 ½	41244	41 ½					

manjeg dohodka od fior. 4766:31 ukazuje ukupnog povoljna izpadka f. 11,201 : 58.

Izkaznica promjena sgodivših se u početnih ostancih.

Ostanci dugovni.	Ostanci konačni ukazani u Pazbroju 1885 fior.	novč.	Prirasti fior.	novč.	Odrasti fior.	novč.	Ostanci početni unešeni u Pazbroj 1886 fior.	novč.
I. Ostanci kod kojih bi promjena:								
Danjci i tereti	108	37	—	—	—	04	108	33
Nagrade i pripomoći pučkim učiteljem	405	—	—	—	25	—	380	—
Skupštine kotarske	184	35	—	—	57	45	126	90
Potrebštine za pouku teor.-praktičnu	1463	70	—	—	1041	21	422	49
Predujmovi za gradnje i pregradnje učionica	12214	69 ½	—	—	5673	69 ½	6541	—
Troškovi u zasnuće novih u iona	876	41	—	—	876	41	—	—
II. Ostanci kod kojih nije bilo promjena	24235	10	—	—	—	—	24235	10
Skupa	39487	62 ½	—	—	7673	80 ½	31813	82
Dodani dugovni ostanci prometni	33905	33	—	—	—	—	33905	33
Sbroj dugovnih ostanaka početnih	73392	95 ½	—	—	7673	80 ½	65719	15
Ostanci imovni.								
I. Ostanci kod kojih je bilo promjena:								
Doprinesak Občinâ	41655	72	—	—	7153	03 ½	34502	68 ½
Povratak predujmova za gradnja učioninâ	—	—	3994	—	—	—	3994	—
Doprinesak iz pokrajinske zaklade	—	—	—	—			odbitak	
					4514	77	*4514*	*77*
II. Ostanci kod kojih ne bilo promjena:	10817	89	—	—	—	—	10817	19
Skupa	52473	61	—	—	7673	80 ½	44799	80 ½
Dodani imovni ostanci prometni	13405	34 ½	—	—	—	—	13405	34 ½
Sbroj imovnih ostanaka početnih	65878	95 ½	—	—	7673	80 ½	58205	15

Obaljenje od fior. 7673:80 ½ u dugovnih ostancih je, jer podmireno starih pristojbina troškovnih neizkoljenih; ono od fior. 7153:03 ½ u ostancih imovnih, odtud jer odbijeno obćinskih doprinesaka, gdi ostale učione zatvorene.

Prirest od fior. 3994 u imovnih ostancih odtud, jer povraćeno predujmova udieljenih predjašnjih godina.

Pošto pomrsbe početnih ostanaka dugovnih od fior. 7673:80 ½ premašiše fior. 4514:77 početne ostanke imovne od fior. 7153:03 ½, nastaje naknada dužna pokrajinskoj zakladi na doprinesku predjašnjih godina u ukazanom iznosku.

Izkaznica pristojbine pokrajinskoga Doprineska.

			fior.	novč.
Razlika medju pristobinom troška odnosno godini 1886 od fior.		244367 : 11		
i pristojbinom prihoda iste godine od	„	141137 : 69		
stvara pristojbinu prihoda pokrajinskog doprineska za rečenu godinu od			103229	42
te odbiv za predjašnje godine:				
naknadu dužnu pokrajinskoj zakladi obaljena ostanka dugovnog početnog čista od	„	4514 : 77		
manje pridošlicâ troška za predjašnje godine od	„	2252 : 22 ½		
ili			2262	54 ½
nastaje stvarna pristojbina Doprineska iz pokrajinske zaklade od			100966	87 ½

Izkaznica prometnih stavaka i razbrojitba ostanaka.

	fior.	novč.		fior.	novč.
Prihodi uz povratak od god. 1886 .	32955	69 ½	Razhodi uz povratak od god. 1886	9588	81
Nadodav početne ostanke . .	33905	33	Nadodav početne ostanke . .	13405	34 ½
Sačinjavaju skupa prihode povratne	66861	02 ½	Sačinjavaju skupa razhoda utjerljivih	22994	15 ½
Povraćeno god. 1886 . . .	34080	33	Utjerano godine 1886 . . .	11481	31
Ostalo da se povrati koncem god. 1886	32780	69 ½	Ostalo da se utjera svrhom god. 1886	11512	84 ½

Vjerovnici.	fior.	novč.	Dužnici.	fior.	novč.
Zaklada „Mirovine Učiteljem:“			Zaklada „Mirovine Učiteljem“:		
a) za službovne odredbine pogriešno unešene u učionsku zakladu	37	15	za predujmove uz povratak . .	9157	07
b) za nasliedne odredbine kao gori	2	10	Trima vlastnikom učionica za predujmove njima udieljene . .	2193	00 ½
c) za učionske globe	3	57	Razne pučke učione na podmiru pribrojbine učionskoga lista .	141	—
Grana državna „Bogostovje i Nauk“ za pridržano u njezin račun .	175	—	Dva dužnika za zavremene račune	21	77
Pokrajinska zaklada dalmatinska za pripomoći dobivene . .	32562	87 ½			
Ostanak dugovni prometni svrhom god. 1886 . :	32780	69 ½	Ostanak imovni prometni svrhom god. 1886	11512	84 ½

Stanje imovno i dugovno svrhom godine 1886 napram onomu god. 1885.

	Stanje dne 31 Prosinca				Porestak		Odrestak	
	1885		1886		bića			
	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.	fior.	novč.
Imovina.								
Nepokretnine:								
Dobra zaklade Sv. Mihovila u Trogiru (vriednost po prilici)	21000	—	21000	—	—	—	—	—
Kuća u Pagu (Palazzo del Conte) . .	2148	—	2148	—	—	—	—	—
Kuća u Bristu	1200	—	1200	—	—	—	—	—
Kuća u Zemoniku	4742	34	4742	34	—	—	—	—
Vriednost ukupna nepokretnina . . .	29090	34	29090	34	—	—	—	—
Obveznice:								
Državne zaklade Sv. Mihovila u Trogiru	40000	—	40000	—	—	—	—	—
Zapiska Radović	7700	—	7700	—	—	—	—	—
Ine državne	6950	—	7050	—	100	—	—	—
Skupa .	54650	—	54750	—	100	—	—	—
Ostanci imovni:								
a) prihoda	44799	80½	41244	41½	—	—	3555	39
b) stavaka prometnih	13405	34½	11512	84½	—	—	1892	50
Skupa .	58205	15	52757	26	—	—	5447	89
Pretičak blagajnički u novcu . . .	9023	17½	8079	49	—	—	943	68½
					—	—		
Svega .	150968	66½	144677	09	—	—	6291	57½
Dugovine.								
Ostanci dugovni:								
a) troškova	31813	82	26531	43	5282	39	-	—
b) stavaka prometnih	33905	33	32780	69½	1124	63½	—	—
Svega .	65719	15	59312	12½	6407	02½	—	—
Imovina čista	85249	41½	85364	96½	115	55	—	–
Biće je poreslo kroz upravu u novcu .	—		—	—	15	55	—	—
U Obveznicah	—		—	—	100	—	—	—

Uzroci razlikam.

u izpadcim Pazbroja napram onim Predrazbroja

Manjak godine 1886 jest od	f.	103229:42
Prama onomu što se predmnievalo u predrazbroju	„	114431:—
ıkazuje se povoljan sa	f.	11201:58
ı nastade, jer se je potrošilo manje neg se predračunalo	„	15967:89
›sobito jer se potrošilo manje na učiteljsko osoblje. napram ukupnom prihodu manjemu	„	4766:31

›sobito radi manjeg doprineska od Občina.

Razhodi.

Na potanko postigoše se sliedeći izpadci povoljni:

Stavka	1. Plaće i druga beriva . . . . Jer ostale zatvorene, s nedotička učiteljâ, nekoje učione, ili preko ciele godine ili za neko doba.	f.	11843:19½
„	2. Stanarine učiona . . . . S gornjeg uzroka i s miena nastavših u stanju najmova.	„	3372:85
„	3. Potrebštine učiona . . . . S istog uzroka na stavci 1)	„	211:50
„	4. Ugriev učionicâ . . . . Radi manje potrebe.	„	38:50
„	5. Danjci i nameti . . . . Jer manje stanarine na nekim kućim.		32:77
„	6. Zamjenine . . . . Jer manje učitelju odsutnih.	„	329:56
„	8. Plaće slugâm . . . . Jer zaobljeno u predrazbroju.	„	—:48
„	9. Nagrade i pripomoći pomoćnim učiteljem	„	15:—
„	10. Isto pučkim učiteljem . . . . Jer slučajno manja potreba pripomoći učiteljskomu osoblju.	„	50:—
„	11.*a*) Pokrajinska skupština učitelja . . . . Prištedila se ciela svota jer se skupština ne sastala.	„	700:—
„	12. Vrtlovi . . . . Jer se ukazalo manje potrebe, a uz to uložio se pretičak predjašnje godine.	„	877:43½
„	15. Putbine i dnevnice . . . . Manje se potrošilo u premještaje učiteljskog osoblja.	„	211:45
„	16. Troškovi uprave . . . . Jer se uložio pretičak predjašnje godine.	„	495:53
„	18. Nabava pokućstva . . . . Radi manje potrebe.	„	219:41
„	19. Podporine gojencem . . . . Jer nebilo tolike potrebe.	„	799:—
	Sbroj .	f.	19196:68

Prinosak . f. 19196:68

Izpadci nepovoljni radi viših troškova:

Stavka 7. Nagrade Katekelam . . . . f. 1042:63
Jer se je vjeronauk više razveo.
„ 11.*b)* Skupštine kotarske učiteljâ . . . . „ 1808:11
Jer su učitelji u većem broju pristupali na skupštine.
„ 14. Uzdržanje sgradja . . . . „ 354:44
Radi više potrebe.
„ 17. Razna nepredvidjena . . . . „ 23:61 f. 3228:79

Izpadak povoljni troškova . f. 15967:89

Prihodi.

Izpadci nepovoljni s manjeg uneska:

„ 1. Doprinesak Občina . . . . „ 6195:37
Jer se je raznim Občinam povratilo doprineska, ili što se učione nisu ni zavele ili ostale za neko doba zatvorene.
„ 3*c)* Doprinesak Države za gradj. učionu na Korčuli . . . . „ 300:31 1/2
S toga što se manje u plaće potrošilo, jer ostalo prazno mjesto jednog učitelja, pa se popunilo nadomjestnikom.
„ 4. Dobiti na drž. Obveznicah . . . . „ —:10
U predrazbroju bilo zaobljeno.

Sbroj . f. 6495:78 1/2

Izpadci povoljni radi viših unesaka

„ 2*a)* Dohodci zaklade Sv. Mihovila u Trogiru . . f. 165:80
Više dala zakupina poljskih dobara.
„ 2*b)* Ini dohodci . . . . „ 1088:55 1/2
Jer nadošlo fior. 1074:63 1/2 kao stari dohodci dobara ukinutih svjetovnih Bratovština u Biskupiji Šibenskoj.
„ 3*b)* Doprinesak Države za gradj. učionu u Šibeniku „ 101:55
Jer trebalo više u plaće učiteljskog osoblja.
„ 5. Povratak predujmova u gradnju i pregradnju učionskih stanova . . . . „ 373:57

„ 1729:47 1/2

Izpadci nepovoljni prihoda . . . . f. 4766:31

